Injili ya Yesu

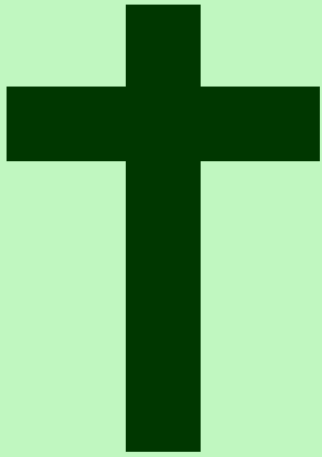

Matumbi: Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka Portions

Injili ya Yesu

Matumbi: Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka Portions

copyright © 2017 Pioneer Bible Translators

Language: Matumbi

Contributor: Pioneer Bible Translators

For more information, visit pioneerbible.org.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 May 2025 from source files dated 14 May 2025
82b7e8f8-3527-586f-8e99-1862b2f2e12c

Contents

Mat 1
Maluko 45
Luka 72
Yoani 116
Makowe 148
1 Akolinto 188
1 Atesalonike 205
2 Atesalonike 209
1 Timoteo 211
2 Timoteo 216
Tito 220
Filemoni 222

Matei
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Matei
Kilongolyo

Wammatu'mbi' waupendilwe,
Amani ibe pamope na we!

Kitabu saukikamwa nga abali inannoga ya Yesu Kilisitu (nga yu', Isa Almasihi) kati mwaiandikilwe na banamasi' bake. Igalambulilwe bu'ka ku Kiyunani sa kwai'mbu' no isa ku Kimatu'mbi' kwa kunnyangatiya mwenga. Lakini kwa mwanjaa Kimatu'mbi' saai kinaandikilwali wiso mpaka nambi'yambi', ngatupalikwa tusikisane li'nga tutange mu'lu' mwoandika Kimatu'mbi'.

Patutumbwa andika, tulongolya wi'ti' awanikiya makowe ga.

Nnongelo.

Tukwipwi panga Kimatu'mbi' kibi na milongelo yambone. Kiwolo, Kiki'si', Kimbombwe, Kimapu'ngu'ti' na Kimabanda sakilongelelwa ku Somanga. Mukitabu si'no mulu'a kukibona muno Kimatu'mbi' sa Kiwolo, kwa mwanjaa aandiki bake babu'ka ku Nandete.

Kwa nyo, tusawi andika nnongelo wa pandu pamo, kwo yogopa yangabana milongelo mukitabu simo. Na mana tuyangabine milongelo yambone tulu'a kwapeya tabu balu' bandu babaiyi'gana soma Kimatu'mbi'.

Tusawi nnongelo wa Kiwolo, kwenda ipalikwa soma makowe ga kati mwagaandikilwe lili! Kwa nyo, mana wibweni iandikilwe “Nsese” wendakombwa soma “Ncheche.” “Kasako” wendakombwa soma “Kachako.” Ata kwa milongelo ya Kingelesa na Kialabu', ipi'nga ibi'li' isoma likowe limo kwa milongelo mbali'mbali'.

Elufi.

Kimatu'mbi' kilandanali na Kiswaili. Kimatu'mbi' kibi na elufi saba, Kiswaili kibi na elufi tano. Tuandike elufi ya sita na ya saba kati nnya, i' na u'. Kwa nyo lipinga (yai) na lipi'nga (kundi), buya (kurudi) na bu'ya (kuondoa).

Kimatu'mbi' kipu'ngwi elufi yansima kati elufi - d, f, j, r, v, na z. Patupalikwe andika maina ga pandu na bandu mu Bibilia, twapatike tabu kugaandika wiso. Kati Helode, Kimatu'mbi' tupeandika Elole! Kwa nyo, twamwi kugaandika maina kati mwagaandikilwe mu Bibilia ya Kiswaili, li'nga gatanganikwe.

Tuu'bi'lya panga mulu'a yaliwa kwo soma kitabu si'no, kwa mwanjaa ayi' nga u'mo ya kakape ya Nkosopoli na Masiya witu Yesu Kilisitu. Kai', tulu'ba mutusami kwa gano gagapangike, manaitei ganogelyali kwa bandu boti, au saalu'a nonopa kukisoma, mana ubile na likowe lyolyoti lyo yongeya mukitabu si'no utubakiye li'nga tubi'ke wiso.

Tupanga kasi yi'no kwa utukupu wa mwene Nnu'ngu'. Kati mwaibaya Bibilia, “Mumwegeli Nnu'ngu' naywembe alu'a kumwegelya mwenga.” (Yakobi 4:8) Usome, ulu'a kummona.

Lukolo lwa Yesu Kilisitu
(Luk 3:23-38)

1 Yesu Kilisitu aabelekwi mulukolo lwa Daudi, bu'ka mulukolo lwa Bulaimu. Wu'no nga nsisingwa wa lukolo lwake.
2 Bulaimu aampapite Isaki,
Isaki aampapite Yakobi,
Yakobi aampapite Yuda na alongobe.
3 Yuda aampapite Pelesi na Sela (mau' babe bai Tamali),
Pelesi aampapite Esiloni,
Esiloni aampapite Lamu,
4 Lamu aampapite Aminadabu,
Aminadabu aampapite Nashoni,
Nashoni aampapite Salimoni,
5 Salimoni aampapite Boazi (mau' bake Boazi bai Raabu)
Boazi na Ruthu bai abelei ba Obedi,
Obedi aampapite Yese,
6 Yese aampapite Nkulungwa Daudi.
Daudi aampapite Selemani, ywembe mau' bake baai yu'lu' ywaabile nnyumbowe Ulia, Bathsheba.
7 Selemani aampapite Leoboamu,

Leoboamu aampapite Abiya,
Abiya aampapite Asa,
8 Asa aampapite Yeoshafati,
Yeoshafati aampapite Yoramu,
Yolamu aampapite Uzia,
9 Uzia aampapite Yotamu,
Yotamu aampapite Aazi,
Aazi aampapite Ezekia,
10 Ezekia aampapite Manase,
Manase aampapite Amoni,
Amoni aampapite Yosia,
11 Yosia aampapite Yekonia na alongobe. Awo waai nsimu wa Ayahudi pelekelwa Babeli kulwami.
12 Bu'ka pa Ayahudi pelekelwa kulwami Babeli,
Yekonia aampapite Shealtieli,
Shealtieli aampapite Zelubabeli,
13 Zelubabeli aampapite Abihudi,
Abihudi aampapite Eliakimu,
Eliakimu aampapite Azoli,
14 Azoli aampapite Sadoki,
Sadoki aampapite Akimu,
Akimu aampapite Eliudi,
15 Eliudi aampapite Eleazali,
Eleazali aampapite Matani,
Matani aampapite Yakobi,
16 Yakobi aampapite Yusupu, ywaabile nsengowe Malia, mau' bake Yesu ywakemelwa Kilisitu.
17 Kwa nyo, yumulati ya lubelekwo lwoti bu'ka Bulaimu mpaka Daudi yai ku'mi na nsese, bu'ka Daudi mpaka lu'lu' lwami lwa Babeli yai ku'mi na nsese, bu'ka lu'lu' lwami lwa Babeli mpaka ika kwa Nkosopoli ywakemelwage Kilisitu yai ku'mi na nsese.

Belekwa kwa Yesu
(Luk 2:1-7)
18 Belekwa kwake Yesu Kilisitu kwaabile nnyanya. Malia mau' bake pabayi'ki'tyanie kobekana na Yusupu, lakini babile balo egelyana, Malia aabonekine abile na ndumbo kwa makakala ga Loo Mpeleteu.
19 Yusupu aai mundu ywabi'ngi'ya salya ya Nnu'ngu', lakini kwa mwanjaa aakani kumwisiya Malia, aabini kunneka kwa kinunu.
20 Lakini paawasage panga nyo, malaika wa Bwana ngampitya kwa ndi'la yo lota, ngammakia, "Yusupu wa mwana wa Daudi, kaneuyogope kunkobeka Malia, kwa mwanjaa utopelwe wabile nawo aupatike kwa makakala ga Loo Mpeleteu.
21 Ywembe aapapa mwana nnalu'me, nawenga wantine lina lyake Yesu, kwa mwanjaa ngaywa aakosopolya bandu bake bu'ka mumasambi gabe."
22 Ago goti gaapangike li'nga litimi li'lu' liyi'gi'yo lya Bwana kwa lilobe lya nnondoli wa Nnu'ngu' kabaya,
23 "Lingulya, kigoli aayi'ma ndumbo, nembe aapapa mwana nnalu'me,
nabembe bantina lina lyake Emanueli," (lina li' lilombolya, "Nnu'ngu' pamope natwenga").
24 Yusupu paayumwike mulugono, aapangite kati mwaalagilwe na malaika wa Bwana na ngantola Malia panga nnyumbowe.
25 Lakini aantangiteli nnyumbowe mpaka Malia paapapite mwana nnalu'me, ngaantina lina lyake Yesu.

2

Ageni bu'ka kumbwani
1 Yesu aabelekuli ku Betelehemu, kunkoa wa Yudea, nsimu wo Helode ngaywabile nkulungwa kwo. Nsimu wu'lu' wabelekwile, ajuzi ba ndondwa bu'ka kumbwani baayi'i Yelusalemu,
2 ngabalaluya, "Abile kwaku' yu'lu' mwana ywabelekwile nkulungwa wa Ayahudi? Mwanjaa tulubweni lutondwa lwake patwabile kumbwani, ngatuisi kunkilikitya."
3 Nkulungwa Helode na bandu boti ba Yelusalemu, pabaayu'wine makowe ga, baapatike kyukala.

4 Helode ngaakema api'ndo boti ba dini na balimu ba salya, li'nga bammakie Kilisitu
aabelekwa kwaku'.
5 Nabembe ngabammakia, "Ku Betelehemu ya Yudea, kwa mwanjaa nyo ngamwa-
iandikilwe na nnondoli wa Nnu'ngu',
6 'Wenga wa Betelehemu munni'ma wa Yuda,
wansene lili mukipi'nga sa ilambo ya Yuda,
Kwa mwanjaa kasako alu'a pita nkulungwa
ywaalu'a kwalongoya bandu bangu' Isilaili.' "
7 Bai, Helode aakemite kwa kinunu balu' ajuzi ba ndondwa, li'nga bammakie masu'ba
gaku' lutondwa lu'lu' palwabonekine.
8 Bu'kapo, ngaatuma ku Betelehemu kaabakia, "Muyende mukapekeseni wisowiso
abali ya mwana yu'lu'. Namwenga pamwamona, mwanibakiye li'nga nanenga niyende,
nikankilikiti."
9 Bu'ka pa kumpi'kania nkulungwa, ngababu'ka. Lu'lu' lutondwa lwabaalubweni
pabaabile kumbwani, baimukya kalubonekana kai' na kwalongoya, ngaluyenda yi'ma
panani ya pandu paabile mwana.
10 Baatinapusika muno kwa kulubona lu'lu' lutondwa kai'.
11 Pabaayingi nnyumba, baamweni mwana pamope na Malia mau' bake, ngabankilik-
itya yu'lu' mwana, no undwana igombo yabe ya samani na kumpeya zaabu, ubani na
mauta ganannungya.
12 Bu'kapo Nnu'ngu' aatikwakwi'li'ka mumaloto panga, kanebaki'li'bu'ki kwa ndi'la ya
kwa Helode. Ngabaki'li'bu'kya kunni'ma wabe kwo pi'tya ndi'la yi'ngi'.

Tilya Misili

13 Balu' ajuzi ba ndondwa pababu'i, malaika wa Nnu'ngu' ngaamwisilya Yusupu
mumaloto kammakia, "Uyumuke, untole mwana na mau' bake mutile muyende Misili.
Mukatame kwo mpaka panaakubakia panga uki'li'bu'ke, kwa mwanjaa Helode ampala
mwana ammulage."
14 Bai, Yusupu ngayumuka, kuntola mwana pamope na mau' bake ngababu'ka kilo so
yenda Misili.
15 Aatami kwo mpaka Helode paawile, li'nga litimi liyi'gi'yo lya Bwana lyalibayilwe
kwa ndi'la ya nnondoli ywa Nnu'ngu',
"Nankemite mwana wangu' abuyangane bu'ka Misili."

Bulagilwa kwa bana ilekeleke

16 Helode pakwipwi panga balu' atangi ba ndondwa baatikunkonga, aatiusika muno.
Ngatuma bandu ku Betelehemu na kila pandu mbwega yake li'nga yenda kwabulaga
bana analu'me babaabile na myaka ibi'li' au pai' yake, bu'kana na masu'ba gaabakiyilwe
na balu' ajuzi.
17 Ngaapo litimile liyi'gi'yo lyalyaabayilwe na nnondoli wa Nnu'ngu' Yelemia kabaya,
18 Lilobe liyu'wanika bu'ka Rama,
kili'lo na malombolo gambone.
Aywo Raeli kaali'lya bana bake,
nembe akani kunni'yali'ya, kwa mwanjaa boti bawile.

Buyangana bu'ka Misili

19 Paawile Helode, malaika wa Bwana ngampitya Yusupu mumaloto ku'lu' Misili,
20 na kummakia, "Uyumuke, umpu'twe mwana na mau' bake uki'li'bu'ki kunni'ma wa
Isilaili, kwa mwanjaa balu' babapalage kummulaga yu' mwana bawile."
21 Bai, Yusupu ngakatuka na kuntola mwana na mau' bake, ngabuyangania kunni'ma
wa Isilaili.
22 Lakini Yusupu paayu'wine panga Alikelao atawalage kwo Yudea pandu pa tati' bake
Helode, aatiyogopa yenda kwo. Ayomwike kwi'li'ki'lwa mumaloto, ngayenda lwingo lwa
Galilaya,
23 Ku'lu' ngatama kukilambo sa Nasaleti, li'nga gatimi gagaabayilwe na alondoli ba
Nnu'ngu', "Aakemelwa mundu wa ku Nasaleti."

3

Maalo ga Yoani Ywabatisage
(Mal 1:1-8, Luk 3:1-18, Yoa 1:19-28)

1 Bu'ka po pi'ta myaka yambone, aapitike mundu ywakemelwage Yoani Ywabatisage
kaala kulubele lwa ku Yudea kabaya,

2 “Mugalambuke bu'ka mumasambi ginu, kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani
wegelile.”
3 Ayu' Yoani nga yu'lu' ywabayilwe na Nnu'ngu' kwa ndi'la ya nnondoli wake Isaya,
paabaite,
“Lilobe lya mundu likema kulubele,
‘Mumpetuli Bwana ndi'la yake, mugolwe simbasimba yake.’ ”
4 Yoani abile aweti ngu'bo yaitengenesilwe na matuputupu ga ngamia, na mukibuno
sake lunga lwa liki'ngo, no lya kwake kwaai njige na busi wa mmwitu.
5 Ngabannyendelya bandu ba ku Yelusalemu, Yudea yoti na mili'ma yoti yaiti'li'ta
mbwega ya libi'ndi' lya Yordani,
6 kabammakia masambi gabe, nembe Yoani ngaabatisa mulibi'ndi' lya Yordani.
7 Yoani paabweni bandu bu'ka muipi'nga ya Mafalisayo na Masadukayo kabaisa li'nga
babatisilwe, ngaabakia, “Mwenga mwa kinng'ambo! Nyai ywankwi'li'ke mwenga kuitila
nyongo ya Nnu'ngu' yailu'a isa?
8 Bai, mulaye kwa itendo panga mugalambwike kwa kugaleka masambi ginu.
9 Kanemwipune kwo wasa panga, ‘Nnu'ngu' alu'a tuyi'ki'tya kwa mwanjaa twenga
twabana ba Bulaimu.’ Nimmakianga, Nnu'ngu' awesa kugagalambwa ata maliwe ga
yu'ka bana ba Bulaimu.
10 Libago libi'kilwe wiso pa liina lya nkongo li'nga kuupi'ngwana kila nkongo
waukotoka pambika matunda ganannoga na kuutaikulya pamwoto.
11 Nenga nimmatisanga kwa masi' li'nga itanganikwe panga mugalambwike kwa
kwileka sambi. Lakini ywaalu'a isa nsu'gu' yangu' alu'a kummatisanga kwa Loo
Mpeleteu na kwa mwoto. Ywembe abile na makakala pi'ta nenga, ata ilatu yake
nipwaikali pu'twa.
12 Ywembe akamwa kyelo sake so pepekea ngano, alu'a kwiuna na kwibi'ka paligu'lu',
lakini mayu'ngu'lu'lu' alu'a kugatiniya pamwoto wangaimika.”

Yesu endabatisilwa
(Mal 1:9-11, Luk 3:21-22)
13 Nsimu wo, Yesu aabu'i Galilaya no ika kulibi'ndi' lya Yordani kannyendelya Yoani
Ywabatisage, li'nga abatisilwe.
14 Lakini Yoani aapayite kunkania Yesu na kummakia, “Nenga nganipalikwa batisilwa
na wenga, wenga uniisilya nenga kai'?”
15 Yesu ngannyangwa, “Uyi'ki't panga nambi'yambi', kwa mwanjaa ngamwaipalikwa
timisa salya yoti ya Nnu'ngu'.” Bai Yoani ngayi'ki'tya.
16 Yesu paayomwi batisilwa no pita nkati ya masi', ngaimukya kunani kuyu'gwi'kya,
ngammona Loo Mpeleteu wa Nnu'ngu' kauluka kwa ubee wa ngunda no tama panani
yake.
17 Lilobe lyayu'wanike bu'ka kunani kalibaya, “Ayu' nga mwana wangu' ywanim-
pendile, ninogelilwe nakwe.”

4

Payilwa kwa Yesu
(Mal 1:12-13, Luk 4:1-13)
1 Bu'kapo, Yesu ngalongoyelwa na Loo Mpeleteu mpaka kulubele li'nga apayilwe na
Ibilisi.
2 Yesu paayomwi punga lya kwa masu'ba alubaini kilo na muntwekati, ngaimminya
njala.
3 Ibilisi ngamwisilya na kummakia, “Manaitei wenga wa Mwana wa Nnu'ngu',
ugaamulise maliwe ga li'nga gabe makati.”
4 Yesu ngannyangwa, “Iandikilwe nyinyo,
‘Mundu akombwali lama kwa likati bai,
ila kwa kila liyi'gi'yo lyaliuma munkano wa Nnu'ngu'.’ ”
5 Bu'kapo, Ibilisi ngampu'twa mpaka pansengo mpeleteu wa Yelusalemu na kun-
nyi'mi'ka pandu patu'ndu'bau munyumba ya Nnu'ngu',
6 na kummakia, “Manaitei wenga wa mwana wa Nnu'ngu', witaikuli pai', kwa
mwanjaa iandikilwe,
‘Nnu'ngu' aakulagya malaika bake,
baakupu'twa mumaboko gabe,
li'nga magu'lu' gako gaakanekunywa pa liwe.’ ”
7 Yesu ngammakia, “Kai' iandikilwe,
‘Kaneumpaye Bwana Nnu'ngu' wako.’ ”

8 Bu'kapo, Ibilisi ngampeleka pakitu'mbi' kilaso na kunnaya kulungwa yoti ya padunia
na uku'lu' wake,
9 ngammakia, “Nilu'a kupeya yi'no yoti mana unikilikitile na kuniyinamya.”
10 Lakini Yesu ngammakia, “Bu'kya kwo wenga wa Ibilisi, kwa mwanjaa iandikilwe,
‘Unkilikiti Bwana Nnu'ngu' wako,
na untumikiye ywembe kisake bai.’ ”
11 Bai, Ibilisi nganneka, malaika ngabaisa kunnyangatia.

Yesu atumbwa lyengo ku Galilaya
(Mal 1:14-15, Luk 4:14-15)
12 Bai, Yesu paayu'wine panga Yoani abile muutabilwe, ngayenda mpaka Galilaya.
13 Ywembe aabu'i Nasaleti no yenda tama Kapernaumu, nsengo waubile mbwega ya
litanda lya Galilaya, muilambo ya Zebuluni na Nafutali,
14 li'nga gatimi mayi'gi'yo gagaalongelikwe na Nnu'ngu' kwo pi'tya nnondoli wa
Nnu'ngu' Isaya,
15 “Nni'ma wa Zebuluni na nni'ma wa Nafutali,
li'nga kubaali kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani,
Galilaya, nni'ma wa bandu bangali Ayahudi.
16 Bandu bo babatama mulubi'ndu',
Baubweni bweya nku'lu',
Babatama mukiwili sa kiwo,
Bamulikilwe na mwaana wa kindai.”
17 Bu'ka masu'ba go, Yesu aatumbwi aala no baya, “Muileke sambi na munng'alambuki
Nnu'ngu', kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani wegelile!”

Yesu akema alobi ba omba
(Mal 1:16-20, Luk 5:1-11)
18 Yesu paabile katyanga mbwega ya litanda lya Galilaya, aabweni alobi ba abi'li'.
Bandu bo baai Simoni ywakemelwage Petili, na nnunawe Andelea, aakoli kabaulukia
mbi'li'li' mulitanda.
19 Yesu ngaabakia, “Munibi'ngi'ye, nipala mupange mwa alobi ba bandu.”
20 Popopo, ngabaileka mbi'li'li' yabe na kummi'ngi'ya.
21 Payendeli nnu'ngi' ngaakolya kai' Yakobi na nnunawe Yoani, batami mungalaba na
tati' babe Zebedayo kabatendekeya mbi'li'li' yabe. Yesu ngaakema,
22 nabembe popopo ngabaaleka tati' babe na ngalaba, na kummi'ngi'ya Yesu.

Yesu ayi'gana bandu no tepwa atamwe
(Luk 6:17-19)
23 Yesu aabile kapi'ta pano na palu' ku ilambo ya Galilaya, kaala no yi'gana abali
inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' mumayumba gabe ga kunnu'ba Nnu'ngu' no
aatepwi atamwe boti.
24 Abali yake yaayu'wanike munni'ma woti wa Shamu. Ngabannetya bandu boti
babatesilwe na matamwe mbali'mbali', na bene moka, kyundaunda no tomboloka
payi'ga, nembe Yesu ngaatepwa.
25 Ipi'nga ya bandu yendekumi'ngi'ya bu'ka Galilaya, Dekapoli, Yelusalemu, Yudea no
bu'ka kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani.

5

Utuba ya Pakitu'mbi'
1 Yesu paibweni ipi'nga ya bandu, aau'bwike pakitu'mbi' no tama pai', na banamasi'
bake ngabamwisilya.
2 Nembe ngatumbwa kwayi'gana kabaya,

Napusika kwa kakape
(Luk 6:20-23)
3 “Nantali bababile aki'ba ba loo,
kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani wabe.
4 Nantali babanyopa,
kwa mwanjaa Nnu'ngu' alu'a kwapembeya.
5 Nantali babaliyaa,
kwa mwanjaa baalu'a kuilisi dunia yoti.
6 Nantali bene njala na nnyota yo panga gapala Nnu'ngu',
kwa mwanjaa baalu'a yukutiyilwa.

7 Nantali bababile na kiya,
kwa mwanjaa baabi'ki'lwa kiya.
8 Nantali anoga mwoyo,
kwa mwanjaa baalu'a kummona Nnu'ngu'.
9 Nantali ya balu' babaleta amani,
kwa mwanjaa baakemelwa bana ba Nnu'ngu'.
10 Nantali babateselwa kitumbu so panga mwapala Nnu'ngu',
kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani wabe.
11 “Nantali yinu mwenga bandu pabaalu'a kuntukana, kunku'su'mbwa na kunku'pi'ki'a malau goti kwa kitumbu sangu'.
12 Munapusike no luluta, kwa mwanjaa mubi'kilwe upo yinu ngu'lu' kunani. Nnyo, ngamwabaatesike alondoli ba masu'ba ga nsu'gu'.

Mwinyo na bweya
(Mal 9:50, Luk 14:34-35)
13 “Mwenga nga kati mwinyo kwa bandu boti, lakini mwinyo mana wobiye kilyi'lyi' sake, ulu'a kuuyi'ya namani uki'li'bu'ye kilyi'lyi' sake? Upwaikali ata pasene, waigala taikulwa kuundi no li'batilwa na bandu.
14 “Mwenga nga mwabweya wa padunia. Nsengo wausengilwe pakitu'mbi' wiyanikwa lili.
15 Wala ntu'pu' mundu ywakoya kimuli na kukiwi'ki'lya mukitu'ndu', ila, aakibi'ka patu'ndu'bau li'nga kipiye bweya kwa bandu boti bababile nnyumba.
16 Nyinyonyo namwenga, bweya winu upalikwa umulike kwa bandu li'nga bagabone manogau gamugapanga, nabembe baalumbe Tati' binu bababile kunani.

Bu'kana na salya
17 “Kanemuwase panga niisi bu'ya salya ya Musa na mayi'gano ga alondoli ba Nnu'ngu'. Nenga naisali bu'ya, ila niisi timilisa.
18 Kwa mwanjaa nimmakianga kakape, mpaka kunani na pai' payayomoka, ntu'pu' ata pandu pasene mu salya papa alu'a bu'yi'lwa mpaka goti gatimi.
19 Bai, mundu ywaalu'a ti'kwana yimo muamuli njene yi' na kwayi'gana bandu, aywo aapanga nsene muno muukulungwa wa Kunani. Lakini mundu ywaalu'a kwikamwa na kwayi'gana bi'ngi', aywo aakemelwa nku'lu' muukulungwa wa Nnu'ngu'.
20 Bai nimmakianga, aki yinu mana ikotwike pi'ta yi'lu' ya balimu ba salya na Mafalisayo, mwauyingyali Ukulungwa wa Kunani.

Bu'kana na nyongo
(Luk 12:57-59)
21 “Muyu'wine mwabaabakiyilwe au'ku' bitu kwai'mbu' panga, ‘Kaneubulage, mundu ywaabulaga aukumilwa.’
22 Lakini nenga nimmakianga, mundu ywoywoti ywamusikya nnongowe apalikwa ukumilwa. Mundu mana kantukana nnongowe apalikwa ukumilwa kubalasa, na mana kammakia nnongowe ‘Wenga wa nnogeloge', apalikwa yingya mumwoto wangayomoka.
23 “Bai, mana kauyenda pandu papeleteu piya salaka kwa Nnu'ngu', pauku'mbu'kya panga uyu'mine na nnongogo,
24 wileke salaka yako, ukaawane na nnongogo, bu'kapo ukapiye salaka yako.
25 “Uyomwane na nsitaki wako kiyu'ngu'ya mubile balo mundi'la kamuyenda kumwalo. Mana nyoli, aakuikiya kwa akimu, nembe aakukamukia kwa asikali na kukuyingiya muutabilwe.
26 Kakape nikubakia, waapitali mo mpaka uyomwe li'pa lwela lwa kuundi'la.

Bu'kana na ugoni
27 “Muyu'wine panga ibayilwe ‘Kaneupange ugoni.’
28 Lakini nenga nikubakia panga, mundu ywoywoti ywanningulya nnwawa kwa kumminyikia, ayomwike gonja nakwe nkati ya mwoyo wake.
29 Manaitei liyo lyako lya kummalyo likupanga upange sambi, uliyokwe na kulitaikulya kuutalu. Nantali obeya kikowe simo mu yi'ga yako, kulikoni yi'ga yako yoti taikulilwa kumwoto wangayomoka.
30 Kai', nyinyonyo na luboko lwako lwa kummalyo, mana kalukupeleka musambi, ulukate na kulutaikulya kuutalu. Kwa mwanjaa nantali obeya kikowe simo muyi'ga yako kulikoni yi'ga yako yoti taikulilwa ku mwoto wangayomoka.

Bu'kana na talaka
(Mat 19:9, Mal 10:11-12, Luk 16:18)

31 “Kai', yaabayilwe panga, ‘Mundu mana kanneka nnyumbowe ampei talaka.’
32 Lakini nenga nimmakianga panga, ntu'pu' mundu ywayi'ki'ti'lwa kunneka nnyumbowe ila kwa kitumbu sa ugoni. Kai', ampanga nnwawa ywo abe nng'oni mana aaku'ndike kwa nnalu'me ywi'ngi'. Na mundu ywakobeka nnwawa ywalekilwe apanga ugoni.

Bu'kana na lapa
33 “Muyu'wine kai' au'ku' binu baabayilwe panga, ‘Kaneuti'kwane kilapo sawannapi Bwana, lakini utimise ndapo yako.’
34 Lakini nenga nimmakianga, kanemulape ata pasene, kwa lina lya kunani, kwa mwanjaa nga kiti'gu' sa lenji sa Nnu'ngu',
35 wala kwa dunia, kwa mwanjaa nga kiti'gu' sake so bi'kya magu'lu', wala kwa Yelusalemu kwa mwanjaa nga nsengo wa Nkulungwa nku'lu'.
36 Wala mundu kaneulape kwa ntwe wako, kwa mwanjaa uwesali ata kulugalambwa lunywili lwako lumo panga luu au lupili.
37 Ila pamulongela, mupalikwa longela kakape. ‘Elo,’ yinu ipange kakape ‘Elo’, na ‘Lili’ ipange kakape ‘Lili’. Sakiyongeya po kibu'ka kwa yu'lu' nnau Ibilisi.

Bu'kana na bukiya
(Luk 6:29-30)
38 “Muyu'wine panga ibayilwe, ‘Liyo kwa liyo, na lino kwa lino.’
39 Lakini nenga nimmakianga kanemubukiye, maakau kwa maakau. Mana mundu akuku'mbwi mbande muligomo lya mmalyo, unng'alambukiye na ligomo lya nki'ya.
40 Mundu mana kakusitakya kwa kukutolya kiyampani sako, wanneki na likoti lyako kai'.
41 Mundu mana akulasimise pu'twa kigombo ulipau wa kilometa yimo, ukipu'twe kigombo so ata kwa kilometa ibi'li'.
42 Mundu mana kakulu'ba kili'be umpei, ywapala nngu'ta kaneunnyime.

Kwapenda andumu
(Luk 6:27-28,32-36)
43 “Muyu'wine panga ibayilwe, ‘Umpende ywa papipi yako, na unsukwe ndumu wako.’
44 Lakini nenga nimmakianga panga mwapende andumu binu na kwalu'bya babantesa.
45 Mupange nyo li'nga mupate panga kakape mwabana ba Tati' binu ba kunani. Bembe babawali, kwa mwanjaa aapea lumu na ula anogau na alau.
46 Mana kamwapenda balu' babampenda mwenga bai, mupata upo yaku' kwa Nnu'ngu'? Ata alonga koli bapanga nyinyo.
47 Mana kamwapanga abali alongo binu bai, mupanga namani sakwapi'ta bi'ngi'? Ata bandu bangau'bi'lya bapanga kati go!
48 Kwa nyo, mupange mwatimya, kati mu'lu' Tati' binu ba kunani mwababile atimya.”

6

Bu'kana na kwayangatia aki'ba
1 “Mwili'ndi'le, mwakanepanga makowe ginu manogau li'nga mubonekane na bandu, kwa mwanjaa pamwapanga nyo mwaapatali upo bu'ka kwa Tati' binu bababile kunani.
2 “Bai, mana kaumpeya kili'be nki'ba, kaneunwaye kati mwabapanga anapiki mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na musimbasimba li'nga balumbilwe na bandu. Nimmakianga kakape panga bayomwile pata upo yabe.
3 Lakini wenga ponnyangatia nki'ba, ata luboko lwako lwa nki'ya kanelutange salupanga luboko lwa malyo,
4 li'nga salaka yako ipange ya kinunu. Nabembe Tati' bako bababile kunani babalinga saupanga kwa kinunu, baakutwi'li'ki'a.

Bu'kana na salya
(Luk 11:2-4)
5 “Kai', pamusalya kanemupange kati anapiki, kwa mwanjaa bapenda yi'ma no saalya mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', na mbwega ya simbasimba, li'nga babonekane na bandu. Nimmakianga panga bayomwile pata upo yabe.
6 Lakini wenga pausali, uyingi kungati yako no yigala nniango ulu'be kwa Tati' bako bababile pa kinunu. Na Tati' bako babakubona saupanga kwa kinunu balu'a kupeya upo yako.

7 “Kai', pamulu'ba, kanemupange kati bandu bangantanga Nnu'ngu', kwa mwanjaa
batumya mayi'gi'yo gambone gangali maana kabawasa panga Nnu'ngu' alu'a kwayu'wa
kwo yoloka mayi'gi'yo gabe.
8 Bai, kanemulandane na abo, kwa mwanjaa Tati' binu baagatangite gamupala mubile
balo munalu'bali.
9 Bai, mupalikwa salya kati nya,
Tati' bitu ba kunani,
Lina linu likwi'yi'lwe.
10 Ukulungwa winu wise,
Lyamupala lipangike, padunia kati kunani.
11 Mutupei li'no kilyo situ sa kila lisu'ba.
12 Mutusami makosa gitu,
kati twenga mwatwaasamya babatukosile.
13 Kanemutuyingiye mumapayilwo,
lakini mutukosopoli na yu'lu' nnau, Ibilisi.
14 “Kwa mwanjaa mana mwasamile bandu makosa gabe, Tati' binu ba kunani baalu'a
kunsamya mwenga nyinyonyo.
15 Lakini mana mukani kwasamya bi'ngi' makosa gabe, Tati' binu ba kunani
bansamyali makosa ginu.

Bu'kana na punga
16 “Kai', pamupunga, kanemupange kati anapiki, babakekenala kuminyo kati babile
mumaku'ku'li'ko, li'nga bandu baatange panga bendapunga. Nimmakianga kakape
panga bayomwile pata upo yabe.
17 Lakini wenga paupunga, uuluge masi' kuminyo no pakala mauta munywili yako,
18 li'nga bandu kanebakutange panga wendapunga. Likowe lyo litanganikwe na Tati'
bako bababile pa kinunu. Na Tati' bako babakubona saupanga kwa kinunu balu'a
kupeya upo yako.

Mabi'ko gagabile kunani
(Luk 12:33-34)
19 “Kanemwibi'ki mabi'ko pano padunia, pandu pene ngu'lu'ku'lu' na ngugu kwial-
abiya, na baii bomwa nyumba li'nga yiba.
20 Mwibi'ki mabi'ko ginu kunani kwembe ntu'pu' ngu'lu'ku'lu', ngugu ata baii
bati'kwanali no yiba.
21 Kwa mwanjaa pagabile mabi'ko gako, nga pawaalu'a ba na mwoyo wako.

Bweya wa yi'ga
(Luk 11:34-36)
22 “Liyo nga kimuli sa yi'ga. Manaitei minyo gako makoti, yi'ga yako yoti yabaa
mubweya.
23 Lakini manaitei minyo gako gaina utamwe, yi'ga yako yoti yabaa mulubi'ndu'.
Bai, manaitei bweya waubile nkati yako ugalambwike panga lubi'ndu', lubi'ndu' lwo
lwapanga totolo.

Nnu'ngu' na mali
(Luk 16:13)
24 “Ntu'pu' mundu ywakombwa tumika kwa akulungwa abi'li', kwa mwanjaa
aansukwa yu' na kumpenda yu'lu', au alu'a lu'mbana na yumo na kunsalawa ywi'ngi'.
Mukombwali kuntumikia Nnu'ngu' pamope na mali.

Kyukala
(Luk 12:22-31)
25 “Kwa nyo nimmakianga panga, kanemuauke mubwu'mi winu bu'kana na kilyo, au
kinywo, wala payi'ga yinu muwale ki'li'. Kwa mwanjaa bwu'mi nga wangama kulikoni
kilyo, na yi'ga yangama kulikoni mawalo.
26 Mwalinge iyuni ba mmwitu, bapandali, baunali wala ligu'lu' ntu'pu' kwabe, lakini
Tati' binu ba kunani bendakwayukutiya. Buli, nengite mwenga mwa bampu'ku'bi'la
kulikoni iyuni?
27 Nyai mukipi'nga sinu kwa kwiauya kwake muno awesa kwiyongeya lisu'ba limo lya
bwu'mi wake?
28 “Kwa kitumbu saku' mwiauya kwa mawalo? Mugalinge malu'ba mwagalembulya,
gapangali kibalua, wala kwisonia ngu'bo.

29 Nanenga nimmakianga panga ata Nkulungwa Selemani, muutayili wake woti
waabile nawo, aawetili ngu'bo inannoga yaipi'ta ata lilu'ba limo.
30 Bai, manaitei Nnu'ngu' agawalika nya maakapi ga mmi'ndi' gagaboneka li'no na
malau' gayu'mi no sonjelwa mwoto, buli, aakotoka kunng'walika wisowiso, mwenga
mwabene imani njene?
31 "Bai, kanemube na kyukala panga, 'Tulu'a lya ki'li', nywa ki'li', no wala namani?'
32 Bandu bangantanga Nnu'ngu' nga babaangaikya ikowe yo, lakini Tati' binu ba
kunani batangite panga mupala ago goti.
33 Lakini mwenga muupale wi'ti' Ukulungwa wa Nnu'ngu' no koleya mu'lu' mwapala,
nembe alu'a kunnyongea gamugapala goti.
34 Kwa nyo, kanemube na kyukala bu'kana na makowe ga malau', kwa mwanjaa
makowe ga malau' gaiaukilya gene. Mbalanga ya lisu'ba limo ili'ngani kwa lisu'ba lyo."

7

Bu'kana na kwaukumu bandu bi'ngi'
(Luk 6:37-38,41-42)

1 "Kanemwaukumu bandu bi'ngi', li'nga Nnu'ngu' aakane kumuukumu mwenga.
2 Kwa mwanjaa mwenga mwaukumilwa kati mwamwaaukumu ainu, na kili'ngo soso
samwali'ngya ainu na Nnu'ngu' nga saatumya kunni'ngya mwenga.
3 Mwanjaa namani ukibona kielenje sakibile muliyo lya nnongogo, lakini ulubonali
lubago lwalubile muliyo lyako?
4 Au ukombwabuli kummakia nnongogo, 'Baliya nikubu'ye kielenje muliyo,' naapo
kubile na lubago muliyo lyako wamwene?
5 Wenga wa nnapiki, ubu'ye wi'ti' lubago lwalubile nkati ya liyo lyako, bu'kapo uwesa
kulubona wiso lwelenje lwalubile muliyo lya nnongogo.
6 "Kanemwapei mbwa ikowe mbeletau, li'nga baakane galambuka na kumpoteka.
Wala kanemwataikuli magu'be ili'be ya samani ngu'lu'. Mana mwapanga nnya,
baaili'bata.

Ulu'be, upale, upange u'li
(Luk 11:9-13)

7 "Mulu'be, namwenga mwapeyelwa, mupale namwenga mwapata, mupange u'li,
namwenga mwayu'gu'li'lwa.
8 Kwa mwanjaa kila mundu ywalu'ba endapeyelwa, na ywapala endapata, na
ywapanga u'li endayu'gu'li'lwa.
9 Nyai mukipi'nga sinu ywawesa kumpeya mwana wake liwe mana kannu'ba likati?
10 Au nyai ywawesa kumpeya nng'ambo mana kannu'ba omba?
11 Manaitei mwenga mwalau mumanyi kwapeya bana binu ikowe inannoga, nengite
Tati' binu ba kunani nga munomuno kwapeya ili'be inannoga babannu'ba.
12 "Kwa nyo, sosoti samupala mupangilwe na bandu, namwenga mwapangi ainu
nyinyonyo. Aga nga malombolyo ga salya ya Musa na maandiko ga alondoli ba Nnu'ngu'.

Nniango wo patimwa
(Luk 13:24)

13 "Muyingi kwo pi'tya nniango wo patimwa. Kwa mwanjaa nniango na ndi'la yaibile
ngu'lu' ili'nga kuulanganyiki, na babayingya mo nga bambone.
14 Lakini nniango na ndi'la yaili'nga kuukoto nga yo patimwa. Bandu bamboneli
bakombwa kwipwa ndi'la yo.

Nkongo utanganikwa kwa matunda gake
(Luk 6:43-44)

15 "Mwili'ndi'le na alondoli ba ubu'su'. Bembe bamwisilya kwo tu'lya kati ngondolo,
lakini nkati ya myoyo yabe ibile kati pu'mbe akali'.
16 Mwalu'a kwatanga kwa makowe gabagapanga. Buli, bandu bawesa tu'mbwa itunda
inannoga mumikongo ya mimimwa?
17 Nyinyonyo, nkongo nnogau upambika itunda inannoga, na nkongo unannyata,
upambika itunda inannyata.
18 Nkongo unannoga upambikali itunda inannyata, wala nkongo unanyata upambika
itunda inannoga.
19 Kila nkongo waukotoka pambika itunda inannoga wendapi'ngu'lwa no taikulilwa
palitu'ta lya mwoto.
20 Nyinyonyo, mwalu'a kwatanga alondoli ba ubu'su' bu'kana na makowe gabe
gabagapanga.

Nintangiteli mwenga
(Luk 13:25-27)

21 “Kwenda kila mundu ywanikema, ‘Bwana, Bwana’, aayingya muukulungwa wa
kunani, ila yu'lu' ywapanga gabagapendi Tati' bangu' ba kunani.
22 Lisu'ba li'lu' lya ukumu, baingi baanibakia, ‘Bwana, Bwana! Kwa lina lyako twaalike
liyi'gi'yo lyako, bi'nga moka no panga mangelongelo maingi?’
23 Nenga naalu'a kummakianga mpu'la, ‘Nintangiteli mwenga katu. Mubu'ke nnu'ngi'
yangu' mwenga mwapanga malau.’

Asengi abi'li'
(Luk 6:47-49)

24 “Bai, kila mundu ywagapi'kania mayi'gi'yo gangu' na kugakamwa alandana na
mundu mwene malango, ywasengite liku'ta lyake panani ya liwe lya mpi'mbi'.
25 Ula ngania na mabi'ndi' twi'lya masi', na kimbu'nga ngakiipukatya nyumba yo,
lakini yaayilwikeli kwa mwanjaa yaasengilwe muliwe lya mpi'mbi'.
26 “Lakini kila mundu ywagayu'wa mayi'gi'yo ganigalongela wangali kugakamwa,
aywo alandana na mundu nnogeloge ywasengite nyumba yake pakyangi,
27 ula paanile na mabi'ndi' twi'lya masi', mbu'nga ngaipukatya kwiku'mbwa nyumba
yo, nayembe ngaiyiluka no sengwanika yoti.”

Uweso wa Yesu

28 Yesu payomwi longela makowe go, ipi'nga ya bandu yaatisangala muno bu'kana na
mu'lu' mwaayi'ganiye,
29 kwa mwanjaa mayi'gano gake gaai ga kitawala, kwenda kati mwabayi'gana balimu
ba salya lili.

8

Yesu antepwa mundu mwene matana
(Mal 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Yesu paeli bu'ka kukitu'mbi', ipi'nga yambone ya bandu yaatikummi'ngi'ya.
2 Mundu yumo mwene matana ngaisa kilikita nnu'ngi' yake kammakia, “Bwana, mana
upendile, unipeleteye.”
3 Yesu nga goloya luboko lwake na kunkunywa mundu yu'lu', kummakia, “Mbala,
upeleteke.” Yu'lu' mundu aimukya matana gake gapeletike.
4 Bu'kapo, Yesu ngammakia, “Ulibi'ke pamwoyo wako likowe li', kaneummakie mundu.
Lakini uyende kwa mpi'ndo ywa dini ukannaye mwaubile nambi'yambi'. Bu'kapo,
upiye salaka kati mwaamulise Musa, li'nga ipange ukong'ondeli kwa bandu boti panga
upeleteyilwe.”

Yesu antepwa ntumisi wa mpi'ndo ywa asikali ba Roma
(Luk 7:1-10)

5 Yesu paabile kayingya pakilambo sa Kapernaumu, mpi'ndo yumo ywa asikali ba
Roma aatikunnyendelya na kunnu'ba,
6 “Ntumisi wangu' endatetelya, aminya utamwe wo tomboloka.”
7 Yesu ngammakia, “Nilu'a isa nintepwe.”
8 Ila yu'lu' mpi'ndo ywa asikali ngannyangwa, “Bwana, nenga nipwaikali kukupokya
wenga nnyumba yangu'. Lakini kwa amuli yako bai, ntumisi wangu' alu'a yu'yu'ki'lwa.
9 Kwa mwanjaa ata nenga na mundu ywanibile pai' ya utawala wa alongosi, kai' nibile
na asikali bababile pai' yangu'. Na mana nimmakie yumo, ‘Yenda!’, nembe endayenda.
Mana nimmakie ywi'ngi', ‘Wise!’, nembe endaisa. Na mana nimmakie ntumisi wangu',
‘Panga mono’, nembe apanga mwanimmakie.”
10 Yesu pagayu'wine mayi'gi'yo go, aatisangala na kwabakia bandu babaabile
kabammi'ngi'ya, “Kakape nendakummakianga, munni'ma woti wa Isilaili, nammonali
mundu mwene imani ngu'lu' kati yu'.
11 Nimmakianga panga baaisa bandu bambone bu'ka kumbwani na kundondi,
nabembe baatama pakitamo simo na Bulaimu, Isaki na Yakobi pakalamu ya Ukulungwa
wa Kunani.
12 Lakini Baisilaili baingi babaapalikwe baa muukulungwa wo bataikulilwa panja
kulubi'ndu', na akwo balu'a li'la no yaga mino.”
13 Bu'kapo, Yesu ngammakia yu'lu' mpi'ndo ywa asikali, “Ubuyangani kasako, na
ipangike kati mwauu'bi'lile.” Na ntumisi wake ngayu'yu'ki'lwa saa yi'yi'lu'yi'lu'.

Yesu aatepwa bandu baingi
(Mal 1:29-34, Luk 4:38-41)

14 Yesu payingi munyumba ya Petili, aakwembite mau' mukwe ba Petili bagonjike
pakindanda kabaminya oma.
15 Bai, Yesu ngankunywa na luboko lwake, ngayu'yu'ki'lwa. Abo mau' ngabayi'ma no
tumbwa kuntumikia.
16 Na payabile kakupilya, bandu baingi babaabile na moka ngabaletelwa kwa Yesu.
Yesu ngaabi'nga balu' moka, kaamulisa kwa mayi'gi'yo gake bai, na kwatepwa atamwe
boti.
17 Aapangite nyo li'nga gatimi mayi'gi'yo gagalongelilwe na nnondoli Isaya,
"Ywembe aapu'twi ukigopi witu,
no pu'twa kigombo sa matamwe gitu."

Babapwaika panga aumini
(Luk 9:57-62)

18 Yesu paabweni bandu bambone kabanti'li'ta, ngaamulisa banamasi' bake baloki liyi'
li'ngi' lya litanda.
19 Mwalimu yumo ywa salya ngannyendelya na kummakia, "Mwalimu, nenga nilu'a
kubi'ngi'ya kwokwoti kwalu'a yenda."
20 Yesu ngannyangwa, "Ibweya babile na mapango gabe go tama na iyuni babile na
iyumba yabe, lakini Mwana wa Mundu aoba na pobi'ka lubau lwake."
21 Na mundu ywi'ngi' mukipi'nga sa banamasi' bake ngammakia, "Bwana, uniyi'ki'ti'ye
wi'ti' nikasike tati' bangu'."
22 Lakini Yesu ngannyangwa, "Unibi'ngi'ye, waleke babawile basikane bene na bene."

Yesu aamulisa mabi'mbi' ga baali gatame liki
(Mal 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Nembe Yesu ngayingya mungalaba, banamasi' bake ngabammi'ngi'ya no longwana
nakwe.
24 Lolekeya, baimukya mabi'mbi' mubaali kagapukatya no tumbwa kwiwi'ki'lya
ngalaba yoti. Apo, yai Yesu agonjike lugono.
25 Banamasi' bake ngabamwegelya na kunnyumuya kabammakia, "Bwana, twen-
dawaa! Utukosopoli!"
26 Yesu ngaabakia, "Mwanjaa namani muyogopa mwenga mwabene imani njene?"
Bu'kapo, ngayi'ma na kuukalipya wu'lu' nsunga na mapi'lu', ngakubaa liki muno.
27 Balu' bandu baatisangala kababaya, "Ayu' mundu, mundu gani? Ata nsunga wa
mubaali wendakunnyu'wa!"

Yesu aatepwa bandu abi'li' bene moka
(Mal 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Nembe Yesu paikite kwiyi' ya litanda kunni'ma wa Agelasi, aakwembine na bandu
abi'li' babaatwi'li'yilwe na moka kababu'ka kumasiko. Babile akali' muno, ata bandu
baakombwili pi'ta ndi'la yo.
29 Nabembe ngabatumbwa kemelya kababaya, "Ubile na makowe gani na twenga,
wenga wa Mwana wa Nnu'ngu'? Wisi pano kutuku'su'mbwa pangali timya nsimu
watubi'kilwe?"
30 Papipi na pandu po, paabile na kipi'nga kiku'lu' sa magu'be kabali'lya.
31 Balu' moka ngabampembelelya Yesu kabammakia, "Mana kautubi'nga, utuyi'ki'ti'ye
tuyende tukayingi mukipi'nga si'lu' sa magu'be."
32 Yesu ngaabakia, "Muyende!" Ngababu'ka na kwayingya balu' magu'be, na kipi'nga
soti ngakibutuka kakielya mungeleuko, mpaka mulitanda, ngabawaa.
33 Balu' bandu babasungage magu'be ngababutuka yenda kumisengo no yaulya goti
gagapangike, na galu' gagaapiti balu' bandu abi'li' babaatwi'li moka.
34 Bu'kapo, bandu boti ba misengo yo ngabayenda kwembana na Yesu. Nabembe
pabaamweni, ngabannu'ba abu'ke mumisengo yabe.

9

Yesu antepwa mundu ywatombolwike
(Mal 2:1-12, Luk 5:17-26)

1 Yesu aau'bwike mungalaba, ngaloka litanda liku'lu', ngaika kukilambo sake.
2 Na ku'lu', banneti mundu mwene utamwe wo tomboloka, aabi agonjike pakindanda.
Yesu paabweni balu' bandu mwabaamwu'bi'lile, ngammakia yu'lu' ywatombolwike,
"Mwana wangu', uku'le mwoyo, masambi gako gasamilwe."

3 Kwa kitumbu sa likowe lyo, bi'ngi' ba balimu ba salya, ngabawasa mumyoyo yabe,
“Mundu yu' ankupulu Nnu'ngu'!”
4 Lakini Yesu abile agatangite gabagania, ngaalaluya, “Mwanjaa namani mugania
makowe malau mumyoyo yinu?
5 Buli, kikowe saku' sakibile kiyu'yu'u kukibaya, ‘Masambi gako gasamilwe’ au baya,
‘Uyi'me, uyende’?
6 Bai, mbala mutange panga Mwana wa Mundu abile na amuli yo samya sambi
pano padunia.” Kwa nyo ngammakia yu'lu' mundu ywaatombolwike, “Uyi'me, witwi'ke
kindanda sako, uyende kasako.”
7 Yu'lu' mundu ngayi'ma no yenda kasake.
8 Bandu boti babaabile pakipi'nga so pabagabweni go, baatiyogopa muno. Ngaban-
numba Nnu'ngu' ywaapei bandu uweso wa kubi nnya.

Kemelwa kwa Matei
(Mal 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Yesu paabile kapi'ta bu'ka kwo, aamweni mundu ywakemelwa Matei atami
munyumba yo li'pya koli. Yesu ngammakia, “Unibi'ngi'ye.” Matei ngakatuka na
kummi'ngi'ya.
10 Yesu paabile kalya kilyo munyumba ya Matei, baaisi alonga koli na bene sambi.
Abo baatami lya nakwe pamope na banamasi' bake.
11 Mafalisayo pabagabweni makowe go, ngabaalaluya banamasi' bake, “Mwanjaa
namani mwalimu winu alya na bene sambi na alonga koli?”
12 Nembe Yesu payu'wine mu'lu' mwabaalongei, ngaabakia, “Akoto bapalali pundi, ila
atamwe ngabapala pundi.
13 Lakini muyende mukaiyi'gane kikomeko sa Maandiko Mapeleteu gagabaya, ‘Nipala
kiya, wala salaka yinu lili,’ kwa mwanjaa niisili kwakema bene aki, ila niisi kwakema
bene sambi.”

Likowe lyo bu'kana no punga
(Mal 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Banamasi' ba Yoani Ywabatisage bannyendeli Yesu na kunnaluya, “Mwanjaa
namani twenga na Mafalisayo twendakokotya punga, lakini banamasi' bako bapungali?”
15 Yesu ngaayangwa, “Mwenga muwasa babakokilwe kulisengele bawesa baa kati
babalombola, na mwene lisengele abile pamope nabo? Iwesekanali! Lakini libile lisu'ba
mwene lisengele paabu'yilwa pakati yabe, masu'ba go ngapabaapunga.
16 “Ntu'pu' mundu ywabi'ka kibamba sayambi' mungu'bo ngona. Mana apangite
nyo, aso kibamba sayambi' kilu'a popwana ngu'bo ngona, no popwanika kwake
kwamambulya. 17 Kai', bandu bayi'yali divai yayambi' mumapu'tu' magona. Mana
bapangite nyo, divai yaalu'a puwana ago mapu'tu', nayembe divai pamope na mapu'tu'
gaalabika. Divai yayambi' iyi'yi'lwa mumapu'tu' gayambi'. Mwaipalilwa yi'ya divai
yayambi' nkati ya mapu'tu' gayambi', divai na mapu'tu' yoti, yaaba salama.”

Mwi'nja ywa mpangakasi wa silikali na mau' yumo bendatepulwa
(Mal 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Yesu paabile kaabakia makowe go, ngaisa mpi'ndo yumo na kunkilikitya nnu'ngi'
yake kammakia, “Mwi'nja wangu' awile nambi'yambi', lakini sonde li'li'li', wise saubi'ke
luboko lwako panani yake, li'nga apate yu'ka.”
19 Yesu pamope na banamasi' bake ngabammi'ngi'ya yu'lu' mundu.
20 Nnwawa yumo ntamwe wa nkongomokwa kwa myaka ku'mi na ibi'li', aaisi nsu'gu'
ya Yesu no kunywa mpindo wa ngu'bo yake.
21 Mwanjaa aalongei pamwoyo wake panga, “Mana nikunywile ngu'bo yawati bai,
naayu'yu'ki'lwa.”
22 Nembe Yesu paagalambwike, ngammona na kummakia, “Wenga wa mwi'nja
wangu', ube na mwoyo nku'lu'! Imani yako ikutepwile.” Yu'lu' nnwawa ngayu'yu'ki'lwa
saa yi'yi'lu'yi'lu'.
23 Yesu paaikite kasake yu'lu' mpi'ndo, ngaabona bandu kabayi'mba myambo yo
lombola kwa pilimbi, na kipi'nga sa bandu kabapanga ndu'ti,
24 ngaabakia, “Mubu'kange! Kwa mwanjaa mwi'nja yu' anawaali, ila atigonja bai.”
Ngabamweka kwa kunsalawa.
25 Payomwi kwabi'ngya panja balu' bandu, ngayingya nnyumba na kunkamwa luboko
yu'lu' mwi'nja, nembe ngayi'ma.
26 Likowe li' lyaatiyu'wanika munni'ma wu'lu' woti.

Yesu aatepwa kimbulibuli abi'li'

27 Yesu paabile kabu'ka pandu palu', mbulibuli abi'li' baatikummi'ngi'ya kabau'bu'ya
malobe gabe kababaya, “Wa Mwana wa Daudi, utubi'ki kiya!”
28 Yesu paayingi nnyumba, balu' mbulibuli abi'li' baatikunnyendelya, nembe aatik-
walaluya, “Mwendau'bi'lya panga niwesa kumpangya likowe lyo?” Nabembe ngaban-
nyangwa, “Eloo, Bwana.”
29 Bu'kapo Yesu ngagakunywa minyo gabe kabaya, “Kwinu mwenga, ipangike kati
mwamuu'bi'lya.”
30 Minyo gabe ngagabanjuka. Yesu ngaakong'ondelya kabaya, “Mupi'kani, likowe li',
kanemummakie mundu ywoywoti.”
31 Lakini bembe ngabayenda no tumbwa yaulya abali ya Yesu mu nni'ma wu'lu' woti.

Yesu antepwa bubu
32 Abo bandu abi'li' pabaabile kababu'ka, ngabannetya Yesu mundu yumo bubu,
ywaayingililwe na moka.
33 Yesu paayomwi bi'nga yu'lu' moka, yu'lu' bubu aatumbwi longela. Bandu boti
baatisangala no baya, “Tunalibonali likowe kati li' munni'ma woti wa Isilaili!”
34 Lakini Mafalisayo ngababaya, “Mpi'ndo wa akamoka ngabampeya yu' makakala go
bi'nga moka.”

Yesu aabi'kya kiya bandu
35 Yesu aati'li'tike mumisengo na ilambo yoti kayi'gana mumayumba ga kunnu'ba
Nnu'ngu', kaala abali inannoga ya ukulungwa no tepwa matamwe na ukigopi woti.
36 Paibweni ipi'nga ya bandu aabi'ki kiya, kwa mwanjaa aabweni kabaauka pangali
yangatiyilwa kati ngondolo bangali nsungi.
37 Apo ngaabakia banamasi' bake, “Mauno gambone, lakini apangakasi bali'nganali.
38 Bai, munnu'be Bwana wa mauno, aatume auni bi'ngi' li'nga baune mauno gake.”

10

Atumilwe ku'mi na abi'li'
(Mal 3:13-19, Luk 6:12-16)
1 Yesu aakemite banamasi' bake ku'mi na abi'li' na kwapeya amuli yo bi'nga moka,
tepwa matamwe goti, na ukigopi wa kila sampuli.
2 Na gano nga maina ga abo atumilwe bake ku'mi na abi'li', mosi nga Simoni (kwa lina
li'ngi' akemelwa Petili) na nnunawe Andelea, Yakobi mwana wa Zebedayo na nnunawe
Yoani.
3 Pilipi na Batolomayo, Tomasi na Matei ywaabile nnonga koli, Yakobi mwana wa
Alufayo na Tadei,
4 Simoni wa kipi'nga sa Mazeloti, na Yuda Isikalioti ywaansongi Yesu.

Yesu aatuma atumilwe ku'mi na abi'li'
(Mal 6:7-13, Luk 9:1-6)
5 Abo nga banamasi' ku'mi na abi'li' babaatumilwe na Yesu no lagilwa makowe ga,
“Kanemuyende kumili'ma ya bandu bangali Ayahudi wala kanemuyingi mukilambo
sosoti sa Asamalia.
6 Ila mwayendeli alongo binu ba nni'ma wa Isilaili, babapanga kati ngondolo
babaobite.
7 Pamwaalu'a yenda, mwaali bandu kamubaya, ‘Ukulungwa wa Kunani wegelile.’
8 Mwatepwe atamwe, mwayu'ye babawile, mwapeleteye bene matana, mubi'nge
moka. Mwaapeyilwe wabule, namwenga mupiye wabule.
9 Mumipuko yinu kanemupu'twe zaabu wala mbanje yoyoti.
10 Mumyanja yinu kanemupu'twe utingo, wala nganju ibi'li', wala ilatu, wala pimbo,
kwa mwanjaa mpangakasi apeyelwe yoti yaipalikwa mumaisa gake.
11 “Pamwaika pamisengo au kilambo sosoti, mumpale mundu ywayi'ki'tya kunkemya,
namwenga mwaatame kasake mpaka pamwabu'ka pandu po.
12 Pamwayingya munyumba, mwapange abali benekaya kamubaya, ‘Amani ibe
kasinu.’
13 Manaitei bandu ba nyumba yo bankemile, amani yinu ilu'a tama pamope nabo.
Lakini manabakani kunkemya, amani yi'lu' inki'li'bu'ki mwenga.
14 Manaitei mundu ywoywoti aakana kunkemya mwenga, ata pi'kania mayi'gi'yo ginu,
pamwabu'ka munyumba au kilambo so, mwapapate lyu'ku'mbi' lyalibile mumagu'lu'
ginu na kwaleka kati mwabaabile.
15 Kakape nimmakianga, lisu'ba lyo ukumilwa, bandu ba kilambo si'lu' baaukumilwa
paku'lu' kulikoni bandu ba ilambo ya Sodoma na Gomola.

Ngu'su'mbu'
(Mal 13:9-13, Luk 21:12-17)
16 “Lingulya! Nintumanga kati ngondolo pakatikati ya mapu'mbe. Bai, mube
mwang'anga kati nng'ambo, na mwatu'lya kati ngunda.
17 Mwili'ndi'le na bandu, kwa mwanjaa bampeleka kumabalasa gabe na
kunku'mbwanga mumayumba gabe go salya.
18 Kai', mwalu'a pelekelwa nnu'ngi' ya api'ndo na akulungwa kwa kitumbu sangu',
li'nga munikong'ondeli kwabe na bandu bangali Ayahudi.
19 Lakini pabampeleka kwo ukumilwa, kanemwisuluye bu'kana na galu' gamwalu'a
longela wala mu'lu' mwamwalu'a longela, kwa mwanjaa popopo mwapeyelwa makowe
gamwalu'a longela.
20 Kwa mwanjaa gamwalongela gapitali kwinu, gaapita kwa Loo wa Tati' binu Nnu'ngu'
ywaalongela nkati yinu.
21 “Nnongo alu'a kunsongya nnongowe li'nga abulagilwe, nyinyonyo na tati' kun-
songya mwana wabe. Nabembe bana baalu'a kwakania abelei babe li'nga babulagilwe.
22 Namwenga mwalu'a sukilwa na bandu boti kwa kitumbu sa lina lyangu', lakini
yu'lu' ywaalu'a komeya mpaka kuundi'la alu'a kosopolelwa.
23 “Pabaalu'a kunku'su'mbwa pakilambo simo, mwatili kukilambo si'ngi'. Kwa
mwanjaa kakape nimmakianga, mubile balo yomwa lyengo linu muilambo yoti ya
Isilaili, Mwana wa Mundu aapanga aisile.
24 “Mwanamasi' ampi'tali mwalimu wake, wala mpangakasi ampi'tali bwana wake.
25 Ili'ngani kwa mwanamasi' landana na mwalimu wake na ntumisi landana na bwana
wake. Manaitei mwene nyumba bankema Belisebuli, yu'lu' mpi'ndo wa moka, balu' ba
munyumba yake ngabaakemelwa maina maakau munomuno.

Ywapalikwa yogopelwa
(Luk 12:2-7)
26 “Kwa nyo, kanemwayogope bandu bo, kwa mwanjaa ntu'pu' likowe lyaliiyilwe
lyalyasomwa tanganikwa, wala sakiwi'ki'lilwe sasasomwa umukulwa.
27 Likowe lyanimmakianga palubi'ndu' mulinwaye pabweya, na likowe lyamuliyu'wa
kwo iya, mulinwaye muyi'mi patu'ndu'bau li'nga bandu bayu'we.
28 Kanemwayogope balu' bababulaga yi'ga bai, lakini bakombwali bulaga loo.
Munomuno munnyogope Nnu'ngu' ywakombwa langamisa yi'ga pamope na kwipeleka
loo kumwoto wangayomoka.
29 Injosi ibi'li' ipi'mi'yi'lwali kwa lwela lumo bai? Lakini ntu'pu' ata yumo ywatu'la
pai' wangali tanga Tati' binu.
30 Na kwinu mwenga, ywembe atangite ata isabu ya nywili yoti ya mitwe yinu.
31 Bai kanemuyogope, kwa mwanjaa mwenga nga mwabangama kulikoni kipi'nga
kiku'lu' sa iyuni.

Kunnyi'ki'tya na kunkana Yesu
(Luk 12:51-53, 14:26-27)
32 “Kila ywaniyi'ki'tya pa bandu, nani nannyi'ki'tya nyinyonyo kwa Tati' bangu' ba
kunani kabalola.
33 Lakini kila mundu ywanikana bandu kabalola, nani nankana nyinyonyo kwa Tati'
bangu' ba kunani kabalola.

Mayu'mano
(Luk 12:8-9)
34 “Kanemuwase panga niisi leta amani padunia yi'no. Lili, ila niletike mayu'mano.
35 Kwa mwanjaa niisi kwayu'maniya mwana na tati' bake, mwi'nja na mau' bake, na
nkwano na nkiwe.
36 Na andumu ba mundu nga balu' alongobe.
37 “Ywaapenda tati' bake au mau' bake kulikoni nenga, anipwaikali. Na nyinyonyo,
ywampenda mwana wake au mwi'nja wake kulikoni nenga anipwaikali.
38 Kai', mundu ywakotoka pu'twa nsalaba wake na kunibi'ngi'ya apwaikali panga
ywangu'.
39 Kwa mwanjaa mundu ywapala kuuli'ndi'la bwu'mi wake auobeya, lakini ywaalu'a
kuupiya bwu'mi wake kwa kitumbu sangu' alu'a kuupata kai'.

Upo
(Mal 9:41)
40 “Mundu ywampokya mwenga anipokya nenga, na ywanipokya nenga ampokya
yu'lu' ywanitumike.

41 Nnu'ngu' aapiya upo bu'kana na mundu ywaumpokya, ywampokya nnondoli,
kitumbu sa ywembe nnondoli, aapata upo ya nnondoli. Nembe ywampokya mwene
aki, kwa kitumbu sa ywembe mwene aki, aapata upo ya mwene aki.
42 Nimmakianga kakape panga, ywoywoti ywaalu'a kumpeya yumo ywa asene ba,
nnobo gumo wa masi' maimu kwa mwanjaa ya mwanamasi' wangu', aaikosali upo
yaibu'ka kwa Nnu'ngu'."

11

Abali bu'ka kwa Yoani Ywabatisage
(Luk 7:18-35)

1 Yesu paayomwi kwalagya go banamasi' bake ku'mi na abi'li', ngabu'ka ku'lu' yenda
yi'gana no ala muilambo ya nni'ma gu'lu'.
2 Yoani Ywabatisage paabile muutabilwe aayu'wine abali ya makowe ga Kilisitu. Bai
ngaatuma banamasi' bake,
3 bannaluye, "Buli, wenga nga wayu'lu' ywapalikwage isa, au tunni'nde ywi'ngi'?"
4 Yesu ngaayangwa, "Muyendange mukammakie Yoani makowe gamugayu'wa na
kugabona.
5 Kimbulibuli bendalola, itewe bendatyanga, bene matana bendapeleteyelwa, aiba-
makutu bendayu'wa, babawile bendayu'yi'lwa na aki'ba baalilwa abali inannoga.
6 Nantali mundu yu'lu' ywakotoka baa na kyukala nanenga."
7 Bai, abo banamasi' ba Yoani pabaabu'i, Yesu aatumbwi kwibakia ipi'nga ya bandu
abali ya Yoani, "Mwayi'i lola namani ku'lu' kulupu'ngu'ti'? Buli mwaapalite kummona
mundu kigopi kati nnai mwautenandena na nsunga?
8 Au mwayi'i lola namani? Mwayi'i kunnola mundu ywaawati ngu'bo inanng'oloka?
Bandu babawati ngu'bo inanng'oloka batama mumayumba ga akulungwa.
9 Lakini mwayi'i lola namani? Nnondoli wa Nnu'ngu'? Eloo, kakape ywembe nku'lu'
kuliko nnondoli wa Nnu'ngu'.
10 Ayu' nga ywabayilwa mu Maandiko Mapeleteu,
'Lola, nintuma kinala wangu' akulongoli,
ywaakubi'kya wiso ndi'la nnu'ngi' yako.'
11 "Kakape nimmakianga, nkati ya bana boti ba bandu, anapityali nku'lu' kuliko Yoani
Ywabatisage. Ata nyo yu'lu' nsene muno muukulungwa wa kunani nga nku'lu' kuliko
ywembe.
12 Bu'ka nsimu wa Yoani Ywabatisage mpaka nambi'yambi', Ukulungwa wa Kunani
bautangya kwa ukali', na bandu akali' ngabaupokonywa.
13 Mayi'gano goti ga alondoli ba Nnu'ngu' na salya ya Musa mpaka nsimu wa Yoani
gaalondolilwe bu'kana na nsimu gu'no.
14 Mana kamuliyi'ki'tya lyo, bai Yoani nga Elia ywembe ngaalu'e isa.
15 Mwene makutu go yu'wa, ayu'we!
16 "Lubelekwo lu'no nilu'a kululandanisa na kili'be saku'? Lulandana na anng'elo
babatama kusoko babaakema ayabe, kababaya,
17 'Tumwonekiye ngoma, lakini mwinikeli!
Tunnyi'mbi myambo ya ili'lo, lakini muli'ili!'
18 "Kwa mwanjaa Yoani aaisi kapunga na wala anywileli divai, bembe ngababaya 'Ai
na moka'.
19 Mwana wa Mundu aaisi kalya no nywa, nabembe ngababaya 'Munnolange ayu',
mundu mwamila no lobya, mbwiga lyabe alonga koli na bene sambi!' Ata nyo ikima ya
Nnu'ngu' ilaya panga ya aki bu'kana na makowe gake."

Mili'ma yangaliu'bi'lya
(Luk 10:13-15)

20 Bu'kapo Yesu ngatumbwa kwikwi'li'ka ilambo yalu' yaapangite mangelongelo
gambone, kwa mwanjaa bandu ba ku'lu' baagalambwikeli bu'ka mumasambi gabe.
21 Ngabaya, "Wakibona wa kilambo sa Kolazini! Wakibona wa kilambo sa Betisaida!
Kwa mwanjaa ikapangage mangelongelo gagaapangilwe kwinu gakapangilwa ku'lu' Tilo
na Sidoni, bandu bake kenda bayomwike wala mabunia bu'ka palipite, no pakala maligu
laya panga bagalambwike bu'ka mumasambi gabe.
22 Ata nyo, nimmakianga panga lisu'ba lya ukumu mwenga mwapata ukumu ngu'lu'
kulikoni ya Tilo na Sidoni.
23 Nawenga wa Kapernaumu, buli ulu'a kwiu'bu'ya mpaka kunani? Ulu'a uluyilwa
mpaka kumambi'! Mwanjaa, mangelongelo gagapangilwe kasako gapangika ku'lu'
Sodoma kilambo so kilu'e baa mpaka li'no.

24 Lakini nimmakianga, lisu'ba lya ukumu wenga wapata ukumu ngu'lu' kulikoni ya
Sodoma.”

Mwisange kasangu' samupu'mu'li
(Luk 10:21-22)

25 Pamasu'ba go Yesu aatibaya, “Nendakunsukulu mwa Tati', mwa Bwana ba kunani
na padunia, kwa mwanjaa makowe gano mwaiyite bene ikima na bene ilimu, na
kwaumukulya anangu'ta.
26 Eloo, Tati', amo nga mwainnogelile.
27 “Tati' bangu' bangamukiye ili'be yoti. Ntu'pu' ywantangite Mwana ila Tati', wala
ywatangite Tati' ila Mwana na ywoywoti yu'lu' Mwana ywapenda, ngamwumukulya.
28 Mwisange kasangu', mwaboti mwamuauka no topelwa na igombo, nanenga nalu'a
kuntu'la.
29 Muyi'ki'ti longoyelwa nanenga, kati ng'ombe ywatabilwe lukamba, na mwenga
mukoleye mayi'gano gangu' mwanjaa nenga nantu'lya na ywangali kibuli. Kwa nyo
myoyo yinu yaapu'mu'lya.
30 Kwa mwanjaa mayi'gano gangu' malegeleu na kigombo sangu' kiyu'yu'u.”

12

Bu'kana na Sabato
(Mal 2:23-28, Luk 6:1-5)

1 Masu'ba go Yesu aabi kapi'ta mumigunda ya ngano, lyai lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.
Banamasi' bake pabaminyike njala, ngabati'kwa yeyo ya ngano no tauna nombo yake.
2 Mafalisayo pabagabweni go ngabammakia Yesu, “Lola, banamasi' bako bapanga
likowe lya mwilo lisu'ba lya Sabato.”
3 Yesu ngaayangwa, “Buli munasomali mwaapangite Daudi pamope na aine pabaabile
na njala?
4 Ywembe aayingi munyumba ya Nnu'ngu' no lya makati mapeleteu gagaapiyilwe kwa
Nnu'ngu' na kwapeya aine, pamope no panga baayi'ki'tilweli lya makati go, ila api'ndo
ba dini kisabe bai.
5 Kai', munasomali mukitabu sa salya ya Musa panga kila lisu'ba lya Sabato, api'ndo
ba dini bendatumika munyumba ya Nnu'ngu'? Bati'kwana salya ya Sabato, ata nyo
Nnu'ngu' aabalangilyali makosa.
6 Lakini nimmakianga panga pano pabile na nku'lu' pi'ta nyumba ya Nnu'ngu'.
7 Mukatangage malombolyo ga Maandiko Mapeleteu gagabaya, ‘Nipala kiya wala
kwenda salaka yinuli,’ mulu'e kwaukumuli bandu ba bangali na makosa.
8 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu nga Bwana wa Sabato.”

Mundu mwene luboko lutomboloka
(Mal 3:1-6, Luk 6:6-11)

9 Yesu paabu'i po, ngayenda munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kwa Ayahudi.
10 Mu'lu' nnyumba kwabile na mundu mwene luboko lutomboloka. Bandu ngaban-
naluya Yesu, “Buli mwiloli kuntepwa mundu lisu'ba lya Sabato?” Bannalwiye nyo li'nga
bapate kitumbu sa kunsitakya.
11 Yesu ngaabakia, “Tubaye yumo ywinu ai na ngondolo wake ywatumbuki mu-
lyi'mbwa lisu'ba lya Sabato, buli, ankamwali na kumpiya?
12 Lakini mundu nga ywampu'ku'bi'la kulikoni ngondolo! Bai, mwiloli panga
ganannoga lisu'ba lya Sabato.”
13 Bu'kapo ngaammakia yu'lu' mundu, “Golwa luboko lwako.” Ngalugolwa, na lwembe
ngalupanga lukoti kati lu'lu' lwi'ngi'.
14 Bai, Mafalisayo ngabapita panja no sikisana mu'lu' mwa kunnangamisa Yesu.

Ntumisi ywasaulilwe na Nnu'ngu'

15 Lakini Yesu paakwipwi likowe lyo, ngabu'ka pandu po. Bandu baingi
baatikunki'ngama, ngaatepwa atamwe boti.
16 Ngaamulisa kanebabakiye bandu panga ywembe nyai,
17 li'nga galu' gaalongei Nnu'ngu' kwa ndi'la ya nnondoli wake Isaya gatimi.
18 “Munnole ntumisi wangu' ywaninsawile,
ywanimpendile na kunipulaisa pamwoyo wangu'.
Nalu'a kuntwi'li'ya Loo wangu'
naywembe aanwaya ukosopoli wangu' kwa bandu boti.
19 Aabali na ntau, wala ndu'ti,
wala lilobe lyake lyayu'wanikali musimbasimba.

20 Nnai waubuguywike aauti'kwanali, wala utambi waupiya lyoi auimiali,
mpaka paalu'a kuupanga ukosopoli utawale.
21 Kasake ywembe bandu bangali Ayahudi baapanga na mau'bi'lyo.”

Yesu abayilwa panga uweso wake ubu'kana na Belisebuli
(Mal 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Apo bandu ngabannetya Yesu mundu ywaabile mbulibuli na bubu kwa kitumbu sa moka. Yesu ngaantepwa ata ngakombwa longela no lola.
23 Lipi'nga lyoti lya bandu ba palu' baatisangala ngababaya, “Buli, ayu' iwesa panga Mwana wa Daudi?”
24 Lakini Mafalisayo pabaayu'wine go ngababaya, “Mundu yu' abi'nga moka kwa makakala ga Belisebuli, mpi'ndo wa akamoka.”
25 Yesu abile atangite maganiyo gabe, ngaabakia, “Ukulungwa wowoti waubaganike ipi'ngaipi'nga yaitaukyana ukombwali konda, na ilambo yoyoti au alongo boboti bababaganike ipi'ngaipi'nga yaitaukyana ikondali.
26 Manaitei Ibilisi ammi'nga Ibilisi, aitaukya mwene. Bai, ukulungwa wake walu'ayi'ma buli?
27 Ikapanga kakape panga nenga nibi'nga moka kwa makakala ga Belisebuli, buli? Bandu ba kipi'nga sinu babi'nga kwa makakala ga nyai? Kwa nyo bandu binu bakong'ondelya panga kikowe samukilongela sa kakape lili!
28 Lakini manaitei nibi'nga moka kwa makakala ga Loo wa Nnu'ngu', bai mutange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu' uikite kasinu.
29 “Au akombwabuli mundu kuitangya nyumba ya mwene makakala na kumpokonywa mali yake, wangali wi'ti' kuntaba? Apo ngapaalu'a kombwa kumpokonywa mali yake.
30 “Ywoywoti ywakotoka lu'mbana nanenga endanitaukya, na ywakotoka kongwa pamope nanenga endamesana.
31 Kwa nyo nimmakianga panga, kila sambi na kila liyi'gi'yo lya kupulu bandu baalu'a samilwa, ila kwa kunkupulu Loo Mpeleteu baasamilwali.
32 Kai' ywaalongela liyi'gi'yo lya kuntaukya Mwana wa Mundu aasamilwa, lakini yu'lu' ywaalongela lya kuntaukya Loo Mpeleteu aasamilwali, wala mudunia yi'no, wala mudunia yayaaisa.

Nkongo na itunda yake
(Luk 6:43-45)

33 “Nkongo unannoga na itunda yake yapanga inannoga, kai' nkongo unannyata na itunda yake yapanga inannyata. Kwa mwanjaa nkongo utanganikwa kwa itunda yake.
34 Mwenga mwa abu'su' kati nng'ambo! Mukombwabuli longela makowe ganannoga, lakini mwabene mwalau? Kwa mwanjaa mundu agalongela gagatwi'li mumoyo wake.
35 Mundu nnogau apiya makowe manogau bu'ka mumabi'ko gake manogau, na mundu nnau apiya makowe malau bu'ka mumabi'ko gake malau.
36 “Bai, nimmakianga, lisu'ba lya ukumu bandu baapalikwa yangwa bu'kana na kila liyi'gi'yo lyangali pwaika lyabalongei.
37 Kwa mwanjaa ya mayi'gi'yo gako wabalangilwa aki, na kwa mayi'gi'yo gako waukumilwa.”

Pala mwanju
(Mal 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Bu'kapo bi'ngi' ba balimu ba salya na Mafalisayo ngabammakia Yesu, “Mwalimu, tupala tuubone mwasu bu'ka kasako.”
39 Naywembe ngaayangwa “Lubelekwo lulau lwangau'bi'li'ka! Mupala myasu, lakini mwaapeyelwali ila gu'lu' mwasu wa nnondoli Yona.
40 Kwa mwanjaa kati mwaatami Yona mundumbo ya omba nku'lu' kwa masu'ba gatatu kilo na muntwekati, nga nyinyonyo na Mwana wa Mundu alu'a tama mubwi' masu'ba gatatu, kilo na muntwekati.
41 Lisu'ba lya ukumu, bandu ba Ninawi baayi'ma pamope na mwenga mwabandu ba lubelekwo lu'no na kabansitakya, kwa kitumbu bembe baagalambwike bu'ka mumasambi gabe pabaayu'wine maalo ga Yona, na kumbe pano abile nku'lu' kumpi'ta Yona!
42 Nyinyonyo kwa lisu'ba lya ukumu, Malikia bu'ka kusi alu'a yi'ma na bandu ba lubelekwo lu'no na kasitakya, kwa mwanjaa ywembe aabu'i kuutalu muno isa pi'kania mayi'gi'yo ga ikima ga nkulungwa Selemani, na kumbe pano pabile na nku'lu' kumpi'ta Selemani!

Ki'li'bu'ka kwa moka
(Luk 11:24-26)

43 “Moka pammu'ka mundu, atyangatyanga mulubele kapala pandu po pu'mu'lya.
Lakini mana akotwike pata,
44 apo ngaibakia, ‘Nilu'a ki'li'bu'kya kasangu' kwanibu'i.’ Lakini paabuya na kwikolya
ntu'pu' kili'be ipyagililwe no nemekelwa,
45 bai, ngayenda kwaatola moka bi'ngi' saba, alau muno kuliko ywembe, na boti
ngabaisa kunnyingya mundu ywo. Na ali ya mundu ywo yapanga mbaya kuliko
patumbu. Na nyo ngamwayalu'a panga mulubelekwo lwa bandu bano alau.”

Alongo ba Yesu
(Mal 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Yesu paabile anayomwali longela na lipi'nga lya bandu, mau' bake na anunabe
baatiisa.
47 Ngabayi'ma panja kabapala longela nakwe.
Bai, mundu yumo ngammakia, “Mau' bako na anunabo bai panja bapala longela
nawe.”
48 Lakini Yesu ngannyangwa mundu ywo, “Mau' bangu' nga nyai na anunangu' nga
kinyai?”
49 Bu'kapo ngagoloya luboko lwake li'nga kwa banamasi' bake, kabaya, “Aba nga mau'
bangu' na akina anunangu'!
50 Kwa mwanjaa ywoywoti ywapanga mwabapendi Tati' bangu' ba kunani, abo nga
mau' bangu', nnunangu' na nnu'mbwangu'.”

13

Lukongo lwa mpandi
(Mal 4:1-9, Luk 8:4-8)

1 Lisu'ba lyolyolyo, Yesu aabu'i muyi'lu' nyumba ngayenda tama mbwega ya litanda
liku'lu' kayi'gana.
2 Ipi'nga ya bandu yaatikunti'li'ta, kwa nyo Yesu ngau'bu'ka mungalaba no tama.
Bandu boti baayi'mi mbwega ya litanda liku'lu',
3 naywembe Yesu ngaabakia makowe gambone kwa ngongo.
“Mupi'kaniange! Mpandi aayi'i panda mbeyu.
4 Paabile kamisa, mbeyu yi'ngi' yaatu'mbu'ki mundi'la na iyuni ngabaisa sonywa.
5 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pamaliwe pangali ukando wambone. Ngaibalika kwa
kiyu'ngu'ya mwanjaa ukando wayendekiyeli.
6 Lilumu palyaibalile ngaiyu'ma, kwa mwanjaa ngi'ga yake yatotili mubwi'.
7 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pamimimwa, na yi'lu' mimimwa ngaiku'la na kwikombaya.
8 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki paukando nnogau, ngaibalika no beleka. Yi'ngi' mya, yi'ngi' sitini
na yi'ngi' salasini.
9 Mwene makutu go yu'wa na ayu'we!”

Kitumbu so longela kwa ngongo
(Mal 4:10-12, 8:9-10)

10 Banamasi' bake ngabannyendelya na kunnaluya “Kwa mwanjaa namani ulongela
na bandu ba kwa ngongo?”
11 Yesu ngaayangwa, “Mwenga muyaliwite kugatanga makowe gangaumukulilwa ga
Ukulungwa wa Kunani, lakini bembe bayaliwiteli.
12 Kwa mwanjaa ywoywoti ywagatangite makowe go, Nnu'ngu' alu'a kumpeya ku-
gatanga muno, lakini ywoywoti ywaakotwike kugatanga, Nnu'ngu' alu'a kumpokonywa
ata galu' masene gagatangite.
13 Kwa nyo nilongela nabo kwa ngongo, kwa mwanjaa bendalola lakini babonali,
bendapi'kania lakini bayu'wali na wala batangali.
14 Kwabe gatimile gaalongei nnondoli wa Nnu'ngu' Isaya,
‘Yu'wa mwalu'a yu'wa lakini mwalu'a tangali.
Lola mwalu'a lola lakini mwalu'a bonali.
15 Kwa mwanjaa myoyo ya bandu ba itenonopa, na makutu gabe manonopau kwo yu'wa,
minyo gabe gatiwiliwitya.
Ikapanga nyoli balu'e lola kwa minyo gabe, balu'e yu'wa kwa makutu gabe, balu'e tanga
kwa malango gabe
na kunigalambukya, nanenga nilu'e kwakosopolya.’
16 “Lakini nantali mwenga minyo ginu gendalola na makutu ginu gendayu'wa.

17 Kakape nimmakianga, alondoli ba Nnu'ngu' na bene aki baingi baaminyikie
kugabona na kugayu'wa gamugabona na kugayu'wa, lakini baakombwili.

Maawanikio ga lukongo lwa mpandi

18 "Bai, mwenga mupi'kaniange malombolyo ga lukongo lwa mpandi.
19 Ywoywoti ywaliyu'wa liyi'gi'yo lya Ukulungwa wa Nnu'ngu' wangali kulitangiya,
alandana na yi'lu' mbeyu yaitu'mbu'ki mundi'la, yu'lu' nnau Ibilisi ngaisa no tola
sakipandilwe pamwoyo wake.
20 Yi'lu' mbeyu yaipandilwe pamaliwe nga kati mundu ywaliyu'wa liyi'gi'yo lya
Ukulungwa wa Nnu'ngu' na popopo alipokya kwo napusika.
21 Lakini liyendekeali nkati yabe kati ngi'ga. Balikamwa pasene bai, paiisa tabu na
ngu'su'mbu' kwa kitumbu sa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', popopo bendatu'mbu'ka.
22 Mbeyu yaitu'mbu'ki pamimimwa nga kati mundu ywaliyu'wa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'
lakini kyukala sa padunia yi'no na makowe ga mali ngagakombaya liyi'gi'yo lyo no
kotoka beleka itunda.
23 Mbeyu yaipandilwe muukando nnogau nga kati mundu ywaliyu'wa liyi'gi'yo lya
Nnu'ngu' na kulitangia, naywembe beleka itunda, yumo mya, ywi'ngi' sitini na ywi'ngi'
salasini."

Lukongo lwa magu'gu'

24 Yesu ngaabakia bandu lukongo lwi'ngi', "Ukulungwa wa Kunani ulandana na mundu
ywapandike mbeyu inannoga munng'unda wake.
25 Lakini bandu pabaabile bagonjike, nndumu wake ngaisa, ngapanda magu'gu' pakati
ya mbeyu inannoga no bu'ka.
26 Bai, mitombo paibalike no tumbwa ku'la, na gembe magu'gu' ngagabonekana
momomo.
27 Atumisi ba yu'lu' mwene nng'unda ngabannyendelya na kummakia, 'Bwana,
tutangite panga waapandike mbeyu inannoga munng'unda wako, aga magu'gu' gabu'ka
kwaku'?'
28 Ywembe ngaayangwa, 'Nndumu ngaywapangite nyo.' Bai, atumisi bake ngaban-
naluya, 'Buli upala tukagayokwane?'
29 Naywembe ngaayangwa, 'Lili, pamwayokwana magu'gu' mwakane ponekea yokwa
pamope na ngano.
30 Mugaleke gaku'le pamope mpaka nsimu wa mauno. Nsimu wo naalu'a kummakia
mwaauni, Mukongwange wi'ti' magu'gu' mukagatabe matu'tamatu'ta go sonjelwa.
Lakini ngano mwikongwe mukaibi'ke paligu'lu' lyangu'.' "

Lukongo lwa mbeyu ya aladali
(Mal 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Yesu ngaabakia bandu lukongo lwi'ngi'. "Ukulungwa wa Kunani ulandana na mbeyu
ya nkongo wa aladali yaatweti mundu na kwipanda munng'unda wake.
32 Yembe njene kuliko mbeyu yoyoti, lakini mana ibalike no ku'la upanga nkongo
nku'lu' kuliko nkongo wowoti, ata iyuni bendaisa no senga iyumba mundambi' yake."

Lukongo lwa ngelule
(Luk 13:20-21)

33 Yesu ngaabakia lukongo lwi'ngi'. "Ukulungwa wa Kunani ulandana na ngelule njene
yaaitweti mau' yumo, ngayangabana na bwembe wambone na bwembe woti ngaulu'la."

Tumya ngongo
(Mal 4:33-34)

34 Yesu ngaabakia bandu boti makowe go kwo tumya ngongo, wala alongeili nabo
sosoti wangali tumya ngongo,
35 li'nga likowe lyalyalongelilwe na nnondoli litimi,
"Nalu'a longela nabo kwa ngongo,
nalu'a kugabi'ka panja gagaiyilwe bu'ka umbilwa kwa dunia."
36 Bu'kapo Yesu aatikwalaga balu' bandu, ngayingya nnyumba. Banamasi' nga-
bannyendelya na kummakia "Utuawanikie lu'lu' lukongo lwa magu'gu' munng'unda
lulombolya namani."
37 Yesu ngaabakia, "Mpandi wa mbeyu inannoga nga Mwana wa Mundu.
38 Gu'lu' nng'unda nga dunia. Yi'lu' mbeyu inannoga nga bandu balu' babapile nawo
ukulungwa. Galu' magu'gu' nga balu' bandu ba yu'lu' Ibilisi.
39 Nndumu ywapandike manyei nga Ibilisi. Mauno nga kuundi'la wa dunia, na auni
nga malaika.

40 Kati manyei mwagakongolelwa li'nga yoselwa mwoto, amo ngamwayalu'a baa
kuundi'la wa dunia.
41 Mwana wa Mundu aatuma malaika bake baakongwe balu' boti babaapangia ayabe
sambi na alau boti bu'ka muukulungwa wake,
42 na kwataikulya mulitu'ta lya mwoto, na akwo baali'la no yaga mino.
43 Bu'kapo balu' anogau baamelemetya kati lisu'ba muukulungwa wa Tati' babe.
Mwene makutu go yu'wa ayu'we!

Lukongo lwa mabi'ko gagaiyilwe
44 "Ukulungwa wa Kunani ulandana na mali yaiiyilwe munng'unda. Mundu yumo
paaibweni ngaiiya kai'. Aatinapusika muno ngayenda pi'mi'ya ili'be yoti yabile nayo
li'nga pi'ma nng'unda gu'lu'.

Lukongo lwa kili'be sa samani ngu'lu'
45 "Kai', Ukulungwa wa Kunani ulandana na nsulusi ywaapalite kili'be sa samani
ngu'lu'.
46 Paaipatike yimo ya yi'lu' yene samani ngu'lu', aayi'i pi'mi'ya ili'be yoti yabile nayo,
ngapi'ma so.

Lukongo lwa lupi'li'li' lwa omba
47 "Kai', Ukulungwa wa Kunani ulandana na lupi'li'li' lwalutumbukiyilwe mubaali no
loba omba ba kila lukolo.
48 Palwaatwi'lile, bandu baaluuti kumbwani, ngabatama, no sawa omba banannoga
na kwabi'ka mwiitu'ndu' yabe, na anyatau ngabataikwa.
49 Na nyo ngamwayalu'a baa kuundi'la wa dunia. Malaika baaisa na kwabawa bandu
alau na bandu anogau,
50 na kwataikwa balu' alau mulitu'ta lya mwoto. Akwo baali'la no yaga mino."

Mabi'ko gayambi' na magona
51 Yesu ngaalaluya, "Buli, mugatangite makowe gano goti?" Ngabannyangwa, "Eloo."
52 Naywembe ngaabakia, "Kwa nyo, kila mwalimu ywapanga mwanamasi' wa
Ukulungwa wa Kunani alandana na mwene nyumba ywapiya mumabi'ko gake ili'be
yayambi' na ngona."

Yesu endakanilwa akwo ku Nasaleti
(Mal 6:1-6, Luk 4:16-30)
53 Yesu paayomwi longela ngongo yo ngabu'ka pandu po,
54 ngayenda kukilambo sake. Akwo ngaayi'gana bandu munyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu', ata ngabasangala kababaya, "Ayu' apatike kwaku' ikima yi' na mangelongelo
ga?
55 Buli, ayu' mwana wa yu'lu' selemala li? Mau' bake akemelwali Malia, na akina
alongobe ki Yakobi, Yusupu, Simoni na Yuda?
56 Na alu'mbu'be boti babileli pano pamope na twe? Buli, apatike kwaku' aga goti?"
57 Bai, ngababi'ka kyukala nakwe. Lakini Yesu ngaabakia, "Nnondoli wa Nnu'ngu'
endaisimilwa kila pandu, lakini munni'ma wake na panyumba yake aisimilwali!"
58 Kwa nyo aapangiteli mangelongelo gambone palu', kwa kitumbu so kotoka u'bi'lya
kwabe.

14

Kiwo sa Yoani Ywabatisage
(Mal 6:14-29, Luk 9:7-9)
1 Nsimu wo nkulungwa Helode aayu'wine abali ya Yesu.
2 Bai, ngaabakia atumisi bake, "Mundu yu' nga Yoani Ywabatisage, ayu'kite bu'ka
kuuwi'li. Kwa kitumbu so ngaaba na makakala go panga mangelongelo nkati yake."
3 Kubile balo ika nsimu wo, Helode aammoywi Yoani, ngaantaba na kunnyi'ya
muutabilwe kwa kitumbu sa Helodia nnyumbo wa Pilipi nnunawe Helode.
4 Kwa mwanjaa Yoani ammakie Helode, "Mwilo wenga kunkobeka nnwawa
ywaakobekilwe na nnunago!"
5 Helode aapalike kummulaga Yoani, lakini aayogwipe bandu kwa mwanjaa bau'bi'li
panga Yoani aai nnondoli wa Nnu'ngu'.
6 Lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' yo belekwa kwa Helode, biti wa Helodia aatiina nnu'ngi'
ya ageni. Helode aatikunapusikya,
7 ata ngammakia kwa kilapo aywo mwi'nja panga alu'a kumpeya kili'be sosoti saalu'a
kunnu'ba.

8 Naywembe ku'no kasopelwa na mau' bake, ngalu'ba, “Papanopano unipei ntwe wa
Yoani Ywabatisage mukyani.”
9 Nkulungwa aatinyopa, lakini kwa mwanjaa ya si'lu' kilapo saalapike nnu'ngi' ya
ageni ba pasi'li'ku'si'li'ku', ngaamulisa apeyelwe.
10 Bai, Helode ngantuma mundu kunyumba ya atabilwe ankate ntwe Yoani.
11 Ntwe wa Yoani ngauletelwa mukyani, ngabampeya yu'lu' mwi'nja, naywembe
ngaapelekya mau' bake.
12 Banamasi' ba Yoani ngabaisa, ngabautola ntwi wake na kuusika. Bu'kapo
ngabayenda kumpeya Yesu abali yo.

Yesu apeya kilyo bandu elupu tano no pi'ti'li'ki'ya
(Mal 6:30-44, Luk 9:10-17, Yoa 6:1-14)

13 Yesu paayu'wine abali yo, aabu'i pandu palu' kwa ngalaba yenda pandu pakiyi'yi'.
Lakini bandu baapatike abali, ngabanki'ngama kwa magu'lu' bu'ka kumisengo.
14 Yesu paaulwike bai kumbwani, aalibweni lipi'nga liku'lu' lya bandu, aabi'ki kiya,
ngaatepwa atamwe babe.
15 Pakwabile kitamwiyo, banamasi' bake baatikunyendelya ngabammakia, “Pandu
pano palupu'ngu'ti', na lisu'ba lipilile. Walage bandu li'nga bayende kumisengo
bakaipi'mi ilyo.”
16 Yesu ngaayangwa, “Ipalikwali bayende, mwapeyange mwenga ilyo.”
17 Lakini bembe ngabannyangwa, “Tubile nago makati matano, na omba abi'li' bai.”
18 Yesu ngaabakia, “Munileti pano.”
19 Ngaamulisa bandu batamange mumanyei. Bu'kapo Yesu ngagatola galu' makati
matano na omba abi'li', ngalola kunani na kunsukulu Nnu'ngu'. Bu'kapo ngagametwa
galu' makati, ngaapeya banamasi' bake, nabembe ngabapeya bandu.
20 Bandu boti ngabalya no yukuta. Bu'kapo banamasi' ngabakongwa yakulya yaigile,
batwi'li'ye itu'ndu' ku'mi na ibi'li'.
21 Mayumu ga bandu babaalile baai analu'me mitumbi 5,000, pangali balangilya
alwawa na bana.

Yesu atyanga panani ya masi'
(Mal 6:45-52, Yoa 6:15-21)

22 Bai, Yesu paabile kailaga ipi'nga ya bandu, ngaamulisa banamasi' bake bau'bu'ke
ngalaba, bannongoli kwiyi' ya litanda liku'lu'.
23 Bu'ka pa kwalaga bandu, aau'bu'ki kukitu'mbi' kisake salya. Payaabile kitamwiyo,
akwo ywembe abile kisake,
24 na apo ngalaba yabile iikite pakatikati ya litanda liku'lu' kaiku'mbu'lwa na mabi'mbi'
kwa mwanjaa nsunga wapitike nnu'ngi' yake.
25 Kungu'ku', Yesu aayendeli banamasi' bake katyanga panani ya masi'.
26 Banamasi' bake pabaamweni katyanga panani ya masi', baatiyogopa muno
ngababaya, “Nga lyoka!” Ngabakemelya kwo yogopa.
27 Popopo Yesu ngaabakia, “Muliye, nga nenga. Kanemuyogope!”
28 Petili ngammakia, “Bwana, manaitei kakape nga wenga uniamulise nise kasako
kanityanga panani ya masi'.”
29 Yesu ngabaya, “Aya, isa.” Petili ngauluka bu'ka mungalaba, katyanga panani ya
masi' kannyendelya Yesu.
30 Lakini paauyu'wine wu'lu' nsunga, aatiyogopa, ngatumbwa swikya no li'la kwa
lilobe kabaya, “Bwana, unikosopoli!”
31 Apo, Yesu ngagoloya luboko lwake, ngaankamwa na kummakia, “Wenga wamwene
imani njene! Mwanjaa namani uba na kyukala?”
32 Na boti abi'li' pabaau'bwike mungalaba, nsunga ngaukotoka.
33 Boti babaabile mu'lu' mungalaba baankilikiti Yesu, kababaya, “Kakape wenga
ngawa Mwana wa Nnu'ngu'.”

Yesu antepwa ntamwe ku Genesaleti
(Mal 6:53-56)

34 Pabaalokite litanda liku'lu', ngabaika kunni'ma wa Genesaleti.
35 Bandu ba akwo pabankwipwile, ngabayaulya abali yo pandu poti. Bai, ngabannetya
Yesu atamwe boti,
36 ngabannu'ba aayi'ki'ti'ye kunywa mpindo wa ngu'bo yake bai. Nabembe babankun-
ywile baatiyu'yu'ki'lwa.

15

Mapokyo ga kiu'ku'lu'
(Mal 7:1-13)

1 Bu'kapo Mafalisayo na balimu ba salya bu'ka ku Yelusalemu, ngabannyendelya Yesu
na kunnaluya,
2 "Mbona banamasi' bako bati'kwana mimu ya api'ndo bitu? Kwa mwanjaa
pabatumbwa lya bauluwali moko!"
3 Yesu ngaayangwa, "Mboni mwenga muti'kwana salya ya Nnu'ngu' kwa kitumbu so
koleya mimu yinu?
4 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' aabaite, 'Waisimu tati' bako na mau' bako,' na, 'Ywaapwiwa
tati' bake au mau' bake, ipalikwa abulagilwe.'
5 Lakini mwenga mubaya, 'Munisami, niwesali kunnyangatia mwa abelei bangu', kwa
mwanjaa naabi'i nyalili ya kumpeya Nnu'ngu' yi'lu' yanipalage kumpeya mwenga.'
6 Kwa nyo ipalikwali kai' kwaisimu abelei bake! Amo ngamwa mulisalawa liyi'gi'yo
lya Nnu'ngu' kwo koleya mimu yinu mwabene.
7 Mwenga mwa anapiki! Ulondoli wa Nnondoli wa Nnu'ngu' Isaya waai wa kakape
bu'kana na mwenga, paabaite panga,
8 'Bandu ba baniisimu pankano bai,
lakini mumyoyo yabe babile kuutalu nanenga.
9 Kunikilikitya kwabe kupwaikali,
kwa mwanjaa mayi'gi'yo gabagayi'gana ga Nnu'ngu' li ila ga bandu bai.' "

Makowe gagannyi'ya mundu usapu wa loo
(Mal 7:14-23)

10 Yesu aalikemite li'lu' lipi'nga lya bandu, ngaabakia, "Mupi'kaniange na mugatange
makowe ganipala kummakia!
11 Kili'be sakiyingya munkano wa mundu kinsapuyali loo. Lakini si'lu' sakipita
munkano wa mundu nga kinsapuya loo."
12 Bu'kapo banamasi' ngabannyendelya, na kummakia, "Buli, utangite panga Mafal-
isayo baatiusika pabaayu'wine mayi'gi'yo gako?"
13 Ywembe ngaayangwa, "Kila ntombo waukotwike pandilwa na Tati' bangu' ba kunani
waayokolelwa.
14 Mwaalekange! Bembe nga kimbulibuli, alongosi ba kimbulibuli. Na mbulibuli mana
annongoya mbulibuli nnyine, boti abi'li' baatumbukya mulyi'mbwa."
15 Petili ngabaya, "Utuawanikiye lukongo lwo lulombolya buli."
16 Yesu ngabaya, "Ata mwenga balo munatangali?
17 Buli, munatangali panga kila sakiyingya munkano kiyenda mundumbo, bu'kapo
kiyenda pita no tumbukya mulindi?
18 Lakini mayi'gi'yo gagapita munkano, gabu'ka mumyoyo na ago ngagagasapuya loo
ya mundu.
19 Mwanjaa mumyoyo ngamupita maganiyo manyatau, ubulagi, upege, ugoni, bwii,
ubu'su' na matukano.
20 Ago nga makowe gakunnyi'ya mundu usapu wa loo. Lakini lya wangali uluwa moko
kunnyi'yali mundu usapu wa loo."

Imani ya mau' yumo
(Mal 7:24-30)

21 Yesu aabu'i pandu po ngayenda munni'ma wa ku Tilo na Sidoni.
22 Bai, mau' yumo Nkanaani wa nni'ma wo aatiisa no tu'ndu'bi'ya lilobe kabaya,
"Bwana, Mwana wa Daudi, umbi'ki kiya! Biti wangu' aauyilwa na moka."
23 Lakini Yesu annyangwili. Banamasi' bake ngabannyendelya na kummakia,
"Ummakie ayende kasake kwa mwanjaa atuki'ngama ku'no kapanga ndu'ti."
24 Yesu ngayangwa, "Nitumilweli kwa bandu bi'ngi', ila kwa bandu ba Isilaili
babaaobite kati ngondolo."
25 Apo aywo mau' ngaisa, ngaankilikitya, kabaya, "Bwana, uniyangatiye."
26 Yesu ngannyangwa, "Inogelelyali tola kilyo sa bana na kwataikulya mapwa."
27 Aywo mau' ngayangwa, "Kakape, Bwana, lakini ata mapwa balya mbolotya
yabapoloya mabwana babe."
28 Apo Yesu ngannyangwa, "Mau', imani yinu ngu'lu'! Bai, mupangilwe kati
mwamupala." Yu'lu' mwi'nja ngayu'yu'ki'lwa saa yi'yi'lu'yi'lu'.

Yesu aatepwa bandu bambone

29 Yesu paabu'i po aayi'i mbwega ya litandaliku'lu' lya Galilaya, ngau'bu'ka kukitu'mbi' no tama kwo.
30 Bandu baingi ngabamwisilya kabaaleta alemau kati kimbulibuli, itewe, mabubu na bi'ngi' baingi babaabile atamwe. Ngabaabi'ka nnu'ngi' yake, Yesu ngaatepwa.
31 Lipi'nga li'lu' lya bandu lyaatisangala muno, palyaabweni mabubu kabalongela, babaabile alemala baai akoti, itewe kabatyanga na kimbulibuli kabalola, bandu ngabannumba Nnu'ngu' wa Isilaili.

Yesu apeya kilyo bandu elupu nsese
(Mal 8:1-10)
32 Yesu aakemite banamasi' bake, ngabaya, "Naabi'kya kiya aba bandu, kwa mwanjaa babile nanenga kwa masu'ba gatatu na ntu'pu' kilyo. Nipendili kwaleka babu'ke wangali lya baakane induka mundi'la."
33 Banamasi' ngabammakia, "Pano tubile palupu'ngu'ti', tulu'a pata kwaku' kilyo sa kwali'ngana bandu bambone kati ba?"
34 Yesu ngaalaluya, "Mubile na makati gali'nga?" Ngabannyangwa, "Tubile na makati saba na omba asene bai."
35 Bai, Yesu ngaamulisa bandu batame pai'.
36 Bu'kapo ngagatola galu' makati saba na balu' omba, ngaansukulu Nnu'ngu', ngagametwa, ngaapeya banamasi', nabembe ngabaabagana bandu.
37 Boti baatilya no yukuta. Bu'kapo banamasi' ngabakongwa makombo, ngabatwi'li'ya itu'ndu' saba.
38 Abo babaalile baai analu'me elupu nsese wangali balangilya alwawa na bana.
39 Bai, Yesu bu'ka pa kwalaga bandu, ngau'bu'ka ngalaba, yenda lwingo lwa Magadani.

16

Bandu bapala myanju
(Mal 8:11-13, Luk 12:54-56)
1 Mafalisayo na Masadukayo bannyendeli Yesu kwa kumpaya, ngabannu'ba alaye mwanju wabu'ka kunani.
2 Lakini Yesu ngaayangwa, "Paiika saa ya kitamwiyo, pamukubona kunani kuku'ngu'lwike, mwenga mubaya panga pamalau' yake kwasa kuku'ngu'lwike.
3 Na kindai' pamukubona kunani gai maunde mapili, mubaya panga ula alu'a nia. Mumanyi kugatanga maunde, lakini mukombwali kugatanga makowe ga nsimu gu'no.
4 Bandu ba lubelekwo lwaakau na lwalukotwike u'bi'li'ka kwa Nnu'ngu' bapala balayilwe mwanju. Lakini balayilwali mwanju wowoti ila mwanju wa nnondoli Yona." Bai, ngaaleka no bu'ka.

Ulu'u wa Mafalisayo na Masadukayo
(Mal 8:14-21)
5 Banamasi' bake pabaalokile liyi' lyenebi'li' lya litanda liku'lu', ngabaku'mbu'kya panga balibalile pu'twa makati.
6 Yesu ngaabakia, "Mutame minyo na mwili'ndi'le na ulu'u wa Mafalisayo na Masadukayo!"
7 Lakini banamasi' bake ngabalaluyana bene na bene kababaya, "Abaya nyo kwa mwanjaa tupu'twili makati."
8 Yesu ataangite mwabaganiyage ngaabakia, "Mwenga mwabandu mwabene imani njene! Mboni mulongelya abali yo kotoka baa na makati?
9 Buli, munatangali wala ku'mbu'kya palu' bandu elupu tano pabaayukwite makati matano? Mwatwi'liye itu'ndu' ili'nga ya makombo?
10 Au galu' makati saba gabaabaganilwe bandu elupu nsese, buli mwakongwi itu'ndu' ili'nga ya makombo?
11 Mboni mutangali panga nilongelyageli bu'kana na makati? Mwili'ndi'le na ulu'u wa Mafalisayo na Masadukayo!"
12 Apo banamasi' ngabakwipwa panga aabakiye baili'ndi'le, kwenda kwa ulu'u wa makati li, ila kwa mayi'gano ga Mafalisayo na Masadukayo.

Petili ayi'ki'tya panga Yesu nga Mwana wa Nnu'ngu'
(Mal 8:27-30, Luk 9:18-21)
13 Yesu paaikite lwingo lwa Kaisalia Filipi, ngaalaluya banamasi' bake, "Bandu babaya Mwana wa Mundu nga nyai?"
14 Ngabannyangwa, "Bi'ngi' babaya panga Yoani Ywabatisage, bi'ngi' Elia, bi'ngi' Yelemia au yumo ywa alondoli bi'ngi'."

15 Yesu ngaalaluya, “Na mwenga mubaya nenga nanyai?”
16 Simoni Petili ngayangwa, “Wenga nga wa Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu' ywabile nkoti.”
17 Yesu ngabaya, “Nantali wenga wa Simoni mwana wa Yona, kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywoywoti ywakutakulile likowe li'no, ila Tati' bangu' ba kunani.
18 Nanenga nikubakia panga wenga wa Petili nga wa mpi'mbi', na panani ya mpi'mbi' gu' nalu'a lisenga kanisa lyangu', wala makakala ga kiwo gaalikombwali.
19 Naakupeya punguo ya Ukulungwa wa Kunani. Kila sawakiyigala padunia sayigalilwa kai' kunani, na kila sawakiyu'gu'lya padunia sayu'gu'li'lwa kai' kunani.”
20 Bu'kapo ngaaking'indya banamasi' bake, kane bammakie mundu ywoywoti panga ywembe nga Kilisitu.

Yesu alongelya ngu'su'mbu' na kiwo sake
21 Tangu' nsimu wo, Yesu aatumbwi kwabakia banamasi' bake mpu'la panga ipalikwa ayende ku Yelusalemu na akwo akapate ngu'su'mbu' yayaapangilwa na api'ndo, api'ndo ba dini na balimu ba salya na kwo aabulagilwa na lisu'ba lyenetatu aayu'yi'lwa.
22 Apo Petili ngaampeleka pambwega na kunkwi'li'ka, “Bwana, kaneibe nyo! Likowe li' lyakupityali!”
23 Lakini Yesu ngagalambuka na kummakia Petili, “Ubu'ke nnu'ngi' yangu' wenga wa Ibilisi! Wenga ngawa kiku'bala sangu'. Uganiali gagabu'ka kwa Nnu'ngu' ila ga kimundu!”
24 Bu'kapo Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Mundu ywoywoti mana kapala panga mpwasi wangu', ipalikwa aikane mwene, apu'twe nsalaba wake, aniki'ngame.
25 Kwa mwanjaa mundu ywapala kuukosopolya bwu'mi wake mwene auobeya, lakini mundu ywauobeya bwu'mi wake kwa kitumbu sa nenga aaupata.
26 Lakini mundu ywauobeya bwu'mi wake kwa kitumbu sa nenga aaupata. Au mundu aapata ki'li' mana aaupata utayili woti wa padunia lakini aobiye bwu'mi wake? Ntu'pu' kili'be sowesa yangangana na bwu'mi wake.
27 Mwanjaa Mwana wa Mundu aaisa muutukupu wa Tati' bake pamope na malaika bake, apo ngalu'a kunni'pa kila mundu bu'kana na yendo yake.
28 Kakape nimmakianga, bi'ngi' babile papanopano baawaali wangali kummona Mwana wa Mundu kaisa muukulungwa wake.”

17

Galambuka kwa Yesu
(Mal 9:2-13, Luk 9:28-36)
1 Pagaapite masu'ba sita bu'ka pa likowe li' Yesu aatweti Petili, Yakobi na Yoani nnunawe, ngayenda nabo panani ya kitu'mbi' kilaso, na kwo baabile kisabe.
2 Akwo, Yesu ngagalambuka ywoti nnu'ngi' yabe, kuminyo yake ngakung'alang'atya kati lisu'ba na iwalo yake ngaipanga uu kati bweya.
3 Popopo Musa na Elia ngabaapitya, ngababaa kabalongela nakwe.
4 Apo Petili ngammakia Yesu, “Bwana, inogelelile tube pano! Mana upendile naasenga isewe itatu, simo sako, simo sa Musa na simo sa Elia.”
5 Paabile balo kalongela ago, lyunde lyu ngalyawi'ki'lya, na lilobe ngaliyu'wanika bu'ka mulyunde lyo, “Aywo nga Mwana wangu' ywanimpendile, ywaninogelelile. Mupi'kaniange!”
6 Banamasi' pabaayu'wine nyo, baatu'i pai' wakukama, ngabayogopa muno.
7 Lakini Yesu ngaayendelya na kwakunywa, kabaya, “Muyi'mange, kanemuyogope!”
8 Pabaloi kunani baamwenili mundu ywi'ngi' ila Yesu kisake.
9 Pabaabile kabaelya kukitu'mbi', Yesu ngaaking'indya, “Kanemummakie mundu makowe gamugabweni mpaka Mwana wa Mundu paayu'yi'lwa bu'ka kuuwi'li.”
10 Bu'kapo banamasi' ngabannaluya, “Mboni balimu ba salya babaya panga Kilisitu abile balo isa alongolya wi'ti' Elia?”
11 Yesu ngaayangwa, “Kakape, ipalikwa wi'ti' buya Elia li'nga bi'ka wiso makowe goti.
12 Lakini nimmakianga, Elia aisile nabembe baankwipwili, ila baampangi mwabaapendile. Mwana wa Mundu aaku'su'mbu'lwa nyinyonyo na bandu ba-balu'balu'.”
13 Apo banamasi' ngabakwipwa panga aai kaabakia abali ya Yoani Ywabatisage.

Yesu antepwa mwana mwene moka
(Mal 9:14-29, Luk 9:37-43)

14 Pabaikite palu' pa lipi'nga lya bandu, mundu yumo aannyendeli Yesu, ngakilikita
nnu'ngi' yake,
15 ngabaya, "Bwana, ummi'ki kiya mwana wangu'! Mwanjaa aminya kyundaunda, na
utamwe wo wendakunku'su'mbwa muno, ywembe atu'mbu'kyatu'mbu'kya pamwoto au
mumasi'.
16 Naatikunneta kwa banamasi' bako, lakini baakombwili kuntepwa."
17 Yesu ngayangwa, "Mwenga mwa lubelekwo lulau na lwangali u'bi'lya! Nilu'a tama
na mwenga na kunkomeya mpaka pakubawi? Unnete mwana wako pano."
18 Bai, Yesu ngankalipya aywo moka, naywembe ngammu'ka na yu'lu' mwana,
ngayu'yu'ki'lwa saa yi'yi'lu'yi'lu'.
19 Bu'kapo banamasi' ngabannyendelya Yesu paakisake, ngabannaluya, "Kwa mwan-
jaa buli twenga tukombwili kummi'nga yu'lu' moka?"
20 Yesu ngaayangwa, "Kwa kitumbu sa imani yinu njene. Nimmakianga kakape, mana
mwabaa na imani njene ata kati mbeyu ya nkongo wa aladali, mwaakombwa kukibakia
kitu'mbi' si', 'Bu'ka pano uyende palu',' nasembe kilu'e yenda. Ntu'pu' kili'be sosoti
sasaakotoka kombolwa kasinu."

Yesu alongelya kai' bu'kana na kiwo na uyu'ki wake
(Mal 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 Banamasi' pabaabile pamope akwo Galilaya, Yesu aatikwabakia, "Mwana wa Mundu
alu'a kamukiyilwa mmoko ga bandu,
23 nabembe baamulaga, lakini lisu'ba lyenetatu ayu'yi'lwa." Banamasi' baatinyopa
muno.

Li'pa koli ya nyumba ya Nnu'ngu'

24 Pabaaikite Kapernaumu, bandu babakongwa koli ya nyumba ya Nnu'ngu' bannyen-
deli Petili ngabannaluya, "Buli, mwalimu winu endali'paga koli?"
25 Petili ngayangwa "Elo, endali'paga." Bai Petili paayingi nnyumba abi balo
analongelali, Yesu ngannaluya, "Simoni, wenga wibona buli? Akulungwa ba dunia
bakongwa koli bu'ka kwa kinyai? Kwa benekaya au kwa ageni?"
26 Petili ngayangwa, "Bu'ka kwa ageni." Yesu ngammakia, "Aya kumbe, benekaya
bapalikwali.
27 Lakini li'nga kanetwausi, uyende kulitanda liku'lu' ukataikuli ndowana, wantole
omba ywaalongolya kola, waumukwe nkano wake, na nkati waikolya mbanje ya koli.
Waitole ukali'pe kwa twenga twabi'li'."

18

Nyai ywabile nku'lu'?
(Mal 9:33-37, Luk 9:46-48)

1 Nsimu gu'lu' banamasi' bannyendeli Yesu, ngabannaluya, "Nyai ywabile nku'lu'
muno muukulungwa wa kunani?"
2 Yesu ngaankema mwana yumo, ngaannyi'mi'ka pakatikati yabe,
3 ngabaya, "Kakape nimmakianga, mana mukotwike galambuka no baa kati bana,
mwayingyali katu muukulungwa wa kunani.
4 Ywoywoti ywaiuluya kati mwana yu', aywo ngaywaalu'a panga nku'lu' muuku-
lungwa wa kunani.
5 Ywoywoti ywampokya mwana nnangu'ta kati yu' kwa lina lyangu', anipokya nenga."

Iku'balo
(Mal 9:42-48, Luk 17:1-2)

6 "Ywoywoti ywaalu'a kumpanga yumo ywa bandu babaniu'bi'lya kati mwana apange
sambi, yapanga nantali kuntabya liwe lya lwaga paingo na kuntumbukiya mubaali.
7 Mwakibona mwenga mwabandu ba pa dunia yi'no kwa kitumbu so panga makowe
gagapangya bandu bapange sambi.
8 "Manaitei luboko au lugu'lu' ngalukupanga upange sambi, ulukate na kulutaikulya
kuutalu na wenga. Nantali uyingi muukoto wangali luboko au lugu'lu' kuliko
kukutaikulya mumwoto wangayomoka ubile nago moko na magu'lu.
9 Na liyo lyako mana likupangite upange sambi, uliyokwe na kulitaikulya kuutalu na
wenga. Nantali yako uyingi muukoto ubile na liyo limo, kulikoni taikulwa mumwoto
wangayomoka ubile na minyo gabi'li'."

Lukongo lwa ngondolo ywaobite

10 “Mwili'ndi'le! Kane munsalawe yumo ywa bana asene ba. Nimmakianga, malaika
babe akwo kunani babile nnu'ngi' ya Tati' bangu' masu'ba goti.
11 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aaisi kwakosopolya babaobite.
12 Buli? Mundu mana abile na ngondolo mya yimo, na mana amwobiye yumo apanga
buli? Aaleka balu' tisini na tisa kukitu'mbi' no yenda kumpala yu'lu' yumo ywaaobite?
13 Mana ampatike, kakape nimmakianga ampulaikya ywo kuliko balu' tisini na tisa
babile nabo.
14 Na nyinyonyo, Tati' binu ba kunani bapendili ata yumo ywa bana asene ba aobe.”

Bi'kana wisowiso

15 “Nnongogo mana akukosile, unnyendeli ukankwi'li'ke mubile kisinu. Mana
akuyu'wine wapanga umpatike nnongo wako.
16 Mana akani kukuyu'wa, untole mundu yumo au abi'li' pamope na wenga, li'nga ‘Kwa
ukong'ondeli wa bandu abi'li' au atatu kila iku'balo yabi'ki'lwa wiso,’ kati mwagabaya
Maandiko Mapeleteu.
17 Mana akotwike kwayu'wa bo, ulibakiye kanisa. Na mana aaliyu'wali kanisa, na abe
kwinu kati bandu bangali kuntanga Nnu'ngu' na alonga koli.”

Kanikiya no yi'ki'ti'a

18 “Kakape nimmakianga, lyolyoti lyamwalitaba padunia lyapanga litabilwe kunani,
na lyolyoti lyamwaliyu'gu'lya padunia lyapanga liyu'gu'lilwe kunani.
19 Kai' nimmakianga panga, abi'li' nkati yinu mana bayi'ki'tyaniye lu'ba likowe lyolyoti
pano padunia, Tati' bangu' ba kunani baalu'a kumpangya likowe lyo.
20 Kwa mwanjaa popoti palu' pabakongolekana bandu abi'li' au atatu kwa lina lyangu',
nenga nibile pakati yabe.”

Lukongo lwa ntumisi ywangasamya

21 Bu'kapo Petili ngannyendelya Yesu na kunnaluya, “Buli, nnongo wangu' mana
anikosile ninsami pali'nga? Mala saba yendali'ngana?”
22 Yesu ngaanyangwa, “Nibayali mala saba bai, ila, ata saba mala sabini.
23 Kwa nyo, Ukulungwa wa Kunani ulandana na nkulungwa yumo ywaapalike kabwa
isabu ya maleni ga atumisi bake.
24 Paatumbwi kabwa bai, ngaletelwa mundu yumo ywaabile na leni liku'lu' muno
lyosindwa mundu kulili'pa.
25 Mundu ywo abileli na sosoti so li'pa, kwa nyo bwana wake aamulise api'mi'yi'lwe
ywembe, nnyumbowe, bana bake na ili'be yoti yaabile nayo, li'nga lili'pi'lwe leni lyo.
26 Bai ntumisi ywo ngakilikita nnu'ngi' yake kabaya, ‘Nilu'ba unikomeye nanenga
nalu'a kuli'pa lileni lyoti.’
27 Yu'lu' bwana ngaammi'kya kiya, kunsamya li'lu' leni na kunneka ayende kasake.
28 “Lakini ntumisi ywo ngabu'ka na kunkolya yumo ywa atumisi aine ywaannongage
lileni lisene. Ngammoywa na kuntangya paingo kabaya, ‘Uli'pe leni lyako!’
29 Aywo ntumisi nyine ngakilikita na kunnu'ba kabaya, ‘Nikulu'ba unikomeye nanenga
nalu'a kuli'pa.’
30 Lakini ywembe ayi'ki'tili, ila aammi'kite munyumba ya atabilwe mpaka palu'
paali'pa li'lu' leni.
31 “Bai, atumisi aine pabalibweni likowe lyo, baatiku'ku'li'ka muno, ngabayenda
kummakia bwana wabe bu'kana na makowe go gagapitike.
32 Apo, yu'lu' bwana aatikunkema aywo ntumisi, ngaammakia, ‘Wenga wantumisi
nnau muno! Waatinilu'ba, nanenga nganikusamya leni lyako lyoti.
33 Buli yali'nganili na wenga kummi'kya kiya ntumisi nnyino kati mwanikubi'ki kiya
nenga?’
34 “Bai, bwana ywo aatiusika muno, ngaampeleka kwa asikali aywo ntumisi apwatilwe
mpaka paali'pa leni lyoti.
35 Na Tati' bangu' ba kunani baampangyanga nyinyonyo, manaitei yumo nkati yinu,
ansamyali nnongowe kwa mwoyo wake woti.”

19

Bu'kana na talaka
(Mal 10:1-12)

1 Yesu paayomwi longela ago, aabu'i ku Galilaya yenda lwingo lwa ku Yudea kwiyi' ya
libi'ndi' lya Yordani.
2 Bandu baingi baatikunki'ngama kwo, naywembe ngaatepwa.

3 Bi'ngi' ba Mafalisayo baatikumwisilya, ngabannaluya kwa kumpi'ndi'ka, “Buli
yendayi'ki'ti'lwa mundu kumpeya talaka nnyumbowe kwa kitumbu sosoti?”
4 Yesu ngaayangwa, “Buli, munasomali mu Maandiko Mapeleteu panga Nnu'ngu'
ywaamumbite mundu bu'ka kwai'mbu', aampangite nnalu'me na nnwawa,
5 ngabaya, ‘Kwa kitumbu si' nnalu'me alu'a kwaleka tati' bake na mau' bake no
lu'mbana na nnyumbowe, na abo abi'li' baapanga yi'ga yimo?’
6 Kwa nyo, bembe abi'li' li kai', ila yi'ga yimo. Bai, sakilu'mbaniye Nnu'ngu', mundu
kane alekanganiye.”
7 Lakini bembe ngabannaluya, “Tumbwe lelo mwanjaa buli Musa aamulise panga
nnwawa apeyelwe talaka no lekelwa?”
8 Yesu ngaayangwa, “Musa aannyi'ki'tiye kwaleka akinayumbo binu kwa kitumbu sa
unonopau wa myoyo yinu. Lakini bu'ka kwai'mbu' yaabileli nyo.
9 Nanenga nimmakianga, ywoywoti ywaalu'a kunneka nnyumbowe, ila kwa mwanjaa
ya upege, no kobeka nnwawa ywi'ngi' apanga ugoni.”
10 Banamasi' bake ngabammakia, “Mana ipangite makowe ga nnalu'me na nnyum-
bowe nga nyo, nantali kotoka kobeka.”
11 Yesu ngaabakia, “Boti li babakombwa kulipokya liyi'gi'yo li', ila balu' bai babayali-
wite na Nnu'ngu'.
12 Kwa mwanjaa kubile na itumbu yambone yo kotoka kobeka. Bi'ngi' kwa mwanjaa
babelekwi awaambende, bi'ngi' bapangilwe na bandu babe awaambende, na bi'ngi'
baamwile kobekali kwa kitumbu sa Ukulungwa wa Kunani. Ywakombwa kulipokya
liyi'gi'yo li'no, alipoki.”

Yesu endakwayalya bana anangu'ta
13 Bu'kapo bandu ngabannetya Yesu bana anangu'ta li'nga aabi'ki moko na kwalu'bya.
Lakini banamasi' bake ngabaakalipya.
14 Yesu ngabaya, “Mwaleke abo bana baise kasangu', wala kanemwakanikiye, kwa
mwanjaa Ukulungwa wa Kunani ngawa bandu bababile kati bana ba.”
15 Bai, ngaabi'kya moko, bu'kapo ngabu'ka pandu po.

Mwinsembe tayili
(Mal 10:17-31, Luk 18:18-30)
16 Mundu yumo aamwisili Yesu, ngaannaluya, “Mwalimu, nipange kili'be saku'
kinogau li'nga niupate ukoto wangayomoka?”
17 Yesu ngammakia, “Mboni unilaluya bu'kana na likowe linogau? Yumo bai ywabile
nnogau. Mana kaupala yingya muukoto wangayomoka, wikamwe amuli ya Nnu'ngu'.”
18 Yu'lu' mundu ngaannaluya, “Amuli yaku'?” Yesu ngabaya, “Kaneubulage, kaneu-
pange upege, kaneuyibe, kaneukong'ondeli ubu'su',
19 waisimu tati' bako na mau' bako, na umpende ywapapipi yako kati mwawipenda
wamwene.”
20 Aywo mwinsembe ngammakia, “Ago goti nigakamwile, nipu'ngu'kilwe muno na
ki'li'?”
21 Yesu ngammakia, “Mana upendi panga wantimya, uyende ukapi'mi'ye mali yako,
ela yo waapei aki'ba, nawenga wabaa na amana kunani, bu'kapo uniki'ngame”.
22 Aywo mwinsembe paayu'wine ago aayi'i kasake abile kanyopa kwa mwanjaa abile
na mali yambone.
23 Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Kakape nimmakianga, yapanga nonopa kwa tayili
yingya muukulungwa wa kunani.
24 Kai' nimmakianga, yapanga kwani ngamia pi'ta pa lipoyo lya singano kuliko tayili
yingya muukulungwa wa Nnu'ngu'.”
25 Balu' banamasi' pabayu'wine go baatisangala, ngabannaluya, “Nyai lelo
ywakombwa kosopolelwa?”
26 Yesu ngaalola, ngabaya, “Kwa mundu likowe li' liwesekanikali, lakini kwa Nnu'ngu'
makowe goti gendawesekana.”
27 Bu'kapo Petili ngabaya, “Na twenga buli? Tugalei goti kukuki'ngama wenga,
twaapata ki'li'?”
28 Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, Mwana wa Mundu paalu'a tama pakiti'gu'
sake kitukupu sa lenji mudunia yayambi', mwenga mwamuniki'ngime mwaatama
mwiiti'gu' ku'mi na ibi'li' kamwiukumu ngolo ku'mi na ibi'li' ya Isilaili.
29 Na kila mundu ywailei nyumba yake, mwasawe, nnu'mbu'we, tati', mau', bana,
au migunda kwa kitumbu sa nenga aapokya mala mya no pi'ti'li'ki'a na aapata ukoto
wangayomoka.

30 Lakini baingi babalu'a baa alongoi baalu'a panga bansu'gu', na bansu'gu' bapanga alongoi.”

20

Apangakasi ba munng'unda

1 “Ukulungwa wa Kunani ulandana na mundu mwene nng'unda ywaabu'i kindai' putiputi yenda kwayi'mi'ka apangakasi munng'unda wake.
2 Ngayi'ki'tyana nabo kwali'pa mbanje dinali yimo kwa lisu'ba, bu'kapo ngaapeleka munng'unda wake.
3 Payikite saa itatu kindai', ngayenda kai' kusoko, na kwakolya bandu bi'ngi' bayi'mi wangali panga kasi.
4 Ngaabakia, ‘Namwenga, muyendange mukapange kasi munng'unda wangu', na-nenga naalu'a kunni'pa aki yinu.’
5 Bai ngabayenda. Mwene nng'unda ngabu'ka kai' musaa sita, na saa tisa kai' ngapanga nyinyonyo.
6 Ata musaa ku'mi na moja kitamwiyo, ngabu'ka kai', ngaakolya bi'ngi' balo bayi'mi pasoko wangali kasi. Ngaalaluya, ‘Mboni muyi'mi pano muntwekati yoti yi'no wangali panga kasi?’
7 Ngabannyangwa, ‘Kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywakutupeya kasi.’ Naywembe ngaabakia, ‘Na mwenga muyende mukapange kasi munng'unda wangu'.’
8 “Pakupilile, aywo mwene nng'unda ammakie mmi'ki wa mabi'ko gake, ‘Waakeme apangakasi na wali'pe nkwiso wabe. Utumbuli kwakema balu' ba kuundi'la, na uyomoli kwa balu' bawaalongoli kwayi'mi'ka.’
9 Bai, ngabaisa balu' babaapeyilwe kasi musaa ku'mi na moja kitamwiyo, ngabapokya kila mundu mbanje dinali yimo.
10 Balu' alongoi pabaikite, bakitage bapala peyelwa paku'lu', lakini nabembe baapey-ilwe kila mundu dinali yimo.
11 Pabapoki mbanje yabe, ngabatumbwa kunku'ku'li'kya yu'lu' mwene nng'unda,
12 ngababaya, ‘Aba bandu babakemilwe kukasi nsu'gu' yitu bapangite kasi kwa lisaa limo bai, nawenga wali'pite nsawani na twenga twatukomeyite tabu na lilumu lyoti lya muntwekati?’
13 “Apo yu'lu' bwana ngannyangwa yumo ywabe, ‘Mbwiga, nakubonelali! Buli twayi'ki'tyanieli kukuli'pa dinali yimo?
14 Utole aki yako, uyende. Nipendi kumpeya ayu' ywaisi nsu'gu' yi'yi'lu'yi'lu' kati yanikupei wenga.
15 Buli, ntu'pu' aki yo tumya mali yangu' kati mwanipai? Au ubona bwigu kwa mwanjaa nenga na nnoga mwoyo?’ ”
16 Yesu ngayomolya kwo baya, “Kwa nyo, babaalu'a ba bansu'gu' baalu'a panga alongoi, na alongoi baalu'a panga bansu'gu'.”

Yesu alongela pampanda patatu bu'kana na kiwo na uyu'ki wake
(Mal 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Yesu paabile mundi'la yenda ku Yelusalemu, ngaakema banamasi' bake ku'mi na abi'li' pakisake, ngaabakia,
18 “Mupi'kani! Tuyenda ku Yelusalemu, na akwo Mwana wa Mundu alu'a kamukiyilwa kwa api'ndo ba dini na balimu ba salya, nabembe baalu'a kumuukumu kiwo.
19 Baalu'a kunkamukiya kwa bandu bangali Ayahudi li'nga asalangilwe, aku'mbu'lwe mikwasu no bambilwa, lakini lisu'ba lyenetatu aalu'a yu'yi'lwa.”

Lu'ba kwa mau' bake Yakobi na Yoani
(Mal 10:35-45)

20 Apo, mau' babe bana ba Zebedayo, baamwisili Yesu pamope na bana bake. Ngakilikita nnu'ngi' yake, na kunnu'ba kili'be.
21 Yesu ngannaluya, “Upala namani?” Aywo mau' ngammakia, “Sonde, wayi'ki'ti'ye bana bangu' ba batame, yumo kummalyo na ywi'ngi' kunki'ya, muukulungwa wako.”
22 Yesu ngayangwa, “Mwenga mulitangiteli lyamulilu'ba. Buli, mwendakombwa nnywelya nnobo wa ngu'su'mbu' wa naalu'a nnywelya nenga?” Ngabayangwa, “Twendakombwa.”
23 Yesu ngaabakia, “Kakape mwaalu'a kombwa nywelya nnobo wanaalu'a nywelya nenga, lakini tama kummalyo au kunki'ya wangu', alyo lyengo lyangu'li. Ila Tati' bangu' babi'i wiso lipala lyo tama bandu bo baalu'a kwasawa.”
24 Balu' banamasi' bi'ngi' ku'mi pabayu'wine go, ngabaausikya abo alongo abi'li'.

25 Kwa nyo Yesu ngaakema na kwabakia, “Mutangite panga atawala ba bandu bangali
Ayahudi batawala bandu babe kwa makakala, na api'ndo babe baalaya makakala gabe.
26 Lakini kwinu mwenga, kaneibe nyo, ila ywapala panga nku'lu' nkati yinu, apalikwa
abe ntumisi winu,
27 na ywapala panga nnongoi nkati yinu, aapalikwa abe mmanda winu.
28 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aaisili li'nga tumikilwa, ila tumikia no pi'ya
bwu'mi wake ube mali'po ga kwakombwa bandu baingi li'nga bakosopolelwe.”

Yesu aatepwa kimbulibuli abi'li'
(Mal 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Yesu na banamasi' bake pabaabile kababu'ka ku kilambo sa Yeliko, lipi'nga liku'lu'
lya bandu lyaatikunki'ngama.
30 Bai, kwaai na kimbulibuli abi'li' baatami mbwega ya ndi'la, na pabayu'wine panga
Yesu aabile kapi'ta ngabau'bu'ya lilobe, kababaya, “Bwana, Mwana wa Daudi, utubi'ki
kiya!”
31 Li'lu' lipi'nga lya bandu ngalyaakalipya na kwabakia batame liki. Lakini bembe
ngabayongeya u'bu'ya lilobe, kababaya, “Bwana, Mwana wa Daudi, utubi'ki kiya!”
32 Yesu ngayi'ma, kwakema na kwabakia, “Mupala nimpangi ki'li'?”
33 Ngabannyangwa, “Bwana, tulu'ba tepulwa minyo gitu.”
34 Yesu ngaabi'kya kiya, na kwakunywa minyo gabe, saa yi'yi'lu'yi'lu' ngabalola,
nabembe ngabanki'ngama.

21

Yesu ayingya Yelusalemu kwo pulaika
(Mal 11:1-11, Luk 19:28-40, Yoa 12:12-19)

1 Yesu na banamasi' bake pabaabile kabaegelya ku Yelusalemu no ika Bethfage ku
Kitu'mbi' sa Minjaituni, ngaatuma banamasi' bake abi'li',
2 ngaabakia, “Muyende mpaka kukilambo sakibile nnu'ngi' yinu, pamutumbwa yingya
bai, mukammona mbu'nda abile pamope na likinda lyake batabilwe. Mukaundwe na
munileti pano'.
3 Mana mundu alu'a kunnaluya kitumbu, mwammakie, ‘Bwana endakwapala,’
naywembe popopo alu'a kunnyi'ki'ti'yanga.”
4 Likowe li' lyaapangike li'nga galu' gagaabayilwe na nnondoli ywa Nnu'ngu' gatimi,
5 Mukibakie kilambo sa Sayuni,
“Linga, nkulungwa wako endaisa!
Ywembe ntu'lya na au'bwi'ke mbu'nda,
na mwana wa mbu'nda.”
6 Kwa nyo, balu' banamasi' ngabapanga kati mwababakiyilwe.
7 Ngabanneta yu'lu' mbu'nda na mwana wake, ngabatandika magu'bo panani ya abo
mbu'nda abi'li', na Yesu ngatama panani ya ngu'bo.
8 Lipi'nga liku'lu' lya bandu baatandike magu'bo gabe, na bi'ngi' baapalwi ndambi' ya
mikongo no tandika musimbasimba.
9 Lipi'nga lya bandu babaalongolile na balu' babanki'ngime ngabau'bu'ya lilobe,
kababaya,
“Lilumbo kwa Mwana wa Daudi!
Ayaliwite aywo ywaisa kwa lina lya Bwana!
Lilumbo kwa Nnu'ngu' kunani!”
10 Yesu paabile kayingya ku Yelusalemu, malango ga bandu pakilambo soti gaatiyelen-
ganika, bandu ngabalaluyana, “Ayu' nga nyai?”
11 Kipi'nga sa bandu ngakibaya, “Ayu' nga nnondoli wa Nnu'ngu' Yesu, bu'ka Nasaleti
kilambo sa ku Galilaya.”

Yesu aabi'nga babapanga nsuluso munyumba ya Nnu'ngu'
(Mal 11:15-19, Luk 19:45-48, Yoa 2:13-22)

12 Bai, Yesu ngayingya munyumba ya Nnu'ngu', ngaabi'ngya panja bandu babaabile
kabapi'mi'ya no pi'ma ili'be munyumba ya Nnu'ngu', ngapi'li'ngwana mesa ya balu'
babaabile kabapunja mbanje, na iti'gu' ya balu' babaabile kabapi'mi'ya ngunda.
13 Ngaabakia, “Iandikilwe mu Maandiko Mapeleteu, ‘Nyumba yangu' yaakemelwa
nyumba ya salilya,’ lakini mwenga muipanga ibe lipango lya apokonyoli.”
14 Kimbulibuli na alemau bi'ngi' ngabannyendelya akwo kunyumba ya Nnu'ngu',
nembe Yesu ngaatepwa.

15 Bai, api'ndo ba dini na balimu ba salya pabagabweni mangelongelo gaapangite
Yesu, na bana pabaabile kabau'bu'ya malobe gabe munyumba ya Nnu'ngu', kababaya,
“Lilumbo kwa Mwana wa Daudi,” ngabamusikya Yesu.
16 Kwa nyo ngabannaluya Yesu, “Buli, wendakugayu'wa gabagabaya bana?” Yesu
ngayangwa, “Elo, nendayu'wa! Buli aga Maandiko munasomali?
‘Kwa mikano ya bana anangu'ta na bana ilekeleke,
wipatya lilumbo lyako.’ ”
17 Bai, ngaaleka no pitya panja ya kilambo yenda Betania, na akwo ngagonja.

Nkongo wa ntini wangali pambika
(Mal 11:12-14, 11:20-24)

18 Pammalau' yake kindai', Yesu paabile kaki'li'bu'kya ku Yelusalemu, ngaminya njala.
19 Ngaubona ntini gumo mbwega ya ndi'la, ngauyendelya, lakini aukoli ntu'pu' itunda,
ila maakapi sika. Bai ngaubakia, “Katu kaneupambike kai' itunda!” Na papalu'palu'
wu'lu' ntini ngauyu'ma.
20 Banamasi' pabaubweni, ngabasangala kababaya, “Kwa mwanjaa namani ntini wu'
uyu'mite kwa kiimuimu?”
21 Yesu ngaayangwa, “Kakape nimmakianga, mana mwapanga na imani wangali
kyukala, mwawesa kai' kwo panga nya baili, ila ata mana mukibakie kitu'mbi' si',
‘Yokoka ukaitumbukiye mubaali,’ ilu'a pangika.
22 Na mana mubile na imani, sosoti samwaalu'a lu'ba kwa sala mwaalu'a pata.”

Likowe bu'kana na makakala ga Yesu
(Mal 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu payingi munyumba ya Nnu'ngu', ai kayi'gana. Paabile kayi'gana, api'ndo ba
dini na api'ndo ba bandu ngabannaluya, “Upanga makowe ga kwa makakala ga nyai?
Na nyai ywakupeile makakala ga?”
24 Yesu ngaayangwa, “Nanenga nilu'a kunnaluya liswali limo, mana muniyangwile,
bai na nani naalu'a kummakia nipanga makowe ga kwa makakala ga nyai.
25 Buli Yoani aapatike kwa nyai makakala go batisa? Buli gaabu'i kunani au kwa
bandu?” Lakini ngabalaluyana bene na bene kababaya, “Mana tubaite, ‘Gaabu'i kunani,’
Alu'a tulaluya, ‘Buli mboni mwaamwu'bi'lili?’
26 Na mana tubaite, ‘Gaabu'kite kwa bandu,’ tuyogopa kipi'nga sa bandu, kwa
mwanjaa boti bendayi'ki'tya panga Yoani nga nnondoli wa Nnu'ngu'.”
27 Bai ngabannyangwa, “Tutangiteli.” Naywembe ngaabakia, “Nanenga nyinyonyo
nimmakiali panga nipanga makowe ga kwa makakala gaku'.

Lukongo lwa bana abi'li'

28 “Mwenga mwibona buli? Mundu yumo aai na bana abi'li'. Ngammakia
yu'lu' mwana mmele, ‘Mwana wangu', li'no uyende ukapange kasi munng'unda wa
minjabibu.’
29 Yu'lu' mwinsembe ngammakia, ‘Niyendali!’ Lakini bu'ka po ngagalambwa maganio
gake, ngayenda panga.
30 Bu'kapo yu'lu' tati' ngammakia mwana wake wenebi'li' nyinyonyo, naywembe
ngayangwa, ‘Eloo tati'!’ Lakini aayi'ili.
31 Buli, ywaku' kati ya abi'li' ba ywapangite kati mwabapalage tati' babe?” Ngababaya,
“Yu'lu' mwana mmele.”
Bai, Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, alonga koli na apege baalu'a kunnon-
golya yingya muukulungwa wa Nnu'ngu'.
32 Kwa mwanjaa Yoani aaisi kasinu kunnaya ndi'la ya aki yo lama, lakini mwenga
mwaamwu'bi'lili, ila alonga koli na apege baatikumwu'bi'lya. Lakini mwenga ata
pamwaagabweni ago goti mwagalambwikeli no u'bi'lya.”

Lukongo lwa nng'unda wa minjabibu na nni'mi
(Mal 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 Yesu ngabaya, “Mupi'kani lukongo lwi'ngi'. Mundu yumo mwene nyumba
aali'mite nng'unda wa minjabibu, ngati'li'ti'ya lubi'go, no tengenesa pandu po komangya
minjabibu li'nga ipiye divai, no senga kisewe. Bu'kapo ngaakolisa ali'mi, no yabwa
mwanja wa kunni'ma wi'ngi'.
34 Pawikite nsimu wo una, aatumike atumisi bake kwa balu' ali'mi, li'nga bampei
mauno gake.
35 Balu' ali'mi ngabaaboywa abo atumisi, yumo ngabanku'mbwa, ywi'ngi' ngabammu-
laga na ywi'ngi' ngabanku'mbwa maliwe mpaka waa.

36 Aywo mundu ngaatuma kai' atumisi bi'ngi', bambone kulikoni balu' alongoi. Balu'
ali'mi ngabaapangya kai' nyinyonyo.
37 Kuundi'la, ngantuma mwana wake, kabaya, ‘Ndangite panga baalu'a kumwisimu
mwana wangu'.’
38 Lakini balu' ali'mi pabamweni mwana wake, ngababakiana bene na bene, ‘Ayu' nga
nnisi, satummulage li'nga tuutole twenga ulisi wake!’
39 Bai, ngabammoywa na kumpiya panja ya wu'lu' nng'unda wa minjabibu, ngabam-
mulaga.
40 “Kwa nyo, aywo mwene nng'unda wa minjabibu paalu'a isa, alu'a kwapanga namani
abo ali'mi?”
41 Bembe ngabannyangwa, “Alu'a kwabulaga abo bandu alau pangali kiya, na
wu'lu' nng'unda alu'a kwakolisa ali'mi bi'ngi' babaalu'a kumpeya mauno gake nsimu
waupalikwa.”
42 Apo Yesu ngaabakia, “Buli, munasomali likowe li' mu Maandiko Mapeleteu?
‘Liwe lyabalikani asengi,
nambi'yambi' lipangite liwe liku'lu' lya pakitumembe.
Bwana ngaywapangite likowe li',
nalyembe nga lya ayabu muno kasitu!’
43 “Kwa nyo nimmakianga, Ukulungwa wa Nnu'ngu' walu'a bu'yi'lwa kasinu no
peyelwa bandu bi'ngi' babaabeleya itunda yake.”
44 Ywaatu'mbu'kya panani ya liwe li' alu'a ti'kwanika ipande ipande, na yu'lu'
ywaatu'mbu'ki'lwa, lyalu'a kuntimbinywa.
45 Api'ndo ba dini na Mafalisayo pabayu'wine ayo ngongo yake, ngabakwipwa panga,
aabile kalongela makowe go bu'kana na bembe.
46 Kwa nyo, baabini pala kummoywa, lakini baayogwipe bandu kwa mwanjaa bembe
baau'bi'li panga ywembe nnondoli ywa Nnu'ngu'.

22

Lukongo lwa kalamu ya lisengele
(Luk 14:15-24)

1 Yesu ngayendelya longela na li'lu' lipi'nga lya bandu kwa ngongo, kaabakia,
2 “Ukulungwa wa Kunani ulandana na nkulungwa yumo ywaampangi mwana wake
si'li'ku'si'li'ku' ya lisengele.
3 Bai, ngaatuma atumisi bake kwakema balu' babaakokilwe isa kulisengele, lakini
baatikana isa.
4 Ngaatuma kai' atumisi bi'ngi', kabaya, ‘Mwabakie balu' babaakokilwe panga
si'li'ku'si'li'ku' yangu' niyomwile bi'ka wiso, nisinjike ng'ombe na makinda gagaatike,
baisange bai.’
5 Lakini balu' babaakokilwe baasitwikeli, ngabayenda kila mundu kundu kwake, yumo
kunng'unda wake na ywi'ngi' kunsuluso wake,
6 na bi'ngi' ngabaaboywa balu' atumisi, ngabaapwi'wa, na kwabulaga.
7 Yu'lu' nkulungwa ngausika, aatumike asikali bake bakaabulage abo abulagi, no
langamisa kilambo sabe kwa mwoto.
8 Bu'kapo ngaabakia atumisi bake, ‘Si'li'ku'si'li'ku' ya lisengele ibi'kilwe wiso, lakini
balu' babaakokilwe baapwaikeli.
9 Bai, muyende pamalekano ga simbasimba, na boboti bamwaalu'a kwabona
mwakemi baise kulisengele.’
10 Balu' atumisi ngabapita, yenda mumali'la, ngabaaleta bandu boti, anogau na alau.
Nyumba ya lisengele ngaitwi'lya ageni.
11 “Nkulungwa paayingile li'nga kwabona ageni, ngammona mundu yumo aai
anawalali ngu'bo ya lisengele.
12 Nkulungwa ngannaluya, ‘Mbwiga, uyingi kitiwi pano wangali wala ngu'bo ya
lisengele?’ Lakini ywembe annyangwili.
13 Apo nkulungwa ngaabakia atumisi bake, ‘Muntabe magu'lu' na maboko, mukan-
taikuli panja palubi'ndu', akwo alu'a li'la no yaga mino.’ ”
14 Yesu ngayomolya kwo baya, “Bandu babakokilwe bambone, lakini babasaulilwe
asene.”

Li'pa koli kwa Kaisali
(Mal 12:13-17, Luk 20:20-26)

15 Bu'kapo, Mafalisayo ngabayenda sikisana li'nga bapate kunnyonja Yesu mu-
mayi'gi'yo gake.

16 Bai, ngabaatuma apwasi babe pamope na bandu babaalu'mbi'ne na kipi'nga sa
Helode. Ngabannaluya, "Mwalimu, tutangite panga wenga wa mundu wa kakape, na
uyi'gana ndi'la ya Nnu'ngu' kwa ukakape. Unnyogopali mundu ywoywoti kwa mwanjaa
uyi'me wa mundu kili'be lili kasako.
17 Aya, utubakie mwawibona wenga, buli yendayi'ki'ti'lwa au lili twenga li'pa koli kwa
Kaisali?"
18 Lakini Yesu autangite ulau wababiniage, ngaayangwa, "Mwenga mwaanapiki,
mwanjaa namani munipi'ndi'ka?
19 Munilaye mbanje yo li'pya koli." Nabembe ngabannetya lwela.
20 Naywembe ngaalaluya, "Kuminyo ku' na lina li' lyaliandikilwe pa lya nyai?"
21 Ngabannyangwa, "Ya Kaisali." Bai Yesu ngaabakia, "Mumpei Kaisali yaibile ya
Kaisali, na ya Nnu'ngu' yaibile ya Nnu'ngu'."
22 Pabayu'wine nyo, ngabasangala muno, ngabanneka Yesu no bu'ka.

Likowe lyo bu'kana na uyu'ki
(Mal 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Lisu'ba lyo bi'ngi' ba Masadukayo, bababaya panga awi'li baalu'a yu'kali, bannyen-
deli Yesu,
24 ngabammakia, "Mwalimu, Musa aabaite panga, 'Mundu ywakobike mana awile
wangali papa mwana, ipalikwa nnongo wake ankobeke aywo mau' nng'wi'li'kwa, li'nga
ampapi nnongowe bana.'
25 Bai, pano pakasitu kwaabile na alongo saba. Yu'lu' nnongoi belekwa
aatikobeka bu'kapo ngawaa pangali papa mwana, ngannekya nnunawe aywo nnwawa
nng'wi'li'kwa.
26 Ngaipitya kai' nyinyonyo, kwa nnongo ywenebi'li', na ywenetatu mpaka ywa saba.
27 Bu'ka po waa abo alongo boti, ngawaa kai' na yu'lu' mau'.
28 Buli, lisu'ba lya awi'li pabaalu'a yu'ka, mau' yu' alu'a panga nnyumbowe nyai mwa
balu' alongo saba? Kwa mwanjaa abo boti saba baankobike nnwawa ywo."
29 Yesu ngaayangwa, "Mwenga mukosea, kwa mwanjaa mugatangiteli Maandiko
Mapeleteu wala uweso wa Nnu'ngu'.
30 Kwa mwanjaa awi'li pabaalu'a yu'ka baakobekali wala baaku'ndali, kati mwababile
malaika ba kunani.
31 Lakini kwa uyu'ki wa awi'li, buli munasomali galu' gamwaabakiyilwe na Nnu'ngu'?
Ammakie,
32 'Nenga na Nnu'ngu' ywa Bulaimu, Nnu'ngu' ywa Isaki na Nnu'ngu' ywa Yakobi.' Bai,
ywembe Nnu'ngu' ywa awi'li lili, ila ywembe Nnu'ngu' ywa akoti."
33 Si'lu' kipi'nga sa bandu pasaayu'wine nnya, ngakisangala muno mayi'gano gake.

Amuli ngu'lu'
(Mal 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Mafalisayo pabayu'wine panga Yesu aatamike liki Masadukayo, Mafalisayo ngabak-
wembana pamope.
35 Yumo ywabe, ywaabile mwalimu wa salya, ngannaluya Yesu kwa kumpi'ndi'ka,
kabaya,
36 "Mwalimu, amuli yaku' musalya yaibile ngu'lu' pi'ta yoti?"
37 Yesu ngannyangwa, " 'Umpende Bwana Nnu'ngu' wako kwa mwoyo wako woti, kwa
loo yako yoti na kwa malango gako goti.'
38 Yi'no nga amuli yaibile ngu'lu', kai' nga nnongoi.
39 Na yenebi'li' ilandana na ayo, 'Umpende ywapapipi yako kati mwawipenda wenga
wamwene.'
40 Salya yoti ya Musa na mayi'gano ga alondoli ibu'kana na amuli ibi'li' yi'."

Makowe bu'kana na Kilisitu
(Mal 12:35-37, Luk 20:41-44)

41 Mafalisayo pabaabile kabakwembana pamope, Yesu ngaalaluya,
42 "Mugania buli bu'kana na Kilisitu? Ywembe mwana wa nyai?" Ngabannyangwa,
"Ywembe nga mwana wa Daudi."
43 Yesu ngaabakia, "Tumbwe, iwesekana buli Daudi mana alongoyilwe na Loo
Mpeleteu ankema 'Bwana'? Kwa mwanjaa aabaite,
44 'Bwana Nnu'ngu' ammakie Bwana wangu',
Utame kummalyo gangu',
mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.'

45 “Bai, Daudi ankema Kilisitu ‘Bwana,’ kwa nyo Kilisitu apangali mwana wake bai, ila
Bwana wake kai', au lili?”
46 Bai, ntu'pu' ata mundu yumo ywakombwi yangwa kili'be, kai' tumbulya lisu'ba lyo
ntu'pu' mundu ywaalowite kunnaluya liswali.

23

Yesu aabi'kya lukoolo balimu ba salya na Mafalisayo
(Mal 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

1 Bu'kapo Yesu ngakibakia kipi'nga sa bandu na banamasi' bake,
2 “Balimu ba salya na Mafalisayo baina uweso wo awanikia salya ya Musa,
3 kwa nyo, mugakamwe na kugakoleya galu' gabaalu'a kummakianga. Lakini
kanemukoleye iyendo yabe, kwa mwanjaa bakoleyali galu' gabagaala.
4 Bataba igombo ndopau na kwatwi'ka bandu mmapamba, lakini bene bo bakani ata
pasene tu'ndu'bi'ya lukonji kwayangatia pu'twa.
5 Bembe bapanga makowe gabe goti li'nga babonekane na bandu. Bawala tusanduku
twene maandiko ga salya pakibu'ngi' na mmoko, no wala nganju yene mipembo milaso
kulikoni bandu bi'ngi'.
6 Bapendi tama pandu pa isima muiyambo no tama muiti'gu' ya nnu'ngi' munyumba
ya kunnu'ba Nnu'ngu'.
7 Bapendi pangilwa abali kwa isima kusoko no kemelwa na bandu, ‘Mwalimu.’
8 Lakini mwenga kanemuyi'ki'ti kemelwa, ‘Mwalimu,’ kwa mwanjaa mwenga
mwaboti mwa alongo na Mwalimu winu yumo bai.
9 Nyinyonyo kanemunkeme mundu ywoywoti, ‘tati',’ pano padunia, kwa mwanjaa
Tati' binu bamo bai bababile kunani.
10 Wala kanemukemelwe, ‘Kolongosi,’ kwa mwanjaa kolongosi winu nga yumo bai,
naywembe nga Kilisitu.
11 Ywembe ywabile mpi'ndo kwinu apalikwa abe ntumisi winu.
12 Na ywoywoti ywaalu'a kwiu'bu'ya auluyilwa, na ywaalu'a kwiuluya alu'a
u'bu'yi'lwa.

Yesu aabi'kya lukoolo anapiki
(Mal 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)

13 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo mwa anapiki! Muuyigala
nniango wa Ukulungwa wa Kunani. Mwenga mwabene muyingyali nnyumba na ata
balu' babapala yingya mwendakwaibya.”
15 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo, mwa anapiki! Muyabwa
mwanja wa kuutalu li'nga kumpata mwanamasi' yumo, lakini bu'ka pa kumpata,
mumpanga abe mumwoto wangayomoka kulikoni mwenga.
16 “Mwakibona mwenga mwa alongosi mbulibuli! Mwenga mubaya, ‘Mundu mana
alapite kwa Nyumba ya Nnu'ngu', kilapo sake kili'be lili, lakini mundu mana alapite
kwa zaabu yayabile munyumba ya Nnu'ngu', aitabite kwa kilapo sake.’
17 Mwenga mwa kimbulibuli, mwalogeloge! Saku' sa ngama muno, maliwe gagaleta
mbanje au yi'lu' nyumba ya Nnu'ngu' yaipanga maliwe gagaleta mbanje gapange
mapeletau?
18 Kai' mubaya ati' mundu mana alapite katambwa kibi'ki'lyo, kili'be lili, lakini mana
alapite katambwa salaka yaibile kunani yake, aapalikwa timisa kilapo sake.
19 Mwenga mwakimbulibuli! Saku' sakibile sangama muno, yi'lu' salaka au kibi'ki'lyo
sakipangya ayo salaka ibe mbeletau?
20 Kwa nyo, mundu ywalapa kwa kibi'ki'lyo, alapa kwa aso kibi'ki'lyo na ili'be yoti
yaibile panani yake.
21 Naywembe ywalapa kwa Nyumba ya Nnu'ngu', alapa kwa ayo Nyumba ya Nnu'ngu'
na kwa aywo ywatama nkati yake.
22 Naywembe ywalapa kwa kunani, alapa kwa kiti'gu' sa lenji ya Nnu'ngu' na kwa
ywembe ywatama panani ya kiti'gu' so.
23 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo, mwa anapiki! Kwa
mwanjaa mumpeya Nnu'ngu' saka ya ndakyo, lakini mugaleka makowe maku'lu' ga
salya, yani aki, kiya na imani. Yaapalikwe panga wi'ti' aga maku'lu' ga salya pangali
kugaleka ago gi'ngi'.
24 Mwenga mwaalongosi mbulibuli! Mulopwa libembe mukinywo, lakini ngamia
mwendakummila.

25 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo, mwa anapiki! Mugu'lwa
nnobo na ibakuli kwa panja, lakini mukuleka nkati kwakutwi'li upokonyoli na
matamanio manyatau.
26 Wenga wa Falisayo mbulibuli! Ugu'lwe wi'ti' nnobo na kibakuli kwa nkati, na panja
kwaalu'a baa kupeleteu.
27 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo, mwaanapiki! Mulan-
dana na masiko gagapakayilwe swakala, gembe gendanogelelya kwa panja, lakini nkati
kutwi'li yupa ya awi'li na usapu wa kila lukolo.
28 Nga nyinyonyo na mwenga, panja mubonekana panga mwabandu anogau, lakini
nkati yinu mutwi'li unapiki na ulau.

Mbwatyo yendaisa
(Luk 11:47-51)

29 “Mwakibona mwenga Mafalisayo na balimu ba salya, mwa anapiki! Mwamusenga
masiko ga alondoli ba Nnu'ngu' na kuganemeka masiko ga bene aki.
30 Na mwenga mubaya, ‘Na twenga ikapangage tubile nsimu wa kiu'ku'lu' bitu, tulu'e
yi'ki'tyanali nabo mumakowe go bulaga alondoli ba Nnu'ngu'!’
31 Kwa nyo, mwikong'ondelya mwabene panga mwenga mwa lukolo lwa balu'
babaabulige alondoli ba Nnu'ngu'.
32 Aya lelo, muyomoli li'lu' lyengo lyabalitumbwi kiu'ku'lu' binu!
33 Mwenga mwa lukolo lwa nng'ambo, mwaiyepabuli ukumu ya mwoto wangay-
omoka?
34 Kwa mwanjaa nya naatuma kwinu alondoli ba Nnu'ngu' na bene ikima na balimu.
Bi'ngi' babe mulu'a kwabulaga na kwabamba, na bi'ngi' babe mulu'a kwamesa mikwasu
mumayumba ginu ga kunnu'ba Nnu'ngu', na kwaaka bu'ka ku kilambo simo mpaka
kukilambo si'ngi'.
35 Kwa nyo yi'lu' myai ya bene aki yaiyitanike pano padunia, tumbulya Abeli ywaai
mwene aki, mpaka myai ya Zakalia mwana wa Balakia ywamummulige pakati ya
papeleteu munyumba ya Nnu'ngu' na pakibi'ki'lyo, myai yabe yoti yaalu'a kummi'kya
lukoolo.
36 Kakape nimmakianga, makowe aga goti gaalu'a pangika kwa lubelekwo lu'no.

Yesu mwakipendile kilambo sa ku Yelusalemu
(Luk 13:34-35)

37 “Yelusalemu! Ee Yelusalemu! Wabulaga alondoli ba Nnu'ngu' na kwaku'mbwa
maliwe balu' babatumilwe kasako! Pali'nga panipalite kwakongolya bana bako pamope,
kati mu'lu' ngu'ku' mwaakongolya bana bake pai' ya mapapayo gake, lakini waapaili.
38 Lingulya nambi'yambi', nyumba yinu iyu'kite kyame.
39 Kwa mwanjaa nimmakianga, tumbulya nambi'yambi' mwalu'a nibonali kai' mpaka
pamwaalu'a baya,
‘Ayaliwite ayu' ywaisa kwa lina lya Bwana.’ ”

24

Yesu alongelya bu'kana no alabiyilwa kwa nyumba ya Nnu'ngu'
(Mal 13:1-2, Luk 21:5-6)

1 Yesu ngapita munyumba ya Nnu'ngu', na paabile kabu'ka banamasi' bake ngaban-
nyendelya li'nga kunnaya uku'lu' wa mayumba ga Nnu'ngu'.
2 Lakini Yesu ngaabakia, “Buli, mwendakugabona aga goti? Kakape nimmakianga,
lyaigalali ata liwe limo panani ya li'ngi', goti gaalu'a sengemwanilwa.”

Tabu na ngu'su'mbu'
(Mal 13:3-13, Luk 21:7-19)

3 Yesu paabile atami pa Kitu'mbi' sa Minjaituni, banamasi' bake ngabannyendelya
pakisake, ngabannaluya, “Tubakia makowe ga galu'a pitya pakubawi? Mwasu waku'
wawaalu'a tulaya kwo isa kwako na kuundi'la ya dunia?”
4 Yesu ngaayangwa, “Mwili'ndi'le mwakane kongelwa na mundu.
5 Kwa mwanjaa bandu bambone baalu'a isa kwa lina lyangu', kababaya, ‘Nenga nga
Kilisitu,’ Nabembe baalu'a kwakonga bandu bambone.
6 Mulu'a yu'wa makowe ga ngondo na mayu'yu'to gake, lakini kanemwayogope. Kwa
mwanjaa aga goti gapalikwa pitya, lakini kuundi'la yake balo.
7 Kwa mwanjaa nni'ma gumo waalu'a ku'mbwana na nni'ma wi'ngi', ukulungwa gumo
waalu'a ku'mbwana na ukulungwa wi'ngi'. Na pandu mbali'mbali' paalu'a baa njala na
ntikotiko wa bwi'.

8 Aga goti gaalu'a panga kati mwalutumbwa lwu'ngu' lwo papa mwana.
9 “Bu'kapo bandu baalu'a kumpiya li'nga mupate ngu'su'mbu' no bulagilwa, na bandu
boti baalu'a kunsukya kwa kitumbu sa lina lyangu'.
10 Kai' bandu bambone baalu'a kwileka imani yabe, baalu'a songyana bene na bene
no sukyana.
11 Baalu'a pitya alondoli bambone ba ubu'su', nabembe baalu'a kwakonga bandu
baingi.
12 Kwa mwanjaa yo yolokana kwa ulau, upendo wa bandu baingi waapu'ngwa.
13 Lakini ywaalu'a komeya mpaka kuundi'la ngaywaalu'a kosopolelwa.
14 Yi'no abali ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' yaalu'a alilwa mudunia yoti kati ukong'ondeli
kwa mili'ma yoti. Apo ngapapaalu'a isa kuundi'la ya dunia.

Siki ngu'lu'
(Mal 13:14-23, Luk 21:20-24)
15 “Kwa nyo, mwalu'a kibona kili'be sakisukwa Nnu'ngu' na sakileta usapu kiyi'mi
pandu papeleteu kati mwaabaite nnondoli ywa Nnu'ngu' Danieli, (Ywasoma na atange).
16 Bai, pamwakibona, babaalu'a baa ku Yudea baabutuki muitu'mbi'.
17 Ywabile panani ya mwagala wa nyumba yake, kaneauluke tola kili'be sosoti
nnyumba yake.
18 Na mundu ywabile munng'unda kaneabuye kasake tola ngu'bo yake.
19 Mumasu'ba go, baakibona balu' akina mau' atopelwa na babayongeya!
20 Munnu'be Nnu'ngu' li'nga butuka kwinu kanekwabee nsimu wa mbepo au lisu'ba
lya Sabato.
21 Kwa mwanjaa nsimu wo kwaalu'a baa na siki ngu'lu' nayembe inapityali bu'ka
umbilwa kwa dunia mpaka nambi'yambi', na wala yaapityali kai'.
22 Ikapangage Nnu'ngu' akotwike pu'ngu'ya masu'ba go, ntu'pu' ata mundu yumo
ywapalage kosopolelwa. Lakini kwa kitumbu sa balu' babasaulilwe, masu'ba go
gapu'ngu'yilwe.
23 “Nsimu wo manaitei mundu ywoywoti ammakie, ‘Lingulya, Kilisitu abile pano,’ au
‘Abile palu',’ kanemwamwu'bi'li.
24 Kwa mwanjaa baalu'a pitya Kikilisitu ba ubu'su' na alondoli ba ubu'su', baalu'a
panga myanju miku'lu' na mangelongelo go kombwa kwaobeya bandu, kai' ata
kwakonga balu' babasaulilwe na Nnu'ngu'.
25 Pi'kania, niyomwile kunkwi'li'ka gabile balo pitya.
26 Bai, mana bammakiangite, ‘Lingulya, ai kulubele,’ kanemuyende, au mana abaite
‘Lingulya ayu'bite nnyumba,’ kanemwau'bi'li.
27 Kwa mwanjaa yapanga kati mwaibeyulya njai bu'ka kumbwani no bonekana mpaka
kundondi, ngamwayapanga isa kwake Mwana wa Mundu.
28 Tai bakongolekana palu' paubile ntwi.

Isa kwake Mwana wa Mundu
(Mal 13:24-27, Luk 21:25-28)
29 “Bu'ka pa siki ya masu'ba galu', lisu'ba lyagubikilwa na lubi'ndu', mwei waalu'a
piyali bweya, ndondwa yaalu'a tu'mbu'ka bu'ka kumaunde, makakala go goti ga kunani
galu'a tikatika.
30 Bu'kapo mwasu wa Mwana wa Mundu waalu'a bonekana kumaunde, na apo
makabila goti mudunia gaalu'a lombola muno kummona Mwana wa Mundu kaisa
kunani ya maunde, mwene makakala na utukupu wambone.
31 Naywembe aatuma malaika bake bene matalumbeta gagayu'wanika muno, li'nga
baakongwe bandu baasawile Nnu'ngu' bu'ka mumbande nsese ya dunia, bu'ka kuundi'la
wu' wa kunani mpaka kuundi'la wu'.

Mayi'gano bu'ka nkongo
(Mal 13:28-31, Luk 21:29-33)
32 “Bai, bu'kana na mikongo, mutangite panga ndambi' paitumbwa ipuka no piya
maakapi, ngapamutanga nsimu wo una wendaegelya.
33 Nga nyinyonyo na mwenga pamwaalu'a gabona makowe ga goti kagapangika,
mwatange panga ai pipi nnu'ngi'.
34 Kakape nimmakianga, lubelekwo lu'no lwaapi'tali pangali pitya makowe ago goti.
35 Kunani na dunia kwaalu'a pi'ta, lakini mayi'gi'yo gangu' katu gaalu'a pi'tali.

Ntu'pu' ywatangite lisu'ba wala saa
(Mal 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36)

36 “Lakini bu'kana na lisu'ba na saa yi'lu' ntu'pu' ywatangite, ata malaika bababile
kunani wala Mwana, ila Tati' kisake bai.
37 Kati mwayaabile nsimu wa Nuu, ngamwayapanga nsimu wo isa kwake Mwana wa
Mundu.
38 Papipi na masu'ba galu' ga nkukulo nku'lu', bandu bendelya no nywa, bendekobeka
no ku'nda, mpaka paliikite lisu'ba li'lu' Nuu paayingi musafina.
39 Nabembe baatangiteli lyolyoti mpaka wu'lu' nkukulo nku'lu' pawaapitile na
kwakumba boti. Na nyo ngamwayapanga paaisa Mwana wa Mundu.
40 Wakati wo bandu abi'li' baalu'a baa munng'unda, yumo alu'a tolelwa na ywi'ngi'
lekelwa.
41 Alwawa abi'li' baalu'a panga kabayaga pamope, yumo alu'a tolelwa na ywi'ngi' alu'a
lekelwa.
42 Bai, mukeleke, kwa mwanjaa mutangiteli lisu'ba lyaku' lyaalu'a isa Bwana winu.
43 Lakini muku'mbu'ki likowe li', kenda mwene nyumba atangite lisu'ba lyo isa mwii,
alu'e keleka, na wala alu'e kwilekali nyumba yake iyingililwe.
44 Kwa nyo, na mwenga mutame wiso, kwa mwanjaa mutangiteli saa yaaisa Mwana
wa Mundu.”

Ntumisi ywau'bi'li'ka na ywangali u'bi'li'ka
(Luk 12:41-48)

45 Yesu ngayendelya baya, “Nga ywaku' ntumisi ywau'bi'li'ka na mwene malango?
Ywembe bwana wake ami'i kwayi'mi'li'ka atumisi bi'ngi' munyumba yake, li'nga aapei
ilyo yabe kwa saa yaipalikwa.
46 Nantali ntumisi yu'lu', bwana wake paalu'a buyangana alu'a kunkolya kapanga kati
mwatumilwe.
47 Kakape nimmakianga, bwana wake alu'a kummi'ka ntumisi ywo abe nnyi'mi'li'ki
wa mali yake yoti.
48 Lakini mana ntumisi ywo nnau, naywembe aaibakia pamoyo wake panga, ‘Bwana
wangu' alu'a si'li'ya buya,’
49 naywembe ngatumbwa kwaku'mbwa atumisi aine no tumbwa lya no nywa pamope
na babalobya,
50 bai, bwana wa ntumisi ywo alu'a isa lisu'ba lyangapi'kanilya na saa yangatan-
ganikwa,
51 Alu'a kumbwatya paku'lu' na kummi'ka likundi limo na anapiki. Akwo kwaalu'a ba
na kili'lo no yaga mino.

25

Lukongo lwa ai'nja ku'mi

1 “Nsimu wo, Ukulungwa wa Kunani waalu'a landana na ai'nja ku'mi babaatweti imuli
yabe yenda kunni'nda mwene lisengele.
2 Batano baai alogeloge na batano baai bene malango.
3 Balu' alogeloge baatweti imuli yabe lakini baapu'twili mauta go yongeya.
4 Lakini balu' bene malango baatweti imuli yabe na mauta go yongeya muyombo.
5 Kwa mwanjaa mwene lisengele aasi'li'ye isa, boti ngalwaapi'tya lugono no gonja.
6 Lakini payiikite meku ngakubaa na ndu'ti, ‘Lingulyange, mwene lisengele endaisa,
mupitange panja mukampoki!’
7 Apo balu' ai'nja boti ngabayumuka no bi'ka wiso imuli yabe.
8 Balu' alogeloge ngabaabakia balu' bene malango, ‘Tulu'ba mutupu'ngu'li mauta ginu,
kwa mwanjaa imuli yitu yendaimika.’
9 Lakini balu' bene malango ngabaayangwa, ‘Mauta gatubile nago gatuli'nganali
twenga na mwenga! Nantali muyende kuliluka, mukapi'me,’
10 Balu' alogeloge pabaabile kabayenda pi'ma mauta, mwene lisengele ngaisa.
Balu' batano babaaibi'kite wiso ngabayi'ngya pamope naywembe musi'li'ku'si'li'ku' ya
lisengele. Bu'kapo niango ngauyigalilwa.
11 Pasu'gu', balu' bi'ngi' ngabaika no tumbwa kema, ‘Bwana! Bwana! Utuyu'gu'li
niango!’
12 Lakini mwene lisengele ngayangwa, ‘Kakape nimmakianga, nintangiteli mwenga.’ ”
13 Bu'kapo Yesu ngabaya, “Mukelekange, kwa mwanjaa mutangiteli lisu'ba wala saa.”

Lukongo lwa atumisi atatu
(Luk 19:11-27)

14 “Nsimu wo waalu'a panga kati mundu yumo ywapalage yabwa mwanja, ngaakema
atumisi bake na kwakamukiya mali yake.
15 Aampei kila mundu kati mwawesa, yumo aampei mbanje ela tano, ywi'ngi' ela ibi'li',
na ywi'ngi' ela yimo, bu'kapo ngayabwa mwanja.
16 Pangali si'li'ya, yu'lu' ywaapeyilwe mbanje ela tano ngaipangya nsuluso, ngaibeleya
yi'ngi' tano kai'.
17 Yu'lu' ywaapeyilwe mbanje ela ibi'li', ngaipangya nyinyonyo, ngaibeleya yi'ngi' ibi'li'.
18 Lakini yu'lu' ywaapeyilwe mbanje ela yimo ngayenda kwii'mbya pai' li'nga kwiiya
yi'lu' mbanje ya bwana wake.
19 “Pagapite masu'ba maingi, yu'lu' bwana ywa balu' atumisi ngaki'li'bu'ka no panga
nabo isabu.
20 Yu'lu' ntumisi ywaapokile mbanje ela tano ngaisa, ngaleta tano yi'ngi' yaabeliye.
Ngabaya, ‘Bwana, wabi'i kasangu' mbanje tano, lingulya, nibeliye yi'ngi' tano kai'.’
21 Bwana wake ngammakia, ‘Unogiye muno, ntumisi nnogau na wauu'bi'like!
Wau'bi'like kwa makowe masene, nilu'a kubi'ka ube wannyi'mi'li'ki wa makowe
maku'lu'. Isa sonapusike pamope na bwana wako.’
22 “Yu'lu' mwene mbanje ela ibi'li', nembe ngaisa ngabaya, ‘Bwana, wabi'i kasangu'
mbanje ela ibi'li', lingulya, nibeleye yi'ngi' ibi'li'.’
23 Bwana wake ngammakia, ‘Unogiye, wantumisi nnogau na wauu'bi'like. Wau'bi'like
kwa makowe masene, nanenga nilu'a kupanga ube wannyi'mi'li'ki wa makowe maku'lu'.
Isa sonapusike pamope na bwana wako.’
24 “Bu'kapo yu'lu' ntumisi ywaapoki mbanje ela yimo ngaisa no baya, ‘Bwana,
natangite panga wenga wa nnonopau, uuna pangali panda, ukumba pangali misa
mbeyu.
25 Kwa nyo naatiyogopa, nganiyenda kwiiya mbanje yako mubwi'. Bai, ayi' nga mali
yako, utole.’
26 “Bwana wake ngayangwa, ‘Wenga wa ntumisi nnau na nkata! Waatangite panga
niuna pangali panda na nikumba pangali misa mbeyu.
27 Bai, upalikwage bi'ka mbanje yangu' kwa bababeleya, li'nga paniki'li'bu'ka nitole
yangu' na yi'lu' yaibeliye.
28 Bai, mumpokonywe ayo mbanje yabile nayo, mumpei yu'lu' mwene mbanje ela
ku'mi.
29 Kwa mwanjaa kila mundu ywabile na kili'be alu'a yongeyelwa si'ngi', lakini mundu
ywangali kili'be ata si'lu' sabile naso, saatolelwa.
30 Na kwa ayu' ntumisi ywangali pwaika, muntaikuli panja kulubi'ndu'! Akwo
kwaalu'a panga kili'lo no yaga mino.’

Mbwatyo ya kuundi'la

31 “Nsimu wa Mwana wa Mundu paalu'a isa mu utukupu wake na malaika boti babile
pamope nakwe, apo alu'a tama panani ya kiti'gu' sake sa lenji kitukupu.
32 Bandu ba mili'ma yoti baalu'a kongolekana nnu'ngi' yake, naywembe alu'a
kwabaganiya kati nsungi mwaabaganiya ngondolo na mbwi.
33 Alu'a kwabi'ka ngondolo kuluboko lwa mmalyo na mbwi kuluboko lwa nki'ya.
34 “Apo Nkulungwa ngaalu'a kwabakia balu' bababile kuluboko lwa mma-
lyo, ‘Mwisange mwenga mwamuyaliwite na Tati' bangu', muyingi muukulungwa
wamwaabi'kilwe wiso tangu' umbilwa kwa dunia.
35 Kwa mwanjaa panaaminyike njala, mwanipei kilyo, panaaminyike nnyota, mwa-
nipei masi', panaai na nng'eni, mwanikemi kasinu,
36 panaai na buula, ngamuniwalika, panaai na ntamwe, ngamuisa kunibu'bu'ya,
panaai muutabilwe, na mwenga ngamuisa kunityangilya.’
37 Apo balu' bandu anogau ngapabalu'a kunnyangwa, ‘Bwana, pakubawi patukubweni
ubile na njala na twenga ngatukupeya kilyo, au ubile na nnyota, na twenga ngatukupeya
masi' go nywa?
38 Kai' pakubawi patukubweni ubile wa nng'eni ngatukukemya kasitu, au ubile na
buula, ngatukuwalika?
39 Au pakubawi patukubweni ubile wa ntamwe au ubile muutabilwe, ngatuisa
kukulingulya?’
40 Nkulungwa alu'a yangwa, ‘Kakape nimmakianga, kwa kila kili'be samumpangi
yumo ywa aba alongo bangu' bangali isimilwa, mwaanipangi nenga.’
41 “Bu'kapo alu'a kwabakia balu' ba kuluboko lwa nki'ya, ‘Mubu'ke kasangu', mwenga
mwamukosite lasi kwa Nnu'ngu', muyende mumwoto wangali yomoka waubi'kilwe wiso
kwa Ibilisi na malaika bake.

42 Kwa mwanjaa panaabile na njala, mwanipeili kilyo, panaabile na nnyota, mwanipeili masi' go nywa,
43 panaabile na nng'eni mwenga mwanikemili kasinu, panaabile na buula mwenga mwaniwalikeli ngu'bo, na panaabile na ntamwe na muutabilwe mwenga mwaaisili kunilingulya.
44 "Apo nabembe ngabaalu'a yangwa, 'Bwana pakubawi patukubweni ubile na njala au nnyota, ubile wa nng'eni au ubile na buula, ubile wa ntamwe au ubile muutabilwe, na twenga ngatukotoka kukuyangatiya?'
45 Naywembe ngaayangwa, 'Kakape nimmakianga, kila kili'be samwaakani kumpangya yumo ywa aba bangali isimilwa, mwaakani kunipangya nenga.'
46 Bai, aba baalu'a yenda kungu'su'mbu' yangayomoka, lakini balu' bene aki baalu'a yingya muukoto wangayomoka."

26

Ndi'la ya kummulaga Yesu
(Mal 14:1-2, Luk 22:1-2, Yoa 11:45-53)

1 Yesu paayomwi longela ago goti, ngaabakia banamasi' bake,
2 "Mutangite panga bu'ka pa masu'ba gabi'li' kwaalu'a baa na si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika. Lisu'ba lyo Mwana wa Mundu alu'a songelwa li'nga abambilwe."
3 Nsimu wo, api'ndo ba dini na api'ndo ba bandu baatikwembana pamope munyumba ya mpi'ndo nku'lu' wa dini ywakemelwa Kayafa.
4 Ngabasikisana ndi'la ya kummoywa Yesu kwa kinunu na kummulaga.
5 Lakini ngababaya, "Likowe li' kanelipangike lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku', kwa akane pitya puyo kwa bandu."

Yesu apakilwa mauta ku Betania
(Mal 14:3-9, Yoa 12:1-8)

6 Yesu paabile Betania munyumba ya Simoni, mwene matana.
7 Pabaabile nnyumba kabalya ayingi nnwawa yumo, abile na supa ya liwe yene mauta ga bei ngu'lu'. Ngagamiminia muntwe wa Yesu.
8 Banamasi' bake pabagabweni go ngabausika, ngababaya, "Kwa mwanjaa namani anyamanie mali kati yi'?
9 Mauta ga gakapi'mi'yi'lwa kwa bei ngu'lu', na mbanje ye kwapeya aki'ba."
10 Yesu paakwipwi gabaganiyage, ngaabakia, "Kwa mwanjaa namani mumwauya mau' yu'? Ywembe anipangile likowe linannoga.
11 Aki'ba mubile nabo masu'ba goti, lakini nenga naabali na mwenga masu'ba goti.
12 Ayu' mau' animimini mauta ganannungya muyi'ga yangu' li'nga kwibi'ka wiso yi'ga yangu' kwo sikilwa.
13 Kakape nimmakianga, pandu popoti palu' mudunia yi'no kwayaalilwa abali inannoga yi', likowe li' lyalipangite mau' yu' lyalu'a tambulwa kwa kunku'mbu'kya ywembe."

Yuda amwa kunsongya Yesu
(Mal 14:10-11, Luk 22:3-6)

14 Bu'kapo Yuda Isikalioti, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi na abi'li', ngayenda kwa api'ndo ba dini
15 na kwalaluya, "Mulu'a nipeya ki'li' mana nimmi'i Yesu mumaboko ginu?" Ngabammalangya ipande salasini ya mbanje.
16 Bu'ka lisu'ba lyo, Yuda aabile kapala lipala lya kunsongya Yesu.

Bi'ka wiso kalamu ya Pasika
(Mal 14:12-21, Luk 22:7-13,21-23, Yoa 13:21-30)

17 Lisu'ba lyo tumbulya si'li'ku'si'li'ku' ya Makati Gangalu'la, banamasi' bannyendeli Yesu, ngabannaluya, "Kilyo sa Pasika upala tukakubi'ki wiso kwaku'?"
18 Ywembe ngayangwa, "Muyende kukilambo kwa mundu nsi'si', mukammakie, 'Mwalimu abaya, Lisu'ba lyangu' liegelile, nenga na banamasi' bangu' tupala panga ngu'mbu'ku'mbu' ya Pasika munyumba yako.' "
19 Kwa nyo, banamasi' ngabapanga kati mwababakiyilwe na Yesu, ngabaibi'ka wiso Pasika.
20 Pakupilile, Yesu ngatama pamesa pamope na banamasi' bake ku'mi na abi'li'.
21 Pabaabile kabalya, Yesu ngabaya, "Kakape nimmakianga, yumo mukipi'nga sinu alu'a nisongya."

22 Banamasi' ngabanyopa muno, ngabatumbwa kunnaluya yumo yumo, “Bwana,
nengali, au lili?”
23 Yesu ngaabakia, “Ywasuyite likati pamope nanenga mukibakuli, ngaywaalu'a
nisongya.
24 Mwana wa Mundu ayenda kati mu'lu' Maandiko Mapeleteu mwagabaya, lakini
akibona yu'lu' mundu ywaalu'a kunsongya! Ilu'e panga nantali mundu ywo akakotoka
belekwa.”
25 Yuda yu'lu' ywaapalage kunsongya Yesu ngalaluya, “Mwalimu! Nengali, au lili?”
Yesu ngannyangwa, “Wenga wamwene ngawaubaya.”

Kalamu ya Bwana
(Mal 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kol 11:23-25)
26 Pabaabile kabalya, Yesu ngatola likati, ngasukulu Nnu'ngu', ngalimetwana na
kwapeya banamasi' bake kabaya, “Mutole mulye, yi'no nga yi'ga yangu'.”
27 Bu'kapo ngatola nnobo wa divai no sukulu kabaya, “Munywelyange mwaboti
munnobo gu'no.
28 Kwa mwanjaa yi'no nga myai yangu' yaikangamaya lilagano, iyitanika kwa kitumbu
sa bandu baingi li'nga kwabu'ki'ya sambi.
29 Lakini nimmakianga, naainywali kai' divai ya njabibu mpaka lisu'ba li'lu'
lyanainywa yayambi' pamope na mwenga mu ukulungwa wa Tati' bangu'.”
30 Bu'ka po yi'mba mwambo, ngababu'ka yenda mu Kitu'mbi' sa Minjaituni.

Yesu abaya panga Petili alu'a kunkana
(Mal 14:27-31, Luk 22:31-34, Yoa 13:36-38)
31 Bu'kapo Yesu ngaabakia, “Kilo sa li'no, mwenga mwaboti mwalu'a nileka nenga,
kwa mwanjaa Maandiko Mapeleteu gabaya,
‘Naalu'a kunku'mbwa nsungi,
na kipi'nga sa ngondolo saalu'a baganika.’
32 Lakini bu'ka pa uyu'ki wangu', naalu'a kunnongolya yenda ku Galilaya.”
33 Petili ngammakia Yesu, “Ata mana boti baalu'a kuleka wenga, katu nenga nikulekali.”
34 Yesu ngannyangwa, “Kakape nikubakia, li'no kilo kapala bi'ka njogolo, waalu'a nikana
mala itatu.”
35 Petili ngammakia, “Ata mana kanipalikwa waa pamope na we, katu naalu'a kukanali.”
Na balu' banamasi' aine ngababaya nyinyonyo.

Yesu endasali mukyati' sa Getisemani
(Mal 14:32-42, Luk 22:39-46)
36 Bu'kapo Yesu ngayenda pamope na banamasi' bake mpaka ku kyati' sakikemelwa
Getisemani, ngaabakia, “Mutame pa, nanenga niyenda palu'ngi' nikalu'be.”
37 Ngantola Petili na balu' bana abi'li' ba Zebedayo, apo ngatumbwa nyopa no auka.
38 Apo ngaabakia, “Mwoyo wangu' utwi'li manyingipalo, ata pipi no waa. Mutame
pano li'nga mukeleke pamope nanenga.”
39 Bai, ngayenda nnu'ngi' pasene, ngatu'la ukukama, ngalu'ba kabaya, “Mwa Tati'
bangu', mana iwesekine nnobo gu' wa ngu'su'mbu' munibu'ki'ye, lakini kaneipange kati
mwanipala nengali, ila mwamupala mwa Tati'.”
40 Ngaayendelya balu' banamasi' bake, ngaakolya bagonjike. Ngammakia Petili,
“Mukombwili keleka pamope nanenga ata kwa lisaa limo?
41 Mukeleke na mulu'be li'nga mwaakane yingya mumapayilwo, kwa mwanjaa, loo
yinu ipala panga makowe manogau, lakini yi'ga yinu nga kigopi.”
42 Ngayenda kai' pampanda pabi'li' no lu'ba, “Mwa Tati', manaitei nnobo gu'
ukombwali pi'ta kuutalu nanenga wangali kuunywelya, bai gamupala gapangike.”
43 Ngaayendelya kai', ngaakolya bagonjike, kwa mwanjaa minyo gabe gaatopilwe na
lugono.
44 Bai, ngaaleka, ngayenda kai' lu'ba pampanda patatu kabwi'li'gi'ya baya gagalu'galu'.
45 Bu'kapo ngaayendelya balu' banamasi' bake ngaabakia, “Buli, balo mukagonja no
pu'mu'lya? Lingulyange! Saa itimile, na Mwana wa Mundu alu'a kamukiyilwa kwa
bandu bene sambi.
46 Muyumuke, tubu'ke. Lingulyange! Yu'lu' ywanisongya endaisa.”

Yesu endaboyolwa
(Mal 14:43-50, Luk 22:47-53, Yoa 18:3-12)
47 Yesu paabile anayomwali longela nabo Yuda, yumo ywa balu' ku'mi na abi'li', ngaika
pamope na kipi'nga kiku'lu' sa bandu bene mapanga na mandolonga babaatumilwe na
api'ndo ba dini na api'ndo ba bandu.

48 Aywo ywapalage kunsongya Yesu, aabile aayomwile kwapeya abo bandu mwasu
kabaya, “Yu'lu' ywanannonia ngaywembe, mummoywe.”
49 Bai, Yuda paamwegeli Yesu na kumpanga abali kabaya, “Abali, Mwalimu,”
ngannonia.
50 Yesu ngammakia, “Mbwiga, upange si'lu' soisilile.” Apo balu' bandu ngabaisa,
ngabammoywa Yesu, na kuntaba.
51 Yumo ywa balu' babaabile pamope na Yesu ngasolomwa lipanga lyake,
nganku'mbwa ntumisi ywa mpi'ndo ywa dini, na kunkata lisikilo.
52 Apo Yesu ngammakia, “Ki'li'bu'ya lipanga lyako mulupata lwake, kwa mwanjaa boti
babatumya lipanga, baalu'a waa kwa lipanga.
53 Buli, Utangiteli panga niwesa kwalu'ba Tati' bangu', nabembe bawesa niletya saa
yi'yi'noyi'no ipi'nga yaipi'ta ku'mi na ibi'li' ya malaika kuniyangatia?
54 Nikapangage nyo, galu'e timya buli Maandiko Mapeleteu gagabaya panga amo
ngamwaipalikwa ba?”
55 Bu'kapo Yesu ngakibakia kipi'nga sa bandu babaaisi kummoywa, “Buli, mwisi
kuniboywa kwa mapanga na mandolonga, baya kwake kati nenga nampokonyoli? Kila
lisu'ba naabile munyumba ya Nnu'ngu' kaniyi'gana, na mwenga mwaniboywili!
56 Lakini aga goti gapangike li'nga maandiko mapeleteu ga alondoli ba Nnu'ngu'
gatimi.” Bu'kapo banamasi' boti ngabanneka no butuka.

Yesu nnu'ngi' ya Balasa Liku'lu'
(Mal 14:53-65, Luk 22:54-55, 22:63-71, Yoa 18:13-14, 19-24)

57 Bai, balu' babammoywi Yesu ngabampeleka kwa Kayafa, mpi'ndo ywa dini, pandu
po baakongolekine balimu ba salya na api'ndo ba bandu.
58 Petili nganki'ngama Yesu kwa kuutalu mpaka kulua lwa mpi'ndo ywa dini,
ngayingya nnyumba pamope na ali'ndi'li li'nga apate kugabona makowe gagalu'a pitya.
59 Bai, api'ndo ba dini na Balasa Liku'lu' lya Ayahudi lyoti ngabapala ukong'ondeli wa
ubu'su' bu'kana na Yesu li'nga bapate kummulaga,
60 lakini baapatikeli likowe lyolyoti, pamope no panga baaisi akong'ondeli baingi ba
ubu'su'. Kuundi'la ngabaisa akong'ondeli abi'li' ba ubu'su',
61 no baya, “Mundu yu' aabaite panga, ‘Nendakombwa kwisengwana nyumba ya
Nnu'ngu', na kwisenga kwa masu'ba gatatu.’ ”
62 Bu'kapo mpi'ndo ywa dini ngayi'ma na kummakia Yesu, “Buli, uyangwali kili'be?
Bandu ba bakong'ondelya ki'li' bu'kana na wenga?”
63 Lakini Yesu ngatama liki. Mpi'ndo wa dini ngammakia, “Ulape kwa lina lya
Nnu'ngu' ywabile nkoti panga ulu'a kutubakia kweli. Buli, wenga wa Kilisitu, Mwana
wa Nnu'ngu'?”
64 Yesu ngammakia, “Wenga ngaulongei. Lakini nimmakianga, tumbulya
nambi'yambi' mwalu'a kummona Mwana wa Mundu atami kummalyo ga yu'lu' Bwana
Mwene Makakala, kauluka bu'ka kumaunde ga kunani.”
65 Apo mpi'ndo ywa dini ngapapwana magu'bo gake no baya, “Atikupulu! Tupala
ukong'ondeli wi'ngi' kai'? Linga, nambi'yambi' mwenga muyu'wine ayo kupulu yake.
66 Mwenga mwibona buli?” Bembe ngabannyangwa, “Apalikwa waa!”
67 Bu'kapo ngabammunia mmata kuminyo, ngabanku'mbwa ngondi, na bi'ngi' baabile
kabanku'mbwa mapande,
68 kababaya, “Wenga wa Kilisitu, ummaye nyai ywakuku'mbwile!”

Petili ankana Yesu
(Mal 14:66-72, Luk 22:56-62, Yoa 18:15-18,25-27)

69 Petili atami panja muluwa. Ntumisi yumo nnwawa ngannyendelya na kummakia,
“Wenga waabile pamope na Yesu ywa ku Galilaya.”
70 Petili ngakana nnu'ngi' ya boti babaabile palu', kabaya, “Ndangiteli ata lyo baya.”
71 Paabile paniango kaapita, ntumisi ywi'ngi' nnwawa ngammona, ngaabakia balu'
babaabile palu', “Mundu yu' abile pamope na Yesu ywa ku Nasaleti.”
72 Petili ngakana kai' kwa kilapo, kabaya, “Nintangiteli mundu yu'!”
73 Bu'ka pa masaa masene, balu' babaayi'mi palu' bannyendeli Petili, ngabammakia,
“Kakape wenga ngawa yumo ywabe, kwa mwanjaa nnongelo wako ukupanga utan-
ganikwe.”
74 Apo Petili ngatumbwa kwilani no lapa kabaya, “Nintangiteli mundu yu'!” Pa-
palu'palu' njogolo ngabi'ka.
75 Petili ngaku'mbu'kya mayi'gi'yo galu' gaabakiyilwe na Yesu, “Li'no, kilo kapala bi'ka
njogolo, waalu'a nikana mala itatu.” Bai ngapita panja, ngali'la kwa lwu'ngu' muno.

27

Yesu apelekelwa kwa Pilato
(Mal 15:1, Luk 23:1-2, Yoa 18:28-32)

1 Pakusile, api'ndo ba dini boti na api'ndo ba bandu baatisikisana li'nga bapate ndi'la
ya kummulaga Yesu.
2 Ngabantaba pingwi, ngabantola na kunkamukiya kwa Pilato, mpi'ndo ywa nkoa.

Kiwo sa Yuda
(Mat 1:18-19)

3 Apo Yuda ywembe ngaywaansongile Yesu, paabweni panga bayomwile kumuukumu
Yesu, ngayuta no ki'li'bu'ya ipande yoti salasini ya mbanje yaapeyilwe na alongosi ba
api'ndo ba dini na api'ndo ba bandu.
4 Ngabaya, "Ngosite kwa kumpiya mundu yu' ywangali likosa abulagilwe." Lakini
bembe ngababaya, "Likowe lyo litu twenga lili, alyo lyako wamwene!"
5 Bai, Yuda ngaitaikulya yi'lu' ipande ya mbanje munyumba ya Nnu'ngu', naywembe
ngayenda kwiku'ngi'la.
6 Api'ndo ba dini ngabatondwa yi'lu' ipande ya mbanje, kababaya, "Mbanje yi'
ipwaikali bi'ka mulisanduku lya mabi'ko ga munyumba ya Nnu'ngu', kwa mwanjaa
mbanje yi' ipatikine kwa ndi'la yo bulagilwa mundu."
7 Bai, bu'ka po sikisana, ngabaamwa tumya mbanje yi'lu' kwo pi'ma Nng'unda wa
Bwiba, li'nga waapange nng'unda wo sikya ageni.
8 Kwa nyo, mpaka li'no nng'unda wo ukemelwa Nng'unda wa Myai.
9 Kwa nyo mayi'gi'yo ga nnondoli ywa Nnu'ngu' Yelemia ngagatimya, "Baatweti ipande
salasini ya mbanje, bu'kana na bei yayaabi'kilwe na bandu ba Isilaili, bu'kana na
ywembe,
10 ngabapi'ma nng'unda wo bwiba, kati mu'lu' Bwana mwaanilagile."

Pilato ampekeseni Yesu
(Mal 15:2-5, Luk 23:3-5, Yoa 18:33-38)

11 Yesu ngabannyi'mi'ka nnu'ngi' ya mpi'ndo ywa nkoa, ngannaluya, "Buli wenga
ngawa Nkulungwa wa Ayahudi?" Yesu ngammakia, "Wenga ngawaubaya."
12 Lakini api'ndo ba dini na api'ndo pabaabile kabansitakya, aayangwili kili'be.
13 Kwa nyo Pilato ngannaluya, "Buli uyu'wali makowe aga goti gabakusitakya?"
14 Lakini Yesu aayangwili ata kili'be simo, ata aywo mpi'ndo ywa nkoa ngasangala
muno.

Yesu apeyelwa ukumu ya kiwo
(Mal 15:6-15, Luk 23:13-25, Yoa 18:39-19:16)

15 Kila nsimu wa si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, mpi'ndo ywa nkoa aai na mimu ya
kwayu'gu'lya Ayahudi ntabilwe yumo ywabampala.
16 Pamasu'ba go kwaabile na ntabilwe ywaayu'wanike muno, lina lyake Balaba.
17 Kwa nyo bandu pabaakongolekine, Pilato ngaalaluya, "Mupala ninnyu'gu'li ywaku'
muabi'li' ba, Balaba au Yesu ywakemelwa Kilisitu?"
18 Aabaite nyo kwa mwanjaa aatangite panga baankamukiye Yesu kasake kwa kitumbu
sa bwigu bai.
19 Pilato paabile atami pakiti'gu' sa ukumu, nnyumbowe ngampelekya abali panga,
"Kaneube na likowe lyolyoti kwa mundu yu' ywangali kipi'li', kwa mwanjaa li'no
nipatike ngu'su'mbu' muno mumaloto kwa kitumbu sa mundu yu'."
20 Lakini api'ndo ba dini na api'ndo ngabaasopa bandu panga balu'be Balaba
ayu'gu'li'lwe, na Yesu abulagilwe.
21 Mpi'ndo wa nkoa ngaalaluya, "Mupala ninnyu'gu'li ywaku' mwa abi'li' ba?"
Ngabannyangwa, "Balaba!"
22 Pilato ngaalaluya, "Bai, nipange buli kwa ayu' Yesu ywakemelwa Kilisitu?" Boti
ngabayangwa, "Abambilwe!"
23 Pilato ngalaluya, "Kwa kitumbu saku'? Apangite likosa lyaku'?" Lakini bembe
ngabayongeya panga ndu'ti, kababaya, "Abambilwe!"
24 Pilato paibweni akombwali panga likowe lyolyoti na puyo yendeyongekeya, ngatola
masi' no uluwa maboko gake nnu'ngi' ya bandu boti, kabaya, "Nenga lawama ntu'pu'
kwa kiwo sa mundu yu', myai yake yalu'a baa kwinu mwabene."
25 Bandu boti ngababaya, "Myai yake na ibe kasitu na kwa bana bitu!"
26 Apo Pilato ngaayu'gu'lya Balaba bu'ka munyumba ya atabilwe, no bu'ka
pakunku'bata Yesu mikwasu, ngampiya abambilwe.

Asikali bansalanga Yesu
(Mal 15:16-20, Yoa 19:2-3)

27 Bu'kapo asikali ba mpi'ndo ywa nkoa ngabampeleka Yesu kunyumba ya liwali, na
kipi'nga sabe soti ngakikongolekana, kunti'li'ta.
28 Ngabammula ngu'bo yake na kunng'walika nganju ya lukanda lwa sambalau.
29 Ngabalu'ka kapiya ya mimimwa, ngabang'walika muntwe. Ngabammi'kya nnai
muluboko lwake lwammalyo, no kilikita nnu'ngi' yake kabansalanga kwo baya,
"Ukayumuka, nkulungwa wa Ayahudi!"
30 Ngabammunia mmata, no tola wu'lu' nnai, ngabanku'mbu'lya nawo muntwe.
31 Bu'ka pakunsalanga, ngabammula yi'lu' nganju, ngabang'walika nganju yake,
bu'kapo ngabampeleka li'nga kummamba.

Yesu endabambilwa
(Mal 15:21-32, Luk 23:26-43, Yoa 19:17-27)

32 Pabaabile kabayenda, ngabankolya mundu yumo lina lyake Simoni, mwenekaya wa
Kulene, ngabanni'ndi'li'lya aupu'twe wu'lu' nsalaba wa Yesu.
33 Pabaaikite pandu papakemelwa Golgotha, lombolya Pandu pa Lipakala lya Ntwe.
34 Apo ngabampeya Yesu divai yaiyangabanike na kikaa li'nga anywe, lakini paipayite,
ngakana nywa.
35 Pabayomwi kummamba, ngababagana ngu'bo yake kwa kwipangya mpumbe.
36 Bu'kapo ngabatama na kunni'ndi'la.
37 Panani ya ntwe wake ngababi'ka maandiko gagabaya kitumbu so sitakilwa kwake
gagaandikilwe, "Ayu' Yesu, nga Nkulungwa wa Ayahudi."
38 Apokonyoli abi'li' baabambilwe pamope nakwe, yumo kunki'ya na ywi'ngi'
kummalyo.
39 Bandu babaabile kabapi'ta palu' ngabampwi'wa ku'no kabatikatika mitwe yabe kwa
kunsalawa,
40 kababaya, "Wenga! Ka ngawipunage kobaya, uwesa kwisengwana nyumba ya
Nnu'ngu' na kwisenga kwa masu'ba gatatu? Nambi'yambi' wikosopoli wamwene! Mana
kakape ngawa Mwana wa Nnu'ngu', uluka munsalaba!"
41 Nyinyonyo na api'ndo ba dini pamope na balimu ba salya na api'ndo ba bandu
baatikunsalanga, kababaya,
42 "Aakosopoli bi'ngi', lakini kwikosopolya mwene akombwali! Ati' ywembe nga
nkulungwa wa Ayahudi! Nambi'yambi' aulu'ke munsalaba li'nga na twani tumwu'bi'li.
43 Ywembe aamwu'bi'li Nnu'ngu' no baya ati' nga Mwana wa Nnu'ngu', bai, Nnu'ngu'
ankosopoli mana ampendile."
44 Nyinyonyo na balu' babaabambilwe pamope nakwe baatikupwi'wa.

Yesu awaa munsalaba
(Mal 15:33-41, Luk 23:44-49, Yoa 19:28-30)

45 Tumbulya saa sita mutwekati mpaka musaa tisa, lubi'ndu' lwawi'ki'li nni'ma woti.
46 Musaa tisa Yesu ngakemelya kwa lilobe liku'lu', "Eli, Eli, lema sabakitani?"
Lombolya "Nnu'ngu' wangu', Nnu'ngu' wangu', mboni utenileka?"
47 Lakini bandu babaayi'mi palu' pabayu'wine nyo, ngababaya, "Ankema Elia."
48 Popopo yumo ywabe ngabutuka yenda tola sifongo, ngasuya mukasiki, na kwibi'ka
munnai li'nga kumpeya Yesu anywe.
49 Bi'ngi' ngababaya, "Bai, munneke, tulole mana aywo Elia alu'a isa kunkosopolya."
50 Bai, Yesu ngali'la kai' kwa lilobe liku'lu' no yomoka.
51 Na saa yi'yi'lu'yi'lu' panjia ya nyumba ya Nnu'ngu' yapapwike ipande ibi'li', tum-
bulya kunani mpaka pai'. Nnendemo wa nni'ma ngaupitya na mipi'mbi' yaatipuanika,
52 masiko ngagaumukuka na bandu bambone babawile bayi'ki'tilwe na Nnu'ngu',
ngabayu'yi'lwa,
53 ngabapita mumasiko, no bu'ka po yu'ka kwa Yesu, ngabayingya mu Yelusalemu,
ngababonekana na bandu bambone.
54 Bai, yu'lu' mpi'ndo ywa asikali pamope na balu' babaabile kabanni'ndi'la Yesu
pabaubweni nnendemo wa bwi' na galu' makowe gagapitile, ngabayogopa muno, no
baya, "Kakape mundu yu' aabile Mwana wa Nnu'ngu'!"
55 Pandu po paabile na alwawa bambone babaammi'ngi'yage Yesu na kuntumikia.
Alwawa bo, baayi'mi kuutalu kabalingulya goti gagaabile kagapangika.
56 Nkati yabe baabile Malia Makatalena, Malia mau' babe Yakobi na Yusupu, pamope
na mau' babe bana ba Zebedayo.

Sikilwa kwa Yesu
(Mal 15:42-47, Luk 23:50-56, Yoa 19:38-42)
57 Paiikite kitamwiyo, ngaisa mundu yumo tayili mwenekaya wa Alimataya, lina lyake
Yusupu. Naywembe aai mwanamasi' wa Yesu.
58 Ngannyendelya Pilato li'nga kunnu'ba ntwi wa Yesu. Pilato ngaamulisa apeyelwe.
59 Yusupu ngautola wu'lu' ntwi, ngaubilingilya musanda yaipeletike,
60 ngaubi'ka nkati ya lisiko lyake lyayambi' lyaaliyi'mbite mumpi'mbi'. Bu'kapo
ngayigala nniango wa lisiko kwo imbilikiya liwe liku'lu', na kwibu'kya.
61 Malia Makatalena na yu'lu' Malia ywi'ngi' baabile batami kabalinga kulisiko.

Lisiko lyendali'ndi'li'lwa
62 Pammalau' yake, lyaai lisu'ba lyaliegelyage bi'ka wiso Sabato, Api'ndo ba dini na
Mafalisayo ngabannyendelya Pilato
63 no baya, "Bwana, tuku'mbu'kile panga yu'lu' nkongi paabile balo mwu'mi aabaite,
'Masu'ba gatatu bu'ka po waa kwangu', naalu'a yu'ka.'
64 Kwa nyo uamulise lisiko lili'ndi'li'lwe mpaka lisu'ba lyenetatu, li'nga banamasi' bake
baakane yiba yi'ga yake na kwabakia bandu panga ateyu'ka. Ubu'su' wu'no wa kuundi'la
waalu'a nyata muno kulikoni wu'lu' waulongolile."
65 Pilato ngaabakia, "Mutole asikali, mukali'ndi'le lisiko kati mwamuwesa mwabene."
66 Kwa nyo ngabayenda na ali'ndi'li, li'nga kulili'ndi'la lisiko, ngabayi'ya muhuli mu
li'lu' liwe no bi'ka asikali kwa uli'ndi'li nku'lu'.

28

Yu'ka kwa Yesu
(Mal 16:1-10, Luk 24:1-12, Yoa 20:1-10)
1 Bu'ka pa Sabato lisu'ba lya jumapili kindai' bulabula, Malia Makatalena na yu'lu'
Malia ywi'ngi', baayi'i kulilingulya lisiko.
2 Imukya, ngakupitya nnendemo nku'lu' wa bwi', na malaika wa Bwana ngauluka
bu'ka kunani, ngaliimbilikiya pambwega li'lu' liwe na kulitamya.
3 Kuminyo ya aywo malaika kwaabile kati njai, na magu'bo gake gaabile mauu muno.
4 Balu' ali'ndi'li ba lisiko baatiyogopa muno, ngabalendema no baa kati baatiwaa.
5 Yu'lu' malaika ngaabakia balu' alwawa, "Kanemuyogope, kwa mwanjaa nitangite
panga mumpala Yesu ywaabambilwe.
6 Ntu'pu' pano, kwa mwanjaa ayu'kite kati mu'lu' mwaabaite. Mwisange samulole
pandu pabanng'onjike.
7 Bai, muyende kiyu'ngu'ya mukaabakie banamasi' bake, 'Ayu'kite bu'ka kuuwi'li,
naywembe alu'a kunnongolya yenda ku Galilaya. Akwo ngamwaalu'a kummona.' Aya,
niyomwile kummakia."
8 Abo alwawa ngabapita kiyu'ngu'ya mulisiko, babi na bwoga na pulaa ngu'lu',
ngababutuka yenda kwabakia banamasi' bake abali yo.
9 Popopo, ngabakwembana na Yesu, ngabaya, "Mukayumuka." Balu' alwawa
ngabamwegelelya na kunkamwa magu'lu' gake, ngabankilikitya.
10 Bu'kapo Yesu ngaabakia, "Kanemuyogope! Muyende mukaabakie alongo bangu'
bayende ku Galilaya, na akwo bakanibona."

Abali ya ali'ndi'li ba lisiko
11 Balu' alwawa pabaabile kabayenda, bi'ngi' ba ali'ndi'li ba li'lu' lisiko, baayi'i
kukilambo kwapeya abali api'ndo ba dini bu'kana na makowe goti gagaapitike.
12 Bai, ngabakwembana na api'ndo ba dini pamope na api'ndo ba bandu no yi'ki'tyana.
Ngabaapeya balu' asikali mbanje yambone,
13 kabaaking'indya kababaya, "Mwenga mwabaye nya, 'Banamasi' bake baaisi kilo
twenga tugonjike, ngabannyiba.'
14 Na mpi'ndo ywa nkoa mana aayu'a abali yi', twenga twaalu'a longela nakwe na
kummu'ya kyukala, li'nga mwenga mwaakane pata tabu."
15 Kwa nyo balu' ali'ndi'li ngabatola yi'lu' mbanje, no panga kati mwabayi'ganilwe.
Abali yo ngaiyu'wanika kwa Ayahudi mpaka li'no.

Yesu aapitya banamasi' bake
(Mal 16:14-18, Luk 24:36-49, Yoa 20:19-23, Mako 1:6-8)
16 Balu' banamasi' ku'mi na yumo ngabayenda ku Galilaya kukitu'mbi' saalagile Yesu.
17 Nabembe pabaamweni ngabankilikitya, lakini bi'ngi' babe baabi na kyukala nakwe.
18 Yesu ngaisa papipi nabo, na kwabakia, "Nipeyilwe utawala woti wa kunani na
padunia.

19 Bai, mwayendeli bandu boti li'nga bapate panga banamasi' bangu', na kwabatisa
kwa lina lya Tati', na Mwana na Loo Mpeleteu,
20 Mwayi'gane kugayu'wa makowe goti ganinnagile mwenga. Na mutange panga
nenga nibile pamope na mwenga masu'ba goti, ata kuundi'la ya dunia.”

Maluko
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Maluko

Maalo ga Yoani Ywabatisage
(Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yoa 1:19-28)

1 Pano nga paitumbwa abali inannoga ya Yesu Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu'.
2 Yaatumbwi kati mwaiandikilwe mukitabu sa nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya.
"Nnu'ngu' aatibaya, 'Lola, nintuma ntumisi wangu' akulongoli,
ywaalu'a kubi'kya wiso ndi'la yako.'
3 Lilobe lya mundu liyu'wanika kulupu'ngu'ti',
'Mummi'ki wiso Bwana ndi'la yake,
mugolwe simbasimba yake.' "
4 Yoani Ywabatisage aabonekine kulupu'ngu'ti', ngaala panga bandu banng'alambuki Nnu'ngu' no batisilwa li'nga basamilwe masambi gabe.
5 Bandu bu'ka ku nni'ma wa Yudea yoti na benekaya boti ba ku Yelusalemu baatikunnyendelya, ngabaungama masambi gabe, naywembe ngaabatisa mulibi'ndi' lya Yordani.
6 Yoani aabile aweti ngu'bo yaitengenesilwe kwa mandenga ga ngamia na lunga lwa liki'ngo. Kilyo sake saai njige na busi wa mmwitu.
7 Naywembe aatiala kabaya, "Bu'ka pangu', aaisa mwene makakala kulikoni nenga, ata ne nipwaikali lita undwa ngoi ya ilatu yake.
8 Nenga nimmatisa kwa masi', lakini ywembe alu'a kummatisa kwa Loo Mpeleteu."

Batisilwa no payilwa kwa Yesu
(Mat 3:13-4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13)

9 Masu'ba go, Yesu aaisi bu'ka ku Nasaleti kunkoa wa Galilaya, ngabatisilwa na Yoani mulibi'ndi' lya Yordani.
10 Paapitike mumasi' bai, ngaakubona kunani kupuwanike na Loo Mpeleteu kamuulukya panani yake kati ngunda.
11 Lilobe ngaliyu'wanika bu'ka kunani, "Wenga nga wa Mwana wangu' wanikupendile, ninogelilwe nawenga."
12 Popopo Loo Mpeleteu ngannongoya ayende kulupu'ngu'ti',
13 ngatama kwo masu'ba alubaini kapayilwa na Ibilisi. Aabile kwo pamope na inyama ya mmwitu, nabembe malaika ngababaa kabantumikia.

Yesu akema alobi nsese
(Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Yoani paabile muutabilwe, Yesu aayi'i ku Galilaya ala abali inannoga ya Nnu'ngu' kabaya,
15 "Nsimu wawalondolilwe utimile, na Ukulungwa wa Nnu'ngu' wegelile. Munng'alambuki Nnu'ngu' na kwiu'bi'lya abali inannoga!"
16 Yesu paabile kapi'ta mbwega ya litanda liku'lu' lya ku Galilaya, aabweni alobi abi'li' Simoni na Andelea nnunawe kabaloba omba kwa lupi'li'li'. 17 Yesu ngaabakia, "Mungi'ngame nane nalu'a kumpanga mwaalobi ba bandu."
18 Popopo ngabaileka mbi'li'li' yabe na kunki'ngama.
19 Paayi'i nnu'ngi' pasene aabweni Yakobi na Yoani, bana ba Zebedayo. Nabembe baai mungalaba kabanogeya mbi'li'li' yabe.
20 Popopo Yesu ngaakema, nabembe ngabaaleka tati' babe mungalaba pamope na apangakasi na kunki'ngama.

Mundu mwene moka
(Luk 4:31-37)

21 Ngabaika kukilambo sa Kapernaumu, na palyaaikite lisu'ba lya Sabato, Yesu ayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' no tumbwa yi'gana.
22 Bandu boti pabannyu'wine baatisangala muno kwa mayi'gano gake, mwanjaa aayi'gineli kati balimu ba salya ya Musa, ila kati ntawala.
23 Popopo mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ngapitya mundu mwene moka katu'ndu'bi'ya lilobe,
24 "Ubile na ki'li' na twenga, wenga wa Yesu wa ku Nasaleti? Buli, wisi? Nikutangite wenga wanyai. Wenga nga wa Mpeleteu wa Nnu'ngu'!"
25 Yesu ngaankalipya yu'lu' moka kabaya, "Ndu'ti! Ummu'ke mundu yu'."

26 Bai, aywo moka ngaantikatika mundu ywo, bu'kapo ngali'la kwa lilobe liku'lu', ngammu'ka.
27 Bandu boti baatisangala, ngabalaluyana, “Aga nga makowe gani? Buli, nga mayi'gano gayambi'? Mundu yu' abi na amuli yo amulisa ata moka, nagembe gendakunnyu'wa!”
28 Abali ya Yesu ngaiyu'wanika kwa kiyu'ngu'ya mu Galilaya yoti.

Yesu atepwa bandu baingi
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)
29 Ngabapita munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' no yenda ntawalia mpaka kasabe ki Simoni na Andelea, Yakobi na Yoani baayi'i pamope nabo.
30 Bai, mau' yumo, nkiwe Simoni aai pakindanda kaminya oma ngali'. Yesu paikite bai, ngabammakia abali yo.
31 Yesu ngannyendelya aywo mau' na kunkamwa luboko, ngantu'ndu'bi'ya. Yi'lu' oma ngayu'yu'ki'lwa, ngatumbwa kwatumikia.
32 Kitamwiyo, lisu'ba paliswikite, ngabannetya Yesu atamwe boti na bandu babaalobi moka.
33 Bandu boti ba kilambo si'lu' ngabakongolekana paniango.
34 Naywembe Yesu ngaatepwa bandu bambone babaabile na matamwe mbali'mbali', agabi'ngite moka maingi. Lakini aagayi'ki'tiyeli longela kili'be kwa mwanjaa baai bantangite panga ywembe nga nyai.

Yesu aala ku Galilaya
(Luk 4:42-44)
35 Pammalau' yake bulabula, Yesu aatiyumuka no bu'ka yenda pandu pakiyi'ki'ya li'nga sali.
36 Simoni na aine ngabayenda kumpala.
37 Pabankolile, ngabammakia, “Bandu boti bendakupala.”
38 Yesu ngaabakia, “Tubu'ke kuilambo yi'ngi' ya papipi nikaale kwo kai', kwa mwanjaa niisi kwa kitumbu so.”
39 Bai, ngayenda kila pandu akwo ku Galilaya kaala mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' no bi'nga moka.

Yesu antepwa mundu mwene matana
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)
40 Mundu yumo mwene matana annyendeli Yesu, ngakilikita, ngannu'ba, “Mana upendile, wendakombwa kunitepwa li'nga nipeleteke!”
41 Yesu ngammi'kya kiya, ngagolwa luboko lwake, ngankunywa na kummakia, “Mbala upeleteke.”
42 Popopo mundu ywo ngayu'yu'ki'lwa galu' matana, naywembe ngapeleteka.
43 Bu'kapo Yesu ngankwi'li'ka abu'ke kiyu'ngu'ya kwa kummakia,
44 “Pi'kania, kaneummakie mundu ywoywoti likowe li'no. Ila uyende ukailaye kwa mpi'ndo ywa dini na ukapiye salaka kwo peleteka kwako, kati mwaamulise Musa kong'ondelya panga utepulilwe.”
45 Lakini aywo mundu ngayenda no tumbwa bambia makowe go kila pandu no baya makowe gambone. Kwa nyo, Yesu akombwili kai' yingya mukilambo sosoti mpu'la, aapalikwe tama panja pandu pakiyi'ki'ya. Ata nyo, bandu ngabannyendelya bu'ka kila lwingo.

2

Yesu antepwa mundu ywatombolwike
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)
1 Bu'ka pa masu'ba nsi'si', Yesu aki'li'bu'ki ku Kapernaumu, bandu ngabayu'wa panga aabile pakaya.
2 Bandu bambone ngabakongolekana palu', tumbulya nnyumba mpaka paniango. Yesu paabile kaalya mayi'gi'yo ga Nnu'ngu',
3 bandu nsese bannetike mundu yumo ywatombolwike abile mpu'tu'lwa mulikai.
4 Kwa kitumbu sa uyolou wa bandu, bakombwili kumpeleka papipi na Yesu. Bai, ngabaotwa mwagala wawaabile panani ya Yesu. Pabaabile bapatike lipala, ngabamweleya aywo mundu.
5 Yesu paabweni imani yabe ngangamau, ngammakia yu'lu' mundu ywatombolwike, “Mwana wangu', usamilwe masambi gako.”

6 Bi'ngi' ba balimu ba salya ya Musa babaabile batami palu' ngabagania mumyoyo yabe,
7 “Akombwabuli baya nyo? Ankupulu Nnu'ngu'! Ntu'pu' mundu ywakombwa samya sambi ila Nnu'ngu' kisake.”
8 Popopo Yesu ngakwipwa maganiyo gabe, ngaabakia, “Mboni mugania nyo mumyoyo yinu?
9 Nga lyaku' lyalibile kwani muno, kummakia mundu yu' ywatombolwike, ‘Usamilwe masambi gako,’ au kummakia, ‘Uyi'me! Utole likai lyako utyange’?
10 Bai, mbala mutange panga Mwana wa Mundu abile na utawala wa kwasamya bandu sambi padunia.” Apo ngammakia aywo mundu ywatombolwike,
11 “Nikubakia uyi'me, utole likai lyako uyende kasako!”
12 Popopo, bandu boti baabile kabannola aywo mundu mwayi'ma, tola likai lyake no bu'ka. Boti ngabasangala na kunkwi'ya Nnu'ngu' kababaya, “Tunalibonali likowe kati li'no.”

Lawi endakemelwa
(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

13 Yesu ayi'i kai' mbwega ya litanda liku'lu' lya Galilaya. Lipi'nga lya bandu ngalinnyendelya, naywembe ngatumbwa kwayi'gana.
14 Paabile kapi'ta, ngammona Lawi, mwana wa Alufayo, atami muopisi ya alonga koli. Yesu ngammakia, “Ungi'ngame.” Lawi ngayi'ma, nganki'ngama.
15 Yesu paabile kalya munyumba ya Lawi, alonga koli baingi na bene sambi baabile kabalya pamope naywembe na banamasi' bake, kwa mwanjaa kwai na bandu baingi babaabile kabanki'ngama.
16 Bai, bi'ngi' ba balimu ba salya babaabile Mafalisayo baamweni Yesu kalya pamope na alonga koli na bene sambi. Ngabaalaluya banamasi' bake, “Kwa mwanjaa buli alya pamope na alonga koli na bene sambi?”
17 Yesu paayu'wine, ngaabakia, “Bandu bene ukoto bapalali nng'anga, babampala nng'anga balu' bababile atamwe. Niisili kwakema bandu anogau ila bene sambi.”

Likowe lyo bu'kana no punga
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Banamasi' ba Yoani Ywabatisage na Mafalisayo baabile kabapunga. Bai, bandu ngabaisa kunnaluya Yesu, “Kwa mwanjaa buli banamasi' ba Yoani na ba Mafalisayo bendapunga lakini banamasi' bako bapungali?”
19 Yesu ngayangwa, “Buli, babakokilwe kulisengele bapalikwa punga ku'no babile pamope na nkobeki? Pababaa pamope na nkobeki bapalikwali punga.
20 Lakini nsimu walu'a ika wo bu'yi'lwa nkobeki kwa akokelwe, na nsimu wo ngapabalu'a punga.
21 “Ntu'pu' mundu ywabi'ka kibamba sayambi' mungu'bo ngona. Mana apangite nyo kibamba sayambi' sapopwana ayo ngu'bo ngona, no popwanika kwake kwamambulya muno.
22 Wala bandu bayi'yali divai yayambi' mumapu'tu' magona. Mana bapangite nyo divai yalu'a puwana ago mapu'tu', na yembe divai pamope na mapu'tu' yaalabika. Divai yayambi' iyi'yi'lwa mumapu'tu' gayambi'!”

Makowe ga Lisu'ba lya Sabato
(Mat 12:1-8, Luk 6:1-5)

23 Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aabile kapi'ta mumigunda ya ngano. Banamasi' bake ngabatumbwa ti'kwa yeyo ya ngano.
24 Bai, Mafalisayo ngabammakia Yesu, “Lola, mwanjaa namani banamasi' bako bapanga likowe lyalikanilwa lisu'ba lya Sabato?”
25 Yesu ngaayangwa, “Buli, munasomali mwaapangite Daudi pamope na aine pabaabile na njala?
26 Abiatali paabile mpi'ndo nku'lu' ywa dini, Daudi aayingi munyumba ya Nnu'ngu' no lya makati mapeleteu na kwapeya aine. Yayi'ki'tilweli mundu lya makati go, ila api'ndo ba dini bai.”
27 Bai Yesu ngaabakia, “Lisu'ba lya Sabato lyabi'kilwe kwa bandu, na kwenda bandu baabi'kilwe kwa lisu'ba lyo lili.
28 Kwa nyo, Mwana wa Mundu nga Bwana wa Sabato.”

3

Yesu antepwa mwene luboko lwalutombolwike
(Mat 12:9-14, Luk 6:6-11)

1 Yesu aayingi kai' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' na amo kwaabile na mundu
yumo mwene luboko lutomboloka.
2 Mafalisayo baabile kabanni'nda bammone kantepwa mundu ywo lisu'ba lya Sabato
ya Ayahudi, li'nga kunsitakya.
3 Yesu ngammakia yu'lu' mundu mwene luboko lutomboloka, “Wise pano pakatikati.”
4 Bu'kapo ngaalaluya, “Salya yendayi'ki'ti'a panga manogau au maakau lisu'ba lya
Sabato? Tepwa au bulaga?” Lakini bembe baayangwili kikowe.
5 Yesu ngaabu'nju'lya minyo kwa nyongo kanyopa kwa kitumbu sa unonopau wa
myoyo yabe, ngammakia yu'lu' mundu, “Golwa luboko lwako.” Ngalugolwa na lwembe
ngalupanga lukoti.
6 Popopo Mafalisayo ngabapita panja, panga kitamo pamope na bandu ba kipi'nga sa
Helode li'nga pala ndi'la ya kummulaga Yesu.

Kipi'nga sa bandu mbwega ya litanda liku'lu'
7 Yesu pamope na banamasi' bake ngababu'ka yenda mbwega ya litanda liku'lu' lya
Galilaya, na kipi'nga kiku'lu' sa bandu satikunki'ngama. Bandu bo baaumi Galilaya,
Yudea,
8 Yelusalemu, Idumea, kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani, Tilo na Sidoni. Bandu bo baingi
bannyendeli Yesu kwa kitumbu baayu'wine makowe maingi gaagapangite.
9 Yesu ngaabakia banamasi' bake bammi'ki wiso ngalaba yimo li'nga kipi'nga sa bandu
sakane kumpapania.
10 Aatikwatepwa bandu baingi, na atamwe bambone babaabile kabampapania li'nga
bankunywe.
11 Na bandu babaalobi moka baatu'i pai' kila pabaamweni Yesu kabau'bu'ya malobe,
“Wenga nga wa Mwana wa Nnu'ngu'.”
12 Lakini Yesu ngagaamulisa kwa ukali' panga kanebannyu'waniye kwa bandu.

Yesu asawa atumilwe ku'mi na abi'li'
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)
13 Yesu au'bwike kukitu'mbi', ngaakema bandu baapalike nabembe ngabannyendelya.
14 Ngaasawa bandu ku'mi na abi'li' nkati yabe, li'nga atame nabo na kwatuma ala,
15 na kwapeya uweso wo bi'nga moka.
16 Bai, ku'mi na abi'li' babaasaulilwe nga aba Simoni (ywaapeyilwe na Yesu lina lya
Petili),
17 Yakobi na Yoani bana ba Zebedayo (Yesu aapei lina lya Boanerge lombolya kwake,
“Bana ba njai”),
18 Andelea, Pilipi, Batolomayo, Matei, Tomasi, Yakobi mwana wa Alufayo, Tadei,
Simoni wa kipi'nga sa Mazeloti na
19 Yuda Isikalioti yu'lu' ywaansongi Yesu.

Yesu na Belisebuli
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)
20 Bu'kapo Yesu ayi'i kasake. Bandu bambone baatikongolekana kai', kwa kitumbu so
ywembe na banamasi' bake baakombwili ata lya kilyo.
21 Bai, alongo bake pabaayu'wine makowe go ngabayenda kuntola kwa mwanjaa
babayage panga ai na lilalu'.
22 Nabembe balimu ba salya babaabu'i ku Yelusalemu ngababaya, “Ai na Belisebuli!
Agabi'nga moka kwa makakala ga mpi'ndo wa moka.”
23 Apo Yesu ngaakema na kwabakia kwa ngongo, “Ibilisi akombwabuli kwibi'nga
mwene?
24 Mana ipangite utawala gumo ubaganike iku'ta iku'ta, utawala wo waalu'a kondali.
25 Kai' mana ipangite alongo bamo babaganike iku'ta iku'ta, ulongo wo waalu'a
kondali.
26 Bai manaitei utawala wa Ibilisi ubaganike iku'ta iku'ta waalu'a kondali, na
wayomoka.
27 “Lakini ntu'pu' mundu ywakombwa kuitangya nyumba ya mwene makakala na
kumpokonywa mali yake, ila ipalikwa wi'ti' antabe aywo mundu mwene makakala,
bu'kapo ngapaalu'a kombwa kumpokonywa ili'be yake.
28 “Kakape nimmakianga, bandu baasamilwanga masambi gabe goti na ata mayi'gi'yo
gabe ga kupulu,

29 lakini ywalongela maakau kwa Loo Mpeleteu, asamilwali katu, aywo ai na ukumu
ya sambi yangayomoka.”
30 (Yesu aalongei go kwa kitumbu baabile kababaya panga, “Ai na moka.”)

Mau' na anunabe Yesu
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)
31 Mau' bake Yesu na anunabe baaikite palu', ngabayi'ma panja na kuntuma mundu
yenda kunkema.
32 Bandu bambone baatami po kabanti'li'ta. Bai, ngabammakia, “Lola, mau' bako na
anunabo bai panja, bapala kukubona.”
33 Yesu ngaayangwa, “Mau' bangu' na anunangu' nga kinyai?”
34 Apo ngaalola bandu babanti'li'tike kabaya, “Lolange, mwenga nga mwakina mau'
bangu' na mwakina nnunangu'!
35 Mundu ywoywoti ywapanga gapala Nnu'ngu', aywo nga nku'lwangu',
nnu'mbwangu' na mau' bangu'.”

4

Lukongo lwa mpandi
(Mat 13:1-9, 8:4-8)
1 Yesu atumbwi yi'gana kai' abile mbwega ya litanda liku'lu' lya Galilaya. Lipi'nga
liku'lu' lya bandu baakongolekine papipi nakwe, kwa nyo ngayingya mungalaba no
tama. Bandu boti ngababa batami kuuyu'mu', mbwega ya litanda liku'lu'.
2 Yesu aayi'ganie makowe gambone kwa ngongo, na mumayi'gano gake aabakiye,
3 “Mupi'kaniange! Mpandi yumo aayi'i panda mbeyu.
4 Paabile kamisa, mbeyu yi'ngi' yaatu'mbu'ki mundi'la na iyuni ngabaisa sonywa.
5 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pamaliwe pangali ukando wambone, mbeyu yo yasi'yiteli balika
kwa mwanjaa ukando wo wayendekiyeli.
6 Lilumu palyaibalile muno mitombo yo ngaiyu'ma, kwa mwanjaa ngi'ga yake yatotili
mubwi'.
7 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pakatikati ya mimimwa, na mimimwa yaatiku'la na mitombo
ngaitola kikolo mpaka yaakombwili yela.
8 Yi'ngi' yatu'mbu'ki paukando unannoga yaatibalika no ku'la no piya mauno, yimo
nombo salasini, yimo sitini na yi'ngi' mya.”
9 Bu'kapo ngaabakia, “Mwene makutu go yu'wa na ayu'we!”

Mabinio ga ngongo
(Mat 13:10-17, Luk 8:9-10)
10 Pabaabile kisabe, banamasi' ku'mi na abi'li' ba Yesu, pamope na bandu babaabile
mbwega yake, ngabannaluya mwailombolya ngongo yi'lu'.
11 Naywembe ngaabakia, “Mwenga muyaliwite kugatanga makowe gangaumukulilwa
ga Ukulungwa wa Nnu'ngu', lakini balu' bababile panja babakiyilwa kila kili'be kwa
ngongo,
12 li'nga
‘Kakape balole, lakini babonali.
Kakape bayu'we, lakini bakwipwali.
Mana buli bakanng'alambukya Nnu'ngu',
naywembe alu'e kwasamya.’ ”

Yesu aawanikia lukongo lwa mpandi
(Mat 13:18-23, Luk 8:11-15)
13 Bai Yesu ngaalaluya, “Buli, mwenga munatangali lukongo lu'no? Mwakombwabuli
tanga lukongo lwi'ngi'?
14 Mpandi apanda liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
15 Mbeyu yaitu'mbu'ki mundi'la nga kati bandu babaliyu'wa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu',
lakini popopo Ibilisi endaisa na kulibu'ya liyi'gi'yo li'lu' lyalipandilwe nkati yabe.
16 Bandu bi'ngi' nga kati mbeyu yaipandilwe pa maliwe. Pabaliyu'wa liyi'gi'yo lyo bai,
balipokya kwo napusika.
17 Lakini liyingilikali no bi'ka ngi'ga nkati yabe, balikamwa kwa masu'ba masene bai,
na mana kupitike tabu au ngu'su'mbu' kwa kitumbu sa liyi'gi'yo lyo, popopo baileka
imani.
18 Bandu bi'ngi' nga kati mbeyu yaitu'mbu'ki pamimimwa. Nga kati balu' babaliyu'wa
liyi'gi'yo lyo,

19 lakini bembe bagania muno makowe ga padunia yi'no, bautilwa no minyikia mali
na tamaa mbali'mbali'. Ago goti ngagalipanga li'lu' liyi'gi'yo likombale no pu'ngwa
makakala go panga kasi.
20 Lakini bi'ngi' nga kati mbeyu yaipandilwe muukando nnogau. Aba nga babaliyu'wa
liyi'gi'yo, ngabalipokya no piya mauno. Bi'ngi' salasini, bi'ngi' sitini na bi'ngi' mya."

Lukongo lwa kimuli sakiwi'ki'lilwe
(Luk 8:16-18)

21 Yesu ngayendelya kwabakia, "Buli, bandu bakoya kimuli nnyumba na kukiwi'ki'lya
kitu'ndu' au kukibi'ka mmu'ngu'? Lili! Ila bakibi'ka papatu'ndu'bile.
22 Bai, kila sakiiyilwe salu'a bonekana, sakiwi'ki'lilwe salu'a umukulwa.
23 Mwene makutu go yu'wa, na ayu'we!"
24 Ngaabakia kai', "Mupi'kani wiso! Kili'ngo si'si'lu'si'lu' samwali'ngya bandu bi'ngi'
nga samwalu'a li'ngi'lwa kai' no yongekeyelwa.
25 Ywabile na kili'be alu'a yongekeyelwa, ywangali kili'be ata si'lu' sabile naso
saatolelwa."

Lukongo lwa mbeyu yaibalika

26 Yesu ngayendelya longela, "Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulandana na mundu ywa-
pandike mbeyu munng'unda.
27 Masu'ba goti endegonja no yumuka na mbeyu yatibalika no ku'la. Lakini atangiteli
panga ipangikabuli.
28 Ukando ngawipangia mitombo ku'la no piya yeyo. Ilongolya wi'ti' ipuka lyakapi,
bu'kapo seyo na kuundi'la lunombo museyo.
29 Nombo yo mana ikelile, apo mundu atumbwa una kwa mwanjaa nsimu wo una
wikite."

Lukongo lwa mbeyu ya aladali
(Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19)

30 Kai' Yesu ngabaya, "Ukulungwa wa Nnu'ngu' tuulandanie na ki'li'? Tuuawanikiye
kati lukongo gani?
31 Ubile kati mbeyu ya aladali, mwaibile njene kulikoni mbeyu yi'ngi' yoyoti.
32 Lakini mana upandilwe no balika, upanga nkongo nku'lu'. Ndambi' yake ipanga
ngu'lu' ata kiiyuni bendakombwa senga iyumba yabe mumwili wake."
33 Yesu aalongei na bandu mayi'gi'yo gake kwa ngongo yi'ngi' yambone yaibile kati yo,
bu'kana na mwabakombwi yu'wa.
34 Aalongeili nabo sosoti wangali tumya ngongo, lakini paabile na banamasi' bake bai
aabile kaawanikia kila kili'be.

Yesu aamulisa kimbu'nga kikotoke
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Lisu'ba lyolyolyo kitamwiyo, Yesu ngaabakia banamasi' bake, "Tuloke litanda liku'lu'
tuyende kwiyi'."
36 Bai, ngabalileka lipi'nga li'lu' lya bandu na kumpu'twa Yesu mungalaba yaabile. Na
mangalaba gi'ngi' gaatikunki'ngama.
37 Kimbu'nga kikali' satumbwi pukatya, mawi'mbi' ngagaiku'mbwa yi'lu' ngalaba na
ngaitumbwa twi'lya masi'. 38 Yesu aabile nsu'gu' ya ngalaba, agonjike no yegekya ntwe
wake pakiyegekyo. Bai, banamasi' ngabannyumuya na kummakia, "Mwalimu, utangite
panga twenga twendawaa?"
39 Bai, ngayumuka ngaukalipya gu'lu' nsunga na kugaamulisa mawi'mbi', "Tama liki!
Tu'ya!" Apo kimbu'nga ngakikotoka no tama liki.
40 Bu'kapo Yesu ngaabakia banamasi' bake, "Mboni mwendayogopa? Buli, ntu'pu'
imani?"
41 Nabembe ngabayogopa muno, ngababa kabalaluyana, "Ayu' nga nyai, ata nsunga
na mawi'mbi' gendakunnyu'wa?"

5

Yesu abi'nga moka kwa mundu
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

1 Bai, ngabaika munni'ma wa Agelasi, kwiyi' ya litanda liku'lu'.
2 Yesu paaulwike bai mungalaba, popopo ngakwembana nakwe mundu yumo
ywaalobi moka aumi kumasiko.

3 Mundu ywo atamage kumasiko na ntu'pu' mundu ywaakombwi kuntaba, ata kwa
nyololo.
4 Baatikuntaba mundu ywo kwa pingwi na minyololo, lakini kila pabantaba, aatik-
wikutwana minyololo yo na kwiti'kwana pingwi yo, wala ntu'pu' mundu ywaakombwi
kunkanikiya.
5 Kilo na muntwekati atamage kumasiko na muitu'mbi' kakemelya na kwitema kwa
maliwe.
6 Paamweni Yesu kwa kuutalu, aatikummutukya no kilikita nnu'ngi' yake
7 kalongela kwa lilobe liku'lu', "Ubile na ki'li' nanenga, wenga wa Yesu, Mwana
wa Nnu'ngu' ywabile panani ya ili'be yoti. Kwa lina lya Nnu'ngu' nikulu'ba kaneu-
niku'su'mbwe!"
8 (Aalongei nyo kwa mwanjaa Yesu ammakie, "Moka, mmu'ke mundu yu'.")
9 Yesu ngannaluya, "Lina lyako wanyai?" Naywembe ngayangwa, "Lina lyangu' na
'Yesi,' lombolya twenga twabambone."
10 Bu'kapo ngannu'ba Yesu panga kaneagabi'nge moka go munni'ma gu'lu'.
11 Na palu' pakitu'mbi' sa papipi paabile na lipi'nga lya magu'be kabaipalya ilyo.
12 Bai, ago moka ngagannu'ba panga, "Utuyi'ki'ti'e li'nga tukaayingi balu' magu'be."
13 Naywembe ngagayi'ki'ti'ya. Bai, galu' moka ngagabu'ka kwa yu'lu' mundu no yingya
kwa magu'be. Magu'be gagaabile elupu ibi'li' gaaeli pakitu'mbi' mpaka pa litanda liku'lu',
ngagatumbukya mumasi' no swikya.
14 Asungi ba galu' magu'be baatitila, ngabaliyaulya likowe lyo mukilambo na
mumigunda. Bandu ngabaisa lola gagaapitike.
15 Ngabannyendelya Yesu, ngabammona na mundu yu'lu' ywaabile alobi moka atami,
aweti ngu'bo na malango gake ganki'li'bu'kile, ngabayogopa.
16 Bandu babaalibweni likowe lyo, ngabaawanikia bi'ngi' makowe gagampatike aywo
mundu ywaalobi moka na abali ya galu' magu'be.
17 Bai ngabatumbwa kunnu'ba abu'ke munni'ma wabe.
18 Yesu paabile kau'bu'ka mungalaba, yu'lu' mundu ywaalobi moka ngannu'ba
balongwane.
19 Lakini Yesu aatikunkania. Paali pake ngammakia, "Uyende kaya kwa alongobo,
ukabakiye makowe goti Bwana gakupangile na mwakubi'ki kiya."
20 Bai, mundu ywo ngayenda awanikia akwo Dekapoli makowe goti gaapangilwe na
Yesu, na bandu boti baatisangala.

Biti Yailo na nnwawa yumo bendayu'yu'ki'lwa
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu aloki kai' liyi' li'ngi' lya litanda liku'lu' lya Galilaya kwa ngalaba. Lipi'nga
lya bandu ngalikongolekana nnu'ngi' yake, naywembe abile ayi'mi mbwega ya litanda
liku'lu'.
22 Bu'kapo ngaisa mundu yumo nku'lu' ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ywakemel-
wage Yailo. Paamweni Yesu, ngaitaikulya nnu'ngi' yake,
23 nganku'ku'li'kya kabaya, "Biti wangu' nsene endakomya. Sondesonde nikulu'ba
tubu'ke ukammi'ki moko gako li'nga ayu'yu'ki'lwe no lama."
24 Bai, Yesu ngayenda pamope nakwe. Bandu baingi baatikunki'ngama na ngababa
kabapatigana kila pandu.
25 Na nkati yabe kwabile na nnwawa yumo mwene utamwe wa nkongomokwa kwa
myaka ku'mi na ibi'li'.
26 Nnwawa ywo aatiauka muno kwo yenda kwa mapundi bambone. Pamope no panga
aatumi mali yake yoti, ayu'yu'kilweli ila ayendeli minya muno.
27 Paayu'wine abali ya Yesu, nnwawa ywo aatiisa no yingya pakatikati ya lipi'nga lya
bandu kusu'gu' ya Yesu no kunywa ngu'bo yake.
28 Aapangite nyo kwa mwanjaa aabaite pamwoyo wake panga, "Mana nikunywile
ngu'bo ya Yesu bai, nalu'a yu'yu'ki'lwa."
29 Popopo nkongomokwa wake ngauyu'ma na ngaibona payi'ga yake panga
payu'yu'kilwe.
30 Popopo Yesu ngakwipwa panga makakala gaammu'i. Bai ngaligalambukya li'lu'
lipi'nga lya bandu, ngalaluya, "Nyai ywakunywi ngu'bo yangu'?"
31 Banamasi' bake ngabannyangwa, "Wendakwabona bandu mwabakupapania!
Mbona ulaluya nyai ywakukunywile?"
32 Lakini Yesu ayendeli linga, li'nga ammone nyai ywapangite nyo.
33 Apo yu'lu' nnwawa atangite gagampatike, ngapitya kwo lendema kayogopa,
ngaitaikulya nnu'ngi' ya Yesu no baya ukakape woti.

34 Yesu ngammakia, “Biti, imani yako ikutepwile. Uyende kwa amani, utamwe wako
uyu'yu'kilwe.”
35 Yesu paabile balo kalongela, bandu baaisi bu'ka kunyumba ya Yailo, ngabammakia,
“Biti wako ayomwike. Kwa buli uyendelya kumwauya mwalimu?”
36 Lakini Yesu api'kanili mayi'gi'yo gabe, ngammakia Yailo, “Kaneuyogope, uu'bi'li bai.”
37 Wala annyi'ki'tiyeli mundu ywoywoti longwana nakwe ila Petili, Yakobi na Yoani
nnunawe.
38 Pabaaikite kunyumba yake, Yesu ngayu'wa ndu'ti, kili'lo no lombola muno.
39 Ngayingya nnyumba ngaabakia, “Mboni mupanga ndu'ti no li'la? Biti anawaali ila
atigonja bai.”
40 Bembe ngabamweka kwa kunsalawa. Bai ngaabi'ngya panja boti, ngaatola abelei
ba yu'lu' biti na balu' banamasi' bake yingya ku'lu' kuswi kwaabile aywo biti.
41 Bu'kapo ngankamwa luboko, ngammakia, “Talita, koumu,” lombolya kwake, “Biti,
nikubakia, uyumuke!”
42 Popopo biti ywo ngayi'ma, tumbwa tyanga. (Aabile ywa nng'elo wa myaka ku'mi
na ibi'li'.) Apo bandu baatisangala pi'ta.
43 Yesu ngaaking'indya kanebammakie mundu likowe lyo. Bu'kapo ngaabakia bampei
kilyo aywo biti.

6

Yesu endakanilwa akwo ku Nasaleti
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Apo Yesu ngabu'ka akwo, buyangania kukilambo sake sa ku Nasaleti pamope na
banamasi' bake.
2 Paliikite lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi, ngatumbwa yi'gana munyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu', na bandu baingi pabannyu'wine baatisangala. Nabembe ngabalaluya,
“Mundu yu' apatike kwaku' makowe aga goti? Ayi' ilimu yatumya ya sampuli yaku'?
Kwa makakala gani apanga mangelongelo goti ga?
3 Buli, kanga yu'lu' selemala li, mwana wa Malia? Na alongobe nga Yakobi, Yose,
Yuda na Simoni au lili? Akina alu'mbu'be boti babileli na twenga pano?” Nabembe
ngabausika muno kwa kitumbu sake, ngabakana kumwu'bi'lya.
4 Yesu ngaabakia, “Nnondoli ywa Nnu'ngu' endaisimilwa kila pandu, lakini munni'ma
wake na panyumba yake aisimilwali!”
5 Kwa nyo, Yesu aakombwili panga mangelongelo, ila aabi'ki maboko atamwe asene
na kwatepwa.
6 Naywembe ngasangala muno kwa kitumbu sa bembe kotoka baa na imani ata
pasene.

Yesu atuma banamasi' ku'mi na abi'li'
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Bu'kapo Yesu aityangili ilambo ya palu' papipi, kaayi'gana bandu.
7 Ngaakema balu' banamasi' ku'mi na abi'li', ngatumbwa kwatuma abi'li' abi'li' na
kwapeya uweso wo bi'nga moka.
8 Ngaalagya panga, “Mumwanja winu kanemutole kili'be sosoti ila pimbo bai.
Kanemutole likati wala utingo, wala mbanje muiwindu yinu.
9 Muwalange ilatu, lakini kanemupu'twe nganju yo galambwa.”
10 Kai' ngaabakia, “Nyumba yoyoti yabaalu'a kunkemya, mwaatame po mpaka
pamwaalu'a bu'ka pandu po.
11 Na pandu popoti pabaalu'a kotoka kunkemya au kumpi'kanianga, mwaabu'ke po no
kung'unda lyu'ku'mbi' mumagu'lu' ginu, kati kwakwi'li'ka panga Nnu'ngu' endakana.”
12 Kwa nyo ngababu'ka no ala panga bandu boti bapalikwa galambuka na kugaleka
masambi gabe.
13 Ngababi'nga moka maingi no tepwa atamwe baingi kwa kwapakaya mauta.

Kiwo sa Yoani Ywabatisage
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Bai, Nkulungwa Helode ngayu'wa abali yo, kwa mwanjaa lina lya Yesu lyaabile
liyu'wanike lwingo lwoti. Bi'ngi' babe baabile kababaya, “Yoani Ywabatisage atiyu'ka
bu'ka kuuwi'li, nga kitumbu sa makakala ga gagapanga kasi nkati yake.”
15 Bi'ngi' baabaite, “Mundu yu' nga Elia.” Bi'ngi' baabaite, “Ayu' nga nnondoli ywa
Nnu'ngu' kati alondoli bi'ngi' ba kwai'mbu'.”

16 Lakini Helode paayu'wine abali yi', ngabaya, “Ayu' nga Yoani Ywabatisage,
ywanaansinjite, atiyu'ka bu'ka kuuwi'li.”
17 Helode aapiyite amuli ya kummoywa Yoani na kummi'ka munyumba ya atabilwe.
Aapangite nyo kwa kitumbu sa Helode kunkobeka Helodia ywaabile nnyumbo wa Pilipi
nku'we.
18 Yoani ammakie Helode panga, “Mwilo wenga kunkobeka nnwawa ywaakobekilwe
na nku'go.”
19 Bai Helodia ngaansukya muno Yoani, ngapala kummulaga lakini aakombwili,
20 Helode aannyogwipe Yoani kwa mwanjaa aatangite panga ywembe mundu mwene
aki na mpeleteu, kwa nyo ngaani'ndi'la. Helode pannyu'wine Yoani, aatiauka muno
pamope no panga aapulaike kumpi'kania.
21 Bai, lisu'ba limo Helodia aapatike ndi'la ya kummulaga Yoani. Lisu'ba lyo lyabile
lya si'li'ku'si'li'ku' ya ngu'mbu'ku'mbu' yo belekwa kwa Helode, na Helode aakemite
ayi'mi'li'ki bake, api'ndo ba asikali na api'ndo ba nkoa wa Ku Galilaya.
22 Biti wake Helodia payingile, aatiina, ngampulaisa Helode pamope na ageni bake.
Nkulungwa Helode ngammakia yu'lu' biti, “Unilu'be kili'be sosoti saupala, nanenga
nilu'a kupeya.”
23 Kai' ngakong'ondelya kwo lapa panga, “Nilu'a kupeya sosoti saulu'a nilu'ba, ata
ikatei nusu ya ukulungwa wangu'.”
24 Yu'lu' biti ngapita panja, ngayenda kwalaluya mau' bake, “Nilu'be ki'li'?” Mau' bake
ngannyangwa, “Ulu'be ntwe wa Yoani Ywabatisage.”
25 Yu'lu' biti ngaki'li'bu'ka kiyu'ngu'ya kwa nkulungwa, ngammakia, “Nipala unipei
papanopano ntwe wa Yoani Ywabatisage mukyani.”
26 Nkulungwa nganyopa muno, lakini kwa mwanjaa aabile alapite nnu'ngi' ya ageni
bake, aapaili kunkania.
27 Papalu'palu' nkulungwa ngatuma asikali leta ntwe wa Yoani. Ngayenda kunsinja
Yoani munyumba ya atabilwe,
28 ngauleta ntwe mukyani na kumpeya yu'lu' biti, naywembe ngaakamukiya mau'
bake.
29 Banamasi' ba Yoani pabapatike abali, ngabayenda tola yi'ga yake no yenda sika.

Yesu aapeya kilyo bandu babapi'ta elupu tano
(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yoa 6:1-14)

30 Balu' banamasi' baabuyangani kwa Yesu na kumpeya abali ya makowe goti
gabaapangite no yi'gana.
31 Bai, bandu bambone baabile kabaisa no bu'ka, kwa nyo Yesu na banamasi' bake
baapatikeli ata lipala lyo lya. Na po Yesu ngaabakia banamasi' bake panga, “Mwisange,
tubu'ke pandu pakiyi'ki'ya tukapu'mu'li pasene.”
32 Kwa nyo ngababu'ka kwa ngalaba bembe kisabe, yenda pandu pakiyi'ki'ya.
33 Lakini bandu baingi pabaabweni kababu'ka, ngabaakwipwa, nabembe ngabayenda
kiyu'ngu'ya kwa magu'lu' bu'ka muilambo yoti, na abo bandu ngabalongolya ika.
34 Ngalaba paiikite kumbwani, Yesu alibweni lipi'nga liku'lu' lya bandu, ngaalibi'kya
kiya kwa mwanjaa lyaabile kati ngondolo bangali nsungi. Ngatumbwa kwayi'gana
makowe gambone.
35 Ata palyabile lisu'ba kalipilya, banamasi' bake Yesu baatikunnyendelya na kum-
makia, “Pandu pano palupu'ngu'ti' sika na lisu'ba lipilile,
36 nantali waalage bandu ba li'nga bayende kumigunda na kumisengo ya papipi
bakapi'me ilyo.”
37 Lakini Yesu ngaabakia, “Mwapei ilyo mwenga.” Nabembe ngabannaluya, “Buli,
tukapi'me makati kwa mbanje dinali mya ibi'li', na kwapeya ilyo?”
38 Yesu ngaalaluya, “Mubile na makati gali'nga? Muyende mukalinge.” Pabalingite,
ngabammakia, “Kubile na makati matano na omba abi'li'.”
39 Bai Yesu ngaamulisa banamasi' bake baatamike pai' mumanyei bandu boti muiku'ta
iku'ta.
40 Nabembe ngabatama muiku'ta iku'ta ya bandu mya na ya bandu amusini.
41 Bu'kapo Yesu ngagatola galu' makati matano na balu' omba abi'li', ngalola kunani
no sukulu, ngagametwa makati na kwapeya banamasi' bake baabagane bandu. Na balu'
omba abi'li' nyinyonyo aabagine boti.
42 Bandu boti baatilya no yukuta.
43 Nabembe banamasi' bake ngabakongwa makombo ga makati na omba, nga-
batwi'li'ya itu'ndu' ku'mi na ibi'li'.
44 Isabu ya bandu babaalile makati yaabile analu'me elupu tano.

Yesu atyanga panani ya masi'
(Mat 14:22-33, Yoa 6:15-21)

45 Popopo, Yesu ngaabakia banamasi' bake bau'bu'ke mungalaba, bannongoli yenda
Betisaida, kwiyi' ya litanda liku'lu', apo ywembe aabile kailaga ipi'nga ya bandu.
46 Bu'ka pa kwalaga balu' bandu, ngayenda kukitu'mbi' lu'ba Nnu'ngu'.
47 Pakupilile yi'lu' ngalaba yaabile iikite pakatikati ya litanda liku'lu', na Yesu aabile
kisake kuuyu'mu'.
48 Ngaabona banamasi' bake kabaauka endelesa ngalaba yo, kwa mwanjaa nsunga
waabile kawaaki'li'bu'ya nsu'gu'. Bai kakupala saa, Yesu ngaayendelya banamasi' bake
katyanga panani ya masi'. Ngapala kwapi'ta,
49 lakini pabamweni katyanga panani ya masi', baganiyage panga lyoka,
ngabakemelya,
50 kwa mwanjaa boti pabaamweni baatiyogopa. Apo Yesu ngaabakia, "Mukangamale!
Nga nenga, kanemuyogope!"
51 Naywembe ngau'bu'ka nkati ya ngalaba, na wu'lu' nsunga ngautama liki. Nabembe
ngabasangala muno,
52 kwa mwanjaa baabile banakwipwali kitumbu sa galu' mangelongelo ga makati.
Malango gabe gaai ganayu'gu'kali.

Yesu aatepwa atamwe ku'lu' Genesaleti
(Mat 14:34-36)

53 Ata pabayomwi loka, ngabaika kunni'ma wa Genesaleti no tabya ngalaba yabe
mulipi'pi'li'.
54 Bu'ka po uluka mungalaba, popopo bandu ngabankwipwa Yesu.
55 Ngabayenda kiyu'ngu'ya muilambo yoti, no tumbwa kwapu'twa atamwe mumakai
li'nga kwapeleka pandu popoti pabaayu'wine panga Yesu abile po.
56 Kila pandu Yesu paayi'i, ibe muilambo, mumisengo au mumigunda, bandu baabi'i
atamwe babe mumasoko. Ngabannu'ba aayi'ki'ti'ye abo atamwe bakunywe ata mpembo
wa ngu'bo yake. Na boti babaakunywile ngabatepulwa.

7

Mimu ya kiu'ku'lu'
(Mat 15:1-9)

1 Mafalisayo na bi'ngi' ba balimu ba salya ya Musa babaabile babu'kite Yelusalemu
ngabakongolekana nnu'ngi' ya Yesu.
2 Ngabaabona bi'ngi' ba banamasi' bake kabalya makati kwa maboko gangali uluwa
kati mwaipalikwa na salya ya dini ya Ayahudi.
3 Saai kiku'balo kwa Mafalisayo na Ayahudi boti kwa mwanjaa bembe balyali kilyo
wangali uluwa kwo kotea mimu ya api'ndo babe.
4 Pababuya kusoko bawesali lya wangali uluwa. Kai' kwina mimu yi'ngi' yambone
yabakotea, kati gu'lwa ikombe, iteleko na yombo ya yu'ma.
5 Bai, Mafalisayo na balimu ba salya ngabannaluya Yesu panga, "Mwanjaa namani
banamasi' bako bakotali mimu ya api'ndo bitu? Balya kilyo wangali uluwa maboko!"
6 Yesu ngaayangwa, "Nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya alongei makowe ga kakape
paalondwi kwa abali yinu mwenga, mwenga mwaanapiki. Kati mwaandike,
'Nnu'ngu' abaya, bandu ba baniisimu kwa mikano bai
lakini mumyoyo yabe babile kuutalu nanenga.
7 Kunikilikitya kwabe kupwaikali
kwa mwanjaa malagyo gabagayi'gana ga Nnu'ngu' li, ila ga bandu bai.'
8 Mwenga mwiileka amuli ya Nnu'ngu' no kamuliya mimu ya bandu."
9 Yesu ngayendelya baya, "Mwenga mubile na ndi'la inannoga yo kana kamwa amuli
ya Nnu'ngu' li'nga mupate kamwa mimu yinu.
10 Mwanjaa Musa aabaite, 'Waisimu tati' bako na mau' bako,' na, 'Ywoywoti
ywaatukana tati' bake au mau' bake apalikwa bulagilwa.'
11 Lakini mwenga mubaya panga mundu abe na kili'be sa kwayangatia abelei bake,
lakini mana ammakie panga kili'be si'lu' sa 'Kobane', (lombolya kipiyilwe panga salaka
mbeletau kwa Nnu'ngu'),
12 bai apalikwali kai' kwayangatia abelei bake.
13 Kwo panga nyo, ngapamulisalawa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwa kitumbu sa mimu
yamupokile. Kai' mupanga makowe maingi gagalandana na ga."

Makowe gagannyi'a mundu usapu
(Mat 15:10-20)

14 Yesu ngakikema kai' si'lu' kipi'nga sa bandu, ngaabakia, "Kwa kila yumo ywinu,
anipi'kani na mulitange likowe li'.
15 Ntu'pu' kili'be sakiuma panja sakikombwa kunnyi'ya mundu usapu wa loo, lakini
si'lu' sakimpita bu'ka nkati ngasakilu'a kunnyi'ya usapu wa loo.
16 Mwene makutu go yu'wa, na ayu'we."
17 Bu'ka pakukileka si'lu' kipi'nga sa bandu no yingya nnyumba, banamasi' bake
ngabannaluya kilombolyo sa lukongo lu'lu'.
18 Ngaayangwa, "Buli ata mwenga munatangali? Buli, munatangali panga kili'be
sakinnyingya mundu uma panja kinnyi'yali usapu wa loo?
19 Mundu mana alile kilyo, kiyingyali mumwoyo wake ila nndumbo, bu'kapo kilu'a
piyilwa panja ya yi'ga yake." (Kwo baya nyo Yesu aayi'ki'tiye panga yakulya yoti ili'li'lwe
bai.)
20 Ngayendelya baya, "Si'lu' sakimpita mundu, ngasakinnyi'ya usapu wa loo.
21 Kwa mwanjaa bu'ka nkati ya mwoyo wa mundu, ngakupita maganio manyatau,
upege, bwii, ubulagi,
22 Ugoni, bwimi, ulau, ukongani, mila muno, bwigu, matukano, umbu'ku'su' na
ulogeloge.
23 Aga malau goti gabu'ka nkati ya mundu, na gembe ngaganyi'ya mundu usapu wa
loo."

Imani ya mau' yumo
(Mat 15:21-28)

24 Apo Yesu ngabu'ka yenda kuwilaya ya Tilo. Ngayingya munyumba yimo na aapaili
mundu ywoywoti atange panga ai mo, lakini aakombwili yu'ba.
25 Akwo kwai na nnwawa yumo ywembe biti wake nsene aai na moka, aayu'wine
abali ya Yesu. Bai ngaisa kwitaikulya pamagu'lu' gake.
26 Bai aywo nnwawa aabileli Nnyahudi, ila aabelekuli Foinike ya ku Silia. Ngannu'ba
Yesu abi'nge moka kwa biti wake.
27 Yesu ngammakia, "Waleke wi'ti' bana bayukute, kwa mwanjaa inogelelyali tola kilyo
sa bana na kwataikulya mapwa."
28 Lakini yu'lu' nnwawa ngannyangwa, "Kakape Bwana, lakini ata mapwa bababile
pai' ya mesa balya mbolotya yabapoloya bana."
29 Yesu ngammakia, "Apo ulongei wiso. Tumbwelelo, uyende bai kasako, biti wako
moka ammu'kite."
30 Ngayenda kasake na kunkolya biti wake agonjike pakindanda, yu'lu' moka
ammu'kite.

Yesu antepwa mwene kimama na kiibamakutu

31 Bu'kapo Yesu ngabu'ka kuwilaya ya Tilo, aapi'ti Sidoni, ngaika kulitanda liku'lu' lya
Galilaya munni'ma wa Dekapoli.
32 Akwo bandu ngabannetya Yesu mundu yumo kiibamakutu, kai' mwene kimama,
ngabannu'ba Yesu abi'ke maboko panani ya aywo mundu li'nga akombwe yu'wa no
longela.
33 Yesu ngammu'ya yu'lu' kiibamakutu pakipi'nga sa bandu yenda nakwe pakisake,
ngannyi'ya ngonji yake mumakutu gake, ngauna mmata na kunkunywa lulimi kwa galu'
mmata.
34 Bu'kapo ngalingulya kunani, ngauta mbu'mwo no eleya na kummakia, "Efata"
lombolya, "Yu'gu'ka."
35 Papalu'palu' makutu na lulimi lwake ngaiyu'gu'ka. Ngatumbwa yu'wa no longela
wisowiso.
36 Yesu ngaaking'indya kanebammakie mundu, lakini kwa kila mwaaking'indyage
panga kanebabaye, bembe ngabayongeya yaulya abali yo.
37 Ngabasangala muno, ngababaya, "Makowe goti gaapangite manogau muno, ata
aapangiye aibamakutu bayu'we na bene kimama balongele wisowiso."

8

Yesu aapeya sakulya bandu elupu nsese
(Mat 15:32-39)

1 Mumasu'ba galu' kipi'nga sa bandu saatikongolekana kai'. Nabembe pabaakosike
kilyo, Yesu ngaakema banamasi' bake na kwabakia,

2 “Asi' kipi'nga sa bandu nikibi'kya kiya, kwa mwanjaa batami pamope nanenga kwa
masu'ba gatatu na nambi'yambi' ntu'pu' kilyo.
3 Mana naabakiye bayende kasabe pangali lya baalu'a induka mundi'la, kwa mwanjaa
bi'ngi' babe baaumi kuutalu.”
4 Banamasi' bake ngabannyangwa, “Pano patubileye palupu'ngu'ti' sika, tulwapata
kwaku' makati ga kwali'ngana bandu ba boti?”
5 Yesu ngaalaluya, “Mubile na makati gali'nga?” Ngabayangwa, “Tubile na makati
saba.”
6 Yesu ngaamulisa boti batame pai', ngatola galu' makati saba, ngasukulu, ngagamet-
wana na kwapeya banamasi' bake li'nga baabagane bandu. Nabembe ngabapanga nyo.
7 Kai' kwaabile na tuomba tusini. Yesu ngasukulu, na kwaamulisa banamasi' bake
baabagane bandu.
8 Balu' bandu ngabalya no yukuta. Bu'kapo banamasi' ngabakongwa makombo
gagaaigile, ngabatwi'li'ya itu'ndu' saba.
9 Bandu babaalile baai pipi na elupu nsese. Bu'kapo ngaalaga.
10 Popopo Yesu ngau'bu'ka mungalaba pamope na banamasi' bake, yenda lwingo lwa
Dalmanuta.

Mafalisayo bapala mwasu
(Mat 16:1-4)
11 Mafalisayo ngabaisa no tumbwa taukana na Yesu li'nga kumpi'ndi'ka. Ngabannu'ba
aalaye mwasu waubu'ka kunani.
12 Nganyopa pamwoyo wake na ngaabakia, “Kwa mwanjaa namani lubelekwo lu'no
lupala mwasu? Kakape nimmakianga, lupeyelwali mwasu wowoti.”
13 Bai, ngaaleka, no u'bu'ka kai' ngalaba, tumbwa mwanja wo yenda liyi' lyenebi'li' lya
litanda liku'lu'.

Ulu'u wa Mafalisayo na Helode
(Mat 16:5-12)
14 Banamasi' baatilibalya pu'twa makati gambone, ila mungalaba yabe babile na likati
limo bai.
15 Yesu ngaabakia, “Mwili'ndi'le na ulu'u wa Mafalisayo na Helode.”
16 Banamasi' baatumbwi longelya bene na bene panga, “Alongela nyo kwa kitumbu
tubileli nago makati.”
17 Yesu ngagakwipwa makowe gabalongela, bai ngaalaluya, “Kwa mwanjaa namani
mulongelya bu'kana no kotoka ba na makati? Buli, balo munakwipwali wala tanga?
Buli, malango ginu balo ganayu'gu'kali?
18 Mubile na minyo, lakini mukibonali kili'be? Mubile na makutu, lakini muyu'wali?
Buli wala muku'mbu'kyali?
19 Panaagametwi galu' makati matano na kwapeya bandu babapi'ta elupu tano,
mwakongwi itu'ndu' ili'nga ya makombo?” Ngabannyangwa, “Ku'mi nebi'li'.”
20 “Na panaagametwi galu' makati saba na kwapeya bandu elupu nsese, mwakongwi
itu'ndu' ili'nga ya makombo?” Ngabannyangwa, “Saba.”
21 Bai, ngaabakia, “Na balo munatangali?”

Yesu ampanga alole mbulibuli wa ku Betisaida
22 Yesu na banamasi' bake ngabaika Betisaida. Ku'lu' ngabannetya mundu yumo
mbulibuli na kunnu'ba Yesu ankunywe li'nga ayu'yu'ki'lwe.
23 Yesu ngaankamwa luboko aywo mbulibuli na kumpeleka panja ya kilambo.
Ngaamwunia mmata muminyo, ngaammi'kya moko, ngannaluya, “Buli, wendakombwa
kukibona kili'be?”
24 Yu'lu' mbulibuli ngalola, ngabaya, “Naabona bandu, lakini babonekana kati
mikongo yaityanga.”
25 Bu'kapo, Yesu ngaammi'kya kai' moko muminyo. Minyo gake ngagayu'gu'ka,
ngatumbwa lola na kukibona kila kili'be wisowiso.
26 Yesu aammakie ayende kasake na kumwamulisa, “Kaneubuye mukilambo.”

Petili annyi'ki'tya Yesu panga Kilisitu
(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)
27 Bu'kapo Yesu na banamasi' bake, ngabayabwa yenda muilambo ya Kaisalia Filipi.
Pabaabile mundi'la Yesu aatikwalaluya, “Bandu babaya nenga nanyai?”
28 Ngabannyangwa, “Bi'ngi' babaya wenga wa Yoani Ywabatisage, bi'ngi' babaya wa
Elia na bi'ngi' babaya wa yumo ywa alondoli ba Nnu'ngu'.”

29 Naywembe ngaalaluya, “Na mwenga buli, mubaya nenga nanyai?” Petili ngannyangwa, “Wenga ngawa Kilisitu.”
30 Bu'kapo Yesu ngaaking'indya kanebammakie mundu ywoywoti abali yake.

Yesu alongelya bu'kana na ngu'su'mbu', kiwo na uyu'ki wake
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Apo Yesu ngatumbwa kwayi'gana banamasi' bake kabaya, “Ipalikwa Mwana wa Mundu ateselwe no kanilwa na ayi'mi'li'ki ba bandu, api'ndo ba dini na balimu ba salya. Kai' ipalikwa abulagilwe no yu'ka lisu'ba lyenetatu.”
32 Aagabaite ga mpu'la, apo Petili ngantola Yesu no tumbwa kunkwi'li'ka.
33 Lakini Yesu ngaagalambukya na kwalingulya banamasi' bake, ngankwi'li'ka Petili kwa kummakia, “Ubu'ke nnu'ngi' yangu' wenga wa Ibilisi! Wenga uganiali gagabile ga Nnu'ngu', ila ugania gagabu'ka kwa bandu bai.”
34 Bu'kapo ngakikema si'lu' kipi'nga sa bandu pamope na banamasi' bake na kwabakia, “Mana mundu kapala kuniki'ngama, aikane mwene na aupu'twe nsalaba wake aniki'ngame.
35 Kwa mwanjaa ywoywoti ywapala kuukosopolya bwu'mi wake alu'a kuuobeya, lakini ywoywoti ywauobeya bwu'mi wake kwa kitumbu sangu' nenga na kwa abali inannoga, aalu'a kuukosopolya.
36 Buli, mundu aalu'a pata namani kwipata dunia yoti, na kuuobeya bwu'mi wake?
37 Au mundu aalu'a piya namani pandu pa bwu'mi wake?
38 Lu'no lubelekwo lwene sambi na lwangali u'bi'li'ka. Bai, mundu ywoywoti ywanibi'kya oni nenga na mayi'gano gangu', Mwana wa Adamu naywembe aammi'kya oni mundu ywo lisu'ba lya alu'a buya muutukupu wa Tati' bake abile na malaika bake apeleteu.”

9

1 Yesu ngayendelya kwabakia, “Kakape nimmakianga, babile bi'ngi' papanopano baalu'a panga banawaali pangali kuubona Ukulungwa wa Nnu'ngu' kawisa kwa makakala.”

Galambuka kwa Yesu
(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Pagapite masu'ba sita, Yesu ngaatola Petili, Yakobi na Yoani, ngaapeleka pakitu'mbi' kilaso pandu pakiyi'ki'ya. Akwo Yesu ngagalambuka ywoti nnu'ngi' yabe.
3 Magu'bo gake gaatimelemetya, ngagapanga mauu muno, wala pano padunia ntu'pu' nkusili ywawesa kusa ipange uu kati nyo.
4 Musa na Elia ngabapitya, ngababa kabalongela na Yesu.
5 Petili ngammakia Yesu, “Mwalimu, inogelile twenga baa pano. Utuyi'ki'ti'ye tusenge isewe itatu, simo sako, si'ngi' sa Musa na si'ngi' sa Elia.”
6 Petili aatangiteli lyo longela kwa mwanjaa ywembe na aine baabile kabayogopa muno.
7 Bu'kapo lyunde ngalyaawi'ki'lya na lilobe lyayuwanike bu'ka mulyunde lyo, “Ayu' nga Mwana wangu' ywanimpendile, mumpi'kani ywembe.”
8 Papalu'palu' pabalinguli ku'no na akwo, baamwenili kai' mundu ywi'ngi' kati yabe ila Yesu kisake.
9 Pabaabile kabaelya bu'ka kukitu'mbi', Yesu ngaaking'indya, “Kanemummakie mundu ywoywoti makowe gamugabweni, mpaka Mwana wa Mundu paalu'a yu'ka bu'ka kuuwi'li.”
10 Bai, ngabaliiya likowe lyo bene, lakini baabile kabalaluyana, “Yu'ka kwa awi'li kulombolya namani?”
11 Ngabannaluya Yesu, “Mboni balimu ba salya babaya panga Kilisitu abile balo isa aalongolya wi'ti' Elia?”
12 Yesu ngaayangwa, “Kakape Elia aapalikwa buya wi'ti' li'nga bi'ka wiso makowe goti. Lakini mwanjaa namani iandikilwe panga Mwana wa Mundu alu'a teselwa muno no salaulilwa?
13 Lakini nimmakianga Elia ayomwike isa, nabembe ngabampangya maakau goti gabapalage, kati mu'lu' mwayaandikilwe kwa ywembe.”

Yesu abi'nga moka kwa mwana
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-43)

14 Yesu, Petili, Yoani na Yakobi pabaabuyangine bu'ka kukitu'mbi', ngabakikolya kipi'nga kiku'lu' sa bandu. Bi'ngi' ba balimu ba salya kabataukana na banamasi' bi'ngi'.

15 Balu' bandu pabamweni Yesu baatisangala muno, popopo ngabammutukya li'nga
kumpanga abali.
16 Ngaalaluya banamasi' bake, “Mutaukana nabo kwa kitumbu saku'?”
17 Mundu yumo mu si'lu' kipi'nga sa bandu ngayangwa, “Mwalimu, ninnetike mwana
wangu' kasako, aina moka gagampangiya abe bubu.
18 Kila pantangya, antu'ya pai' na kumpanga apiye matutume munkano no tauna mino,
bu'kapo yi'ga yake yendang'ong'onala. Naalu'bite banamasi' bako bammi'nge moka,
lakini bakombwili.”
19 Yesu ngaabakia, “Mwenga mwa lubelekwo lwangali u'bi'lya! Nilu'a tama na
mwenga mpaka pakubawi? Nilu'a kunkomeya mpaka pakubawi? Munnete mwinsembe
pano.”
20 Nabembe ngabanneta yu'lu' mwinsembe kwa Yesu. Yu'lu' moka paamweni Yesu,
popopo ngannyi'ya yu'lu' mwinsembe kyundaunda, ngatu'la pai' no galabuka ku'no
kapiya matutume munkano.
21 Yesu ngaalaluya tati' bake mwinsembe, “Mwana wako ngu'su'mbu' yi' intumbwi
pakubawi?” Ngannyangwa, “Bu'ka kuunangu'ta wake.
22 Aywo moka akokotyage kuntu'mbu'ki'ya mumwoto au mumasi' li'nga kun-
nangamisa. Lakini mana kaukombwa panga kikowe sosoti, sonde utubi'ki kiya
utuyangatiye.”
23 Yesu ngannyangwa panga, “Kwa mwanjaa buli ubaya panga, ‘Mana kaukombwa?’
Goti gendawesekana kwa ywembe ywau'bi'lya.”
24 Popopo, aywo tati' ywa mwinsembe ngau'bu'ya lilobe kabaya, “Nendau'bi'lya!
Lakini uniyangatiye kwo kotoka u'bi'lya kwangu'.”
25 Yesu pakibweni kipi'nga sa bandu kakikongolekana pamope kiyu'ngu'ya,
ngankalipya yu'lu' moka kammakia, “Wenga wa moka bubu na kiibamakutu, nikua-
mulisa ummu'ke na kaneunnyingi kai'!”
26 Yu'lu' moka aatikemelya, ngannyi'ya kyundaunda kwa makakala na kummu'ka.
Yu'lu' mwinsembe aabile kati ntwi, kwa nyo bandu baingi ngababaya, “Ayomwike.”
27 Lakini Yesu ngankamwa luboko kunkakatuya, naywembe ngayi'ma.
28 Bai, Yesu paayingi nnyumba, banamasi' bake ngabannaluya pakisake, “Mwanjaa
namani twenga tukombwili kummi'nga yu'lu' moka?”
29 Naywembe ngaabakia, “Moka ywa kubinnya awesekanali bu'ka mpaka kwo lu'ba.”

Yesu alongelya kai' bu'kana na kiwo na uyu'ki wake
(Mat 17:22-23, Luk 9:43-45)

30 Yesu na banamasi' bake ngababu'ka kwo no yendelya na mwanja kwo pi'tya ku
Galilaya. Yesu aapaili mundu ywoywoti atange pandu pabaabile,
31 kwa mwanjaa aai kaayi'gana banamasi' bake kaabakia, “Mwana wa Mundu aalu'a
songelwa no kamukiyilwa kwa bandu. Nabembe baalu'a kummulaga, lakini lisu'ba
lyenetatu bu'ka waa kwake alu'a yu'ka.”
32 Lakini banamasi' bake baatangiteli panga saakilongei saalomboli namani, nabembe
ngabayogopa kunnaluya.

Ywaku' ywabile nku'lu'?
(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Bai ngabaika Kapalanaumu no bu'ka po yingya nnyumba Yesu ngaalaluya, “Mwabile
kamulongelya ki'li' mundi'la?”
34 Lakini banamasi' baayangwili, kwa mwanjaa mundi'la baabile kabataukana panga
ywaku' mukipi'nga sabe ywabile nku'lu' muno kulikoni boti.
35 Ngatama pai' na kwakema boti ku'mi na abi'li', ngaabakia, “Mundu ywoywoti mana
kapala panga nku'lu' ywa boti, apalikwa apange wa kuundi'la kuliko boti na apange
ntumisi ywa boti.”
36 Bu'kapo ngantola mwana nsene, ngannyi'mi'ka pakatikati yabe. Ngankumbatya na
kwabakia,
37 “Mundu ywoywoti ywampokya yumo ywa aba bana asene kwa lina lyangu'
anipokya nenga. Na ywaanipokya nenga anipokya nenga baili, ila ampokya ata yu'lu'
ywaanitumike.”

Ywangali taukana na twe abile kulwingo lwitu
(Luk 9:49-50)

38 Yoani ngammakia, “Mwalimu, tumweni mundu kabi'nga moka kwa lina lyako, na
twenga ngatunkanikiya kwa mwanjaa ywembe abileli pamope na twenga.”

39 Yesu ngaabakia, “Kanemunkanikiye, kwa mwanjaa ntu'pu' ywoywoti ywapanga
mangelongelo kwa lina lyangu', bu'kapo kalongela likowe linyatau kwangu' nenga.
40 Kwa mwanjaa ywakotoka taukana na twenga abile kasitu.
41 Kakape nimmakianga, ywoywoti ywampeya mwenga ata kikombe sa masi' go nywa
kwa mwanjaa mwenga mwabandu ba Kilisitu kakape mundu ywo, aakosali upo yaibu'ka
kwa Nnu'ngu'.”

Iku'balo
(Mat 18:6-9, Luk 17:1-2)

42 Ywoywoti ywampanga yumo ywa bana ba babaniu'bi'lya aponeye, yapanga male
kwake atabilwe liwe liku'lu' lya lwaga paingo na kuntaikulya mubaali.
43 Luboko lwako mana lukupangiye uponeye, ulukate! Yapanga male kwako yingya
muukoto wangayomoka ubile na luboko lumo, kulikoni baa na maboko gabi'li' no yingya
mumwoto wangayomoka.
44 Pandu po, matekenya gake gawaali, wala mwoto wake uimikali.
45 Mana lugu'lu' lwako lukupangiye uponeye, ulukate! Yapanga male kwako yingya
muukoto wangayomoka ubile na lugu'lu' lumo, kulikoni baa na magu'lu' gabi'li' no
taikulilwa mumwoto wangayomoka.
46 Pandu po, matekenya gake gawaali, wala mwoto wake uimikali.
47 Mana liyo lyako likupangiye uponeye, uliyokwe! Yapanga male kwako yingya
muukulungwa wa Nnu'ngu' ubile na liyo limo kulikoni baa na minyo gabi'li' no
taikulilwa mumwoto wangayomoka.
48 Pandu po matekenya gake gawaali wala mwoto wake uimikali.
49 “Kwa mwanjaa kila mundu aatakilwa kwa mwoto.
50 Mwinyo unogite, lakini mana uobiye kilyi'lyi' sake, mwayi'ya namani li'nga
uki'li'bu'ye kilyi'lyi' kai'? Mubee na mwinyo nkati yinu na mutame pamope kwa amani
kila mundu na nnyine.”

10

Bu'kana na talaka
(Mat 19:1-12, Luk 16:18)

1 Yesu ngabu'ka ku'lu' yenda kunkoa wa Yudea no loka liyi' lya Yordani. Na
ipi'nga yambone ya bandu yaatikongolekana kai' nnu'ngi' yake, naywembe ngatumbwa
kwayi'gana kati mwayobelile.
2 Bi'ngi' ba Mafalisayo ngabaisa li'nga kumpaya kwa kunnaluya, “Buli, yendayi'ki'ti'lwa
nnalu'me kupeya talaka nnyumbowe?”
3 Yesu ngaayangwa, “Musa aamwamulise namani?”
4 Ngabayangwa, “Musa aayi'ki'tiye panga nnalu'me endakombwa kumwandikya
nnyumbowe talaka na kummu'ya.”
5 Yesu ngaabakia, “Musa aamwandiki salya yo kwa kitumbu so nonopa kwinu kwa
myoyo.
6 Lakini tangu' nsimu wa Nnu'ngu' paumbike dunia, aaumbike nnalu'me na nnwawa.
7 Kwa kitumbu si', nnalu'me aalu'a kwaleka tati' bake na mau' bake no lu'mbana na
nnyumbowe,
8 na abo abi'li' baapanga yi'ga yimo. Kwa nyo, baapangali abi'li' kai', ila yi'ga yimo.
9 Bai, saakilu'mbaniye Nnu'ngu', mundu kaneakilekanganiye.”
10 Pabaabile nnyumba kai', banamasi' bake ngabannaluya abali ya likowe lyo.
11 Ngaayangwa, “Mundu ywoywoti ywanneka nnyumbowe no kobeka nnwawa
ywi'ngi' apanga ugoni.
12 Nyinyonyo na nnwawa ywanneka nsengowe no ku'nda kwa nnalu'me ywi'ngi',
apanga ugoni.”

Yesu aayalya bana anangu'ta
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Bandu baabile kabannetya Yesu bana anangu'ta li'nga aakunywe, lakini banamasi'
bake ngabaakalipya.
14 Lakini Yesu paabweni nyo, aatiusika muno, ngaabakia, “Mwayi'ki'ti'ye bana
anangu'ta baisange kasangu', kanemwakanikiye, kwa mwanjaa bana kati ba Ukulungwa
wa Nnu'ngu' nga wabe.
15 Kakape nimmakianga, mundu ywoywoti ywakotoka kuuyi'ki'tya Ukulungwa wa
Nnu'ngu' kati mwana nnangu'ta, katu auyingyali ukulungwa wo.”
16 Bu'kapo ngaakumbatya bana balu', no bi'ka maboko panani yabe li'nga kwayalya.

Mundu ywabile tayili
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Yesu paabile kabu'ka, mundu yumo aatikummutukya, ngakilikita nnu'ngi' yake
ngannaluya, “Mwalimu nnogau, nipange buli li'nga niulisi ukoto wangayomoka?”
18 Yesu ngammakia, “Mbona unikema nannogau? Ntu'pu' ywoywoti ywabile nnogau
ila Nnu'ngu' kisake.
19 Witangite amuli, ‘Kaneubulage, kaneupange upege, kaneupange ugoni, kaneuyibe,
kaneukong'ondeli ubu'su', kaneuku'pi'ye, waisimu tati' na mau' bako.’ ”
20 Ngayangwa, “Mwalimu, amuli yoti yi' niikamwile bu'ka kuunangu'ta wangu'.”
21 Yesu nganningulya kwa kumpenda, ngammakia, “Upu'ngu'kilwe na kili'be simo.
Uyende, ukapi'mi'ye kila kili'be saubile naso na mbanje ye ukaapei aki'ba, nawenga
waapanga na amana kunani. Bu'kapo, uniki'ngame.”
22 Aywo mundu payu'wine nyo, ngaku'ku'li'ka muno, Ngabu'ka kanyopa kwa mwanjaa
aabile na mali yambone.
23 Yesu ngalingulya lwingo lwoti na kwabakia banamasi' bake, “Mulinguli mwainon-
wipe kwa bababile na mali, yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'!”
24 Banamasi' baatisangala kwa mayi'gi'yo go. Lakini Yesu ngaabakia kai', “Mwabana
bangu', kunonwipe muno yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'!
25 Male kwa mbu'nda pi'ta mulipoyo lya singano kulikoni mundu tayili yingya mu
Ukulungwa wa Nnu'ngu'.” 26 Banamasi' bake ngabasangala muno, ngabalaluyana bene
na bene, “Kwa nyo nyai lelo ywawesa kosopolelwa?”
27 Yesu ngaalingulya na kwabakia, “Likowe li' kwa mundu liwesekanali, lakini kwa
Nnu'ngu' makowe goti gendawesekana.”
28 Apo Petili ngammakia, “Linga, na twenga tukilei kila kili'be kukuki'ngama wenga!”
29 Apo Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, mundu ywaileka nyumba yake,
mwasawe, nnu'mbu'we, mau', tati', bana au migunda kwa kitumbu sangu' na kwa abali
inannoga,
30 aali'pi'lwa mala mya kwa nsimu wa nambi'yambi'. Aapokya nyumba na alongo,
mau' na tati', bana na migunda pamope na ngu'su'mbu'. Na nsimu wawaaisa aalu'a
pokya ukoto wangayomoka.
31 Lakini baingi bababile alongoi baalu'a ba kuundi'la, na ba kuundi'la baalu'a ba
alongoi.”

Yesu alongela pampanda patatu bu'kana na kiwo na uyu'ki wake
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Pabaabile mundi'la kabayenda Yelusalemu Yesu aatilongolya. Banamasi' bake
baatisangala muno, na bandu babaabile kabaaki'ngama ngabayogopa. Yesu ngaatola
kai' banamasi' bake ku'mi na abi'li' pambwega na kwabakia gagaalu'a kumpitya.
33 Ngabaya, “Twendau'bu'ka yenda Yelusalemu, na Mwana wa Mundu aalu'a kamukiy-
ilwa kwa api'ndo ba dini na balimu ba salya. Bembe baalu'a kumuukumu kiwo na
kunkamukiya kwa bandu bangali Ayahudi,
34 abo baalu'a kunsalanga na kummunia mmata, baalu'a kunku'mbwa na kummulaga.
Bu'kapo lisu'ba lyenetatu, aalu'a yu'ka.”

Lu'ba kwa Yakobi na Yoani
(Mat 20:20-28)

35 Yakobi na Yoani, bana ba Zebedayo, baannyendeli Yesu na kummakia, “Mwalimu,
tupala utupangi sosoti satwakulu'ba.”
36 Yesu ngaalaluya, “Mupala nimpangyange ki'li'?”
37 Ngabammakia, “Utuyi'ki'ti'ye tama yumo kummalyo na ywi'ngi' kunki'ya muu-
tukupu wako.”
38 Lakini Yesu ngaabakia, “Mwenga mutangiteli samukilu'ba. Buli, mwendakombwa
nywelya nnobo wa ngu'su'mbu' wanaalu'a nywelya nenga, au batisilwa ubatiso wa kiwo
wanaalu'a batisilwa nenga?”
39 Ngabannyangwa, “Twendakombwa.” Yesu ngaabakia, “Nnobo waninywelya
mwaunywelya na ubatiso wanibatisilwa mwaabatisilwa,
40 lakini tama lwingo lwa mmalyo au lwa nki'ya alyo lyengo lyangu' nengali
kumpeyanga. Lipala li'no Nnu'ngu' alu'a kwapeya balu' bababi'kilwe wisowiso.”
41 Balu' banamasi' bi'ngi' ku'mi pabayu'wine go, ngabatumbwa kwausikya Yakobi na
Yoani.
42 Kwa nyo Yesu ngaakema banamasi' bake pamope na kwabakia, “Mutangite panga,
ayi'mi'li'ki ba bandu bangali Ayahudi batawala bandu babe kwa ukali', na api'ndo babe
baatumya kinyatau.

43 Lakini kwinu mwenga kaneibe nyo. Ila ywoywoti ywapala panga nku'lu' mukipi'nga
sinu aapalikwa ba ntumisi winu,
44 na ywoywoti ywapala panga nnongoi apalikwa ba mmanda ywa boti.
45 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aaisili li'nga tumikilwa, ila tumikia na kuupiya
bwu'mi wake ube mali'po ga kwakombwa bandu baingi li'nga bakosopolelwe."

Yesu antepwa Batolomayo mbulibuli
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Bu'kapo ngabaika Yeliko. Yesu paabile kabu'ka pakilambo so na banamasi' bake
pamope na kipi'nga kiku'lu' sa bandu, mbulibuli yumo lina lyake Batimayo, mwana wa
Timayo, aabile atami mbwega ya ndi'la kalu'ba yangatiyilwa.
47 Paayu'wine panga Yesu ywa ku Nasaleti aabile kapi'ta, ngatumbwa u'bu'ya lilobe
kabaya, "Yesu, Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!"
48 Bandu baingi ngabankalipya kwa kummakia atame liki, lakini ywembe ngau'bu'ya
lilobe kai' kwa makakala kabaya, "Yesu, Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!"
49 Yesu ngayi'ma no baya, "Munkeme aise pano." Bai ngabankema yu'lu' mbulibuli,
ngabammakia, "Ube na mwoyo nku'lu'! Ukatuke, endakukema."
50 Ngataikwa nganju yake no yi'ma kiyu'ngu'ya, na kunnyendelya Yesu.
51 Yesu ngannaluya, "Upala nikupangi ki'li'?" Yu'lu' mbulibuli ngayangwa, "Mwalimu,
mbala lola."
52 Yesu ngammakia, "Uyende, imani yako ikutepwile." Popopo aakombwi lola,
ngaanki'ngama Yesu kundi'la.

11

Yesu ayingya Yelusalemu kwa kunkwi'ndilya
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yoa 12:12-19)

1 Yesu na banamasi' bake pabaabile kabaegelya ku Yelusalemu lwingo lwa kilambo sa
Bethfage na Betania, papipi na Kitu'mbi' sa Minjaituni, Yesu aatumike banamasi' bake
abi'li',
2 ngaabakia, "Muyende pakilambo sakibile nnu'ngi' yinu. Pamutumbwa yingya bai,
mukammona mwana mbu'nda atabilwe, na anakolelelwali na mundu. Mukamundwe,
munnete pano.
3 Manaitei mundu ywoywoti kannaluya panga, 'Mboni mupanga nnya?' Mummakie
panga, 'Bwana endakumpala na aasi'yali kunki'li'bu'ya.' "
4 Bai, pabayi'i ngabammona mwana mbu'nda, ywatabilwe mbwega ya simbasimba
panja ya nniango, ngabamundwa.
5 Pabaabile kabamundwa, bandu babaayi'mi papipi nabo baatikwalaluya, "Mupanga
namani? Mwanjaa namani mumundwa mwana mbu'nda yu'?"
6 Banamasi' ngabayangwa kati mu'lu' mwabaabakiyilwe na Yesu, nabembe ngabaaleka
bayende.
7 Bu'kapo, ngabampelekya Yesu yu'lu' mwana mbu'nda no tandika magu'bo gabe
panani yake li'nga Yesu atame.
8 Bandu baingi baatandike magu'bo gabe mundi'la, na bi'ngi' baatandike ndambi' ya
mikongo yabakatike mumigunda yabe.
9 Bandu boti babaalongoli nnu'ngi' ya Yesu na babaabile nsu'gu' yake baau'bwiye
malobe gabe kababaya, "Nnu'ngu' alumbilwe! Ayaliwite ywembe ywaisa kwa lina lya
Bwana!
10 Uyaliwite ukulungwa wawisa wa au'ku' bitu Daudi! Nnu'ngu' wa kunani
alumbilwe!"
11 Yesu aayingi pakilambo sa Yelusalemu, aayi'i ntawalia mpaka munyumba ya
Nnu'ngu' na kukilinga wisowiso kila kili'be. Lakini kwa mwanjaa yaai kitamwiyo,
ngayenda Betania pamope na balu' ku'mi na abi'li'.

Yesu aukosya lasi ntini
(Mat 21:18-19)

12 Pammalau' yake pabaabile kabauma Betania, Yesu yamminyike njala.
13 Bai, ngaubona nkongo wa ntini wene maakapi maingi kwa kuutalu. Ngauegelya
li'nga aulinge, pi'ngi' kunani yake awesa pata litunda. Lakini paikite papipi nawo,
aakibwenili kili'be ila maakapi sika, kwa mwanjaa nsimu wo waai wo pambikali.
14 Kwa nyo, Yesu ngaukosya lasi nkongo wu'lu' kaubakia, "Tumbulya nambi'yambi'
ata milele, mundu kanealye litunda kai' bu'ka kunani yako." Paabile kalongela go,
banamasi' bake bai kabayu'wa.

Yesu ayingya muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yoa 2:13-22)

15 Bu'kapo, ngabaika ku Yelusalemu. Yesu paayingi muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu',
ngatumbwa kwabi'nganga bandu babasulusage na babapi'mage ili'be muluwa lwo.
Aapi'li'ngwi mamesa ga balu' babati'kwanage mbanje na iti'gu' ya asulusi ba ngunda.
16 Kai', annyi'ki'tiyeli mundu ywoywoti pi'ta apu'twile kigombo so sulusa paluwa lwa
nyumba ya Nnu'ngu'.
17 Bu'kapo ngaayi'gana mayi'gi'yo gano, "Iandikilweli mu Mayi'gi'yo Mapeleteu panga,
'Nyumba ya Nnu'ngu' yaakemelwa nyumba yo salilya kwa bandu ba mataipwa goti?'
Lakini mwenga mwiyu'yite mbango ya apokonyoli!"
18 Api'ndo ba dini na balimu ba salya pabayu'wine go, baatumbwi pala ndi'la ya
kummulaga, lakini bannyogopage kwa mwanjaa kipi'nga soti sa bandu kisangalage
mu'lu' mwaayi'ganage.
19 Payikite kitamwiyo, Yesu na banamasi' bake ngababu'ka pakilambo si'lu'.

Liyi'gano bu'kana na ntini wauyu'mi
(Mat 21:20-22)

20 Pammalau' yake kindai' pabaabile kabapi'ta, baaubweni wu'lu' nkongo wa ntini
uyu'mite woti ata ngi'ga yake.
21 Petili aaku'mbu'ki makowe gagaalongolile na ngammakia Yesu, "Mwalimu, uulinge
wu'lu' nkongo wa ntini wawaaukosi lasi, uyu'mi."
22 Yesu ngaabakia banamasi' bake, "Mupalikwa mumwu'bi'li Nnu'ngu'.
23 Kakape nimmakianga, mundu ywoywoti mana alongei kwo u'bi'lya na pangali
kyukala pamwoyo wake, kakibakia kitu'mbi' si' kiyokoke pakibile kikatu'le mubaali,
kakape ilu'a pangika.
24 Kwa nyo nendakummakia, gogoti gamugalu'ba kamusali, muu'bi'li panga mwenda-
gapokya, ago gaalu'a panga ginu.
25 Na pamuyi'ma salya, mana mubile na mayu'mano na mundu ywi'ngi', munsami,
li'nga Tati' binu babubile kunani bansami mwenga makosa ginu nyinyonyo."
26 Lakini mwenga mana mukani kwasamya bi'ngi' makosa gabe, Tati' binu ba kunani
bansamyali mwenga makosa ginu nyinyonyo.

Makowe bu'kana na utawala wa Yesu
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-18)

27 Bai, Yesu na banamasi' bake ngabaika kai' Yelusalemu. Yesu paabile katyanga
muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', api'ndo ba dini, balimu ba salya na ayi'mi'li'ki ba
bandu baatikunnyendelya.
28 Ngabannaluya, "Upanga makowe ga kwa utawala gani? Na nyai ywakupei utawala
wu'?"
29 Yesu ngaabakia, "Nilu'a kunnaluya liswali limo, mana muniyangwile, nenga nilu'a
kummakia kwa utawala gani nipanga makowe ga.
30 Yoani Ywabatisage aapatike utawala wo batisa bu'ka kwa nyai? Kwa Nnu'ngu' au
kwa bandu? Muniyangwe."
31 Nabembe ngabatumbwa laluyana bene na bene kababaya, "Mana tuyangwi panga
utawala wake waabu'i kwa Nnu'ngu', aatulaluya, 'Kwa kitumbu saku' mukotwike
kumwu'bi'lya?'
32 Kai', tuwesali baya waaumi kwa bandu." (Baayogwipe kipi'nga sa bandu, kwa
mwanjaa boti baau'bi'lile panga Yoani kakape aai nnondoli ywa Nnu'ngu'.)
33 Bai, ngabannyangwa Yesu, "Tutangiteli." Nembe ngaabakia, "Nanenga nimmakian-
gali panga nipanga ga kwa utawala waku'."

12

Lukongo lwa nng'unda wa minjabibu na ali'mi
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)

1 Bu'kapo, Yesu aatumbwi longela makowe ga kwa balu' api'ndo kwo tumya ngongo,
"Mundu yumo aapandike minjabibu munng'unda wake na auti'li'ti'kiye lubi'go. Pakati
yake aatengenise pandu po komangya minjabibu li'nga ipiye divai, na aasengite kisewe.
Bu'kapo, ngaakolisa nng'unda wo kwa ali'mi no yabwa mwanja wa kunni'ma wi'ngi'.
2 Masu'ba go una pagatimile, ngantuma mpangakasi wake yumo kwa balu' ali'mi li'nga
bampei iku'ta ya mauno gake.
3 Lakini balu' ali'mi ngabammoywa mpangakasi yu'lu', kunku'mbwa na kunki'li'bu'ya
pangali kumpeya kikowe sosoti.

4 Yu'lu' mwene nng'unda ngantuma kai' mpangakasi ywi'ngi'. Yu'lu' nembe nga-
banku'mbwa, ngabannumiya muntwe na kumpangya makowe malau muno.
5 Mwene nng'unda antumike kai' mpangakasi ywi'ngi', balu' ali'mi ngabammulaga.
Bu'kapo ngaatuma bi'ngi' baingi, lakini balu' ali'mi baatikwalumiya na bi'ngi' kwabu-
laga.
6 Mwene nng'unda aaigali na mundu yumo bai, naywembe aai mwana wake
ywampendile. Kuundi'la ngantuma kwa balu' ali'mi kabaya, ‘Nitangite panga balu'a
kumwisimu mwana wangu'.’
7 Lakini balu' ali'mi pabamweni kaisa, ngababakiyana, ‘Ayu' nga ywalu'a lisi nng'unda
wu'. Bai, tummulage na nng'unda wu' upange witu.’
8 Bai, ngabammoywa yu'lu' mwana na kummulaga, ntwi wake bautaikuli panja ya
nng'unda wa minjabibu.”
9 Bu'kapo Yesu ngaalaluya, “Bai, yu'lu' mwene nng'unda wa minjabibu alu'a panga
buli? Ywembe alu'a isa na kwabulaga balu' ali'mi. Bu'kapo, alu'a kwakolisa nng'unda
wu'lu' ali'mi bi'ngi'.
10 Buli, munasomali Maandiko Mapeleteu gagabaya,
‘Liwe lyabalikani asengi,
nambi'yambi' lipangike liwe liku'lu' lya pakitumembe.
11 Likowe li' libu'i kwa Bwana,
nalyembe lya ayabu muno kasitu.’ ”
12 Bai, abo api'ndo baapalike ndi'la ya kummoywa Yesu, kwa mwanjaa baatangite
panga ngongo yo aalongelyage bembe. Lakini kwa kitumbu sa kukiyogopa kipi'nga sa
bandu, ngabakotoka no bu'ka.

Li'pa koli kwa Kaisali
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)
13 Bai, bi'ngi' ba Mafalisayo na bandu ba kipi'nga sa Helode baatumilwe bampi'ndi'ke
Yesu kwo pi'tya milongelo yake.
14 Baatikunyendelya na kunnaluya, “Mwalimu, tutangite panga wenga wa mundu
wa ukakape. Kai', unnyogopali mundu kwa mwanjaa, uyi'me wa mundu kili'be lili
kasako, lakini uyi'gana ndi'la ya Nnu'ngu' kwa ukakape. Tubakiye, panga salya ya Musa
yendatuyi'ki'ti'ya li'pa koli kwa Kaisali, nkulungwa wa Roma, au lili? Tupalikwa tuli'pe
au lili?”
15 Lakini kwa mwanjaa aatangite panga bandu balu' anapiki, ngaabakia, “Mwanjaa
namani munipi'ndi'ka? Munileti lwela lumo pano li'nga nilulinge.”
16 Ngabannetya lu'lu' lwela. Nembe ngaalaluya, “Kuminyo ku' na lina li' lyaliandikilwe,
lya nyai?” Ngabannyangwa, “Kaisali.”
17 Bai, Yesu ngaabakia, “Ga Kaisali mumpei Kaisali na ga Nnu'ngu' mumpei Nnu'ngu'.”
Boti baatisangala muno.

Likowe bu'kana na uyu'ki
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)
18 Bu'kapo, Masadukayo, balu' babakana u'bi'lya panga kubile na lisu'ba lyo yu'yi'lwa
kwa awi'li, ngabamwisilya Yesu na kunnaluya,
19 “Mwalimu, Musa aatuandiki panga mundu ywakobike mana awile pangali papa
mwana, ipalikwa nnongowe ankobeke aywo nnwawa nng'wi'li'kwa li'nga ampapi
nnongowe bana.
20 Bai, kwabile na alongo saba, aywo mmele aakobike nnwawa lakini yu'lu' nnalu'me
awile pangali papa mwana.
21 Ywenebi'li' ngankobeka yu'lu' nnwawa, nembe ngawaa kai' pangali papa mwana.
Ngaipanga nyinyo kai' kwa nnongo ywenetatu.
22 Na boti saba bankobike nnwawa yu'lu' bu'ka po waa ywi'ngi', lakini baawile pangali
papa bana. Kuundi'la, yu'lu' nnwawa nembe ngawaa.
23 Bai, lisu'ba lyo yu'yi'lwa babawile, ywembe aapanga nnyumbo wa nyai, kwa
mwanjaa aakobekilwe na balu' alongo boti saba?”
24 Yesu aatikwayangwa, “Mwobite kwa kitumbu so kotoka tanga mwagaandikilwe
Mayi'gi'yo Mapeleteu na makakala ga Nnu'ngu'.
25 Kwa mwanjaa awi'li pabaalu'a yu'ka baakobekali wala baaku'ndali, kati mwababile
malaika ba kunani.
26 No bu'kana na uyu'ki wa babawile, munasomali mukitabu sa salya ya Musa
galu' maandiko gagalongelya bu'kana na si'lu' kiwi'mbi' sasaayakite mwoto? Nnu'ngu'
ammakie Musa, ‘Nenga na Nnu'ngu' wa Bulaimu, Nnu'ngu' wa Isaki, na Nnu'ngu' wa
Yakobi.’

27 Ywembe Nnu'ngu' ywa bandu babawile lili, ywembe Nnu'ngu' wa bandu akoto.
Mwenga mutioba muno."

Amuli ngu'lu'
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Palu' Yesu pataukanage na Masadukayo, kwabile na mwalimu yumo ywa salya
ya Musa, ywembe aatangite panga Yesu aayangwi wiso. Bai, aatikumwegelya na
kunnaluya, "Amuli yaku' yaibile ngu'lu' pi'ta yoti?"
29 Yesu aatiyangwa, "Amuli ngu'lu' nga yi'no, 'Upi'kani wenga wa Isilaili, Bwana
Nnu'ngu' witu nga Bwana yumo bai.
30 Umpende Bwana Nnu'ngu' wako kwa mwoyo wako woti, kwa loo yako yoti, kwa
malango gako goti na kwa makakala gako goti.'
31 Na amuli yenebi'li' nga yi'no, 'Umpende ywa papipi yako kati mwawipenda
wamwene.' Ntu'pu' amuli yi'ngi' ngu'lu' kulikoni yi'no ibi'li'."
32 Yu'lu' mwalimu ywa salya ya Musa ngammakia Yesu, "Ulongei wiso Mwalimu, panga
Nnu'ngu' yumo kisake, wala ntu'pu' Nnu'ngu' ywi'ngi' ila ywembe.
33 Na mundu apalikwa kumpenda Nnu'ngu' kwa mwoyo wake woti, kwa malango
gake goti na kwa makakala gake goti. Nembe apalikwa kumpenda ywa papipi kati
mu'lu' mwaipenda mwene. Makowe go gangama muno kulikoni salaka ya nyama yo
langamisa pamwoto, na salaka yi'ngi' yoti."
34 Nembe Yesu pamweni aywo mundu ayangwi kwa malango, ngammakia, "Wenga
ubileli kuutalu no yingya muukulungwa wa Nnu'ngu'." Payomwi longela go, ntu'pu'
mundu ywalowite kunnaluya kai' Yesu likowe lyolyoti.

Likowe bu'kana na Kilisitu
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu paabile kayi'gana muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', aatilaluya, "Mboni balimu
ba salya ya Musa babaya panga Kilisitu mwana wa Daudi?"
36 Daudi mwene kalongoyelwa na Loo Mpeleteu aatibaya,
'Bwana Nnu'ngu' ammakie bwana wangu',
Utame kummalyo gangu',
mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.'
37 "Daudi mwene ankema Kilisitu 'Bwana.' Kwa nyo, Kilisitu apangali mwana wake
bai, ila Bwana wake kai'." Si'lu' kipi'nga sa bandu saai kakimpi'kania kwo napusika.

Yesu aaking'indya bandu bu'kana na balimu ba salya
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

38 Mumayi'gano gake aatikwabakia, "Mwili'ndi'le bu'kana na balimu ba salya ya Musa,
bembe bapenda tyanga bawati makanju malaso, no penda pangilwa abali na bandu kwa
isima mumasoko.
39 Kai', bembe bapendi tama muiti'gu' ya nnu'ngi' mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu'
no penda isimilwa muiyambo.
40 Bapokonywa mali ya alwawa awi'li'ka no salya sala ndaso li'nga bayu'wanike na
bandu. Kwa kitumbu si', balu'a ukumilwa munomuno."

Salaka ya nnwawa nng'wi'li'kwa
(Luk 21:1-4)

41 Yesu aatami papipi na lisanduku lya amana ya nyumba ya Nnu'ngu', kaalingulya
bandu mwabayi'ya mbanje nkati ya lisanduku li'lu'. Matayili baingi baayi'i mbanje
yambone nkati ya lisanduku.
42 Aaisi nnwawa yumo nng'wi'li'kwa nki'ba, ngapiya ela ibi'li' bai.
43 Bai, Yesu aakemite banamasi' bake na kwabakia, "Kakape nimmakianga, ayu'
nnwawa nng'wi'li'kwa nki'ba, apiyite mbanje yambone muno kulikoni boti babaayi'ile
nkati ya lisanduku lya salaka.
44 Kwa mwanjaa bi'ngi' baabawi bu'ka mumbanje yababile nayo, lakini ywembe kwa
uki'ba wabile nawo, aapiyite ili'be yoti yabile nayo mumaisa gake."

13

Yesu alongelya bu'kana no bomolelwa kwa nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 24:1-2, Luk 21:5-6)

1 Yesu paabile kapita bu'ka muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', yumo ywa banamasi'
bake ngammakia, "Mwalimu, lingulya maliwe ga mwagagolwike na mayumba ga
maku'lu'!"

2 Yesu aatiyangwa, “Mwendagabona mayumba ga maku'lu'? Lyaigalali ata liwe limo
panani ya liwe li'ngi', goti gabomwanilwa.”

Tabu na ngu'su'mbu'
(Mat 24:3-14, Luk 21:7-19)
3 Yesu paabile atami pa Kitu'mbi' sa Minjaituni kalingulya ku nyumba ya Nnu'ngu',
Petili, Yakobi, Yoani na Andelea ngabannaluya pakiyi'ki'ya,
4 “Tulu'ba utubakiye makowe ga gaugabaite gaapangika pakubawi? Na ki'li' gani
sasalu'a kutulaya twenga tutange panga makowe go gapalapitya?”
5 Yesu ngaabakia, “Mulinguli wiso, mwakane kongelwa na mundu.
6 Bandu baingi baaisa kwa lina lyangu' kababaya panga, ‘Nenga ngana Kilisitu’, na
abo baalu'a kwakonga baingi.
7 Pamwayu'wa makowe ga ngondo na mayu'yu'to gake kanemwayogope. Makowe go
gapalikwa gapiti wi'ti', lakini kuundi'la yene kunaikali.
8 Kwa mwanjaa nni'ma waayu'mana na nni'ma wi'ngi', na ukulungwa waayu'mana na
ukulungwa wi'ngi'. Kwalu'a ba na nnendemo wa nni'ma mumatapo mbali'mbali', kai'
kwalu'a ba na njala ngu'lu'. Na aga goti gaalu'a panga kati mwalupanga lwu'ngu' lwo
papa mwana.”
9 “Lakini mwenga mwilinge, kwa mwanjaa bandu baalu'a kumpeleka kumankama
na kunku'mbwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu'. Mwapelekelwa kwa atawala na
akulungwa kwa kitumbu sangu' li'nga munikong'ondeli kwabe.
10 Ipalikwa abali inannoga ialilwe wi'ti' kwa bandu ba kila nni'ma.
11 Na pamwalu'a boyolelwa no sitakilwa, kanemwaauke kwo wasa galu' gamwalu'a
yangwa, mwenga mwalongele likowe lyolyoti lyamwapeyelwa papalu'palu'. Kwa
mwanjaa mwalongelali mwenga, ila aalongela Loo Mpeleteu.
12 Nnongo aansongya nnongowe li'nga abulagilwe, na tati' kunsongya mwana wake,
nabembe bana baalu'a kwagalambukya abelei babe li'nga babulagilwe.
13 Na bandu boti baalu'a kunsukwa kwa kitumbu sa lina lyangu', lakini ywaalu'a
komeya mpaka kuundi'la aalu'a kosopolelwa.

Siki ngu'lu'
(Mat 24:15-28, Luk 21:20-24)
14 “Lakini pamwakibona kili'be sakisukwa Nnu'ngu' na sakileta usapu kiyi'mi'kilwe
pandu papeleteu (ywasoma atange), apo babaalu'a ba ku Yudea baabutuki muitu'mbi'.
15 Ywabile panani ya mwagala wa nyumba, kaneauluke yingya nnyumba yendatola
kili'be.
16 Na ywabile kunng'unda kaneagalambuke tola likoti lyake, ila apalikwa atile.
17 Bakibona alwawa atopelwe na babayongeya bana masu'ba go!
18 Munnu'be Nnu'ngu' li'nga makowe go gaakane pitya nsimu wa kyuku.
19 Kwa mwanjaa masu'ba go gaapanga ga siki ngu'lu', siki kati yo inapityali apo nsu'gu'
tangu' Nnu'ngu' paumbite dunia mpaka li'no, na yapityali kai' katu.
20 Ikapangage Bwana akotwike pu'ngu'ya masu'ba go, ntu'pu' ata mundu yumo
ywapele kosopolelwa. Lakini kwa kitumbu sa balu' babasaulilwe na Nnu'ngu', masu'ba
go gapu'ngu'yilwe.
21 “Nsimu wo manaitei mundu kammakia, ‘Lingulya, Kilisitu abile pano’ au ‘Abile
palu’’, kanemwau'bi'li.
22 Kwa mwanjaa baapitya ‘Kikilisitu’ ba ubu'su' pamope na alondoli ba ubu'su',
nabembe baalaya myanju na mangelongelo li'nga baakonge bandu, kai' mana iwesekine
ata balu' babasaulilwe na Nnu'ngu'.
23 Lakini mwenga mwili'ndi'le, nenga nimmakie makowe goti gabile balo ganapityali.

Isa kwa Mwana wa Mundu
(Mat 24:29-31, Luk 21:25-28)
24 “Bu'ka pa siki ya masu'ba galu', lisu'ba lyabaa mulubi'ndu' na mwei wapiyali bweya
wake.
25 Ndondwa yalu'a tu'mbu'ka bu'ka kumaunde, makakala go goti ga kunani gaalu'a
kunyangunya.
26 Apo nga pabammona Mwana wa Mundu kaisa bu'ka kumaunde kwa makakala
maku'lu' na utukupu.
27 Nembe aatuma malaika bake li'nga baakongwe baasawile bu'ka mumbande yoti
nsese ya dunia, bu'ka kila pandu pa dunia, mpaka kuundi'la ya kunani.

Mayi'gano ga nkongo wa ntini
(Mat 24:32-35, Luk 21:29-33)

28 “Kwa nkongo wa ntini mwiyi'gane lukongo lu'no, palu' ndambi' yake paitumbwa
ipuka no piya maakapi, mutangite panga nsimu wo li'ma wendaegelya.
29 Namwenga nyinyonyo, pamugabona makowe go kagatumbwa pangika, mutange
panga Mwana wa Mundu abile papipi na niango.
30 Kakape nimmakianga, lubelekwo lu'no lwaalu'a pi'tali pangali pitya makowe ago
goti.
31 Kunani na padunia kwalu'a pi'ta lakini mayi'gi'yo gangu' katu gaapi'tali.

Ntu'pu' ywatangite lisu'ba wala saa
(Mat 24:36-44)

32 “Lakini bu'kana na lisu'ba au saa yi'lu', ntu'pu' mundu ywatangite ata malaika ba
kunani wala Mwana, ila Tati' kisabe bai.
33 Mwili'ndi'le, mukeleke, kwa mwanjaa mutangiteli nsimu wo pawatimya.
34 Yalu'a panga kati mundu ywayabwa mwanja na kwalekya apangakasi bake
bayi'mi'like, kila mundu na lyengo lyake, na kummakia nni'ndi'li wa nniango abe minyo.
35 Mukeleke, kwa mwanjaa mutangiteli mwene nyumba alu'a buya pakubawi, pi'ngi'
iwesa panga kitamwiyo, meku, bulabula au kindai'.
36 Mwili'ndi'le, mana aaisa kwa kimuimu aakane kunkolya mugonjike lugono.
37 Makowe ganimmakia mwenga, nabakia boti. Mwili'ndi'le!”

14

Ndi'la ya kummulaga Yesu
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yoa 11:45-53)

1 Gaaigali masu'ba gabi'li' bai ika kusi'li'ku'si'li'ku' ya Pasika na ya Makati Gangalu'la,
api'ndo ba dini na balimu ba salya ya Musa bapalage ndi'la ya kummoywa Yesu kwa
kinunu na kummulaga.
2 Kwa mwanjaa baabaite, “Kanetupange likowe li' pa si'li'ku'si'li'ku', bandu baakane
panga puyo.”

Yesu apakayilwa mauta ganannungya
(Mat 26:6-13, Yoa 12:1-8)

3 Yesu aabile Betania munyumba ya Simoni ywaabile na matana patumbu. Pabaabile
kabalya, nnwawa yumo aayingi nnyumba. Abile na supa ya liwe yaibile na mauta
ganannungya gene bei ngu'lu'. Bu'kapo ngati'kwana nkano wa yi'lu' supa no u'lu'ki'ya
mauta go panani ya ntwe wa Yesu.
4 Bi'ngi' ba bandu babaabile palu' baatiusika muno kwa galu' gaagapangite yu'lu'
nnwawa no bakiyana, “Kwa mwanjaa namani nyamana mali kati yi'?
5 Mauta ga galu'e pi'mi'yi'lwa kwa ela yambone yo kombwa kwapeya masikini.”
Ngabammendya aywo nnwawa kwa nyongo.
6 Lakini Yesu ngaabakia, “Mboni mwendakumwauya ayu' nnwawa? Munneke!
Ywembe anipangi likowe linannoga muno.
7 Kwa mwanjaa masikini mwalu'a baa pamope nabo masu'ba goti, kila pamupala
kwapeya mwendakwapeya, lakini nenga nalu'a baali pamope na mwenga masu'ba goti.
8 Ayu' nnwawa anipangi li'lu' lyaliwesite, aniu'lu'kiye mauta ganannungya li'nga
kunibi'ka wiso kwo sikilwa kwangu'.
9 Kakape nimmakianga, kwa ngu'mbu'ku'mbu' ya nnwawa yu', likowe lyalipangite
lyabayilwa kila pandu paialilwa abali inannoga mudunia yoti.”

Yuda ayi'ki'tya kunsongya Yesu
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Yuda Isikalioti, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi na abi'li', aayi'i kwa api'ndo ba dini
li'nga kunsongya Yesu kwabe.
11 Pabapatike abali yi'lu' baatipulaika muno, nabembe ngabayi'ki'tyana nakwe
kumpeya mbanje. Bu'kapo, Yuda ngatumbwa pala lipala linannoga lya kunsongya Yesu.

Kwibi'ka wiso Pasika
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yoa 13:21-30)

12 Lisu'ba lyo yingilya kalamu ya si'li'ku'si'li'ku' ya Makati Gangalu'la, napo nga
pabasinjike mwana ngondolo wa Pasika, banamasi' ba Yesu baatikunnaluya, “Upala
tuyende kwaku' tukakubi'ki wiso kalamu ya Pasika?”
13 Bai, Yesu aatumike abi'li' ba banamasi' bake kaabakia, “Muyende kumisengo, akwo
mukankolya nnalu'me yumo apu'twi kibi'ga sa masi'. Mukammi'ngi'ye,

14 mpaka panyumba yaalu'a yingya, mukammakie mwene nyumba, ‘Mwalimu alaluya
panga sumba sake so li'lya kalamu ya Pasika ywembe na banamasi' bake saku?’
15 Naywembe aalu'a kunnangya sumba kiku'lu' kugolopwa sakibi'kilwe wiso no
nemekelwa, na mwenga mukabi'ke wiso ilyo.”
16 Banamasi' ngababu'ka yenda kumisengo, ngabakikolya kila kili'be kibile kati mu'lu'
mwababakiyilwe na Yesu. Nabembe ngababi'ka wiso kalamu ya Pasika.
17 Pakiikite kitamwiyo, Yesu na banamasi' bake ku'mi na abi'li' ngabaika pa yi'lu'
nyumba.
18 Nabembe pabaabile pakitamo so lya, Yesu aatibaya, “Kakape nimmakianga, yumo
pakati yinu alu'a nisongya.”
19 Apo banamasi' bake baatumbwi nyopa kabalaluyana bene na bene, “Buli, iwe-
sapanga nenga?”
20 Yesu ngaayangwa, “Yumo pakati yinu mwenga ku'mi na abi'li', yu'lu' ywasuyite
likati pamope nanenga mukibakuli.
21 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu endawaa kati mu'lu' Maandiko Mapeleteu
mwagabaya kwo bu'kana na ywembe, lakini akibona mundu yu'lu' ywansongya! Ilu'e
panga nantali kwake akakotoka belekwa.”

Kalamu ya Bwana
(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kol 11:23-25)

22 Pabaabile kabalya, Yesu aatweti likati ngasukulu Nnu'ngu', bu'kapo aatikulimet-
wana na kwapeya banamasi' bake kaabakia, “Mutole mulye, yi'no nga yi'ga yangu'.”
23 Bu'kapo, aatweti nnobo wa divai, ngansukulu Nnu'ngu' na kwapeya, boti ngabany-
welya munnobo wo.
24 Yesu ngaabakia, “Yi'no nga myai yangu' ya lilagano lya Nnu'ngu' yaiyitanika kwa
kitumbu sa baingi.
25 Kakape nimmakianga, tumbulya nambi'yambi' nanywali kai' divai ya njabibu
mpaka lisu'ba li'lu' lya Ukulungwa wa Nnu'ngu' panainywa yayambi'.”
26 Nabembe pabayomwi yi'mba mwambo, ngababu'ka yenda ku Kitu'mbi' sa Min-
jaituni.

Yesu alondwa panga Petili aalu'a kunkana
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yoa 13:36-38)

27 Yesu ngaabakia, “Mwenga mwaboti mwanileka, kwa mwanjaa iandikilwe mu
Maandiko Mapeleteu,
‘Naalu'a kummulaga nsungi,
na ngondolo boti baalu'a talanganika.’
28 Lakini bu'ka pauyu'ki wangu', naalu'a kunnongolya yenda ku Galilaya.”
29 Petili ngammakia, “Ata manaitei boti baakuleka, nenga nakuleka lili.”
30 Yesu ngammakia, “Kakape nikubakia, kilo si'no sa li'no njogolo abile balo bi'ka pabi'li',
wanikana mala itatu.”
31 Lakini Petili ngakong'ondelya baya, “Ata manaitei waa pamope nawenga, katu
nakukanali.” Na balu' bi'ngi' boti ngababaya nyinyonyo.

Yesu asali kukyati' sa Getisemani
(Mat 26:35-46, Luk 22:39-46)

32 Ngabaika pakyati' sakikemelwa Getisemani, Yesu ngaabakia banamasi' bake,
“Mutame pano munili'nde, nenga nendasali.”
33 Bu'kapo ngantola Petili, Yakobi na Yoani, no tumbwa nyopa no auka.
34 Ngaabakia, “Mwoyo wangu' wenda nyopa muno, ata pipi no waa. Mutame pano,
mukeleke.”
35 Bu'kapo ngaegelya nnu'ngi' pasini, ngaitu'ya pai' ukukama. Ngalu'ba kabaya panga
mana iwesekine, saa yi'lu' ya ngu'su'mbu' impi'ti kuutalu.
36 Ngabaya, “Mwenga mwa Tati'! Ntu'pu' sangali kombolwa kasinu, ninnu'ba
munibu'ki'ye agu' nnobo wa ngu'su'mbu'. Lakini kaneipange kati mwanipendi nenga,
ila ipange kati mwamupendi mwenga.”
37 Paabuyangine, ngaakolya bagonjike lugono. Ngammakia Petili, “Simoni, ugonjike?
Ata keleka kwa lisaa limo bai ukombwili?
38 Mukeleke no sali li'nga mwakane yingya mumapayilwo, kwa mwanjaa loo ipenda
panga makowe manogau, lakini yi'ga yinu nga kigopi.”
39 Ngayenda sali kai' kaki'li'bu'kya mayi'gi'yo gaagalu'galu'.
40 Paabuyangine kai' aakwembite bagonjike, kwa mwanjaa minyo gabe gaatopilwe na
lugono, na baatangiteli saku' sa kunnyangwa.

41 Paabuyangine pampanda patatu, ngaabakia, “Balo mukagonja no pu'mu'lya?
Ili'ngani lelo! Saa itimile. Mulinguli, Mwana wa Mundu akamuyilwa mumaboko ga
bene sambi.
42 Muyumuke tubu'ke. Lingulyange, yu'lu' ywapala nisongya aegelile.”

Yesu endaboyolwa
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yoa 18:3-12)
43 Yesu paabile balo kalongela, Yuda, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi na abi'li',
ngaisa pamope na kipi'nga sa bandu babaapu'twi mapanga na mandolonga. Bandu
bo baatumilwe na api'ndo ba dini, balimu ba salya ya Musa na api'ndo ba bandu.
44 Yuda yu'lu' ywansongya aayomwile kwapeya mwasu wu' kabaya, “Yu'lu' ywanan-
nonia ngaywembe. Mummoywe na kumpeleka kwa kunni'ndi'la.”
45 Yuda paikite bai, ngannyendelya Yesu popopo na kummakia, “Mwalimu!” Bu'kapo
ngannonia.
46 Bai, balu' bandu ngabammoywa Yesu na kuntaba.
47 Yumo ywa balu' babaayi'mi pamope na Yesu aasolomwi lipanga lyake na kumpoteka
ntumisi wa mpi'ndo nku'lu' ywa dini na kummu'ya lisikilo.
48 Bu'kapo Yesu ngaabakia, “Mwisi na mapanga na mandolonga li'nga kuniboywa,
baya kwake kati nenga nampokonyoli.
49 Masu'ba goti naabile pamope na mwenga kaniyi'gana muluwa lwa Nyumba ya
Nnu'ngu', na mwenga muniboywili. Lakini makowe ga gapangike li'nga Maandiko
Mapeleteu gatimi.”
50 Banamasi' bake boti ngabanneka no tila.
51 Lakini mwinsembe yumo ywaawati ngu'bo mukibuno, aayendeli kummi'ngi'ya Yesu.
Nabembe ngabammoywa.
52 Lakini ayo ngu'bo yaatiulika, ngaileka popo no tila abile wausu.

Yesu pa Balasa Liku'lu'
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 22:63-71, Yoa 18:13-14,19-24)
53 Nabembe ngabampeleka Yesu kwa mpi'ndo nku'lu' ywa dini na api'ndo ba dini, na
ayi'mi'li'ki ba bandu pamope na balimu ba salya ya Musa boti baakongolekine palu'.
54 Petili aami'ngi'yite Yesu kwa kuutalu, ngayingya kulua lwa nyumba ya mpi'ndo
nku'lu' wa dini, ngatama pamope na ali'ndi'li kayota mwoto.
55 Api'ndo ba dini na boti ba Balasa Liku'lu' lya Ayahudi bapalage ukong'ondeli li'nga
bapate kitumbu sa kummulaga Yesu, lakini baapatikeli kitumbu sosoti.
56 Baingi baapiyite ukong'ondeli wa ubu'su' bu'kana na Yesu, lakini ukong'ondeli wabe
walandineli.
57 Ata bi'ngi' baayi'mi kumpikiya ukong'ondeli wa ubu'su' kababaya,
58 “Twenga twannyu'wine kabaya, ‘Nenga nilu'a kwisengwana nyumba yi' ya Nnu'ngu'
yaisengilwe kwa maboko ga bandu, na kwa masu'ba gatatu nilu'a kwisenga yi'ngi'
yangali sengelwa kwa maboko ga bandu.’ ”
59 Lakini ata nnyo, ukong'ondeli wabe uyi'ki'tyaniyeli.
60 Bai, mpi'ndo nku'lu' ywa dini ngayi'ma pakatikati ya bandu na kunnaluya Yesu,
“Uyangwali ata likowe? Bandu ba bakusitakilya namani?”
61 Lakini Yesu aatami liki, alongeili kikowe sosoti. Mpi'ndo yu'lu' aatikunnaluya kai',
“Wenga nga wa Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu' ywalumbilwa?”
62 Yesu ngayangwa, “Nenga nga Naywembe! Kai', mwammona Mwana wa Mundu
atami kummalyo ga yu'lu' Bwana Mwene Makakala, kaulu'ka bu'ka kumaunde ga
kunani.”
63 Mpi'ndo yu'lu' paayu'wine makowe go, ngapopwana magu'bo gake no baya,
“Tupalikwali yendelya pala ukong'ondeli wowoti waubu'kana na mundu yu'.
64 Mwabene munnyu'wine mu'lu' mwantukine Nnu'ngu'. Muwasa buli?” Boti
ngabamuukumu panga, apalikwa abulagilwe.
65 Bu'kapo, bandu bi'ngi' baatumbwi kumunia mmata, baantabite kitambala kuminyo
na kunku'mbwa makondi na kummakia, “Londwa, nyai ywakuku'mbwile!” Nabembe
ali'ndi'li baamoywi Yesu na kunku'mbwa mbande.

Petili ankana Yesu
(Mat 26:69-72, Luk 22:56-62, Yoa 18:15-18,25-27)
66 Petili paabile balo pai' kulua, yumo ywa atumisi alwawa ba mpi'ndo nku'lu' wa dini
aaikite palu'.
67 Paamweni Petili kayota mwoto, aatikunningulya na kummakia, “Ata wenga
nyinyonyo waabile pamope na Yesu wa ku Nasaleti.”

68 Lakini Petili aatikana kabaya, “Nigatangiteli makowe gaugabaya wenga katu!”
Bu'kapo Petili aayi'i mpaka paniango wa kuluwa. Apo, njogolo ngabi'ka.
69 Yu'lu' ntumisi nnwawa, paamweni kai' Petili aatumbwi kai' kwabakia bandu
babaayi'mi po, “Mundu yu' nga yumo mukipi'nga sabe!”
70 Lakini Petili aatikana kai'. Bu'ka po baliya pasene, bandu babaayi'mi po
ngabammakia Petili, “Kakape wenga wa yumo ywabe, kwa mwanjaa wenga wa mundu
wa Galilaya!”
71 Bai, Petili aatumbwi longela kalapangya panga, “Nintangiteli mundu yu' ywa-
munnongelya.”
72 Popopo, njogolo ngabi'ka pampanda pabi'li'. Bai, Petili ngaku'mbu'kya mu'lu'
mwaabakiyilwe na Yesu panga, “Pangali njogolo bi'ka pabi'li', wanikana patatu.” Na,
paliku'mbu'ki lyo, aatumbwi li'la muno.

15

Yesu apelekelwa kwa Pilato
(Mat 27:1-2, 11-14, Luk 23:1-5, Yoa 18:28-38)

1 Kindai' bulabula, api'ndo ba dini, ayi'mi'li'ki ba bandu, balimu ba salya ya Musa na
api'ndo boti ba Balasa Liku'lu' lya Ayahudi batami kitamo no yi'ki'tyana. Bantabite Yesu,
ngabampeleka na kunkamukia kwa Pilato.
2 Pilato aannalwiye Yesu, “Wenga nga wankulungwa wa Ayahudi?” Yesu ngayangwa,
“Wenga ngawaubaya.”
3 Nabembe api'ndo ba dini bansitaki Yesu kwa makowe gambone.
4 Bai, Pilato ngannaluya kai', “Wenga uyangwali ata likowe limo? Lingulya makowe
ga goti gabakusitakilya!”
5 Lakini Yesu aayangwili ata likowe lyolyoti, na Pilato mwene aatisangala.

Yesu aukumilwa kiwo
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yoa 18:39-19:16)

6 Yaai mimu yabe panga kila paika si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, Pilato aayu'gu'lyage
ntabilwe yumo ywabansawi bene bandu.
7 Nsimu wo, kwabile na mundu yumo ywakemilwe Balaba, aabile ntabilwe pamope
na aine bi'ngi' babaapangite makosa go bulaga bandu no kana kwiyu'wa silikali.
8 Bandu baingi bannyendeli Pilato li'nga kunnu'ba aapangi kati mwaibile mimu yake.
9 Pilato ngaalaluya, “Mupala ninnyu'gu'lyange ayu' nkulungwa wa Ayahudi?”
10 Aalongei nyo kwa mwanjaa aatangite panga api'ndo ba dini bampelike Yesu kasake
kwa kitumbu sa kummi'kya bwigu bai.
11 Lakini api'ndo ba dini ngabaasopa bandu li'nga bannu'be Pilato aayu'gu'li Balaba.
12 Pilato aatikwalaluya kai', “Bai, mupala nipange namani na ayu' mundu ywa-
munkema nkulungwa wa Ayahudi?”
13 Ngabapanga ndu'ti kababaya, “Abambilwe munsalaba!”
14 Pilato ngaalaluya, “Aapangite likosa gani?” Lakini baayongiye panga ndu'ti
kababaya, “Abambilwe!”
15 Pilato kwo pala kwapulaisa bandu, ngaayu'gu'lya Balaba no amulisa Yesu
aku'batilwe mikwasu na kunkamukiya kwa asikali li'nga abambilwe munsalaba.

Yesu asalangilwa na asikali
(Mat 27:27, Yoa 19:2-3)

16 Bu'kapo, asikali ngabampeleka Yesu kunyumba ya liwali no kema kipi'nga soti sa
asikali.
17 Banng'walike Yesu ngu'bo yene lukanda lwa sambalau no lu'ka kapiya ya mimimwa
na kunng'walika muntwe.
18 Ngabatumbwa kumpanga abali kwa kunsalanga, “Ukayumuka, Wankulungwa wa
Ayahudi!”
19 Ngabanku'mbwa muntwe kwa nnai, kumunia mmata, na kunkilikitya nnu'ngi' yake.
20 Bu'ka pa kunsalanga, ngabammula yi'lu' ngu'bo ya sambalau na kunng'walika
ngu'bo yake, bu'kapo ngabampeleka kummamba.

Bambilwa kwa Yesu
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yoa 19:17-27)

21 Pabaabile kabampeleka, baakwembine na mundu yumo ywaakemilwe Simoni,
mwenekaya wa Kulene kauma kunng'unda. Aywo aai tati' ywa Alekisanda na Rufo,
ngabanni'ndi'ndi'lya aupu'twe nsalaba wa Yesu.

22 Bu'kapo ngabampeleka Yesu mpaka pandu papaakemilwe Golgotha, ilombolya
Pandu pa Lipakala lya Ntwe.
23 Bampei divai yaiyangabanilwe na manemane, lakini ywembe aakani nywa.
24 Bu'kapo ngabammamba munsalaba no bagana magu'bo gake kwo ng'andya
mpumbe, li'nga batange panga ngu'bo gani yaipalikwa kila mundu apate.
25 Yaai musaa itatu ya kindai' paabambilwe munsalaba.
26 Lyaandikilwe lilu'nga bu'kana no sitakilwa kwake lyalyaandikilwe, "Nkulungwa wa
Ayahudi."
27 Kai' apokonyoli abi'li' baabambilwe pamope na Yesu munsalaba, yumo kunki'ya na
ywi'ngi' kummalyo.
29 Bandu babaabile kabapi'ta palu', ngabatikatika mitwe na kumpwi'wa kababaya,
"Kumbe! Wenga waupalage kuibomwana nyumba ya Nnu'ngu' na kuisenga kai' kwa
masu'ba gatatu,
30 wiuluye munsalaba li'nga wikosopoli wamwene!"
31 Nyinyonyo na api'ndo ba dini pamope na balimu ba salya ya Musa ngabankeneka
Yesu kababakiyana, "Aakosopoli bi'ngi', lakini kwikosopolya mwene akombwali!
32 Ati' ywembe aibaya nga Kilisitu, nkulungwa wa Isilaili! Lelo, aiuluye mwene
munsalaba li'nga na twenga tupate lola na kumwu'bi'lya." Nabembe babaabambilwe
nakwe mumisalaba yabe, ngabampwi'wa.

Yesu awi'lya munsalaba
(Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yoa 19:28-30)
33 Na payikite saa sita ya muntwekati mpaka saa tisa, lubi'ndu' lwauwi'ki'li nni'ma
woti.
34 Na paikite saa tisa, Yesu aau'bwiye lilobe kakemelya, "Eloi, Eloi, lema sabakitani?"
Lombolya, "Nnu'ngu' wangu', Nnu'ngu' wangu', mboni utenileka?"
35 Bi'ngi' ba bandu babaayi'mi po pabayu'wine go, baatibaya, "Mumpi'kani, ankema
Eliya."
36 Mundu yumo ngabutuka lubi'lo yenda suya mukasiki na kwitabya munnai. Bu'kapo
ngamwu'bu'ki'ya Yesu li'nga anywe, kabaya, "Munneke, tulole mana Eliya alu'a isa
kumuluya bu'ka munsalaba."
37 Lakini Yesu aau'bwiye lilobe liku'lu', ngayomoka.
38 Bai, panjia munyumba ya Nnu'ngu' ngaipopwanika itema ibi'li', bu'ka kunani mpaka
pai'.
39 Mpi'ndo yumo ywa asikali ywaayi'mi nnu'ngi' ya Yesu paibweni mu'lu' mway-
omwike, ngabaya, "Kakape mundu yu' aai Mwana wa Nnu'ngu'!"
40 Kwabile na alwawa babalingulyage kwa kuutalu. Mukipi'nga sabe aai Malia
Makatalena, Malia mau' bake Yakobi nnunawe Yose, na nnwawa ywi'ngi' Salome.
41 Alwawa ba nga balu' babammi'ngi'yite Yesu na kuntumikia nsimu waabile Galilaya.
Alwawa bi'ngi' baingi babammi'ngi'yite mpaka Yelusalemu baabile po nyinyonyo.

Sikilwa kwa Yesu
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yoa 19:38-42)
42 Paikite kitamwiyo, lyaai lisu'ba lyo yingilya Sabato ya Ayahudi.
43 Kwabile na Yusupu wa Alimataya, mundu mwene isima mu Balasa Liku'lu', kai'
api'kanilyage isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Kwa nyo, Yusupu ngayenda lu'ba ntwi
wa Yesu kwa Pilato pangali yogopa.
44 Pilato aatisangala payu'wine panga Yesu awile. Ngankema yu'lu' mpi'ndo ywa
asikali na kunnaluya panga kakape Yesu awile.
45 Pilato pabakiyilwe na yu'lu' mpi'ndo ywa asikali panga Yesu awile, ngannyi'ki'ti'ya
Yusupu yenda kuutola ntwi wake.
46 Apo Yusupu ngapi'ma sanda uu, na kuulukiya pai' ntwi, na kuuti'li'ti'ki'ya sanda.
Ngaubi'ka ntwi wo mulisiko lyalisongilwe mumpi'mbi'. Bu'kapo, ngaimbilikia liwe
liku'lu' paniango wa lisiko.
47 Nabembe Malia Makatalena na Malia mau' bake Yose baapabweni pandu pa-
banng'onjike.

16

Yu'ka kwa Yesu
(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yoa 20:1-10)
1 Paliyomwike lisu'ba lya Sabato, Malia Makatalena, Malia mau' bake Yakobi, na
nnwawa ywi'ngi' Salome baapi'mite mauta go sikya li'nga bakaupakaye ntwi wa Yesu.

2 Jumapili kindai', lisu'ba kalitumbwa pita, ngabayenda kulisiko.
3 Nabembe baai kababakiyana, “Nyai ywakombwa kulinokwa li'lu' liwe bu'ka
munniango wa lisiko?”
4 Lakini pabalingulile, ngabalibona li'lu' liwe liku'lu' linokolilwe pambwega.
5 Pabaabile kabayingya mulisiko, ngabankolya mwinsembe yumo aweti nganju uu,
atami kummalyo, nabembe ngabang'ang'amuka.
6 Lakini mwinsembe yu'lu' ngaabakia, “Kanemung'ang'amuke! Mumpala Yesu wa ku
Nasaleti ywaabambilwe munsalaba. Ywembe ayu'kite, abileli pano. Mulinguli, pano nga
pandu pabammi'kite.
7 Lakini nambi'yambi' muyende mukaabakiye banamasi' bake pamope na Petili
panga endalongolya yenda ku Galilaya, namwenga mukammona kwo kati mu'lu'
mwaamakiye.”
8 Bai, baapitike mulisiko no butuka lubi'lo ku'no kabalendema no sangala muno.
Nabembe bammakiyeli mundu ywoywoti kwa mwanjaa baatiyogopa.*

Yesu ampitya Malia Makatalena
(Mat 28:9-10, Yoa 20:11-18)
9 Yesu paayu'kite, yaai kindai' lisu'ba lyo tumbulya yuma. Aampiti wi'ti' Malia
Makatalena, yu'lu' ywammi'ngite moka saba.
10 Malia ngayenda kwabakia balu' babaabile pamope na Yesu. Na paikite aayi'i
kwakolya kabalombola no li'la.
11 Lakini, pabayu'wine panga Yesu ayu'kite na Malia Makatalena aamweni, baau'bi'li
lili.

Yesu aapitya banamasi' abi'li'
(Luk 24:13-35)
12 Bu'kapo banamasi' abi'li' baabile kabayenda kumigunda, Yesu ngaapitya abile
agalambwike kuminyo.
13 Nabembe baatibuyangana na kwabakia banamasi' bi'ngi' makowe galu', lakini
nyinyonyo baau'bi'li lili.

Banamasi' bendatumilwa
(Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yoa 20:19-23, Mat 1:6-8)
14 Kuundi'la, Yesu aapiti balu' banamasi' ku'mi na yumo pabaabile kabalya kilyo.
Aatikwakalipya kwa kitumbu so kotoka u'bi'lya kwabe na unonopau wa myoyo yabe
kwo kana kwau'bi'lya balu' babaamweni bu'ka pa uyu'ki wake.
15 Bu'kapo ngaabakia, “Muyende mudunia yoti mukaale abali inannoga kwa kila
mundu.
16 Ywau'bi'lya no batisilwa aalu'a kosopolelwa, lakini ywaakotoka u'bi'lya aauku-
milwa.
17 Na boti babaalu'a u'bi'lya baalaya myasu yi'no. Kwo tumya lina lyangu', baalu'a
bi'nga moka, baalongela kwa luga yayambi'.
18 Kai', baakamwa nng'ambo kwa maboko gabe, ata mana banywile kili'be sene sumu
baasulikali katu, baabi'ka moko gabe panani ya atamwe, nabembe baayu'yu'ki'lwa.”

Yesu au'bu'yi'lwa kunani
(Luk 24:50-53, Mat 1:9-11)
19 Bwana Yesu paayomwi longela nabo makowe go, ngakatuyilwa yenda kunani no
tama kummalyo ga Nnu'ngu'.
20 Nabembe banamasi' bake ngabayenda ala abali yake kila pandu. Bwana Yesu
aapangite lyengo pamope nabo na kulikangamaya liyi'gi'yo lyake kwa myasu yayaayi'i
pamope na liyi'gi'yo lyo.

* **16:8** Maandiko gi'ngi' ga kwai'mbu' gayomolya Injili yi'no 8

Luka
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka

1 Mundumuko Topili, bandu baingi bakasine andika bu'kana na makowe galu'
gagaapangike paminyo gitu.
2 Bagaandike kati mwatubakiyilwe na balu' babaagabweni makowe go kagapangika
bu'ka patumbu na babaalage Liyi'gi'yo lyo.
3 Nanenga bu'kana no pekeseni makowe goti bu'ka patumbu, niibweni nikwandiki wa
mundumuko kwa kindonda,
4 li'nga nawenga wiloli wamwene ukakape ya makowe galu' goyi'ganilwe.

Lilagano lyo belekwa kwa Yoani

5 Masu'ba ga Helode, nkulungwa wa Yudea, kwai na mpi'ndo wa dini ywakemelwage
Zakalia, ywaabile mukipi'nga sa upi'ndo wa dini wa Abiya. Nnyumbowe akemelwage
Elisabeti nembe aabile mukipi'nga sa lukolo lwa Aluni.
6 Boti abi'li' baai apeleteu kwa Nnu'ngu', batamage kwo bi'ngi'ya goti gaalagi Nnu'ngu'
wangali bi'ki'lwa lukolo.
7 Lakini, baabile banapapali mwana mwanjaa Elisabeti aai ntonga na boti abi'li' baai
agoi muno.
8 Paliikite lisu'ba lyake lyo panga lyengo lya upi'ndo wa dini palua lwa nyumba ya
Nnu'ngu',
9 Zakalia asaulilwe na bandu kati mwaibile mimu yo yingya mu Nyumba ya Nnu'ngu'
li'nga auye ubani.
10 Kipi'nga sa bandu saamesekine palua kabasali, ku'no Zakalia kauya ubani.
11 Amo nnyumba, ngampitya malaika ywa Nnu'ngu' ywayi'mi kummalyo ga kibi'ki'lyo
so ukiya ubani.
12 Paamweni, Zakalia aapatike ndele no yogopa.
13 Lakini malaika wa Nnu'ngu' ngammakia, “Wa Zakalia we, kaneuyogope, mwanjaa
gonnu'bite Nnu'ngu' akuyu'wine. Nnyumbogo Elisabeti alu'a kupapya mwana nnalu'me,
na lina lyake wantine Yoani.
14 Waalu'a napusika muno na bandu baingi baapanga si'li'ku'si'li'ku' kwa kitumbu so
belekwa kwake.
15 Alu'a panga wa mpu'ku'bi'la nnu'ngi' ya Nnu'ngu'. Alu'a lobyali wi'mbi' wowoti,
alu'a twi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu bu'ka mundumbo ya mau' bake.
16 Alu'a kwagalambwa bandu baingi ba Isilaili baamuyangani Nnu'ngu' wabe.
17 Alu'a kunnongolya Bwana, ku'no kalongoyelwa na makakala ga Loo Mpeleteu
kati nnondoli ywa Nnu'ngu' Elia. Aalu'a kwaawana akina tati' na bana babe, na
kwigalambwa myoyo ya kimbu'ku'su' babe na malango kati mwabapanga bandu ba
Nnu'ngu', bu'kapo ammi'ki wiso Bwana bandu bake.”
18 Zakalia ngammakia aywo malaika, “Kikowe saku' sakilu'a nipanga nenga niu'bi'li
likowe li'? Nenga na nnyumbo wangu' twaboti tugoime.”
19 Malaika ngannyangwa, “Nenga na Gabulieli, na malaika ywaniyi'ma nnu'ngi' ya
Nnu'ngu', nitumilwe nikubakie abali inannoga.
20 Pi'kania, mwanjaa ukana u'bi'lya makowe ganikubakia ulu'a galambuka panga wa
bubu, walongelali mpaka gano ganikubakie gatimi.”
21 Apo bandu baakibweni kyukala kwa mwanjaa Zakalia aasi'li'ye pitya palua lwa
Nyumba ya Nnu'ngu'.
22 Paapiti panja, akombwili longela nabo. Yabonekine mpu'la kasabe Zakalia
aagabweni makowe gayambi' mu Nyumba ya Nnu'ngu', mwanjaa ywembe alongelage
kwo langyalangya na moko.
23 Paliyomwike lyengo lyake lyo yi'mi'li'ka mu Nyumba ya Nnu'ngu', aabuyangani
kaya.
24 Bu'kapo, nnyumbowe Elisabeti ngayi'ma ndumbo, ngayu'ba kasake kwa myei
mitano kabaya,
25 “Ago nga gaanipangi Nnu'ngu', anibi'ki kiya na kunibu'ki'ya oni yo kotoka beleka
yanaabile nayo paminyo ga bandu.”

Lilagano lyo belekwa kwa Yesu

26 Pawikite mwei wa sita, malaika Gabulieli aatumilwe na Nnu'ngu' ayende kukilambo
sakikemelwa Nasaleti, akwo ku Galilaya,

27 kwa mwi'nja yumo ywangalikuntanga nnalu'me ywakemelwage Malia, aakobekilwe
na Yusupu bu'ka mulukolo lwa Daudi.
28 Malaika ngannyendelya na kummakia, “Abali wenga wauyaliwite na Nnu'ngu',
Nnu'ngu' abile pamope na wenga.”
29 Malia paayu'wine makowe go, ngaumpata ntenyo, no tumbwa gania, “Makowe ga
galombolya namani?”
30 Malaika ngammakia, “Malia, kaneuyogope, nnyino Nnu'ngu' akupendile.
31 Ulu'a yi'ma ndumbo, waalu'a papa mwana nnalu'me, na lina lyake wantine Yesu.
32 Ywembe aalu'a panga mpi'ndo na aakemelwa Mwana wa Nnu'ngu' nku'lu'. Nnu'ngu'
alu'a kumpeya kiti'gu' sa lenji bu'ka mulukolo lwa nkulungwa Daudi.
33 Kwa nyo, alu'a tawala lukolo lwa Yakobi milele na ukulungwa wake wayomokali.”
34 Malia ngannyangwa, “Ago kagapitya kwaku', nanenga nantangali nnalu'me?”
35 Malaika ngannyangwa, “Alu'a kuulukya Loo Mpeleteu, na uweso wa Nnu'ngu'
Nku'lu' walu'a kwisilya kati kiwili. Kwa nyo, mwana ywaabelekwa alu'a kemelwa
Mpeleteu Mwana wa Nnu'ngu'.
36 Kai' utange ata Elisabeti nnongogo, ywabammayage ntonga, ai na ndumbo ya myei
sita ya mwana nnalu'me, naywembe nng'oi.
37 Kwa nyo, makowe goti apanga Nnu'ngu'.”
38 Malia aabaite, “Nenga na mundu wa Nnu'ngu', nipangilwe kati mwobaike.”
Payomwi yangwa nyo, yu'lu' malaika ngabu'ka.

Malia antyangilya Elisabeti

39 Bu'ka pa masu'ba nsi'si', Malia aayabwi mwanja wa kiyu'ngu'ya mpaka kunni'ma
waubile mwitu'mbi' ya ku Yudea.
40 Akwo, aayi'i kunsalimia Elisabeti munyumba ya Zakalia.
41 Elisabeti paayu'wine lilobe lya Malia, mwana nnele mundumbo yake
ngau'mbau'mba, nembe Elisabeti ngatwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu.
42 Ngalongela kwa lilobe liku'lu', “Utiyaliwa pi'ta alwawa boti, na ywolu'a kumpapa
kwa ndumbo yobilenayo, ayaliwite.
43 Mwanjaa namani makowe maku'lu' kati ga kumbitya ne, ata mau' bake Bwana
wangu' baniisili?
44 Paniyu'wine lilobe lyako bai, kaunipanga abali, kaana kakabile nndumbo yangu'
kaatiu'mbau'mba kwo pulaika muno.
45 Nantali wenga wauu'bi'li panga galu' gaakubakie Nnu'ngu' galu'a pitya.”

Mwambo wa Malia kannumba Nnu'ngu'

46 Malia ngabaya,
“Mwoyo wangu' unnumba Nnu'ngu',
47 Na loo yangu' impulaikya Nnu'ngu', ywanikombwile.
48 Kwa mwanjaa anninguli kwa liyo lya kiya, ntumisi wake ywa nnyu'wa.
Kwa nyo, bu'ka nambi'yambi' bandu boti balu'a nikema na ywayaliwite.
49 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' mwene makakala anipangi maku'lu',
lina lyake lipeleteu.
50 Kwabi'kya kiya balu' bandu babamwisimu,
lama bu'ka lubelekwo mpaka lubelekwo.
51 Apangite makowe maku'lu' kwa luboko lwake,
Aasengemwaniye bene mpyata mumyoyo yabe.
52 Aulwiye bene makakala bu'ka muiti'gu' yabe ya lenji,
na kwa katuya aki'ba.
53 Ayukutiye manogau bene njala,
na kwabu'ya moko gabule bene mali.
54 Annyangatie ntumisi wake Isilaili,
aku'mbu'ki kiya sake.
55 Kati mwaalagi api'ndo bitu,
Bulaimu na lubelekwo lwake mpaka mwiso wa bwu'mi.”
56 Malia aatami na Elisabeti kwa myei itatu, no buyangania kasake.
57 Paikomile ndumbo yake, Elisabeti ngapapa mwana nnalu'me.

Belekwa kwa Yoani Ywabatisage

58 Alongobe na bandu, pabayu'wine makowe go panga Nnu'ngu' ami'kikiya muno,
baanapusike pamope nakwe.
59 Paliikite lisu'ba lya nane, baatiisa li'nga kumwina mwana liku'mbi' na kuntina lina
lya tati' bake Zakalia.

60 Mau' bake ngabakana, ngababaya, “Nyinyo lili, mbala akemelwe Yoani.”
61 Ngabammakia, “Mboni ntu'pu' mundu ywakemelwa lina lyo mulukolo lwinu?”
62 Bai, ngabannaluya Zakalia kwo langyalangya bapate tanga panga apala mwana wake akemelwe nyai.
63 Nembe aalu'bite kibao so andika, aandike nnyanya, “Yoani nga lina lyake.” Boti baatisangala.
64 Popopo, nkano na lulimi lwa Zakalia ngaiyu'gu'li'lwa, ngalongela na kunnumba Nnu'ngu'.
65 Alongobe baayingililwe na bwoga pabagabweni makowe go, gaayu'wanike kila pandu muitu'mbi' ya Yudea.
66 Boti babaagayu'wine makowe go, baatigania mumyoyo yabe ku'no kababaya, “Mwana yu' alu'a panga mundu gani?” Mwanjaa makakala ga Bwana gabile pamope nakwe.

Mwambo wa Zakalia

67 Zakalia tati' bake mwana, ngabatwi'li'yi'lwa na Loo Mpeleteu, no piya kilondwo si'.
68 “Akwi'yi'lwe Bwana Nnu'ngu' wa Isilaili!
Mwanjaa aatikwaisilya na kwakombwa bandu bake.
69 Atupei nkomboli ywa kutukombwa,
mmelekwa kwa lukolo lwa Daudi, ntumisi ywa Nnu'ngu'.
70 Mu'mu'lu'mu'lu' mwalongei bu'ka kwai'mbu',
kwa ndi'la ya alondoli bake apeleteu,
71 panga alu'a kutukombwa mmoko ga andumu bitu,
no bu'ka mumaboko ga boti babatusukwa.
72 Aabaite alu'a kwabi'kya kiya api'ndo bitu,
no ku'mbu'kya lilagano lyake lipeleteu.
73 Aalapi au'ku' bitu Bulaimu,
panga alu'a tuyalya twenga.
74 Panga aatulagi kutukosopolya bu'ka mmoko ga andumu bitu,
tupate tumika wangali yogopa.
75 Kanetulemale myoyo na tubonekane twapeleteu nnu'ngi' yake,
masu'ba goti ga bwu'mi witu.
76 Nawenga wa mwana wangu' walu'a kemelwa wa nnondoli wa Nnu'ngu' nku'lu',
waalu'a kunnongolya Bwana, kumpetulya ndi'la yake,
77 Wabakie bandu bake panga alu'a kwakosopolya,
kwo bu'yi'lwa masambi gabe.
78 Kwa kiya kiku'lu' sa Nnu'ngu' witu,
Atuumukulya bweya bu'ka kunani.
79 Na kwamulikya boti babatama mulubi'ndu' na kiwili sa kiwo,
alongoye nganjo yitu mundi'la ya amani.”
80 Mwana aatiku'la, no pata makakala ga mumwoyo. Aatami mulubele mpaka paisi boneka paminyo ga bandu ba Isilaili.

2

Belekwa kwa Yesu
(Mat 1:18-25)

1 Masu'ba galu' nkulungwa ywa Kiroma ywakemelwage Agusito aoniye lilu'nga kwapala bandu boti panni'ma babalangilwe.
2 Awo ngawai ntumbwo wo balangilwa bandu, masu'ba go Kulenio aai mpi'ndo ywa nkoa wa Silia.
3 Bandu boti baayi'i balangilwa, kila mundu pakilambo sake sabelekulile.
4 Yusupu nembe aayabwi mwanja bu'ka kukilambo sa Nasaleti kuwilaya ya Galilaya li'nga akabalangilwe. Mwanjaa ywembe aabile mulukolo lwa Daudi, aayi'i kukilambo sa Betelehemu, kunkoa wa Yudea kwaabelekuli nkulungwa Daudi.
5 Aayi'i balangilwa pamope na Malia nnwawa ywankobekage, naywembe pamasu'ba go aai ntopelwe.
6 Pabaabile kwo, ngaliika lisu'ba lyake lyo komboka.
7 Ngakomboka mwana nnalu'me mmele wake, anng'walike tugu'bo twa kyana na kunng'onjeka mukili'lyo sa ng'ombe mwanjaa baapatikeli poogonjo, nyumba ya ageni yai yatwi'la.

Asungi na Malaika

8 Pandu po paabile na asungi ba ngondolo, babakelekage kilo mumakwabo li'ndi'la
myugo yabe. 9 Malaika wa Bwana ngaapitya kwa kiimuimu, na bweya wa utukupu wa
Bwana ngawamulikya pu'pu'lu'. Baatiyogopa muno.
10 Malaika ngaabakia, "Kanemuyogope! Ninnetyangite abali inannoga yo napusika
muno, yailu'a kwapata bandu boti.
11 Mwanjaa li'no pansengo wa Daudi abelikwe Nkosopoli, abelikwe kwa kitumbu sinu
mwenga nga Kilisitu Bwana.
12 Na wu'no walu'a panga mwanju kasinu, panga mukankwemba mwana kilekeleke
banng'walike ngu'bo ya kyana banng'onjike mukili'lyo sa ng'ombe."
13 Popopo lipi'nga lya malaika ba kunani ngalilu'mbana na aywo malaika kabannumba
Nnu'ngu' kababaya,
14 "Utukupu kwa Nnu'ngu' kunani,
na amani padunia kwa bandu baapendi ywembe."
15 Bu'ka pabaabu'i abo malaika buyangania kunani, asungi ngababakiana, "Tuyende
nswaa mpaka ku Betelehemu tukalibone likowe li' lyatubakie Bwana."
16 Bai, baayi'i kwo talima, ngabaakwemba Malia, Yusupu, na yu'lu' mwana kilekeleke
banng'onjike mukili'lyo sa ng'ombe.
17 Abo asungi pabaamweni mwana ywo, ngabaabakia bandu boti makowe gaba-
gayu'wine bu'kana na aywo mwana.
18 Boti pabayu'wine go, baatisangala bu'kana na makowe gababakiyilwe na asungi.
19 Lakini Malia aagabi'i mumwoyo wake goti no gania.
20 Balu' asungi, baabuyangani kasabe ku'no kabankwi'ya Nnu'ngu' no lumba uku'lu'
wake kwa goti gabaagayu'wine na kugabona, gabi kati mwabaabakiyilwe.

Mwana atinilwa lina
21 Pagapite masu'ba manane bu'ka belekwa, lisu'ba lya kumwina liku'mbi' mwana,
bantinike lina lyake Yesu. Lina lyo aatinilwe na malaika masu'ba ata ndumbo ya mwana
we anayi'mali.

Yesu abi'ki'lwa nnu'ngi' ya Nnu'ngu'
22 Pagaikite masu'ba go peleteyelwa Yusupu na Malia kati mwaipalilwage na salya ya
Musa, abelei bo bampu'twi mwana no yenda nakwe ku Yelusalemu li'nga bampiye kwa
Nnu'ngu'.
23 Musalya ya Bwana Nnu'ngu' iandikilwe, "Kila mwana mmele nnalu'me abaulilwe
kwa Bwana."
24 Kai', baayi'i li'nga bapiye salaka ndutu abi'li' au mabunda gabi'li' ga ngunda, kati
mwaipalikwage musalya ya Bwana.
25 Pamasu'ba go akwo Yelusalemu, kwai na mundu yumo mwene aki na kunkilikitya
Nnu'ngu' lina lyake akemelwage Simioni, ywembe ali'ndage kwa kilu'lu' kosopolelwa
kwa Isilaili. Loo Mpeleteu aabile pamope nakwe.
26 Loo Mpeleteu aamumukuli panga kiwo kinkolyali pangali kummona Kilisitu wa
Bwana, Nkulungwa ywalondolilwe.
27 Bai, kalongoyelwa na Loo Mpeleteu, Simioni aayingi mulua lwa Nyumba ya
Nnu'ngu'. Abelei ba Yesu pabannetike mwana wabe mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu',
bampangi kati mwaipalikwage na salya,
28 Simioni aampoki mwana Yesu mumaboko gake ku'no kankwi'ya Nnu'ngu', kabaya,
29 "Nambi'yambi' Bwana utimisike malagano gako,
unnyi'ki'ti'ye ntumisi wako ayende kwa amani.
30 Maana kwa minyo gangu' niubweni ukosopoli wauuletike
31 waubi'i wiso ubonekane na mili'ma yoti.
32 Bweya wawaalu'a kwamulikya bandu ba panja,
na utukupu kwa bandu bako Isilaili."
33 Tati' na mau' bake Yesu baatisangala kwa makowe gaalongei Simioni kwa abali ya
mwana.
34 Simioni aatikwayalya, ammakie Malia mau' bake, "Mwana yu' alu'a panga kitumbu
so oba no kosopolelwa kwa bandu baingi mu Isilaili. Nembe alu'a panga kati mwanju
wo kanilwa na bandu,
35 li'nga gabagania bandu baingi kwo iya gaumukulwe. Na wenga wamwene, lwu'ngu'
lwalubile kati lipanga linola lwalu'a kuoma pamwoyo wako."
36 Kwaabile na nnondoli wa Nnu'ngu' nnwawa nng'oi muno lina lyake Ana, biti Fanueli
wa kabila lya Asheli. Bu'ka ku'nda, aatami na nsengowe myaka saba bai.

37 Kai', aatami wangali nnalu'me mpaka paikiye upi'ndo wa myaka samanini na nsese.
Nsimu awo woti, aatami palua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kwo punga no lu'ba kilo na
muntwekati.
38 Popopo ngaisa Ana na kunnumba Nnu'ngu' no baya makowe ga mwana ywo kwa
bandu boti babalolelage kombolelwa kwa Yelusalemu.

Buyangania ku Nasaleti
39 Abo abelei pabaayomwi panga goti gagaamulilwe na salya ya Bwana, baabuyangani
kasabe Nasaleti, kuwilaya ya Galilaya.
40 Mwana ngaku'la, aayendeli pata makakala, aatwi'li ikima na ngu'ngu' ya Nnu'ngu'
yaai pamope nakwe.

Mwana Yesu palua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'
41 Abelei bake baai na salya yo yenda ku Yelusalemu kila mwaka masu'ba ga
si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika.
42 Mwana paikiye myaka ku'mi na ibi'li', baayi'i boti kati mwaibile salya yabe ya kila
mwaka.
43 Paiyomwike si'li'ku'si'li'ku', baatumbwi mwanja wo buyangania kasabe, lakini Yesu
aaigali ku Yelusalemu wangali abelei bake tanga panga bannei nsu'gu'.
44 Bembe bawasage aalongwaniye na lipi'nga lya babalongolile. Baayi'i mwanja wa
kutwa banammonali, ngabatumbwa kumpala mwababile alongo na mambwiga.
45 Pabakotwike kummona baabuyangani ku Yelusalemu kumpala.
46 Lisu'ba lyenetatu ngabankwemba mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu', atami pakatikati
ya balimu ba salya, kaapi'kani'a na kwalaluya maswali.
47 Boti babannyu'wine makowe gake baagasangalike malango gake na mu'lu'
mwayangwae kwa ikima.
48 Abelei bake pabaamweni, baatisangala. Malia mau' bake ngabannaluya,
“Wamwana wangu', mwanjaa namani utupangite nyo? Tati' bako na nenga twendeku-
pala, malango gaatuobike.”
49 Ywembe ngayangwa, “Mwanjaa namani munipalage? Mwatangikeli panga,
nipalilwa tama munyumba ya Tati' bangu'?”
50 Lakini abelei bake baatangiteli makowe go galombolya namani.
51 Bai, baabuyangine nakwe mpaka ku Nasaleti, na apeyage isima yabe yoti. Mau'
bake baagabi'kite makowe ago goti pamwoyo wabe.
52 Nembe Yesu aayendeli ku'la kimalango na kyi'mo, no pendelwa na Nnu'ngu' na
bandu.

3

Makowe ga Yoani Ywabatisage
1 Mwaka wa ku'mi na tano waatawalage Kaisali Tibelio, Pontio Pilato atawalage
kunkoa wa Yudea. Helode atawalage Galilaya na nnunawe Pilipi atawalage pakilambo
sa Itulea na Tulakoniti. Lusania atawalage Abilene.
2 Anasi na Kayafa baai api'ndo aku'lu' ba dini. Pamasu'ba go, likowe lya Nnu'ngu'
ngalimwisilya Yoani mwana wa Zakalia ku'lu' kulubele.
3 Bai, Yoani ngayenda muilambo yoti yaipakine na libi'ndi' lya Yordani. Kaabakia
bandu boti bagalambuke, bammuyangani Nnu'ngu' no batisilwa, li'nga aabu'ki'ye
masambi gabe.
4 Ngamo iandikilwe mukitabu sa nnondoli wa Nnu'ngu' Isaya,
“Lilobe lya mundu akema kulubele,
mumpetuli Bwana ndi'la yake,
mugolwe simbasimba yake.
5 Mabi'ndi' goti gaalu'a kulilwa,
kila kitu'mbi' na litu'mbi' yaalu'a pwimwanilwa no yanjayilwa,
papapi'ndike, paalu'a gololelwa.
Mali'la gangapetwa, gaalu'a petulwa.
6 Na bandu boti baalu'a kuubona ukosopoli wauleta Nnu'ngu'.”
7 Bai, Yoani aabakiage bandu baingi babaaisile li'nga aabatise kabaya, “Mwenga mwa
kinng'ambo, nyai ywanking'indile mwitile nyongo yayaisa?
8 Mulaye kwa itendo yinu panga mummuyangani Nnu'ngu' kwo kana buyangania
sambi. Kanemutumbwe kwipuna, ‘Twenga twa bana ba Bulaimu.’ Nimmakianga
kakape panga, Nnu'ngu' akombwa kugagalambwa maliwe gamugabona gapange bana
ba Bulaimu.

9 Bai, libago libi'kilwe paliina lya nkongo kwa nyo, kila nkongo wangali pambika itunda inannoga waalu'a pi'ngu'lwa no sonjelwa mwoto."
10 Kipi'nga sa bandu ngabalaluya, "Tupange buli?"
11 Aayangwi, "Ywabile na ngu'bo ibi'li' ampei mwene buula, na ywabile na kilyo apange nyinyonyo."
12 Nabembe alonga koli ngabaisa li'nga babatisilwe ngabannaluya, "Mwalimu, tupange buli?"
13 Nembe ngayangwa, "Kanemwabonele bandu kwa kwaalonga koli pi'ta yi'lu' yaibi'kilwe na silikali."
14 Nabembe asikali ngabannaluya, "Na twenga tupange buli?" Nembe ngayangwa, "Kanemupokonywe kikowe sa mundu ywoywoti kwa makakala, wala kunsitakya mundu kwa likosa lya kunku'pi'ki'a. Inni'ngane mikwiso yamuli'pi'lwa."
15 Boti baai na kikowe sabakipi'kaniage, baai ngabatumbwa kwilaluya kumyoyo yabe kwa abali ya Yoani panga kwaali' ywembe nga Kilisitu ywabayilwe.
16 Apo, Yoani ngaabakia boti, "Nenga nimmatisanga kwa masi', nsu'gu' yangu' aisa mwene uweso kulikoni nenga, aywo nenga nipwaikali ata undwana kamba ya ilatu yake. Ywembe alu'a kummatisanga kwa Loo Mpeleteu na kwa mwoto.
17 Ywembe aabile na kyelo mumaboko gake, so pepekeya ilalyo akaimati muliku'ngwa paligu'lu, na mayu'ngu'lu'lu' akagatiniye kumwoto wangali imika."
18 Kwa nyo, pamope na gaayi'ganage maingi, Yoani aakong'ondeli bandu kaabakia abali inannoga.
19 Lakini Yoani ankalipi ntawala Helode, kwa kitumbu sa kuntola Helodia nnyumbo wa nnunawe na kumpanga nnyumbowe, na ankalipi kwa ulau woti waupangite.
20 Kai', Helode aayongiye ulau kwa kunnyingia Yoani muutabilwe.

Yesu endabatisilwa
21 Bandu boti pabayomwi batisilwa, nembe Yesu aatibatisilwa. Na Yesu paasalyage, kunani kwatiyu'gu'ka.
22 Na apo, ngapaulukilwa na Loo Mpeleteu ywabile na uyi'me wa ngunda. Lilobe lyayu'wanike bu'ka kunani, "Wenga nga wamwana wangu' wanikupendile, ninogelilwe nawenga."

Lukolo lwa Yesu
23 Yesu paatumbwi tanganikwa na bandu kwa lyengo lyake, aabile na myaka salasini, na bandu bakitage panga ywembe mwana wa Yusupu, mwana wa Heli.
24 Heli abi mwana wa Matathia, ywabile mwana wa Lawi, mwana wa Melki, mwana wa Yanai, mwana wa Yusupu.
25 Ywaabile mwana wa Matathia, mwana wa Amosi, mwana wa Nahumu, mwana wa Esli, mwana wa Nagai.
26 Ywaabile mwana wa Maathi, mwana wa Matathia, mwana wa Shemeni, mwana wa Yoseki, mwana wa Yuda.
27 Ywaabile mwana wa Yohanani, mwana wa Lesa, mwana wa Zelubabeli, Zelubabeli aai mwana wa Shealtieli, Shealtieli ai mwana wa Neli,
28 mwana wa Melki, Melki aai mwana wa Adi, mwana wa Kosamu, Kosamu aai mwana wa Elmadamu, ywaabile mwana wa Eli.
29 Ywaabile mwana wa Yoshua, mwana wa Eliezeli, mwana wa Yolimu, mwana wa Mathati, mwana wa Lawi,
30 Ywaabile mwana wa Simioni, mwana wa Yuda, mwana wa Yusupu, mwana wa Yonamu, mwana wa Eliakimu.
31 Ywaabile mwana wa Melea, mwana wa Mena, mwana wa Matatha, mwana wa Nathani, mwana wa Daudi.
32 Ywaabile mwana wa Yese, mwana wa Obedi, mwana wa Boazi, mwana wa Salmoni, mwana wa Nashoni.
33 Ywaabile mwana wa Aminadabu, mwana wa Admini, mwana wa Alani, ywabile mwana wa Esiloni, mwana wa Pelesi, mwana wa Yuda.
34 Ywaabile mwana wa Yakobi, mwana wa Isaki, mwana wa Bulaimu, mwana wa Tela, mwana wa Naholi.
35 Ywaabile mwana wa Selugia, mwana wa Leu, mwana wa Pelegi, mwana wa Ebeli, mwana wa Sala.
36 Ywaabile mwana wa Kainamu, mwana wa Alfaksadi, mwana wa Shemu, mwana wa Nuu, mwana wa Lameki.
37 Ywaabile mwana wa Methusela, mwana wa Henoki, mwana wa Yaledi, mwana wa Mahalaleli, mwana wa Kenani.

38 Ywaabile mwana wa Enoshi, mwana wa Sethi, mwana wa Adamu, ywaabile ywa Nnu'ngu'.

4

Payilwa kwa Yesu
(Mat 4:1-11, Mal 1:12-13)

1 Yesu abu'i mulibi'ndi' lya Yordani ai ntwi'lya Loo Mpeleteu. Ngalongoyelwa na Loo mpaka kulubele,
2 akwo aapayilwe na Ibilisi kwa masu'ba alubaini, masu'ba ago goti aalileli kili'be. Paliikite lisu'ba lya alubaini ngaimminya njala.
3 Apo Ibilisi ngammakia, "Wenga manautei wa mwana wa Nnu'ngu' ulibakie liwe li' lipange likati."
4 Yesu ngannyangwa, "Iandikilwe, 'Mundu alamali kwa likati bai, ila kwa kila liyi'gi'yo lyalibu'ka kwa Nnu'ngu'.' "
5 Bu'kapo Ibilisi ngampeleka mpaka pandu patu'ndu'bau na kunnaya ukulungwa woti wa padunia. Ibilisi ngammakia,
6 "Naakupeya uweso wa kulungwa yoti yi', kwa mwanjaa ayi' yoti nitipeyelwa na mana nipendi kumpeya mundu nendakombwa.
7 Bai, mana wanikilikitya ayi' yoti yapanga mali yako wenga."
8 Yesu ngannyangwa, "Iandikilwe,
'Unkilikiti Bwana Nnu'ngu' wako,
na kuntumikia ywembe bai.' "
9 Ibilisi ngampu'twa mpaka ku Yelusalemu, panani ya Nyumba ya Nnu'ngu' ngammakia, "Manaitei wenga nga wamwana wa Nnu'ngu', witu'mbu'ye pai',
10 kwa mwanjaa iandikilwe,
'Aabakia malaika bake bakuli'ndi'le,'
11 na kai',
'Baakupu'twa mumoko gabe,
li'nga wakanekunywa magu'lu' gako muliwe.' "
12 Lakini Yesu ngannyangwa, "Iandikilwe, 'Kaneumpaye Bwana Nnu'ngu' wako.' "
13 Ibilisi paibweni ampayike kwa kila ndi'la, nganneka kwa kumpelemba.

Yesu atumbwa lyengo lyake ku Galilaya
(Mat 4:12-17, Mal 1:14-15)

14 Apo Yesu ngaki'li'bu'kya ku Galilaya ai ntwi'lya makakala ga Loo Mpeleteu na makowe gake gayu'wanike muilambo yoti ya papipi.
15 Naywembe aai kayi'gana mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', ngalumbilwa na bandu boti.

Yesu akanilwa ku Nasaleti
(Mat 13:53-58, Mal 6:1-6)

16 Bai, Yesu ngayenda ku Nasaleti, pandu paalelilwe, na lisu'ba lya Sabato kwa Ayahudi aayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kati mwayabile mimu yake. Ngayi'ma li'nga asome Maandiko Mapeleteu kwa lilobe.
17 Ngapokya kitabu sa nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya, ngakiumukwa na kupakolya pandu papaandikilwe,
18 "Loo wa Bwana ai panani yangu',
aniyi'mike mwene li'nga naleti aki'ba abali inannoga.
Anitumike naatangasili atabilwe yu'gu'li'lwa kwabe na kimbulibuli bapate lola
kai' anitumike nakombwe bababonelwa,
19 no tangasa mwaka wa Bwana wo yaliwa bandu ngu'ngu' yake."
20 Payomwi soma, ngakiwi'ki'lya si'lu' kitabu na kumpeya ntumisi, bu'kapo ngatama. Bandu boti ngabammu'nju'lya minyo.
21 Naywembe ngaabakia, "Liyi'gi'yo lyamuliyu'wine, li'no litimile."
22 Boti baatinapusika, munomuno baatisangala kwa makowe manogau gaagalongei. Ngabalaluyana, "Ayu' ka ngamwana wa Yusupu?"
23 Nembe ngaabakia, "Nitangite mulu'a nibakia nnongelo gu', 'Wa nng'anga witepwe wamwene.' Kai' mwabaya, 'Goti gatugayu'wine ugapangite ku'lu' ku Kapernaumu, ugapange kai' pano pakilambo sako.' "
24 Ngapayendelya baya, "Nnondoli atanganikwali pakilambo sake.
25 Pi'kani, kwai na alwawa awi'li'ka baingi ku Isilaili nsimu wa Elia, kai' kwai na njala ngu'lu' munni'ma woti kwa mwanjaa aanileli ula kwa myaka itatu na nusu.

26 Ata nyo, Elia atumilweli kwa nnwawa nng'wi'li'kwa ywoywoti ila kwa nnwawa
nng'wi'li'kwa ywa ku Salepta nni'ma wa ku Sidoni.
27 Kai' ku Isilaili nsimu wa Elisha kwaabile na bene matana baingi. Ata nyo, ntu'pu'
nywapeleteyilwe ila Naamani mwenekaya wa ku Silia."
28 Boti babaabile mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' pabagayu'wine galu',
baatiusika muno.
29 Ngabayi'ma na kumpikia panja ya kilambo sabe na kumpeleka panani ya kitu'mbi',
li'nga bantaikuli pai' bu'ka mungeleuko.
30 Lakini Yesu ngapi'ta pakatikati yabe no bu'ka.

Mundu mwene moka
(Mal 1:12-28)
31 Bu'kapo Yesu ngaelya mpaka ku Kapernaumu kuwilaya ya Galilaya, ngaba kayi'gana
bandu lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.
32 Ngabasangala uweso wabile nawo muuyi'gani, kwa mwanjaa ayi'ganage kwa amuli.
33 Na mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kwabile na mundu ywalobi moka,
aapangite lwengele lwoiba na makutu kakemelya,
34 "Ubile na ki'li' na twenga, wenga wa Yesu wa ku Nasaleti? Buli uisi kutulangamisa?
Nikutangite wenga wanyai. Wenga nga wa Mpeleteu mwene makakala ga Nnu'ngu'!"
35 Yesu ngankalipya aywo moka kabaya, "Ndu'ti! Ummu'ke mundu yu'!" Bai, aywo
moka ngantu'ya pai' yu'lu' mundu na kummu'ka wangali kunsulu ata pasene.
36 Bandu boti ngabasangala, ngababakiana, "Ali' likowe lyayambi' mwanjaa kwa
uweso na makakala ammakia moka bu'ka naywembe endabu'ka!"
37 Makowe ga Yesu gatiyu'wanika muilambo yoti ya nni'ma gu'lu'.

Yesu endakwatepwa bandu baingi
(Mat 8:14-17, Mal 1:29-34)
38 Yesu pabu'i mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', ngayenda kasake Simoni.
Mau' yumo nkiwe Simoni, aai na oma ngali' ngabannu'ba antepwe.
39 Yesu ngaisa no yi'ma papipi nakwe, ngaikalipya yi'lu' oma, ngayu'yu'ki'lwa. Yu'lu'
mau' ngakakatuka popopo na kwatumikia.
40 Lisu'ba palipilyage, boti babaabile na atamwe ba matamwe mbali'mbali', baatikun-
netya. Naywembe aabi'kite maboko gake panani ya kila mundu, ngaatepwa boti.
41 Moka gaatikwabu'ka bandu baingi, ngagakemelya kagabaya, "Wenga nga wa
Mwana wa Nnu'ngu'!" Lakini Yesu nga gakalipya wala aagayi'ki'tiyeli longela, kwa
mwanjaa gaatangite panga ywembe nga Kilisitu ywabayilwe.
42 Ata pakusile Yesu aatibu'ka yenda pandu pakisake, kipi'nga sa bandu ngakimpala.
Pabaamweni, ngabapaya kunkanikiya li'nga kaneabu'ke kasabe.
43 Lakini Yesu ngaabakia, "Nipalikwa kwaalya abali inannoga ya Ukulungwa wa
Nnu'ngu' mumili'ma yi'ngi', kwa mwanjaa nitumilwe kwa go."
44 Bai, aai kaala ku Yudea mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu'.

5

Yesu akema banamasi' alongoi
(Mat 4:18-22, Mal 1:16-20)
1 Lisu'ba limo, Yesu aayi'mi mbwega ya litanda liku'lu' lya Genesaleti, na bandu baingi
baatikunti'li'ta no patigana kabapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
2 Apo Yesu ngaibona ngalaba ibi'li', mbwega ya litanda liku'lu'. Alopoli bene bai
pambwega kabagu'lwa mbi'li'li' yabe.
3 Yesu ngayingya mungalaba yimo yayaabile ya Simoni, na kumpala aiekekeye
mumasi' pasene kuutalu na mbwega ya litanda liku'lu'. Ngatama no yi'gana lipi'nga
lya bandu ku'no abile mungalaba.
4 Payomwi yi'gana ngammakia Simoni, "Uendelese ngalaba mpaka papayendekiye, na
mukatumbukiye mbi'li'li' yinu li'nga mulobe omba."
5 Simoni ngannyangwa, "Mpi'ndo, tutikeleka kilo soti loba lakini tupatikeli kili'be, ila
mwanjaa ulongei wenga niyenda tumbukia."
6 Pabaatumbukiye mbi'li'li' yabe, ngabaloba omba bambone, mpaka mbi'li'li' yabe
kaitumbwa kutwanika.
7 Ngabaakema ayabe ba mungalaba yi'ngi', li'nga sabaayangatiye. Ngabaisa no twi'li'ya
omba ngalaba yoti ibi'li', ngaipala swika kwo topa.
8 Simoni Petili paagabweni go, ngakilikita nnu'ngi' ya Yesu na kummakia, "Bwana,
ubu'ke nnu'ngi' yangu', kwa mwanjaa nenga namwene sambi."

9 Simoni na aine boti baatisangala pata omba banansima kati balu'.
10 Yakobi na Yoani, bana ba Zebedayo, baai alobi aine Simoni. Yesu ngammakia
Simoni, "Kaneuyogope, bu'ka nambi'yambi' ulu'a loba bandu."
11 Ngabaleta ngalaba mbwega ya litanda liku'lu' ngabakileka kila kili'be, na
kunki'ngama.

Yesu antepwa mwene matana
(Mat 8:1-4, Mal 1:40-45)

12 Yesu paabile pakilambo simo sa nni'ma wo, ngakwembana na mundu mwene
matana yi'ga yoti. Mundu ywo ngagonja ukukama na kunnu'ba Yesu, "Bwana mana
upendile, wendakombwa kunipeletea."
13 Yesu, ngagoloya luboko, ngankunywa no baya, "Mbala, upeleteke!" Popopo matana
gake ngagammu'ka.
14 Yesu ngammakia, "Kaneummakie mundu ywoywoti, ila uyende ukailaye kwa
mpi'ndo ywa dini, na ukapiye salaka kwo peleteka kwako kati mwaabaite Musa no
panga kakape upeletike."
15 Lakini makowe ga Yesu gaayendeli yu'waanika kila pandu. Ipi'nga ya bandu
yaatikongolekana kumpi'kania no tepulwa matamwe gabe.
16 Lakini ywembe aayi'i pandu pakisake, no lu'ba Nnu'ngu'.

Yesu antepwa mundu ywatombolwike
(Mat 9:1-8, Mal 2:1-12)

17 Lisu'ba limo Yesu kaayi'gana, Mafalisayo na balimu ba salya bu'ka kila kilambo sa
ku Galilaya, ku Yudea na ku Yelusalemu baatami po. Makakala ga Bwana gabi pamope
nakwe li'nga kwatepwa atamwe.
18 Ngabaisa bandu bampu'twile mumasela mundu ywatombolwike yi'ga. Bapalage
kunnyingiya nnyumba li'nga bammi'ke nnu'ngi' ya Yesu.
19 Bu'kana no yoloka kwa bandu, baakombwili kunnyingiya nnyumba, ngabaamwa
bau'bu'ke pamwagala, no bu'ya iyonjo yabayipile na kumwuluya mumasela nnu'ngi'
ya Yesu, 20 Yesu paabweni bai na imani ngu'lu', ngammakia aywo mundu, "Mbwiga,
masambi gako usamilwe."
21 Balimu ba salya na Mafalisayo ngabailaluya, "Ayu' nyai ywalongela mayi'gi'yo ga
kupulu? Ntu'pu' mundu ywakombwa samya sambi, ila Nnu'ngu' kisake!"
22 Yesu wakwipwi gabagania ngaalaluya, "Mugania ki'li' mumyoyo yinu?
23 Lyaku' lyalibile liyu'yu'u muno baya, 'Usamilwe sambi,' au baya, 'Yi'ma uyende'?
24 Bai, mbala mutange panga Mwana wa Mundu abile na amuli yo samya bandu
sambi padunia." Apo ngammakia yu'lu' mundu ywatombolwike, "Nikubakia, uyi'me
utole masela gako uyende kasako."
25 Bu'kapo, yu'lu' mundu ywatombolwike ngayi'ma nnu'ngi' yabe boti, ngatola
saagonjelile no yenda kasake, ku'no kankwi'ya Nnu'ngu'.
26 Boti batisangala no gania ngabankwi'ya Nnu'ngu' kababaya, "Tugabweni makowe
gayambi' li'no."

Lawi akemelwa abe mwanamasi'
(Mat 9:9-13, Mal 2:13-17)

27 Bu'ka pa go, Yesu aapitike panja, ngammona nnonga koli yumo ywakemelwage
Lawi, atami palyengo lyake. Yesu ngammakia, "Uniki'ngame."
28 Naywembe ngagaleka goti nganki'ngama.
29 Lawi aampangi Yesu si'li'ku'si'li'ku' ngu'lu' kasake. Na lipi'nga liku'lu' lya alonga koli
na bandu baingi babaabile po, baatami nabo pamope.
30 Mafalisayo na balimu ba salya, baaku'ku'li'ki banamasi' bake kababaya, "Kwa ki'li'
mulya no nywa pamope na alonga koli na bene sambi?"
31 Yesu ngaayangwa, "Akoti bampalali nng'anga, babampala nng'anga balu' bababile
atamwe.
32 Niisili kwakema bandu anogau ila bene sambi li'nga bammuyangani Nnu'ngu'."

Makowe go punga
(Mat 9:14-17, Mal 2:18-22)

33 Bandu bi'ngi' ngabammakia, "Banamasi' ba Yoani Ywabatisage bakokotyage punga
no lu'ba, ata apwasi ba Mafalisayo bapanga nyinyonyo. Lakini banamasi' bako bendalya
no nywa."
34 Yesu ngayangwa, "Balu' babakokilwe kulisengele bapalikwa punga ku'no mwene
lisengele babile nakwe pamope? Lili!

35 Lakini nsimu walu'a isa, wobu'yi'lwa mwene lisengele kasabe, na nsimu wo,
ngabaalu'a punga."
36 Yesu ngaabakia lukongo lu'no, "Bandu bapapwali kibamba sa ngu'bo yayambi' na
kukibi'ka mungu'bo ngonaa. Mana bapangite nyo, ngu'bo yo yanogelyali. Kai', yapanga
bapapwi ngu'bo yayambi'.
37 Kai' bandu bayi'yali kinywo sa njabibu yayambi' mumapondo maumala, kwa
mwanjaa aso kinywo sayambi' salu'a kanja mapondo go, kinywo salu'a yitanika na,
mapondo gaalabika.
38 Kinywo sa njabibu yayambi', kiyi'yi'lwa mumapondo gayambi'.
39 Ntu'pu' mundu ywaminyikia nywa kinywo sa njabibu yayambi' bu'ka po nywa
kinywo sa njabibu ngona, maana ibayilwa yi'lu' ngona nga inannoga muno."

6

Makowe ga lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi
(Mat 12:1-8, Mal 2:23-28)

1 Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi Yesu paabile kapi'ta mumigunda ya ngano,
banamasi' bake baatumbwi ti'kwana no ting'anda yeyo ya ngano li'nga balye nombo
yake.
2 Mafalisayo baingi ngabaalaluya, "Mboni mupanga makowe gagakanilwa na salya
kulisu'ba lya Sabato?"
3 Yesu ngaayangwa, "Munasomali mwaapangite Daudi na aine pabaabile na njala?
4 Ywembe aayingi mu Nyumba ya Nnu'ngu', no tola galu' makati gagabi'kilwe nnu'ngi'
ya Nnu'ngu', lya na kwapeya aine. Yatikanilwa mundu lya makati galu' ila api'ndo ba
dini bai."
5 Apo ngaabakia, "Mwana wa Mundu nga Bwana wa Sabato."

Mundu mwene luboko lutomboloka
(Mat 12:9-14, Mal 3:1-6)

6 Lisu'ba li'ngi' lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'
no yi'gana. Mu'lu', mwaabile na mundu ywalemile luboko lwa mmalyo.
7 Balimu ba salya na Mafalisayo bapalage kitumbu sakunsitakya Yesu, kwa nyo
baatikumpekeseni bannole mana alu'a kuntepwa mundu lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.
8 Lakini Yesu aatangite mwabaganiage, ngammakia yu'lu' mwene luboko lutomboloka,
"Kakatuka, uyi'me pakatikati yabe." Ngayenda no yi'ma.
9 Yesu ngaabakia, "Ninnaluya mwenga, lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi nantali panga
makowe manogau au ganannyata, tepwa au bulaga?"
10 Paaloi boti bababile palu' ngammakia yu'lu' mundu, "Goloya luboko lwako."
Naywembe paapangite nyo, luboko lwake lwapangite lukoti kai'.
11 Lakini bembe baatiusika muno ngabalaluyana, lyakau lyaku' lyakumpangya Yesu.

Yesu asawa banamasi' ku'mi na abi'li'
(Mat 10:1-4, Mal 3:13-19)

12 Lisu'ba limo Yesu aayi'i lu'ba Nnu'ngu' kukitu'mbi', aakelike sekesekembe.
13 Pamalau' ngaakema banamasi' bake, na nkati yabe ngabawa bandu ku'mi na abi'li'
abo ngaakema atumilwe,
14 Simoni (ywaatinilwe na Yesu lina lya Petili) na Andelea nnunawe, Yakobi na Yoani,
Pilipi na Batolomayo,
15 Matei, Tomasi, Yakobi wa Alufayo na Simoni wa kipi'nga sa Mazeloti,
16 Yuda ywa Yakobi, na Yuda Isikalioti ywaansongi Yesu.

Yesu endayi'gana no tepwa bandu
(Mat 4:23-25)

17 Yesu aalongwaniye na banamasi' bake kaelya bu'ka kukitu'mbi', aayi'mi pandu
pankanya. Apo pai na lipi'nga liku'lu' lya banamasi' bake na bandu baingi bababu'i
lwingo lwoti lwa Yudea, Yelusalemu, kumbwani ya Tilo na Sidoni. Boti baisi kumpi'kania
Yesu no tepulwa matamwe gabe.
18 Aatepwi boti, kai' aatepwi na babaauyilwage na moka.
19 Bandu boti bapalage bankunywe, kwa mwanjaa nkati yake gapitage makakala ga
kwatepwa boti.

Nantali na kibona
(Mat 5:1-12)

20 Yesu ngaagalambukya banamasi' bake ngabaya,

“Nantali mwenga mwamile mwaki'ba,
kwa mwanjaa Ukulungwa wa Nnu'ngu' winu.
21 Nantali mwenga mwamuminya njala nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a yukuta.
Nantali mwenga mwamuli'la nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a eka.
22 “Nantali mwenga mwamusukilwa na bandu, mwamubaulwa, mwamui'mbu'lwa, no linyatia lina linu kwa mwanjaa ya Mwana wa Mundu.
23 Pagaapita ago goti mwanapusike no u'mbau'mba, kwa mwanjaa upo yinu ngu'lu' ibile kunani. Kwa mwanjaa api'ndo babe baapangile alondoli ba Nnu'ngu' nyinyonyo.
24 Lakini mwakibona mwenga mwamatayili,
kwa mwanjaa mupatike upo yinu.
25 Mwakibona mwenga mwamuyukuta nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a minya njala palu'ngi'.
Mwakibona mwenga mwamweka kwo napusika nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a li'la no lombola.
26 Mwakibona mwenga mwamulumbilwa na bandu boti,
kwa mwanjaa api'ndo babe baapangi alondoli ba ubu'su' nyinyonyo.”

Kwapenda andumu
(Mat 5:38-48, 7:12)

27 “Lakini nimmakianga mwenga mwamunipi'kania, mwapende andumu binu, na mwapangi manogau babansukwanga.
28 Mwalu'bi makowe manogau balu' babannosa na mwalu'bi balu' babampangya ulau.
29 Mundu mana akuku'mbwi ligomo limo ung'alambukiye na linebi'li'. Mundu mana akupokonywi likoti lyako unneki na kiyampani sako.
30 Ywoywoti ywakulu'ba wampei na mundu mana akupokonywi kili'be sako kaneunnonge kukuki'li'bu'ki'ya.
31 Mwamupala bandu bampangi mwenga, nabembe mwapangi nyinyonyo.
32 “Mana mwaalu'a kwapenda babampendile, mwenga mwalu'a pata upo yaku'? Ntu'pu', kwa mwanjaa ata bene sambi baapenda babaapendile.
33 Kai' mana mwapangi manogau balu' babampangi manogau, mwalu'a pata upo yaku'? Kwa mwanjaa ata bene sambi bapanga gogogo.
34 Na mana kamwapeya ngu'ta balu' bamwu'bi'lya kunni'pya, mwapata upo yaku'? Kwa mwanjaa ata bene sambi baapeya ayabe li'nga baki'li'bu'ki'yi'lwe si'si'lu'si'lu'.
35 Ila mwenga mwapende andumu binu na kwapangya manogau, mwapei ngu'ta wangau'bi'lya ki'li'bu'ki'yi'lwa na upo yinu yapanga ngu'lu', namwe mwapanga mwabana ba Nnu'ngu' ywa kunani. Kwa mwanjaa ywembe nnogau kwa kingasukulu na bababile alau.
36 Mube na kiya kati Tati' binu mwababile na kiya.

Makowe ga kwaukumu bi'ngi'
(Mat 7:1-5)

37 “Kanemwaukumu bi'ngi', na mwenga mwaukumilwali na Nnu'ngu'. Kanemwabi'ki bi'ngi' lukoolo, namwenga mwabi'ki'lwali lukoolo na Nnu'ngu'. Mwasami bi'ngi', namwenga mwasamilwa na Nnu'ngu'.
38 Mwapei bandu ili'be yabapala na mwenga Nnu'ngu' ampeya, mwapokya kili'ngo satwi'la no indilya, tikyatikya ika no yitanika. Kwa mwanjaa kili'ngo sososo samwaali'ngya, nga samwaali'ngi'lwa na Nnu'ngu'.”
39 Ngaabakia lukongo, “Mbulibuli endakombwa kunnongoya ndi'la mbulibuli nnyine? Lili, boti abi'li' baalu'a tumbukya mulyi'mbwa.
40 Mwanamasi' ampi'tali mwalimu wake, lakini mwanamasi' ywayitagile ngaywaba kati mwalimu wake.
41 Mwanjaa buli ukibona kielenje muliyo lya nnyino na lubago lwa muliyo lyako ulubonali?
42 Au ukombwabuli kummakia nnyino, ‘Nnyangu', nileka nikubu'ye kielenje sakibile muliyo lyako’, na wamwene lubile lubago muliyo lyako? Wammu'su'bu'su', ulubu'ye wi'ti' lubago lwa muliyo lyako, ngaummu'ye nnyino.

Mundu atanganikwa kwa makowe gake
(Mat 7:16-20, 12:33-35)

43 “Nkongo unannoga upambikali itunda inannyata wala nkongo unannyata upambikali itunda inannoga.

44 Bandu bautanga nkongo bu'kana na itunda yake, itanganikwe panga, bandu batu'mbwali tini wala njabibu mumimimwa.
45 Mundu nnogau apiya manogau gagabile mumwoyo wake, na mundu nnau apiya malau gagabile mumwoyo wake. Kwa nyo, nkano wa mundu ulongela gagabile mumwoyo wake.

Asengi ba ngolo ibi'li'
(Mat 7:24-27)
46 "Kwa mwanjaa buli munikema, 'Bwana, Bwana,' ku'no kamukana panga ganimmakianga?
47 Nilu'a kumpeyanga lukongo lu'no lwa mundu ywaisa kasangu' kugayu'wa makowe gangu' na kugapanga.
48 Aywo alandana na mundu ywasenga nyumba kwo i'mbi'ya mpaka mumpi'mbi' ngaupita nkukulo wa libi'ndi' pawiku'mbwi nyumba yo lakini isengwanikeli, kwa mwanjaa yaasengilwe ngangamau.
49 Lakini ywoywoti ywagayu'wa makowe gangu' kakotoka kugapanga, aywo alandana na mundu ywasengite nyumba pangali i'mbi'ya. Pawisi nkukulo ayo nyumba ngaiyiluka no sengwanika."

7

Yesu antepwa ntumisi wa mpi'ndo ywa yesi lya Roma
(Mat 8:5-13)
1 Payomwi longela gaabini kwabakia bandu, Yesu aayi'i ku Kapernaumu.
2 Akwo kwaai na mpi'ndo yumo ywa yesi ywembe mpangakasi wake ywampendile, endeminya na kiwo sendekumwegelelya. 3 Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi paayu'wine makowe ga Yesu, ngatuma agoi nsi'si' ba Kiyahudi, bakannu'be Yesu li'nga santepwe mpangakasi wake.
4 Pabaikite kwa Yesu, baatikumpembelelya kababaya, "Ili'ngani mundu yu' umpangi likowe li'.
5 Kwa kitumbu ywembe aaupendi muno nni'ma witu na ngaywatusengi yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'."
6 Bai, kabayenda, baalongwaniye na Yesu. Pabaabile kabaegelya panyumba ya mpi'ndo ywa yesi, yu'lu' ngatuma mambwigalye bakammakie Yesu, "Bwana, kanewisuluye muno, kwa mwanjaa nenga ili'nganili wenga yingya munyumba yangu'.
7 Kwa nyo, nga kitumbu sanikotwike isa kwaubile, naibweni nili'nganili. Ila ulongele bai likowe, na mpangakasi wangu' alu'a lama.
8 Nanenga nibi pai' ya utawala nyonyonyo, na nibile na banayesi pai' yangu'. Nimmakia yumo, 'Yenda,' ywembe endayenda, nimmakia ywi'ngi' 'Isa!' nembe endaisa, na mpangakasi wangu' 'Panga kikowe si'!' nembe endapanga."
9 Yesu payu'wine go, aatisangala, aakigalambuki si'lu' kipi'nga sa bandu sakimmi'ngi'yage, ngabaya, "Nammonali mundu mwene imani ngu'lu' kati yi' mu Isilaili yoti!"
10 Balu' bandu babaatumilwe kwa Yesu pabaabukiye kasake yu'lu' mpi'ndo, bankoli yu'lu' mpangakasi ayu'yu'kilwe.

Yesu annyu'ya mwana wa mau' ywawi'like na nsengowe
11 Bu'kapo, Yesu ngayenda kukilambo sa Naini, aalongwaniye na banamasi' bake, na lipi'nga lya bandu babammi'ngi'yage.
12 Bai, paegeli pa niango wo yingya pakilambo so, baapitike bandu babapu'twi ntwi wa nnalu'me yumo ywabelekwi kisake kwa nnwawa ywawi'like na nsengowe. Bandu baingi ba kilambo so, baabile pamope na mau' ywo.
13 Bwana Yesu paamweni mau' ywo, aammi'ki kiya, ngammakia, "Kaneuli'le."
14 Bu'kapo, ngayenda kugakunywa galu' masela na balu' babaapu'twile baatiyi'ma, ngabaya, "Wamunsembe, Nikuamulisa uyumuke!"
15 Yu'lu' nnalu'me ywawile ngakatuka tama utama, no tumbwa longela. Yesu ngankamukiya kwa mau' bake.
16 Bandu boti baatiyogopa na kunnumba Nnu'ngu' kababaya, "Nnondoli nku'lu' ywa Nnu'ngu' apitike mulukolo lwitu. Nnu'ngu' aisi kwakombwa bandu bake."
17 Makowe gake go gaatiyu'wanika kwoti akwo Yudea na ilambo ya papipi.

Banamasi' ba Yoani babaatumilwe yenda kwa Yesu
(Mat 11:2-19)

18 Banamasi' ba Yoani baayi'i kummakia Yoani makowe ago goti. Nembe Yoani
payomwi kwakema banamasi' bake abi'li' bu'ka kwa boti,
19 aatumike kwa Bwana, bakannaluye, “Wenga nga yu'lu' ywaisa, au tunni'nde
ywi'ngi'?”
20 Balu' banamasi' pabaaikite kwa Yesu, baatikummakia, “Yoani Ywabatisage atutu-
mike kasako tukulaluye, ‘Wenga wa yu'lu' ywaisa, au tunni'nde ywi'ngi'?’ ”
21 Palu' pabannaluyage Yesu aai mulyengo lya kwatepwa bandu baingi balu' ba-
balumyage kwa matamwe, na babaayingililwe na moka na kwapanga atu'lu'ka minyo
baingi balole.
22 Bai, Yesu ngayangwa, “Muyende mukammakie Yoani galu' gamugabweni kwa
minyo ginu na kugayu'wa. Atu'lu'ka minyo bendalola, itewe bendayenda, bene matana
bendapeleteyelwa, aibamakutu bendayu'wa, awi'li bendayu'ka, na aki'ba baalilwa abali
inannoga.
23 Nantali mundu yu'lu' ywakotwike ba na kyukala nanenga.”
24 Apo pababu'i balu' baatumike Yoani, Yesu aatumbwi kulibakia lipi'nga lya bandu
abali ya Yoani, “Mwayi'i linga namani ku'lu' kulupu'ngu'ti'? Buli, mupalage kugabona
mambu'ngi'li'i kagapu'ngi'la na nsunga?
25 Mana nyinyo lili, mwayi'i linga namani? Mwayi'i kunnola mundu ywaweti magu'bo
gene bei? Babawala magu'bo gene bei no tama kwa maisa ga kitayili batama mu
mayumba ga akulungwa!
26 Bai, munibakie, mwayi'i linga namani, mwayi'i kunnola nnondoli ywa Nnu'ngu'?
Eloo, kai' kumpi'ta nnondoli ywa Nnu'ngu'.
27 Ayu' Yoani ngaywabayilwa mu Maandiko Mapeleteu,
‘Lola, nenga nintuma mpangakasi wangu' akulongoli,
aywo alu'a kupetulya ndi'la yako.’ ”
28 Yesu aayomwi kwo baya, “Nimmakia, kati ya bandu boti babatami panni'ma, ntu'pu'
ywabile nku'lu' muno kumpi'ta Yoani Ywabatisage. Ata nyo, yu'lu' ywabile nsene muno
mu Ukulungwa wa Nnu'ngu' nga nku'lu' kulikoni ywembe.”
29 Bandu boti pamope na alonga koli pabagayu'wine go, baaulumbite unnogau wa
Nnu'ngu'. Abo nga balu' babaupoki ubatiso wa Yoani.
30 Lakini Mafalisayo na balimu ba salya baakani panga mwapendi Nnu'ngu', kwa
kuukana ubatiso wa Yoani wawaisi kwabe bembe.
31 Yesu ngaalaluya, “Bandu ba mmelekwo wu', nalandaniye na kili'be gani? Bandu ba
uyi'me gani?
32 Landana kwabe kati bana babatamaga palisoko, kababakiana kipi'nga simo na
si'ngi',
‘Tumwonekiye ngoma, namwenga mwinikeli!
Tunnyi'mbi myambo ya ili'lo lakini muli'ili!’
33 “Kwa mwanjaa Yoani paisile, nembe endage punga na anywageli wi'mbi',
namwenga mwabaite, ‘Ayingililwe na moka!’
34 Nembe Mwana wa Mundu aisi kaalya no nywa, na mwenga mubaya, ‘Munninge
ayu' mundu mila no lobya, mbwiga wa alonga koli na bene sambi!’
35 Ata nyo, ikima ya Nnu'ngu' ikong'ondeli panga inannoga kwa balu' boti
babaiyi'ki'tya.”

Yesu kasake Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo yumo ankemite Yesu akalye kilyo kasake. Ngayingya nnyumba ya ywo
Mfalisayo, aatitama no lya.
37 Bai, pakilambo si'lu' kwai na nnwawa yumo mwene sambi. Paayu'wine panga, Yesu
abile nnyumba ya ywo Mfalisayo, aapu'twi supa ya liwe yene mauta ganannungya.
38 Atiisa ngayi'ma papipi na magu'lu' ga Yesu, ku'no kali'la, na moli gake gaatu'mbu'ki
mumagu'lu' ga Yesu. Aywo nnwawa aagaponwi magu'lu' ga Yesu kwa nywili yake ndaso.
Payomwi kumponwa, aaganoni galu' magu'lu', na kugapakaya mauta ganannungya.
39 Yu'lu' Mfalisayo ywankokite Yesu paagabweni go, aganiyite pamwoyo wake,
“Kenda mundu yu' akapanga nnondoli wa Nnu'ngu', alu'e tanga panga, ayu' nnwawa
ywankunywa mwene sambi.”
40 Yesu ngammakia ywo Mfalisayo, “Simoni, nibile na kikowe sa kukubakia.” Nembe
Simoni ngammakia, “Nendakupi'kania Mwalimu, baya.” Yesu ngabaya,
41 “Bandu abi'li' bankopite mundu mbanje, yumo aakopite dinali* mya tano, na
ywi'ngi' amusini.

* **7:41** Dinali yimo yabile kati mbanje ya kunni'pa kibalua yumo kwa lisu'ba limo.

42 Wabasindwi li'pa maleni gabe, aywo mundu aatikwasamya boti abi'li'. Tumbwe, ywaku' kati ya bo bandu abi'li' ywalu'a kumpenda muno yu'lu' bwana?”
43 Simoni aatiyangwa, “Apo, niibona ywasamilwe leni liku'lu', ngaywaalu'a kumpenda muno yu'lu' bwana.” Yesu ngammakia, “Kakape.”
44 Kai' nganng'alambukya yu'lu' nnwawa na kummakia Simoni, “Wendakummona ayu' nnwawa? Nenga paniyingi pano panyumba yako, unipeili masi' go uluwa mumagu'lu' gangu', lakini nnwawa yu' anigu'lwi' magu'lu' gangu' kwa moli gake na kuniponwa kwa nywili yake.
45 Wenga unipangiteli abali kwa kuninonia, lakini ayu' nnwawa, bu'ka paniyingi pano, ywembe aganoniage magu'lu' gangu'.
46 Wenga unilayiteli unoga mwoyo wako kwa kunipakaya mauta muntwe, lakini ayu' nnwawa apangite nyo kwa kunipakaya mauta mumagu'lu' gangu'.
47 Kwa nyo nendakubakia, asamilwe masambi gake maingi kwa mwanjaa alayite unogau wake nku'lu'. Ywasamilwe kisene apenda pasene,”
48 Bai, Yesu ngammakia yu'lu' nnwawa, “Usamilwe masambi gako.”
49 Apo nga balu' babaabi pamope nakwe pamesa, ngabalaluyana, “Ayu' mundu gani, ywakombwa samya sambi?”
50 Nembe Yesu ngammakia yu'lu' nnwawa, “Imani yako ikukosopolile, uyende kwa amani.”

8

Alwawa babalongwanage na Yesu

1 Bu'kapo, Yesu api'ti mumisengo miku'lu'miku'lu' na misenemisene, kaala abali inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Balu' banamasi' ku'mi na abi'li' bai pamope nakwe.
2 Kai', kwaai na alwawa balu' baabi'ngite Yesu moka na kwa tepwa matamwe. Nabembe baalekangineli nakwe, maina gabe Malia (ywakemelwage Makatalena), ywembe aabi'ngilwe mitumbi saba ya moka,
3 Yoana nnyumbo wa Kusa ywaabi mpangakasi nku'lu' ywa Helode, Susana na bi'ngi' baingi. Abo alwawa, batumyage mali yabe bene kwatumikiya bembe.

Lukongo lwa mpandi
(Mat 13:1-9, Mal 4:1-9)

4 Lisu'ba limo lipi'nga lya bandu lyatemesekana, na bandu bamwisilyage Yesu bu'ka kila kilambo. Nembe aabakie lukongo lu'no.
5 “Mpandi aayi'i misa mbeyu yake, paamisage mbeyu yo, yi'ngi' yaatu'mbu'ki mundi'la, yali'batilwe na api'ta ndi'la no sonyolwa na iyuni.
6 Yi'ngi' yatu'mbu'ki pa maliwe, na paibalike, yaatiyu'ma kwo oba masi'.
7 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pakatikati ya kiwi'mbi', yi'lu' ya pakiwi'mbi' paibalike, yaatolilwe kikolo.
8 Yi'ngi' yatu'mbu'ki muukando unannoga, yabalike, no pambika mbeyu mya kwa kila lupeyu lumo.” Payomwi longela go, ngau'bu'ya lilobe, kabaya, “Mwene makutu go yu'wa, na ayu'we!”

Kitumbu so yi'gana kwa ngongo
(Mat 13:10-17, Mal 4:10-12)

9 Banamasi' bake Yesu ngabannaluya, “Lukongo lu' lulombolya namani?”
10 Nembe ngayangwa, “Mwenga muyaliwite tanga iyo ya Ukulungwa wa Nnu'ngu', lakini abo bi'ngi' lili, ila abo babakiyilwa kwa ngongo li'nga batange panga, galu' gagaandikilwe mulilagano lya kwai'mbu' gendatimya, ‘Mana kabalola, kanebakibone sabakilolase, na mana kabayu'wa, kanebatange sabakiyu'wase.’

Yesu aanwa lukongo lwa mpandi
(Mat 13:18-23, Mal 4:13-20)

11 “Bai, kikomekeyo sa lukongo lu'no nga si'no, mbeyu yaibayilwa pano nga liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
12 Yi'lu' yaitu'mbu'ki mundi'la, ilaya bandu balu' babapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kai' yu'lu' ndumu endaisa na kulibu'ya mumyoyo yabe baakane u'bi'lya no kosopolelwa.
13 Yi'lu' yaitu'mbu'ki pamaliwe mana ibalike ntu'pu' poyingya ngi'ga, apo ilandana na bandu balu' babaliu'bi'lya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwo napusika na pabapayilwa pasene, bakoloka mwoyo.

14 Yi'lu' yaitu'mbu'ki pakiwi'mbi', ilandana na bandu balu' babapi'kania li'lu' liyi'gi'yo
lya Nnu'ngu', lakini mana babu'i basuluyilwa na kyukala, utayili na matamanio ga yi'ga,
abo bapambikali itunda no komala.
15 Na yi'lu' yaitu'mbu'ki mu ukando wa mbolya, nga bandu balu' babaliyu'wa li'lu'
liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' bendaligania, na kulibi'ka mu mwoyo unannoga na kuliisimu.
Abo, bendakomeya mpaka bapiye itunda.

Lumuli lwaluwi'ki'lilwe
(Mal 4:21-25)
16 "Bandu bakoyali kimuli na kukiwi'ki'lya mukibi'ga, au mmu'ngu'. Lakini bakibi'ka
patu'ndu'bau li'nga bandu balole bweya.
17 Sosoti sakiiyilwe saiyanikwali, na makowe ga iyo yoyoti yaiyanikwali na
yabonekana paminyo ga bandu.
18 Kwa nyo mwili'ndi'le kwa go gamugayu'wa, kwa mwanjaa ywabile na kili'be alu'a
yongeyelwa, lakini ywangali kili'be ata si'lu' kisene sabile naso saatolelwa."

Mau' na alongobe Yesu
(Mat 12:46-50, Mal 3:31-35)
19 Mau' na akina nnunabe, baamwisili Yesu, lakini bakombwili kumwegelya kwa
mwanjaa kipi'nga sa bandu.
20 Yesu aapeyilwe abali, "Mau' bako na akina nnunabo bai panja, bapala kukubona."
21 Lakini Yesu aabakie bandu boti, "Mau' na akina nnunangu', balu' babapi'kania lilobe
lya Nnu'ngu' na kulikamwa."

Yesu agaamulisa mabi'mbi' ga baali gatame liki
(Mat 8:23-27, Mal 4:35-41)
22 Lisu'ba limo Yesu na banamasi' bake bau'bwike mu ngalaba na ngaabakia, "Tuloke
litanda tuyende mpaka kwiyi'." Bai, ngabatumbwa mwanja.
23 Pabaabile mu ngalaba, Yesu lwampatike lugono, ngagonja. Nsunga nkali' na masi'
gaatiyu'gayu'ga no yingya nkati ya ngalaba, apo baakibweni kiwo kakiegelya.
24 Balu' banamasi' bannyendeli Yesu na kunnyumuya kababaya, "Mpi'ndo, mpi'ndo!
Twenda waa!" Yesu ngayumuka na kuukalipya nsunga nkali' no yu'gayu'ga kwa masi',
nawembe ngauyi'ma no tama liki.
25 Bu'kapo ngaabakia, "U'bi'lya kwinu kubi kwaku'?" Lakini bembe baatisangala no
yogopa ku'no kababakiana, "Ayu' nga mundu gani, ywakalipya nsunga no yu'gayu'ga
kwa masi' nayembe yendakunnyu'wa?"

Yesu antepwa mundu ywayingililwe na moka
(Mat 8:28-34, Mal 5:1-20)
26 Baayendeli na mwanja mpaka kumbwani ya nni'ma wa Agelasi, waulolangana na
Galilaya kwiyi' ya litanda.
27 Paulukage kumbwani, mundu yumo ywalobi moka amwisili bu'ka kukilambo. Bu'ka
myaka yambone mundu ywo atamage wausu bai na atamage kuulema.
28 Pamweni Yesu, aitu'yike pai' nnu'ngi' yake, no kemelya kwa lilobe liku'lu' kabaya,
"Wenga wa Yesu wa Mwana wa Nnu'ngu' Nku'lu', ubile na kitumbu gani nanenga?
Nendakulu'ba, sondesonde kaneunilumiye!"
29 Alongei nyo kwa mwanjaa Yesu agakalipi go moka gabu'ke kwa mundu ywo. Ago
moka gakoyage kunnyingilya mundu ywo, pamope no panga bandu bammi'i nnyumba
na kuntaba kwa nyololo na pingwi mumagu'lu' na mumoko. Kila pabantaba ipungo yo,
endekwiti'kwana no butukya kulupu'ngu'ti' kwa makakala ga aywo moka.
30 Bai, Yesu ngannaluya, "Lina lyako wanyai?" Ywembe ngayangwa, "Lina lyangu' na
Yesi," kwa mwanjaa ganiyingi moka maingi.
31 Ago moka ngagannu'ba panga kaneagamulise yenda kulyi'mbwa liku'lu'.
32 Pandu po kwabile na kipi'nga kiku'lu' sa magu'be kagali'lya pakitu'mbi'. Bai, balu'
moka ngabannu'ba kai', aayi'ki'tiye bakaayingi balu' magu'be. Nembe Yesu ngaayi'ki'ti'a.
33 Kwa nyo, galu' moka gaatikummu'ka yu'lu' mundu na kwayingya balu' magu'be,
nabembe baimbiliti pa linyenji no tumbukya mulitanda, masi' ngagaabulaga.
34 Balu' asungi pabagabweni goti gagaapitile, baatitila no yenda kwayaulya bandu
makowe go, mukilambo na mumigunda.
35 Bandu ngabaisa lola gagapitike. Pabaikite paabile Yesu, baamweni yu'lu' mundu
ywagammu'i moka atami papipi na Yesu, aweti ngu'bo na malango gake gabuyangine,
ngabayogopa.
36 Balu' bandu babalibweni likowe lyo, kalipangika paminyo gabe, baayi'i kwabakia
ayabe gabagabweni kwa yu'lu' mundu mwaatepulilwe.

37 Bandu boti ba nni'ma wa Gelasi, baatiyogopa kwa nyo, bannu'bike Yesu abu'ke. Yesu
ngau'bu'ka mungalaba no bu'ka.
38 Yu'lu' mundu ywabu'yilwe moka, aannu'bite balongwane lakini Yesu aatikunkania
ngammakia,
39 “Ubuyangani kasako, ukabaye makowe goti gaakupangi Nnu'ngu'.” Bai, yu'lu'
mundu ngayenda kasake kapi'ta ku'no kaala kila pandu mukilambo si'lu' makowe goti
gapangilwe na Yesu.

Biti Yailo na nnwawa yumo bendatepulwa
(Mat 9:18-26, Mal 5:21-43)

40 Yesu pabuyangani kwiyi' ya litanda, kipi'nga sa bandu satikunkemya kwa mwanjaa
boti bendekunni'nda.
41 Apo ngaisa mundu yumo ywakemelwage Yailo, mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu'. Aitaikuli pamagu'lu' ga Yesu na kunnu'ba ayende kasake.
42 Kwa mwanjaa mwi'nja wake ywabelekwi kisake, ywa myaka ku'mi na ibi'li'
endekomya.
Yesu paayendage, bandu bendekuntwi'li'lya na kunkunywa ku'no na ku'no.
43 Bai, kwai na nnwawa yumo pakatikati ya si'lu' kipi'nga sa bandu, ywembe abi na
utamwe wa nkongomokwa kwa myaka ku'mi naibi'li'. Pamope no panga aayomwi ili'be
yake yoti kwapelekya aganga, ntu'pu' ywaakombwi kuntepwa.
44 Aywo nnwawa aammi'ngi'yite Yesu nsu'gu', ngapakunywa mpindo wa nganju yake.
Pakunywile, popopo utamwe wake waatikummu'ka.
45 Yesu ngalaluya, “Aywo nyai ywanikunywile?” Boti ngababaya panga, ntu'pu' mundu
ywakukunywile. Nembe Petili ngabaya, “Mpi'ndo, kipi'nga sa bandu kitekuti'li'ta no
kukutwi'li'lya.”
46 Lakini Yesu ngabaya, “Kubi na mundu ywanikunywile, mwanjaa nigabweni
makakala kaganibu'ka.”
47 Yu'lu' nnwawa waibweni panga akombwali iya, ngapapitya nnu'ngi' ya Yesu ku'no
kalendema kwo yogopa, ngaitu'ya pai, Yesu kannola. Apo, ngalongela nnu'ngi' ya bandu
boti kitumbu sa kunkunywa Yesu na kitumbu sapatike tepulwa.
48 Yesu ammakie panga, “Biti, kwo u'bi'lya kwako uponi, uyende kwa amani.”
49 Paabile balo kalongela, Yailo aaletilwe abali bu'ka kaya, “Mwi'nja wako awile,
sakunsulukia muno Mwalimu saku'.”
50 Yesu pagayu'wine go, ngammakia Yailo, “Kaneuyogope, we wu'bi'li bai alu'a
tepulwa.”
51 Yesu paikite kasake Yailo, annyi'ki'tiyeli mundu yingya nnyumba pamope nakwe,
ila aayingi na Petili, Yoani, Yakobi na abelei ba aywo mwi'nja.
52 Bandu boti baabile kabali'la no lombola mwakipitike kiwo sake. Yesu ngaabakia,
“kanemuli'le, mwana atigonja bai, anawaali!”
53 Bandu ngabamweka kwa kunsalawa panga atangiteli kiwo, mwanjaa bembe
baatangite awile.
54 Lakini Yesu ankamwi luboko na kummakia, “We mwana, yumuka!”
55 Bwu'mi wake ngaubuyangana, no yumuka. Yesu ngaabakia, bampei kilyo.
56 Abelei bake batisangala kummona mwu'mi, lakini Yesu ngaaking'indya panga,
kanebammakie mundu ywoywoti aga gagapangilwe.

9

Yesu atuma balu' ku'mi na abi'li'
(Mat 10:5-15, Mal 6:7-13)

1 Yesu aakemite balu' ku'mi na abi'li' na kwapeya uweso wo bi'nga moka na kwatepwa
atamwe.
2 Kai', ngatuma bakaale Ukulungwa wa Nnu'ngu' na kwatepwa atamwe.
3 Aalagi, “Pamuyabwa mwanja kanemupu'twe kikowe sosoti, kanemupu'twe lukon-
goso wala nsaku, wala masulupu, wala mbanje wala kanemwapu'twe ata nganju yo
bi'kiya.
4 Pansengo wowoti wabankemya no yingya, mwatame po mpaka pamwabu'ka pa
kilambo so.
5 Bandu mana bakani kunkemya, mubu'ke pakilambo so no paapata ata litikwili
lyalinamati mumagu'lu' ginu. Awo wapanga kati mwanju wa lukilo lwabe.”
6 Bai, baatumbwi mwanja bapi'ti muilambo kabaala abali inannoga na kwatepwa
atamwe kila pandu.

Kyukala sa Helode
(Mat 14:1-12, Mal 6:14-29)

7 Kwa nyo ntawala Helode aapatike abali ya makowe goti gagaapangike aatangiteli
mwanjaa babayage, “Yoani Ywabatisage ayu'kite bu'ka kuuwi'li!”
8 Bi'ngi' babayage panga Elia apitike, bi'ngi' babayage kwaali' nnondoli ywa Nnu'ngu'
yumo ywa kwai'mbu' ateyu'ka.
9 Lakini Helode ngagania, “Yoani natikumwi'sa, tumbwe aywo nyai ywaniyu'wa
makowe gake?” Apalage kummona mundu ywo.

Yesu apeya kilyo balu' bandu elupu tano
(Mat 14:13-21, Mal 6:30-44, Yoa 6:1-14)

10 Bai, balu' atumilwe bake pababuyangine, bammakie Yesu makowe goti gabaapan-
gite. Yesu ngabu'ka nabo, kuu'lu' mpaka kukilambo sa Betisaila.
11 Lakini ipi'nga ya bandu paikwipwi kwayi'i, baatikummi'ngi'ya. Yesu ngaakemya no
longela nabo makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu', aatepwi balu' babapalage tepulwa.
12 Lisu'ba palyatumbwi pilya, bannyendeli balu' ku'mi na abi'li' bammakie, “Walage
bandu bayende kumisengo na kumigunda ya papipi, bakapate kilyo na muugonjo, kwa
mwanjaa pano patubile, palupu'ngu'ti'.”
13 Lakini Yesu ngaabakia, “Mwapei mwenga kilyo.” Bannyangwi, “Twenga ntu'pu'
kili'be sosoti, twigali na makati matano na omba abi'li'. Kwaali', tuyende twabene,
tukaapi'mi kilyo bandu boti!”
14 Palu', kwai na annalu'me kati maelupu matano. Bai, Yesu ngaabakia banamasi'
bake, “Mwabakie bandu batame muipi'nga ya mitumbi amusini amusini.”
15 Banamasi' baapangite kati mwababakiyilwe, baatamike mwitamo boti.
16 Bu'kapo, Yesu agatweti galu' makati matano na balu' omba abi'li', aalingite kunani
na kwilu'bya balaka, kwimetwana na apei banamasi' bake li'nga baapei bandu.
17 Bandu boti baatilya no yukuta, na yaiigile baakongoli muitu'ndu', yatwi'li ku'mi na
ibi'li'.

Petili annyi'ki'tya Yesu panga nga Kilisitu
(Mat 16:13-19, Mal 8:27-29)

18 Lisu'ba limo Yesu aabile kisake kalu'ba, na banamasi' bake babile papipi nakwe.
Bai, ngaalaluya, “Bandu banibaya nenga na nyai?”
19 Nabembe ngabannyangwa, “Bi'ngi' babaya panga wenga wa Yoani Ywabatisage,
bi'ngi' Elia, bi'ngi' yumo kati ya alondoli ba Nnu'ngu' ba kwai'mbu' balu' babayu'kite.”
20 Apo ngalaluya, “Na mwenga buli, munibaya nenga na nyai?” Petili ngayangwa,
“Wenga nga wa Kilisitu ywa Nnu'ngu' Nkulungwa ywabayilwe.”

Yesu alongelya abali ya kiwo sake
(Mat 16:20-28, Mal 8:30-9:1)

21 Kai', Yesu ngaaking'indya na kwakanikiya panga kanebammakie mundu ywoywoti
likowe lyo,
22 ngayendelya baya, “Mwana wa Mundu apalikwa apate ngu'su'mbu' yansima no
kanilwa na api'ndo, api'ndo ba dini, na balimu ba salya no bulagilwa. Lakini lisu'ba
lyenetatu bu'ka kiwo sake, alu'a yu'ka.”
23 Payomwi po, ngaabakia bandu boti, “Mundu ywoywoti mana kapala panga
mwanamasi' wangu', aikane mwene, aupu'twe nsalaba wake kila lisu'ba, na anibi'ngi'ye.
24 Kwa mwanjaa mundu ywapala kuukombwa bwu'mi wake mwene alu'a kuobeya,
lakini ywauobeya kwa kitumbu sangu' alu'a kuukombwa.
25 Kwani kiyongeya namani, mundu ba nawo utayili woti wa dunia kwa kwiobeya
mwene? Niibona ntu'pu' so pata.
26 Mundu mana kanibi'kya oni nenga na gano ganiyi'gana, Mwana wa Mundu alu'a
kummi'kya oni mundu ywo nsimu walu'a isa laya utukupu wake na wa Tati' bake na
wa malaika apeleteu.
27 Nimmakianga kakape panga, kubi na bi'ngi' papanopano baapanga banawaali
wangali kuubona Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”

Yesu agalambuka kuminyo
(Mat 17:1-8, Mal 9:2-8)

28 Paliikite lisu'ba lya nane bu'ka palongei go, Yesu aayi'i na Petili, Yoani na Yakobi
mpaka kukitu'mbi', akwo aayi'i lu'ba Nnu'ngu'.
29 Paalu'bage kuminyo yake kwatigalambuka, na magu'bo gake gabile mauu no
ng'alang'atya muno.
30 Na bandu abi'li' baabonekine kabalongela nakwe, na bo bai Musa na Elia.

31 Bandu bo pabaapitike babile na utukupu, balongei nakwe bu'kana na kiwo sake,
sembe kilu'e yomolya gabini Nnu'ngu' akwo ku Yelusalemu.
32 Petili na aine baatopilwe na lugono, ata nyo pabayumwike baubweni utukupu wake,
na balu' abi'li' babaayi'mi pamope nakwe.
33 Bai, bandu bo abi'li' pabaabile kababu'ka, Petili aammakie Yesu, "Mpi'ndo,
yanogeleli twenga tukatama pano! Bai, tusenge isewe itatu, simo sako, simo sa Musa na
si'ngi' sa Elia." Kwo baya nyo kakape, aakitangiteli salongelage.
34 Petili palongelage go, aapangite minyo ku'pi'li'. Lyunde ngalielya na kwawi'ki'lya,
na lyunde lyo palyaisilile, balu' banamasi', baatiyogopa muno.
35 Lilobe lyayu'wanike bu'ka kulyunde, "Ayu' nga Mwana wangu' ywaninsawile,
mumpi'kani ywembe."
36 Bu'ka paliyu'wanike lilobe lyo, Yesu aabonekine ai kisake. Banamasi' baatami liki,
bammakieli mundu ywoywoti makowe go.

Yesu antepwa mwana mwene moka
(Mat 17:14-18, Mal 9:14-27)

37 Pamalau' yake pabaelyage bu'ka kukitu'mbi', kipi'nga kiku'lu' sa bandu sakwembine
na Yesu.
38 Apo, mundu yumo mukipi'nga si'lu', ngakatuya lilobe aabaite, "Mwalimu, nen-
dakulu'ba sonde li'li'li' unninguli mwana wangu'. Mwana wangu' we yu'yu' bai!
39 Moka endagakunnyingilya na kumpanga apange ndu'ti, annyi'ya kyundaunda na
kumpiya matutume munkano. Mana annyingilile, endakuntesa muno na annekali
kiyu'ngu'ya.
40 Naalu'bite banamasi' bako bakammi'nge, lakini baakombwili."
41 Yesu ngabaya, "Mwenga mwa lubelekwo lulau na lwangali ubi'lya! Nilu'a tama na
mwenga na kunkomeya, mpaka pakubawi? Unnete mwana wako pano."
42 Mwana ywo payendage kwa Yesu, yu'lu' moka ngantu'ya pai' na kunnyi'ya
kyundaunda. Lakini Yesu ammi'ngite yu'lu' moka kwa yu'lu' mwana na kuntepwa,
kwapeya tati' bake.
43 Bandu boti bausangalike uweso nku'lu' wa Nnu'ngu'.

Yesu alongela kai' abali ya kiwo sake
(Mat 17:22-23, Mal 9:30-32)

Balu' bandu pabasangalage goti gaagapangite Yesu, aabakie banamasi' bake,
44 "Muyu'we masikilo mugayu'we makowe gano. Mwana wa Mundu ayenda songelwa,
no yingya mumaboko ga bandu."
45 Lakini bembe baatangiteli kikomekeyo sa nnongelo wo. Likowe li' lyatiiyilwa li'nga
baakane tanga, nabembe baayogwipe kunnaluya panga, alombolya buli bu'kana na
nnongelo wo.

Nyai ywabile nku'lu'?
(Mat 18:1-5, Mal 9:33-37)

46 Kwai na ntau kati ya balu' banamasi', kwa abali yo laluyana panga nyai pakati yabe
ywabile nku'lu' kulikoni boti.
47 Yesu pagatangite gabaganiage mumyoyo yabe, ngantola mwana nsimana na
kummi'ka papipi na mwene.
48 Ngaabakia, "Mundu ywoywoti ywampokya mwana nsene yu' kwa lina lyangu'
anipokya nenga, na ywoywoti ywanipokya nenga ampokya ywanitumike. Kwa mwanjaa
yu'lu' ywabile nsene kuliko boti pakati yinu, ywembe nga nku'lu' kulikoni boti."

Ywagau'bi'lya gamugapanga mubile nakwe pamope
(Mal 9:38-40)

49 Yoani ngalongela, "Mpi'ndo, tumweni mundu yumo kabi'nga moka kwa lina lyako,
na twenga twapayite kunkanikiya mwanjaa, ywembe aabileli mukipi'nga situ."
50 Lakini Yesu ngammakia, "Kanemunkanikiye, yu'lu' ywakotoka taukana na mwenga,
aywo ai pamope namwenga."

Asamalia bakana kumpokya Yesu

51 Pauegeli nsimu wu'lu' wa Yesu pu'tu'lwa kunani, ywembe aabini ayende ku
Yelusalemu.
52 Bai, ngatuma bandu bannongoli nabembe ngabayenda. Bayingi pakilambo simo sa
Asamalia pala bakammi'ki makowe wisowiso.
53 Lakini benekaya ba po bapaili kumpokya, kwa mwanjaa ywembe ayendage ku
Yelusalemu.

54 Bai, banamasi' bake Yoani na Yakobi pabagabweni go, ngababaya, “Bwana, upala
twamulise mwoto uuluke bu'ka kunani walangamise?”
55 Lakini ywembe ngaagalambukya na kwakalipya.
56 Baabu'i palu' no yenda kukilambo si'ngi'.

Kwileka yoti kunki'ngama Yesu
(Mat 8:19-22)
57 Pabaabile mumwanja, mundu yumo aammakie Yesu, “Nalu'a kuki'ngama kwokwoti
kwawayenda.”
58 Yesu ngabaya, “Ibweya babile na mapango gabe go tama, na iyuni iyumba yabe,
lakini Mwana wa Mundu ywembe ntu'pu' pogonjo.”
59 Wayomwi po, aammakie mundu ywi'ngi', “Uniki'ngame.” Lakini mundu ywo
ngayangwa, “Bwana, uniyi'ki'ti'ye wi'ti' nikasike tati' bangu'.”
60 Yesu ngayangwa, “Waleke babawile basikane bene na bene, lakini wenga uyende
ukaale makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”
61 Na mundu ywi'ngi' aatikummakia, “Bwana, naalu'a kubi'ngi'ya lakini uniyi'ki'ti'ye
wi'ti' nikaalage bandu ba kasangu',”
62 Yesu ngammakia, “Ywoywoti ywakamwa lingumbo, na katumbwa li'ma ku'no
kalinga nsu'gu', aywo apwaikali kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”

10

Yesu atuma banamasi' sabini na abi'li'
1 Bu'kapo, Bwana aasawi bi'ngi' sabini na abi'li' ngaatuma abi'li' abi'li', li'nga balongoli
kila pandu paabini mwene yenda.
2 Aatikwabakia, “Mauno gatwi'la, lakini auni bali'nganali. Kwa nyo, munnu'be Bwana
mwene nng'unda alete auni munng'unda wake.
3 Nambi'yambi' muyende, lakini mutange panga nintumanga kati bana ba ngondolo
babayenda pakatikati ya mapu'mbe.
4 Kanemupu'twe likanda wala linyamanda wala ilatu, kai', mundi'la kanemumpange
mundu abali.
5 Na kila nsengo wamulu'a yingya mwatumbwe kwapanga abali kamwabakia, ‘Amani
ibe pansengo wu'no.’
6 Na mana kubi na mwana wa amani, amani yinu ilu'a igala nakwe, na manaitei
ntu'pu', ilu'a kummuyangania mwabene.
7 Bai, mutame pansengo wowowo kamulya no nywa samwapeyelwa, kwa mwanjaa
mpangakasi apeyelwa nkwiso wake. Kanemuyangangane muutamo, li'no nsengo wu'no
malau' wu'lu'!
8 Mana mwikite pakilambo nsi'si', bandu manabankemile, mwalye yabampeya.
9 Mwatepwe atamwe bababile kwo, mwabakie bandu, ‘Ukulungwa wa Nnu'ngu'
umwegelile mwenga.’
10 Lakini mana mwikite pakilambo sosoti, mana bakani kunkemya, mwabu'ke na
mana kampi'ta mumali'la gabe mubaye,
11 ‘Ata lyu'ku'mbi' lya kilambo sinu lyalinamati mumagu'lu' gitu, twendapaapata kwo
kana kwinu. Lakini mutange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu' wegelile.’
12 Nimmakianga panga lisu'ba lyo, kilambo so salu'a baa mmaule kulikoni galu' ga
bandu ba Sodoma.

Mwakibona mwamisengo mwamukana kumuyangania Nnu'ngu'
(Mat 11:20-24)
13 “Wakibona wenga wa Kolazini! Wakibona wenga wa Betisaida! Kenda mangelon-
gelo gagapangike kasinu gakapangika ku'lu' Tilo na Sidoni, sai'no bawati mabunia bu'ka
palipite no tama muligu kababuyangania kwa Nnu'ngu' wabe.
14 Ata nyo lisu'ba lyo senulwa, mwenga mwasenuka paku'lu kulikoni Tilo na Sidoni.
15 Nawenga wa Kapernaumu buli! Ulu'a kwikatuya mpaka kunani? Ulu'a
tu'mbu'yi'lwa mpaka kumambi'.”
16 Aayendeli baya, “Ywampi'kania mwenga, anipi'kania nenga na yu'lu' ywakana
kumpokya mwenga, akana kunipokya nenga. Na ywoywoti ywakana kunipokya, akana
kumpokya yu'lu' ywanitumike.”

Balu' sabini na abi'li' bendabuya
17 Bu'kapo balu' sabini na abi'li', ngabaki'li'bu'ka ku'no kabanapusika, “Bwana, ata
moka gendatuyu'wa kwa lina lyako.”
18 Yesu ngaabakia, “Naamweni Ibilisi katu'mbu'ka bu'ka kunani kati njai.

19 Nimpeyangite amuli yo li'bata nng'ambo na ipi'li'li' na makakala goti ga yu'lu'
ndumu, kai' ntu'pu' kikowe sakilu'a kunsulu.
20 Lakini kanemunapusike mwanjaa moka gendakunnyu'wa ila, munapusike kwa
mwanjaa maina ginu gaandikilwe kunani."

Pulaa ya Yesu
(Mat 11:25-27, 13:16-17)
21 Popopo, Yesu asangiliye kwa Loo Mpeleteu aabaite, "Nendakunsukulu Mwa Tati',
Bwana wa kunani na padunia, kwa mwanjaa makowe ga, mwaiyite bene ikima na
malango, kwatambulya bana anangu'ta. Eloo Tati', kwa mwanjaa mo ngamwamupai."
22 Bu'kapo ngabaya, "Tati' bangu' banikamukiye ili'be yoti. Ntu'pu' ywantangite
Mwana ila Tati', Kai' ntu'pu' ywatangite Tati' ila Mwana, na ywoywoti yu'lu' Mwana
apendi kuntambulya."
23 Bu'kapo ngaatendebukya banamasi' bake alongei nabo pakiyi'ki'ya, "Nantali
babagabona gano gamugabona mwenga!
24 Nimmakianga kakape, alondoli ba Nnu'ngu' na akulungwa, baapai kugabona galu'
gamugabona mwenga na gamugayu'wa. Lakini bagabwenili na bagayu'wineli."

Lukongo lwa Nsamalia mwene kiya
25 Bu'kapo mundu yumo ywa salya aatiyi'ma na kunnaluya, kaapala kumpi'ndi'ka,
"Mwalimu, nipange buli li'nga niupate ukoto wangali yomoka?"
26 Ywembe ngannyangwa, "Iandikilwe buli musalya? Wenga utanga buli?"
27 Mwalimu wa salya ngannyangwa, "Umpende Bwana Nnu'ngu' wako kwa mwoyo
wako woti, kwa loo yako yoti, kwa makakala gako goti na kwa malango gako goti. Na
umpende ywotama papipi nakwe, kati mwowipenda wamwene."
28 Yesu ngammakia, "Mwoyangwile unogiye! Upange nyo nawenga walu'a lama."
29 Lakini mwanjaa ywembe apalage kwibalangilya panga nnogau, annalwiye Yesu,
"Na mundu ywa papipi yangu' nga ywaku'?"
30 Yesu ngannyangwa, "Mundu yumo aelyage bu'ka ku Yelusalemu yenda ku Yeliko.
Payendage, mundi'la, aayingililwe na makatauluma, bampokonywi ili'be yake yoti,
kunneka wausu na kunku'mbwa, bannei aindwike.
31 Nembe mpi'ndo yumo wa dini kapi'ta pandi'la yi'yi'lu'yi'lu', apite mbwega ku'no
kammona.
32 Nembe Mlawi yumo, paikite pandu po, apite mbwega mbwega ku'no kammona.
33 Lakini mundu yumo Nsamalia ywabile mumwanja wake, paikite pabile yu'lu'
mundu aammi'ki kiya.
34 Atikunnyendelya na kunnyangatiya, kwa kunnyi'ya mauta na wi'mbi' wa njabibu
na kuntabya itambala. Wayomwi go, ngamwu'bu'ya mu mbu'nda wake na kumpeleka
ku nyumba ya ageni yenda kummu'bu'ya.
35 Pamalau' yake ngampeya mbanje dinali ibi'li' yu'lu' mwene nsengo, no lagana nakwe
panga, 'Ummu'bu'ye mundu yu', na sosoti sawalu'a tumya kai', nalu'a kuli'pa kibuyo.' "
36 Bu'kapo Yesu aatilaluya, "Kati ya bandu bo atatu, ywaku' ywabonekine panga
mundu ywa papipi ywa yu'lu' ywayingililwe na balu' makatauluma?"
37 Yu'lu' mwalimu ywa salya ngayangwa, "Yu'lu' ywammi'ki kiya nga mundu wa
papipi." Yesu ngammakia, "Uyende, ukapange nyinyonyo."

Yesu kasake Malita na Malia
38 Pabaabile mumwanja, baaikite kukilambo simo na nnwawa yumo ywakemelwa
Malita, ankemi kasake.
39 Malita aabile na nnunawe ywakemelwage Malia, ayu' aatami papipi na Yesu,
kapi'kania gayi'ganage.
40 Lakini Malita ywembe aiauyage na makowe gambone ga nng'eni. Bai, ngannyen-
delya Yesu ngammakia, "Bwana, wenga wibona sawasawa nnunangu' anileka niauke
kisangu'? Ummakie aniyangatiye."
41 Lakini Bwana annyangwi, "Malita, Malita, wendakwiauya na kwisuluya kwa
makowe maingi.
42 Kikowe simo bai nga sangama. Malia asawi kikowe sangama muno, alu'a li'ndi'li'lwa
na sembe apokonyolwali."

11

Yesu ayi'gana ndi'la yo salya
(Mat 6:9-13, 7:7-11)

1 Lisu'ba limo, Yesu aabile pandu nsi'si' kaalu'ba Nnu'ngu'. Payomwi lu'ba Nnu'ngu' yumo bu'ka mukipi'nga sa banamasi' bake aatikummakia, “Bwana, tukulu'ba utuyi'gane lu'ba Nnu'ngu' kati Yoani Ywabatisage mwayi'ganiye banamasi' bake.”
2 Yesu aabakiye, “Pamulu'ba Nnu'ngu' mubaye nnyanya,
‘Tati' bitu mwamubile kunani,
Lina linu likwi'yi'lwe, Ukulungwa winu wise.
3 Mutupei kilyo situ sa kila lisu'ba.
4 Mutusami masambi gitu, kati twenga mwatwasamya babatukosile,
kai' kanemutuyi'ngiye mumakowe ga kutupaya.’ ”
5 Kai' ngaabakia, “Tubaye yumo mukipi'nga sinu aabile na mbwigalye, nembe annyendeli kasake meku, na kummakia, ‘Mbwiga, sonde li'li'li' uniyaiki makati gatatu.
6 Mbwiga lyangu' aai mumwanja api'ti kasangu', nanenga ntu'pu' sa kumpeya.’
7 Nembe paabile nnyumba ngannyangwa, ‘Ngani kunisuluya! Ne niyigile niango wangu'! Yi'no saa yo gonja nenga na bana bangu', nikupeyali ubu'ke bai!’
8 Tubaye apala yumuka kumpeya kwa mwanjaa ywembe mbwigalye lili, ila kwa mwanjaa mundu ywo aayendeli kunnu'ba, alu'a katuka ampei sosoti sakipala.
9 Kwa nyo, nimmakianga mulu'be namwenga mwapeyelwa, mupale namwenga mwapata. Mupange u'li, namwenga mwayu'gu'li'lwa.
10 Kwa mwanjaa ywoywoti ywalu'ba ngaywapeyelwa, ywapala ngaywapata na ywapanga u'li, ngaywayu'gu'li'lwa.
11 Ywaku' kasinu mana mwana wake aalu'bite tati' bake omba, alu'a kumpeya nng'ambo ayu'ye omba?
12 Na mana alu'bite lipinga kitiwi, alu'a kumpeya kipi'li'li'?
13 Kati mwenga mwamubile mwalau, mumanyi kwapeya bana binu ikowe inannoga, nga munomuno tati' binu ba kunani, balu'a kwapeya Loo Mpeleteu balu' babannu'ba.”

Yesu na Belisebuli
(Mat 12:22-30, Mal 3:20-27)
14 Lisu'ba limo Yesu abi'ngage moka ywagampangite mundu yumo kaneakombwe longela. Bai, ago moka pagammu'i, aywo mundu ngakombwa longela, kipi'nga sa bandu satisangala.
15 Lakini bandu bi'ngi' pakipi'nga sabe babaike, “Abi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli, mpi'ndo wa moka.”
16 Bi'ngi' bendekumpaya, li'nga apange mangelongelo itanganikwe panga ayi'ki'tilwe bu'ka kunani.
17 Lakini mwanjaa ywembe aagatangite gabaganiage, ngaabakia, “Ukulungwa wowoti waubaganike ipi'nga yaitaukana, ukombwali konda. Nga mwalubile lukolo lwolwoti lwaluyu'mana, lusi'yali langanyika.
18 Mana Ibilisi kaitaukya mwene, ukulungwa wake ulu'a yi'ma kitiwi? Mubaya buli nde, panga nibi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli?
19 Mana kanibi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli, bamwatuma mwenga babi'nga kwa uweso wa nyai? Kwa kitumbu so, bembe ngabalu'a kunkania mwenga mwabu'su'.
20 Lakini mana kanibi'nga moka kwa uweso wa Nnu'ngu', bai mutange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu', tiyali wikite kwinu.
21 “Mundu mwene makakala, pali'ndi'la nsengo wake kwa yombo yo li'ndi'lya, mali yake yoti ipanga ngoto.
22 Lakini mana aisile ywampite kwa makakala na kunnyingilya, ampokonywa yombo yo li'ndi'lya yaiu'bi'lyage na mali yake kwibagana.
23 Ywoywoti ywakotoka lu'mbana nanenga, ayenda kinsu'gu' nanenga, ywoywoti ywakotoka kongolya pamope nanenga, alu'a yanjaya.

Buyangania kwa moka
(Mat 12:43-45)
24 “Moka mana abi'ngilwe kwa mundu, ati'li'ta ti'li'ta mulubele kaapala pandu po pu'mu'lya, mana ntu'pu' aibakia mwene, ‘Nilu'a buyangania kasangu' kwanibu'i.’
25 Pabuyangana, aikwemba yi'lu' nyumba ipyayililwe no nemekelwa na nkati yake ntu'pu' ywatama.
26 Bai, ayenda kwakoka moka aine saba alau pi'ta ywembe, boti bayenda kunnyingya mundu ywo. Kwa nyo, ali ya mundu ywo yapanga mbaya muno kulikoni mwayaabile.”

Pulaa ya kakape
27 Palongelage go, nnwawa yumo pakipi'nga si'lu' sa bandu ngatu'ndu'bi'ya lilobe lyake no baya, “Nantali nnwawa ywakupapite na kukuyongeya.”

28 Lakini Yesu ngabaya, “Nantali muno balu' babapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na
kulikamwa.”

Bapala mwanju
(Mat 12:38-42)

29 Kipi'nga sa bandu pakiyendelyage isa Yesu aatikwabakia, “Lubelekwo lu'no lwene
sambi lupala lulole mwanju, lakini lupeyelwali lola, mwanju wabaubweni kwa Yona,
uli'ngani.
30 Kati mu'lu' Yona mwabile mwanju kwa bandu ba ku Ninawi, nyinyonyo na Mwana
wa Mundu ngamwalu'a panga mwanju kwa lubelekwo lu'no.
31 Malikiya wa Seba alu'a pitya Nsimu wo ukumilwa lubelekwo lu'no. Nembe alu'a
kuluukumu kwa mwanjaa lubile na masambi. Mwanjaa ywembe aaisi bu'ka kuutalu
li'nga api'kani mayi'gi'yo gene malango ga Selemani, na aaisi kwipwa panga, kumbe
pano pabile na nku'lu' kulikoni Selemani.
32 Bandu ba Ninawi balu'a yi'ma Nsimu wo ukumilwa. Nabembe balu'a luukumu
lubelekwo lu'no panga lubile na masambi. Kwa mwanjaa bembe bammuyangani
Nnu'ngu' bu'kana na maalo ga Yona, na kumbe pano pabile na nku'lu' kulikoni Yona.

Bweya wa yi'ga
(Mat 5:15, 6:22-23)

33 “Ntu'pu' mundu ywakoya kimuli kukibi'ka mmu'ngu' au mukitu'ndu', ila akiu'bu'ya
kunani, li'nga bandu babayingya nnyumba bapate kuubona bweya.
34 Liyo lyako nga kyenge sa yi'ga yako, mana libile likoto, yi'ga yako yoti yalu'a ba
mubweya. Liyo lyako mana libile litu'lu'ka na yi'ga yako na yembe ilu'a ba mulubi'ndu'.
35 Wili'ndi'le lelo na bweya waubile nkati yako, wakane yu'ka lubi'ndu'.
36 Bai, manaitei yi'ga yako yoti ibile mubweya, wangali ba pandu popoti pene lubi'ndu',
nawenga walu'a baa mubweya munomuno kati mu'lu' mwaupanga bweya wa kyenge.”

Yesu abi'kya lukolo Mafalisayo na balimu ba salya
(Mat 23:1-36, Mal 12:38-40)

37 Yesu paabile kalongela, Mfalisayo yumo ankemi kilyo kasake, nembe ngayenda lya.
38 Aywo Mfalisayo asangalike kummona kalya wangali uluga masi' mumaboko, kwa
mwanjaa yayi'ki'tilweli musalya.
39 Bwana ngammakia, “Mwenga mwa Mafalisayo, mumanyi gu'lwa nnobo na nkungu
kunja, lakini nkati yake kutwi'li bwimi no akala mwoyo.
40 Mwenga mwalogeloge! Buli, nengite Nnu'ngu' ywatengenise panja, nga ywaten-
genise nkati?
41 Mwapei aki'ba yi'lu' ili'be yaibile nkati ya myoyo yinu na yi'ngi' yoti yapanga alali
yinu.”
42 “Lakini, mwakibona Mafalisayo, kwa mwanjaa mupiya saka ata maakapi ga ndakyo
ya ilyo, ndebele na maakapi gi'ngi'. Lakini mugaleka makowe gagakong'ondya aki na
kumpenda Nnu'ngu'. Mugakamwe makowe ga, wangali kugalibalya galu' gi'ngi'.
43 Mwakibona mwenga mwa Mafalisayo, kwa mwanjaa mupendi tama nnu'ngi'
pandu pa isima amo mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' no pangilwa abali kwa isima
pakipi'nga sa bandu.
44 Mwakibona, kwa mwanjaa mulandana na masiko gangali i'mbya maliwe, bandu
bapi'ta panani yake wangali tanga ubolau wabauli'bata.”
45 Yumo mukipi'nga sa balimu ba salya ngammakia, “Mwalimu, makowe golongela,
twenga wendatupwi'wa.”
46 Yesu annyangwi panga, “Mwakibona mwenga mwabalimu ba salya, kwa mwanjaa
mwatwi'ka bandu igombo yangali pu'tu'li'ka, ku'no mwabene mukombwali ata golwa
lukonji lumo kwayangatiya.
47 Mwakibona, kwa mwanjaa musengya masiko ga alondoli ba Nnu'ngu' balu'
babaabulagilwe na api'ndo binu.
48 Kwa nyo, mukong'ondelya panga, muyi'ki'tile mwabapangite api'ndo binu, bembe
bai abulagi ba abo alondoli ba Nnu'ngu', na mwenga musengya masiko gabe.
49 Kwa nyo, ikima ya Nnu'ngu' yabaite nnyinyo, ‘Nalu'a kwapelekya alondoli na
atumilwe ba Nnu'ngu', lakini bi'ngi' balu'a kwabulaga na bi'ngi' kwapeya ngu'su'mbu'.’
50 Bu'kana na makowe ga lubelekwo lu'no lwalu'a pwatilwa, kwa mwanjaa myai ya
alondoli boti ba Nnu'ngu' yaiyitanike bu'ka palutumbwi dunia,
51 bu'ka yitanika kwa myai ya Abeli mpaka yi'lu' ya Zakalia, yu'lu' ywabulagilwe mu
Nyumba ya Nnu'ngu', pakati ya kibi'ki'lyo na pandu papeleteu. Nimmakianga, Kakape
lubelekwo lu'no lwalu'a pwatilwa kwa makowe go.

52 Mwakibona, mwenga mwa balimu ba salya! Kwa mwanjaa mwiyite si'lu' kiyu'gu'lyo sa niango wo yi'ganilwa, mwabene muyingili na mwakanikiye babayingyae kanebayingi.”
53 Pabu'i palu', balu' Mafalisayo na balimu ba salya, baatumbwi kunnyingilya kwa kunnaluya maswali gambone kwa ukali',
54 kabampi'ndi'ka li'nga bannyonje kwa malongelo gake bapate kitumbu sa kunsongya.

12

Likalipyo kitumbu sa unapiki
1 Bandu maelupu baatikusikana no li'batana, Yesu aatumbwi wi'ti' kwabakia bana-masi' bake, “Mwili'ndi'le na uyi'me wa ulu'u wa Mafalisayo nga unapiki.
2 Lakini ntu'pu' sakiwi'ki'lilwe, sasaakotoka umukulwa, kila sakiyu'bite salu'a kwip-ulwa.
3 Kwa nyo, kila samulongei mulubi'ndu', bandu balu'a kiyu'wa pabweya, na kila gamulongei kwo yu'yu'tana kuungati milyango iyigalilwe, galu'a bayilwa panani ya mwagala wa nyumba.

Ywapalikwa yogopelwa
(Mat 10:28-31)
4 “Nimmakianga mwenga mwa mambwiga bangu', kanemwayogope balu' babakombwa bulaga yi'ga bai, lakini bakombwali yendelya panga kikowe si'ngi' mana babulige.
5 Nilu'a kummakianga yu'lu' ywapalikwa kunnyogopa, Munnyogope yu'lu' ywakombwa bulaga na kuntaikulya mundu kumwoto. Eloo, nimmakianga munnyogope ywo.
6 Itanganikwe panga injosi tano ipi'mi'yi'lwa kwa ela njene muno, au nyonyoli? Lakini nnu'ngi' ya Nnu'ngu', alibalilwali ata yumo.
7 Lakini ata nywili ya mumitwe yinu ibalangilwe yoti. Kanemuyogope, mwenga nga mwampu'ku'bi'la kulikoni injosi yambone.

Kunnyi'ki'tya na kunkana Kilisitu
(Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20)
8 “Nimmakianga kakape, kila mundu ywaniyi'ki'tya nnu'ngi' ya bandu panga ywembe ywangu', Mwana wa Mundu nembe alu'a kunnyi'ki'tya nnu'ngi' ya malaika ba Nnu'ngu' panga mundu ywo ywake.
9 Lakini mundu ywoywoti ywanikana nnu'ngi' ya bandu, nembe alu'a kanilwa nnu'ngi' ya malaika ba Nnu'ngu'.
10 “Ywoywoti ywalongela likowe lyo kana kunnyi'ki'tya Mwana wa Mundu, alu'a samilwa, lakini ywannongelya ubu'su' Loo Mpeleteu, alu'a samilwali.
11 “Pabampelekanga mwenga nnu'ngi' ya mayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na nnu'ngi' ya api'ndo na atawala, kanemwalendeme gania panga mukaikengya, au mukayangwa buli.
12 Kwa mwanjaa Loo Mpeleteu alu'a kunnyi'gana si'lu' samupalilwa yangwa popopo.”

Lukongo lwa tayili nnogeloge
13 Mundu yumo palu' pakipi'nga sa bandu aatikummakia, “Mwalimu, ummakie nnunangu' yu', tubagane ulisi wabatuleki tati'.”
14 Yesu annyangwi, “Mbwiga, nyai ywanibi'i nenga panga na mundu ywa kwakenga au kwa awana pakati yinu?”
15 Bai, ngaabakia boti, “Mwili'ndi'le na kila uyi'me wa bwimi, kwa mwanjaa ukoto wa mundu ubu'kanali no yoloka kwa ili'be yabile nayo.”
16 Bu'kapo, ngaalongelya kwa lukongo lu'no, “Kwabile na tayili yumo ywembe munng'unda wake aatimeya munomuno.
17 Tayili ywo, aganiyite pamwoyo wake, ‘Nilu'a panga buli nanenga ntu'pu' ligu'lu' lyo bi'kya ilyo yangu'?
18 Nilu'a panga nyo, nilu'a sengwana tugu'lu' twangu' tuketuke no senga ligu'lu' liku'lu' amo nganilu'a bi'ka ilyo yangu' yoti yaniunike na mali yangu'.
19 Apo, naubakia mwoyo wangu' panga pano le ubile na sobi'ki'ya, no tumya myaka yambone, no ponda mali bai, lya, nywa, no napusika.’
20 Lakini Nnu'ngu' ngammakia, ‘Wenga wa nnogeloge, kilo sa li'no, bwu'mi wako wendatolelwa. Na ili'be yi'lu' yoti yowitwi'li'kiye, ilu'a panga ya nyai?’ ”
21 Yesu ayomoli kwo baya, “Amo ngamwabile mundu ywaitwi'li'ki'ya mali kwa makowe gake mwene bai, lakini nki'ba nnu'ngi' ya Nnu'ngu'.”

Mwu'bi'li Nnu'ngu'
(Mat 6:25-34)

22 Bu'kapo Yesu aabakie banamasi' bake, "Kwa kitumbu so nendakummakianga,
kanemube na kyukala ati' kilyo twapata kwaku', au alu'a kutuwalika nyai?
23 Kwa mwanjaa nantali bwu'mi kulikoni kilyo, yi'ga nantali kuliko ngu'bo.
24 Mwalinge mwababile iyuni. Bapandangali wala baunali, kai' ntu'pu' ligu'lu' lyolyoti.
Ata nyo Nnu'ngu' ayimali ilyo endakwayakia. Mwenga mwampu'ku'bi'la kuliko iyuni!
25 Nyai mukipi'nga sinu ywakombwa lumya kwa kwiauya no kombwa yongeya kwaali'
pasene masu'ba ga bwu'mi wake?
26 Bai, manaitei mukombwali panga likowe lisene kati lyo, mwanjaa namani muba na
kyukala kwa galu' gi'ngi'?
27 Mugalinge malu'ba mwagalembulya! Gapangali kasi kai' gaiwalikali. Lakini
nimmakianga, ata Nkulungwa Selemani mwene na utayili waabile nawo na magu'bo
gawalage, anaikali paugolou wa lilu'ba limo.
28 Manaitei Nnu'ngu' akombwa kuliwalika nyo lyamba lya munng'unda, lyembe li'no
libile na malau' lyalu'a taikulwa palitu'ta no tinika mwoto. Buli, kangi' alu'a kumpangya
muno mwenga? Mwenga mwa bandu ba imani njene!
29 "Bai, kanemube na kyukala kwa kwiauya pala kilyo au so nywa.
30 Mwanjaa bandu bangali kuntanga Nnu'ngu' baukya go, na Tati' binu batangite panga
makowe go gendapalilwa na mwenga.
31 Mupale wi'ti' Ukulungwa wa Nnu'ngu' na go gi'ngi' mwalu'a yongeyelwa na Ywembe.

Utayili kunani
(Mat 6:19-21)

32 "Kanemuyogope, mwenga mwakipi'nga kisene sa ngondolo, kwa mwanjaa Tati' binu
bapendi kumpeyanga Ukulungwa.
33 Mupi'mi'yange mali yinu na mbanje ye mukaapei aki'ba. Mwitengenesi mipuko
yangali otoka na kwibi'kya amana kunani, akwo ipu'ngwali. Akwo bai, baegelyali kai'
ngu'lu'ku'lu' baalabiyali.
34 Palu' paibile amana yako, nga pawaba na mwoyo wako.

Atumisi babatama wiso

35 "Mube tiyali, mutabite mikanda muibuno na yenge yinu itame kaiyaka.
36 Mutame kati atumisi babanni'nda bwana wabe abuyangane bu'ka kulisengele, li'nga
mana bayu'wine ilulu bai, bannyu'gu'li nniango ayingi.
37 Nantali atumisi balu' bembe bwana wabe paabuyangana, akwemba kabakeleka!
Kakape nendakummakianga, aywo bwana aibi'ka wiso na kwakemya pamesa li'nga
balye.
38 Ata mana aabuyangana meku au kakusa na kwakwemba kabakeleka, nantali yabe
atumisi bo!
39 Mutange panga kenda mwene nyumba akatanga saa yaisa mwii, alu'e keleka na
alu'e yi'ki'tyali kunneka ayingi no yiba.
40 Na mwenga nyinyonyo, mutame wiso kwa mwanjaa, Mwana wa Mundu alu'a isa
saa yangatanganikwa."

Ntumisi ywa u'bi'li'ka na ywangali u'bi'li'ka
(Mat 24:45-51)

41 Petili ngalaluya, "Bwana, lukongo lu' utulongelya twenga bai au twa bandu boti?"
42 Bwana ngayangwa panga, "Ywaku' ntumisi ywa u'bi'li'ka na mwene ikima, ywembe
bwana wake alu'a kummi'ka panani ya atumisi bake li'nga apei kilyo nsimu waupalilwa?
43 Nantali yake ntumisi ywo, manaitei bwana wake paaki'li'bu'ka alu'a kunkwemba
kapanga nyo.
44 Kakape alu'a kumwu'bu'ya na kumpanga ntawala wa amana yake yoti.
45 Lakini mana ntumisi ywo abaite pamwoyo wake, 'Bwana wangu' asi'liye buyan-
gana,' ngatumbwa kwaku'mbwa atumisi aine analu'me na alwawa no lya, nywa no
lobya,
46 bwana wake alu'a buyangana lisu'ba lyangali pi'kanilya na saa yangali tanganikwa,
alu'a kunku'mbwa muno ntumisi ywo na kumuukumu pamope na bangali u'bi'lya.
47 Ntumisi yu'lu' ywatanga mwapala bwana wake, lakini apangali gagapalilwa panga,
aaputilwa munomuno.
48 Lakini ywapanga makowe gagampanga mundu asenuke wangali tanga, aaputilwa
pasene. Ywapeyilwe yambone, alu'a longelwa yambone, ywapeyilwe yambone muno,
alu'a longelwa yambone munomuno.

Yesu kitumbu so lekangana bandu
(Mat 10:34-36)

49 “Niisi koya mwoto padunia, napendi ukapanga uyakite!
50 Nibile na ubatiso wambalikwa niupoki, kwa ndi'la yaku' niiauye mpaka utimi!
51 Mukita niletike amani pano pa dunia? Ata pasene, amani lili, ila mayu'mano.
52 No bu'ka nambi'yambi', mana kubile na alongo batano, balu'a baganika, ku'no abi'li' kwi'ngi' atatu au kwi'ngi' atatu, ku'no abi'li'.
53 Tati' balu'a yu'mana na mwana na mwana alu'a yu'mana na tati' bake, mau' bayu'mana na mwi'nja wabe na mwi'nja ayu'mana na mau' bake, mau' mukwe bayu'mana na nkamwana na nkamwana ayu'mana na mau' mukwe.”

Tanga nsimu
(Mat 16:2-3)

54 Yesu ngaibakia kai' ipi'nga ya bandu, “Mana mugabweni maunde gayi'mi kulwingo lwa kundondi bai popopo mubaya, ‘Ula alu'a nia’, kakape endania.
55 Mana muubweni nsunga wa kusi kaupukatya mubaya, ‘Kwalu'a ba na lyoto muno,’ Na ngamwaipangika.
56 Mwenga mwa anapiki! Mumanyi londwa mumaumbile ga nni'ma na kumaunde, mukotoka ki'li' tanga maumbile ga nsimu wu'no?

Awana na andumu bako
(Mat 5:25-26)

57 “Kwa mwanjaa namani mukotoka kwiamulya mwabene panga likowe linannoga?
58 Mana ywa kusitakya, kakupeleka kukoliti, yabile male yomwana nakwe mubile mundi'la, akane kupeleka kwa akimu, nembe akimu akane kukukamukiya kwa asikali, nabembe bakane kuyingiya muutabilwe.
59 Kakape nikubakia, watama mo mpaka wayomwe li'pa lwela lwa kuundi'la.”

13

Mugaleke masambi ginu au mwalu'a waa

1 Nsimu wo baaisi bandu nsi'si' kummakia Yesu abali ya ku Galilaya, kwa bandu bababulagilwe na Pilato pabaaisi na inyama yabe isinjilwe kwa salaka ya mu Nyumba ya Nnu'ngu'.
2 Nembe Yesu aatikwabakia, “Mwenga mubaya Agalilaya bo, bai na sambi kulikoni Agalilaya bi'ngi' ati' kwa mwanjaa batesilwe nyo?
3 Nimmakianga kakape panga, bapangiteli sambi kwapi'ta balu', lakini namwenga kati bobobo, mana mukotwike kunng'alambukya Nnu'ngu', mulu'a langanyika kati bembe.
4 Au' balu' ku'mi na banane babaatu'mbu'kilwe na nsengo nku'lu' ku Siloamu no waa, mubaya bembe bai na masambi kulikoni bi'ngi' boti babatamage ku Yelusalemu?
5 Nimmakianga nyinyo lili, lakini na mwenga mana mukani kunng'alambukya Nnu'ngu', mulu'a langanyika kati bembe.”

Lukongo lwa ntini wangali pambika

6 Bu'kapo Yesu ngaabakia lukongo lu'no, “Mundu yumo aabile na ntini* munng'unda wake, payi'i pala atu'mbwe itunda yake, aubweni unapambikali ata limo.
7 Bai, ngammakia mpangakasi wake, ‘Linga! Wu'no mwaka wenetatu nisa pa nkongo wu' pala nitu'mbwe litunda, lakini nalibonali lipambike ata limo! Upi'ngwe, uyomwa mbolya ya munng'unda bai wangali pambika.’
8 Lakini mpangakasi annyangwi, ‘Bwana, tuuleke kai' mwaka gu'no, nilu'a kuuti'li'ti'ki'ya nkulyo upate masi' na kuyi'ya mbolya.
9 Mana waapambika manisa, twauleka, mana waapambikali twaupi'ngwa.’ ”

Yesu antepwa mau' yumo Lisu'ba lya ya Sabato

10 Yesu endeyi'gana munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kulisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.
11 Na po, kwabile na nnwawa yumo ntamwe kwa myaka ku'mi na minane aayingililwe na moka. Kwa mwanjaa nyo, ng'ongo wake waatilemala muno ata akombwageli yi'ma wi'ma.
12 Yesu pamweni aatikunkema ngammakia, “Mau', utamwe winu mutepulilwe.”
13 Aammi'ki maboko gake pantwe na popopo, yi'ga yake yapatike makakala go yi'ma kai' na ankwi'yite Nnu'ngu'.

* **13:6** Awu' nkongo, ubonekana ku Isilaili na wembe upambika itunda yaili'li'lwa na bandu.

14 Lakini mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' aatiusika kitumbu sa Yesu
kuntepwa mau' ywo lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi. Kwa nyo, aabakie bandu babaabile
palu', "Mubile na masu'ba sita go panga kasi, bai mugatumi masu'ba go isapala pona
matamwe ginu, lakini kanemwise lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi."
15 Apo Bwana ngannyangwa, "Mwenga mwa anapiki! Nyai kwinu ywalu'e somwa
yu'gu'lya ng'ombe bake au mbu'nda bake mukyu'ngu'lu' annongoye kunyweli wa masi'
ata likabile lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi?
16 Tumbwe pano kubile na mwi'nja ywa Bulaimu, ywembe Ibilisi ampangite alemale
kwa myaka ku'mi na minane. Buli, yanogeleli lili kunnyu'gu'lya muutabilwe wake lisu'ba
lya Sabato ya Ayahudi?"
17 Payomwi longela go, babantaukyage baibweni oni lakini bandu bi'ngi' boti
batipulaika muno kwa makowe goti gaagapangite palu'.

Lukongo lwa mbeyu njene
(Mat 13:33)
18 Yesu ngalaluya, "Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulandana na namani? Nilu'a kuulan-
danisa na ki'li'?
19 Ubile kati lupeke lwa nkongo wa aladali, lwaalutweti mundu yumo na kulupanda
munng'unda wake, lwatibalika no panga nkongo nku'lu'. Iyuni yaigu'lu'ka yakombwi
senga iyumba yabe mundambi' yake."

Lukongo lwa ngelule
(Mat 13:31-32, Mal 4:30-32)
20 Ngalaluya kai' "Nilu'a kuulandanisa Ukulungwa wa Nnu'ngu' na namani?
21 Kati ngelule njene yaiyi'i mau' yumo na kuiyangabana pamope na bwembe mbisi
tano, na bwembe woti waatilu'la."

Niango wo patimwa
(Mat 7:13-14,21-23)
22 Yesu aayendeli na mwanja wake wa ku Yelusalemu, ku'no kapi'tya muilambo na
mumili'ma, kayi'gana liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
23 Mundu yumo ngannaluya, "Buli Bwana, bandu babaalu'a kosopolelwa baayoloka
lili?"
24 Yesu ngaabakia, "Mukasane yingya kwo pi'tya niango waupatimwa, kwa mwanjaa
nendakummakia, baingi balu'a paya yingya, lakini baakombwali.
25 Nsimu waisa, apo mwene nyumba alu'a katuka no yigala niango. Mwenga mwaalu'a
yi'ma panja no panga u'li kamubaya, 'Bwana, utuyu'gu'li.' Lakini ywembe alu'a
kunnyangwa, 'Ndangiteli kwamubu'ka!'
26 Na mwenga mwatumbwa kummakia, 'Twenga ngatulyage no nywa pamope
nawenga, kai' wenga uyi'ganage muilambo yitu.'
27 Lakini ywembe alu'a baya, 'Ndangiteli mwenga muuma kwaku', mubu'kange
nnu'ngi' yangu' mwenga mwaboti mwapanga sambi.'
28 Apo, ngapasapanga kili'lo no yaga mino, pamwabona ki Bulaimu, Isaki, Yakobi na
alondoli ba Nnu'ngu', boti babile mu Ukulungwa wa Nnu'ngu', lakini mwenga mwabene,
mutaikulilwe panja!
29 Bandu balu'a isa bu'ka kumbwani na kundondi, kukibu'la na kusi no tama pakilyo
ku Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
30 Eloo, balu' babalongolile balu'a panga ba kuundi'la na balu' ba kuundi'la balu'a
longolya."

Yesu akiyendelya kiwo
(Mat 23:37-39)
31 Wakati wowowo, Mafalisayo bi'ngi' baatikunyendelya na kummakia, "Ubu'ke pano
uyende kwi'ngi' kundu, kwa mwanjaa Helode apala kukubulaga."
32 Yesu ngayangwa, "Muyende mukammakie aywo kibweya nng'anga nnyanya, 'Li'no
na malau' nilu'a bi'nga moka na kwatepwa atamwe na lisu'ba lyenetatu nilu'a yomolya
lyengo lyangu'.'
33 Ata nyo li'no, malau' na papasa, niyendelya na mwanja wangu', kwa mwanjaa
inogelyali nnondoli ywa Nnu'ngu' abulagilwe panja ya ku Yelusalemu.

Yesu auli'lya Yelusalemu
(Mat 23:37-39)
34 "Mwa Yelusalemu! Yelusalemu! Wabulaga alondoli ba Nnu'ngu' na kwaku'mbwa
maliwe balu' babatumilwe na Nnu'ngu' kasako. Pali'nga nipalike kwabi'ka pamope bana

bako, pamope kati ngu'ku' nyongolo mwakumbatya bana bake pai' ya mapapayo gake, lakini watekana.
35 Aya! Alu'a kuleka kisako, panyumba yako palu'a panga payame. Bai, nimmakianga mwanibonali kai' mpaka nsimu wamwabaya, ‘Ayaliwite aywo ywaisa kwa lina lya Bwana.’ ”

14

Yesu antepwa mundu yumo
1 Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aayi'i lya kunyumba yimo ya alongosi ba Mafalisayo, bandu baabile popo kabannolekeya.
2 Nnu'ngi' yake Yesu, kwaabile na mundu yumo ywaminyage kitamwe so imba payi'ga.
3 Yesu aalalwiye balimu ba salya na Mafalisayo, “Buli, yendayi'ki'ti'lwa kuntepwa mundu lisu'ba lya Sabato?”
4 Lakini bembe bayangwili. Yesu ankamwi ywo ntamwe, kuntepwa na kunneka aibu'ki.
5 Payomwi lyo aatikwabakia, “Ywaku' mukipi'nga sinu, ywembe mwana wake au ng'ombe wake mana atumbuki mulu'si' alu'e kunnopwali, mwanjaa ya lisu'ba lya Sabato?”
6 Nabembe baakombwili kunnyangwa lyaalalwiye.

Nogamwoyo no tu'u'lya
7 Yesu paabweni balu' babasawa tama muiti'gu' ya nnu'ngi' mana bakokilwe. Alongei nabo kwa lukongo lu'no.
8 “Mana mundu akukokite palisengele kanewatame pandu pa isima. Pi'ngi' akokilwe mundumuko kulikoni wenga,
9 mwene kaya aisa na kukubakia, ‘Wenga ukatuke, unneki kiti'gu' ayu'!’ Apo, walu'a kwibona oni paminyo ga bandu boti na wayenda tama pakitamo sa nsu'gu'.
10 Ila, mana ukokilwe pakalamu, waatame pakiti'gu' sa nsu'gu', li'nga mwene kiyambo paaisa, akubakie, ‘Mbwiga lyangu', potamiye panogeli lili, sotame pano palu'ngi' panannoga.’ Apo, walu'a peyelwa isima nnu'ngi' ya bandu boti botami nabo pampope.
11 Mwanjaa ywoywoti ywaiu'bu'ya mwene alu'a uluyilwa na ywaiuluya, alu'a u'bu'yi'lwa.”
12 Kai' aammakie yu'lu' ywankokite, “Mana kaupala panga kalamu ibe muntwekati au kitamwiyo, kanewakoke mambwiga sika, alongo, babatama papipi yako, bababile matayili. Manaitei nyo yapanga wenga bakuki'li'bu'kiye sawapangile.
13 Saupalikwa panga, mana kopi'ya kalamu wakoke aki'ba, alemau, itewe na atu'lu'ka minyo.
14 Nawenga wayaliwa mwanjaa abo bawakokite, ntu'pu' sawaki'li'bu'ki'yi'lwa. Nnu'ngu' alu'a kuli'pa upo yako nsimu wo yu'ka bandu bene aki.”

Lukongo lwa kalamu ngu'lu'
(Mat 22:1-10)
15 Yumo ywa balu' babaatami na Yesu kabalya aatikummakia, “Nantali mundu yu'lu' ywalu'a lya kilyo mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”
16 Yesu ngammakia, “Mundu yumo aapangite kalamu ngu'lu' na aakokite bandu baingi.
17 Paliikite lisu'ba lya kalamu, antumike mpangakasi wake akaabakie babakokilwe, ‘Mwise ku'no kila kili'be kitami wiso.’
18 Lakini kila mundu ywaakokilwe aatumbwi piya kitumbu no lu'ba lasi. Ywaalongoli kummona aammakie mpangakasi, ‘Nenga nipi'mite nng'unda kwa nyo, nipalikwa nikaubone, nikulu'ba unisami bai.’
19 Ywi'ngi' aatibaya, ‘Nipi'mite ng'ombe ku'mi bo li'mya na niyenda kunng'unda kwapakia, nilu'ba lasi unisami bai.’
20 Na ywi'ngi' abaike, ‘Niuma gamba nnwawa kwa nyo, nikombwali isa.’
21 Mpangakasi ywo aatibuyangana na kummakia bwana wake makowe go. Yu'lu' mwene nyumba aatiusika, ngammakia mpangakasi wake, ‘Uyende kiyu'ngu'ya kusimbasimba na kumali'la ga kumisengo ukaalete mono nnyumba aki'ba, itewe, atu'lu'ka minyo na bi'ngi' babalemile.’
22 Bu'kapo mpangakasi ywo ngabaya, ‘Bwana, bandu nabakiye kati mwoamulise, lakini balo banatwi'lyali.’
23 Yu'lu' bwana aammakie kai' mpangakasi wake, ‘Uyende kusimbasimba na mumali'la gagayenda mbwega ya misengo, ukaalasimise bandu bayingi li'nga liiku'ta lyangu' litwi'li.

24 Kwa nyo nendakummakianga, ntu'pu' ata yumo mwa balu' babakokilwe ywalu'a
paya kalamu yangu'.' "

Kili'ngo so panga wa mwanamasi' wa Yesu
(Mat 10:37-38)
25 Apo ipi'nga yambone ilongwanage pamope na Yesu. Bai, aagalambuki bandu na
kwabakia,
26 "Mundu ywoywoti mana kaisa kwangu' apalilwa kunipenda nenga kulikoni tati'
bake, mau' bake, nnyumbowe, bana bake, nku'we na akina lu'mbu'be, kai' ata mwene.
Mana akotwike kombwa panga go, apangali mwanamasi' wangu'.
27 "Mundu ywakotoka pu'twa nsalaba wake na kunibi'ngi'ya, akombwali panga
mwanamasi' wangu'.
28 Ywaku' kasinu, ywembe mana kaapala senga nsengo nku'lu', akombwali wi'ti'
balanga mbanje yaipalikwa, li'nga atange panga yabile nayo, yali'ngana yomolya senga?
29 Mana buli, mana ayomwi senga pai' bai no kotoka yomolya, bandu balu'a kumweka.
30 Kababaya, 'Mundu yu' aatumbwi senga, lakini akombwili yomolya.'
31 "Au', nkulungwa ywaku' ywayenda ku'mbwana ngondo na nkulungwa nnyine,
ywasomwa wi'ti' gania panga yesi lyake lyene banayesi elupu ku'mi, likombwa otwa
kwa yu'lu' mwene banayesi elupu isilini?
32 Mana aibweni ankombwali, alu'a kwatuma bandu bo yenda panga masikisano
pakemu, yu'lu' nnyine abile balo kuutalu.
33 Bai, mwenga nyinyonyo, ntu'pu' ata yumo ywakombwa panga mwanamasi' wangu'
mana asindwi kukilekekeya kila kili'be sabile naso.

Mwinyo wangali kilyi'lyi'
(Mat 5:13, Mal 9:50)
34 "Mwinyo unogite, lakini mana unogau wake wobite, ulu'a galambuyilwa buli li'nga
kilyi'lyi' sake kibuye?
35 Upwaikali kwa ukando ata kwa mbolya. Bandu bendakuuyita. Bai, mwene makutu
go yu'wa ayu'we."

15

Lukongo lwa ngondolo ywaobite
(Mat 18:12-14)
1 Lisu'ba limo, alonga koli na bene sambi baingi baayi'i kumpi'kania Yesu.
2 Mafalisayo na balimu ba salya baatumbwi ku'ku'li'ka, "Munninguli mundu yu'!
Aakemya bene sambi, no lya nabo nkungu gumo."
3 Yesu aayangwi kwa lukongo,
4 "Ati', mundu yumo kati yinu mana abile na ngondolo mya, mana aobite yumo, alu'a
panga buli? Aaleka balu' tisini na kenda mmwitu, no yenda kumpala yu'lu' ywaobite
mpaka ammone.
5 Mana amweni, alu'a kumpu'twa palipamba kwo napusika.
6 Paaika kasake, aakema mambwigalye na kwabakia, 'Munapusike pamope nanenga
kwa mwanjaa yu'lu' ngondolo wangu' ywaobite nimweni.' "
7 Yesu aayendeli longela, "Mwenga nendakumakia, kwalu'a baa na pulaa kunani kwa
mundu yumo mwene sambi buyanganiа kwa Nnu'ngu', kulikoni bandu tisini na kenda
bene aki bapalilwali kummuyangania Nnu'ngu'."

Lwela lwaluobite
8 "Au mwibona buli? Tubaye nnwawa nsi'si' abi na ela ku'mi ya mapeni, mana aobiye
yimo, alu'a panga buli? Alu'a koya lumuli na kwipyaya nyumba yoti ku'no kalolekeya
mpaka aibone.
9 Mana aibweni, aakema mambwiga na bandu ba papipi nakwe no baya, 'Munapusike
pamope nanenga kwa mwanjaa niibweni yi'lu' ela yangu' yayaobite.'
10 Na mwenga nendakummakia, ngamo baanapusika malaika ba Nnu'ngu' kwa
kummona mwene sambi yumo kammuyangania Nnu'ngu'."

Lukongo lwa mwana ywaobite
11 Yesu aayendeli longela, "Kwai na mundu yumo aabile na bana abi'li' analu'me.
12 Yu'lu' nnuna aabakie tati' bake, 'Tati', mumbei ulisi wangu'.' Nembe ayi'ki'ti
kwabagana mali yake.
13 Gaapite masu'ba bai, yu'lu' nnuna aapi'miye ulisi wake no yabwa mwanja wa nni'ma
wa kuutalu na yi'lu' mbanje yaapatike. Akwo, aatikwinyamana yi'lu' mbanje.

14 Payomwi tumya kila kikowe, kwapitike njala ngali' kunni'ma wu'lu', nembe
ngatumbwa auka kwo pala kilyo.
15 Aalu'bike kibalua kwa mundu yumo ywa kunni'ma wo, nembe aampei lyengo lyo
kwapeya yakulya magu'be kunng'unda wake.
16 Aminyikiage ata lya makabanda gabalyage magu'be mwanjaa, aabile ntu'pu' mundu
ywa kumpeya kilyo sosoti.
17 Paapatike malango aatigania, ‘Mboni kwa tati' bangu' kubile na apangakasi baingi
babalya no igaya, nenga niwaa njala?
18 Nilu'a buyangania kwa tati' bangu' na kwabakia, Tati', ninkosile Nnu'ngu' na
mwenga.
19 Nili'nganili ata kemelwa na mwana winu. Munipange kati yumo ywa apangakasi
binu.’
20 Bai, ngatumbwa mwanja wo buyangania kwa tati' bake. Kaegelya pakaya tati'
pabamweni mwana, bammi'ki kiya, ngabammutukya, kunkumbatya na kunnonia.
21 “Mwana aabakie tati' bake, ‘Tati', ninkosile Nnu'ngu' na mwenga. Nili'nganili ata
kemelwa na mwana winu.’
22 Lakini tati' bake ngaabakia apangakasi bake, ‘Kiyu'ngu'ya! Mulete ngu'bo inannoga
mukang'walike! Mung'walike lupete na ilatu.
23 Musinje likinda lyalinenipe tulye no panga si'li'ku'si'li'ku'!
24 Kwa mwanjaa ayu' mwana wangu' aatiwaa, kumbe balo mwu'mi, aatioba, lakini
nambi'yambi' abonekine.’ Batumbwi si'li'ku'si'li'ku'.
25 “Pagapangikage go, nku'we aai anagobwali bu'ka kunng'unda. Paabile mundi'la
kaegelya pansengo, ngayu'wa ilulu na ngoma.
26 Ankemite mpangakasi yumo na kunnaluya, ‘Kubile na namani?’
27 Aywo mpangakasi, aatikunnyangwa, ‘Nnunago agobwile na tati' binu bansinjili
likinda lyaliatike, kwa mwanjaa amweni abile salama salimini.’
28 Aywo nku'we ngausika, aakani ata yingya nnyumba. Tati' bake pabaapiti panja,
baatikuntebeya ayingi nnyumba.
29 Lakini ywembe annyangwi, ‘Linga! Myaka yoti nitikuntumikia kati nammanda
winu, nati'kwanali amuli yinu ata lisu'ba limo! Munipei namani? Munanipeyali ata
likinda lya mbwi yumo, nani nipange si'li'ku'si'li'ku' na mambwiga bangu'!
30 Lakini mwana winu yu', ywalile mali yinu kwo nyamana li'no isa bai munsinjile
li'lu' likinda lyalinenipe!’
31 Tati' bake batikunnyangwa, ‘Wamwana wangu', wenga ubile pamope nanenga
masu'ba goti na kila sanibile naso sako.
32 Twaapalikwe tupange si'li'ku'si'li'ku' no napusika, kwa mwanjaa ayu' nnunago
aatiwaa, kumbe balo mwu'mi, aatioba, lakini nambi'yambi', abonekine.’ ”

16

Mwandiki nng'anga

1 Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Tayili yumo aabile na mwandiki wake. Aywo
mwandiki aatisongelwa mwanjaa, aatinyamana mali ya tayili wake.
2 Yu'lu' tayili ngankema na kummakia, ‘Aga makowe gaku' ganigayu'wa kasako? Upiye
na ubalange mabi'ko na matumyo kwa mwanjaa ukombwali panga wamwandiki wangu'
kai'.’
3 Yu'lu' mwandiki ngagania, ‘Bwana wangu' anibi'ngite mulyengo lya uandiki, nipange
buli? Yenda li'ma nikombwali no lu'balu'ba kati nki'ba oni.
4 Bai nitangite lyo panga, li'nga panabi'ngi'lwa mulyengo bandu banikemi kasabe.’
5 Bai ngaakema yumoyumo babalongelwage na bwana wake, ngammakia yu'lu'
ywalongolile. ‘Ulongelwa ili'nga na bwana wangu'?’
6 Ywembe ngannyangwa, ‘Ilu'yo mya ya mauta ga njaituni.’ Yu'lu' mwandiki
ngammakia, ‘Utole seti sako solongelwa na wandike amusini.’
7 Bu'kapo ngannaluya ywi'ngi', ‘Wenga ulongelwa ili'nga?’ Ngannyangwa, ‘Mabunia
mya ga ngano.’ Yu'lu' mwandiki ngammakia, ‘Utole seti sako solongelwa na wandike
samanini.’
8 “Bai, yu'lu' bwana aatikunnumba aywo mwandiki ywangaaminika, kwa mwanjaa
atumi malango na ung'anga. Kwa mwanjaa bandu ba dunia yi'no bai na malango na
ung'anga muno mumakowe gabe, kuliko bandu ba mubweya.”
9 Yesu ngayendelya baya, “Nimmakianga, mwipangi mambwiga bu'kana na mali ya
dunia, li'nga pamwayomokelwa, baampokyange muutamo wangayomoka.

10 Ywoywoti ywau'bi'li'ka mumakowe masene, aau'bi'li'ka mumakowe maku'lu' na
ywa kotoka au'bi'li'ka mumakowe masene, mumakowe maku'lu' aau'bi'li'kali.
11 Bai, mana mutei mwu'bi'li'kali kwa mali ya ulau ya padunia, nyai ywalu'a
kunkamukia mali ya kakape?
12 Mana mutei mwu'bi'li'kali mumali ya mundu ywi'ngi', nyai ywalu'a kunkamukia
mali yinu mwabene?
13 "Ntu'pu' ntumisi ywakombwa kwatumikia mabwana abi'li', kwa mwanjaa alu'a
kunsukwa yumo na kumpenda ywi'ngi' au ayi'ki'tyana na yumo na kunsalawa ywi'ngi'.
Mukombwali kuntumikia Nnu'ngu' na mali."

Milongelo ya Yesu
(Mat 11:12-13, 5:31-32, Mal 10:11-12)
14 Mafalisayo pabagayu'wine go nabembe baai apenda mbanje, ngabansalawa Yesu.
15 Apo ngaabakia, "Mwenga mwilaya pabandu, panga mwaannogau, lakini Nnu'ngu'
aitangite myoyo yinu. Kwa mwanjaa sakibonekana sangama pabandu, Nnu'ngu'
akibona undi bai.
16 "Salya na maandiko ga alondoli ba Nnu'ngu' gaabile mpaka nsimu wa Yoani
Ywabatisage. Bu'kapo, Ukulungwa wa Nnu'ngu' wendaalilwa, na kila mundu auyingya
kwa makakala.
17 Nantali kunani na dunia pi'ta, kuliko bu'yi'lwa liyi'gi'yo limo lya salya.
18 "Ywoywoti ywampeya nnyumbowe talaka no kobeka ywi'ngi', apanga upege, na
ywoywoti ywankobeka nnwawa ywapeyilwe talaka, apanga upege.

Tayili na Lasali
19 "Pai na mundu yumo tayili, ywawalage ngu'bo ya bei ngu'lu' ya lukanda lwa
sambalau. Mundu ywo atumyage mbanje yambone kila lisu'ba.
20 Na paniango wa ywo tayili kwai na nki'ba yumo lina lyake Lasali, ywabile na
mabanga.
21 Lasali aminyikiage peyelwa mbolotya yaitu'mbu'ka pamesa ya aywo tayili, kai'
mapwa bendeisa no lambata mabanga gake.
22 "Bai, yu'lu' nki'ba paawile, malaika ngabantola na kummi'ka pakyuba sa Bulaimu.
Na yu'lu' tayili nembe ngawaa no sikilwa.
23 Aywo tayili, aai mungu'su'mbu' akwo kumambi', palolekiye kunani, ngammona
Bulaimu kuutalu abile nakwe Lasali.
24 Bai, ngakema, 'Tati' Bulaimu, mumbi'ki kiya, muntume Lasali asuye lukonji lwake
mumasi', aniu'lu'ki'ye mululimi lwangu', kwa mwanjaa nendalumya muno mumwoto
gu'no.'
25 Bulaimu ngannyangwa, 'Mwana wangu', uku'mbu'ki wapoki ganannoga mubwu'mi
wako, lakini Lasali apoki maakau. Nambi'yambi' nembe endapu'mu'lya nawenga
wendalumya.
26 Na kai', pakati yitu na mwenga pabi'kilwe lyi'mbwa liku'lu', li'nga babapala isa
kwinu bu'ka ku'no kanebakombwe na babapala bu'ka kwinu isa kwitu kanebakombwe.'
27 Yu'lu' ywabile tayili ngabaya, 'Bai Tati', ninnu'ba muntume Lasali ayende pansengo
wa tati' bangu',
28 kwa mwanjaa nibi na aku'bangu' batano, akaakwi'li'ke, baakaneisa pandu pano
pene ngu'su'mbu'.'
29 Lakini Bulaimu ngayangwa, 'Aku'bo babi na Musa na alondoli ba Nnu'ngu', waleke
baapi'kani bo.'
30 Lakini ywembe ngabaya, 'Nyinyoli tati' Bulaimu, ila mundu mana aayu'ka bu'ka
kumambi' no yenda kwakwi'li'ka, baagalambuka.'
31 Bulaimu ngabaya, 'Mana baayu'wali Musa na alondoli ba Nnu'ngu', ata mundu
ywaayu'ka bannyu'wali.' "

17

Iku'balo
1 Apo, Yesu ngaabakia banamasi' bake, "Inonwipe kotoka pitya iku'balo ya sambi,
lakini akibona yu'lu' ywalu'a piya iku'balo ya kumpangia mundu sambi.
2 Mundu kati ywo yai nantali kuntabya liwe lya lwaga paingo na kuntumbukia
mubaali, kulikoni kumpangia sambi yumo ywa anangu'ta ba.
3 Mwili'ndi'le, 'Manaitei nnongo akukosile, unkwi'li'ke na mana akuyu'wine unsami.'
4 Na mana akukosya mala saba kwa lisu'ba na kukuki'li'bu'kya kwo lu'ba nsama mala
saba ipalikwa unsami."

Imani

5 Atumilwe ngabammakia Bwana, “Utuyongekeye imani.”
6 Bwana ngayangwa, “Mukaba na imani alau njene kati lupeke lwa nkongo wa aladali,
mupekombwa kuubakia nku'yu' gu', uyokoke na ukayokekelwe mubaali na wembe ulu'e
kunnyu'wa.

Makowe ga ntumisi

7 “Tubaye mundu yumo ai na ntumisi ywali'ma nng'unda au sunga ngondolo. Buli,
paabuya kwo, alu'a kummakia ntumisi, ‘Uegeli kiyu'ngu'ya saulye?’
8 Lili! Alu'a kummakia, ‘Uniyupuli kilyo na wibi'ke wiso kwo ndumikia mpaka
panaayomwa lya no nywa, nga wenga walye no nywa.’
9 Mulu'e kummakiali posaa aywo ntumisi kwa mwanjaa apangite kati mwaabakiyilwe?
10 Na mwenga nyinyonyo pamwayomwa panga goti gamubayilwe, mwabaye, ‘Twenga
twatumisi bai, tupangite galu' gatupalikwe tupange.’ ”

Yesu apeletea bene matana ku'mi

11 Yesu paabile mumwanja kayenda ku Yelusalemu, api'ti mumipaka ya ku Samalia
na ku Galilaya.
12 Paabile kaika pakilambo simo, akwembine na bandu ku'mi bene matana, bayi'mi
kuutalu.
13 Ngabatu'ndu'bi'ya malobe kababaya, “Yesu, wa Mpi'ndo, utubi'ki kiya!”
14 Paabweni ngaabakia, “Muyende mukailaye kwa api'ndo ba dini.” Bai, pabaabile
kabayenda, ngabapeleteka.
15 Yumo mukipi'nga sabe paibweni apeletike, aatiki'li'bu'ka kannumba na kunkwi'ya
Nnu'ngu' kwa lilobe liku'lu'.
16 Agonjike pai' wakukama nnu'ngi' ya magu'lu' ga Yesu ku'no kansukulu. Aywo aai
Nsamalia.
17 Apo Yesu ngalaluya, “Nengite naapeletiye bandu ku'mi? Balu' kenda bai kwaku'?
18 Abonekineli ywi'ngi' ywaki'li'bwike kunsukulu Nnu'ngu' ila aywo nng'eni Nsamalia
bai?”
19 Yesu ngammakia aywo mundu, “Uyi'me, uyende kasako, imani yako ikupeletiye.”

Isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'
(Mat 24:23-28,37-41)

20 Nsimu gumo Mafalisayo bannalwiye Yesu, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' waisa
pakubawi?” Ywembe ngayangwa, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' wisali kwo bonekana.
21 Wala ntu'pu' ywakombwa baya, ‘Wi pano,’ au', ‘Wi palu'.’ Kwa mwanjaa Ukulungwa
wa Nnu'ngu' wi nkati yinu.”
22 Bu'kapo ngaabakia banamasi' bake, “Masu'ba gendaisa pamwalu'a minyikia
kulibona lisu'ba limo lya Mwana wa Mundu, lakini mwalibonali.
23 Bandu balu'a kummakianga, ‘Ai palu'!’ au, ‘Ai pano!’ Lakini mwenga
kanemwabu'ke wala kanemwaki'ngame.
24 Maana kati njai mwaibeyulya ngamwalyalu'a baa lisu'ba lya Mwana wa Mundu.
25 Lakini alu'a tumbwa wi'ti' baa mungu'su'mbu' no kanilwa na lubelekwo lu'no.
26 Kati mwawabile nsimu wa Nuu, ngamwawalu'a baa nsimu wa masu'ba ga Mwana
wa Mundu.
27 Bandu baayendeli lya no nywa, kobeka no ku'nda mpaka nsimu wa Nuu payingi
musapina. Ngaupita nkukulo no langanyika boti.
28 Yapanga kati mwayabile kwa Lutu. Bandu bai kabalya no nywa, pi'ma no pi'mi'ya,
kena no senga.
29 Lisu'ba li'lu' lyabu'i Lutu Sodoma, mwoto wa bwaluti na kibi'li'tu' watei kwenda nia,
kati ula kauluka bu'ka kunani, na kwalangamisa boti.
30 Ngamwalyalu'a baa lisu'ba li'lu' lyoumukulwa Mwana wa Mundu.
31 “Lisu'ba lyo, ywoywoti ywalu'a baa pamwagala kaneauluke yenda tola mali yake
nnyumba na ywalu'a baa kunng'unda kaneaki'li'bu'ke nsu'gu'.
32 Muku'mbu'ki gagampatike nnyumbowe Lutu.
33 Ywoywoti ywapala kuukosopolya bwu'mi wake alu'a kuobeya na ywoywoti ywaalu'a
kuuobeya alu'a kuukosopolya.
34 Nimmakianga panga, lisu'ba lyo bandu abi'li' baagonja pamope, yumo atolelwa na
ywi'ngi' alekelwa.
35-36 Alwawa abi'li' bapanga pamope kabayaga, atolelwa yumo na ywi'ngi' alekelwa.”
37 Apo nga bannaluya, “Bwana, nga kwaku'?” Naywembe ngaabakia, “Papabile na
ntwi ngapabakongolekana tai.”

18

Lukongo lwa nnwawa nng'wi'li'kwa na nsengowe na akimu

1 Bu'kapo Yesu aasimuli lukongo li'nga kwalaya panga ipalikwa lu'ba Nnu'ngu' kila
lisu'ba pangali totokelwa.
2 Ngabaya, “Munni'ma gumo kwai na akimu ywangali kunkilikitya Nnu'ngu' wala
kumpi'kania mundu.
3 Munni'ma wowowo, kai' kwai na mau' yumo nng'wi'li'kwa na nsengowe, ywakoyage
kwa akimu ywo kunnu'ba li'nga apate aki yake bu'ka kwa nndumu wake.
4 Kwa masu'ba gambone aywo akimu apendili kumpeya aki yake yu'lu' nng'wi'li'kwa,
lakini kuundi'la ngaibakia, ‘Pamope no panga nenga ninkilikityali Nnu'ngu' wala
napi'kaniali bandu,
5 lakini kwa mwanjaa nng'wi'li'kwa yu' endaniauya, nilu'a kumpeya. Mana ngotwike
aayendelya kuniauya mpaka totokelwa!’ ”
6 Bai, Bwana ngayendelya baya, “Mupi'kaniange mwaalongei yu'lu' akimu nnau.
7 Mubaya, Nnu'ngu' alu'a kotoka kwayi'mya balu' baasawile, babanni'lya kilo na
muntwekati? Aselewa kwapi'kania?
8 Nimmakianga alu'a kwayi'mya kiyu'ngu'ya. Nsimu waaisa Mwana wa Mundu alu'a
kwikwemba imani padunia?”

Lukongo lwa Mfalisayo na nnonga koli

9 Na Yesu ngaabakia kai' lukongo balu' babaibona anogau na kwasalawa bi'ngi'.
10 “Bandu abi'li' baayi'i lu'ba kulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'. Yumo aai Mfalisayo na
ywi'ngi' nnonga koli.
11 Aywo Mfalisayo ngayi'ma pakisake no lu'ba, ‘Wa Nnu'ngu', nendakusukulu kwa
mwanjaa nenga, kati bandu bi'ngi' lili, bababile abwimi, abu'su' na apege. Kai' nenga
kati ayu' nnonga koli lili.
12 Nenga nendapunga mala ibi'li' kwa juma, nipiya salaka na saka ya mabi'ko gangu'.’
13 Lakini yu'lu' nnonga koli, ngayi'ma kuutalu na aakombwili tu'ndu'bi'a minyo gake
kunani, ila aatikotima no ku'ku'li'ka kabaya, ‘Wa Nnu'ngu', unibi'ki kiya nenga na
mwene sambi.’
14 Nimmakianga, yu'lu' nnonga koli aki'li'bu'ki kaya asamilwe. Lakini yu'lu' ywi'ngi',
asamilweli. Kwa mwanjaa ywaiu'bu'ya aulu'yi'lwa na ywaiuluya au'bu'yi'lwa.”

Yesu abaliki bana anangu'ta
(Mat 19:13-15, Mal 10:13-16)

15 Bandu ngabannetya Yesu bana anangu'ta li'nga akunywe kwa maboko li'nga
kwaayalya. Banamasi' pabaabweni, baatikwakanikiya kwa ukali'.
16 Lakini Yesu aatikwakema ngabaya, “Mwaleke abo bana baise kasangu',
kanemwakanikie, kwa mwanjaa Ukulungwa wa Nnu'ngu' nga wa bandu kati baa.
17 Nimmakianga kakape, mundu ywoywoti ywakotoka pokya Ukulungwa wa Nnu'ngu'
kati bana anangu'ta, ayingyali mu Ukulungwa wo.”

Ukulungwa wa Nnu'ngu' na utayili
(Mat 19:16-30, Mal 10:17-31)

18 Kolongosi yumo wa Kiyahudi, ngannaluya Yesu, “Mwalimu nnogau, nipange buli
li'nga niupate ukoto wangayomoka?”
19 Yesu ngammakia, “Mboni unikema na nnogau? Ntu'pu' ywai nnogau ila Nnu'ngu'
kisake.
20 Uitangite amuli, ‘Keneube wampege, Kaneubulage, kaneuyibe, Keneukong'ondeli
makowe ga ubu'su', waisimu tati' na mau' bako.’ ”
21 Ywembe ngabaya, “Ago goti nigakamwile bu'ka kuunangu'ta wangu'.”
22 Yesu pagayu'wine go, ngammakia, “Balo upalikwa panga kili'be simo. Upi'mi'ye
kila kili'be sobile naso na kwabagana aki'ba mbanje yo na walu'a ba na amana kunani,
bu'kapo uniki'ngame.”
23 Yu'lu' mundu paagayu'wine go, aatinyopa muno kwa mwanjaa aai tayili muno.
24 Yesu paamweni kanyopa muno, ngabaya, “Atayili yingya mu Ukulungwa wa
Nnu'ngu' kunonwipe.
25 Male ngamiya yingya mulipoyo lya singano, kulikoni tayili yingya mu Ukulungwa
wa Nnu'ngu'.”
26 Balu' bandu pabagayu'wine go, ngababaya, “Nyai ywalu'a kosopolelwa?”
27 Yesu ngayangwa, “Gagakotoka kombolwa na mundu, kwa Nnu'ngu' gendakom-
bolwa.”

28 Nembe Petili ngannaluya, “Na twenga, buli? Tuilei ili'be yitu yoti tukuki'ngime
wenga!”
29 Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, mundu ywoywoti ywaulei nsengo wake,
au nnyumbowe, au nnongowe, au abelei bake, au bana kitumbu sa Ukulungwa wa
Nnu'ngu',
30 alu'a pokya gambone nambi'yambi' na ukoto wangayomoka pawaisa.”

Yesu alongela pampanda patatu kwa kiwo na uyu'ki wake
(Mat 20:17-19, Mal 10:32-34)

31 Yesu ngayenda nabo pambwega balu' ku'mi na abi'li' ngaabakia, “Mupi'kani wi'ti'!
Tuyenda ku Yelusalemu na akwo, kila sakiandikilwe na alondoli ba Nnu'ngu' kwa
Mwana wa Mundu kikatimya.
32 Kwa mwanjaa alu'a kamukiyilwa kwa bandu bangali Ayahudi nabembe balu'a
kunsalanga, kumpwi'wa na kumwunia mataa.
33 Balu'a kunku'mbwa bokola na kummulaga, lakini lisu'ba lyenetatu alu'a yu'ka.”
34 Lakini bembe bakwipwili likowe lyo ata pasene, kwa mwanjaa sateiyilwa
kikomekeyo sa makowe go na baatangiteli gagaalongelikwe.

Yesu antepwa mbulibuli ku Yeliko
(Mat 20:29-34, Mal 10:46-52)

35 Yesu pai papipi na ku Yeliko, kwai na mundu yumo mbulibuli atami mundi'la
kalu'balu'ba.
36 Paayu'wine lipi'nga lya bandu kalipi'ta ngalaluya, “Kubile na ki'li'?”
37 Ngabammakia, “Yesu wa ku Nasaleti endapi'ta.”
38 Naywembe ngatu'ndu'bi'ya lilobe kabaya, “Yesu, Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!”
39 Balu' babaalongolile, ngabankwi'li'ka na kummakia atame liki. Lakini ywembe
ngayendelya tu'ndu'bi'ya lilobe, “Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!”
40 Yesu ngayi'ma na kwabakia panga bannete nnu'ngi' yake. Palu' yu'lu' mbulibuli
paikite papipi, Yesu ngannaluya,
41 “Upala nikupangi ki'li'?” Naywembe ngannyangwa, “Bwana, nilu'ba nikombwe
lola.”
42 Yesu ngammakia, “Ulole! Imani yako ikutepwile.”
43 Na popopo aywo mbulibuli aakombwi lola, ngaanki'ngama Yesu kankwi'ya
Nnu'ngu'. Na bandu boti pabagabweni go, bannumbike Nnu'ngu'.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu aikite kunni'ma wa ku Yeliko, ngapi'ta mumali'la ga nni'ma wo.
2 Akwo kwai na mundu yumo ywakemelwa Zakayo, aywo aai mundu nku'lu' ywa
alonga koli, kai' aai tayili.
3 Apalage kummona Yesu, lakini akombwili kummona kwa mwanjaa bandu bai baingi
na kyi'mo sake sai kipi.
4 Kwa nyo, aabutuki nnu'ngi' no u'bu'ka munku'yu' li'nga ammone Yesu, kwa mwanjaa
api'ti ndi'la yi'lu'.
5 Bai, Yesu paikite palu', ngalola kunani ngammakia, “Zakayo, uuluke kiyu'mbi'ti'ka,
kwa mwanjaa li'no nipalikwa ngapiliye kasako.”
6 Apo Zakayo ngauluka kiyu'ngu'ya na kunkemya kasake kwo napusika.
7 Bandu boti pabagabweni go, ngabaku'ku'li'ka no baya, “Ayi'i tama na mundu mwene
sambi.”
8 Zakayo ngayi'ma na kummakia Yesu, “Bwana, upi'kani! Nenga lisinda lya mali yangu'
nalu'a kwapeya aki'ba na mana nampokonywi mundu kili'be, nalu'a kunki'li'bu'ki'ya
mala nsese.”
9 Yesu ngammakia, “Li'no ukosopoli wi pansengo gu'no, kwa mwanjaa ayu' naywembe
nga ywa lukolo lwa Bulaimu.
10 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aisi pala no kosopolya babaobite.”

Lukongo lwa atumisi ku'mi
(Mat 25:14-30)

11 Apo Yesu paabile kaegelya ku Yelusalemu. Bandu babampi'kaniage baganiage panga
yaigali pasene bai Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulu'e isa.
12 Kwa nyo, Yesu ngaabakia lukongo lu'no, “Kwai na mundu ywalukolo lwa
kikulungwa ywayabwi mwanja, yenda kunni'ma wa kuutalu li'nga pokya utawala wa
ukulungwa no buya.

13 Bai, wai kaapala bu'ka, ngaakema wi'ti' atumisi bake ku'mi na kwapeya mbanje kila
mundu na kwabakia, ‘Mupangi nsuluso mpaka panabuya.’
14 Lakini bandu ba palu' baatikunsukwa kwa nyo ngabatuma bandu bayende ku'lu'
bakabaye, ‘Tukana kututawala yu'.’
15 “Aywo mundumuko aabuyangani kaya wayomwi pokya ukulungwa, popopo
ngaabakia balu' atumisi baapei mbanje bakemelwe li'nga atange panga kila mundu
abeliye ili'nga.
16 Ntumisi ywalongolile ngapitya, ngabaya, ‘Bwana, nibeliye ku'mi yi'ngi' ya mbanje
yawanipeile.’
17 Naywembe ngammakia, ‘Unogie, wenga nga wantumisi nnogau. Kwa mwanjaa
upangite kinannoga mumakowe masene, ulu'a panga wa kolongosi muilambo ku'mi.’
18 Ntumisi ywenebi'li' ngaisa kabaya, ‘Bwana, nibeliye yi'ngi' tano ya yi'lu' mbanje
yawanipeile.’
19 Naywembe ngammakia, ‘Nawenga kai', ulu'a panga wa kolongosi muilambo tano.’
20 “Ntumisi ywi'ngi' ngaisa kabaya, ‘Bwana, utole mbanje yako, natiiya wiso
mukitambala.
21 Naatiyogopa kwa mwanjaa wenga wa mundu nkali'. Wenga utola yangali yako na
uuna yangali kena.’
22 Naywembe ngammakia, ‘Malongelo gako galaya makosa gako, wenga wantumisi
nnau! Waatangite panga nenga nankali', nitola yangali yangu' na niuna yangali kena.
23 Kwa mwanjaa ki'li', ukotwike bi'ka mbanje yangu' kwa bababeleya, nanenga kibuyo
nikaisa tola yaibeleyilwe?’
24 Apo ngaabakia balu' bababile palu', ‘Mumpokonywe ayo mbanje, mukampei yu'lu'
ywabeliye ku'mi yi'ngi'.’
25 Bembe ngabammakia, ‘Lakini Bwana, aywo abile na mali yambone muno!’
26 Ywembe ngayangwa, ‘Kila ywabile na kili'be nga ywapeyelwa no yongekeyelwa.
Lakini yu'lu' ywangali ba naso kili'be, ata si'lu' sabile naso saatolelwa.
27 Na nambi'yambi', babanisukwa na babanikana nibe na nkulungwa wabe, mwalete
pano, na mwabulage papanopano nnu'ngi' yangu'.’ ”

Yesu ayingya ku Yelusalemu kwa si'li'ku'si'li'ku'
(Mat 21:1-11, Mal 11:1-11, Yoa 12:12-19)

28 Yesu paayomwi longela go, aatilongolya kalongokeya ku Yelusalemu,
29 paaegeli Bethfage na Betania papipi na Kitu'mbi' sa Minjaituni, aatumike banamasi'
bake abi'li',
30 ngaabakia, “Muyende kukilambo sakibile nnu'ngi' yinu. Pamwayingya mukilambo,
mukankolya mwana mbu'nda ywangakolelelwa na mundu atabilwe. Mumundwe,
munnete pano. 31 Mana alu'a kunnaluya mundu mwanjaa ki'li' mumundwa,
mwammakie, ‘Bwana endakumpala.’ ”
32 Bai, babatumilwe ngabayenda na baakoli kati mwabaabakiyilwe na Yesu.
33 Pabaabile kabamundwa yu'lu' mwana wa mbu'nda, bene ngabaalaluya, “Kwa
mwanjaa ki'li' mumundwa mwana mbu'nda yu'?”
34 Nabembe ngabayangwa, “Bwana endakumpala.”
35 Bai, ngabampelekya Yesu yu'lu' mwana mbu'nda. Bu'kapo ngabatandika magu'bo
gabe panani ya mbu'nda na kumwu'bu'ya Yesu panani yake.
36 Yesu payendeli na mwanja, bandu baatandike magu'bo gabe musimbasimba.
37 Paaegeli ku Yelusalemu pabwelyo wa Kitu'mbi' sa Minjaituni, lipi'nga lya banamasi'
bake ngabatumbwa kwi'ndi'lya na kunkwi'ya Nnu'ngu' kwa lilobe liku'lu', kwa mwanjaa
ya makowe maku'lu' gabagabweni.
38 Ngababaya, “Ayaliwite Nkulungwa ywaisa kwa lina lya Bwana! Amani kunani,
utukupu kwa Nnu'ngu' ywabile kunani!”
39 Apo Mafalisayo bi'ngi' babaabile mu'lu' mulipi'nga lya bandu ngabammakia Yesu,
“Mwalimu, wakanikie banamasi' bako kanebapange ndu'ti!”
40 Yesu ngayangwa, “Nimmakianga, mana bakotwike bembe, ata maliwe galu'a
kwi'ndi'lya.”

Yesu akili'lya kilambo sa ku Yelusalemu

41 Paaegeli muno na kuubona nni'ma gu'lu' Yesu aatikuuli'lya.
42 Ngabaya, “We Yelusalemu, Ukatangage li'noli'no makowe gagaleta amani! Lakini
nambi'yambi' gaiyilwe paminyo yako.
43 Kwa mwanjaa masu'ba gendaisa, babakusukwa bakuti'ti'li'ki'a maboma, na
kukuibya ndi'la wakane kosopolelwa.

44 Bakutimbatimba wenga pamope na bana bako bababile nkati ya ingu'mbi' yako,
baakulekyali ata liwe limo panani ya li'ngi', kwa mwanjaa wautangiteli nsimu Nnu'ngu'
paakwisili kukuyangatiya."

Yesu ayingya mu Nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 21:12-17, Mal 11:15-19, Yoa 2:13-22)

45 Bu'kapo, Yesu aayingi mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' no tumbwa kwabi'nga
asulusi,
46 Nembe ngabaya, "Iandikilwe, 'Nyumba yangu' yapanga nyumba yo salilya,' lakini
mwenga muipangite ibe mbango ya apokonyoli."
47 Yesu aai kayi'gana mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kila lisu'ba. Api'ndo ba dini,
balimu ba salya na alongosi ba bandu baapalike kummulaga.
48 Lakini bai ntu'pu' lyopanga, mwanjaa bandu boti baai kabampi'kania muno.

20

Makowe ga utawala wa Yesu
(Mat 21:23-27, Mal 11:27-33)

1 Lisu'ba limo, Yesu waabile kaayi'gana bandu mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' na
kwaalya makowe ganannoga, api'ndo ba dini, balimu ba salya pamope na agoi baatiisa,
2 ngababaya, "Utubakie! Upanga makowe ga goti kwa utawala waku', kai' nyai
ywakupei utawala gu'?"
3 Yesu ngaabakia, "Nanenga mbala kunnaluyanga. Munibakie,
4 utawala wa Yoani Ywabatisage wabu'kite kwa Nnu'ngu' au bandu?"
5 Lakini bembe ngababakiana nnyanya, "Mana tubaite ubu'kite kwa Nnu'ngu',
ywembe alu'a tulaluya, 'Mboni mumwu'bi'li lili?'
6 Na mana tubaite ubu'kite kwa mundu, bandu boti ba pano batuku'mbwa maliwe,
kwa mwanjaa boti bau'bi'lile panga Yoani aai nnondoli ywa Nnu'ngu'."
7 Bai, ngabammakia, "Tutangiteli utawala wo wabu'kite kwaku'."
8 Yesu ngaabakia, "Ata nenga nimmakiangali nigapanga makowe ga kwa utawala
waku'."

Lukongo lwa nng'unda wa minjabibu na aku'li'ma
(Mat 21:33-46, Mal 12:1-12)

9 Yesu ngayendelya kwabakia bandu lukongo lu'no, "Mundu yumo ali'mike nng'unda
wa minjabibu, na ayaiki aku'li'ma kwa mali'po no yabwa mwanja mpaka kilambo sa
kuutalu, atami kwo kwa masu'ba ganambone.
10 Pa mauno, mundu ywo ngantuma ntumisi wake kwa balu' aku'li'ma bammauli
lipungu lya itunda lya mauno ga nng'unda wa minjabibu. Lakini balu' aku'li'ma
baatikunku'mbwa ntumisi ywo na kunki'li'bu'ya moko gabule.
11 Yu'lu' bwana ngantuma kai' ntumisi ywi'ngi', lakini bembe ngabanku'mbwa,
bampangi makowe ga oni na kunki'li'bu'ya moko gabule.
12 Ngaantuma kai' ywenetatu, aywo ywembe pabannumiye ngabantaikulya paungo.
13 Yu'lu' mwene nng'unda ngabaya, 'Nilu'a panga buli? Nalu'a kuntuma mwana
wangu' ywanimpendile, kwaali' ywembe balu'a kunnyu'wa.'
14 Balu' aku'li'ma pabamweni bai, ngababakiana, 'Ayu' ngalu'a tola ulisi wake, kwa
nyo tummulage li'nga ulisi wo upange witu.'
15 Bai, ngabampiya paungo ya nng'unda wa minjabibu na kummulaga."
Yesu ngalaluya, "Yu'lu' mwene nng'unda alu'a kwapanga buli balu' aku'li'ma?
16 Alu'a isa kwabulaga aku'li'ma bo na kwapeya aku'li'ma bi'ngi' nng'unda wo wa
minjabibu." Bandu wabayu'wine makowe go ngababaya, "Lili! Kanegapite ata pasene!"
17 Lakini Yesu ngaabu'nju'lya minyo na kwabakia, "Bai, Maandiko Mapeleteu
gaalomboli ki'li'? 'Liwe lyabalikani asengi, nambi'yambi' lipangite liwe liku'lu' lya
pakitumembe!'
18 Mundu ywoywoti ywatu'mbu'ka panani ya liwe lyo ati'kwanika ipandeipande na
mana lintu'mbu'ki mundu ywoywoti, lyantimba."

Li'pa koli kwa Kaisali
(Mat 22:15-22, Mal 12:13-17)

19 Balimu ba salya na api'ndo ba dini baatangite panga lukongo lwo lwali'ngage bembe,
kwa nyo bapalage kummoywa papalu'palu', ila bayogwipe bandu.
20 Bai, ngabaupala nsimu waupwaika. Ngabaatuma bandu baku'pi'ki'ye panga anogau,
bampekeseni Yesu kwa kunnaluya, li'nga bammoywe na kunkamukia kwa alongosi ba
silikali.

21 Bandu bo ngabammakia, “Mwalimu, tutangite panga wendalongela no yi'gana
makowe ga kakape, kai' wenga ubawali bandu, uyi'gana kakape ndi'la ya Nnu'ngu'.
22 Bai, utubakie yendayi'ki'ti'lwa mu salya ya Musa li'pa koli kwa Kaisali?”
23 Yesu akwipwile kitapa sabe ngaabakia,
24 “Munilaye lwela, lubile na kuminyo ya nyai?”
25 Nabembe ngabannyangwa, “Kuminyo ya Kaisali.” Yesu ngaabakia, “Bai, ga Kaisali
mumpei Kaisali, ga Nnu'ngu' mumpei Nnu'ngu'.”
26 Bakombwili kunnyonja kwa likowe lyolyoti palu' pa bandu, kwa nyo ngabatama liki
no sangala mwaayangwile.

Makowe go uyu'ki
(Mat 22:23-33, Mal 12:18-27)
27 Bu'kapo Masadukayo, babababaya panga babawile bayu'kali, bamwisili Yesu,
ngababaya,
28 “Mwalimu, Musa atuandiki panga manaitei mundu nsi'si' awile na annei nnwawa
nng'wi'li'kwa wangali bana, nnunawe apalikwa antole ywo nnwawa li'nga ampapi
nku'we bana.
29 Ngaipanga, nsimu gumo kwai na akingolo saba. Yu'lu' nku'lu' aatikobeka no waa
wangali mwana.
30 Yu'lu' nnuna ywenebi'li' ywantweti yu'lu' nng'wi'li'kwa naywembe ngawaa kai',
31 na nnuna ywenetatu yai nyinyonyo. Makowe gai gagalu'galu' kwa boti saba, boti
bawile wangali papa bana.
32 Kuundi'la na yu'lu' nnwawa ngawaa.
33 Lisu'ba lyabalu'a yu'yi'lwa babawile, nnwawa ywo apanga nnyumbo wa nyai? Kwa
mwanjaa boti saba baankobike.”
34 Yesu ngaabakia, “Bandu ba nsimu gu'no kobeka no ku'nda,
35 lakini balu' bababalangilwa panga baapwaika yu'ka no tama na Nnu'ngu',
baakobekali na baaku'ndali.
36 Kai', bawaali, kwa mwanjaa babaa kati malaika, no baa bana ba Nnu'ngu' kwa
mwanjaa bayu'kite muuwi'li.
37 Lakini kwa mwanjaa kubile no yu'ka bu'ka kuuwi'li, ata Musa aayi'ki'tile. Mu
Maandiko Mapeleteu ga si'lu' kiwi'mbi' sasabile kakiaka mwoto, kaantambwa Bwana
kati ‘Nnu'ngu' wa Bulaimu, Nnu'ngu' wa Isaka, na Nnu'ngu' wa Yakobi.’
38 Bai, ywembe Nnu'ngu' ywa awi'li lili, ywembe Nnu'ngu' ywa balu' bababile bau'mi,
kwa mwanjaa kasake boti bendalama.”
39 Bi'ngi' ba balu' balimu ba salya ngababaya, “Mwalimu, mwoyangwile ngamwembe.”
40 Ntu'pu' mundu ywi'ngi' ywalowite kai' kunnaluya gi'ngi'.

Makowe ga Kilisitu
(Mat 22:41-46, Mal 12:35-37)
41 Yesu ngaalaluya, “Ibayilwa buli panga Kilisitu ywabayilwe nga mwana wa Daudi?
42 Daudi mwene abaya mu Zabuli,
‘Bwana Nnu'ngu' aammakie Bwana wangu', Utame kummalyo gangu',
43 mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.’
44 “Daudi ankema Kilisitu ‘Bwana,’ kwa nyo, Kilisitu apangali mwana wake bai, ila
Bwana wake kai'.”

Yesu akwi'li'ka bandu kanebabe kati balimu ba salya
(Mat 23:1-36, Mal 12:38-40)
45 Yesu ngaabakia banamasi' bake nnu'ngi' ya bandu boti,
46 “Mwili'ndi'le na balimu ba salya babapenda pi'tapi'ta bawalile makanju malaso.
Bapendi pangilwa abali na bandu kwa isima kusoko no tama muitamo ya bandu bako,
mu Nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' na mumasalaka.
47 44 Bapokonywa alwawa awi'li'kwa ku'no kabaku'pi'ki'ya panga anogau kwo sali sala
ndaso. Abo baapata ukumu ngu'lu'.”

21

Salaka ya mau' nng'wi'li'kwa
(Mal 12:41-44)
1 Yesu aatikwalingia matayili, ngaabona kabayi'ya salaka yabe mulisanduku lya
mbanje ya mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu',
2 ngammona mau' yumo nng'wi'li'kwa kayi'ya mo ela njene.

3 Bai, ngabaya, “Nimmakianga, mau' yu' nng'wi'li'kwa nki'ba ayi'i kiku'lu' mulisanduku
kuliko sabayi'i bi'ngi' boti.
4 Kwa mwanjaa boti bo bapiyike salaka bu'kana na mali yabe yaipi'tile, lakini mau'
yu' muuki'ba wake, ayi'i yoti yabile nayo.”

Yesu alondwa sengwanilwa kwa Nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 24:1-2, Mal 13:1-2)

5 Bandu bi'ngi' balongelyage makowe ga Nyumba ya Nnu'ngu', mwainemekilwe kwa
maliwe ga samani, pamope na upo yaipiyilwe kwa Nnu'ngu'. Yesu ngabaya,
6 “Aga goti gamugabona, gaaisa masu'ba lyaigalali ata liwe limo panani ya li'ngi', kila
kili'be sasengwanilwa.”

Tabu na ngu'su'mbu'
(Mat 24:3-14, Mal 13:3-13)

7 Bai, ngabannaluya, “Mwalimu, makowe go gapitya pakubawi? Na kikowe saku'
sasalaya panga makowe go gaegelile pitya?”
8 Yesu ngaayangwa, “Mulinguli mwakanekongelwa. Kwa mwanjaa baingi baisa na
kulitumya lina lyangu', kila mundu kabaya panga, ywembe nga nenga no panga nsimu
gu'lu' wegelile. Lakini mwenga kanemwakoleye!
9 Bai, pamwagayu'wa makowe ga ngondo na mayu'mano, kanemwayogope, kwa
mwanjaa ago gapalikwa gapi'te wi'ti', lakini matemulyo ga goti gaapanga balo.”
10 Bu'kapo ngayendelya longela, “Nni'ma gumo waku'mbwana na wi'ngi' na uku-
lungwa gumo waku'mbwana na wi'ngi'.
11 Kila pandu palu'a panga na malendemo maku'lu' ga bwi', njala na utamwe wa tauni.
Kai' kwabaa na makowe maakau na myanju miku'lu' kunani.
12 Wangapitya ago goti, yalongolya wi'ti' kummoywa mwenga, kummi'ka
mungu'su'mbu' no pwatilwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na kunnyi'yanga
muutabilwe. Mwapelekelwa nnu'ngi' ya akulungwa na atawala kwa mwanjaa ya lina
lyangu'.
13 Li'nga mukanikong'ondeli kasabe.
14 Mukangamale mumyoyo yinu, kanemwaganiye pamwapala kwikengya.
15 Kwa mwanjaa nenga namwene nilu'a kumpeyanga milongelo yene malango, ata
andumu bako bakukombwali kai' bakutaukyali.
16 Abelei binu, anuna, alongo na mambwiga binu balu'a kunsongya mwenga na
mwabi'ngi' mwalu'a bulagilwa.
17 Bandu boti balu'a kunsukwanga kwa mwanjaa wa lina lyangu'.
18 Lakini, ata lunywili lumo lwa mitwe yinu lwaobali.
19 Kwo komeya kwinu mwalu'a kosopolya bwu'mi winu.

Yesu alondwa sengwanilwa kwa Yelusalemu
(Mat 24:15-21, Mal 13:14-19)

20 “Pamwalu'a kukibona kilambo sa ku Yelusalemu kiti'li'tilwe na mayesi, bai
mwatange panga nsimu wisile wo sengwanilwa kwa kilambo so.
21 Apo, bababile ku Yudea babutuki muitu'mbi', balu' bababile mukilambo babu'ke na
balu' bababile kumigunda kanebaki'li'bu'ki kukilambo.
22 Kwa mwanjaa masu'ba go nga ga ukumu, li'nga goti gagaandikilwe mu Maandiko
Mapeleteu gatimi.
23 Balu'a kibona atopelwe na babayongeya masu'ba go! Kwa mwanjaa kwalu'a baa na
siki ngu'lu' munni'ma na nyongo ya Nnu'ngu' yalu'a kwaisilya bandu bo.
24 Bi'ngi' babulagilwa kwa lipanga, bi'ngi' batolelwa mateka mumili'ma yoti, na
kilambo sa ku Yelusalemu sali'batilwa na bandu bangali Ayahudi, mpaka nsimu wabe
pawayomokya.

Isa kwa Mwana wa Mundu
(Mat 24:29-31, Mal 13:24-27)

25 “Kwalu'a baa na myanju mulisu'ba, mwei, na ndondwa. Dunia yoti yaba musiki
kwa kitumbu sa kyukala so bu'kana na mwago wo yu'gayu'ga kwa masi' ga baali.
26 Bandu bainduka kwa mwanjaa ya bwoga, kabalolela makowe gagalu'a pitya, kwa
mwanjaa makakala ga kunani galu'a tikatika.
27 Bu'kapo, baalu'a kummona Mwana wa Mundu kaisa mulyunde, mwene makakala
na utukupu wammese.
28 Pagalu'a tumbwa pitya makowe go mwayi'me no tu'ndu'bi'ya mitwe yinu kunani,
kwa mwanjaa kosopolelwa kwinu kuegelile.”

Lukongo lwa ntini
(Mat 24:32-35, Mal 13:28-31)

29 Bu'kapo ngaabakia lukongo lu'no, "Mulolekeye nkongo wa ntini na mikongo yi'ngi' yoti.
30 Pamwibona panga gatumbwile ipuka maakapi, mwatange panga nsimu wa kyuku wegelile.
31 Nyinyonyo, pamwagabona makowe go kagapangilwa, mwatange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu' wegelile.
32 Kakape nimmakianga, lubelekwo lu'no lwa nambi'yambi' lwapi'tali wangalipangika ago goti.
33 Makowe goti gagabile padunia na panani ya dunia gapi'ta, lakini mayi'gi'yo gangu' gaapi'tali.

Tupalikwa tube minyo

34 "Mube minyo, yakanetopelwa myoyo yinu na makowe maakau, lobya na mengo ga bwu'mi gu'no. Mana lili, lisu'ba lyo lyamwisilyanga kwa kiimuimu.
35 Kwa mwanjaa lyamwisilya kati kitapa kwa boti babatama mudunia yoti.
36 Mutame mwiso bai na mukoye lu'ba Nnu'ngu' li'nga mupate makakala go pi'ta salama mumakowe goti gagalu'a pitya no yi'ma nnu'ngi' ya Mwana wa Mundu."
37 Muntwekati masu'ba go Yesu ayi'ganage bandu mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu', lakini kilo ayendage ku Kitu'mbi' sa Minjaituni no tama kwo.
38 Bandu boti bayendage mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kindai' putiputi li'nga kumpi'kania.

22

Makowe ga kummulaga Yesu
(Mat 26:1-5, Mal 14:1-2, Yoa 11:45-53)

1 Lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Makati Gangalu'la, yaikemelwa Pasika, yai kaiegelya.
2 Api'ndo ba dini na balimu ba salya baapalike ndi'la ya kummulaga Yesu, lakini baayogopage bandu.
3 Bai, Ibilisi ngannyingya Yuda Isikalioti, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi na abi'li'.
4 Yuda aayi'i lagana na api'ndo ba dini na ali'ndi'li ba Nyumba ya Nnu'ngu' mwopanga li'nga kunsongya Yesu kasabe.
5 Baatinapusika nabembe ngabayi'ki'tyana nakwe kunni'pa mbanje.
6 Yuda aayi'ki'tile, ngapala lipala lya kwakamukiya pangali tanga lipi'nga lya bandu.

Kwibi'ka wiso si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika
(Mat 26:17-25, Mal 14:12-21, Yoa 13:21-30)

7 Bai, Lisu'ba lya Makati Gangalu'la ngaliika. Na alyo nga lisu'ba lyo sinjilwa Mwana wa Ngondolo ywa Pasika.
8 Apo Yesu ngaatuma Petili na Yoani, ngaabakia, "Muyende mukatubi'ki wiso si'li'ku'si'li'ku' li'nga tulye Pasika."
9 Nabembe ngabannaluya, "Upala tukakubi'ki wiso kwaku'?"
10 Ngaabakia, "Pi'kani! Pamwalu'a yenda kukilambo, mwakwembana na nnalu'me ywapu'twi kibi'ga sa masi'. Mwanki'ngame mpaka nnyumba ya nyumba yaayingya.
11 Mwammakie mwene nsengo, 'Mwalimu endakulaluya, kubi kwaku' kuswi kwo li'lya Pasika nenga na banamasi' bangu'?'
12 Naywembe aannangya sumba kiku'lu' kugolopwa sakibi'kilwe wiso, na mwenga mukabi'ke wiso ilyo."
13 Bai, ngabayenda, baakikoli kila kili'be kibi kati mwaabakie Yesu, ngababi'ka wiso Pasika.

Kilyo pamesa ya Bwana
(Mat 26:26-30, Mal 14:22-26, 1Kol 11:23-25)

14 Saa payikite, Yesu ngatama lya na atumilwe bake.
15 Ngaabakia, "Ndeminyikia muno lya Pasika yi'no pamope na mwe, ku'no kaiegelya saa yo teselwa kwangu'.
16 Kwa mwanjaa nimmakianga panga nailyali kai' mpaka palu' panailya yi'lu' yaitimile pawaika Ukulungwa wa Nnu'ngu'."
17 Bu'kapo ngatola nnobo wa divai no sukulu, kabaya, "Mupokyange, munywe pamope.
18 Kwa mwanjaa bu'ka nambi'yambi' nimmakianga, nainywali kai' divai ya njabibu mpaka pawalu'a isa Ukulungwa wa Nnu'ngu'."

19 Bu'kapo ngatola likati, ngasukulu, ngalimetwana na kwapeya kabaya, “Yi'no nga
yi'ga yangu' yaipiyilwa kwa mwanjaa ya mwe. Mwapange nyo kwa kuniku'mbu'kya.”
20 Ngapanga nyinyonyo na nnobo wa divai bu'ka pa kilyo, kabaya, “Kikombe si'no nga
lilagano lyayambi' lya myai yangu' yaiyitanika kwa mwanjaa mwenga.
21 Lakini, mulolange! Yu'lu' ywanisongya ai pamope nanenga pano pamesa.
22 Kakape Mwana wa Mundu ayenda bulagilwa kati mwabini Nnu'ngu', lakini akibona
yu'lu' ywansongya.”
23 Apo ngabatumbwa laluyana bene na bene nyai kati yabe ywalu'a panga likowe lyo.

Nyai nku'lu' pakati yitu!
24 Kwapitike ntau kwa abo banamasi' panga nyai ywaganiyilwa baa nku'lu' kuliko
bi'ngi'.
25 Yesu ngaabakia, “Akulungwa ba bandu bangali Ayahudi batawala bandu babe kwa
makakala, nabembe bakemelwa ayi'mi'li'ki'yi ba bandu.
26 Lakini kaneibe nyo kwinu, ila yu'lu' ywabi nku'lu' kwinu apalikwa abe nsene wa
boti, na ywabi kolongosi apalikwa abe kati ntumisi.
27 Tubaye nku'lu' ngaywaku', yu'lu' ywatama pamesa no lya, au yu'lu' ywatumikia?
Ngamwembe panga yu'lu' ywatama pamesa no lya! Lakini ata nyo nenga nibi pano
pakati yinu kati nantumisi.
28 Mwenga ngamwabile nanenga nsimu woti wa mapayilwo gangu',
29 kati Tati' bangu' mwabangamukiye ukulungwa, nanenga ninkamukiyanga mwenga
ukulungwa.
30 Mwalya no nywa pamesa yangu' muukulungwa wangu' no tama muiti'gu' ya
kikulungwa kuisenwa ngolo ku'mi na ibi'li' ya Isilaili.

Yesu alondwa panga Petili alu'a kunkana
(Mat 26:31-35, Mal 14:27-31, Yoa 13:36-38)
31 “Simoni, Simoni! Pi'kania wi'ti'! Ibilisi ayi'ki'tilwe na Nnu'ngu' kumpeeta mwenga
kati mundu mwapeeta ngano.
32 Lakini nenga nitikulu'bya kwa Nnu'ngu' li'nga imani yako yakanepu'ngwa.
Nawenga pawalu'a niki'li'bu'kya, wasenge akina alongobo.”
33 Petili ngannyangwa, “Bwana, niyi'ki'tile yenda pamope nawenga muutabilwe, na
ata waa.”
34 Yesu ngannyangwa, “Nikubakia wenga wa Petili, kapala bi'ka njogolo li'no kilo
walu'a ngana mala itatu panga unitangiteli.”

Nsimu wa atali wegelile
35 Bu'kapo, Yesu ngaalaluya banamasi' bake, “Nsimu panantumike wangali pu'twa
mpuko wa mbanje wala utingo wala ilatu, mwapu'ngu'kilwe na kili'be sosoti?”
Ngabayangwa, “Lili.”
36 Naywembe ngaabakia, “Nambi'yambi', ywabile na mpuko wa mbanje aupu'twe na
ywabile na utingo nyinyonyo. Na ywabile ntu'pu' lipanga, api'mi'ye nganju yake li'nga
akapi'me limo.
37 Nimmakianga gano mayi'gi'yo ga Maandiko Mapeleteu, ‘Aabi'kilwe kipi'nga simo na
babaalabiya.’ Makowe ga gaandikilwe kwangu' nenga gapalikwa gatimi.”
38 Nabembe ngababaya, “Bwana, lola, pano pai na mapanga gabi'li'.” Naywembe
ngabaya, “Bai gali'ngani!”

Yesu annu'ba Nnu'ngu' kukitu'mbi' sa Minjaituni
(Mat 26:36-46, Mal 14:32-42)
39 Yesu pabu'i po kati mwayobelile ngayenda ku Kitu'mbi' sa Minjaituni, na banamasi'
bake ngabanki'ngama.
40 Paaikite kwo ngaabakia, “Mulu'bange Nnu'ngu' mwakaneyingya mumapayilwo.”
41 Bu'kapo ngaaleka no yenda kuutalu pasene ngakilikita no lu'ba Nnu'ngu',
42 “Tati', mana mupendile, munibu'ki'ye nnobo gu'. Ata nyo, ibe kati mwamupendi
mwenga, kwenda kati mwanipendi nengali.”
43 Bu'kapo, malaika bu'ka kunani ngampitya li'nga kunyongea makakala.
44 Paabile mulwu'ngu' luku'lu', aannu'bite Nnu'ngu' kwa makakala muno, ngalimpita
lyusu kati matondwa ga myai, ngalibutuka mpaka pai'.
45 Paayomwi lu'ba Nnu'ngu', aki'li'bu'ki banamasi' bake, na akoli bagonjike, kwa
mwanjaa baatinyopa.
46 Ngaabakia, “Mboni mwendagonja? Muyumukange musali, mwakane yingya
mumapayilwo.”

Yesu aboyolwa kwa makakala
(Mat 26:47-56, Mal 14:43-50, Yoa 18:3-11)

47 Kayendelya longela, ngaliisa lipi'nga lya bandu lilongoyilwe na Yuda, yu'lu' yumo
ywa banamasi' ku'mi na abi'li'. Yuda ngayenda kumpanga abali Yesu kwa kunnonia.
48 Yesu ngammakia, "Yuda! Unsongya Mwana wa Mundu kwa kunnonia?"
49 Banamasi' bake pabagabweni go ngababaya, "Bwana, tukoleli mapanga gitu?"
50 Yumo kati yabe nganku'mbwa lipanga ntumisi ywa Mpi'ndo Mku'lu' wa dini,
ngankata likutu lyake lya kummalyo.
51 Apo, Yesu ngabaya, "Kotokaa! Ili'ngani." Ngalikunywa likutu lya mundu yu'lu', na
kuntepwa.
52 Bu'kapo Yesu ngaabakia api'ndo ba dini, api'ndo ba ali'ndi'li ba Nyumba ya Nnu'ngu'
na api'ndo babaisi kummoywa, "Mboni mwisi na mapanga na mandolonga kuniboywa
kati nenga nampokonyoli?
53 Panaabile na mwenga kila lisu'ba mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' mwaniboywili!.
Lakini, gu'no nga nsimu winu lelo, nsimu wa utawala wa lubi'ndu'."

Petili ankana Yesu
(Mat 26:57-58, Mal 14:53-54,66-72, Yoa 18:12-18,25-27)

54 Bai, ngabammoywa na kumpeleka kasake mpi'ndo nku'lu' wa dini. Petili anki'ngime
nsu'gu' kwa kuutalu.
55 Mwoto wabi ukunganilwe pakatikati ya luwa. Nabembe batami pamope, na Petili
abi pamope nabo.
56 Ntumisi yumo nnwawa paamweni Petili atami kayota mwoto ngammu'nju'lya
minyo, kabaya, "Mundu yu' aai pamope na Yesu."
57 Lakini Petili ngakana no baya, "Wewenga! Nenintangiteli yu'."
58 Baliya pasene, mundu ywi'ngi' ngammona Petili, ngabaya, "Nawenga wanaywembe
kati yabe." Lakini Petili ngayangwa, "Wenga, nenintangiteli!"
59 Walipite lisaa limo, mundu ywi'ngi' ngakong'ondelya panga "Ayu' naywembe
mwenekaya wa ku Galilaya."
60 Petili ngabaya, "Wenga we, ne nikitangiteli ata saukilongela!" Na popopo paabile
kalongela, njogolo ngabi'ka.
61 Bwana Yesu ngagalambuka na kummu'nju'lya minyo Petili, naywembe Petili
ngaku'mbu'kya galu' gaabakiyilwe na Bwana Yesu, "Li'no kapala bi'ka njogolo walu'a
nikana mala itatu."
62 Apo ngapitya panja, no li'la munomuno.

Yesu endasalangilwa no ku'mbu'lwa
(Mat 26:67-68, Mal 14:65)

63 Balu' bandu babanni'ndi'lage Yesu, batekunku'mbwa na kunsalanga.
64 Bantabike kitambala kuminyo, kabannaluya, "Akuku'mbwi nyai? Ebu londwa,
tulole!"
65 Ngabampikiya makowe gambone ga kumpwi'wa.

Yesu nnu'ngi' ya Balasa Liku'lu'
(Mat 26:59-66, Mal 14:55-64, Yoa 18:19-24)

66 Pakusile, kitamo sa api'ndo ba bandu saatipangilwa na amo bakwembine api'ndo
ba dini na balimu ba salya. Yesu ngaletelwa nnu'ngi' ya Balasa Liku'lu' lya Ayahudi.
67 Nabembe ngabammakia, "Tubakia wenga nga wa Kilisitu ywabayilwe?" Yesu
ngaabakia, "Ata mana nimmakiangite mwaniu'bi'lyali,
68 na ata mana ninnaluyangite liswali, mwaniyangwali.
69 Lakini bu'ka nambi'yambi', Mwana wa Mundu alu'a tama kummalyo ga Nnu'ngu'
mwene makakala."
70 Apo boti ngababaya, "Elo, baya wenga nga wa Mwana wa Nnu'ngu'?" Naywembe
ngabaya, "Mubaya panga nenga nga naywembe."
71 Nabembe ngababaya, "Buli, balo tukapala usaili wi'ngi'? Twabene tunnyu'wine
kalongela munkano wake mwene."

23

Yesu apelekelwa kwa Pilato
(Mat 27:1-2,11-14, Mal 15:1-5, Yoa 18:28-38)

1 Bu'kapo, boti ngabayi'ma kumpeleka Yesu nnu'ngi' ya Pilato.
2 Ngabatumbwa kunsitakya kababaya, "Mundu yu' tunkoli kalemaya bandu bitu,
kakana li'pa koli kwa Kaisali na kwikema ati' ywembe nga Kilisitu, Nkulungwa."

3 Pilato ngannaluya Yesu, “Wenga nga wankulungwa wa Ayahudi?” Yesu ngannyangwa, “Wenga ngawaubaya.”
4 Pilato ngaabakia api'ndo ba dini na lipi'nga lya bandu, “Nikibonali kitumbu sosoti sa kunsenwa ayu' mundu.”
5 Lakini bembe ngabakong'ondelya kababaya, “Asopa bandu kwa mayi'gano gake munni'ma woti wa ku Yudea, aatumbuli ku Galilaya, na nambi'yambi' ai pano.”

Yesu apelekelwa kwa Helode
6 Pilato wagayu'wine go, ngalaluya, “Mundu yu' nga mwenekaya wa ku Galilaya?”
7 Paatangite panga Yesu aai muutawala wa Helode, ngampeleka kwa Helode, ywabile ku Yelusalemu nsimu gu'lu'.
8 Helode aatipulaika muno paamweni Yesu. Aagayu'wine makowe gake, ila endelolela li'nga ammone kwa minyo gake. Kai', au'bi'lyage kummona Yesu kapanga mangelongelo.
9 Bai, ngannaluya makowe ganambone kwo kondeya, lakini Yesu ayangwili.
10 Api'ndo ba dini na balimu ba salya, baapitike nnu'ngi', na kunsitakya Yesu kwa makakala.
11 Bai, Helode pamope na asikali bake, ngabamwisia Yesu na kumpangya nsalango. Bu'kapo, ngabang'walika ngu'bo ya kikulungwa, na kunki'li'bu'ya kwa Pilato.
12 Helode na Pilato babaabile yu'wanganali, lakini bu'ka lisu'ba lyo baabile mambwiga.

Yesu asenulwa bulagilwa
(Mat 27:15-26, Mal 15:6-15, Yoa 18:39-19:16)
13 Bai, Pilato ngakemya kitamo sa api'ndo ba dini, alongosi na bandu,
14 ngaabakia, “Munnetike kasangu' ayu' mundu kamubaya panga aatindigana bandu. Nambi'yambi' pi'kaniange! Wanilokikiye likowe lyo nnu'ngi' yinu, nimwenili na lyakau lyolyoti lyalilandana na masitakyo ginu.
15 Wala nenga bai lili, ata Helode alibwenili lyakau lyolyoti, na nyo nganki'li'bwiye kasangu'. Ibonekana mpu'la bai panga mundu yu' apangiteli sosoti sakumpangia asenulwe kiwo.
16 Kwa nyo, nilu'a amulisa ammeselwe mikwasu, bu'kapo nalu'a kunnekekea.”
17 (Kila lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, Pilato yapalikwe kwayu'gu'lya bandu ntabilwe yumo.)
18 Lakini boti ngabapanga ndu'ti pamope, “Ummu'ye mundu yu' na utuyu'gu'li Balaba!”
19 Balaba aabi'kilwe muutabilwe kwa mwanjaa ayu'maniye bandu panni'ma, kai' aatibulaga.
20 Pilato apalike kunnekekea Yesu, kwa nyo ngalongela nabo kai'.
21 Lakini bembe ngabapanga ndu'ti, “Ummambe munsalaba, ummambe munsalaba!”
22 Pilato ngaabakia pampanda patatu, “Apangite lyakau lyaku'? Nilibonali lyakau lyakumpanga abulagilwe, kwa nyo nilu'a kummesa mikwasu, bu'kapo ninnekekeye.”
23 Lakini bembe ngabayongekea panga ndu'ti kwa makakala munomuno, panga Yesu lasima abambilwe munsalaba. Kuundi'la, malobe gabe ngagayu'wanika.
24 Bai, Pilato ngabaya panga mwabapala bembe ipangilwe.
25 Annyu'gu'li yu'lu' ywabampalage, ywabile ntabilwe kwa mwanjaa ayu'maniye bandu panni'ma no bulaga na kwapeya Yesu bampangi mwabapendile.

Yesu endabambilwa
(Mat 27:32-44, Mal 15:21-32, Yoa 19:17-27)
26 Pabaabile kabampeleka, bakwembine na mundu ywakemelwage Simoni wa Kilene, kabu'ka kunng'unda. Bai, ngabammoywa na kuntwi'ka gu'lu' nsalaba aupu'twe nsu'gu' ya Yesu.
27 Lipi'nga lya bandu lyatekunki'ngama, nkati yabe baabile alwawa babaabile kabalombola na kunni'lya.
28 Yesu ngaagalambukya kabaya, “Mwenga mwaakina mau' ba ku Yelusalemu! Kanemundi'li nenga, ila mwili'li mwabene na bana binu.
29 Kwa mwanjaa masu'ba gendaisa pabaalu'a baya, ‘Nantali balu' atonga, kingabeleka wala kingayongea bana!’
30 Nsimu wo, bandu ngabatumbwa kuibakia itu'mbi' na itundulia, ‘Mututu'mbu'ki na mutuwi'ki'li!’
31 Kwa mwanjaa manaitei bandu baupangya nkongo mmi'gi' kati nyo, yapanga buli kwa nkongo nnyu'mu'?”
32 Baatweti kai' bandu bi'ngi' abi'li' babaalabiye, babulagilwe pamope nakwe.

33 Pabaikite pandu papakemelwa “Lipakala lya Ntwe,” ngabammamba Yesu munsalaba papipi na balu' abi'li' babaalabiye, yumo lwammalyo wa Yesu na ywi'ngi' lwanki'ya lwake.
34 Yesu ngabaya, “Tati', mwasami, kwa mwanjaa batangiteli lyabalipanga.” Bu'kapo, ngababagana magu'bo gake kwo ng'andya mpumbe.
35 Bandu baabile wi'ma kabalola. Nabembe alongosi ngabansalanga kababaya, “Aakosopoli bi'ngi', nambi'yambi' aikosopoli mwene, manaitei ywembe nga Kilisitu, nsaulwa na Nnu'ngu'.”
36 Nabembe asikali baatikunsalanga kai', baatikunnyendelya na kumpeya kasiki,
37 kababaya, “Manaitei kakape wenga nga wankulungwa wa Ayahudi, wikosopoli wamwene.”
38 Kai' maandiko gano gaabi'kilwe panani ya nsalaba wake, “Ayu' nga Nkulungwa wa Ayahudi.”
39 Yumo ywa balu' babaalabiye bababambilwe munsalaba, aatikumpwi'wa kabaya, “Nga, kakape buli panga wenga nga wa Kilisitu ywabayilwe? Bai, wikosopoli wamwene, kai' utukosopoli na twenga.”
40 Lakini yu'lu' ywaalabiye ywi'ngi' ngankalipya nnyine kabaya, “Wenga unnyogopali Nnu'ngu' ata pasene? Wenga utesenulwa nyinyonyo.
41 Wenga nanenga ngaipalikwa pata mali'po gano kwa galu' gatupangite. Lakini mundu yu' apangiteli lyakau lyolyoti.”
42 Bu'kapo ngabaya, “Mwa Yesu! Mwangu'mbu'ki nsimu pamwayingya mu Ukulungwa winu.”
43 Yesu ngannyangwa, “Nikubakia kakape, li'no waba pamope nanenga kumbepo ya Nnu'ngu'.”

Yesu awaa munsalaba
(Mat 27:45-56, Mal 15:33-41, Yoa 19:28-30)
44-45 Payabile kayika saa sita muntwekati, lisu'ba lyasomwi mulika, lubi'ndu' lwawi'ki'li munni'ma woti mpaka saa tisa. Na panjia yaitemwana Papeleteu pa Papeleteu mu Nyumba ya Nnu'ngu' yapopwanike ande ibi'li'.
46 Yesu ngali'la kwa lilobe liku'lu', “Tati', mumoko ginu niibi'ka loo yangu'.” Payomwi longela go, ngayomoka.
47 Apo, yu'lu' asikali nku'lu' paagabweni gagapitike, annumbite Nnu'ngu' no baya, “Kakape ayu' aai mundu ywa aki.”
48 Bandu boti babaakongolekine po pala bagabone gagapangika, pabagabweni malau gagapitike, baki'li'bu'ki kaya ku'no kabaisenwa no usunika pamwoyo wabe.
49 Mambwiga bake boti na balu' alwawa babalongwaniye nakwe bu'ka ku Galilaya, baayi'mi kuutalu lola likowe lyo.

Yesu endasikilwa
(Mat 27:57-61, Mal 15:42-47, Yoa 19:38-42)
50-51 Kwai na mundu yumo lina lyake Yusupu, mwenekaya wa Alimataya mukilambo simo sa ku Yudea. Aai mundu nnogau na mwene aki. Aabile kalolela isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Pamope no panga aabile yumo ywa Kitamo Kiku'lu' sa Ayahudi, aabile anayi'ki'tyanali nabo mukyendo sabe.
52 Bai, ywembe ngayenda kwa Pilato, lu'ba ntwi wa Yesu.
53 Bu'kapo ngauluya ntwi bu'ka munsalaba, ngaingilya sanda ngabi'ka mulisiko lyalii'mbilwe mumpi'mbi', na lyabile lyangakolelwa.
54 Lisu'ba lyo lyabile Ijumaa kitamwiyo, kai' lyaai lisu'ba lyo bi'ka wiso Sabato ya Ayahudi.
55 Balu' alwawa babaalongwaniye na Yesu bu'ka ku Galilaya banki'ngime Yusupu, ngabalibona li'lu' lipango na ntwi wa Yesu mwaubi'kilwe.
56 Bu'kapo, baaki'li'bu'ki kaya no bi'ka wiso mauta ganannungya ga kuupakaya ntwi wa Yesu.
Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi baatipu'mu'lya kati mwayaamuliswe na salya.

24

Yu'ka kwa Yesu
(Mat 28:1-10, Mal 16:1-8, Yoa 20:1-10)
1 Jumapili, kindai' bulabula, balu' alwawa baayi'i kulisiko, baapu'twi galu' mauta ganannungya gagabi'kilwe wiso.

2 Baalikoli li'lu' liwe liimbiliyilwe kuutalu na lisiko, 3 pabaayingi nkati, baaubwenili
ntwi wa Bwana Yesu.
4 Pabaabile kabasangala kwa likowe lyo, imukya bandu abi'li' babaaweti ngu'bo yene
mmelemetya muno bayi'mi papipi nabo.
5 Balu' alwawa baatiyogopa muno, ngabayinamika ibu'ngi' yabe. Apo balu' bandu
ngabaabakia, "Kwa ki'li' mumpala ywabile nkoti mumapango ga awi'li?
6 Abileli pano, ayu'kite. Muku'mbu'ki gammakie paabile ku'lu' ku Galilaya,
7 'Ipalikwa Mwana wa Mundu apiyilwe kwa bandu baakau, nabembe balu'a
kummamba munsalaba na lisu'ba lyenetatu alu'a yu'ka.' "
8 Apo balu' alwawa ngabaku'mbu'kya mayi'gi'yo gake,
9 ngabaki'li'bu'ka bu'ka kulipango, na kwabakia balu' banamasi' ku'mi na yumo na
apwasi bi'ngi'.
10 Babaapiyike makowe go kwa atumilwe baai, Malia Makatalena, Yoana na Malia
mau' ba Yakobi, pamope na alwawa bi'ngi' babalongwaniye nabo.
11 Banamasi' pabagayu'wine makowe go baagabweni kati gangali ntwe kwa nyo
bau'bi'li lili.
12 Lakini Petili aabutwike lubi'lo mpaka kulipango, palitike no lingulya nkati, ngaibona
sanda bai. Ngabuyangana kaya ku'no kasangala kwa galu' gagapitike.

Mwanja wo yenda ku Emau
(Mal 16:12-13)

13 Lisu'ba lyolyolyo, apwasi abi'li' ba Yesu baai kabayenda kukilambo simo
sakikemelwa Emau, ulipau wake kilometa ku'mi na yimo bu'ka ku Yelusalemu.
14 Baabile kabalongelya makowe go gagapitike.
15 Pabaabile kabalongela no laluyana, Yesu mwene ngapitya, ngalongwana nabo.
16 Baamweni, lakini Nnu'ngu' aatabite malango ga kunkwipwa.
17 Ngaalaluya, "Mulongela ki'li' ku'no kannyenda?" Nabembe baayi'mi liki, no uta
ngi'njaki'nja ya kuminyo yabe kwo usunika.
18 Yumo, ywakemelwa Kileopa, ngannyangwa, "Wenga ngawang'eni kisako ku
Yelusalemu wokotoka tanga gagapitike kwo masu'ba gano?"
19 Naywembe ngaalaluya, "Makowe gaku'?" Bembe ngabannyangwa, "Makowe
gagampatike Yesu wa ku Nasaleti. Ywembe aai nnondoli ywa Nnu'ngu' nku'lu' mwene
makakala go panga makowe no yi'gana nnu'ngi' ya Nnu'ngu' na bandu boti.
20 Api'ndo ba dini na atawala bitu baampiyike asenulwe waa, ngabammamba
munsalaba.
21 Lakini twenga tuu'bi'lyage panga ywembe nga ywalu'a kwikombwa Isilaili. Bu'ka
pagapangilwe makowe ga goti, li'no lisu'ba lyenetatu.
22 Kai', alwawa bitu bi'ngi' baatikutung'ang'amuya. Baayi'i kulisiko kindai' bulabula.
23 Baaikolili yi'ga yake. Baaki'li'bwike kababaya panga bapitilwe na malaika ywabakie
panga ai nkoti.
24 Aitu bi'ngi' baayi'i kulisiko lingulya wiso galu' gabalongei balu' alwawa, gaai
nyinyonyo ila ywembe baamwenili."
25 Kuundi'la Yesu ngaabakia, "Mboni mwalogeloge nyo, na myoyo yinu ndopau kwo
kotoka kugau'bi'lya goti gagalongelilwe na alondoli ba Nnu'ngu'?
26 Buli, yali'nganili Kilisitu ateselwe, li'nga ayingi muutukupu wake?"
27 Ngaawanikia mayi'gi'yo gake goti ga mu Maandiko Mapeleteu tumbulya Musa
mpaka alondoli ba Nnu'ngu' boti.
28 Pabaegeli palu' pakilambo sabayendage, Yesu ngapanga kati ayendelya na mwanja.
29 Lakini bembe ngabannu'ba kababaya, "Utame pamope na twe, kwendapilya na kilo
kiegelile." Bai, ngaika palu' pakilambo, no yingya nnyumba tama pamope nabo.
30 Waatami lya pamope nabo, ngatola likati kulilu'bya na kulimetwana, na kwabagana.
31 Popopo minyo gabe gaatibanjwa, ngabankwipwa, lakini ywembe baimuki abu'i na
baamwenili kai'.
32 Bai, ngababakiana, "Panga myoyo yitu yabileli kaiyaka nkati yitu paabile katu-
awanikia Maandiko Mapeleteu mu'lu' mundi'la?"
33 Ngababu'ka saa yi'yi'lu'yi'lu', ki'li'bu'ka ku Yelusalemu, ngabaakolya balu' banamasi'
ku'mi na yumo na balu' apwasi bi'ngi' bababile pamope nabo bakongolekine
34 kababaya, "Kakape Bwana ayu'kite, ampiti Simoni."
35 Bai, balu' apwasi abi'li' ngabaayaulya ayabe galu' gabagapatike mundi'la, na
mwabapatike kuntanga kwa kulimetwa likati.

Yesu apitya banamasi' bake
(Mat 28:16-20, Mal 16:14-18, Yoa 20:19-23, Mako 1:6-8)

36 Pabaabile kabaabakia go, baimuki mwene Yesu aayi'mi pakatikati yabe, ngaabakia,
“Amani ibe namwenga.”
37 Baating'ang'amuka no yogopa kwa mwanjaa baganiage balibweni lyoka.
38 Lakini ywembe ngaabakia, “Kwa mwanjaa ki'li' muyogobala? Mboni mubaa na
kyukala mumyoyo yinu?
39 Mulolekeye moko na magu'lu' gangu', nga nenga namwene. Munipapaye munibone
kwa mwanjaa lyoka ntu'pu' yi'ga wala yupaa kati mwamunibona.”
40 Paayomwi longela go, ngaalaya moko na magu'lu' gake.
41 Pabaabile balo banau'bi'lyali kwa mwanjaa ya pulaa yabe na kabasangala,
ngaalaluya, “Mubile naso kilyo sosoti pano?”
42 Ngabampeya kitomwa sa omba mmanika.
43 Ngakitola no lya, boti kabammona.
44 Bu'kapo ngaabakia, “Yi'no nga ikomekeyo ya makowe ganammakie panaabile
pamope namwenga. Panga yaapalikwe yomwa goti gagaandikilwe kwa mwanjaa ya
nenga mu salya ya Musa, muitabu ya alondoli ba Nnu'ngu' na mukitabu sa Zabuli.”
45 Bu'kapo, ngaayu'gu'lya malango gabe li'nga bapate kugatanga Maandiko Mapeleteu.
46 Ngaabakia, “Ngamo mwaiandikilwe, panga Kilisitu aateselwa na lisu'ba lyenetatu
aayu'ka bu'ka kuuwi'li,
47 kwa nyo ngaipalikwa panga, kwa lina lyake, dunia yoti tumbulya ku Yelusalemu,
bandu ba dunia yoti baalilwe panga banki'li'bu'ki Nnu'ngu' basamilwe masambi.
48 Mwenga nga mwakong'ondeli ba makowe go.
49 Nenga namwene nalu'a kumpelekyanga yu'lu' ywabayilwe tumilwa na Tati'. Lakini
muli'nde ku'no kukilambo mpaka pamwapeyelwa galu' makakala gagabu'ka kunani.”

Yesu au'bu'ka kunani
(Mal 16:19-20, Mako 1:9-11)
50 Bu'kapo, ngaalongoya panja ya ku Yelusalemu mpaka ku Betania, ngatu'ndu'bi'ya
moko gake kunani ngaayalya.
51 Paabile kaayalya, ngaaleka, no pu'tu'lwa kunani.
52 Bembe ngabankilikitya, bu'kapo ngabaki'li'bu'ka ku Yelusalemu babile na pulaa
ngu'lu'.
53 Baatami masu'ba goti mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kabannumba Nnu'ngu'.

Yoani
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Yoani
Kilongolyo

Injili kati mwaiandikilwe na Yoani, itubakia panga Yesu nga Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' yu'lu' ywaaisi padunia no ba mundu, aatami kwitu (1:14). Kati mwakitubakia kitabu sene, Injili yi' yaandikilwe li'nga asomi bake bapate u'bi'lya panga Yesu nga Nkosopoli, Mwana wa Nnu'ngu', na kwa kunnemya ywembe, yani kumwu'bi'lya, bandu baapata bwu'mi (20:31).

Pano tupeyelwa wi'ti' kilongolyo sakitulaya mpu'la panga Yesu nga Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', no bakiyilwa bu'kana na mangelongelo nsi'si' gagali'nga laya panga, Yesu nga Nkosopoli ywaabakiyilwe na Nnu'ngu' atumilwe padunia, ywembe nga Mwana wa Nnu'ngu'. Tubakiyilwa mu'lu' bandu bi'ngi' mwabamwu'bi'li Yesu no panga apwasi bake, popo bi'ngi' kabantaukya no kana kumwu'bi'lya.

Nniango wa 13-17 ilaya mpu'la lu'mbana kwa kisake kati ya Yesu na apwasi bake, na kutupeya mayi'gi'yo gake ga kutusenga na kutuyi'ya mwoyo kubile balo bambilwa kwake. Milyango ya nnu'ngi' ibaya bu'kana no boyolwa kwa Yesu, ukumilwa, bambilwa, yu'ka na kwapitya apwasi bake bu'ka pa uyu'ki wake.

Injili ya Yoani ikong'ondelya likowe lya ukoto wangayomoka, waupatikana kwa ndi'la ya Yesu Kilisitu. Ukoto wo wangayomoka, nga upo kwa balu' babannyi'ki'tya Kilisitu Yesu ywembe nga ndi'la, ukakape na bwu'mi witu.

Kwa ndi'la ya kisake, Yoani atuawanikia makowe ga ngama mumaisa ga Yesu, kwo tumya makowe gagapangika mumaisa ga kila lisu'ba, li'nga awanikia maisa ga loo kati, masi', kilyo, bweya, nsungi, nni'mi, na gi'ngi'.

Wu'no nga nnu'ndu'ngo wa itabu ya Injili yaiyendelya andikilwa li'nga kukuyangatia wammatu'mbi' waupendilwe. Tukulu'bya uyendeli kwisoma itabu yi'no li'nga upate yaliwa kati mwabini Nnu'ngu' kwo pi'tya lina lya Mwana wake ywampendile Yesu Kilisitu, ywaayi'ki'ti waa munsalaba kwa kitumbu sa masambi ga bandu boti. Ywembe ampenda kila mundu ywannyi'ki'tya na kumwu'bi'lya.

Liyi'gi'yo ngalipanga mundu

1 Kwai'mbu' kwai na Liyi'gi'yo, aywo Liyi'gi'yo aai na Nnu'ngu', naywembe aai Nnu'ngu'.
2 Bu'ka kwai'mbu', aywo Liyi'gi'yo aai pamope na Nnu'ngu'.
3 Kwo pi'tya ywembe ili'be yoti ngaiumbilwe, na pangali ywembe ntu'pu' kili'be sakiumbilwe.
4 Nkati yake ngamwawabile ukoto, na ukoto wo ngawaletike bweya kwa bandu.
5 Bweya wo umulika mulubi'ndu', na lubi'ndu' lukombwili kuimiya.
6 Aaisi mundu yumo ywaatumilwe bu'ka kwa Nnu'ngu', lina lyake Yoani.
7 Aywo aaisi kong'ondelya bu'kana na bweya wo, kwo pi'tya ywembe bandu boti bauu'bi'li.
8 Ywembe aabileli wu'lu' bweya we, ila aaisi kwabakia bandu bu'kana na awo bweya.
9 Wu'lu' bweya wa kakape, wammulikya kila mundu uisa padunia.
10 Liyi'gi'yo aabile padunia na kwa ndi'la yake dunia ngaiumbilwe, lakini dunia yantangiteli.
11 Aaisi kasake, lakini babaabile bandu bake baampokili.
12 Lakini boti babampokile, aapei uweso wo pangika bana ba Nnu'ngu', nga balu' babaliu'bi'lya lina lyake,
13 baabelekwili kwa myai, wala kati mwaipala yi'ga au mundu, ila mwapendi Nnu'ngu'.
14 Nalyembe Liyi'gi'yo lyapangike mundu no tama pamope na twenga. Na twenga twaubweni utukupu wake, utukupu wu'lu' waapeyilwe Mwana ywa kisake ywabu'ka kwa Tati'. Ywembe aalayite ukakape woti na ngu'ngu' ngu'lu' ya Nnu'ngu'.
15 Yoani aau'bwiye lilobe kaabakia bandu makowe gake, kabaya, “Ayu' nga yu'lu' ywanammakie panga, ‘Ywembe ywalu'a isa pasu'gu' yangu', nga nku'lu' kulikoni nenga, kwa mwanjaa nenga nabelekwali, ywembe aabile.’ ”
16 Kwo bu'kana no timilika kwake, twenga twaboti tupoki ngu'ngu' ngu'lu' yatwi'li'yilwe nayo.
17 Kwa mwanjaa salya ya Nnu'ngu' yaaletilwe kwa luboko lwa Musa, nambi'yambi' ngu'ngu' na kakape yaaisi kwa luboko lwa Yesu Kilisitu.

18 Ntu'pu' mundu ywoywoti ywaamweni Nnu'ngu' katu, ila Mwana ywa kisake ywabile
nsawani na Nnu'ngu', ywembe ywalu'mbine na Tati', ngaywatubakiye makowe ga
Nnu'ngu'.

Ukong'ondeli wa Yoani Ywabatisage
(Mat 3:1-12, Mal 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Amo, ngamwaalongei Yoani api'ndo ba Ayahudi pabaatumike alongosi ba dini na
Alawi bu'ka ku Yelusalemu kunnaluya, "Wenga wa nyai?"
20 Yoani aakanili yangwa pabannalwiye, aalongei mpu'la kabaya, "Nenga na Kilisitu
lili."
21 Ngabannaluya, "Wenga wanyai nde? Wenga wa Elia?" Ywembe ngaayangwa, "Lili,
nenga na Elia li." "Wenga wa yu'lu' Nnondoli wa Nnu'ngu'?" Ngaayangwa, "Lili."
22 Ngababaya, "Bai utubakiye panga wenga wa nyai, li'nga tupate sakwabakia
babatutumike. Wenga wamwene wikema wanyai?"
23 Yoani ngayangwa,
"Nenga nga na li'lu' lilobe lya mundu ywakema kulupu'ngu'ti'
ywaabaite Nnondoli Isaya makowe gake,
'Mugolwe ndi'la ya Bwana.' "
24 Bandu bo baatumilwe na Mafalisayo.
25 Ngabannaluya, "Manaitei wenga wa Kilisitu li, kai' wa Elia li, na wayu'lu' Nnondoli
wa Nnu'ngu' li, mboni wendabatisa?"
26 Yoani ngaayangwa, "Nenga nibatisa kwa masi', lakini pakatikati yinu ayi'mi mundu
ywamumwomongwa.
27 Aywo ywaisa pasu'gu' yangu', nenga nipwaikali ata undwana lugoi lwa ilatu yake."
28 Makowe aga goti gaapangike ku Betania, kwiyi' ya Libi'ndi' lya Yordani, pandu
paabile Yoani kabatisa.

Yesu Mwana Ngondolo wa Nnu'ngu'

29 Pammalau' yake, Yoani aamweni Yesu kaisa paabile, ngabaya, "Ayu' nga Mwana
Ngondolo wa Nnu'ngu' ywagabu'ya masambi ga dunia!
30 Ayu' nga yu'lu' ywanaalongei makowe gake panga, 'Aisa mundu nku'lu' nsu'gu'
yangu' kulikoni nenga, kwa mwanjaa nenga nabelekwali aabile!'
31 Nenga namwene nantangiteli, lakini kitumbu so isa batisa kwa masi' li'nga bandu
ba Isilaili bapate kuntanga."
32 Kai' Yoani aakong'ondeli kabaya, "Nimmweni Loo kauluka bu'ka kunani kati
ngunda, no tu'la panani yake.
33 Nenga nantangiteli, lakini yu'lu' ywanitumike nibatise kwa masi' aanibakiye, 'Yu'lu'
ywawammona Loo kamuulukya no tama panani yake, aywo nga ywaalu'a batisa kwa
Loo Mpeleteu.'
34 Nenga namwene nilibweni likowe li', nganikong'ondelya panga ayu' nga Mwana wa
Nnu'ngu'."

Babatumbwi panga banamasi' ba Yesu

35 Pammalau' yake, Yoani na banamasi' bake abi'li' baabile pandu po kai'.
36 Paamweni Yesu kapi'ta, ngabaya, "Lingulya, Ayu' nga Mwana Ngondolo wa
Nnu'ngu'."
37 Balu' banamasi' abi'li' pabannyuwine Yoani kalongela go, ngabanki'ngama Yesu.
38 Yesu aatigalambuka ngaabona abo banamasi' kabammi'ngi'ya, aatikwalaluya,
"Mupala namani?" Baatikunnyangwa, "Rabi," (lombolya Mwalimu), "Utama kwaku'?"
39 Yesu ngayangwa, "Mwisange, mulu'a pabona." Kwa nyo ngabayenda na kupabona
pandu patamage, baatami nakwe lisu'ba li'lu', mpaka musaa ku'mi kitamwiyo.
40 Andelea nnunawe Simoni Petili, aabile yumo ywa banamasi' abi'li' babaayu'wine
galu' gaagalongei Yoani, nabembe ngabammi'ngi'ya Yesu.
41 Andelea aankoli wi'ti' nku'we Simoni na kummakia, "Tunkoli Masiya (lombolya
Kilisitu)!"
42 Nembe ngampeleka Simoni kwa Yesu. Yesu aatikunninga no baya, "Wenga wa
Simoni, mwana wa Yoani, nambi'yambi' ulu'a kemelwa wa Kefa." (Lilombolya Petili
au Liwe).

Kemelwa kwa Pilipi nanyine Natanaeli

43 Pammalau' yake Yesu apalage yenda Galilaya, bai ngankwemba Pilipi, ngammakia,
"Unibi'ngi'ye."
44 Pilipi aai mwenekaya wa Betisaida, kukilambo sa ki Andelea na Petili.

45 Pilipi nembe ngankwemba Natanaeli na kummakia, “Tunkoli yu'lu' ywembe
makowe gake gaandikilwe mukitabu sa salya ya Musa na alondoli ba Nnu'ngu', yaani
Yesu mwana wa Yusupu bu'ka Nasaleti.”
46 Natanaeli ngannaluya Pilipi, “Nasaleti! Buli, kikowe kinannoga kiwesa pitya bu'ka
ku Nasaleti?” Pilipi ngammakia, “Wise saulole.”
47 Yesu pamweni Natanaeli kamwisilya, aalongei makowe gake kabaya, “Lingulya, ayu'
kakape Mwisilaili. Nkati yake ntu'pu' ki'pi'li.”
48 Natanaeli ngannaluya, “Unitangite buli?” Yesu ngannyangwa, “Naakubweni
pawaabile pai' ya ntini, Pilipi abile balo kukukema.”
49 Natanaeli ngammakia kai', “Mwalimu, wenga wa Mwana wa Nnu'ngu' na wa
Nkulungwa wa Isilaili!”
50 Yesu ngammakia, “Uu'bi'lya mwanjaa naakubakiye naakubweni pawaabile pai' ya
ntini? Bai, waagabona makowe maku'lu' kulikoni lyo.”
51 Apo ngaabakia, “Kakape gano ganimmakia mwenga, mwakubona kunani
kakuyu'gu'ka na malaika ba Nnu'ngu' kabau'bu'ka no uluka bu'ka kunani mpaka kwa
Mwana wa Mundu.”

2

Lisengele lya kukilambo sa Kana

1 Lisu'ba lyenetatu kwai na lisengele ku kilambo sa Kana ya Galilaya, na mau' bake
Yesu baabile kwo.
2 Yesu na banamasi' bake nabembe baakokilwe kulisengele lyo.
3 Divai payaayomwike, mau' bake ngabammakia Yesu, “Divai iyomwike.”
4 Yesu ngaabakia mau' bake, “Mau', lyanipalikwa panga nilitangite, ila saa yo panga
lyengo lyangu' inaikali.”
5 Mau' bake Yesu ngaabakia balu' apangakasi ba lisengele, “Lyolyoti lyaalu'a
kummakia, mwapange.”
6 Bai, palu' kwaabile na ibi'ga sita yaiukulilwe kwa maliwe. Kwa mimu ya Kiyahudi,
ibi'ga yo baitumyage kwa kwipeletea, kila kibi'ga kiwesage twi'lya malebe matano.
7 Yesu ngaabakia balu' atumisi, “Mwiitwi'li'ye masi' ayo ibi'ga.” Nabembe
ngabaitwi'li'ya yi'lu' ibi'ga genugenu.
8 Bu'kapo ngaabakia, “Nambi'yambi' muteke ago masi' masini, mumpeleki mpi'ndo
ywa si'li'ku'si'li'ku'.” Kwa nyo ngabateka na kumpelekya.
9 Yu'lu' mpi'ndo ywa si'li'ku'si'li'ku' paagapayite masi' go, kumbe gaagalambwike panga
divai. Ywembe aatangiteli kwaibu'i, lakini balu' atumisi babaatekite masi' baatangite.
Mpi'ndo wa si'li'ku'si'li'ku' ngaankema mwene lisengele,
10 ngammakia, “Kila mundu atumbwa wi'ti' bi'ka wiso divai inannoga, ata balu'
babakokilwe pabaabonekana bayukwite, bapiya yi'lu' yanganoga. Lakini wenga wibi'i
divai inannoga muno kulikoni ya patumbu!”
11 Yesu aapangite mwanju wu'no nnongoi, akwo Kana ya Galilaya. Aalayite utukupu
wake, na banamasi' bake ngabamwu'bi'lya.
12 Bu'kapo, Yesu aaeli pamope na mau' bake, anunabe, na banamasi' bake, baalumuli
ku Kapernaumu, akwo baatami kwa masu'ba masini.

Yesu Munyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 21:12-13, Mal 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Paliegeli lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika ya Ayahudi, Yesu aatiu'bu'ka yenda ku
Yelusalemu.
14 Akwo kulua lwa nyumba ya Nnu'ngu', aakoli bandu kabapi'mi'ya ng'ombe,
ngondolo, na ngunda. Na balu' babapunja mbanje baabile batami mumesa. 15 Aapotike
nkwasu wa lukamba, ngaabi'nganga boti bu'ka pandu paluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu',
pamope na ngondolo na ng'ombe. Aapi'li'ngwi mesa ya balu' babaabile kabapunja
mbanje na kwiyitana mbanje yabe.
16 Ngaabakia balu' babaabile kabasulusa ngunda, “Ikowe yi' mubu'ye pano! Nyumba
ya Tati' bangu' kanemwiyu'ye pandu po sulusilya!”
17 Banamasi' bake ngabaku'mbu'kya panga iandikilwe, “Bwigu wangu' kwa nyumba
yako wendanilangamisa.”
18 Apo Ayahudi ngabannaluya Yesu, “Uwesa kutulaya mwanju waku', li'nga tutange
uku'lu' waubile nawo wo panga makowe ga?”
19 Yesu ngaayangwa, “Mwibomwane nyumba yi' ya Nnu'ngu', nanenga nilu'a kwisenga
kai' kwa masu'ba gatatu!”

20 Apo Ayahudi ngababaya, “Nyumba yi' ya Nnu'ngu' yaasengilwe kwa myaka alubaini
na sita, na wenga ubaya ulu'a kwisenga kwa masu'ba gatatu?”
21 Lakini ywembe nyumba ya Nnu'ngu' yailongelile yai yi'ga yake.
22 Paayu'kite bu'ka kuuwi'li, banamasi' bake ngabaku'mbu'kya galu' gaabaite. Ngaba-
gau'bi'lya maandiko mapeleteu na makowe galu' gaabaite Yesu.

Yesu aitangite myoyo ya bandu boti
23 Yesu paabile kusi'li'ku'si'li'ku' ya Pasika akwo ku Yelusalemu, bandu baingi
baaibweni myanju ya ayabu yaipangage, ngabamwu'bi'lya.
24 Lakini mwanjaa Yesu aatangite bandu boti, aau'bi'lili.
25 Aapalikeli bakiyilwa na mundu kikowe sosoti kwa makowe ga bandu, kwa mwanjaa
aagatangite wisowiso makowe goti gagabile mumyoyo ya bandu.

3

Yesu alongela na Nikodemo
1 Kwaabile na mundu yumo Mfalisayo, lina lyake Nikodemo, kolongosi yumo mu
Balasa Liku'lu' lya Ayahudi lyalitawalage lya Ayahudi.
2 Ywembe aamwisili Yesu kilo ngammakia, “Mwalimu, tutangite panga wenga wa
mwalimu wotumilwe na Nnu'ngu', kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywakombwa panga
myanju yawipanga wenga ila Nnu'ngu' abe pamope nakwe.”
3 Yesu ngammakia, “Kakape nikubakia, mundu mana akotwike belekwa mala
yenebi'li', aakombwali yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”
4 Nikodemo ngannaluya, “Mundu ywakomile akombwabuli belekwa kai'? Awesa
yingya mundumbo ya mau' bake no belekwa pampanda pabi'li'?”
5 Yesu ngammakia, “Kakape nikubakia, mundu mana akotwike belekwa kwa masi' na
Loo, akombwali katu yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
6 Sakibelekwa na mundu sa yi'ga, sakibelekwa na Loo, sa Loo.
7 Kwa nyo, kaneuomongwe panikubakia, ‘Mupalikwa belekwa pampanda pabi'li'.’
8 Nsunga upukatya yenda kwaupala, pukatya kwake wendakuuyu'wa, lakini utangiteli
kwaubu'ka wala kwauyenda. Nyinyonyo kati mwaibile mundu mwabelekwa kwa Loo.”
9 Nikodemo ngannaluya, “Makowe ga gapangika buli?”
10 Yesu ngannyangwa, “Wenga wa mwalimu wotanganikwe kwa Baisilaili, ugatangiteli
makowe ga?
11 Nikubakia kakape, twenga tulongela gatugatangite no kong'onndelya gatugabweni,
lakini mwenga mugakana gatummakia.
12 Manaitei kamukana u'bi'lya panimmakianga makowe ga padunia, mwaniu'bi'lya
buli panammakianga makowe ga kunani?
13 Ntu'pu' mundu ywau'bwike yenda kunani ila Mwana wa Mundu, ywembe
ngaywaulwike bu'ka kunani.
14 “Kati mu'lu' Musa mwantu'ndu'biye nng'ambo wa kyu'ma kunani ku'lu'
kulupu'ngu'ti', nembe Mwana wa Mundu apalikwa tu'ndu'bi'yi'lwa kunani nyinyonyo,
15 li'nga kila mundu ywamwu'bi'lya abe na ukoto wangayomoka.
16 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' aaipendi dunia, ngaampiya mwana wake wa kisake, li'nga
kila mundu ywamwu'bi'lya aakaneoba, ila abe na ukoto wangayomoka.
17 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' antumiteli Mwana wake isa kwisenwa dunia, ila dunia
ikosopolelwe na Ywembe.
18 “Ywamwu'bi'lya Mwana aasenulwali, ywakana kumwu'bi'lya ayomwike senulwa
kwa mwanjaa amwu'bi'lili Mwana wa kisake wa Nnu'ngu'.
19 No senulwa kwene nga ku'no, panga bweya wisi padunia lakini bandu balupendi
lubi'ndu' kulikoni bweya, kwa mwanjaa makowe gabapanga maakau.
20 Kwa mwanjaa kila ywapanga maakau ausukwa bweya na aisali kubweya li'nga
makowe gake maakau gaakane bonekana.
21 Lakini yu'lu' ywapanga makowe ga kakape, aisa kubweya li'nga gaagapanga
gabonekane mpu'la panga gapangilwe mwapala Nnu'ngu'.”

Yesu na Yoani Ywabatisage
22 Bu'ka pa go, Yesu na banamasi' bake baayi'i kunni'ma wa Yudea. Aatami kwo
pamope nabo kwa masu'ba kaabatisa bandu.
23 Yoani nembe aabile kaabatisa akwo Ainoni, papipi na Salimu, kwa mwanjaa akwo
kwai na masi' gatwi'la. Bandu baatikunnyendelya li'nga aabatise.
24 Nsimu wo Yoani aabile balo anayingiyilwali muutabilwe.

25 Kwaapitike ntau mukipi'nga sa banamasi' ba Yoani na Nnyahudi yumo bu'kana na
mimu ya kwipeletea kwo uluga.
26 Bai, banamasi' bo ngabannyendelya Yoani na kummakia, “Mwalimu, yu'lu'
mundu ywawaabile nakwe kwiyi' ya Yordani, na ngaywawankong'ondeli makowe gake,
nambi'yambi' naywembe endabatisa na bandu boti bendakunnyendelya!”
27 Yoani ngayangwa, “Mundu akombwali ba na kili'be sosoti, wangali peyelwa na
Nnu'ngu'.
28 Mwenga mwabene mwaakong'ondeli bangu' naabaite panga, ‘Nenga na Kilisitu li,
ila nitumilwe li'nga ninnongoli.’
29 Nkobeki nga mwene mwali' ywaku'nda. Lakini mbwigalye nkobeki ywayi'ma papipi
nakwe pi'kania lilobe lyake bai, endapulaika muno. Nyinyonyo, pulaa yangu' itimile kwa
mwanjaa ywembe ywangama kulikoni nenga.
30 Ywembe ipalikwa au'bu'ke, nenga niuluke.”

Ywaisa bu'ka kunani

31 Ywaisa bu'ka kunani nga nku'lu' wa boti. Lakini ywai ywa padunia, ywa padunia,
nembe alongela makowe ga padunia. Ywembe ywaisa bu'ka kunani nga nku'lu' wa boti.
32 Ywembe alongela gaagabweni na kugayu'wa, lakini ntu'pu' mundu ywayi'ki'tya
gaagakong'ondelya.
33 Lakini mundu ywoywoti ywayi'ki'tya gaagakong'ondelya, ayi'ki'tya panga Nnu'ngu'
nga kakape.
34 Yu'lu' ywatumilwe na Nnu'ngu' alongela mayi'gi'yo ga Nnu'ngu', kwa mwanjaa
Nnu'ngu' annyalya Loo wake mundu ywo wangali li'ngi'lya.
35 Tati' bampendi Mwana, nabembe bankamwiye ili'be yoti mumaboko gake.
36 Ywoywoti ywamwu'bi'lya Mwana, ukoto wake waayomokali, lakini yu'lu' ywankana
Mwana aaupatali ukoto wo, na nyongo ya Nnu'ngu' yabaa panani yake.

4

Yesu na nnwawa Nsamalia

1 Mafalisayo baayu'wine panga Yesu endebatisa no pata banamasi' baingi kulikoni
Yoani.
2 Lakini ywabatisage aai Yesu mwene lili, baai banamasi' bake.
3 Yesu paayu'wine makowe go, aabu'i Yudea no buyangania kai' Galilaya.
4 Bai mwanja wo aapalikwe pi'tya kunkoa wa Samalia.
5 Ngaika ku kilambo simo sa ku Samalia sakikemelwa Sukali papipi na nng'unda wa
Yakobi waampei mwana wake Yusupu.
6 Pandu po, nga palwabile lu'si' lwa Yakobi. Naywembe Yesu aabile atotokilwe kwa
mwanja, ngatama pambwega ya lu'si'. Lisu'ba lyaai mu saa sita muntwekati.
7 Ngaisa nnwawa yumo Nsamalia teka masi'. Yesu ngammakia, “Nilu'ba masi'
ninywe.”
8 (Wakati wo, banamasi' bake baayi'i kumisengo pi'ma kilyo.)
9 Yu'lu' nnwawa ngannyangwa, “Wenga wa Nnyahudi nanenga na nnwawa Nsamalia.
Kwa buli unilu'ba nikupei masi' go nywa?” (Kwa mwanjaa Ayahudi bayangabanikali na
Asamalia.)
10 Yesu ngannyangwa, “Kenda ukatanga sawesa kupeya Nnu'ngu' na nyai ywakulu'ba
umpei masi' go nywa, wenga ulu'e kunnu'ba ywembe na alu'e kupeya masi' gagaleta
ukoto”.
11 Yu'lu' nnwawa ngannyangwa, “Bwana, wenga ntu'pu' nnobo wo tekya, na lu'si' lu'
luyendekeya. Ulu'a gapata kwaku' ago masi' ga ukoto?
12 Kwani wenga wampi'ndo kulikoni au'ku' bitu Yakobi, ywembe ngaywatupei lu'si' lu'
lwalwaampwaike ywembe na bana bake, na myugo yake yendenywa?”
13 Yesu ngannyangwa, “Kila mundu ywanywa masi' ga lu'si' lu' aaminya nnyota kai'.
14 Lakini ywaalu'a nywa masi' ganaampeya nenga, aaibonali nnyota milele. Masi'
ganaampeya ne, nkati yake sabaa kinywanyu sa masi' ga ukoto na kumpeya ukoto
wangayomoka.”
15 Aywo nnwawa ngammakia, “Bwana, unipei ago masi', li'nga nakane minya nnyota
kai', na kanenise pano palu'si' teka masi'.”
16 Yesu ngammakia, “Uyende ukankeme nsengogo, wise nakwe pano.”
17 Aywo nnwawa ngammakia, “Nenga ntu'pu' nnalu'me,” Yesu ngammakia, “Golongei
kakape panga wenga nnalu'me ntu'pu'.
18 Kwa mwanjaa uyomwike tama na analu'me batano na ywotama nakwe
nambi'yambi' nsengogo li, apo ulongei kakape.”

19 Yu'lu' nnwawa ngabaya, “Bwana, ibonekana mpu'la bai panga, wenga wa nnondoli
wa Nnu'ngu'.
20 Api'ndo bitu bankilikityage Nnu'ngu' panani ya kitu'mbi' si'no, lakini mwenga
mubaya panga pandu pa kunkilikitya Nnu'ngu' ku'lu' ku Yelusalemu.”
21 Yesu ngammakia, “Mau', muniu'bi'li panga nsimu wendaisa, nsimu wo ntu'pu'
pabaalu'a kwakilikitya Tati' panani ya kitu'mbi' si', ata ku'lu' ku Yelusalemu.
22 Mwenga mwa Asamalia, muntangiteli ywamunkilikitya. Twayahudi tuntangite
Nnu'ngu' ywatunkilikitya kwa mwanjaa ukosopoli wisi kwa ndi'la ya Ayahudi.
23 Lakini nsimu wendaisa, kai' uyomwike isa, babaankilikitya Nnu'ngu' kwa kakape,
baakilikitya Tati' kwa loo na kakape. Kwa mwanjaa Tati' bapala bandu babankilikitya
Nnu'ngu' kwa nyo.
24 Nnu'ngu' nga loo, na bandu boti babankilikitya, bapalikwa bankilikiti kwa loo na
ukakape.”
25 Yu'lu' nnwawa ngammakia, “Nitangite panga Masiya, ywakemelwa Kilisitu, endaisa.
Paaisa, aatubakia kila kikowe.”
26 Yesu ngammakia, “Nenga nanilongela nawenga nga na Masiya wene.”
27 Palongelage na nnwawa ywo, banamasi' bake baai kababuyangana. Baatisangala
muno kummona kalongela na nnwawa. Lakini ntu'pu' ywannalwiye, “Upala namani
kwa nnwawa yu'?” Au, “Mwanjaa namani ulongela na nnwawa?”
28 Yu'lu' nnwawa aakilei kibi'ga sake no buyangania kumisengo na kwabakia bandu,
29 “Mwise samunnole mundu ywanibakiye kila kili'be sanikipangite! Buli, iwesa panga
kwaali' ayu' nga Kilisitu?”
30 Bai, bandu ngabakongolekana bu'ka mumisengo kunnyendelya Yesu.
31 Akwo nsu'gu' banamasi' bendekumpembelelya kababaya, “Mwalimu, ulye.”
32 Lakini ywembe ngaabakia, “Nenga nibile na kilyo samukotwike kitanga mwenga.”
33 Bai, banamasi' ngabatumbwa laluyana, “Kubile na mundu ywanneti kilyo?”
34 Yesu ngaabakia, “Kilyo sangu' panga si'lu' sapala ywanitumike no timisa lyengo
lyake.
35 Mwenga mubaya, ‘Igali myei mine bai ika nsimu wo una.’ Lakini nenga
nimmakianga, mutu'ndu'bi'ye minyo ginu muilinguli yakulya mumigunda mwaiyei,
ili'nda unilwa.
36 Ywauna apata mbokoboko yake, na akongwa yakulya no bi'ka muukoto wangay-
omoka, li'nga yu'lu' ywapanda na ywauna, banapusike pamope.
37 Kwa nyo nnongelo wu' wa kakape, ‘Apandi bi'ngi', Auni bi'ngi'.’
38 Nenga nintumike mukaune yakulya yangaaukilya. Bi'ngi' baapangite kasi, lakini
mwenga mupata bu'ka mulyusu lyabe.”
39 Asamalia baingi ba kilambo si'lu' bamwu'bi'li kwa kitumbu sa makowe gaalongei
aywo nnwawa, “Anibakiye makowe goti ganigapangite.”
40 Kwa nyo balu' Asamalia bannyendeli Yesu na kunnu'ba atame nabo, nembe ngatama
po masu'ba gabi'li'.
41 Bandu baingi baatiu'bi'lya kwa kitumbu sa liyi'gi'yo lyake Yesu.
42 Ngabammakia yu'lu' nnwawa, “Tuu'bi'lile lelo, kwenda kwa makowe gako bai lili,
ila kwa mwanjaa tunnyu'wine twabene. Tutangite kakape panga ayu' nga Nkosopoli wa
dunia.”

Mwana wa mpi'ndo ywa silikali endatepulwa

43 Pagapite galu' masu'ba gabi'li', Yesu aatibu'ka yenda ku Galilaya,
44 mwanjaa Yesu mwene aalongei mpu'la panga, “Nnondoli wa Nnu'ngu' aisimilwali
panni'ma wake.”
45 Bai paikite Galilaya, Agalilaya baingi baatikunkemya, kwa mwanjaa nabembe
baabile kusi'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, baagabweni makowe gagapangite Yesu akwo
Yelusalemu ku Pasika.
46 Yesu aaikite kai' kukilambo sa kana, kunkoa wa Galilaya, pandu paagalambwiye
masi' panga divai. Kwaabile na mpi'ndo yumo ywa silikali ywaabile na mwana ntamwe
akwo ku Kapernaumu.
47 Bai, ayo mundu paayu'wine panga Yesu aaisi popo pa Galilaya bu'ka ku Yudea,
aatikunnyendelya na kunnu'ba aise antepwe mwana wake ywaabile ntamwe katetelya.
48 Yesu ngammakia, “Mwabandu mwenga mana mukotwike kwibona myanju na
mangelongelo mwau'bi'lyali katu.”
49 Yu'lu' mpi'ndo ywa silikali ngammakia, “Bwana, nikulu'ba wise mwana wangu' abile
balo anawaali.”

50 Yesu ngammakia, “Uyende bai, mwana wako ayu'yu'kilwe.” Aywo mundu
ngau'bi'lya gaalongei Yesu, ngabu'ka.
51 Paabile mundi'la aakwembine na atumisi bake ngabammakia panga, mwana wake
aai mwu'mi.
52 Nembe ngalaluya saa yayu'yu'kilwe mwana, ngabammakia, “Nsango wammu'i liso
musaa saba ya muntwekati.”
53 Abo tati' ba mwana ngabaku'mbu'kya panga ayo nga yai saa yabakiyilwe na Yesu,
“Mwana wako ayu'yu'kilwe.” Kwa nyo ywembe pamope na boti ba panyumba yake
ngabamwu'bi'lya Yesu.
54 Awo waai mwanju wenebi'li' waupangite Yesu kabu'ka Yudea yenda Galilaya.

5

Yesu antepwa mundu papipi na litanda lya masi'

1 Bu'ka pa go kwai na si'li'ku'si'li'ku' ya Ayahudi, nembe Yesu ngayenda ku Yelusalemu.
2 Akwo Yelusalemu papipi na nniango waukemelwa Nniango wa Ngondolo, kwabile na
litanda lya masi' lyalyaakemilwe kwa Kiebrania Bethzatha. Litanda lyo lyati'li'ti'yilwe
na yega tano.
3 Apo paai na bandu masikini baingi, atu'lu'ka minyo, itewe na babatombolwike,
bali'ndage masi' gayu'geyu'ge.
4 Kwa mwanjaa malaika wa Bwana aaulwike kwo kokotya nkati ya li'lu' litanda, na
kugatikatika masi'. Ntamwe ywalongolya yingya nkati ya litanda masi' paliyu'gayu'ga,
utamwe wowoti waminyage, waatibu'ka.
5 Bai, apo paabile na mundu yumo ywai ntamwe kwa myaka salasini na minane.
6 Yesu paamweni aywo mundu agonjike, naywembe aatangite panga aabile ntamwe
kwa myaka yambone ngammakia, “Upala ube wankoto?”
7 Yu'lu' ntamwe ngayangwa, “Bwana, nenga ntu'pu' mundu ywa kuniyingiya muli-
tanda, masi' pagayu'gayu'ga. Kila pagayu'gayu'ga, nipaya yingya nkati ya masi', mundu
ywi'ngi' anilongolya yingya.”
8 Yesu ngammakia, “Uyi'me witwi'ke likai lyako, uyende kwa magu'lu' gako.”
9 Imukya, yu'lu' mundu atepulilwe ngatola likai lyake no tumbwa yenda. Likowe lyo
lyapangike lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.
10 Kwa nyo, bi'ngi' ba api'ndo ba Ayahudi bammakie aywo mundu ywatepulilwe, “Li'no
lisu'ba lya Sabato, iyi'ki'ti'lwali pu'twa likai lyako.”
11 Lakini ywembe ngaabakia, “Yu'lu' mundu ywanitepwile ngaywanibakiye, ‘Upu'twe
likai lyako uyende.’ ”
12 Nabembe ngabannaluya, “Nyai ywakubakiye ‘Upu'twe likai lyako uyende?’ ”
13 Bai, yu'lu' mundu ywatepulilwe aantangiteli mundu ywantepwile, kwa mwanjaa
Yesu ayomwike bu'ka kwa kinunu pandu po pabaatwi'li bandu.
14 Bu'kapo Yesu aankwembite yu'lu' mundu ywantepwile munyumba ya Nnu'ngu'
ngammakia, “Nambi'yambi' uponi, kaneupange sambi kai', lyakane kupata likowe
lyakau pi'ta li'.”
15 Yu'lu' mundu ngayenda kwabakia api'ndo ba Ayahudi panga Yesu ngaywanitepwile.
16 Kwa nyo, api'ndo ba Ayahudi baatumbwi kunku'su'mbwa kwa mwanjaa apangage
makowe go lisu'ba lya Sabato yabe.
17 Yesu ngayangwa, “Tati' bangu' bapanga kasi kila lisu'ba, kwa nyo nanenga
nganipanga.”
18 Kwa kitumbu sa makowe ga, api'ndo ba Ayahudi baapalike kila ndi'la ya kummulaga
Yesu, kwenda kwa kitumbu sa kwiti'kwana Sabato bai lili, ila kwa kunkema Nnu'ngu'
Tati' bake naywembe abile nsawani nakwe.

Uweso wa Mwana wa Nnu'ngu'

19 Yesu ngaabakia, “Kakape nendakummakianga, Mwana akombwali panga likowe
lya kisake. Ywembe apanga li'lu' lyaabona Tati' bake kabapanga, kwa mwanjaa lyolyoti
lyalipangilwa na Tati', Mwana alipanga nyinyonyo.
20 Mwanjaa Tati' bampenda Mwana na kunnaya galu' gabagapanga bene Tati',
naywembe alu'a kunnaya lyengo liku'lu' kulikoni li', li'nga musangale.
21 Kati mwaibile Tati' kwayu'ya babawile na kwapeya ukoto, nyinyonyo na Mwana
kwapeya ukoto bandu kati mwapala.
22 Kai' Tati' bansenwali mundu ywoywoti, ila bampei Mwana uweso woti wo senwa,
23 li'nga bandu boti bamwisimu Mwana kati mu'lu' mwabaaisimu Tati'. Ywakana
kumwisimu Mwana, akana kwaisimu Tati' babaantumike Mwana.

24 “Kakape nimmakianga, ywayu'wa liyi'gi'yo lyangu' na kumwu'bi'lya yu'lu' ywanitumike abile na ukoto wangayomoka. Alu'a senulwali katu, ila ayomwike pi'ta bu'ka mukiwo no yingya muukoto.
25 Kakape nimmakianga, nsimu wendaisa, kai' wisile panga babawile baaliyu'wa lilobe lya Mwana wa Nnu'ngu', na babaaliyu'wa lilobe lyo baapanga bau'mi.
26 Kati Tati' mwababile kitumbu sa bwu'mi, nyinyonyo bannyali Mwana uweso wo piya ukoto kwa bi'ngi'.
27 Kai', ampeile Mwana wake utawala wo senwa, kwa mwanjaa ywembe Mwana wa Mundu.
28 Kanemusangale yu'wa makowe gano, kwa mwanjaa saa yendaisa payapanga bababile mumasiko baaliyu'wa lilobe lyake,
29 nabembe baayu'ka. Balu' babaapangite manogau baayu'ka no tama bau'mi, balu' babaapangite malau baayu'ka no senulwa.

Akong'ondeli ba Yesu
30 “Nenga nikombwali panga kikowe sosoti kwa makakala gangu' namwene. Mwaniyu'wa, nga mwanisenwa. Nisenwa kwa aki, kwa mwanjaa nipalali panga ganipala namwene, ila nipanga mwabapala Tati' babaanitumike.
31 Mana kaniikong'ondelya namwene, ukong'ondeli wangu' uyi'ki'ti'lwali panga wa kakape.
32 Lakini kubile na ywi'ngi' ywanikong'ondelya, nanenga nitangite panga kong'ondelya kwake kwa kakape.
33 Mwenga mwatumike bandu kwa Yoani, nembe ngaikong'ondeli kweli.
34 Nenga niu'bi'lyali ukong'ondeli wa mundu, ila nilibaya li', li'nga mwenga mukosopolelwe.
35 Yoani aai kati lumuli lwaluyakage no piya bweya, namwenga pamuubweni bweya wake, ngamunapusika na awo bweya kwa mpi'to.
36 Lakini nenga namwene nibile na ukong'ondeli wangu' nku'lu' kulikoni wu'lu' wa Yoani. Kwa mwanjaa mengo ganigapanga nga galu' gabanitumike Tati' nigatimise. Yaani mangelongelo gakong'ondelya panga Tati' ngabanitumike.
37 Na Tati' babaanitumike bakong'ondeli bu'kana na nenga. Wala munayu'wali katu lilobe lyabe, ata kwaabona mwababile,
38 kai', mwenga muliyi'ki'tili liyi'gi'yo lyake, kwa mwanjaa mumwu'bi'li li ywembe ywantumike.
39 Mwenga mupekeseni Maandiko Mapeleteu mukitage nkati yake mulu'a pata ukoto wangayomoka, kumbe Maandiko gogogo nga gaganikong'ondelya nenga.
40 Lakini mwenga mukana kuniu'bi'lya nenga li'nga mupate ukoto.
41 “Nenga nipalali lumbilwa na bandu.
42 Lakini nintangite mwenga, panga mumpendili Nnu'ngu' mumyoyo yinu.
43 Nenga niisi kwa utawala wa Tati' bangu', lakini munipokili. Ila mundu ywi'ngi' mana aisi kwa utawala wake mwene, mwampokya.
44 Mwenga mukombwabuli u'bi'lya manaitei mupeyana utukupu mwabene na bene, lakini mubiniali kuupala utukupu waubu'ka kwa Nnu'ngu'?
45 Wala kanemuganiye panga nenga nalu'a kunsitakya kwa Tati', abile ywansitakya nga Musa ywamumwu'bi'lya mwenga.
46 Kenda kakape mukamwu'bi'lya Musa, mulu'e niu'bi'lya nanenga, kwa mwanjaa ywembe aandike abali yangu'.
47 Lakini manaitei mugau'bi'lyali gaandike Musa, mulu'a gau'bi'lya buli ganigalongela?”

6

Yesu apeya kilyo bandu maelupu matano
(Mat 14:13-21, Mal 6:30-44, Luk 9:10-17)
1 Bu'ka pa go, Yesu aayi'i kwiyi' ya baali ya Galilaya, lina li'ngi' ikemelwa Baali ya Tibelia.
2 Kipi'nga kiku'lu' sa bandu satikummi'ngi'ya, kwa mwanjaa baibweni myasu ya mangelongelo gaagapangite kwa atamwe.
3 Nembe Yesu aau'bwike pakitu'mbi', aatami kwo pamope na banamasi' bake.
4 Na si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika ya Ayahudi yai kaiegelya.
5 Yesu paalingite, na kukibona kipi'nga kiku'lu' sa bandu kakimwisilya, ngammakia Pilipi, “Tukapi'me kwaku' makati li'nga bandu ba bapate lya?”
6 Aannalwiye nyo kwa kumpaya, kwa mwanjaa aatangite lyo panga.

7 Pilipi ngannyangwa, “Ata mbanje dinali* mya ibi'li' ili'nganali pi'ma makati ga
kwapeya bandu ba walau kila mundu apate king'esu kisini.”
8 Yumo ywa banamasi' bake, ywakemilwe Andelea nnunawe Simoni Petili, ngam-
makia,
9 “Pano abile munsembe yumo, abile na makati matano na omba abi'li' asene asene.
Lakini ayi' kwa kipi'nga sa bandu ba, alu'a lya nyai, no igala nyai?”
10 Yesu ngabaya, “Mwatamike bandu pakitamo.” Pandu po paabile na manyei
gambone, na bandu ngabatama. Paabile na analu'me elupu tano.
11 Yesu ngatola makati na kunsukulu Nnu'ngu'. Ngatumbwa kwabagana balu' bandu
babaabile mwitamo, kila mundu mwapala lya. Aapangite nyinyonyo ata kwa balu'
omba.
12 Bandu boti pabaayomwi lya no yukuta, ngaabakia banamasi' bake, “Mukongwe
ing'esu yoti yaiigile, li'nga yakane alabika.”
13 Bai, ngabakongwa ing'esu yoti ya makati matano yabaigiye balu' bandu, baatwi'liye
itu'ndu' ku'mi na ibi'li'.
14 Bandu pabaubweni mwasu waupangite Yesu, ngababaya, “Kakape ayu' nga yu'lu'
Nnondoli wa Nnu'ngu' ywaisa padunia!”
15 Yesu pakwipwi panga bapalage isa bampange nkulungwa wabe kwa makakala,
ngaegela pabaabile ngayenda pakitu'mbi' ywembe kisake.

Yesu ayenda kwa magu'lu' panani ya masi'
(Mat 14:22-33, Mal 6:45-52)
16 Paiikite kitamwiyo, banamasi' bake baaeleli kulitanda liku'lu'.
17 Baayingi mungalaba, baatumbwi loka litanda liku'lu' yenda Kapernaumu. Saa yo
yaai ya lubi'ndu' na Yesu aai anakwembanali nabo.
18 Na litanda liku'lu' lyendetikatika kwa kitumbu sa nsunga nkali' waupukatyage.
19 Banamasi' pabayi'i kilometa tano au sita, ngabammona Yesu kayenda na magu'lu'
panani ya masi' kaiegelya ngalaba, ngabayogopa muno.
20 Yesu ngaabakia, “Nenga pano, kanemuyogope.”
21 Bai, bapalage kumpu'twa Yesu mungalaba yabe, baimukya, ngalaba iikite kuuyu'mu'
kwabayendage.

Bandu bampala Yesu
22 Pammalau' yake, kipi'nga sa bandu babaigile liyi' lyenebi'li' lya litanda baatangite
panga palu' kwabile na ngalaba yimo bai, na Yesu aalongwaniyeli nabo mungalaba yo,
ila banamasi' bo baayi'i kisabe.
23 Lakini ngalaba yi'ngi' bu'ka Tibelia yaikite papipi na palu' pabaalile makati, bu'ka
pa Yesu kunsukulu Nnu'ngu'.
24 Bai, abo bandu pabakwipwi panga Yesu na banamasi' bake baabileli pandu po,
ngabau'bu'ka mungalaba yenda Kapernaumu kumpala.

Yesu likati lya ukoto
25 Balu' bandu pabankwembite Yesu kwiyi' ya litanda baatikunnaluya, “Mwalimu,
waikite pakubawi pano?”
26 Yesu ngaayangwa, “Kakape nimmakianga, munipalali kwa kitumbu sa myasu ya
mangelongelo gamugabweni, ila munipala kwa mwanjaa mwaalile galu' makati no
yukuta.
27 Kanemuyomwe malango ginu kwo panga lyengo kwa kilyo sakilu'la, muganiye no
panga lyengo kwa kilyo sangalu'la sakimpeyanga ukoto wangayomoka. Mwana wa
Mundu, ywakong'ondelilwe na Nnu'ngu', alu'a kumpeya kilyo so.”
28 Nabembe ngabannaluya, “Tupange buli li'nga tukombwe kugapanga mengo ga
Nnu'ngu'?”
29 Yesu ngayangwa, “Li'no nga lyengo lyalipala Nnu'ngu' mulipange, kumwu'bi'lya
yu'lu' ywantumike.”
30 Apo ngabannaluya, “Ulu'a panga mwasu waku' tuubone li'nga tukuu'bi'li? Ulu'a
panga kikowe gani?
31 Au'ku' bitu baalile kilyo sasaakemilwe ‘mana’ ku'lu' kulubele, kati mwagabaya
maandiko, ‘Aapei makati bu'ka kunani li'nga balye.’ ”
32 Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, ywampeyangite makati bu'ka kunani Musa
lili, ila Tati' bangu' ngabampeyanga makati ga kakape bu'ka kunani.
33 Kwa mwanjaa likati lya Nnu'ngu' nga yu'lu' ywauluka bu'ka kunani na kwipeya
dunia ukoto.”

* **6:7** Dinali yimo yabile kati mbanje ya kunni'pa kibalua yumo kwa lisu'ba limo.

34 Ngabammakia, “Bwana, utupei alyo likati masu'ba goti.”
35 Yesu ngaabakia, “Nenga nga na likati lya ukoto. Ywaisa kasangu' aaminyali njala, na ywaniu'bi'lya aaminyali nnyota katu.
36 Lakini kati mwanimmakie, pamope no panga munibweni lakini mwu'bi'lyali.
37 Balu' boti baanipeya Tati' baaisa kasangu', na ywoywoti ywaisa kasangu', katu nankanali.
38 Kwa mwanjaa niulwike bu'ka kunani li'nga nipange ganipala lili, ila nipange gapala ywembe ywanitumike.
39 Aga nga gapala ywembe ywanitumike, panga kanenimwobeye ata yumo ywa balu' baanipeile, ila naayu'ye lisu'ba lya kuundi'la.
40 Kwa mwanjaa sabapala Tati' bangu' nga si'no, kila ywammona Mwana na kumwu'bi'lya abe na ukoto wangayomoka, nanenga nalu'a kunnyu'ya lisu'ba lya kuundi'la.”
41 Bai, Ayahudi baatumbwi ku'ku'li'ka kwa mwanjaa Yesu aabakie panga ywembe nga likati lyaliulwike bu'ka kunani.
42 Ngababaya, “Ayu' mwana wa Yusupu li, tati' bake na mau' bake batwatangite? Akombwabuli baya, ‘Niulwike bu'ka kunani?’ ”
43 Yesu ngaabakia, “Kanemuku'ku'li'kyane mwaboti mwabamo.
44 Ntu'pu' mundu ywakombwa isa kasangu' mpaka autilwe na Tati' bangu' babanitumike, nanenga nannyu'ya lisu'ba lya kuundi'la.
45 Alondoli ba Nnu'ngu' baatiandika, ‘Bandu boti baayi'ganilwa na Nnu'ngu'.’ Kila mundu ywaayu'wa na kwiyi'gana bu'ka kwa Tati', aaisa kasangu'.
46 Pano ilombolyali panga kubile na mundu ywoywoti ywaabweni Tati', ila yu'lu' ywaumi kwa Nnu'ngu', aywo ngaywaabweni Tati'.
47 Kakape nimmakianga, ywau'bi'lya abile na ukoto wangayomoka.
48 Nenga nga na likati lya ukoto.
49 Au'ku' binu baalile kilyo sasaakemilwe ‘mana’ ku'lu' kulubele, lakini baawile.
50 Lakini ali' likati lyaliuluka bu'ka kunani, lyembe mundu ywoywoti mana alile, aawali.
51 Nenga na likati lya ukoto li'lu' lyalibu'i kunani. Mundu ywoywoti mana alile likati li' alu'a ba na ukoto wangayomoka. Likati li' nga yi'ga yangu' yanaaipiya li'nga dunia ipate ukoto.”
52 Bai, Ayahudi baatitaukana bene na bene kababaya, “Akombwabuli mundu yu' kutupeya yi'ga yake tulye?”
53 Kwa nyo Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, mana mukotwike kuilya yi'ga ya Mwana wa Mundu na kuinywa myai yake, kakape mwaalamali.
54 Mundu ywoywoti ywailya yi'ga yangu' na kwinywa myai yangu', abi na ukoto wangayomoka. Nane nannyu'ya lisu'ba lya kuundi'la.
55 Kwa mwanjaa yi'ga yangu' nga kilyo sa kakape na myai yangu' nga kinywo sa kakape.
56 Ywalya yi'ga yangu' na kuinywa myai yangu' aatama nkati yangu' nanenga naatama nkati yake.
57 Kati mu'lu' Tati' babanitumike nenga mwababile bau'mi, nanenga nankoti kwa Tati', nyinyonyo nembe ywanilya nenga aapanga nkoto kwa kitumbu sangu'.
58 Li'no nga likati lyaliuluka bu'ka kunani, kwenda kati likati li'lu' lyabalile au'ku' binu na baawile. Ywalya likati li', ukoto wake waayomokali.”
59 Yesu aalongei makowe go paabile kayi'gana munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' akwo ku Kapernaumu.

Mayi'gi'yo gagaleta ukoto wangayomoka

60 Baingi ba banamasi' bake pabaayu'wine likowe li' ngababaya, “Mayi'gano ga ganonwipe. Nyai ywakombwa kugapokya?”
61 Yesu aatangite panga banamasi' bake bendaku'ku'li'ka bu'kana na mayi'gano gake, ngaabakia, “Kitiwi, likowe li' limpanga muku'bale?
62 Ilu'e panga buli, mukammona Mwana wa Mundu kau'bu'ka buyangania kwaumi?
63 Loo wa Nnu'ngu' nga yaileta ukoto, yi'ga ipwaikali. Makowe ga ganimmakie nga Loo na ukoto.
64 Lakini mwabi'ngi' binu muu'bi'lyali.” (Mwanjaa Yesu aatangite bu'ka patumbu balu' babaalu'a kana kumwu'bi'lya pakati yabe, na yu'lu' ywaalu'a kunsongya.)
65 Aayendeli baya, “Asi' nga kitumbu sanammakie panga ntu'pu' mundu ywakombwa isa kasangu' ila yu'lu' ywayaliwite na Tati' bangu'.”

66 Bu'ka lisu'ba lyo, apwasi bake baingi baabuyangani nsu'gu', na baalongwaniyeli nakwe kai'.
67 Kwa nyo, Yesu aalalwiye balu' banamasi' bake ku'mi na abi'li', “Buli, namwenga mpala bu'ka kai'?”
68 Simoni Petili ngannyangwa, “Bwana, tubu'ke tuyende kwa nyai? Wenga ubile na mayi'gi'yo ga ukoto wangayomoka.
69 Twenga twendau'bi'lya no tanga panga wenga nga wa Mpeleteu wa Nnu'ngu'.”
70 Yesu ngaabakia, “Buli, ninsawangiteli mwenga ku'mi na abi'li'? Ata nyo, yumo mukipi'nga sinu nga moka!”
71 Yesu aalongei go bu'kana na Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti, kwa mwanjaa ayu' ngaywaalu'a kunsongya, pamope no panga aai yumo ywa balu' ku'mi na abi'li'.

7

Yesu na alongobe
1 Bu'ka pa makowe go Yesu aayi'i tyangilya ku Galilaya. Aakani yenda kunkoa wa Yudea, kwa mwanjaa api'ndo ba Ayahudi bapalage kummulaga.
2 Si'li'ku'si'li'ku' ya Ibanda ya Ayahudi yai kaiegelya.
3 Bai, anunabe ngabammakia, “Ubu'ke pano, uyende Yudea li'nga banamasi' bako bakagabone mengo gaugapanga.
4 Mundu mana kaapala tanganikwa, apangali makowe gake kwo iya. Mana kaupanga makowe ga, wilaye kwa dunia.”
5 (Kwa mwanjaa anunabe baamwu'bi'li lili.)
6 Yesu ngaabakia, “Wakati wangu' waupwaika balo unatimyali, lakini kwinu mwenga kila wakati wendapwaika.
7 Dunia ikombwali kunsukwa mwenga, lakini dunia inisukwa nenga kwa mwanjaa naakong'ondelya makowe maakau gabapanga.
8 Mwenga muyende kusi'li'ku'si'li'ku' yo. Nenga niyendali, kwa mwanjaa wakati waupwaika kwangu' nenga unaikali.”
9 Nembe payomwi kwabakia makowe go, aaigali ku Galilaya.

Yesu kusi'li'ku'si'li'ku' ya Ibanda
10 Lakini anunabe pabaabu'i yenda kusi'li'ku'si'li'ku', nembe Yesu aayi'i, lakini kwa kinunu.
11 Api'ndo ba Ayahudi baabile kabampala akwo kusi'li'ku'si'li'ku' no laluyana, “Ayu' mundu ai kwaku'?”
12 Kwaabile na bandu kabataunana makutu pandu po pabaamesekine bandu bu'kana na Yesu, bandu bi'ngi' kababaya, “Mundu nnogau,” bi'ngi' kababaya, “Lili, ywembe aakonga bandu.”
13 Lakini ntu'pu' mundu ywaalongei mpu'la bu'kana na ywembe, kwa mwanjaa baayogopage api'ndo ba Ayahudi.
14 Pakati ya si'li'ku'si'li'ku', Yesu aatiu'bu'ka yenda muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', ngatumbwa yi'gana.
15 Ayahudi baatisangala mu'lu' mwayi'ganage, ngababaya, “Mundu yu' akombwi buli kugamanya makowe ga wangali yi'ganilwa?”
16 Yesu ngaayangwa, “Mayi'gano gangu' gabu'ka kwangu' namwene lili, ila kwa yu'lu' ywanitumike.
17 Mundu ywoywoti mana kapanga mwapala Nnu'ngu', alu'a tanga panga mayi'gano gangu' gabu'ka kwa Nnu'ngu', au nilongela ga pamwoyo wangu' namwene.
18 Balu' babalongela kwa kitumbu sabe bene bapanga nyo kwo linga utukupu wabe bene. Lakini ywembe ywapala utukupu wa yu'lu' ywantumike nga ywa kakape, ata ubu'su' ntu'pu' nkati yake.
19 Buli, Musa ampeyangiteli mwenga salya? Lakini ntu'pu' ata yumo ywinu ywaikamwa salya. Mwanjaa namani mupala kunibulaga?”
20 Si'lu' kipi'nga sa bandu ngakinnyangwa, “Wenga ubile na moka! Nyai ywapala kukubulaga?”
21 Yesu ngaayangwa, “Nipangite lyengo limo lisu'ba lya Sabato na mwaboti mutisangala.
22 Lakini kwa mwanjaa Musa aampeyangite amuli ya liku'mbi', (pamope no panga yaumili kwa Musa, ila yaumi kwa kiu'ku'lu' binu) muina bana ata lisu'ba lya Sabato.
23 Manaitei mundu awesa inilwa lisu'ba lya Sabato li'nga salya ya Musa yakane ti'kwanilwa, alyo, likowe lisene bai, mwanjaa namani mwenga muniusikya nenga kwa kuntepwa mundu lisu'ba lyo?

24 Kanemusenwe makowe kati mwamugalola kunja bai, ila musenwe kwa aki.”

Buli, ayu' nga Kilisitu?

25 Bai, bandu bi'ngi' ba Yelusalemu ngababaya, “Buli, ayu' nga yu'lu' ywabampala
bammulage lili?
26 Mboni abile pano alongela pa bandu na bamakiali kikowe sosoti? Kwaali' alongosi
batangite panga ayu' nga Kilisitu?
27 Lakini mundu yu' tutangite kwabu'ka, Kilisitu palu'a isa, ntu'pu' ywoywoti ywalu'a
tanga kwabu'ka.”
28 Yesu aayendeli yi'gana mu Nyumba ya Nnu'ngu', aau'bwiye lilobe kabaya, “Mwenga
munitangite no tanga kwanibu'ka. Nenga niisili kwa kitumbu sangu' namwene, ila
ywembe ywanitumike ywa kakape, na mwenga muntangiteli.
29 Lakini nenga nintangite, kwa mwanjaa nibu'ka kasake naywembe ngaywanitu-
mike.”
30 Ngabapala kummoywa, lakini ntu'pu' mundu ywoywoti ywapayite kunkunywa, kwa
mwanjaa saa yake yai inaikali.
31 Na bandu baingi palu' pa kipi'nga sa bandu ngabamwu'bi'lya, ngababaya, “Buli,
Kilisitu paaisa, alu'a laya myasu miku'lu' kulikoni gaagapangite mundu yu'?”

Ali'ndi'li batumilwa kummoywa Yesu

32 Mafalisayo baayu'wine bandu kabayu'yu'ta makowe kati go bu'kana na Yesu, ngapo
bembe pamope na api'ndo ba dini ngabatuma ali'ndi'li li'nga bakammoywe.
33 Yesu ngabaya, “Nenga balo nibile pamope na mwenga kwa masu'ba masini, bu'kapo
nabuyangania kasake ywembe ywanitumike.
34 Mwanipala lakini mwanibonali, kwa mwanjaa mukombwali ika pandu panalu'a
ba.”
35 Api'ndo ba Ayahudi baatilaluyana bene na bene, “Mundu yu' apala yenda kwaku'
kwangali twenga kombwa kumpata? Buli, apala yenda kwa Agiliki, kwembe bi'ngi' ba
bandu bitu baayi'i kwo akaayi'gane?
36 Ywembe alombolya ki'li' pabaya, ‘Mwanipala lakini mwanibonali, kwa mwanjaa
mukombwali ika pandu panalu'a ba’?”

Mabi'ndi' ga masi' ga ukoto

37 Lisu'ba lya kuundi'la ya si'li'ku'si'li'ku' lisu'ba li'lu' liku'lu', Yesu aatiyi'ma no u'bu'ya
lilobe lyake kabaya, “Manaitei mundu ywoywoti aminya nnyota, aise kasangu' anywe.
38 Kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu, ‘Ywaniu'bi'lya nenga, mabi'ndi' ga masi' ga
ukoto gaabutuka bu'ka mumwoyo wake.’ ”
39 Yesu paabaike ga, alombolyage Loo Mpeleteu ywaapokelelwa na boti babamwu'bi'li
Yesu. Kwa nsimu wu'lu' Loo aai balo anatumilwali, kwa mwanjaa Yesu aai balo
anakwi'yi'lwali.

Baganika kwa bandu bu'kana na Yesu

40 Pabayu'wine makowe go, bandu bi'ngi' mukipi'nga si'lu' ngababaya, “Kakape ayu'
nga yu'lu' Nnondoli wa Nnu'ngu'.”
41 Bi'ngi' baatibaya, “Ayu' nga Kilisitu!” Lakini bi'ngi' baatilaluya, “Ilu'e wesekana buli
Kilisitu aume ku Galilaya?
42 Maandiko Mapeleteu gabayali panga Kilisitu aabelekwa bu'ka mulukolo lwa Daudi
akwo Betelehemu, kukilambo saatamage Daudi?”
43 Kwa nyo, bandu baatibaganika kwa kitumbu sa Yesu.
44 Bi'ngi' babe bapalage kummoywa, lakini ntu'pu' ywalowite kummoywa.

Alongosi ba Ayahudi bakana kumwu'bi'lya Yesu

45 Bu'kapo, balu' ali'ndi'li ngababuyangania kwa api'ndo ba dini na Mafalisayo babaa-
tumike kummoywa Yesu, ngabalaluyilwa, “Mwanjaa namani mukotwike kunneta?”
46 Ali'ndi'li ngabayangwa, “Tunannyu'wali mundu ywalongela kati mwalongela
mundu yu'lu'!”
47 Bai, Mafalisayo ngabaalaluya, “Buli, namwenga mukongilwe kai'?
48 Ywaku' mukipi'nga sa api'ndo bitu au mukipi'nga sa Mafalisayo ywamwu'bi'lile?
49 Lakini bandu ba babakotwike tanga salya ya Musa, bakosite lasi.”
50 Ngapo Nikodemo, yu'lu' ywaannyendeli Yesu lisu'ba limo nembe aai yumo
mukipi'nga sa Mafalisayo, ngalaluya,
51 “Buli, musalya yitu yendayi'ki'ti'lwa kunsenwa mundu wangali kumpi'kania no
tanga sapangite?”

52 Nabembe ngabannyangwa, “Buli, nawenga kai' ubu'ka Galilaya? Upekeseni
nawenga ulu'a tanga panga ntu'pu' Nnondoli ywa Nnu'ngu' ywabu'ka ku Galilaya!”
53 Bai, kila mundu ngabu'ka yenda kasake.

8

Nnwawa mpege

1 Kila mundu aabuyangani kasake, lakini Yesu ngayenda mpaka ku Kitu'mbi' sa
Minjaituni.
2 Pammalau' yake kindai' putiputi, aayi'i kai' munyumba ya Nnu'ngu'. Bandu boti
ngabannyendelya, naywembe ngatama no tumbwa kwayi'gana.
3 Bai, balimu ba salya na Mafalisayo ngabannetya nnwawa yumo ywaboyolilwe
bwalipu, ngabannyi'mi'ka pakatikati yabe.
4 Bu'kapo ngabannaluya Yesu, “Mwalimu, nnwawa yu' aboyolilwe bwalipu.
5 Musalya yitu Musa aatulagi panga nnwawa kati yu' aku'mbu'lwe maliwe. Bai, wenga
ubaya buli?”
6 Banalwiye liswali li', kwa kumpi'ndi'ka li'nga bapate kitumbu sa kunsitakya. Lakini
Yesu ngayinama pai' no andika mubwi' kwa lukonji lwake.
7 Pabaayendeli kunnaluya, Yesu ngakatuka, ngaabakia, “Mundu ywangali sambi
kasinu, atumbwe kunku'mbwa liwe.”
8 Bu'kapo ngayinama kai' no andika mubwi'.
9 Pabayu'wine nyo, ngabatumbwa bu'ka yumo yumo baalongoli agoi, Yesu aaigile
kisake na yu'lu' nnwawa aayi'mi papalu'palu'.
10 Yesu paakatwike ngannaluya yu'lu' nnwawa, “Nnwawa, bai kwaku' balu' bandu
babaakusitakile? Buli, ntu'pu' ata yumo ywakusenwile?”
11 Yu'lu' nnwawa ngannyangwa, “Bwana, ntu'pu' ata yumo!” Yesu ngammakia, “Ata
nenga nikusenwali. Uyende bai, ila bu'ka nambi'yambi' kaneupange sambi kai'.”

Yesu nga bweya wa dunia

12 Yesu paalongei nabo bandu kai', aatikwabakia, “Nenga nga na bweya wa padunia.
Ywanikota nenga ayendali mulubi'ndu' katu, ila alu'a ba na bweya wa kumpeya ukoto.”
13 Bai, Mafalisayo ngabammakia, “Ukong'ondeli wako uyi'ki'ti'lwali, kwa mwanjaa
wikong'ondelya wamwene.”
14 Yesu ngaayangwa, “Ata mana kaniikong'ondelya namwene, ukong'ondeli wangu'
ngawa kakape kwa mwanjaa nitangite kwaniumi na kwaniyenda. Lakini mwenga
mutangiteli kwaniumi wala kwaniyenda.
15 Mwenga muukumu kwo koleya makowe ga bandu, lakini nenga nimuukumuli
mundu.
16 Lakini ata mana nipiyite ukumu, ukumu kwangu' kwa kakape kwa mwanjaa nenga
niukumuli kisangu' ila na Tati' babanitumike babile pamope nanenga.
17 Iandikilwe musalya yinu panga ukong'ondeli wa bandu abi'li' ngawa kakape.
18 Nenga niikong'ondelya namwene, nabembe Tati' babanitumike
bendanikong'ondelya nyinyonyo.”
19 Apo ngabannaluya, “Tati' bako bai kwaku'?” Yesu ngaayangwa, “Mwenga
munitangiteli nenga wala mwatangiteli Tati' bangu'. Ikapanga munitangite nenga,
mulu'e kwatanga na Tati' bangu'.”
20 Yesu aagalongei mayi'gi'yo go papipi na lisanduku lya mabi'ko, paabile kayi'gana
munyumba ya Nnu'ngu'. Lakini ntu'pu' mundu ywammoywile, kwa mwanjaa saa yake
yaai inaikali.

Kwaniyenda mwenga mukombwali ika

21 Yesu ngaabakia kai', “Nendabu'ka, mwenga mwaalu'a nipala, lakini mwalu'a waa
mumasambi ginu. Kwaniyenda nenga, mwenga mukombwali ika.”
22 Bai, alongosi ba Kiyahudi ngababaya, “Ywembe abaya panga kwayenda twenga
tukombwali ika, buli, ayenda kwibulaga?”
23 Yesu ngaabakia, “Mwenga muuma paapanopano pai', nenga niuma kunani.
Mwenga mwa ba padunia yi'no ila nenga na ywa padunia yi'no lili.
24 Kwa nyo nammakiangite panga mwalu'a waa mumasambi ginu. Mana mukotwike
u'bi'lya panga nenga nga naywembe, mwalu'a waa mumasambi ginu.”
25 Nabembe ngabannaluya, “Wenga wa nyai?” Yesu ngaayangwa, “Nenga nga yu'lu'
ywanammakiangite bu'ka patumbu!

26 Nibile na makowe gambone ga kummakia na ga kumuukumu mwenga, Lakini yu'lu' ywanitumike nga ywa kakape, nanenga niibakia dunia makowe galu' ganigayu'wine bu'ka kasake.”
27 Baatangiteli panga Yesu aabile kaalongelya Tati' bake.
28 Bai, Yesu ngaabakia, “Bu'ka pamwantu'ndu'bi'ya Mwana wa Mundu kunani, nga-pamwatanga panga nenga nga naywembe no panga nipangali sosoti nenga namwene, ila nilongela galu' gabaniyi'ganiye Tati' bai.
29 Yu'lu' ywanitumike ai pamope nanenga. Ananilekali, kwa mwanjaa masu'ba goti nipanga gagannogelelya ywembe.”
30 Paabile kalongela go, bandu baingi ngabamwu'bi'lya.

Ukakape ulu'a kumpeya uulu

31 Bai, Yesu ngaabakia balu' Ayahudi babaamwu'bi'lile, “Mana mwagakoleya mayi'gano gangu', kakape mwapanga mwabanamasi' bangu'.
32 Apo, ngaapo mwaitanga kakape, nayembe kakape ngayayalu'a kumpanga mube ulu.”
33 Bembe ngabannyangwa, “Twenga twa lubelekwo lwa Bulaimu, na tunapangali twaabanda kwa mundu ywoywoti katu, ukombwabuli baya, ‘Mulu'a ba ulu?’ ”
34 Yesu ngaayangwa, “Kakape nimmakianga, kila mundu ywapanga sambi nga mmanda wa sambi.
35 Masu'ba goti, mmanda abalangilwali mukipi'nga sa alongo ba pakaya, lakini mwana abalangilwa mualongo ba pakaya masu'ba goti.
36 Mwanjaa, Mwana mana ampei uulu, kakape mwaalu'a panga ulu.
37 Ndangite panga mwenga mwa lubelekwo lwa Bulaimu. Ata nyo, mupala kunibulaga kwa mwanjaa mugayi'ki'tyali mayi'gi'yo gangu'.
38 Nenga nigabaya galu' ganaagabweni kwa Tati' bangu', na mwenga mugapanga galu' gamugayu'wine bu'ka kwa tati' binu.”
39 Bembe ngabannyangwa, “Twenga twa bana ba Bulaimu!” Yesu ngaabakia, “Ikapangage mwabana ba Bulaimu, mulu'e panga kati mwaapangage Bulaimu.
40 Nenga nimmakiangite ukakape wanaauyu'wine kwa Nnu'ngu', ata nyo mwenga mupala kunibulaga. Bulaimu aapangiteli nyo!
41 Mwenga mupanga makowe gagalu'galu' gabapanga tati' binu.” Bembe ngabam-makia, “Twenga twabana ba makowe ga mwiloli, tubile na Tati' bamo, naywembe nga Nnu'ngu'.”
42 Yesu ngaabakia, “Ikapangage Nnu'ngu' nga Tati' binu, mulu'e kunipenda nenga, kwa mwanjaa nenga naaumi kwa Nnu'ngu', na nambi'yambi' nibile pano. Niisili kwa kitumbu sangu' namwene, ila kwa ywembe ywanitumike.
43 Mwanjaa namani mugaomongwa ganimmakia? Kwa mwanjaa mukana kugayu'wa mayi'gi'yo gangu'.
44 Mwenga nga mwabana ba Ibilisi, na mupala panga kati mwabapala tati' binu. Ywembe aai mmulagi bu'ka kwai'mbu', ntu'pu' ukakape kwa mwanjaa ukakape ubileli nkati yake. Kila palongela ubu'su', alongela bu'kana na kibelekwe sake, mwanjaa ywembe mmu'su' na tati' wa ubu'su'.
45 Nenga nilongela kakape, na kwa nyo mwenga muniu'bi'lyali.
46 Buli, ywaku' kasinu ywakombwa kunikong'ondelya panga nenga nibi na sambi? Na mana kanimmakia ga kakape, kwa ki'li' mukotoka kuniu'bi'lya?
47 Ywaai ywa Nnu'ngu' api'kania mayi'gi'yo ga Nnu'ngu'. Lakini mwenga mupi'kaniali, kwa mwanjaa mwenga mwa bandu ba Nnu'ngu' lili.”

Anabelekwali Bulaimu Yesu aabile

48 Ayahudi ngabammakia, “Buli, twabaiteli panga kakape wenga ngawa Nsamalia, kai' ubile na moka?”
49 Yesu ngaayangwa, “Nenga ntu'pu' moka. Naisimu Tati' bangu', lakini mwenga muniisimuli.
50 Nenga niipalyali utukupu wangu' namwene, abile yumo mwene kuupala utukupu wo, naywembe nga mwene makakala go ukumu.
51 Kakape nimmakianga, mundu ywagakoleya mayi'gi'yo gangu' aawali milele.”
52 Bai, Ayahudi ngababaya, “Nambi'yambi' kakape tutangite panga ubile na moka! Bulaimu aatiwaa, nyonyo na alondoli baatiwaa, na wenga ubaya ati', ‘Ywaagakoleya mayi'gi'yo gangu', aawali milele!’
53 Buli, wipanga wa nku'lu' kuliko tati' bitu Bulaimu, ywaawile? Kai', ata alondoli nabembe baatiwaa. Wenga wipanga wanyai?”

54 Yesu ngaayangwa, “Mana niikwi'yite namwene, utukupu wangu' kili'be lili. Tati' bangu' bamwabaya mwenga nga Nnu'ngu' winu, bembe ngabanikwi'ya nenga.
55 Mwenga mwatangiteli, lakini nenga naatangite. Na mana nibaite naatangiteli, nilu'a panga na mmu'su'bu'su' kati mwenga. Nenga naatangite na nigakoleya mayi'gi'yo gabe.
56 Tati' binu Bulaimu baatikwi'ndi'lya, kabau'bi'lya kulibona lisu'ba lyo isa kwangu', naywembe aatikulibona, nganapusika.”
57 Bai, Ayahudi ngabammakia, “Wenga balo unaikiyali myaka amusini, ubaya buli umweni Bulaimu?”
58 Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, anabelekwali Bulaimu, ‘Nenga naabile*.’ ”
59 Apo ngabatondwa maliwe li'nga banku'mbwe, lakini Yesu ngayu'ba no pita panja ya nyumba ya Nnu'ngu'.

9

Yesu antepwa mundu ywabelekwi mbulibuli

1 Yesu paabile kapi'ta, aamweni mundu yumo, mbulibuli bu'ka belekwa.
2 Bai, banamasi' ngabannaluya, “Mwalimu! Ywaku' ywapangite sambi, ayu' au abelei bake, mpaka abelekwe mbulibuli?”
3 Yesu ngaayangwa, “Likowe li' lipitikeli kwa kitumbu sa sambi yake ywembe, wala sambi ya abelei bake, ila aabelekwi mbulibuli li'nga makakala ga Nnu'ngu' gabonekane kagapanga kasi nkati yake.
4 Kubile balo muntwekati, tupalikwa yendelya panga lyengo lya yu'lu' ywanitumike, kwa mwanjaa kilo sendaisa so kotoka panga mundu lyengo.
5 Panibaa mudunia, nenga nga nabweya wa padunia.”
6 Bu'ka po baya go ngaunia mmata pai', na kuutepengaya ukando kwa mmata gake, ngaampakaya yu'lu' mbulibuli mminyo,
7 ngammakia, “Uyende ukauluwe mulitanda lya Siloamu.” (Siloamu lombolya, “Ywatumilwe”). Bu'kapo aywo mbulibuli ngayenda uluwa no buyangana kalola.
8 Bai, bapapipi yake na balu' boti babaabile kabammona apo patumbu panga aai nki'ba, kalu'balu'ba ngabatumbwa laluya, “Buli, ayu' nga yu'lu' nki'ba ywaabile katama no lu'balu'ba?”
9 Bi'ngi' babe ngababaya, “Nga ywembe.” Bi'ngi' baabaite, “Lili! Ila endalandana nakwe.” Lakini yu'lu' ywaabile mbulibuli ngabaya, “Nga nenga!”
10 Ngabannaluya, “Minyo gako gaatepulilwe kitiwi?”
11 Naywembe ngaayangwa, “Yu'lu' mundu ywakemelwa Yesu, aatepengiye ukando, nganipakaya muminyo na kunibakia, ‘Uyende ukauluwe mulitanda lya Siloamu.’ Apo nenga nganiyenda uluwa, nganipata lola!”
12 Ngabannaluya, “Aywo mundu we ai kwaku'?” Naywembe ngayangwa, “Ne ndangiteli!”

Upekeseni bu'kana no tepulwa kwa mbulibuli

13 Bu'kapo ngabampeleka aywo mundu ywaabile mbulibuli kwa Mafalisayo.
14 Lisu'ba lyo Yesu lyaainyite utu'pi' na kummanjuya minyo mundu ywo, lyaai lisu'ba lya Sabato kwa Ayahudi.
15 Bai, Mafalisayo ngabannaluya kai' mundu ywo, “Ukombwi buli lola?” Naywembe ngaabakia, “Aanipakiye utu'pi' mminyo, nanenga nganiuluwa na nambi'yambi' nendalola.”
16 Mafalisayo bi'ngi' ngababaya, “Mundu yu' abu'ili kwa Nnu'ngu', kwa mwanjaa akamwali salya ya lisu'ba lya Sabato lya Ayahudi.” Lakini bi'ngi' ngababaya, “Mundu mwene sambi akombwabuli panga myanju kati yi'?” Ngakubaa na ntau nkati yabe.
17 Kwa nyo ngabannaluya kai' yu'lu' ywaai mbulibuli, “Wenga nga wautepulilwe minyo, ubaya buli kwa mundu ywo?” Ngaayangwa, “Ywembe nga nnondoli ywa Nnu'ngu'.”
18 Lakini api'ndo ba Ayahudi baau'bi'lili panga mundu ywo aai mbulibuli no pata lola mpaka pabaakemike abelei bake,
19 ngabaalaluya, “Buli, ayu' nga mwana winu ywamubaya aabelekwi mbulibuli? Tumbwe akombwibuli lola?”
20 Abelei bake ngabayangwa, “Tutangite panga ayu' nga mwana witu, na aabelekwi mbulibuli.
21 Lakini apatike buli lola, tutangiteli, wala ywaantepwile minyo gake tuntangiteli. Munnaluye mwene, ywembe mundu mpi'ndo, endakombwa kwiawanikia.”

* **8:58** Yesu endabaya panga ywembe nga Nnu'ngu'.

22 Abelei bake baabaite nyo kwa mwanjaa baayogopage api'ndo ba Kiyahudi, bembe
bayi'ki'tyanie panga mundu ywoywoti ywaayi'ki'tya panga Yesu nga Kilisitu alu'a
bi'ngi'lwa munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.
23 Nga kitumbu sa abelei bake baya, "Ywembe mundu mpi'ndo, munnaluye mwene."
24 Bai, api'ndo ba Kiyahudi bankemite kai' yu'lu' ywaabile mbulibuli ngabammakia,
"Kakape baya nnu'ngi' ya Nnu'ngu'! Twenga tutangite panga mundu yu' ywakutepwile
mwene sambi."
25 Ywembe ngayangwa, "Nenga ndangiteli panga ywembe mwene sambi. Lakini kili'be
simo sanitangite, naai na mbulibuli na nambi'yambi' nendalola."
26 Bai, ngabannaluya, "Aakupangi ki'li'? Akutepwi buli minyo gako?"
27 Aywo mundu ngaayangwa, "Ngita nimmakiangite, mwenga munipi'kanili, kwa ki'li'
mupala pi'kania kai'? Buli, na mwenga mupala ba mwabanamasi' bake?"
28 Lakini bembe ngabampwi'wa kababaya, "Wenga ngawa mwanamasi' wake, twenga
twa banamasi' ba Musa.
29 Twenga tutangite panga Nnu'ngu' aalongei na Musa, lakini mundu yu' tutangiteli
kwauma!"
30 Naywembe ngaayangwa, "Ali' likowe lyo sangala, mwenga mutangiteli kwauma,
lakini nenga anitepwile minyo gangu'.
31 Tutangite panga Nnu'ngu' aapi'kaniali bandu bene sambi, ila api'kania boti
babankilikitya na kunnyu'a.
32 Bu'ka umbilwa dunia, tunayu'wali panga kubile na mundu ywoywoti ywakombwa
kuntepwa mundu ywaai mbulibuli bu'ka belekwa kwake.
33 Kenda mundu yu' aumali kwa Nnu'ngu', apelekombwali panga likowe lyolyoti!"
34 Bembe ngabannyangwa, "Wenga wa mwene sambi bu'ka belekwa kwako! Ukomb-
wabuli kutuyi'gana twenga?" Bai, ngabammi'nga munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.

Umbulibuli wa loo

35 Yesu paayu'wine panga bammi'ngite munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' yu'lu'
ywaabile mbulibuli, ngankolya na kunnaluya, "Buli wenga wendakumwu'bi'lya Mwana
wa Nnu'ngu'?"
36 Yu'lu' mundu ngayangwa, "Bwana, nibakia ywembe nga nyai, li'nga nipate
kumwu'bi'lya."
37 Yesu ngammakia, "Umweni, na nga ywaulongela nakwe nambi'yambi'."
38 Bai, yu'lu' mundu ngabaya, "Bwana, nendau'bi'lya!" Ngankilikitya.
39 Yesu ngabaya, "Nenga niisi mudunia li'nga ukumu ipate pangika, ilombolya balu'
babakotoka lola bapate lola na babalola babe kimbulibuli."
40 Mafalisayo bi'ngi' babaabile pamope naywembe pabaayu'wine mayi'gi'yo go,
ngabannaluya, "Buli, na twenga kai' twakimbulibuli?"
41 Yesu ngaayangwa, "Mukapangage mwa kimbulibuli, mulu'e bali musambi, lakini
nambi'yambi' mwenga mubaya, 'Twenga twendalola,' apo ilaya panga balo mubile na
sambi."

10

Nsungi nnogau

1 "Kakape nimmakia, ywoywoti yu'lu' ywaayingya mukyu'ngu'lu' sa ngondolo wangali
pi'tya muniango, lakini ayingya kwo pekenya pandu pi'ngi', aywo mmwi na mpokonyoli.
2 Lakini ywayingya kwo pi'tya muniango, aywo nga nsungi ywa ngondolo.
3 Nni'ndi'li ywa paniango wa kyu'ngu'lu' ngaywannyu'gu'lya, na ngondolo ben-
daliyu'wa lilobe lyake. Ywembe aakema ngondolo bake kwa maina gabe, na kwapikiya
panja.
4 Mana ayomwile kwapikiya panja boti, alongolya nnu'ngi' nabembe ben-
dakunki'ngama, kwa mwanjaa balitangite lilobe lyake.
5 Ngondolo banki'ngamali nng'eni, ila balu'a kuntila kwa mwanjaa balitangiteli lilobe
lyake."
6 Yesu aabakie lukongo lu'no, lakini bembe baakwipwili sapalage kwabakia.

Yesu nsungi nnogau

7 Bai, Yesu ngabaya kai', "Kakape nimmakianga, nenga nga na nniango wa ngondolo.
8 Balu' bi'ngi' boti babaaisi nsu'gu' yangu' baabile baii na apokonyoli, lakini ngondolo
baapi'kanili.
9 Nenga nga na niango, ywaayingya kwo pi'tya kasangu' akosopolelwa, alu'a yingya
no pita naywembe alu'a pata kilyo.

10 Mmwi endaisa li'nga yiba, bulaga no alabiya. Nenga niisi li'nga bandu bapate ukoto,
kai' babe nawo wambone.
11 “Nenga na nsungi nnogau. Nsungi nnogau aupiya bwu'mi wake kwa kitumbu sa
ngondolo bake.
12 Mundu ywo li'pi'lwa ywembe ngondolo mali yake lili na nsungi lili, pammona
pu'mbe kaisa, endatila na kwaleka ngondolo kababoyolwa no sengemwanika.
13 Ywembe endatila na abi'kyali kiya ngondolo, kwa mwanjaa ywembe mundu ywo
li'pi'lwa bai.
14 Nenga na nsungi nnogau. Naatangite ngondolo bangu', na ngondolo bangu'
banitangite,
15 kati mu'lu' Tati' mwabanitangite, nanenga mwanaatangite Tati'. Nenga niupiya
bwu'mi wangu' kwa kitumbu sa ngondolo.
16 Kai' nibile na ngondolo bi'ngi', bembe baabileli mukyu'ngu'lu' si'no, ipalikwa
kwaleta kai', nabembe balu'a yu'wa lilobe lyangu', na kwalu'a baa na kipi'nga simo
na nsungi yumo.
17 “Ngamo Tati' banipenda, kwa mwanjaa niupiya bwu'mi wangu' li'nga niupoki kai'.
18 Ntu'pu' mundu ywanipokonywa bwu'mi wangu', nenga niupiya kwo penda
namwene. Nibile na makakala ga kuupiya na makakala ga kuutola kai'. Amo
ngamwabaniamulise Tati' nipange.”
19 Bu'kana na mayi'gi'yo ga, ngakupitya kai' kotoka yi'ki'tyana mukipi'nga sa Ayahudi.
20 Bi'ngi' babe ngababaya, “Aina moka, kai' aina lilalu'! Mwanjaa namani
kumpi'kania?”
21 Bi'ngi' ngababaya, “Aga mayi'gi'yo ga mundu mwene moka lili. Buli, moka
gendakombwa kuntepwa minyo mbulibuli?”

Yesu akanilwa na Ayahudi

22 Akwo ku Yelusalemu kwaai na si'li'ku'si'li'ku' yo ku'mbu'kya bi'ki'lwa wakupu
nyumba ya Nnu'ngu'. Nsimu wo waai wa kipepwe.
23 Naywembe Yesu aai katyanga mulubanja lwa luwa lwa Nyumba ya Nnu'ngu', pandu
papakemelwa Sega sa Selemani.
24 Bai, Ayahudi ngabanti'li'ta na kunnaluya, “Upala kutuleka mukyukala mpaka
pakubawi? Manaitei wenga nga wa Kilisitu, bai utubakie mpu'la.”
25 Yesu ngayangwa, “Nimmakiangite, lakini muu'bi'lyali. Mengo ganigapanga nenga
kwa lina lya Tati' bangu' gendanikong'ondelya.
26 Lakini mwenga muu'bi'lyali kwa mwanjaa mwenga mwangondolo bangu' li.
27 Ngondolo bangu' baliyu'wa lilobe lyangu', nanenga naatangite, nabembe ben-
danibi'ngi'ya.
28 Nenga naapeya ukoto wangayomoka, nabembe baaobali milele, kai' ntu'pu' mundu
ywaakombwa kwabu'ya mumaboko gangu'.
29 Tati' bangu' babaanipei ngondolo ba, nga aku'lu' kulikoni boti, kai' ntu'pu'
ywaakombwa kwabu'ya mumaboko ga Tati' bangu'.
30 Nenga na Tati' twabamo.”
31 Bai, Ayahudi ngabatondwa kai' maliwe li'nga banku'mbwe.
32 Lakini Yesu ngaabakia kai', “Ninnayangite mengo gambone manogau bu'ka kwa
Tati'. Lyengo lyaku' mumengo go, lyalipala kumpanga muniku'mbwe maliwe?”
33 Ayahudi ngabannyangwa, “Tukuku'mbwa maliwe kwenda kwa kitumbu sa mengo
manogau lili, ila kwa kitumbu sa kunkupulu Nnu'ngu'! Kwa mwanjaa wipanga wa
Nnu'ngu' naapo wenga wa mundu bai.”
34 Yesu ngaayangwa, “Buli, inaandikilwali musalya yinu panga, ‘Nenga nibaite,
mwenga nga mwakinnu'ngu'?’
35 Nnu'ngu' aakemite kinnu'ngu' balu' babaapeyilwe mayi'gi'yo gake, na twenga
tutangite panga Maandiko Mapeleteu gabaya kakape, gaati'kwanikali.
36 Mukombwabuli baya, ‘Endakupulu,’ yu'lu' ywaabi'kilwe wakupu na Tati' no
tumilwa mudunia, ati' kwa mwanjaa naabaite, ‘Nenga na Mwana wa Nnu'ngu'?’
37 Manaitei nipangali lyengo lya Tati' bangu', bai kanemuniu'bi'li,
38 lakini manaitei muniu'bi'lyali, male muu'bi'li alyo lyengo lyanipanga, mupate tanga
panga kakape Tati' bai nkati yangu' na nenga ni nkati yabe.”
39 Ngabapaya kai' kummoywa lakini ngabannema mumaboko gabe.
40 Yesu aayi'i kai' kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani, pandu po kwai'mbu' Yoani aabatisage
bandu, ngatama kwo.
41 Bandu baingi ngabannyendelya kababaya, “Yoani aapangiteli myanju yoyoti. Lakini
galu' goti gaabaite Yoani kwa mundu yu', kakape ngagembe.”

42 Pandu po bandu baingi ngabamwu'bi'lya Yesu.

11

Kiwo sa Lasali

1 Bai, kwai na mundu yumo ywakemelwage Lasali aai ntamwe. Aywo atamage
kukilambo sa Betania na alu'mbu'be Malia na Malita.
2 Malia nga yu'lu' ywaampakiye Bwana mauta mumagu'lu' na kumponwa kwa nywili
yake.
3 Bai, abo akina alu'mbu'be ngabapeleka abali kwa Yesu, "Bwana, yu'lu' mbwigalyo
ywaumpendile endaminya."
4 Yesu paayu'wine nyo ngabaya, "Utamwe wo wakumpanga awee lili, ila kwa
mwanjaa ya kunkwi'ya Nnu'ngu'. Endaminya li'nga kwa ndi'la yo, Mwana wa Nnu'ngu'
akwi'yi'lwe."
5 Yesu aapendi Malita, Malia na Lasali nnuna wabe.
6 Pamope no yu'wa panga Lasali aai ntamwe, lakini Yesu aayendeli tama pandu po
kwa masu'ba gabi'li'.
7 Bu'kapo ngaabakia banamasi' bake, "Tuki'li'bu'ki kai' ku Yudea."
8 Banamasi' bake ngabammakia, "Mwalimu, ganapi'tali masu'ba gambone bu'ka pa
Ayahudi pabapalage kukuku'mbwa maliwe, nambi'yambi' upala yenda kai'?"
9 Yesu ngaayangwa, "Kubile na masaa ku'mi na gabi'li' ga muntwekati mulisu'ba limo.
Bai, mundu mana atyangite muntwekati aawesali ku'bala kwa mwanjaa aubona bweya
wa padunia yi'no.
10 Lakini mundu mana atyangite kilo, alu'a ku'bala kwa mwanjaa ntu'pu' bweya nkati
yake."
11 Yesu paayomwi longela ago, ngaabakia, "Mbwiga litu Lasali atigonja, lakini nenga
niyenda kunnyumuya."
12 Banamasi' bake ngabammakia, "Bwana, manaitei agonjike lugono, bai alu'a
yu'yu'ki'lwa."
13 Bembe bakitage Yesu aabile kannongelya Lasali panga agonjike lugono, lakini aabile
kalongelya kiwo sa Lasali.
14 Bai, Yesu ngaabakia mpu'la, "Lasali ayomwike,
15 lakini ninapusika panga naabileli kwo, li'nga muu'bi'li. Aya, tubu'ke kasake."
16 Toma (ywakemelwage Mapaga) ngaabakia banamasi' aine, "Na twenga tuyende
tukawee pamope na Yesu!"

Yesu nga uyu'ki na ukoto

17 Yesu paaikite kwo, yaai gapite masu'ba nsese bu'ka po sikilwa kwa Lasali.
18 Kilambo sa Betania saai kilometa itatu bu'ka ku Yelusalemu.
19 Ayahudi bambone baaisi kwa Malita na Malia, li'nga kwali'yali'ya kwo wi'li'kwa na
mwasa wabe.
20 Bai, Malita paayu'wine panga Yesu endaisa, ngankwi'ndi'lya na kumpokya, lakini
Malia aaigali nnyumba.
21 Malita ngammakia Yesu, "Bwana, ukabage pano, mwasangu' alu'e waali!
22 Lakini ata nambi'yambi' ndangite panga sosoti saulu'a kunnu'ba Nnu'ngu', alu'a
kupeya."
23 Yesu ngammakia, "Mwasago alu'a yu'ka."
24 Malita ngannyangwa, "Ndangite panga alu'a yu'ka lisu'ba lya kuundi'la, pabaayu'ka
bandu boti."
25 Yesu ngammakia, "Nenga nga na uyu'ki na ukoto. Ywaniu'bi'lya nenga ata mana
awile, alu'a lama,
26 na kila ywatama nkati yangu' na kuniu'bi'lya katu awaali. Buli, wendau'bi'lya ago?"
27 Malita ngammakia, "Elo Bwana! Nenga nendau'bi'lya panga wenga nga wa Kilisitu,
Mwana wa Nnu'ngu', yu'lu' ywaaisa padunia."

Yesu ali'la moli

28 Bu'ka po baya go, Malita aayi'i kunkema Malia nku'we, pandu pakisake na
kummakia, "Mwalimu abile pano endakukema."
29 Naywembe paayu'wine nyo, popopo ngakatuka na kunnyendelya Yesu.
30 Yesu aabile anayingyali mukilambo, ila aabile balo papalu'palu' paakwi'ndi'lilwe na
Malita.

31 Bai, Ayahudi babaabile panyumba pamope na Malia kabanni'yali'ya, pabamweni
akatwike no pita panja kiyu'ngu'ya, ngabanki'ngama. Bakitage panga apala yenda
lombola ku'lu' kulisiko.
32 Bai, Malia paaikite pandu palu' Yesu paabile na kummona, aakilikite pai' na
kummakia, "Bwana, ukabage pano, mwasangu' apewaali!"
33 Yesu paamweni Malia kali'la, na balu' Ayahudi babaaisi pamope nakwe kabali'la
kai', lwampatike lwu'ngu' pamwoyo no nyopa.
34 Bu'kapo ngaalaluya, "Mwammi'i kwaku'?" Ngabammakia, "Bwana, so linge."
35 Yesu aali'i moli.
36 Bai, Ayahudi ngababaya, "Mulinge mu'lu' mwaampendile!"
37 Lakini bi'ngi' babe ngababaya, "Buli, ayu' nga ywantepwile minyo yu'lu' mbulibuli,
aakotwike buli kumpanga Lasali kaneawe?"

Yesu annyu'ya Lasali
38 Bai, Yesu nganyopa kai' pamwoyo wake, ngaika pa lipango lyo sikya lyaliwi'ki'lilwe
na liwe.
39 Yesu ngabaya, "Mulibu'ye alyo liwe." Malita, ywaabile nnu'mbowe malemu,
ngammakia, "Bwana, atumbwile nunga, kwa mwanjaa li'no lisu'ba lyene nsese bu'ka
pasikilwe!"
40 Yesu ngammakia, "Buli, nakubakiyeli panga mana uu'bi'lile, ulu'a kuubona utukupu
wa Nnu'ngu'?"
41 Bai, ngabalibu'ya li'lu' liwe. Yesu ngatu'ndu'bi'ya minyo gake kunani, kabaya, "Tati',
nendakunsukulu kwa mwanjaa mwenga mwendanipi'kania.
42 Masu'ba goti ndangite panga mwendanipi'kania. Lakini nilongei aga goti kwa
kitumbu sa bandu bababile pano li'nga nabembe bau'bi'li panga mwenga nga muni-
tumike."
43 Paayomwi longela go, ngakema kwa lilobe liku'lu', "Lasali, upite panja!"
44 Yu'lu' ywaai awile ngapitya panja, ku'no atabilwe sanda mmagu'lu' na mmoko, na
kuminyo yake kuwi'ki'lilwe. Yesu ngaabakia, "Mumundwe, munneke ayende."

Ndi'la ya kummulaga Yesu
(Mat 26:1-5, Mal 14:1-2, Luk 22:1-2)
45 Bai, Ayahudi bambone babaaisi kwa Malia, pabagabweni galu' gaagapangite Yesu,
ngabamwu'bi'lya.
46 Lakini bi'ngi' babe ngabayenda kwa Mafalisayo kwabakia likowe lyo lyaapangite
Yesu.
47 Kwa nyo Api'ndo ba dini na Mafalisayo ngabakema kitamo sa Balasa Liku'lu' lya
Ayahudi, ngababaya, "Tupange buli? Mundu yu' alaya myasu yambone. 48 Mana tunnei
bai, bandu boti bapakumwu'bi'lya, na Aroma baalu'a isa alabiya nyumba ya Nnu'ngu'
witu na nni'ma witu!"
49 Apo yumo ywabe ywakemelwa Kayafa, ywembe aai mpi'ndo nku'lu' ywa dini
mwaka wo, ngaabakia, "Mwenga mutangiteli kili'be sosoti!
50 Buli, mwibonali kwinu panga male mundu yumo awee paali pa bandu, kulikoni
nni'ma woti ulangamiswe?"
51 Ywembe aalongei nyo kwo penda mwene lili, ila kwa mwanjaa aai mpi'ndo ywa
dini mwaka wo, aatilondwa panga Yesu alu'a waa paali pa bandu ba nni'ma wake,
52 kai', kiwo sake kwa kitumbu sa abo baili, ila li'nga kwalu'mbania pamope bana ba
Nnu'ngu' babasengemwanike.
53 Bai, tumbulya lisu'ba lyo alongosi ba Kiyahudi ngabapala ndi'la ya kummulaga Yesu.
54 Kwa nyo Yesu atyangiteli pa bandu ba Kiyahudi, ila aabu'i po yenda papipi na lubele,
mukilambo sakikemelwa Eflaimu. Ngatama kwo pamope na banamasi' bake.
55 Si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika kwa Ayahudi yaai kaiegelya, na bandu bambone baayi'i ku
Yelusalemu li'nga bakaipeleteye kwa Pasika yo.
56 Bai, bandu ngababa kabampala Yesu. Nabembe pabakongolekine pandu pamo
munyumba ya Nnu'ngu', ngabalaluyana, "Muwasa buli? Ibonekana panga aisali katu
musi'li'ku'si'ku' au lili?"
57 Api'ndo ba dini na Mafalisayo baapiyite amuli panga mundu mana atangite kwabile
Yesu, alete abali li'nga bammoywe.

12

Yesu apakayilwa mauta ganannungya

1 Masu'ba sita kaiegelya Pasika, Yesu aayi'i Betania kwaatamage Lasali, yu'lu' ywaayu'yilwe na Yesu bu'ka kuuwi'li.
2 Akwo ngabankemya kilyo sa kitamwiyo, naywembe Malita aabile kaabi'kya wiso. Lasali aabile yumo ywa balu' babaabile pamesa pamope na Yesu.
3 Bai, Malia ngatola lisinda lya lita ya mauta ganannungya ga naldo ga bei ngu'lu', ngampakaya Yesu mmagu'lu' na kugaponwa kwa nywili yake. Nyumba yoti ngaitwi'lya lumba lunannungya.
4 Bai, Yuda Isikalioti, yumo ywa banamasi' ba Yesu ywembe ngaywaalu'a kunsongya, ngabaya,
5 “Kwa mwanjaa namani mauta ganannungya ga gasomwa pi'mi'yi'lwa kwa mbanje ya dinali mya itatu, na mbanje yo peyelwa aki'ba?”
6 Aabaite nyo, kwenda aabi'ki kiya aki'ba li, ila kwa mwanjaa aabile mmi'ki wa mabi'ko na aai mmwi, na aitolyage mali bu'ka mumabi'ko.
7 Lakini Yesu ngabaya, “Munneke kanemunsuluye ayu' mau', kwa mwanjaa aagabi'kite mauta kwa lisu'ba lyo sikilwa kwangu'.
8 Aki'ba mubile nabo masu'ba goti, lakini mwaalu'a baali nanenga masu'ba goti.”

Panga ndi'la ya kummulaga Lasali
9 Ayahudi bambone pabaayu'wine panga Yesu aai ku Betania, baaikite kwo kwenda kummona Yesu baili, ila li'nga kummona Lasali ywaayu'yilwe bu'ka kuuwi'li.
10 Api'ndo aku'lu' ba dini ngabaamwa kummulaga Lasali kai',
11 kwa kitumbu sa Lasali Ayahudi bi'ngi' baamwu'bi'li Yesu, paali pa kwau'bi'lya alongosi ba dini yabe.

Yesu ayingya ku Yelusalemu kwo napusika
(Mat 21:1-11, Mal 11:1-11, Luk 19:28-40)
12 Pammalau' yake kipi'nga kiku'lu' sa bandu babaaisi kusi'li'ku'si'li'ku' baayu'wine panga Yesu ai mundi'la isa Yelusalemu.
13 Ngabatola ndambi' ya mitende, pita panja yenda kunkwi'ndi'lya, ngabau'bu'ya malobe kababaya,
“Nnu'ngu' alumbilwe! Ayaliwe aywo ywaisa kwa lina lya Bwana.
Ayaliwe nkulungwa wa ku Isilaili.”
14 Yesu ngampata mwana mbu'nda yumo, ngau'bu'ka panani yake kati Maandiko mwagabaya.
15 “Kanemuyogope mwa ba kilambo sa Sayuni!
Linguli, nkulungwa winu
au'bwike mwana mbu'nda endaisa!”
16 Patumbu banamasi' bake baakwipwili makowe ga, lakini Yesu paakwi'yilwe, apo ngabaku'mbu'kya panga ago gaandikilwe kwa ywembe na aapangilwe ywembe.
17 Kipi'nga sa bandu balu' babaai pamope na Yesu paankemite Lasali bu'ka mulisiko, na kunnyu'ya bu'ka kuuwi'li, baayendeli kunkong'ondelya.
18 Kwa nyo kipi'nga sa bandu ngabankwi'ndi'lya, kwa mwanjaa boti baayu'wine panga Yesu ngaywapangite mwanju wo.
19 Bai, Mafalisayo ngababakiana, “Mwendalola? Tukombwali panga sosoti! Mulinge, dunia yoti inki'ngama ywembe!”

Bi'ngi' ba Agiliki bapala kummona Yesu
20 Kwaabile na Agiliki nsi'si' mwa balu' bandu babaayi'i Yelusalemu kilikita nsimu wa si'li'ku'si'li'ku'.
21 Abo ngabannyendelya Pilipi, mwenekaya wa Betisaida mu Galilaya, ngabammakia, “Bwana, tulu'ba kummona Yesu.”
22 Pilipi ngayenda kummakia Andelea, na boti abi'li' ngabayenda kummakia Yesu.
23 Yesu ngaabakia, “Saa yo kwi'yi'lwa Mwana wa Mundu iikite!
24 Kakape nimmakianga, lupeke lwa ngano mana lunatu'mbu'kyali mubwi' no waa, lwaigala kati lupeke kisake bai. Lakini mana luwile lwaapiya mbeyu yambone.
25 Ywapenda maisa gake, alu'a gaobeya, ywagasukya maisa gake mudunia yi'no, alu'a gali'ndi'la mpaka muukoto wangayomoka.
26 Ywapala kunitumikiya apalikwa aniki'ngame, li'nga popoti palu' panibile nenga, ngapaalu'a ba na ntumisi wangu'. Mundu mana kanitumikiya, Tati' bangu' baalu'a kumwisimu.

Yesu alongelya kwa kiwo sake
27 “Nambi'yambi' loo yangu' ibile na ntenyo, nilongele ki'li'? Buli, nibaye, ‘Mwa Tati' ninnu'ba munikosopoli bu'ka saa yi'no?’ Lili, kwa mwanjaa nga kitumbu saniisilile.

28 Tati' mulikwi'ye lina linu." Apo lilobe ngaliyu'wanika bu'ka kunani, "Nilikwi'yite,
na naalu'a likwi'ya kai'."
29 Ipi'nga ya bandu yayaayi'mi po, yaayu'wine lilobe lyo, na bi'ngi' babe ngababaya,
"Alyo lilobe lya njai," Lakini bi'ngi' ngababaya, "Aalongei nakwe malaika!"
30 Lakini Yesu ngaabakia, "Lilobe lyo linapityali kwa kitumbu sangu', ila kwa kitumbu
sinu.
31 Nambi'yambi' nga saa ya ukumu kwa dunia yi', na mpi'ndo ywa dunia yi' alu'a
taikulilwa panja.
32 Nenga panatu'ndu'bi'yi'lwa panani ya nni'ma, naalu'a kwauta bandu boti baise
kasangu'."
33 Yesu aalongei nyo kalombolya kiwo saku' saalu'a waa.
34 Bai, kipi'nga si'lu' ngakinnyangwa, "Twenga tubakiyilwa na salya yitu panga Kilisitu
alu'a lama milele. Ukombwabuli baya Mwana wa Mundu apalikwa tundu'bi'yi'lwa?
Aywo Mwana wa Mundu nga nyai?"
35 Yesu ngaabakia, "Balo pasene bweya ubile pamope na mwenga. Mutyangange
mubile nawo awo bweya li'nga lubi'ndu' kanelumpatange, kwa mwanjaa ywatyanga
mulubi'ndu' atangiteli kwayenda.
36 Bai, nsimu wamubile mubweya wu'no, muu'bi'li bweya li'nga mupate panga
mwabandu ba mubweya." Bu'ka po longela mayi'gi'yo go, Yesu aatibu'ka no yu'ba
kuutalu nabo.

Bandu ntu'pu' imani
37 Pamope no panga Yesu aapangite myanju yoti yi' nnu'ngi' yabe, bembe
bammwu'bi'lili.
38 Kwa nyo mayi'gi'yo gaabaite nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya ngagatimya,
"Bwana, nyai ywau'bi'li mayi'gi'yo gitu?
Na uweso wa Bwana abakiyilwe nyai?"
39 Kwa nyo bakombwili u'bi'lya, kwa mwanjaa Isaya aabaite kai',
40 "Nnu'ngu' atu'lwi minyo gabe na kwipanga myoyo yabe ibe minonopau,
kanebalole kwa minyo gabe na kanebatange kwa malango gabe,
kai' kanebanigalambuki, abaya Bwana,
li'nga nakane kwatepwa."
41 Isaya aalongei mayi'gi'yo ga kwa mwanjaa aaubweni utukupu wa Yesu, ngabaya
makowe gake.
42 Ata nyo, api'ndo bambone ba Kiyahudi ngabamwu'bi'lya Yesu. Lakini kwa kitumbu
sa Mafalisayo, bannyi'ki'tili pa bandu kwo yogopa bi'ngi'lwa munyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu'.
43 Bembe baapendi lumbilwa na bandu kuliko lumbilwa na Nnu'ngu'.

Yesu aaisi kwikosopolya dunia
44 Bu'kapo Yesu ngau'bu'ya lilobe lyake kabaya, "Mundu ywaniu'bi'lya, aniu'bi'lya
nenga baili, ila amwu'bi'lya na yu'lu' ywanitumike.
45 Ywanibona nenga ammona yu'lu' ywanitumike.
46 Niisi mudunia panga na bweya li'nga boti babaniu'bi'lya kanebaigale mulubi'ndu'.
47 Ywagayu'wa mayi'gi'yo gangu', lakini kakotoka kamwa, nenga namukumuli, kwa
mwanjaa naisali ukumu dunia ila kwikosopolya.
48 Ywakana kugakamwa mayi'gi'yo gangu', abile nakwe ywakumukumu. Liyi'gi'yo li'lu'
lyanililongei nga akimu wake lisu'ba lya kuundi'la.
49 Nenga nalongelali kwa makakala gangu' namwene, ila Tati' babanitumike ngabani-
amulise nibaye ki'li' na nilongele ki'li'.
50 Nenga ndangite panga amuli yake ileta ukoto wangayomoka. Nenga nibaya galu'
bai Tati' gabaanilagile nigabaye."

13

Yesu agu'lwa magu'lu' atumilwe
1 Lyaaigali lisu'ba limo nnu'ngi' lyo timya kwa si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, Yesu aatangite
panga saa yake yo bu'ka mudunia no yenda kwa Tati' yaikite. Aapendi bandu bake
babaai mudunia, kakape aapendi mpaka kuundi'la!
2 Bai, Yesu na banamasi' bake baai batami pakilyo sa kitamwiyo. Ibilisi aansopite
Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti, li'nga ansongi Yesu.
3 Yesu aatangite panga Tati' bampei kila kili'be, no panga aaumi kwa Nnu'ngu' na
abukiya kwa Nnu'ngu'.

4 Bai, aabu'i pamesa, ngabi'ka pambwega nganju yake, tola kitambala na kwitaba mukibuno.
5 Bu'kapo ngayi'ya masi' mukibakuli, tumbwa kwagu'lwa banamasi' bake magu'lu' na kwaponwa kwa si'lu' kitambala saaitabite nkibuno.
6 Bai, paamwiki Simoni Petili, Petili ngabaya, “Bwana, upala kunigu'lwa nenga magu'lu'?”
7 Yesu ngayangwa, “Nambi'yambi' utangiteli sanikipanga, lakini nnu'ngi' waalu'a kitanga.”
8 Petili ngammakia, “Wenga unigu'lwali magu'lu' gangu' katu!” Yesu ngayangwa, “Mana kaukana kukugu'lwa magu'lu' gako, ulu'a lu'mbanali nanenga kai'.”
9 Simoni Petili ngannyangwa, “Bwana, unigu'lwe, kai' magu'lu' baili, ila maboko gangu' na ntwe.”
10 Yesu ngammakia, “Ywaau'gite ili'ngani ipalikwali uluwa ila magu'lu' bai, kwa mwanjaa yi'ga yake ipeletike. Mwenga mupeletike ila mwaboti lili.”
11 (Yesu aantangite yu'lu' ywapalage kunsongya, kwa nyo ngabaya, “Mwenga mupeletike ila mwabotili.”)
12 Paayomwi kwagu'lwa magu'lu' no wala kai' ngu'bo yake, ngatama pamesa, ngaabakia, “Buli, mulitangite likowe lyanimpangile?
13 Mwenga munikema ‘Mwalimu’ na ‘Bwana’, mwenga mubaya kakape, kwa mwanjaa nga nenga.
14 Bai, manaitei nenga ngana Bwana kai' na Mwalimu ninng'u'lwangite mwenga magu'lu', na mwenga mupalikwa gu'lwana magu'lu'.
15 Ninnayangite makowe ga li'nga namwenga muyige mupange kati mwanimpangile.
16 Kakape nimmakianga, ntumisi nku'lu' li kulikoni bwana wake, wala ntumilwa nku'lu' li kulikoni yu'lu' ywantumike.
17 Bai, mana mugatangite ga, yapanga nantali mana mwaagapanga.
18 “Aga ganigabaya kwenda ginu mwaboti li. Nenga naatangite balu' banaasawile. Lakini li'nga Maandiko Mapeleteu gatimi, ‘Yu'lu' ywaalile kilyo sangu' agalambwike kunitangya.’
19 Nimmakiangite makowe ga gabile balo pitya, li'nga pagaapitya mwau'bi'li panga nenga nga naywembe.
20 Kakape nimmakianga, ywaampokya yu'lu' ywanintuma, anipokya nenga na ywanipokya nenga, ampokya yu'lu' ywanitumike.”

Yesu alondwa panga asongelwa
(Mat 26:20-25, Mal 14:17-21, Luk 22:21-23)
21 Paayomwi longela go, Yesu aapatike ntenyo muno pamwoyo wake, ngabaya mpu'la, “Kakape nimmakianga, yumo ywinu alu'a nisongya!”
22 Banamasi' ngabalingana, wangali tanga panga ywaku' ywannongelya.
23 Yumo ywa banamasi', ywaapendilwe na Yesu, aatami papipi na Yesu.
24 Bai, Simoni Petili ngampu'ngya luboko yu'lu' mwanamasi' no baya, “Nnokiye ammaya nyai.”
25 Mwanamasi' ywo ngaegelya papipi muno na Yesu, ngannokiya, “Bwana, nga nyai?”
26 Yesu ngayangwa, “Yu'lu' ywanampeya king'esu sa likati lyanisuyite, nga ywembe.” Bai, ngaatola king'esu sa likati, ngakisuya, ngampeya Yuda mwana wa Simoni Isikalioti.
27 Yuda pakipokile king'esu so, Ibilisi ngannyingya. Bai, Yesu ngammakia, “Sopala panga ukipange kiyu'ngu'ya!”
28 Lakini ntu'pu' ata yumo ywa balu' babaatami palu' pamesa ywaatangite kitumbu sa kummakia nyo.
29 Kwa mwanjaa Yuda aabile mmi'ka mabi'ko, bi'ngi' babe bakitage panga Yesu ammakie api'me ili'be yaipalikwa kwa si'li'ku'si'li'ku', au iwesa panga ammakie akapiye sosoti kwa aki'ba.
30 Bai, Yuda paakitweti si'lu' king'esu sa likati, popopo ngapita panja. Na yaai kilo.

Amuli yayambi'
31 Bu'ka pa Yuda pitya panja, Yesu ngabaya, “Nambi'yambi' Mwana wa Mundu akwi'yilwe, naywembe Nnu'ngu' akwi'yilwe kwa ndi'la yake.
32 Na manaitei Nnu'ngu' akwi'yilwe kwa ndi'la ya Mwana, naywembe Nnu'ngu' ankwi'ya Mwana kiyu'ngu'ya kwa ndi'la yake mwene.
33 “Mwabana bangu', balo pasene baa pamope na mwenga. Mwaanipala, lakini nambi'yambi' nimmakia galu' ganaabakiye api'ndo ba Ayahudi. ‘Kwaniyenda mwenga mukombwali ika.’

34 Nimpeyanga amuli yayambi', Mupendane, kati nenga mwanimpendile mwenga,
nyinyonyo na mwenga mupendane.
35 Mana mupendine, bandu boti baalu'a tanga panga mwenga nga mwabanamasi'
bangu'.”

Yesu abaya panga alu'a kanilwa na Petili
(Mat 26:31-35, Mal 14:27-31, Luk 22:31-34)
36 Simoni Petili ngannaluya, “Bwana uyenda kwaku'?” Yesu ngannyangwa,
“Kwaniyenda nambi'yambi' ukombwali kuniki'ngama, lakini waalu'a niki'ngama
nnu'ngi' yake.”
37 Petili ngammakia, “Bwana, kwa mwanjaa namani nikotoke kukuki'ngama
nambi'yambi'? Niyi'ki'tile waa kwa kitumbu sako!”
38 Yesu ngayangwa, “Buli, kakape uyi'ki'tile waa kwa kitumbu sangu'? Kakape
nikubakia, njogolo ai balo bi'ka waalu'a nikana patatu!”

14

Yesu Ndi'la yo yenda kwa Tati'
1 Yesu ngaabakia, “Kanemube na kyukala mumyoyo yinu. Mumwu'bi'lya Nnu'ngu',
muniu'bi'li na nenga.
2 Munyumba ya Tati' bangu' muutamo mwambone. Ikapangage nyonyoli, nilu'e
kummakia. Nambi'yambi' niyenda kummi'kyanga wiso muutamo.
3 Na mana niyi'i kummi'kya muutamo, naalu'a buya kai' kuntolanga li'nga palu'
panibile nenga, na mwenga mwaabe.
4 Mwitangite ndi'la yo yenda akwo kwaniyenda.”
5 Tomasi ngammakia, “Bwana, tutangiteli kwauyenda, tukombwabuli kwitanga
ndi'la?”
6 Yesu ngannyangwa, “Nenga ngana ndi'la, ukakape na ukoto. Ntu'pu' ywakombwa
yenda kwa Tati' ila kwo pi'tya kasangu'.
7 Kwa mwanjaa munitangite nenga, mulu'a kwatanga na Tati' bangu' kai'. No bu'ka
nambi'yambi', mwatangite kai' mwabweni.”
8 Pilipi ngammakia, “Bwana, utulangili Tati', na twenga yali'ngana.”
9 Yesu ngammakia, “Nitami na mwenga kwa masu'ba ga goti, nawenga Pilipi
unanitangali? Ywaanibweni nenga abweni na Tati'. Ukombwabuli baya, ‘Utulangili
Tati'?’
10 Buli, uu'bi'lyali panga nenga nibi nkati ya Tati', nabembe Tati' babi nkati yangu'?
Mayi'gi'yo ganimmakianga, nigalongelali kwa utawala wangu'. Ila Tati' bababile nkati
yangu' bapanga lyengo lyabe.
11 Mupalikwa kuniu'bi'lya panibaya panga nenga nibile nkati ya Tati' nabembe babile
nkati yangu'. Mana lili, muu'bi'li kwa mwanjaa ya makowe ganigapanga.
12 Kakape nimmakianga, ywaniu'bi'lya alu'a panga makowe ganigapanga nenga, kai'
alu'a panga maku'lu' muno, kwa mwanjaa niyenda kwa Tati'.
13 Na sosoti samwaalu'a lu'ba kwa lina lyangu', naalu'a kipanga, li'nga Tati'
bakwi'yi'lwe nkati ya Mwana.
14 Mana munilu'bite sosoti kwa lina lyangu', naalu'a kumpangya.

Loo Mpeleteu
15 “Mana munipendile mwaalu'a kwikamwa amuli yangu'.
16 Nanenga nilu'a kwalu'ba Tati', na bembe baalu'a kumpeya Nnyangatiyi ywi'ngi'
ywaalu'a tama na mwenga milele.
17 Ywembe nga Loo ywa kakape. Dunia ikombwali kumpokya kwa mwanjaa
ikombwali kummona wala kuntanga. Lakini mwenga muntangite kwa mwanjaa atama
na mwenga na ai nkati yinu.
18 “Naalu'a kunnekali muuki'ba, naalu'a isa kai' kasinu.
19 Balo pasene dunia yaalu'a nibonali kai', lakini mwenga mwalu'a nibona. Kwa
mwanjaa nenga nankoti, na mwenga mwapanga mwaakoti.
20 Lisu'ba li'lu' palyaalu'a ika mwatanga panga nenga nibile nkati ya Tati', na mwenga
nkati yangu', nanenga nkati yinu.
21 Ywapokya amuli yangu' na kwikamwa, ywembe nga ywanipenda. Na ywanipenda
nenga, aapendelwa na Tati' bangu', nanenga nalu'a kumpenda na kwilaya kasake.”
22 Yuda (yu'lu' Isikalioti li) ngammakia, “Bwana, ukombwabuli kwilaya kasitu, lakini
kwa dunia lili?”

23 Yesu ngayangwa, “Mundu mana anipendile, alu'a kamwa liyi'gi'yo lyangu'. Tati' bangu' baalu'a kumpenda, na twenga twaalu'a isa kasake no tama nakwe.
24 Ywakotoka kunipenda akamwali mayi'gi'yo gangu'. Na mayi'gi'yo gamugayu'wine gangu' lili, ila ga Tati' babanitumike.
25 “Nimmakiangite makowe ga nibile balo pamope na mwenga,
26 lakini Nnyangatiyi, Loo Mpeleteu bembe Tati' baalu'a kuntuma kwa lina lyangu', alu'a kunnyi'gana kila kili'be na kunku'mbu'ki'yanga goti ganammakie.
27 “Amani nendakunekya, nimpeyanga amani yangu'. Nimpeyangali kati dunia mwaimpeya. Kanemube na kyukala wala yogopa.
28 Mwaaniyu'wine mu'lu' mwanammakie, ‘Nendabu'ka kasangu' ila naalu'a buya kai' kasinu.’ Kenda mukanipenda, mulu'e napusika kwa mwanjaa niyenda kwa Tati', nabembe nga aku'lu' pi'ta nenga.
29 Nimmakiangite makowe ga nambi'yambi' gai balo pitya, li'nga pagaalu'a pitya mwapate u'bi'lya.
30 Naalu'a longelali kai' na mwenga makowe gambone, kwa mwanjaa mpi'ndo ywa dunia yi'no endaisa. Ywembe ntu'pu' uweso kasangu' nenga,
31 li'nga dunia itange panga napendi Tati', nanenga nipanga mu'mu'lu'mu'lu' kati Tati' mwabaaniamulise. Muyi'me, tubu'ke pano.”

15

Yesu nnjabibu wa kakape

1 “Nenga na kitepo sa nnjabibu wa kakape, na Tati' bangu' nga ali'mi.
2 Kila lutambi' nkati yangu' lwalukotoka pambika ywembe endalubu'ya, na kila lutambi' lwalupambika aalupetulya, li'nga lupambike munomuno.
3 Mwenga muyomwike petulilwa kwa li'lu' liyi'gi'yo lyanimmakiyangite.
4 Mutame nkati yangu' nane nkati yinu. Kati lutambi' mwalukotoka pambika pangali tama mukitepo, nyinyonyo mwenga mukombwali pambika pangali tama nkati yangu'.
5 “Nenga nga na nnjabibu, mwenga mwakindambi'. Ywatama nkati yangu', nane nkati yake, aywo aapambika munomuno, kwa mwanjaa pangali nenga mukombwali panga kili'be sosoti.
6 Mundu ywoywoti ywakotoka tama nkati yangu' aataikulilwa panja kati lutambi' lwalutaikulilwe no yu'ma. Bandu balutondwa na kulutaikulya pamwoto lutinike.
7 Mana mutami nkati yangu' na mayi'gi'yo gangu' nkati yinu, mulu'be sosoti samupala mwapeyelwa.
8 Tati' bangu' baakwi'yi'lwa mana mwapambika munomuno no panga mwabanamasi' bangu'.
9 Nenga nimpendi mwenga kati Tati' mwabanipendi nenga. Mutamange mulipendo lyangu'.
10 Mana mwaikolea amuli yangu' mwalu'a tama mulipendo lyangu', kati nenga mwaniikoleyite amuli ya Tati' bangu' no tama mulipendo lyabe.
11 “Nimmakiangite makowe gano li'nga pulaa yangu' itame nkati yinu, na pulaa yinu itimi.
12 Amuli yangu' nga yi'no. Mupendane kati mwanimpendangite mwenga.
13 Ntu'pu' upendo nku'lu' muno kuliko wa mundu kuupiya bwu'mi wake kwa kitumbu sa mambwiga bake.
14 Mwenga mwamambwiga bangu', mana mwapanga kati mwanimwamulisa.
15 Mwenga ninkemangali kai' mwatumisi, kwa mwanjaa ntumisi atangali sakipanga bwana wake. Lakini nenga ninkemite mwenga mwamambwiga, kwa mwanjaa nimmakiangite goti ganigayu'wine bu'ka kwa Tati' bangu'.
16 Mwenga munisawili nenga, ila nenga nganinsawi mwenga, na kuntuma muyende mukapambike, itunda yo tamilika, nabembe Tati' bampeya sosoti samwaalu'a kwalu'ba kwa lina lyangu'.
17 Bai amuli yangu' kasinu nga yi'no, mupendane.

Suki ya dunia

18 “Manaitei bandu ba padunia kabansukya mwenga mutange panga baalongwi wi'ti' kunisukya nenga.
19 Mukapangage mwabandu ba padunia, bandu ba padunia balu'e kumpenda kati mwabandu babe. Lakini kwa mwanjaa mwenga mwabandu ba padunia li, ila nenga ninsawi bu'ka padunia, kwa nyo dunia yenda kunsukya.

20 Muku'mbu'ki ganammakie, ‘Ntumisi nku'lu' li kulikoni bwana wake.’ Kwa mwanjaa
baaniku'su'mbwi nenga, balu'a kunku'su'mbwa kai' na mwenga, mana baalikamwi
liyi'gi'yo lyangu' baalikamwa kai' na linu.
21 Lakini ago goti baalu'a kumpangyanga mwenga kwa kitumbu sa lina lyangu',
mwanjaa bantangiteli ywanitumite.
22 Ngakotoka isa no longela nabo, bapalage bali na sambi, lakini nambi'yambi'
bakombwali kwikengya panga ntu'pu' sambi.
23 Ywanisukwa nenga, asukwa na Tati' bangu' kai'.
24 Ngakotoka kugapanga kasabe makowe gagaai ganapangilwali na mundu ywi'ngi',
balu'e bali na sambi. Lakini nambi'yambi' bagabweni ganigapangite baatinisukya nenga
na Tati' bangu' kai'.
25 Lakini bapangite nya li'nga mayi'gi'yo gagaandikilwe musalya yabe gatimi,
‘Baanisuki pangali kitumbu!’
26 “Paalu'a isa aywo Nnyangatiyi ywanalu'a kuntuma kasinu bu'ka kwa Tati', aywo
Loo ywa kakape ywabu'ka kwa Tati', ywembe ywo aanikong'ondelya.
27 Na mwenga mwanikong'ondelya kai' kwa mwanjaa mwaabile nanenga bu'ka
patumbu.”

16

1 “Nimmakiangite go li'nga mwaakane ku'bala muimani yinu.
2 Bandu balu'a kummi'nga mwenga mumayumba gabe ga kunnu'ba Nnu'ngu'. Kai'
nsimu wendaisa wa kila ywaalu'a kummulaga mwenga, aakita antumikia Nnu'ngu'.
3 Baalu'a kumpangya go kwa mwanjaa baatangiteli Tati', wala banitangiteli nenga.
4 Bai, nimmakiangite makowe ga li'nga payaika saa yake mwaku'mbu'ki panga
nammakiangite.

Lyengo lya Loo Mpeleteu

“Nimmakiangiteli makowe gano bu'ka patumbu, kwa mwanjaa naabile pamope na
mwenga.
5 Nambi'yambi' ninnyendelya ywanitumike, na ntu'pu' ata yumo ywanilaluya panga,
‘Uyenda kwaku'?’
6 Kwa mwanjaa nimmakiangite makowe go, myoyo yinu itwi'li manyingipalo.
7 Lakini nimmakianga, nantali yinu nenga niyende, mwanjaa mana nikotwike yenda,
Nnyangatiyi aisali. Lakini mana niyi'i nalu'a kuntuma kasinu.
8 Naywembe paaisa alu'a kwakong'ondelya bandu ba padunia bu'kana na sambi, aki
na ukumu ya Nnu'ngu'.
9 Bu'kana na sambi, mwanjaa baniu'bi'lyali,
10 bu'kana na aki, mwanjaa niyenda kwa Tati', namwe mwanibonali kai',
11 bu'kana na ukumu, mwanjaa mpi'ndo ywa dunia yi'no ayomwike ukumilwa.
12 “Nibinago maingi ga kummakianga, ila kwa nambi'yambi' mukombwali ku-
gakomeya.
13 Lakini paalu'a isa aywo Loo ywa kakape alu'a kunnongoya muukakape woti, mwan-
jaa aalongelali kwa utawala wake mwene, ila aabaya gaagayu'wa na kummakianga
gagalu'a isa.
14 Ywembe anikwi'ya nenga, kwa mwanjaa alu'a kummakianga galu' gaalu'a kugapata
bu'ka kasangu'.
15 Goti gababilenago Tati' nga gangu', mwanjaa nibaite panga aywo Loo alu'a
kummakianga galu' gaalu'a kugapata bu'ka kasangu'.

Nyopa no pulaa

16 “Balo masu'ba masene namwe mwanibonali, no bu'ka pa masu'ba masene kai'
mwanibona.”
17 Apo bi'ngi' ba banamasi' bake ngabalaluyana, “Alombolya namani patubakia, ‘Balo
masu'ba masene namwe mwanibonali, no bu'ka pa masu'ba masene mwanibona kai'?’
Kai' abaya, ‘Kwa mwanjaa nendayenda kwa Tati'!’ ”
18 Bai ngabalaluyana, “Alombolya namani pabaya, ‘Balo masu'ba masene?’ Tutangiteli
alongela ki'li'.”
19 Yesu aatangite panga baapalike kunnaluya, bai ngaabakia, “Buli, mulaluyana galu'
ganimmakie panga, ‘Balo masu'ba masene namwe mwanibonali, no bu'ka pa masu'ba
masene mwanibona kai'?’
20 Kakape nimmakianga, mwenga mwali'la no lombola, lakini bandu ba dunia balu'a
napusika, mwalu'a nyopa, lakini nyopa kwinu kwagalambuka panga pulaa.

21 Nnwawa pakomboka endanyopa kwa mwanjaa saa yake ya lwu'ngu' yikite, lakini
mana akombwike aku'mbu'kyali kai' lwu'ngu' lwo kwa mwanjaa ya pulaa panga mundu
abelekwile padunia.
22 Kai' mwenga nambi'yambi' mwendanyopa, lakini nalu'a kumwisilyanga kai', na
mwenga myoyo yinu yatwi'lya pulaa, na pulaa yo ntu'pu' mundu ywaalu'a kwibu'ya
kasinu.
23 Lisu'ba lyo mwanilaluyali sosoti. Kakape nimmakianga, sosoti samwalu'a kwalu'ba
Tati' kwa lina lyangu' bampeyanga.
24 Mpaka nambi'yambi' munalu'bali sosoti kwa lina lyangu'. Mulu'bange na mwenga
mwapata li'nga pulaa yinu itimi.

Niisindike dunia

25 "Nimmakiangite makowe go kwa ngongo. Lakini nsimu waaisa wanalongelali
namwenga kwa ngongo, ila nalu'a kummakianga mpu'la abali ya Tati'.
26 Lisu'ba lyo mwalu'a lu'ba kwa lina lyangu', na nimmakiangali panga nalu'a
kunnu'ba Tati' paali pinu mwenga,
27 mwanjaa ywembe endakumpenda mwenga, kwa mwanjaa mwenga munipendi
nenga na mwu'bi'li panga nibu'ka kwa Nnu'ngu'.
28 Nenga naumi kwa Tati', isa mudunia, na nambi'yambi' niileka dunia no ki'li'bu'kya
kwa Tati'."
29 Bai banamasi' bake ngabammakia, "Kumbe! Nambi'yambi' ulongela mpu'la wangali
ngongo.
30 Nambi'yambi' tutangite panga wenga utangite kila kili'be, na ntu'pu' kitumbu so
laluyilwa maswali na mundu ywoywoti, kwa nyo tuu'bi'lile panga waumi kwa Nnu'ngu'."
31 Yesu ngaayangwa, "Buli nambi'yambi' mwu'bi'lile?
32 Nsimu wendaisa, kai' uikite wa mwenga mwaboti talanganika kila mundu kwa
kisake, nanenga nalekelwa kisangu'. Lakini nenga nibali kisangu' mwanjaa, Tati' bai
pamope nanenga.
33 Nimmakiangite makowe gano li'nga mupate ba na amani kwa mwanjaa mubile
nkati yangu'. Mudunia mwapata siki, lakini mwikase, nenga niisindike dunia!"

17

Yesu alu'bya banamasi' bake

1 Yesu paayomwi longela go, aaloi kunani, ngabaya, "Tati', yi'lu' saa yikite! Munkwi'ye
Mwana winu li'nga naywembe ankwi'ye.
2 Mwanjaa mwaampei mwana winu utawala kwa bandu boti, li'nga apei ukoto
wangayomoka boti bamwampeile.
3 Na ukoto wangayomoka nga gu'no, kukutanga wenga waubile kisako wa Nnu'ngu'
wa kakape, na kuntanga Yesu Kilisitu ywauntumike.
4 Tati', nenga ninkwi'yite pano padunia, niyomolile li'lu' lyengo lyamwanipeile
nilipange.
5 Nambi'yambi', Tati', munikwi'ye nnu'ngi' yinu kwa gu'lu' utukupu wanaabile nawo
payabile balo dunia umbilwa.
6 "Nimpangite mutanganikwe kwa bandu bamwanipeile bu'ka mudunia. Baai bandu
binu, na mwenga mwanipei babe bangu', nabembe balikamwile liyi'gi'yo linu.
7 Nambi'yambi' batangite panga kila samunipeile kibu'kite kasinu.
8 Nenga napeile yi'lu' abali yamwanipeile, nabembe baipokile, batangite panga kakape
niuma kasinu, na bendau'bi'lya panga ngamwaanitumike.
9 "Nalu'bya bo, niilu'byali dunia, ila nalu'bya balu' bamwanipeile mwanjaa nga binu.
10 Boti banibile nabo nga binu, na binu nga bangu', na utukupu wangu' ubonekine
mwa balu' bamunipeile.
11 Na nambi'yambi' niisa kasinu, nibileli kai' mudunia, lakini bembe bai mudunia.
Mwa Tati' Mwaapeleteu! Kwa makakala ga lina linu lyamunipeile, nilu'ba mwali'ndi'le
li'nga babe kili'be simo kati twenga mwatubile twabamo.
12 Panaabile nabo nenga, naatikwali'ndi'la kwa makakala ga lina linu lyamunipeile.
Nenga naatikwali'ndi'la, ntu'pu' ata yumo ywaaobite ila yu'lu' ywapalikwa langamiswa,
li'nga Maandiko Mapeleteu gatimi.
13 Bai, nambi'yambi' niisa kasinu, na nibaite makowe gano nibile balo padunia, li'nga
bakombwe ba nsawani mupula yangu'.
14 Nenga naapeile abali yako, nabembe ba dunia ngabaasukwa, kwa mwanjaa bembe
ba dunia li, kati nenga mwanibileli ywa dunia.
15 Nilu'bali mwabu'ye mudunia, ila nilu'ba mwali'ndi'le na yu'lu' nnau.

16 Bembe ba dunia li kati nenga mwanibile na ywa dunia li.
17 Mwabi'ke wiso kwa ukakape, liyi'gi'yo linu nga kakape.
18 Kati mwamunitumike mudunia, nanenga kai' natumike bembe mudunia,
19 paali pa bembe nenga namwene niibi'ka wiso kukutumikia, li'nga nabembe babi'ki'lwe wiso muukakape.
20 "Nalu'byali abo bai, ila nalu'bya boti babaalu'a niu'bi'lya bu'kana na abali yabe.
21 Nilu'ba boti babe kili'be simo, Tati'! Nilu'ba babe nkati yitu kati mwenga mwamubile nkati yangu' nanenga nkati yinu. Nilu'ba babe kili'be simo li'nga dunia iu'bi'li panga mwenga nga mwamunitumike.
22 Nenga napei utukupu gu'gu'lu'gu'lu' wamwanipeile, li'nga babe kili'be simo kati twenga mwatubile twabamo,
23 nenga nibe nkati yabe, na mwenga mube nkati yangu', nilu'ba babi'ki'lwe wiso no ba kili'be simo, li'nga dunia itange panga mwenga ngamwamunitumike na mwapendi bembe kati mwamunipendi nenga.
24 "Tati', mbala abo bamunipeile babe pamope nanenga palu' panibile li'nga baubone utukupu wangu' wamwanipeile, kwa mwanjaa mwalongwi wi'ti' kunipenda ibile balo umbilwa dunia.
25 Mwa Tati' Anogau! Dunia intangiteli, lakini nenga nintangite. Bano bembe batangite panga mwenga nga mwamunitumike.
26 Nimpangite mutanganikwe kwabe na nilu'a yendelya panga nyo, li'nga upendo wamubile nawo kasangu' ube nkati yabe, nanenga nibe nkati yabe."

18

Yesu endaboyolwa
(Mat 26:47-56, Mal 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Yesu paayomwi longela go, ngayenda pamope na banamasi' bake. Baayi'i kwiyi' ya lukolongo lwa Kedroni. Pandu po paai mukyati', Yesu pamope na banamasi' bake ngabayingya mo.
2 Yuda ywaansongi Yesu, aapatangite pandu po kwa mwanjaa Yesu akokotyage kwembana po na banamasi' bake.
3 Bai, Yuda aakitweti kipi'nga sa asikali na ali'ndi'li babaatumilwe na api'ndo ba dini na Mafalisayo, ngaisa nabo mukyati' bapu'twile na taa, yenge na yombo ngali'.
4 Yesu aatangite goti gagalu'a kumpata, ngaayendelya na kwalaluya, "Mumpala nyai?"
5 Nabembe ngabannyangwa, "Yesu Nnasaleti." Yesu ngaabakia "Nga nenga" Nsongi Yuda aai ayi'mi pamope nabo.
6 Bai, Yesu paabakiye, "Nga nenga," ngabaki'li'bu'kya nsu'gu' no tu'la pai'.
7 Yesu ngaalaluya kai', "Mumpala nyai?" Ngabannyangwa, "Yesu Nnasaleti."
8 Yesu ngaabakia, "Nimmakiangite panga nenga nga naywembe. Bai mana kamunipala nenga, mwaleke banamasi' bangu' babu'kange."
9 Agalongei go li'nga gatimi gaalongei, "Balu' bawanipeile nimwobiyeli ata yumo."
10 Simoni Petili abile na lipanga, bai ngalisolomwa, ngankata likutu lya kummalyo ntumisi ywa mpi'ndo ywa dini. Ntumisi ywo akemelwage Malko.
11 Bai, Yesu ngammakia Petili, "Uki'li'bu'ye lipanga lyako mulupata. Buli, nipalikwali nywelya nnobo wa ngu'su'mbu' wabanipei Tati'?"

Yesu nnu'ngi' ya mpi'ndo nku'lu' wa dini
12 Kipi'nga sa asikali na mpi'ndo wabe pamope na ali'ndi'li ba Ayahudi baammoywi Yesu, ngabantaba
13 na kumpeleka kwa Anasi nkiwe Kayafa, ywaabile mpi'ndo nku'lu' wa dini mwaka wo.
14 Aywo Kayafa nga ywaabakiye api'ndo ba Ayahudi panga nantali mundu yumo awee paali pa bandu.

Petili ankana Yesu
(Mat 26:69-70, Mal 14:66-68, Luk 22:55-57)

15 Simoni Petili na mwanamasi' ywi'ngi' baanki'ngime Yesu. Aywo mwanamasi' ywi'ngi' atanganikwe kwa mpi'ndo ywa dini, kwa nyo ayingi pamope na Yesu pangu'lu' munyumba ya mpi'ndo ywa dini.
16 Lakini Petili aayi'mi panja, paniango. Bai, aywo mwanamasi' ywaatanganikwe na mpi'ndo ywa dini aapitike panja, ngalongela na mwi'nja nni'ndi'li wa niango, ngaannyingia Petili nkati ya luwa.

17 Aywo mwi'nja nni'ndi'la niango ngaannaluya Petili, “Buli, wenga nga yumo ywa
banamasi' ba mundu yu'?” Petili ngammakia, “Nenga lili!”
18 Atumisi na ali'ndi'li baakungine mwoto kwa mwanjaa kwabile na mbepo, ngababa
kabayota. Naywembe Petili aayi'mi pamope nabo kayota mwoto.

Mpi'ndo wa dini ampekeseni Yesu
(Mat 26:59-66, Mal 14:55-64, Luk 22:66-71)
19 Bai, mpi'ndo ywa dini ngannaluya Yesu bu'kana na banamasi' bake na mayi'gano
gake.
20 Yesu ngannyangwa, “Naalongei na kila mundu pa bandu. Naatiyi'gana mumayumba
ga kunnu'ba Nnu'ngu' na munyumba ya Nnu'ngu', pandu pabakwembana Ayahudi boti.
Nalongelali sosoti kwo iya.
21 Kwa mwanjaa buli unilaluya? Walaluye babaayu'wine ki'li' sanaabakiye. Bembe
batangite sanaabakiye.”
22 Paayomwi longela go nni'ndi'li yumo ywaayi'mi na Yesu ngaanku'mbwa mbande
kabaya, “Unnyangwa buli nyo mpi'ndo ywa dini?”
23 Yesu ngannyangwa, “Manaitei nilongei kinanyata ubaye awo unyatau, lakini mana
nilongei kinannoga, mboni wendaniku'mbwa?”
24 Bai, Anasi ngampeleka Yesu, abile ntabilwa, kwa mpi'ndo ywa dini Kayafa.

Petili ankana Yesu kai'
25 Bai, Petili aayi'mi po kayota mwoto ngabannaluya, “Buli, wenga wa yumo ywa
banamasi' bake?” Ywembe ngakana, “Nenga lili!”
26 Yumo ywa atumisi ba mpi'ndo ywa dini, nnongo wa yu'lu' ywaakatilwe likutu na
Petili, ngannaluya, “Buli, nakubwenili kukyati' pamope nakwe?”
27 Petili ngakana kai', popopo njogolo ngabi'ka.

Yesu nnu'ngi' ya Pilato
28 Kindai' bulabula baantweti Yesu bu'ka kwa Kayafa, kumpeleka kunyumba ya liwali.
Lakini baayingili nnyumba, kwa mwanjaa yingya kwabe mu'lu' waai mwilo kwo lya
kilyo sa Pasika.
29 Kwa nyo, Pilato aatikwayendelya panja, ngabaya, “Mubile na masitaka gaku' kwa
mundu yu'?”
30 Ngabannyangwa, “Ikapangage mundu yu' apangiteli ulau tupelekunnetali kasako.”
31 Pilato ngaabakia, “Muntole mwabene, mukansenwe bu'kana na salya yinu.”
Api'ndo ba Ayahudi ngabannyangwa, “Twenga tuyi'ki'ti'lwali kummulaga mundu
ywoywoti.”
32 Yaapangilwe nyo li'nga gatimi mayi'gi'yo gaalongei Yesu panga awaa kiwo saku'.
33 Pilato ngayingya kai' munyumba ya liwali, ngaankema Yesu na kunnaluya. “Ati'
wenga nga Nkulungwa wa Ayahudi?”
34 Yesu ngannyangwa, “Buli, ago mayi'gi'yo gako au bi'ngi' batikubakia abali yangu'?”
35 Pilato ngannyangwa, “Nenga na Nnyahudi lili! Bandu bako na api'ndo ba dini yako
ngabakuletike kasangu'. Upangite ki'li'?”
36 Yesu ngannyangwa, “Ukulungwa wangu' wa padunia li. Ikapangage ukulungwa
wangu' wa padunia yi'no, atumisi bangu' bapelenikengelya kanenikamuyi'lwe mmoko
ga api'ndo ba Ayahudi. Lakini ukulungwa wangu' wa pano li.”
37 Apo Pilato ngammakia, “Wenga nga Wankulungwa?” Yesu ngayangwa, “Wenga
ngawaubaya panga nenga nga Nankulungwa. Nenga nibelekwi kwa kitumbu so, na
kwa nyo niisi mudunia kwabakia bandu abali ya kakape. Kila mundu ywa ukakape
aanipi'kania.”
38 Pilato ngaammakia, “Ukakape nga kili'be gani?”

Yesu aukumilwa waa
(Mat 27:15-31, Mal 15:6-20, Luk 23:13-25)
Pilato paayomwi longela go, aapiti kai' panja, ngaabakia Ayahudi, “Nenga nikibonali
ata kitumbu simo sa kunsitakya mundu yu'.
39 Lakini bu'kana na mayobelya ginu panga nenga ninnyu'gu'lyange ntabilwe yumo
masu'ba ga Pasika. Bai, mupala ninnyu'gu'lyange Nkulungwa wa Ayahudi?”
40 Apo ngabapanga ndu'ti, “Ata! Ayu' lili, ila Balaba!” Naywembe Balaba aai
mpokonyoli.

19

Pilato apaya kunnyu'gu'lya

1 Bai, Pilato ngaamulisa Yesu aku'mbu'lwe mikwasu.
2 Asikali ngabalu'ka kapiya ya mimimwa na kunng'walika muntwe, ngabanng'walika
na nganju ya lukanda lwa sambalau.
3 Ngabaisa nnu'ngi' yake no baya, “Sikamu, Nkulungwa wa Ayahudi!” Nga-
banku'mbwa mbande.
4 Pilato aapitike panja kai', ngaabakia, “Ninneta Yesu kasinu, li'nga mutange panga
nikibwenili kitumbu sa kumpanga aukumilwe.”
5 Bai, Yesu ngapita panja aweti kapiya yailu'kilwe kwa mimimwa na nganju ya lukanda
lwa sambalau. Pilato ngaabakia, “Lolange! Mundu wene nga aywo.”
6 Api'ndo ba dini na ali'ndi'li pabaamweni baatu'ndu'biye malobe, “Ummambe!
Ummambe munsalaba!” Pilato ngaabakia, “Muntolange mwabene mukammambe, kwa
mwanjaa nenga nikibonali kitumbu sosoti sa kumukumu.”
7 Ayahudi ngabannyangwa, “Twenga tubinayo salya, no bu'kana na salya yo ipalikwa
awee kwa mwanjaa aaipangite Mwana wa Nnu'ngu'.”
8 Pilato paayu'wine mayi'gi'yo go ngayogopa munomuno.
9 Bai, ngayingya nnyumba ya liwali kai' ngaannaluya Yesu, “Wenga wumi kwaku'?”
Lakini Yesu annyangwili.
10 Kwa nyo Pilato ngaammakia, “Ulongelali nanenga? Buli, utangiteli panga nibile
nawo utawala wa kukuyu'gu'lya na wa kukubamba?”
11 Yesu ngannyangwa, “Wenga ubileli na utawala wowoti kasangu', ila wu'lu'
wopeyelwa na Nnu'ngu'. Kwa mwanjaa ya yu'lu' ywanikamukiye kasako ai na sambi
ngu'lu' muno.”
12 Bu'ka po, Pilato aai kapala ndi'la ya kunnekekea, lakini Ayahudi ngabapanga ndu'ti,
“Mana wannekekea mundu yu', wenga wambwigalyeli Kaisali. Kila mundu ywaaipanga
nkulungwa antaukya Kaisali!”
13 Bai, Pilato waagayu'wine mayi'gi'yo go nganneta Yesu panja, bu'kapo Pilato ngatama
pakiti'gu' sa ukumu, pandu papakemelwa “Sakafu ya Maliwe” (kwa Kiebrania, Gabasa).
14 Yaai saa sita muntwekati lisu'ba lyo bi'ka wiso kwa Pasika. Pilato ngaabakia
Ayahudi, “Ayu' nga nkulungwa winu!”
15 Lakini bembe bapangite ndu'ti, “Ummulage! Ummulage! Ummambe munsalaba!”
Pilato ngaalaluya, “Buli, nimmambe nkulungwa winu?” Api'ndo ba dini ngaban-
nyangwa, “Twenga ntu'pu' nkulungwa ila Kaisali!”
16 Pilato ngaakamukiya Yesu mmoko gabe li'nga abambilwe.

Yesu abambilwa munsalaba
(Mat 27:32-44, Mal 15:21-32, Luk 23:26-43)
Bai, ngabantola Yesu.
17 Abu'i apu'twile nsalaba wake mpaka pandu papakemelwa “Lipakala lya Ntwe” (kwa
Kiebrania Golgotha).
18 Apo nga pabammambite, pamope nakwe baabambilwe bandu bi'ngi' abi'li', yumo
lwammalyo na ywi'ngi' kunki'ya, na Yesu pakatikati.
19 Pilato aamulise liandikilwe lilu'nga libi'ki'lwe panani ya nsalaba. Na lyembe
lyaandikilwe nnyinya, “Yesu Nnasaleti, Nkulungwa wa Ayahudi.”
20 Ayahudi baalisomike lilu'nga lyo, kwa mwanjaa apo paabambilwe Yesu paai papipi
na kilambo. Kai' lilu'nga lyo lyaandikilwe kwa Kiebrania, Kiroma na Kigiliki.
21 Bai, api'ndo ba dini ngabammakia Pilato, “Kaneuandike ‘Nkulungwa wa Ayahudi,’
ila ‘Ywembe aabaite, Nenga nga Nankulungwa wa Ayahudi.’ ”
22 Pilato ngayangwa, “Ganiandike, niandike!”
23 Asikali pabaayomwi kummamba Yesu, magu'bo gake ngabagabagana mapungu
nsese, lipungu limo kwa kila asikali. Kai' baatweti na nganju yake, yayai mbuma wangali
sonelwa bu'ka kunani mpaka pai', yawesekineli baganika.
24 Abo asikali ngababakiana, “Kanetuipopwane, ila tuipangi mpumbe yapanga ya
nyai.” Likowe lyo lyapangilwe li'nga gatimi Maandiko Mapeleteu gagabaya,
“Batibagana iwalo yangu',
na ngu'bo yangu' baipangi mpumbe.”
Amo nga mwabaapangite abo asikali.
25 Papipi na nsalaba wake Yesu baayi'mi mau' bake, nku'we mau' bake, Malia
nnyumbowe Kleopa na Malia Makatalena.
26 Yesu paabweni mau' bake, na papipi yake ayi'mi yu'lu' mwanamasi' ywaampendile,
ngaabakia mau' bake, “Mau'! Mulole, aywo nga mwana winu.”
27 Bu'kapo ngammakia yu'lu' mwanamasi', “Ulole aywo nga mau' bako.” Na tangu' saa
yi'lu' aywo mwanamasi' antweti mau' bake Yesu atame kasake.

Yesu endawaa
(Mat 27:45-56, Mal 15:33-41, Luk 23:44-49)
28 Yesu pabweni panga goti gatimile, no li'nga Maandiko Mapeleteu gatimi, ngabaya, “Niminya nnyota.”
29 Apo paabile na bakuli lyalitwi'li kasiki. Bai ngabampeya kasiki kwa lutengo lwa malu'ba ga husopo, na kumwekekeya pankano wake.
30 Yesu paayomwi pokya yo kasiki ngabaya, “Gatimile!” Ngakotima na kwipiya loo yake.

Yesu aomelwa nkwa mumbau
31 Yaai Ijumaa, lisu'ba lyo bi'ka wiso kwa Sabato. Kwa nyo li'nga mitwi kaneitame munsalaba lisu'ba lya Sabato, mwanjaa lisu'ba lyo lyaai liku'lu', api'ndo ba Ayahudi baannu'bite Pilato magu'lu' ga abo bababambilwe gati'kwanilwe na mitwi yabe ibu'yi'lwe.
32 Bai, asikali baayi'i ti'kwana magu'lu ga yu'lu' ywa kumbito na yu'lu' ywenebi'li' babaabile babambilwe pamope na Yesu.
33 Lakini pabamwisili Yesu, baamweni panga ayomokile, kwa nyo baanti'kwaniyeli magu'lu'.
34 Lakini asikali yumo aamwomite nkwa mumbau, popopo yapitike myai na masi'.
35 Ywaalibweni likowe lyo aatikong'ondelya na ukong'ondeli wo wa kakape. Na atangite panga alongela ga kakape li'nga mwenga muu'bi'li.
36 Likowe lyo lyaapangilwe kati mwagalongela Maandiko Mapeleteu, “Ntu'pu' ata kyupa sake simo sasalu'a ti'kwanilwa.”
37 Kai' maandiko gi'ngi' gabaya, “Baalu'a kunnola yu'lu' ywabaamwomite.”

Yesu endasikilwa
(Mat 27:57-61, Mal 15:42-47, Luk 23:50-56)
38 Bu'ka pa go, Yusupu, mwenekaya wa Alimataya, aannu'bike Pilato annyi'ki'ti'ye kuubu'ya ntwi wa Yesu. (Yusupu aai mumini wa Yesu, lakini kwo iya, mwanjaa aayogopage api'ndo ba Ayahudi). Bai, Pilato ngaannyi'ki'ti'a. Kwa nyo Yusupu aayi'i kuubu'ya ntwi wa Yesu.
39 Nikodemo ywaannyendeli patumbu Yesu lisu'ba limo kilo, aaisi apu'twile mane-mane yaiyangabanike na ubani kyasi sa kilo salasini.
40 Bai, boti abi'li' ngabautola ntwi wa Yesu, na kuubilingya sanda yaipakalilwe na mauta manjuli bu'kana na Ayahudi mwabayobelile muusiki.
41 Apo paabambilwe Yesu paai na kyati', na mukyati' so kwabile na lisiko lyalyabile linasikilwali mundu ywoywoti nkati yake.
42 Kwa mwanjaa lyaai lisu'ba lyo bi'ka wiso Sabato kwa Ayahudi, na mwanjaa lisiko lyaai papipi, ngabansika Yesu mo.

20

Lisiko lyabule
1 Jumapili kindai' bulabula, Malia Makatalena aayi'i kulisiko, ngalibona li'lu' liwe lya paniango wa lisiko libu'yilwe.
2 Bai, ngabutuka mpaka kwa Petili na kwa yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' ywaapendilwe na Yesu ngaabakia, “Bammu'yite Bwana kulisiko na tutangiteli kwabammi'kite.”
3 Petili na yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' baayi'i kulisiko.
4 Boti abi'li' baatibutuka lakini yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' aabutwike muno kuliko Petili, kwa nyo alongoli ika kulisiko.
5 Paalitike no lingulya nkati, aibweni sanda, lakini aayingili nkati.
6 Simoni Petili ngaisa nsu'gu' yake kanki'ngama, ngayingya mulisiko na amo aibweni sanda,
7 na si'lu' kitambala saatabilwe Yesu muntwe. Saabi'kilweli pamope na yi'lu' sanda, ila saatikwi'kanilwa no bi'ki'lwa pandu pa kisake.
8 Bu'kapo yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' ywaalongoli ika kulisiko ngayingya nkati, ngabona, ngau'bi'lya.
9 (Baai balo banagatangali Maandiko Mapeleteu gagaabaite panga yapalikwe ayu'ke bu'ka kwa awi'li.)
10 Bai, abo banamasi' baabuyangani kaya.

Yesu ampitya Malia Makatalena
(Mat 28:9-10, Mal 16:9-11)
11 Malia ayi'mi panja ya lisiko, kali'la. Paabile balo kali'la aatilita no lingulya mulisiko,

12 ngaabona malaika abi'li' babaweti ngu'bo uu batami palu' pabaaugonjike ntwi wa
Yesu, yumo kuntwe na ywenebi'li' kumagu'lu'.
13 Abo malaika ngabannaluya, “Mau', kwa mwanjaa ki'li' muli'la?” Naywembe
ngaabakia, “Baubu'yite ntwi wa Bwana wangu', na nitangiteli kwababi'kite!”
14 Paalongelage go, aagalambuki nsu'gu', ngammona Yesu ayi'mi, lakini aakwipwili
panga nga Yesu.
15 Yesu ngaannaluya, “Mau', muli'la ki'li'? Mumpala nyai?” Malia akitage panga aywo
ngannolekeji wa kyati', ngaammakia, “Bwana, manaitei wenga ngawaubu'yite ntwi wa
Yesu, unibakiye kwaubi'kite, nanenga nalu'a kuutola.”
16 Yesu ngammakia, “Malia!” Naywembe Malia ngagalambuka, ngammakia kwa
Kiebrania, “Raboni!” (Lombolya “Mwalimu”).
17 Yesu ngammakia, “Upalikwali kunikamwa, kwa mwanjaa ninayendali kunani kwa
Tati'. Lakini uyende kwa alongo bangu' ukabakiye, ‘Niyenda kwa Tati' bangu' na Tati'
binu, Nnu'ngu' wangu' na Nnu'ngu' winu.’ ”
18 Malia Makatalena ngayenda kwapeya abali balu' banamasi' panga amweni Bwana,
na aammakie nyo.

Yesu apitya banamasi' bake
(Mat 28:16-20, Mal 16:14-18, Luk 24:36-49)
19 Kitamwiyo lisu'ba lya Jumapili, banamasi' baabile bakwembine munyumba, na
milyango yaabile iyigalilwe kwa mwanjaa baayogopage api'ndo ba Ayahudi. Bai, Yesu
ngaisa, ngayi'ma pakati yabe, ngaabakia, “Amani ibe kasinu!”
20 Paayomwi longela go, ngaalaya moko na lubau lwake. Apo banamasi' ngabapulaika
muno kummona Bwana.
21 Yesu ngaabakia kai', “Amani ibe kasinu! Kati Tati' mwabanitumike nenga, nanenga
nintuma mwenga.”
22 Paayomwi longela go, ngaayulya na kwabakia, “Mupokyange Loo Mpeleteu.
23 Mana mwaasamya bandu masambi gabe, basamilwa. Mana mwaasamyali,
basamilwali.”

Yesu na Tomasi
24 Tomasi (ywakemelwa Mapaga), yumo ywa balu' kumi' na abi'li', aabileli pamope
nabo paaisi Yesu.
25 Bai balu' banamasi' bi'ngi' ngabammakia, “Tumweni Bwana.” Tomasi ngaabakia,
“Mana ngotwike kugabona mabai ga misumali mumoko gake no yi'ya lukonji lwangu'
palu', kai' yi'ya luboko lwangu' mulubau lwake naau'bi'lyali katu.”
26 Bai, bu'ka po pi'ta masu'ba manane abo banamasi' baabile kai' pamope mu'lu'
nnyumba, na Tomasi aai pamope nabo. Milyango yaai iyigalilwe, lakini Yesu ngaisa,
ngayi'ma pakati yabe, ngabaya, “Amani ibe kasinu!”
27 Bu'kapo ngammakia Tomasi, “Ulete lukonji lwako pano, ugalole moko gangu'. Ulete
luboko lwako ukaluyi'i mulubau lwangu'. Kaneube na kyukala, ila uu'bi'li!”
28 Tomasi ngannyangwa, “Bwana wangu' na Nnu'ngu' wangu'!”
29 Yesu ngaammakia, “Buli, uu'bi'lya kwa mwanjaa unibweni? Nantali yabe balu'
bangali kunibona, lakini bau'bi'lile.”

Binia kwa kitabu
30 Yesu aapangite kwa banamasi' bake myasu yambone, yi'ngi' iandikilweli mukitabu
si'no.
31 Lakini yi'no iandikilwe li'nga mupate u'bi'lya panga Yesu nga Kilisitu, Mwana wa
Nnu'ngu', no kwo u'bi'lya mupate ba na ukoto kwa makakala ga lina lyake.

21

Yesu apitya banamasi' saba
1 Bu'ka pa go, Yesu aatikwapitya kai' banamasi' bake mbwega ya litanda liku'lu' lya
Tibelia. Aapiti nyinya.
2 Simoni Petili, Tomasi (ywakemelwage Mapaga), Natanaeli mwenekaya wa Kana
Galilaya, bana abi'li' ba Zebedayo na banamasi' bake bi'ngi' abi'li' baai pamope.
3 Simoni Petili aatikwabakia, “Niyenda loba omba.” Nabembe ngabammakia, “Na
twenga tulu'a longwana nawenga.” Bai, ngabayenda u'bu'ka ngalaba, lakini kilo so
baapatikeli sosoti.
4 Kakutumbwa saa, Yesu aayi'mi mbwega ya litanda liku'lu', lakini banamasi'
baatangiteli panga aai nga ywembe.

5 Bai, Yesu ngaalaluya, “Mwansembe, munapatali omba boboti au buli?” Bembe
ngabannyangwa, “Ata! Tunapatali kili'be.”
6 Yesu ngaabakia, “Mutumbukiye lupi'li'li' lwingo lwa kummalyo ga ngalaba na
mwenga mwapata omba.” Bai, ngabatumbukia no pata omba bambone, ata baakomb-
wili uta kai' kwa nnyolokano wa omba.
7 Apo yu'lu' mwanamasi' ywaapendilwe na Yesu ngaammakia Petili, “Nga Bwana!”
Simoni Petili paayu'wine panga nga Bwana, ngawala kiwalo sake (mwanjaa aaweti
ngu'bo ya lyengo bai), ngau'mbya mumasi'.
8 Lakini balu' banamasi' bi'ngi' baaisi kumbwani kwa ngalaba ku'no kabauta lupi'li'li'
lwalutwi'li omba, baabileli kuutalu na kuuyu'mu', ila baai meta mya bu'ka muntengo.
9 Pabaaikite kuuyu'mu' baubweni mwoto wa makala ukunganilwe na panani yake
paabi'kilwe omba na likati.
10 Yesu ngaabakia, “Muletange pano omba bi'ngi' ba balu' bamulobite.”
11 Bai, Simoni Petili ngau'bu'ka mungalaba, aatiuta lu'lu' lupi'li'li' mpaka kuuyu'mu'
lwalwabile lutwi'lile omba aku'lu' 153. Baatiyolokana, lakini lupi'li'li' lwakutwanikeli.
12 Yesu ngaabakia, “Mwisange samulabuke.” Ntu'pu' ata yumo ywabe ywaalowite
kunnaluya, “Wenga nga wanyai?” Mwanjaa baatangite aai Bwana.
13 Yesu ngaisa, ngatola likati, ngaapeya, apangite nyinyonyo na balu' omba.
14 Yi'no yaai pampanda patatu Yesu kwaapitya banamasi' bake tangu' yu'ka bu'ka
kuuwi'li.

Yesu na Petili

15 Pabayomwi lya, Yesu ngannaluya Simoni Petili, “Simoni mwana wa Yoani! Buli,
unipendile nenga kulikoni mwabanipenda ba?” Naywembe ngayangwa, “Elo Bwana,
utangite panga nenga nikupendile.” Yesu ngammakia, “Wakote bana ngondolo bangu'.”
16 Bu'kapo ngammakia pampanda pabi'li', “Simoni mwana wa Yoani! Buli,
unipendile?” Petili ngannyangwa, “Elo, Bwana, utangite panga nikupendile.” Yesu
ngammakia, “Wakote ngondolo bangu'.”
17 Ngannaluya pampanda patatu, “Simoni mwana wa Yoani! Buli, unipendile?” Apo
Petili aatinyopa kwa mwanjaa aalaluyilwe patatu, “Unipendile?” Ngammakia, “Bwana,
wenga utangite goti, panga nenga nikupendile.” Yesu ngammakia, “Wakote ngondolo
bangu'.
18 Kakape nikubakia, pawaabile wamwinsembe wayobeli kwitaba lunga no yenda
kwokwoti kwopala. Lakini pawapanga wang'oi wagoloya moko gako, na mundu ywi'ngi'
alu'a kutaba na kukupeleka kwaupendili yenda.”
19 (Kwo longela nyo alayite Petili mwaalu'a waa na kunkwi'ya Nnu'ngu'.) Bu'kapo
ngammakia, “Uningi'ngame.”

Yesu na yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi'

20 Apo Petili ngagalambuka, ngammona yu'lu' mwanamasi' ywaapendilwe na Yesu
kaki'ngama. (Ayu' mwanamasi' nga yu'lu' pa kilyo sa kitamwiyo atamage papipi muno
na Yesu na kunnaluya, “Bwana nga nyai ywaalu'a kusongya?”)
21 Bai, Petili paamweni ywo, ngannaluya Yesu, “Bwana, na yu'no buli?”
22 Yesu ngannyangwa, “Mana kanipala alame mpaka panaaki'li'bu'ka, wenga ga ki'li'?
Wenga uniki'ngame nenga.”
23 Bai, likowe lyo lyaabambite kwa balu' aumini panga mwanamasi' ywo aawali.
Lakini Yesu ammakieli panga mwanamasi' ywo awaali, ila, “Manaitei kanipala alame
mpaka panaaki'li'bu'ka, wenga ga ki'li'?”
24 Ayu' nga yu'lu' mwanamasi' ywaagabweni makowe ga na kugaandika. Na twenga
tutangite panga gaagalongei nga kakape.

Kuundi'la

25 Kubile makowe gi'ngi' maingi gaapangite Yesu, ikapangage gaandikilwe goti, limo
bu'ka pa li'ngi', nengite ata dunia yene ilu'e li'nganali kwibi'ka itabu yaipalage andikilwa.

Makowe ga Atumilwe
Makowe ga Atumilwe

1 Waupendilwe Topili, mukitabu sangu' sa patumbu naatikuandikya bu'kana na
makowe goti gaapangite Yesu no yi'gana bu'ka paatumbwi lyengo lyake,
2 mpaka lisu'ba li'lu' lyaatu'ndu'bi'yilwe kunani. Paabi balo tu'ndu'bi'yi'lwa aapiyite
malagyo kwa makakala ga Loo Mpeleteu kwa balu' atumilwe baasawile.
3 Kwa masu'ba alubaini bu'ka pa kiwo sake, aatikwapitya kwo kokotya li'nga
bakwipwe panga kakape aai nkoti. Aabonekine kwabe, naywembe aalongei nabo
makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
4 Lisu'ba lyaakwembine nabo aalagi, "Kenemubu'ke mono mu Yelusalemu, ila
muli'nde yi'lu' upo yabaalagi Tati', yi'lu' yamwaniyu'wine kaniilongelya.
5 Yoani aabatisike kwa masi', lakini masu'ba gendaisa mulu'a batisilwa kwa Loo
Mpeleteu."

Yesu atu'ndu'bi'yi'lwa kunani

6 Bai, atumilwe pabaakwembine na Yesu ngabannaluya, "Bwana, buli wu'no nga
nsimu waulu'a buyangania ukulungwa wabe Isilaili?"
7 Yesu ngaabakia, "Alyo lyengo linu lili lyo tanga lisu'ba au nsimu wabaubi'i Tati'
bangu', ago gabile muutawala wabe bene.
8 Lakini Loo Mpeleteu paamwisilyanga, mwapokya makakala na mwanikong'ondelya
ku Yelusalemu, kumili'ma yoti ya Yudea, ku Samalia na ata kuundi'la ya dunia."
9 Paayomwi longela go, Yesu ngatu'ndu'bi'yi'lwa kunani. Pabaabile kabanningulya,
ngayingya mulyunde na baamwenili kai'.
10 Pabaabi balo kabalingulya kunani, imukya bandu abi'li' babaaweti magu'bo mauu
bayi'mi papipi nabo,
11 ngababaya, "Mwenga mwabandu ba ku Galilaya, mboni muyi'mi kamulingulya
kunani? Ayu' Yesu ywatolilwe bu'ka kasinu yenda kunani, alu'a buya kai' nyinyonyo
kati mwamumweni kayenda kunani."

Matiasi asaulilwa kamwa lipala lya Yuda
(Mat 27:3-10)

12 Bu'kapo atumilwe baaki'li'bu'ki ku Yelusalemu bu'ka mu Kitu'mbi' sa Minjaituni,
sakibile kilomita yimo bu'ka Yelusalemu.
13 Pabaaikite pa kilambo so sa ku Yelusalemu, baayi'i musumba sa kugolopwa
kwabaatamage. Balu' babaabile palu' baai Petili, Yoani, Yakobi, Andelea, Pilipi, Tomasi,
Batolomayo, Matei, Yakobi mwana wa Alufayo, Simoni wa Selote na Yuda mwana wa
Yakobi.
14 Aba boti baai kabakongolekana kwo lu'ba Nnu'ngu' pamope na alwawa nsi'si', Malia
mau' bake Yesu, na anunabe.
15 Lisu'ba limo, Petili aayi'mi pakati ya balu' bandu aumini, baai kati mitumbi mya na
isilini.
16 Ngabaya, "Mwalongo bangu', yaapalikwe galu' Maandiko Mapeleteu gatimi, Loo
Mpeleteu aatilondwa pi'tya kwa Daudi panga Yuda ngaywaalongwiye balu' babam-
moywi Yesu.
17 Yuda aai yumo ywamukipi'nga situ, kwa mwanjaa asaulilwe yangatiya lyengo li'."
18 (Yuda aapi'mite nng'unda kwa yi'lu' mbanje yaapatike kwa iyendo yake ndau,
paabile munng'unda ngatu'la pai' puanika ndumbo na matumbu goti gaai panja.
19 Likowe lyo lyaatanganikwe na bandu boti babatamage ku Yelusalemu, ata
ngabautina lina nng'unda wo kwa luga yabe, "Akeldama," lombolya, "Nng'unda wa
Myai.")
20 "Bai, iandikilwe mukitabu sa Zabuli,
'Mwitamo yake yaigala yame, mundu ywoywoti kaneatame nkati yake.' Kai' iandikilwe
panga,
'Lipala lya lyengo lyake atole ywi'ngi' mundu.'
21 "Kwa nyo ipalikwa tunsawe mundu yumo mwa balu' babaabile pamope na twe
nsimu woti watutyangae nakwe Bwana Yesu.
22 Aywo aapalikwa panga yumo mwa balu' babaai pamope na twenga tumbulya Yoani
paabatisage mpaka lisu'ba li'lu' Yesu lyaatolilwe bu'ka kwitu yenda kunani. Aywo abe
nkong'ondeli pamope natwenga kwa uyu'ki wake Yesu."

23 Apo, ngabatambwa maina ga bandu abi'li' yumo aai Yusupu, ywakemelwage
Balsaba (ywembe aatanganikwe kwa lina lya Yusita) na Matiasi.
24 Bu'kapo ngabalu'ba Nnu'ngu', "Bwana, wenga wiitangite myoyo ya kila mundu. Kwa
nyo utulaye ywaku' kati ya aba abi'li' ywaunsawile,
25 li'nga aibe lipala lya lyengo lya utumilwe lyalilei Yuda, no yenda pandu pake mwene
papanni'ngana."
26 Ngabapanga mpumbe, ngasaulilwa Matiasi, naywembe ngayongeyelwa mwa balu'
atumilwe ku'mi na yumo.

2

Loo Mpeleteu aisilya aumini

1 Paliikite lisu'ba lya Pentekosite, aumini boti baakongolekine pandu pamo.
2 Kwa kiimuimu lilobe lyaayu'wanike kati limbu'nga liku'lu' lyaumi kunani, ngali-
itwi'li'ya yi'lu' nyumba yoti yabaatami.
3 Ngagapitya malimi kati ga mwoto, ngagabaganika no tu'la panani ya kila mundu.
4 Boti ngabatwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu, no tumbwa longela kwa luga mbali'mbali', kati
Loo mwaayalile.
5 Bai, ku Yelusalemu kwaabile na Ayahudi babankilikityage Nnu'ngu' babaaumi kila
nni'ma wa padunia.
6 Pabayu'wine malobe go, lipi'nga liku'lu' lya bandu lyaatikongolekana. Boti
baating'ondoka muno kwa mwanjaa kila mundu aayu'wine abo aumini, kabalongela
kwa luga yake mwene.
7 Baating'ondoka no sangala kababaya, "Aba boti babalongela, benekaya ba ku
Galilaya li?
8 Iteibuli kai', kila mundu aayu'wa kabalongela kwa luga yake yo belekwa nayo?
9 Pakati yitu kwina bandu bababu'ka mili'ma ya Palti, Wamedi na Waelamu, bi'ngi'
benekaya ba Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Ponto na Asia,
10 Piligia, Pamfilia, Misili na lwingo lwa ku Libya papipi na nni'ma nku'lu' wa Kulene
na ageni bu'ka Roma,
11 kati yabe kubile na Ayahudi na bandu babaasawi kwikotea dini ya Kiyahudi, bandu
ba nni'ma wa Kilete na ku Alabia. Ata nyo twayu'wa boti kabalongela makowe maku'lu'
ga iyendo ya Nnu'ngu' muluga yitu yo belekwa."
12 Boti baatisangala no ng'ondoka, kabalaluyana, "Makowe ga galombolya ki'li'?"
13 Lakini bi'ngi' baatikwasalanga, kababaya, "Bandu ba batilobya!"

Maalo ga Petili

14 Bai, Petili ngayi'ma papipi na balu' atumilwe bi'ngi' ku'mi na yumo, ngatumbwa
kwaalya bandu kwa lilobe liku'lu', "Mwaayahudi ayangu' na mwenga mwaboti
mwamutama ku Yelusalemu, mutange likowe li'no na munipi'kanie.
15 Kakape bandu ba banalobyali kati mwamugania, kwa mwanjaa yi'no saa itatu ya
kindai' bai.
16 Kakape panga likowe li' nga li'lu' lyalyaabayilwe na nnondoli ywa Nnu'ngu' Yoeli.
17 'Mumasu'ba galu' ga kuundi'la abaya Nnu'ngu',
naalu'a kunnyitanikia Loo wangu' panani ya bandu boti.
Bana binu analu'me na alwawa baalu'a londwa,
ansembe binu baalu'a gabona makowe gayambi',
na agoi baalu'a lota maloto.
18 Kakape, ata kwa atumisi bangu' analu'me na alwawa,
naalu'a kwayityanikia Loo wangu',
nabembe, baalu'a londwa.
19 Naalu'a panga mangelongelo kumaunde
na myanju miku'lu' padunia,
kwalu'a ba na myai, mwoto, na lyoi litopau.
20 Lisu'ba lyaalu'a ba mulubi'ndu' na mwei walu'a ba nkele kati myai,
kaliegelya isa lisu'ba liku'lu' lya ngama lya Bwana.
21 Apo mundu ywoywoti ywaalu'a lu'ba yangatiyilwa na Bwana, alu'a kosopolelwa.' "
22 "Mwenga mwa Isilaili, mupi'kani mayi'gi'yo ga ganigalongela! Nnu'ngu' aalayite
mpu'la bai panga kakape antumike Yesu ywa Nasaleti. Aapangite nyo kwa ndi'la ya
mangelongelo na myanju yaapangite pakati yinu, kati mwamumweni mwabene.
23 Nnu'ngu' aatangite no binia bu'ka kwai'mbu' panga Yesu aakamuyilwe mumaboko
ginu, na mwenga kummulaga kwa kwalekya bandu alau bammambe munsalaba.

24 Lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka kuuwi'li, ngaankosopolya bu'ka mulwu'ngu' lwake. Kwa mwanjaa yaawesekineli ywembe kamulwa na makakala ga kuuwi'li.
25 Kwa mwanjaa Daudi aabaite nyinyo kwa ywembe ywo,
‘Naamweni Bwana nnu'ngi' yangu' masu'ba goti,
kwa mwanjaa abi kuluboko lwangu' lwa mmalyo, li'nga nakane tenandena.
26 Kwa nyo, mwoyo wangu' watenapusika,
kai' nilulutike ilulu yo napusika. Yi'ga yangu' yatama muu'bi'lyo,
27 kwa mwanjaa loo yangu' wailekali kumambi',
wala wannekali ywabile Mpeleteu wako abole.
28 Unilayite ndi'la ya bwu'mi,
wanitwi'li'ya pulaa panaaba papipi nawe.’ ”
29 “Mwalongo bangu' ba ku Isilaili, mbala nimmakiange mpu'la gagampatike Daudi, tati' bitu. Ywembe aatiwaa no sikilwa, lisiko lyake libile papanopano mpaka li'no.
30 Lakini kwa mwanjaa aai nnondoli ywa Nnu'ngu', aatangite panga Nnu'ngu' aatikunnagya kwa kilapo panga ammi'ka yumo ywa lubelekwo lwake pakiti'gu' sake sa lenji.
31 Daudi aatumbwi wi'ti' kugabona makowe gagaalu'a pangilwa na Nnu'ngu' na nyo ngabaya kwa uyu'ki wa Kilisitu nsimu waabaite,
‘Analekelwali kumambi',
wala yi'ga yake inabolali.’
32 “Nnu'ngu' annyu'yite Yesu na twenga twaboti nga twaakong'ondeli ba likowe lyo.
33 Nnu'ngu' amwu'bwiye Yesu na kummi'ka pandu pake pakummalyo, apoki bu'ka kwa Tati' li'lu' lilagyo lya Loo Mpeleteu, naywembe aayitanikiye si'lu' samukibona nambi'yambi' na kukiyu'wa.
34 Kwa mwanjaa Daudi aai anau'bu'kali kunani, lakini aatibaya,
‘Bwana Nnu'ngu' aammakie Bwana wangu',
Utame kummalyo gangu',
35 mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.’
36 “Kwa nyo Isilaili yoti mutange kakape panga, yu'lu' Yesu ywamummambike munsalaba, Nnu'ngu' ampangite panga Bwana na Kilisitu!”
37 Bai, Pabaagayu'wine mayi'gi'yo go, gaatikwalumiya mumyoyo yabe. Ngabaalaluya Petili na balu' atumilwe bi'ngi', “Mwalongo bitu, tupange buli?”
38 Petili ngaayangwa, “Munng'alambuki Nnu'ngu' na kila yumo ywinu abatisilwe kwa lina lya Yesu Kilisitu, li'nga mupate samilwa masambi ginu no pokya yi'lu' upo ya Loo Mpeleteu.
39 Kwa mwanjaa lilagyo li'no lyaai kwinu mwenga, bana binu, kwa balu' boti babatama kuutalu, na kwa kila mundu ywaalu'a kemelwa na Bwana Nnu'ngu' witu.”
40 Petili aatikwakwi'li'ka kwa mayi'gi'yo gi'ngi' gambone na kwakong'ondelya, “Mwikosopoli bu'ka mu lu'no lubelekwo lwakau.”
41 Bai, baingi baatikugayi'ki'tya mayi'gi'yo gake Petili, ngababatisilwa. Na lisu'ba lyo bandu bateyongekeya ika kati mitumbi elupu itatu.
42 Abo boti ngabayendelya binia kwiyi'gana bu'ka kwa atumilwe, tama pamope kati alongo, metwana makati, lya pamope no lu'ba Nnu'ngu'.

Maisa ga aumini ga kila lisu'ba
43 Kila mundu ngannyogopa Nnu'ngu', kwa mangelongelo na myanju yambone yayaapangilwe kwo pi'tya atumilwe.
44 Babaau'bi'li boti baayendeli ba pamope na mali yabe batebaganana.
45 Baapi'miye migunda na ili'be yabe, bu'ka po bagana mbanje li'ngana na mwaipalikwa kwa kila mundu.
46 Kila lisu'ba baabile kabakongolekana pamope mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu'. Bametwanage makati no kwembana mumisengo yabe lya kilyo so kwo napusika na kwa mwoyo nnogau.
47 Bankwi'yite Nnu'ngu' no pendelwa na bandu boti. Kila lisu'ba Bwana aatikwayongekeya mitumbi ya bandu, babaabile kabakosopolelwa.

3

Petili na Yoani bantepwa kitewe yumo
1 Lisu'ba limo musaa tisa pipi na kitamwiyo, yai saa yo lu'ba, Petili na Yoani bayendage kulua lwa nyumba ya Nnu'ngu'.

2 Bai, paabile na mundu yumo ywaabile kitewe bu'ka belekwa. Abi'ki'lwage pa niango
wa nyumba ya Nnu'ngu' waukemelwage Mzuli, kila lisu'ba li'nga alu'be kwa bandu
babayingya mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu'.
3 Yu'lu' kitewe paabweni Petili na Yoani bai papipi no yingya mulua lwa nyumba ya
Nnu'ngu', ngaalu'ba bannyangatiye mbanje.
4 Petili na Yoani ngabammu'nju'lya minyo, naywembe Petili ngammakia, "Utulinge!"
5 Yu'lu' kitewe ngaalinga, ku'no kau'bi'lya pata kili'be bu'ka kwabe.
6 Lakini Petili ngammakia, "Ne ntu'pu' mbanje, ila si'lu' sanibile naso ngasanilu'a
kupeya. Kwa lina lya Yesu Kilisitu ywa ku Nasaleti, uyi'me kwa magu'lu' gako uyende!"
7 Bu'kapo ngankamwa luboko lwake lwa kummalyo kuntu'ndu'bi'ya, papalu'palu'
magu'lu' gake ngagapata makakala.
8 Ngau'mba no yi'ma, no tumbwa yenda kwa magu'lu' gake. Bu'kapo ngayingya mulua
lwa nyumba ya Nnu'ngu' pamope na Petili na Yoani, ku'no kayenda no u'mbau'mba na
kunnumba Nnu'ngu'.
9 Bandu boti babaabile palu', ngabammona kayenda kwa magu'lu' gake ku'no
kannumba Nnu'ngu'.
10 Pabakwipwi panga nga yu'lu' ywaabile kalu'balu'ba palu' pa niango Mzuli wa
nyumba ya Nnu'ngu', ngabasangala muno ata baakombwili tanga gagampatike.

Maalo ga Petili

11 Mundu ywo ywatepulilwe apendili lekana na Petili na Yoani, na bandu boti
ngabasangala muno, no butukya mu Balasa lya Selemani.
12 Petili paabweni bandu bakongolekine, ngaabakia, "Mwenga mwabandu ba ku
Isilaili, mwanjaa ki'li' mulisangala likowe li'no? Mboni mutubu'nju'lya minyo kwa
kutusangala, baya kwake kati twenga tupangite kwa makakala au kwa upeleteu witu
kumpangiya mundu yu' ayende kwa magu'lu' gake?
13 Nnu'ngu' ywa Bulaimu, Isaki na Yakobi, Nnu'ngu' ywa akinatati' bitu ankwi'yite
ntumisi wake Yesu. Lakini mwenga mwaatikumpiya li'nga apwatilwe kiwo na kunkana
nnu'ngi' ya Pilato, pamope no panga Pilato ammakiangite annekekeye ayende.
14 Yu'lu' ywaabile Mpeleteu na mwene Aki mwaatikunkana, na mwenga ngamum-
makia Pilato annyu'gu'li yu'lu' mmulagi.
15 Bai, mwammulige ywaabile kitumbu sa bwu'mi, lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka
kuuwi'li. Twenga ngatwaakong'ondeli ba makowe ga.
16 Mundu yu' ywamumona na kuntanga apatike kai' makakala kwa uweso wa lina
lya Yesu. Kwa ndi'la yo u'bi'lya lina li' kakape ywembe atepulilwe, kati mwamwibonia
mwabene.
17 "Mwalongo bangu', ndangite panga mwenga na api'ndo binu mwampangite Yesu
aga goti wangali tanga namani samupanga.
18 Lakini kwa ndi'la yi' Nnu'ngu' ayomolekeyage si'lu' sasaalondolilwe na alondoli ba
Nnu'ngu' boti, panga Kilisitu wake alu'a teselwa.
19 Bai, mugalambuke na kummuyangania Nnu'ngu', li'nga ansami masambi ginu.
20 Bu'kapo Bwana annetya nsimu wo pu'mu'lya, naywembe alu'a kuntuma Kilisitu
ywaabi'kilwe bu'ka kwai'mbu' li'nga kunkosopolya mwe, nga Yesu.
21 Ywembe aapalikwa igala kunani mpaka pawalu'a timya nsimu wa Nnu'ngu',
paabi'ka wiso ili'be yoti, kati mu'lu' mwaabaite bu'ka kwai'mbu' kwa alondoli bake
apeleteu.
22 Kwa mwanjaa Musa aabaite, 'Bwana Nnu'ngu' winu alu'a kunsaulyanga nnondoli
ywalandana nanenga bu'ka mulukolo lwinu, yaapalikwa kunnyu'wa ywo kwa kila
likowe lyaalu'a kummakia.
23 Na mundu ywoywoti ywaalu'a kotoka kunnyu'wa aywo nnondoli ywa Nnu'ngu',
aabi'ki'lwa kuutalu na bandu bake no langamiswa.'
24 Alondoli boti ba Nnu'ngu', tumbulya Samweli na balu' babammi'ngi'yite, baalondwi
abali ya makowe ga gagapangika masu'ba gano.
25 Mwenga mwabana ba alondoli, na lilagano lya Nnu'ngu' lyaapangite na kiu'ku'lu'
binu lyaai kasinu. Kati mwammakie Bulaimu, 'Kwa ndi'la ya lubelekwo lwako, makabila
goti ga padunia gaalu'a yaliwa.'
26 Nnu'ngu' pannyu'yite ntumisi wake Yesu, ngaantumike wi'ti' kasinu, li'nga annyali
kwa kunng'alambwa kila yumo ywinu bu'ka mundi'la yake ndau."

4

Petili na Yoani bapelekelwa mankamani

1 Petili na Yoani pabaabile palu' kabaalya bandu, api'ndo ba dini na mpi'ndo ywa
ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu', na Masadukayo ngabaisa.
2 Bembe ngabausika muno kwa mwanjaa ya abo atumilwe, babaabi kabayi'gana no
ala panga Yesu aatiyu'ka, na uyu'ki wake ukong'ondelya panga kakape awi'li baalu'a
yu'ka.
3 Kwa nyo ngabaaboywa na kwayi'ya muutabilwe, mpaka pammalau' yake, kwa
mwanjaa yai kitamwiyo.
4 Lakini bambone kati ya bandu balu' babaayu'wine li'lu' liyi'gi'yo ngabau'bi'lya, na
isabu ya analu'me babaau'bi'lile ngaiyongekeya mpaka ika kati mitumbi elupu tano.
5 Pammalau' yake alongosi ba Kiyahudi, api'ndo na balimu ba salya, ngabakon-
golekana ku Yelusalemu.
6 Paabile na Anasi Mpi'ndo wa Dini, Kayafa, Yoani, Alekisanda na bandu bi'ngi' boti
ba lukolo lwa mpi'ndo ywa dini.
7 Ngabaayi'mika Petili na Yoani nnu'ngi' yabe, ngabaalaluya, “Mwenga kwa makakala
gaku' au kwa lina lya nyai mulipangite likowe li'?”
8 Apo Petili abi ntwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu, ngayangwa, “Mwenga mwaayi'mi'li'ki na
mwaapi'ndo ba bandu.
9 Li'no mutupekeseni kwa kitumbu sa makowe manogau gaapangilwe yu'lu' kitewe na
kutulaluya mu'lu' mwaatepulilwe.
10 Kwa nyo, mwenga na bandu boti ba Isilaili, mupalikwa tanga panga mundu yu'
ywayi'mi nnu'ngi' yinu li'no nkoti bai, kwa makakala ga lina lyake Yesu Kilisitu ywa
ku Nasaleti. Ywembe mwenga mwaatikummamba, lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka
kuuwi'li.
11 Ayu' nga yu'lu' Yesu Maandiko Mapeleteu gagammaya,
‘Liwe lyamulikani mwa asengi,
nambi'yambi' lipangite liwe liku'lu' lya pakitumembe.’
12 “Kwa nyo ntu'pu' ywakombwa kosopolelwa kwa ndi'la ya mundu ywi'ngi', kwa
mwanjaa mudunia yoti bandu ntu'pu' ndi'la yi'ngi' yo kosopolewa ila kwa lina li'lu'
lyabapeyilwe na Nnu'ngu'.”
13 Balu' akolongosi pabaubweni ukangamau wa Petili na Yoani no tanga panga baai
bandu bangali ilimu wala tanganikwa, ngabaasangala muno, nnu'ngi' ngabakwipwa
panga ukangamau wabe waai kitumbu so baa papipi na Yesu.
14 Lakini pabaamweni yu'lu' mundu ywatepulilwe ayi'mi pamope nabo, baakombwili
longela kili'be.
15 Alongosi ngabaamulisa bapite panja ya si'lu' kitamo, ku'no kabalaluyana bene na
bene likowe lyo.
16 “Twapange ki'li' bandu ba? Na tukombwali kana mangelongelo maku'lu' gaga-
pangilwe no bonekana na kila mundu ywa ku Yelusalemu.
17 Lakini li'nga iya likowe li'no kaneliyendeli landala muno mwa bandu, ipalikwa
twakwi'li'ke bandu ba kanebalongele kai' na mundu ywoywoti kwa lina lya Yesu.”
18 Bu'kapo ngabaakema kai' nnyumba na kwakanikiya kanebalowe longela kai' wala
yi'gana kwa lina lya Yesu.
19 Lakini Petili na Yoani ngabaayangwa, “Mubaye mwenga mwabene panga aki
nnu'ngi' ya Nnu'ngu' kunnyu'wa mwenga, kuliko kunnyu'wa Nnu'ngu'.
20 Lakini twenga tukombwali kotoka baya galu' gatugabweni na kugayu'wa.”
21 Bu'kapo balu' api'ndo ba kitamo ngabaakwi'li'ka kai' kwa ukali' na kwalekekeya
bayende. Baapatikeli ndi'la ya kwasenwa, kwa mwanjaa bandu boti baabile ka-
bankwi'ya Nnu'ngu' kwa likowe li'lu' lyalipangike.
22 Kwa mwanjaa aywo mundu ywaatepulilwe aabile na myaka yaipi'ta alubaini.

Aumini bannu'ba Nnu'ngu' akangamaye

23 Papalu'palu' Petili na Yoani pabaayu'gu'lilwe, ngababuyangana kwaayabe na
kwaawanikiya galu' gabaabakiyilwe na api'ndo ba dini na agoi.
24 Nabembe pabaagayu'wine go, ngabalu'mbana boti na kunnu'ba Nnu'ngu' kababaya,
“Wenga ngawa Bwana wauumbike kunani, pai', baali na kila kili'be sakibile nkati yake.
25 Ngawaumpangite ntumisi wako, tati' bitu Daudi abaye kwa makakala ga Loo
Mpeleteu,
‘Mwanjaa ki'li' mili'ma intaukya Nnu'ngu' na kumusikya?
Mboni bandu bagania makowe gangali ngama?
26 Akulungwa ba dunia baaibi'i wiso,
na atawala baakwembine pamope kunkana Bwana na Kilisitu wake.’

27 “Kakape Helode na Pontio Pilato, bandu ba Isilaili na bandu bangali Ayahudi,
baatikongolekana pano pa kilambo, li'nga panga likowe linyatau kwa ntumisi wako
mpeleteu Yesu ywaunsawile panga Kilisitu.
28 Bembe baagayomoli makowe gawabinile tangu' kwai'mbu' kwa uweso wako na
mwaupendile.
29 Nambi'yambi' wa Bwana, ulinge iyogokeyo yabe, na utulongoye twenga twaatumisi
bako tupate ala mayi'gi'yo gako wangali ba na kyukala.
30 Ulaye makakala gako li'nga kwatepwa atamwe, upange myanju na mangelongelo
kwa lina lya ntumisi wako Yesu Mpeleteu.”
31 Pabaayomwi lu'ba, pandu palu' pabaakongolekine ngapalendema, nabembe boti
ngabatwi'li'yi'lwa na Loo Mpeleteu, ngabatumbwa ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' wangali ba
na kyukala.

Baatami kati lukolo lumo

32 Balu' babaau'bi'lile boti baai na mwoyo gumo no nugia limo, ntu'pu' ata yumo
ywaabile na kili'be, ywaakipangite kibe mali yake mwene, ila baatikamwana kwa kila
kikowe.
33 Atumilwe baatikong'ondelya kwa makakala, kwa uyu'ki wa Bwana Yesu, naywembe
Nnu'ngu' ngaayalya muno.
34 Ntu'pu' ata mundu yumo kwabe ywapalage kili'be, kwa mwanjaa kila likowe
bapangage pamope, baapi'miye migunda na mayumba na mbanje ngabakongolya
pamope,
35 na kwakamukiya atumilwe, kila mundu aabaganilwe kati mwaapalage.
36 Kwaabile na Nnawi yumo mmelekwe wa Kuplo, lina lyake Yusupu. Atumilwe
baankemite kwa lina lya Balanaba, lilombolya nsengi ywa bandu.
37 Mundu ywo aapi'miye nng'unda waabile nawo, na mbanje ye aakamukiye atumilwe.

5

Ukongi wa Anania na Safila

1 Bai, mundu yumo ywakemelwage Anania, na nnyumbowe Safila, baapi'miye
nng'unda wabe.
2 Lakini nnyumbowe aai atangite, Anania aabawi lipungu lya mbanje yaapatike na
yi'ngi' iya, yayigile ngaakamukiya atumilwe.
3 Petili ngannaluya, “Anania, mboni Ibilisi autwi'liye mwoyo wako, li'nga kummakia
ubu'su' Loo Mpeleteu, uiyike lipungu lya mbanje lyaupi'mie nng'unda?
4 Pawaabile balo unapi'mi'yali nng'unda wo, ngita waai mali yako? Ata popi'miye
mbanje yoipatike ngita yai yako? Mwanjaa ki'li' uganiyite panga likowe li'no mumwoyo
wako? Wenga unkongiteli mundu ila unkongite Nnu'ngu'!”
5 Anania paagayu'wine mayi'gi'yo go, ngatu'la pai' no waa. Na boti babaayu'wine abali
yo baatiyogopa muno.
6 Ansembe ngabaisa wi'ki'lya yi'ga yake, ngabampikiya panja na kunsika.
7 Pagapite masaa gatatu nnyumbowe ngayingya, naywembe aai anayu'wali lyolyoti
lya makowe galu' gagaapangike.
8 Petili ngannaluya, “Unibakie yi'no nga mbanje yoti yamupatike, pamupi'miye
nng'unda winu?” Ngannyangwa, “Elo nga yi'no.”
9 Bu'kapo Petili ngammakia, “Mwanjaa ki'li' muyi'ki'tyaniye kumpaya Loo Mpeleteu
ywa Bwana? Pi'kania! Balu' babauma kunsika nsengogo baikite paniango, nawenga
nyinyonyo bapakupeleka!”
10 Bai, papalu'palu' Safila ngatu'la pai' nnu'ngi' ya Petili no waa, na balu' ansembe
ngabayi'ngya nnyumba ngabankwemba awile. Ngabantola no yenda kunsika papipi na
nsengowe.
11 Bwoga nku'lu' ngawapata aumini boti na bandu bi'ngi' babaayu'wine likowe lyo.

Atumilwe bapanga myanju na mangelongelo gambone

12 Atumilwe baapangite myanju yambone na mangelongelo kwa bandu. Na boti
babaau'bi'lile baabile kabakongolekana mu Balasa lya Selemani kwo nugia limo.
13 Na pai ntu'pu' ata mundu yumo ywangau'bi'lya ywaapayite lu'mbana nabo, lakini
ata nyo balu' babaau'bi'lile baatilumbilwa muno na bandu.
14 Na isabu ya bandu babaamwu'bi'li Bwana, analu'me kwa alwawa, yaatiyongekeya
muno.
15 Kwa nyo bandu baabile kabaapeleka atamwe musimbasimba na kwagonjeka
muindanda na mumakai, li'nga Petili paalu'a pi'ta kiwili sake saapi'ti bi'ngi' babe.

16 Bandu bambone ngabakongolekana bu'ka muilambo ya papipi na ku Yelusalemu,
kabaaleta atamwe na bandu babaatesilwe na moka, na boti baatitepulwa.

Atumilwe bendateselwa

17 Bu'kapo Mpi'ndo wa Dini na aine babaabile mukipi'nga sa Masadukayo,
ngabaabi'kya bwigu atumilwe.
18 Bai, ngabaaboywa atumilwe na kwayi'ya muutabilwe.
19 Lakini kilo malaika wa Bwana ngaisa no yu'wa milyango ya utabilwe, kwapiya panja
na kwabakia,
20 "Muyende, mukayi'me munyumba ya Nnu'ngu' mukaali bandu ndi'la yi'no ya ukoto
wayambi'."
21 Kindai' putiputi bayi'i munyumba ya Nnu'ngu' yi'gana bandu kati mwababakiyilwe.
Mpi'ndo wa Dini na aine pabaaisile, bakemi kitamo sa Balasa Liku'lu' lya Ayahudi na
api'ndo boti ba ku Isilaili, ngabaatuma bandu bayende munyumba ya atabilwe kwaleta
atumilwe.
22 Lakini balu' atumisi pabaaikite ku'lu' kuutabilwe baakwembiteli balu' atumilwe.
Kwa nyo ngababuya no piya abali.
23 Ngababaya, "Tuikoli nyumba ya atabilwe iyigalilwe ndendende na ali'ndi'li
kabali'ndi'la mumilyango. Lakini patuyu'wile tunakunkwembali mundu ywoywoti
nnyumba!"
24 Bai, mpi'ndo ywa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu' na api'ndo ba dini pabagayu'wine
go, baatisangala muno, ngababa na kyukala no kotoka tanga sasaapatike.
25 Mundu yumo ngaisa na kwabakia, "Lingange, balu' bandu bamwaayingiye
muutabilwe bai munyumba ya Nnu'ngu' bayi'gana bandu."
26 Apo mpi'ndo ywa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu' pamope na bandu bake, baayi'i
munyumba ya Nnu'ngu', ngabaaleta. Lakini baaboywili kwa makakala, kwa mwanjaa
baayogwipe ku'mbu'lwa maliwe na bandu.
27 Bai, ngabaapeleka na kwayi'mi'ka nnu'ngi' ya kitamo. Mpi'ndo wa Dini ngaabakia,
28 "Twaankanikiye kwa makakala, kanemuyi'gane kai' kwa lina lya Yesu, na
nambi'yambi' mubambiye mayi'gano ginu mu Yelusalemu yoti, na mubini kutubi'kya
lukoolo lwa kiwo sa mundu yu'."
29 Petili na balu' atumilwe aine ngabayangwa, "Tupalikwa kunnyu'wa Nnu'ngu' kuliko
bandu.
30 Nnu'ngu' ywa kitati' bitu, aatikunnyu'ya Yesu, yu'lu' ywamwammulige kwa
kummamba munsalaba.
31 Nnu'ngu' aatikunkwi'ya, ngammi'ka kuluboko lwake lwa kummalyo, panga Kolon-
gosi na Nkosopoli, li'nga aipange Isilaili inng'alambuki Nnu'ngu' no samilwa sambi.
32 Twenga nga twaakong'ondeli ba makowe ga, na Loo Mpeleteu ywabaapeyilwe na
Nnu'ngu' balu' babannyu'wa, naywembe endakong'ondelya kai'."
33 Balu' boti ba mukitamo pabaagayu'wine makowe go, baatiusika muno no pala
kwabulaga balu' atumilwe.
34 Lakini Mfalisayo yumo lina lyake Gamalieli, ywaabile mwalimu wa salya ywaesim-
ilwe na bandu boti, aayi'mi nnu'ngi' ya kitamo, ngaamulisa balu' atumilwe bapite panja
pasene.
35 Bu'kapo ngaabakia balu' ba mukitamo, "Mwenga mwa bandu ba ku Isilaili,
mulinguli wiso ali' likowe lyamupala kwapangya bandu ba.
36 Kwa mwanjaa nsimu waupite kwaapitike mundu yumo lina lyake Teude,
ywaipunage panga ywembe nga mundu ywa ngama, ngapata banamasi' mitumbi
mya nsese, babaalu'mbine nakwe. Lakini aatibulagilwa, na banamasi' bake boti
ngababaganika no oba.
37 Kai' nsimu wu'lu' wo balangilwa bandu, ngaapiti Yuda ywa ku Galilaya. Aywo nay-
wembe aatikwauta bandu nabembe ngabanki'ngama, lakini naywembe aatibulagilwa,
na banamasi' bake boti ngababaganika.
38 Nambi'yambi' nendakumakianga, mwaleke bayende kasabe! Kwa mwanjaa likowe
li' au lyengo li' manaitei alitumbwi mundu, kakape lyakondali.
39 Lakini manaitei libu'i kwa Nnu'ngu' mwalu'a kwakombwalili kwaibya bandu ba.
Bai, mwilinguli wiso mwakane taukana na Nnu'ngu'!"
Balu' ba muitamo baayi'ki'tyanie na mwababakiyilwe na Gamalieli.
40 Ngabaakema atumilwe na kwamesa mikwasu na kwaamulisa kanebayi'gane kai'
kwa lina lya Yesu. Bu'kapo ngabaalekekeya babu'ke.
41 Bai, balu' atumilwe ngabapita panja ya si'lu' kitamo kwo napusika, kwa mwanjaa
yai aki yabe bapate oni no teselwa kwa kitumbu sa lina lya Yesu.

42 Baakotwikeli yi'gana no ala abali inannoga panga Yesu nga Kilisitu, kila lisu'ba
mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu' na nsengo kwa nsengo.

6

Ayangatiyi saba ba atumilwe

1 Mumasu'ba galu' bu'kana na isabu ya banamasi' mwaiyongekeyage muno,
ngakupitya maku'ku'li'ko kati ya au'bi'lya ba Kiyunani na au'bi'lya ba Kiyahudi.
Baatiku'ku'li'ka kwa mwanjaa alwawa awi'li'ka ba Kiyunani baatilibalilwa nsimu wo
baganilwa ilyo ya kila lisu'ba.
2 Kwa nyo balu' atumilwe ku'mi na abi'li' ngabakema kitamo sa ipi'nga yoti ya
banamasi' na kwabakia, "Yaalu'a nogelelyali twenga kotoka ala mayi'gi'yo ga Nnu'ngu',
kwa kitumbu sa lyengo lya kwabagana ilyo.
3 Kwa nyo mwalongo, musawe nkati yinu bandu saba babatanganikwe panga
batwi'li'yilwe na Loo Mpeleteu na bene ikima. Abo tuwesa kwapeya lyengo li'no,
4 na twenga tubinia yendelya lu'ba Nnu'ngu' no ala liyi'gi'yo lyake."
5 Galu' gabaagalongei ngagayi'ki'ti'lwa na bandu boti, nabembe ngabaasawa Sitefano,
mundu ywatwi'li'yilwe imani na Loo Mpeleteu na Pilipi, Plokolo, Nikanoli, Timoni,
Pamena na Nikola ywa Antiokia ywaagalambwike panga Nnyahudi.
6 Ngabaaleta bandu bo nnu'ngi' ya atumilwe, nabembe ngabaabi'ka maboko panani
yabe kwalu'bya.
7 Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' ngaliyendelya bamba, na isabu ya banamasi' ngaiyongekeya
muno mu Yelusalemu ata api'ndo bambone ba dini ya Kiyahudi ngabamwu'bi'lya Yesu.

Boyolwa kwa Sitefano

8 Bai, Sitefano aai apeyilwe ngu'ngu' na makakala bu'ka kwa Nnu'ngu', aapangite
myanju na mangelongelo maku'lu' kwa bandu.
9 Lakini ngakupitya bandu nsi'si' ngabataukana nakwe Sitefano. Bandu bo baai
munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' yaitanganikwe kwa lina lya "Bandu Ulu" nabembe
baaumi ilambo ya Kilene na Alesandulia na bi'ngi' bu'ka mumili'ma ya Kilikia na Asia.
Bandu bo ngabayendelya taukana na Sitefano.
10 Lakini bankombwili, kwa mwanjaa ya ikima yake na Loo Mpeleteu ywannongoyage
longela.
11 Ngabaapeya mbanje bandu nsi'si', li'nga bakong'ondeli ubu'su' panga, "Tunnyu'wine
Sitefano kaala mayi'gi'yo go kupulu kwa Musa na Nnu'ngu'."
12 Ngabaasopa bandu, api'ndo na balimu ba salya, nabembe ngabammoywa Sitefano
na kumpeleka ku Balasa Liku'lu.
13 Ngabaaleta akong'ondeli ba ubu'su' babaabaite, "Mundu yu' akotokali baya
mayi'gi'yo go kupulu Nyumba ya Nnu'ngu' witu mpeleteu pamope na salya ya Musa.
14 Tunnyu'wine kabaya panga ayu' Yesu ywa ku Nasaleti, alu'a paalabiya pandu
papeleteu no galambwa mimu yatupeyilwe na Musa."
15 Bandu boti babaabile palu' pakitamo sa balasa bammu'nju'li minyo Sitefano,
ngabammona kuminyo yake kugalambwike, kubile kati malaika.

7

Maalo ga Sitefano

1 Bai, Mpi'ndo wa Dini ngannaluya, "Buli mayi'gi'yo ga nga kakape?"
2 Sitefano ngayangwa, "Mwalongo bangu' na mwaakina tati' bangu', munipi'kani!
Nnu'ngu' mwene utukupu, aapiti tati' bitu Bulaimu nsimu wabaabile ku'lu' kunni'ma
wa Mesopotamia. Aai balo amya kukilambo sa Alani,
3 Nnu'ngu' ngammakia, 'Ubu'ke munni'ma wako na waleke alongobo boti, uyende
kunni'ma wanilu'a kulangilya.'
4 Bai, Bulaimu ngabu'ka munni'ma wa Wakaladayo no yenda tama Alani. Bu'ka
pa kiwo sa tati' bake, Nnu'ngu' ngammu'ya na kunneta panni'ma wu'no wamutama
nambi'yambi'.
5 Nnu'ngu' ampeili ulisi wowoti munni'ma wu'no, ata nyo Nnu'ngu' annagi panga
ywembe na lubelekwo lwake baalu'a lisi nni'ma wu'no, na nsimu wo Bulaimu aai ntu'pu'
mwana.
6 Nnu'ngu' ngammakia, 'Lubelekwo lwako lwatama munni'ma wa kigeni, na akwo
baapangilwa abanda no pangilwa manyatau kwa myaka mya nsese.
7 Naalu'a kuusenwa nni'ma wu'lu' wawaalu'a kwapanga abanda. Bu'ka po, baalu'a
bu'ka munni'ma wo na kunikilikitya pandu pano.'

8 Nnu'ngu' ngampeya Bulaimu lilagano na liku'mbi' nga lyaai usaili wake. Naywembe
Bulaimu ngampapa Isaki na kumwina lisu'ba lya nane bu'ka belekwa kwake. Bu'kapo
Isaki ngampapa Yakobi, naywembe Yakobi ngaapapa balu' au'ku' bitu aku'lu' ku'mi na
abi'li', nabembe ngabainilwa na tati' babe Yakobi.
9 "Kwa mwanjaa api'ndo bitu aku'lu', bana ba Yakobi, baammi'ki bwigu nnongo wabe
Yusupu, ngabampi'mi'ya panga mmanda akwo Misili. Lakini Nnu'ngu' aai pamope
nakwe,
10 ngaankosopolya bu'ka mmaule goti gaagapatike, kai' ngaampeya ikima no
yi'ki'ti'lwa paayi'mage nnu'ngi' ya Falao, nkulungwa wa Misili. Falao ammi'i panga
nnyi'mi'li'ki ku Misili na nyumba yake yoti.
11 Bai, ngakupitya njala munni'ma woti wa ku Misili na Kanani, ngaipanga siki ngu'lu'
na kiu'ku'lu' bitu baakombwili pata kilyo sosoti.
12 Yakobi paayu'wine panga kubile na ilyo akwo Misili, ngaatuma bana bake, yani
kiu'ku'lu' bitu, bayende kwo. Awo ngawai mwanja wabe nnongoi.
13 Mumwanja wenebi'li', Yusupu ngailaya kwa alongo bake, na Falao ngaatanga
alongobe Yusupu.
14 Bu'kapo Yusupu ngatuma bandu yenda kwakema tati' bake Yakobi pamope na
alongo bake boti baise ku Misili, nabembe baai mitumbi sabini na tano.
15 Kwa nyo Yakobi aayi'i Misili, kwaawi'li ywembe na bana bake.
16 Yi'ga yabe yaki'li'bu'yilwe Shekemu no sikilwa mulisiko lyaapi'mite Bulaimu, bu'ka
kwa bana ba Hamoli kwa mbanje.
17 "Lakini nsimu wa lilagano lyaapeyilwe Bulaimu bu'ka kwa Nnu'ngu' kauegelya
timya, isabu ya bandu bitu yendeyongeya muno.
18 Nkulungwa ywi'ngi' ywaakotwike kuntanga Yusupu wala abali yake, ngatumbwa
tawala Misili.
19 Aywo nkulungwa ngaakonga bandu ba nni'ma witu, kwatesa api'ndo bitu na
kwaamulisa baataikwe bana ilekeleke, li'nga bawee.
20 Nsimu wo Musa ngawaabelekwile, naywembe aabile mwana nng'olou muno.
Ngalelelwa kwa myei itatu munyumba ya abelei bake.
21 Na pabampikiye panja li'nga awee, biti Falao ngantola na kunnela kati mwana wake.
22 Musa ngayi'ganilwa makowe goti ga ikima ya ku Misili, ngapanga mundu
nkangamau kwa mayi'gi'yo na iyendo.
23 "Musa paaikiye myaka alubaini ngayenda kwatyangilya alongo bake ba ku Isilaili.
24 Ku'lu' ngammona yumo ywabe kabonelwa na Mmisili, ngaankengya na
kunku'mbwa yu'lu' Mmisili na kummulaga kwa kummukiya.
25 Musa aganiage Baisilaili aine bapekwipwa panga Nnu'ngu' ammi'i li'nga
kwakosopolya, lakini bembe baakwipwili.
26 Pammalau' yake Musa ngaakolya Baisilaili abi'li' kabayu'mana, ngapaya kwakenga
kwa kwabakia, 'Mwenga mwabandu, ngita mwengaye mwalongo, mboni mupala
lumiyana?'
27 Lakini yu'lu' ywammonelage nnyine, ngannokolya Musa pambwega kabaya, 'Nyai
ywakubi'i ube wannyi'mi'li'ki au nkengeli witu?
28 Buli upala kunibulaga kati mwaummulige yu'lu' Mmisili liso?'
29 Musa paagayu'wine malongelo go, ngatilya Midiani, kwaatami kati nng'eni
naywembe ngapata bana abi'li'.
30 "Bai, bu'ka pa myaka alubaini pi'ta, malaika ywa Nnu'ngu' ngaampitya Musa
mulubele papipi na kitu'mbi' sa ku Sinai, pakiwi'mbi' sasaabile kakiaka mwoto.
31 Musa paalibweni likowe lyo aatisangala muno, naywembe paaegeli papipi li'nga
alinguli wiso, ngayu'wa lilobe lya Bwana kalibaya,
32 'Nenga ngana Nnu'ngu' ywa api'ndo bako Bulaimu, Isaki na Yakobi.' Musa
ngalendema kwa bwoga na akombwili yendelya lingulya.
33 Apo Bwana ngammakia, 'Uule ilatu yako kwa mwanjaa apo poyi'mi pandu
papeleteu.
34 Kakape nigabweni mateso ga bandu bangu' akwo Misili. Niyu'wine ili'lo yabe nane
nganiulwike li'nga kwakosopolya. Kwa nyo lelo wise, nanenga nilu'a kutuma ku Misili.'
35 "Ayu' nga Musa ywabankani kababaya, 'Nyai ywakubi'i ube wannyi'mi'li'ki na
nkengeli witu?' Aabile ntumilwa na Nnu'ngu' mwene panga nnyi'mi'li'ki na nkosopoli
wabe, kwa ndi'la ya yu'lu' malaika ywaampiti pakiwi'mbi' sakiakage mwoto.
36 Ywembe ngaywaalongwiye Baisilaili bu'ka Misili kapanga mangelongelo na myanju
munni'ma wo, mubaali ya Shamu, na mulubele kwa myaka alubaini.
37 Ayu' nga yu'lu' Musa ywaabakiye Baisilaili, 'Nnu'ngu' alu'a kunsaulyanga nnondoli
ywalandana nanenga bu'ka mulukolo lwinu.'

38 Ata pabaakongolekine ku'lu' kulubele, Musa ngaywaabile pamope nabo au'ku'
bitu na yu'lu' malaika ywaalongei nakwe pakitu'mbi' sa Sinai. Ngaywaapeyi'lwe galu'
mayi'gi'yo ga ukoto, li'nga atupei twenga.
39 "Lakini au'ku' bitu baakani kunnyu'wa Musa, ngabannokolya pambwega no
minyikiya buya kai' Misili.
40 Ngabammakia kai' Aluni, 'Ututengenesi kinnu'ngu' babaalu'a tulongoya mundi'la,
kwa mwanjaa tutangiteli gagampatike aywo Musa ywaatulongwiye bu'ka Misili.'
41 Apo ngabaitengenesya nnu'ngu' ywa likinda lya ng'ombe, ngabalibi'ki'lya na
kulipulaikya kwa mwanjaa lyaai lyengo lya maboko gabe bene.
42 Bai, Nnu'ngu' ngatama kuutalu nabo, na kwaleka bakilikiti ndondwa ya kumaunde,
kati mwaiandikilwe mukitabu sa alondoli ba Nnu'ngu',
'Mwenga mwabandu Baisilaili, buli nenga lili
ywamunipikiage salaka ya inyama
kwa myaka alubaini ku'lu' kulubele?
43 Mwenga mwakitweti kimanda sa nnu'ngu' Moloki,
na inyago ya ndondwa ya nnu'ngu' winu Lefani.
Inyago yamwaipangile ngayamwikilikitya.
Kwa nyo nilu'a kwabi'ngya kuutalu pita Babeli.'
44 "Ku'lu' kulubele api'ndo bitu baabile na ema ya lilagano nkati yake. Na
yatengenesilwe kati Nnu'ngu' mwannagi Musa kwa galu' gaalayilwe.
45 Bu'kapo kiu'ku'lu' bitu baapokangine yi'lu' ema bene na bene mpaka nsimu
wa Yoshua, pabaautweti wu'lu' nni'ma bu'ka kwa bandu ba mili'ma ya bandu
babaabi'ngilwe na Nnu'ngu' nnu'ngi' yabe. Apo lyaatami mpaka nsimu wa Daudi.
46 Daudi ywaapendilwe na Nnu'ngu', nembe annu'bite Nnu'ngu' ywa Yakobi ansengi
po tama.
47 Lakini Selemani ngaywansengile nyumba Nnu'ngu'.
48 "Ata nyo Nnu'ngu' Nku'lu' atamali munyumba yaisengilwe kwa maboko ga bandu.
Kati nnondoli ywa Nnu'ngu' mwaabaite,
49 'Kunani nga kiti'gu' sangu' sa lenji,
na dunia nga pandu po bi'kya magu'lu' gangu'.
Mwalu'a nisengya nyumba kati yaku'?
Au pandu pangu' po pu'mu'lya pabaa kwaku'?
50 Buli maboko gangu' gaumbikeli ili'be ayi' yoti?'
51 "Mwenga mwabandu anonopau! Myoyo na makutu ginu gai kati bandu bangali
Ayahudi. Mwenga kati kiu'ku'lu' binu! Masu'ba goti muntaukya Loo Mpeleteu, kati
mwabaapangite au'ku' binu.
52 Ywaku' kati ya alondoli ba Nnu'ngu', ywangateselwa na kiu'ku'lu' binu? Baatik-
wabulaga balu' babalondwage kwai'mbu' abali yoisa kwa Mwene Aki. Nambi'yambi'
munsongile na kummulaga.
53 Mwenga ngamwamupokile salya yailetilwe kasinu kwo pi'tya malaika, lakini
mwaaiyu'wineli."

Sitefano endabulagilwa

54 Balu' api'ndo ba mukitamo, pabagayu'wine makowe go, baatiusika muno na
kunnyagya mino Sitefano kwa nyongo.
55 Lakini Sitefano abi atwi'li'yilwe Loo Mpeleteu, ngalingulya kunani ngaubona
utukupu wa Nnu'ngu' na Yesu kayi'ma kummalyo ga Nnu'ngu'.
56 Ngabaya, "Mulinge! Nibona kunani kuyu'gwike na Mwana wa Mundu kayi'ma
kummalyo ga Nnu'ngu'."
57 Lakini balu' ba mukitamo ngabaiba makutu gabe no panga ndu'ti kwa makakala na
kunnyingilya kwa pamope.
58 Ngabampiya panja ya kilambo no tumbwa kunku'mbwa maliwe li'nga bammulage.
Balu' babanku'mbwage ngabampeya makoti gabe mwinsembe yumo ywakemelwage
Sauli akamuli.
59 Pabaabi kabanku'mbwa maliwe Sitefano andelu'ba, "Bwana Yesu, wipoki loo
yangu'." 60 Bu'kapo ngakilikita li'la kwa lilobe liku'lu', "Bwana kanewabalangili sambi
yi'!" Bu'ka po baya go, ngayomoka.

8

1 Naywembe Sauli aayi'ki'tile panga Sitefano apalikwa bulagilwa.

Aumini batumbwa teselwa

Lisu'ba li'li'lu'li'lu' aumini ba ku Yelusalemu ngabatumbwa pata mateso maku'lu', aumini boti ngababaganika mu Yudea na Samalia ila atumilwe bai.
2 Bandu babankilikitya Nnu'ngu' ngabansika Sitefano na kunni'lya muno.
3 Lakini Sauli aayendeli kwaalabiya aumini, ngayingya nyumba kwa nyumba na kwaboywa aumini, alwawa na analu'me, kwayi'ya muutabilwe.

Aumini baala Injili ku Samalia
4 Kwa nyo balu' babaabaganike baayi'i pano na palu' ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
5 Naywembe Pilipi ngayenda mukilambo kiku'lu' sa Samalia kwaalya abali ya Kilisitu.
6 Bandu pabannyu'wine Pilipi na kwibona myanju yaaipangite, ngabampi'kania wiso ku'no kababinia limo kwa galu' gaagabaite.
7 Kwa mwanjaa moka gendekwabu'ka bandu baingi ku'no kagapanga ndu'ti, na bambone babaatombolwike na itewe ngabatepulilwa.
8 Kwa nyo ngakubaa na pulaa ngu'lu' mukilambo so.
9 Kwaai na mundu yumo ywakemelwage Simoni, ywaatamage mukilambo si'si'lu'si'lu' bu'ka kwai'mbu', ywembe apangage makowe ga bwabi' na kwapanga bandu ba Samalia basangale, na aipunage panga ywembe mundu nku'lu',
10 bandu boti, api'ndo kwa anangu'ta, baatikumpi'kania kababaya, “Mundu yu' nga galu' makakala ga Nnu'ngu' gagatanganikwe kati, ‘Uweso Nku'lu'.’ ”
11 Ngabanki'ngama, kwa mwanjaa yapite myaka kabansangala kwa bwabi' wake.
12 Lakini bandu pabaamwu'bi'li Pilipi paalage abali inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' na lina lya Yesu Kilisitu, ngababatisilwa, analu'me kwa alwawa.
13 Naywembe Simoni ngau'bi'lya no batisilwa. Nganki'ngama Pilipi kila pandu, kasangala myanju na mangelongelo maku'lu' gaagabweni.
14 Balu' atumilwe babaabile Yelusalemu pabayu'wine panga bandu ba Samalia balipokile Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', ngabaatuma Petili na Yoani bayende kwo.
15 Pabaaikite Samalia ngabaalu'bya aumini bapate kumpokya Loo Mpeleteu,
16 kwa mwanjaa Loo Mpeleteu aai anakwaulukyali ata yumo, ila baatibatisilwe kwa lina lya Bwana Yesu.
17 Bai, Petili na Yoani ngabaabi'kya maboko balu' babaabatisilwe nabembe ngabampokya Loo Mpeleteu.
18 Simoni paabweni bandu kabampokya Loo Mpeleteu kwo bi'ki'lwa moko ga atumilwe, ngapaya kwapeya mbanje kabaya,
19 “Nanenga munipei uweso kati wo, li'nga kila mundu ywanaalu'a kummi'kya maboko gangu', apate pokya Loo Mpeleteu.”
20 Petili ngayangwa, “Mbanje yako ilangamiswe pamope na we, kwa mwanjaa ugania pi'ma upo ya Nnu'ngu' kwa mbanje!
21 Wenga ntu'pu' aki yoyoti mulyengo li'no, kwa mwanjaa mwoyo wako ubile na ulau nnu'ngi' ya Nnu'ngu'.
22 Bai, ugalambuke bu'ka mumasambi na unnu'be Bwana naywembe aakombwa kukusamya awo ulau waubile nawo mumwoyo wako.
23 Kwa mwanjaa nibweni panga wenga ubi na bwigu na wantabilwe wa sambi.”
24 Apo Simoni ngayangwa, “Munilu'bi kwa Bwana, li'nga ago gamugabaite gaakanekunipitya.”
25 Bu'ka pa Petili na Yoani piya ukong'ondeli wabe no ala mayi'gi'yo ga Bwana, ngababuya ku Yelusalemu. Pabaabi kababuya ngabaala abali inannoga ya Yesu muilambo yambone ya Samalia.

Pilipi ammatisa mpi'ndo nng'wambende yumo ywa Isiopia
26 Malaika ywa Bwana ngammakia Pilipi, “Uyende lwingo lwa kusi muyi'lu' ndi'la ya mulubele yaibu'kya Yelusalemu li'nga Gasa.”
27 Bai, Pilipi ngaibi'ka wiso no yabwa mwanja, paabile mundi'la ngakwembana na nng'wambende ywa Isiopia, ywaai mpi'ndo nku'lu' mwene utawala wa mabi'ko goti ga Kandake, Malikia wa Isiopia. Aywo nng'wambende aayi'i Yelusalemu li'nga kunkilikitya Nnu'ngu'.
28 Naywembe paabile mumwanja wo buya kaya, aai mummutuka wake kasoma kitabu sa nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya.
29 Loo Mpeleteu ngammakia Pilipi, “Uyende ku'lu' kummutuka, ukatame papipi nawo li'nga waalongwane nawo.”
30 Pilipi ngaubutukya wu'lu' mmutuka, ngannyu'wa yu'lu' mundu kasoma kitabu sa Nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya. Pilipi ngannaluya, “Ugatangite buli ago gausoma?”
31 Yu'lu' nng'wambende ngabaya, “Nilu'atangabuli pangali mundu kuniawanikiya?” Bu'kapo ngankoka Pilipi li'nga au'bu'ke no tama pamope nakwe.

32 Na kipungu sa Maandiko Mapeleteu sasomage nga si'no,
“Apelekilwe kati ngondolo ywayenda sinjilwa,
kati mwana ngondolo mwatama liki nnu'ngi' yake ywembe ywakata manyoya. Kwa nyo ayu'gwili nkano wake.
33 Aateisika no yimilwa aki yake,
bwu'mi wake ubu'yilwe mudunia, kwa nyo ntu'pu' ywakombwa awana bu'kana na lubelekwo lwake.”
34 Yu'lu' nng'wambende ngannaluya Pilipi, “Sondesonde unibakiye, nnondoli ywa Nnu'ngu' yu' alongelya kwa abali yake mwene au abali ya mundu ywi'ngi'?”
35 Bai, Pilipi ngatumbwa tumya pandu papalu'palu' pa Maandiko Mapeleteu, na kumwawanikiya abali inannoga ya Yesu.
36 Pabaabi balo kabayendelya na mwanja, baaikite pandu pene masi', na aywo mpi'ndo ngabaya, “Pandu pano paina masi', buli kubile na kili'be sosoti sakilu'a nipanga kanenibatisilwe?”
38 Nng'wambende ngayi'mika wu'lu' mmutuka, ngabauluka mumasi' boti abi'li', Pilipi ngammatisa.
39 Pabaapitike mumasi', papalu'palu' Loo ywa Bwana ngammu'ya Pilipi, yu'lu' nng'wambende amwenili kai', lakini ngayendelya na mwanja wake kwo napusika muno.
40 Pilipi aaimuki abile mukilambo sa Azoto. Bu'kapo ngapi'ta muilambo yoti kaala abali inannoga, mpaka paaikite mukilambo sa Kaisalia.

9

U'bi'lya kwa Sauli
(Mako 22:6-16, 26:12-18)
1 Pamasu'ba go Sauli aabile balo kayendelya yogoya bulaga banamasi' ba Bwana. Ngannyendelya Mpi'ndo Nku'lu' wa dini,
2 ngalu'ba apeyelwe balua yailu'a kunnaya munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Kiyahudi ku'lu' Damasiko, li'nga mana aakwembite kwo alwawa au analu'me babaki'ngama Ndi'la Yo, aatabe na kwaleta ku Yelusalemu.
3 Paabile balo mumwanja papipi no ika Damasiko, papalu'palu' bweya bu'ka kunani ngaummulikya mwoti.
4 Ngatu'la pai', ngayu'wa lilobe kalimmakia, “Sauli, Sauli! Mboni wendanitesa?”
5 Naywembe ngalaluya, “Wenga wanyai Bwana?” Li'lu' lilobe ngaliyangwa, “Nenga ngana Yesu ywaunitesa.
6 Lakini nambi'yambi' ukatuke uyingi mukilambo, na kwo waabakiyilwa saupalikwa panga.”
7 Balu' bandu babaai mumwanja pamope na Sauli baatiyi'ma na baabile ntu'pu' lyo baya kwa mwanjaa baayu'wine lilobe, lakini baamwenili ywalongelage.
8 Sauli aatiyi'ma bu'ka palu' pai' na paapayite banjwa minyo gake, aakombwili kukibona kili'be sosoti. Bai ngabankamwa luboko na kunnongoya mpaka Damasiko.
9 Naywembe kwa masu'ba gatatu aaloili, aalileli wala nywa kili'be sosoti.
10 Akwo Damasiko kwaabile na mwanamasi' yumo lina lyake Anania. Bwana ngammakia mumakowe gayambi', “Anania!” Ngayangwa, “Nenga pano, Bwana.”
11 Bwana ngammakia, “Uyende musimbasimba yaikemelwa ‘Ntawaliya’ ukayingi nkati ya nyumba ya Yuda amo ukannokikiye mundu ywa mukilambo sa Taliso ywakemelwa Sauli. Wankolya kalu'ba,
12 Kwa mwanjaa endalu'ba na aamweni mumakowe gayambi' mundu ywakemelwage Anania kaisa na kummi'kya maboko kunnu'bya, li'nga apate lola kai'.”
13 Anania ngayangwa, “Bwana niyu'wine bu'ka kwa bandu baingi abali yambone bu'kana na mundu yu' na maakau gake goti gaapangile bandu bako akwo ku Yelusalemu.
14 Naywembe aisi pano Damasiko abi na amuli bu'ka kwa api'ndo ba dini, li'nga aaboywe boti babatambwa lina lyako.”
15 Lakini Bwana ngammakia Anania, “Uyende bai, kwa mwanjaa mundu yu' nitikunsawa li'nga kunitumikiya, na aale lina lyangu' kwa bandu bangali Ayahudi, akulungwa babe na kwa Isilaili.
16 Nanga namwene nilu'a kunnaya mwaapalikwa teselwa kwa kitumbu sangu'.”
17 Bai, Anania ngayenda yingya munyumba yaabile Sauli, ngammi'kya maboko panani yake na kummakia, “Wa Sauli, Bwana Yesu ywaakupiti mundi'la koisa ku'no, anitumike kasako li'nga upate lola kai' no twi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu.”
18 Papalu'palu' ili'be yaibile kati makabanda ga omba ngagatu'mbu'ka bu'ka muminyo ga Sauli, ngapata lola kai'. Ngayi'ma no batisilwa.

19 Bu'kapo ngalya no pata makakala kai'.

Sauli endaala akwo Damasiko

Sauli ngatama masu'ba nsi'si' pamope na banamasi' akwo Damasiko.
20 Bu'kapo aatumbwi ala mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' panga, “Yesu nga mwana
wa Nnu'ngu'.”
21 Bandu boti babannyu'wine Sauli ngabansangala no baya, “Mundu yu' kanga
yu'yu'lu'yu'lu' ywaabulige balu' babaabile kabalu'ba kwa lina lya Yesu ku'lu' Yelusalemu?
Kai' aaisi pano kabinia kwaboywa bandu ba na kwapeleka kwa api'ndo ba dini?”
22 Sauli aayendeli pata makakala mumaalo gake panga Yesu nga Kilisitu. Ayahudi ba
ku Damasiko baatisengemwanika muno.
23 Bu'ka pa masu'ba gambone pi'ta, Ayahudi ngabapanga ndi'la ya kummulaga Sauli.
24 Lakini Sauli ngakwipwa makowe gababiniage. Ayahudi baabile kabali'ndi'la
milyango yoti ya pakilambo so kilo na mutwekati pala bammulage.
25 Lakini lisu'ba limo kilo banamasi' bake ngabannyi'ya mukitu'ndu' na kumuuluya
pi'tya palipoyo lya mukingu'mbi'.

Sauli abuyangania Yelusalemu

26 Sauli paaikite Yelusalemu ngapaya lu'mbana na banamasi', lakini boti ngabannyo-
gopa, kwa mwanjaa bammwu'bi'lili panga kakape naywembe aabile mwanamasi'.
27 Lakini Balanaba ngantola kumpeleka kwa balu' atumilwe, ngaawanikiya Sauli
mwaamweni Bwana mundi'la na mwaalongei nakwe na mwaalike lina lya Yesu akwo
Damasiko wangali bwoga.
28 Kwa nyo Sauli ngatama pamope nabo akwo ku Yelusalemu ku'no kaala liyi'gi'yo lya
Bwana wangali bwoga.
29 Kai' aatilongela no taukana na Ayahudi babalongelage Kigiliki, lakini bembe
baapayite kummulaga.
30 Balu' aumini pabaakwipwile likowe lyo ngabantola Sauli kumpeleka Kaisalia,
ngabannekekeya ayende Taliso.
31 Nsimu wo aumini ngababa na amani mu Yudea yoti, Galilaya na Samalia.
Lyaatisengelwa no ku'la kwa kunkilikitya Bwana no yongekeyelwa bandu no yi'yi'lwa
Loo Mpeleteu.

Ainea endatepulwa

32 Bai, Petili paabile mumwanja aapi'ti muilambo mbali'mbali', yenda kwatyangilya
bandu ba Nnu'ngu' babatamage akwo Lida.
33 Akwo ankwembite mundu yumo ywakemelwa Ainea, ywembe aai ntomboloka kwa
myaka minane, aakombwili kakatuka pakindanda.
34 Bai, Petili ngammakia, “Ainea, Yesu Kilisitu endakutepwa, ukatuke utandike
kindanda sako.” Popopo Ainea ngakatuka.
35 Bandu boti ba Lida na ba munkanya wa Saloni pabaamweni Ainea katyanga,
ngabanng'alambukya Bwana.

Dolikasi endatepulwa

36 Akwo Yopa kwaabile na mwanamasi' yumo nnwawa lina lyake Tabita, kwa Kiyunani
Dolikasi, lilombolya mbala. Aabile kapanga manogau na kwayangatiya aki'ba.
37 Nsimu wo ngaminya no waa. Bandu ngabaugu'lwa wu'lu' ntwi na kuubi'ka
musumba sa golopwa.
38 Kwa mwanjaa kilambo sa Lida sabile papipi na kilambo sa Yopa, banamasi'
pabaayu'wine panga Petili aabile ku'lu', ngabaatuma bandu abi'li' bakammakie, “Sonde
li'li'li', wise ku'no kasitu kiyu'ngu'ya.”
39 Kwa nyo Petili ngayenda nabo, naywembe paaikite, ngabampeleka mpaka munngati
mwabaugonjike wu'lu' ntwi. Alwawa awi'li'ka baingi, baanti'li'tike Petili ku'no kabali'la
no laya makoti na magu'bo gaasonile Dolikasi paabile nkoti.
40 Petili ngaapiya panja bandu boti, bu'kapo ngakilikita lu'ba. Ngaugalambukya wu'lu'
ntwi ngabaya, “Tabita, ukatuke.” Ngabanjwa minyo gake na paamweni Petili, ngatama.
41 Petili ngannyangatiya kunkatuya kwa kunkamwa luboko, apo ngaakema balu'
aumini na balu' awi'li'kwa babaabile nkati yabe, na kwakamukiya ai nkoti.
42 Abali yo ngaitanganikwa pandu poti pa Yopa, na bandu baingi ngabammu'bi'lya
Bwana.
43 Petili aatami Yopa kwa masu'ba maingi kwa mundu yumo ntengenesi ywa maki'ngo,
ywakemelwage Simoni.

10

Petili na Koloneli

1 Kwaai na mundu yumo ywangali Nnyahudi akwo ku Kaisalia ywakemelwage
Koloneli mpi'ndo ywa kipi'nga simo sa yesi sakikemelwa "Kipi'nga sa Italia."
2 Aai mundu ywabiniage kunkilikitya Nnu'ngu' ywembe na alongo bake boti.
Apangage gambone kwayangatiya aki'ba ba Kiyahudi na abi kasali kila lisu'ba.
3 Kayika saa tisa pipi na kitamwiyo, aamweni mpu'la mumakowe gayambi' malaika
ywa Nnu'ngu' kayingya nnyumba na kummakia, "Koloneli!"
4 Koloneli ammu'nju'li minyo aywo malaika kwo yogopa ngammakia, "Kubile na ki'li'
wa Mukoo?" Aywo malaika ngammakia, "Nnu'ngu' apokile sala na salaka yako kwa
aki'ba wala akulibalyali.
5 Bai, nambi'yambi', watume bandu kukilambo sa Yopa bakankeme mundu yumo
ywakemelwa Simoni, kwa lina li'ngi' Petili.
6 Ywembe nng'eni ywa mundu yumo lina lyake Simoni, ywatengenesa maki'ngo na
nyumba yake ibile kumbwani."
7 Aywo malaika ywaalongei go paabu'i, Koloneli aakemite atumisi abi'li' bannyumba
babau'bi'li'ka na yumo ywa asikali bake babankilikitya Nnu'ngu',
8 na payomwi kwaawanikia makowe goti ngaatuma yenda Yopa.
9 Pammalau' yake, abo bandu atatu babi balo mumwanja kabaegelya ika Yopa, Petili
au'bwike pamwagala wa golopwa muntwekati li'nga sali.
10 Amminyike njala ngatamania pata kilyo. Kilyo pakibi'ki'lwage wiso aagabweni
makowe gayambi'.
11 Aakubweni kunani kuyu'gu'likwe na kili'be kati suka ngu'lu' kaiuluyilwa pai'
ikamulilwe mumipembo yake nsese.
12 Nkati ya suka yo kwaai na kila lukolo lwa inyama, bene magu'lu nsese, mang'ambo
na iyuni.
13 Ngayu'wa lilobe kalimmakia, "Petili, ukatuke ui'se, ulye!"
14 Petili ngayangwa, "Lili Bwana, nenga napayali katu kili'be sosoti sakikanilwa na
Nnu'ngu'."
15 Li'lu' lilobe ngaliyu'wanika kai' kalimmakia, "Kenewikeme mwilo ili'be yaipeleteyilwe na Nnu'ngu'."
16 Likowe li'no lyapangike mala itatu, bu'kapo yi'lu' suka ngaiki'li'bu'kya kunani.
17 Petili paabile balo kasangala kikomeko sa makowe gaagabweni, balu' bandu
babaatumilwe na Koloneli, pabaitangite nyumba ya Simoni, baaikite paniango nniango
nku'lu' wa panja.
18 Ngabapanga u'li no laluya, "Buli kubile na nng'eni mono ywakemelwa Simoni
Petili?"
19 Petili aabile balo kagagania galu' makowe gayambi', apo Loo Mpeleteu ngammakia,
"Pi'kania! Kubile na bandu atatu pano bendakupala.
20 Weli kiyu'ngu'ya wala kaneuyogope longwana nabo kwa mwanjaa natumike
nenga."
21 Bai, Petili ngaelya ngaabakia abo bandu, "Nenga nga ywamunipala. Kwa mwanjaa
ki'li' mwisile?"
22 Bembe ngabannyangwa, "Asikali mpi'ndo Koloneli ywembe mundu nnogau ywankilikitya Nnu'ngu', mwene isima nnu'ngi' ya Ayahudi boti, atetutuma. Abakiyilwe na
malaika mpeleteu akukemi kasake li'nga api'kani sopala kummakia."
23 Petili aakemi nnyumba ngaapeya pandu po gonja kilo si'lu'.
Pammalau' yake Petili aatumbwi mwanja pamope nabo, na aumini bi'ngi' ba Yopa
baatilongwana nakwe.
24 Lisu'ba lyenebi'li' lyake baaikite Kaisalia. Koloneli, alongo na mambwiga bake ba
pamwoyo baai kabanni'nda Petili.
25 Petili paabile kayingya, Koloneli aapitike panja kumpokya, ngakilikita nnu'ngi' yake
no yinama kwa kunkilikitya.
26 Lakini Petili aatikuntu'ndu'bi'ya Koloneli kabaya, "Yi'ma, kwa mwanjaa nenga na
mundu bai."
27 Petili aayendeli longela na Koloneli ku'no kabayingya munyumba mwabaakwembite
bandu baingi bakongolekine.
28 Petili ngaabakia, "Mwenga mwabene mutangite panga Nnyahudi ywoywoti
akanikiyilwe na salya ya dini yake tama pamope wala tyangilyana na bandu bangali
Ayahudi. Lakini Nnu'ngu' anibakiye kanening'aniye panga kubile na mundu ywoywoti
ywakanilwa na Nnu'ngu' au nsapu.

29 Kwa mwanjaa nyo, pamungemite niisi wangali kana, bai ninnaluyanga mwanjaa
ki'li' mungemite?"
30 Koloneli ngabaya, "Masu'ba gatatu gagapite saa kati yi'no, saa tisa pipi na kitamwiyo
naabile kanisali kasangu'. Niimukya mundu ywaweti ngu'bo inammelemetya aayi'mi
nnu'ngi' yangu',
31 ngabaya, 'Koloneli! Sala yako na salaka yako kwa aki'ba iyi'ki'tilwe na Nnu'ngu'.
32 Untume mundu Yopa akankeme mundu yumo ywakemelwa Simoni, kwa lina li'ngi'
Petili. Ai munyumba ya Simoni ywatengenesa maki'ngo papipi na baali.'
33 Kwa nyo nakulagi uyu'mbi'ti'ke isa, nawenga unogiye. Nambi'yambi' twenga tubile
nnu'ngi' ya Nnu'ngu' pi'kania sosoti saalu'a kukuamulisa Bwana longela."

Maalo ga Petili

34 Apo Petili ngabaya, "Nambi'yambi' nitangite panga kakape Nnu'ngu' abawali.
35 Mundu ywa nni'ma wowoti ywankilikitya Nnu'ngu' no panga gagabile manogau
endayi'ki'ti'lwa.
36 Li'no nga li'lu' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' lyaapeleki Baisilaili, kaalya abali inannoga
yaileta amani kwa ndi'la ya Yesu Kilisitu nga Bwana wa boti.
37 Mwenga mutangite likowe lyalyaapitike munni'ma woti wa Ayahudi tumbulya ku
Galilaya bu'ka pa wu'lu' ubatiso waalage Yoani.
38 Nnu'ngu' ansawi Yesu wa ku Nasaleti kwa lyengo lyake kwa kummiminikia Loo
Mpeleteu na makakala. Nnu'ngu' abi pamope nakwe, ywembe aayi'i ku'no na akwo
kapanga ganannoga na kwatepwa boti babaabonelilwe na Ibilisi.
39 Twenga nga twaakong'ondeli ba makowe goti gagapangilwe munni'ma wa Ayahudi
na ku Yelusalemu. Baatikummulaga kwa kummamba munsalaba.
40 Lakini Nnu'ngu' aatikunnyu'ya lisu'ba lyenetatu, ngannaya kwa bandu,
41 kwa bandu boti lili, ila kwa balu' baasawile Nnu'ngu' babe akong'ondeli bake, yani
twenga twatulile no nywa pamope nakwe bu'ka po yu'ka kwake kuuwi'li.
42 Atuamulise tuale kwa bandu boti no kong'ondya panga ywembe nga ywasaulilwe
na Nnu'ngu' abe nsenuli wa akoti na babawile.
43 Alondoli boti ba Nnu'ngu' baatikong'ondelya panga kila mundu ywamwu'bi'lya
aasamilwa masambi gake goti kwa lina lyake."

Koloneli na alongo bake bampokya Loo Mpeleteu

44 Petili paabile balo kalongela mayi'gi'yo go, Loo Mpeleteu aatikwaulukya boti
babaabile kabapi'kania makowe go.
45 Balu' Ayahudi aumini babaaisi pamope na Petili bu'ka Yopa baatisangala panga
Nnu'ngu' aamiminikie Loo Mpeleteu ata bandu bangali Ayahudi,
46 kwa mwanjaa baabayu'wine kabalongela kwa luga yayambi' kabankwi'ya Nnu'ngu'.
Apo Petili ngabaya,
47 "Bandu ba bampoki Loo Mpeleteu kati twenga twabene mwatwaampokile. Buli,
kubile na ywoywoti ywalu'a kombwa kwakanikiya kanebabatisilwe kwa masi'?"
48 Bai, ngaamulisa babatisilwe kwa lina lya Yesu Kilisitu. Bu'kapo ngabannu'ba atame
nabo kwa masu'ba masene.

11

Abali ya Petili kwa aumini ba ku Yelusalemu

1 Atumilwe na alongo aumini ku'lu' ku Yudea baayu'wine panga bandu bangali
Ayahudi baai kabalipokya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
2 Bai, Petili paaki'li'bwike ku Yelusalemu, balu' Ayahudi aumini babaapendi bandu
bangali Ayahudi bainilwe li'nga babe Ayahudi, bammi'ki lukoolo kababaya,
3 "Wenga uyi'i tama na bandu bangainilwa na ata ulile nabo nkungu gumo!"
4 Apo Petili ngaawanikia makowe goti gagapangilwe kwa kindonda.
5 "Lisu'ba limo panabile kanisali kukilambo sa Yopa naagabweni makowe gayambi'
kili'be kati suka ngu'lu' kaiuluyilwa pai' bu'ka kunani, ikamulilwe mipembo yake nsese,
yabi'kilwe mbwega yangu'.
6 Natilingia nkati nganiibona inyama yene magu'lu' nsese, inyama ya mmwitu,
mang'ambo, na iyuni.
7 Bu'kapo nganiyu'wa lilobe kalinibakia, 'Petili, ukatuke ui'se, ulye.'
8 Lakini nenga nganibaya, 'Lili ata pasene Bwana, kwa mwanjaa sosoti sakikanilwa
na Nnu'ngu' kinayingyali katu munkano wangu'.'
9 Li'lu' lilobe ngaliyu'wanika kai' bu'ka kunani, 'Kanewikeme mwilo ili'be yaipeletiye
Nnu'ngu'.'
10 Likowe lyo lyapangilwe mala itatu, na kuundi'la yoti yaki'li'bu'yilwe kunani.

11 “Popopo bandu atatu babaatumilwe kasangu' bu'ka ku Kaisalia, baaikite pansengo
panitamage.
12 Loo aanibakie niyende pamope nabo pangali yogopa. Bano alongo aumini sita
baalongwaniye nanenga yenda ku Kaisalia na kwo twayingi pansengo wa Koloneli.
13 Ywembe atuawanikiye mwaamweni malaika ywayi'mi nnyumba yake na kum-
makia, ‘Untume mundu Yopa akankeme mundu yumo ywakemelwage Simoni, kwa lina
li'ngi' Petili.
14 Ywembe alu'a kubakia mayi'gi'yo gagaakupanga wenga na alongo bako boti
mukosopolelwe.’
15 Na panaatumbwi longela bai, Loo Mpeleteu aatikwaulukya kati mwaatuuluki
twenga patumbu.
16 Apo naaku'mbu'ki galu' mayi'gi'yo Bwana gaalongei, ‘Yoani aabatisike kwa masi',
lakini mwenga mwalu'a batisilwa kwa Loo Mpeleteu.’
17 Bai, manaitei Nnu'ngu' aapei kai' bandu bangali Ayahudi upo yi'yi'lu'yi'lu' yaatupei
twenga patwaamwu'bi'li Bwana Yesu Kilisitu, buli, nenga nanyai ata nipaye kuntaukya
Nnu'ngu'?”
18 Pabagayu'wine go, baulei ntau na bankwi'yite Nnu'ngu' kababaya, “Nnu'ngu' apei
bandu bangali Ayahudi uweso wa kunng'alambukya bapate ukoti!”

Aumini ba ku Antiokia

19 Bu'kana na ngu'su'mbu' yayaapitike paabulagilwe Sitefano, aumini baatisen-
gemwanika. Bi'ngi' baayi'i mpaka Foinike, Kuplo na Antiokia kabaala li'lu' liyi'gi'yo kwa
Ayahudi bai.
20 Lakini aumini bi'ngi' bababu'kite Kuplo na Kulene baayi'i Antiokia kabaala abali
inannoga ya Bwana Yesu kwa bandu bangali Ayahudi.
21 Nnu'ngu' aatikwayangatiya na bandu baingi baatiu'bi'lya na kunng'alambukya
Bwana.
22 Abali ya likowe lyo yayu'wanike kwa balu' aumini ba ku Yelusalemu. Kwa nyo
ngabantuma Balanaba ayende Antiokia.
23 Paaikite kwo na kummona Nnu'ngu' mwaapeile ngu'ngu' balu' bandu, aatipulaika
na kwakong'ondelya boti batame muukakape kwa Bwana kwa myoyo yabe yoti.
24 Balanaba aai mundu nnogau ywatwi'lile Loo Mpeleteu na imani, kwa nyo lipi'nga
liku'lu' lya bandu lyanng'alambuki Bwana.
25 Bu'kapo Balanaba aayi'i kilambo sa Taliso kumpala Sauli.
26 Paampatike, annetike Antiokia. Nabembe boti abi'li' bakwembanage na balu'
aumini kwa mwaka woti kabayi'gana lipi'nga liku'lu' lya bandu. Akwo Antiokia nga
kwabaatumbwi banamasi' kemelwa “Akilisitu”.
27 Nsimu wowowo, alondoli ba Nnu'ngu' baeleli ku Antiokia bu'ka ku Yelusalemu.
28 Bai, yumo ywabe ywakemelwa Agabo aatiyi'ma na kwa uweso wa Loo Mpeleteu
ngalondwa panga kwalu'a baa njala ngu'lu' munni'ma woti. Njala yo yapitike nsimu wa
utawala wa Klaudio.
29 Balu' banamasi' ngabaamwa panga kila mundu yumo apeleke kili'be bu'kana na
uweso wake li'nga kwayangatiya balu' alongo aumini babaabile kabatama ku Yudea.
30 Bai, ngabapanga nyo na kwapeya Balanaba na Sauli mbanje yo baikiye kwa api'ndo
ba kanisa lya Yelusalemu.

12

Kanisa lyendabonelwa muno

1 Pamasu'ba galu', nkulungwa Helode aatumbwi kwatesa aumini bi'ngi' babe.
2 Aamulise Yakobi nnunawe Yoani abulagilwe kwa lipanga.
3 Paabweni panga kyendo so satikwapulaisa Ayahudi, ngammoywa kai' Petili. Aso
saapangilwe nsimu wa si'li'ku'si'li'ku' ya makati gangalu'la yaapangilwe na Ayahudi
yaikemelwage Pasika.
4 Bu'ka po boyolwa, Petili aabi'kilwe munyumba ya atabilwe pai' ya uli'nda wa ipi'nga
nsese ya asikali nsese nsese. Helode aapalike ampiye pabandu bu'ka pa si'li'ku'si'li'ku'
ya Pasika li'nga asenulwe.
5 Bai, Petili paabile muutabilwe, aumini baai kabannu'bya kwa Nnu'ngu' kwa mwoyo
wangali totokelwa.

Malaika ampiya Petili muutabilwe

6 Kilo so yumukya lisu'ba li'lu' lya Helode kumpiya Petili li'nga senulwa, Petili
aabile agonjike pakatikati ya asikali abi'li'. Aai atabilwe pingwi ibi'li' na ali'ndi'li baai
kabali'ndi'la niango wa nyumba ya atabilwe.
7 Imukya, malaika wa Bwana aayi'mi papipi nakwe na bweya waatimulika musi'lu'
sumba sa atabilwe. Malaika ngaantikatika mumbau kunnyumuya kabaya, "Ukatuke
kiyu'ngu'ya!" Na yi'lu' pingwi yabantabike mmoko kaiti'kwanika no tu'mbu'kya pai'.
8 Malaika ngammakia, "Witabe lunga lwako, uwale ilatu yako." Ngapanga nyo.
Bu'kapo aywo malaika ngammakia, "Uwale nganju yako, ungi'ngame."
9 Petili nganki'ngama panja, lakini aatangiteli kati ago gagapangilwe na aywo malaika
gaai ga kakape, akitage alota maloto.
10 Baapite kili'ndi'lo sa kumbito na senebi'li', bu'kapo ngabaika paniango wa kyu'ma
woyingilya pakilambo. Awo niango wayu'wike wene nabembe ngabapita panja.
Ngabatyanga mundi'la yimo, kwa kiimuimu yu'lu' malaika nganneka Petili kisake.
11 Apo Petili ngapakwipwa gagapitike ngabaya, "Nambi'yambi' nitangite panga kakape
Bwana antumike malaika wake anikosopoli mmoko ga Helode na bu'ka mumakowe galu'
goti bandu ba Isilaili gabalolelage."
12 Paagakwipwi go aayi'i ntawalia mpaka kasake Malia mau' bake Yoani Maluko. Amo
baai bandu baingi bakongolekine kabasali.
13 Petili aapangite u'li paniango wa panja na ntumisi yumo mwi'nja ywakemelwa Loda,
aayi'i paniango yi'ki'ti'a.
14 Aywo mwi'nja paakwipwi panga lilobe lya Petili ngapulaika muno ata paali po
kuuyu'wa gu'lu' niango aabutuki nnyumba na kwabakia panga Petili ayi'mi panja
paniango.
15 Ngabammakia yu'lu' mwi'nja, "Wina lilalu'!" Lakini ywembe ngakong'ondelya
panga yai kakape. Nabembe ngabammakia, "Aywo malaika wake."
16 Petili aai kayendelya panga u'li. Kuundi'la bayu'wi niango, pabaamweni ngabasan-
gala.
17 Petili aalangi luboko batame liki, ngaawanikia Bwana mwampiyike munyumba ya
atabilwe. Bu'kapo ngaabakia, "Bapiye abali ya likowe lyo kwa Yakobi na balu' alongo
aumini bi'ngi'." Bu'kapo ngayenda pandu pi'ngi'.
18 Pakusile malango ga balu' asikali gaatiyelenganika kwa galu' gagampatike Petili.
19 Helode aamulise upangilwe nsakata lakini baakombwili kumpata. Kwa nyo
aamulise balu' asikali balaluyilwe no piya amuli babulagilwe. Bu'kapo ngabu'ka ku
Yudea, yenda Kaisalia kwaatami.

Kiwo sa Helode

20 Helode aatikwausikya munomuno bandu ba Tilo na Sidoni. Kwa nyo bembe
baampeleki asenga. Nabembe baakombwi kumpata wi'ti' Bulasito ayangatiye. Bulasito
aai nnyi'mi'li'ki nku'lu' wa nyumba ya nkulungwa. Bu'kapo ngabannu'ba Helode
baawane li'nga kube na amani, kwa mwanjaa nni'ma wabe wau'bi'li nni'ma wa
nkulungwa kwa kilyo.
21 Lisu'ba limo lyalyasaulilwe Helode aawati ngu'bo ya kikulungwa no tama pakiti'gu'
sake, ngaalya bandu.
22 Balu' bandu baampangi ndu'ti ya si'li'ku'si'li'ku' kababaya, "Li'no, lilobe lya nnu'ngu',
lya mundu lili."
23 Popopo malaika wa Bwana nganku'su'mbwa Helode kwa mwanjaa ampeili Nnu'ngu'
ayo sipwa. Ngapata utamwe wa ntuli, ngawaa.
24 Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' ngalibamba no ku'la.
25 Balanaba na Sauli pabayomwi lyengo lyabe ku Yelusalemu, baki'li'bu'ki ku Antiokia,
ngabalongwana na Yoani Maluko.

13

Balanaba na Sauli bendasaulilwa no tumilwa

1 Mukanisa lya Antiokia kwaabile na bandu bi'ngi' babaabile alondoli ba Nnu'ngu' na
balimu, nkati yabe baabile Balanaba, Simoni ywakemelwage Mpili, Lukio wa Kulene,
Manaeni ywaalelilwe pamope na nkulungwa Helode, na Sauli.
2 Pabaabile kabankilikitya Bwana no punga, Loo Mpeleteu ngabaya, "Munibauli
Balanaba na Sauli kwa lyengo lyanaakemile."
3 Bai, bu'ka po yendelya sali no punga ngabaabi'kya moko panani yabe li'nga Nnu'ngu'
ayali, ngabaaleka bayende.

Atumilwe bendaala ku'lu' Kuplo

4 Bai, Balanaba na Sauli pabatumilwe na Loo Mpeleteu, batielya mpaka kukilambo sa
Seleukia bu'ka kwo bau'bwike meli mpaka kisiwa sa Kuplo.
5 Pabaaikite kilambo sa Salami baalike liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' mumayumba ga
kunnu'ba Nnu'ngu' ga Ayahudi. Yoani Maluko aai nnyangatiyi wabe.
6 Pabaayomwi pi'ta pakatikati ya kisiwa mpaka Pafo ngabammona mundu yumo
mwabi', ywaiku'pi'ki'yage panga nnondoli, aai Nnyahudi lina lyake Baliyesu, kwa Kigiliki
Elima.
7 Ayu' aai pamope na Selgio Pauli, mpi'ndo ywa palu' pakisiwa ywaabile mundu
mwene malango. Selgio Pauli aatikwakema Balanaba na Sauli li'nga aliyu'we liyi'gi'yo
lya Nnu'ngu'.
8 Lakini aywo mwabi' Elima, aapayike kwataukya li'nga aywo mpi'ndo ywa kisiwa
akaneu'bi'lya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
9 Bai, Sauli ywakemelwage Pauli, abile ntwi'lya Loo Mpeleteu aatikummu'nju'lya
minyo aywo mwabi',
10 kabaya, “Wankongi nku'lu' na wammu'su'bu'su'! Wenga nga wamwana wa Ibilisi na
wandumu kwa kila kili'be sakibile kinogau! Ukotokali ata paya kugatindigana mayi'gi'yo
ga Bwana gagagolokile.
11 Nambi'yambi' makakala ga Bwana galu'a kupwatya, ulu'a baa wambulibuli na
wakombwali lola bweya wa lisu'ba kwa masu'ba.” Popopo kila kili'be ngakipanga
kati lipundugulu na lubi'ndu' kwa ywembe, ngatumbwa yenda ku'no na kwo kampala
mundu ywa kunkamwa luboko annongoye.
12 Yu'lu' mpi'ndo ywa kisiwa paagabweni go, ngau'bi'lya, kwa mwanjaa asangalage
mayi'gano gaagayu'wine kwa Bwana.

Balanaba na Pauli kukilambo sa Antiokia Pisidia

13 Bu'ka Pafo, Pauli na aine bau'bwike meli yenda mpaka Pelga ku Pamfilia, lakini
Yoani Maluko aatikwaleka ngaki'li'bu'ka ku Yelusalemu.
14 Bembe baayendeli na mwanja bu'ka Pelga mpaka kilambo sa Antiokia Pisidia.
Baayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi paliikite lisu'ba lya Sabato yabe,
ngabatama.
15 Pabayomwi soma mayi'gi'yo bu'ka mukitabu sa salya ya Musa na maandiko ga
alondoli ba Nnu'ngu', api'ndo ba yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' bantumike mundu
aalu'be panga, “Mwalongo, mana mubile na likowe lya kwabakia bandu li'nga kwasenga,
mubaye.”
16 Bai, Pauli aatiyi'ma ngaapu'ngya luboko no baya, “Mwabandu ba Isilaili na mwaboti
mwamunkilikitya Nnu'ngu', mupi'kaniange.
17 Nnu'ngu' ywa Isilaili aatikwasawa kiu'ku'lu' bitu babe nni'ma nku'lu' pabaabile
kuugeni ku'lu' Misili. Ngaakosopolya kwo kwa uweso wake nku'lu'.
18 Atikwakomeya kwa myaka alubaini ku'lu' kulubele.
19 Paagalangamise makabila saba ga nni'ma wa Kanani, ngaapeya abo bandu bake
wu'lu' nni'ma ube mali yabe.
20 Makowe aga goti gapangilwe nkati ya myaka 450.
“Bu'kapo ngaapeya asenuli baalongoye mpaka nsimu wa nnondoli ywa Nnu'ngu'
Samweli.
21 Apo ngabalonga babe na nkulungwa, na Nnu'ngu' ngaapeya Sauli mwana ywa Kishi
ywa kabila lya Benyamini abe nkulungwa wabe kwa myaka alubaini.
22 Bu'ka pa kummu'ya Sauli, Nnu'ngu' ansawi Daudi apange nkulungwa wabe.
Nnu'ngu' abaike nyinya kwa Daudi, ‘Nikwipwi panga Daudi mwana wa Yese nga
mundu ywayu'wangana na mwoyo wangu', mundu ywaalu'a panga galu' goti ganipala
kugapanga.’
23 Bu'ka mulukolo lwake Daudi, Nnu'ngu' kati mwaalagile aletile bandu ba Isilaili
nkomboli, nga Yesu.
24 Papipi no isa kwa Yesu, aalongoli wi'ti' Yoani kaala kwa bandu boti ba Isilaili panga
bapalikwa banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kwileka sambi no batisilwa.
25 Yoani paabile kayomolya lyengo lyake aabakiye bandu, ‘Munikema nenga nanyai?
Nenga nga yu'lu' ywamunnolelali. Aywo aaisa bu'ka pangu' nenga, nanenga nipwaikali
ata undwa ngoi ya ilatu yake.’
26 “Mwalongo, mwenga mwabana ba lukolo lwa Bulaimu, na bi'ngi' boti babankilikitya
Nnu'ngu'! Mayi'gi'yo gano ga ukosopoli tuletilwe twenga.
27 Kwa mwanjaa benekaya ba ku Yelusalemu na api'ndo babe baatangiteli panga
ywembe nkomboli wala mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu' gagasomelwa kila Sabato.
Ata nyo, bagatimisike mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu' kwa kunsenwa Yesu kiwo.

28 Pamope no panga baamwenili na lyakau lyolyoti lyakumpanga abulagilwe,
baannu'bite Pilato ansenwe kiwo.
29 Bu'ka po panga goti gagaandikilwe kwa ywembe, baatikumuluya bu'ka munsalaba,
ngabammi'ka mulisiko.
30 Lakini Nnu'ngu' aatikunnyu'ya bu'ka kuuwi'li.
31 Naywembe kwa masu'ba maingi aatikwapitya balu' babaalongwaniye nakwe bu'ka
ku Galilaya mpaka ku Yelusalemu. Abo ngababile akong'ondeli bake kwa bandu ba
Isilaili.
32 Na twenga tuisi pano kunnetyanga abali inannoga. Likowe li'lu' Nnu'ngu' lyaalagile
kiu'ku'lu' bitu,
33 nambi'yambi' ayomolile kwitu twenga twasu'ku'lu' babe kwa kunnyu'ya Yesu bu'ka
kuuwi'li kati mwaiandikilwe mu Zabuli inebi'li',
‘Wenga nga Mwana wangu',
nenga li'no niba natati' bako.’
34 “Na kwa kunnyu'ya bu'ka kuuwi'li kaneabuye kai' kwo no bola, Nnu'ngu' aabaite
nyinyo,
‘Nalu'a kupeya lilagyo lipeleteu na lya kakape lyanammakie Daudi.’
35 “Kakape na mu Zabuli yi'ngi' abaya,
‘Wannekali Mpeleteu wako abole.’
36 “Kwa mwanjaa Daudi aapangite mwapalage Nnu'ngu' nsimu wake, bu'kapo ngawaa
no sikilwa papipi na kiu'ku'lu' bake, na yi'ga yake ngaibola.
37 Lakini yu'lu' ywayu'yilwe na Nnu'ngu' bu'ka kuuwi'li aboi lili.
38 Kwa nyo, mwalongo bangu', mutange panga kwa ndi'la ya ayu' Yesu, mayi'gi'yo go
samilwa sambi gendaalilwa kwinu,
39 no panga kila mundu ywamwu'bi'lya Yesu endasamilwa masambi gake goti, likowe
lyo lipelepangikali kwa ndi'la ya salya ya Musa.
40 Mwilinguli mwakanekugapata galu' gagalongelilwe na alondoli ba Nnu'ngu'.
41 ‘Mupi'kani mwenga mwamunibebeya
musangale mukalanganyike!
Kwa mwanjaa kili'be sanikipanga nambi'yambi' nsimu winu
mwakiu'bi'lyali ata manaitei mundu amwawanikiye.’ ”
42 Pauli na Balanaba pabaabile kabapita mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu',
balu' bandu baatikwapembelelya baise kai' ku Sabato ya Ayahudi yaibandike sabalongeli
muno makowe go.
43 Kitamo so pakiyomwike, Ayahudi baingi na bandu bangali Ayahudi babaabile
mudini ya Kiyahudi, baaki'ngime Pauli na Balanaba. Abo atumilwe baatilongela nabo,
na kwasenga li'nga bayendeli tama kwo u'bi'lya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.
44 Sabato ya Ayahudi yaibandike, bandu baingi mu'lu' mukilambo baaisi pi'kania
liyi'gi'yo lya Bwana.
45 Lakini Ayahudi pabaalibweni lipi'nga lya bandu baabi'i bwigu, ngabatauka
saalongei Pauli na kumpwi'wa.
46 Pauli na Balanaba baalongei kwo kangamala muno, kababaya, “Yaapalikwe wi'ti'
liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' limwikyange mwenga, lakini kwa mwanjaa mutelikana na
kwiibona mupwaikali muukoti wangayomoka, bai, twendakunnekanga na kwayendelya
bandu bangali Ayahudi.
47 Kwa mwanjaa Bwana atulagi nyinyo,
‘Nikubi'kite wenga ube wabweya kwa bandu bangali Ayahudi,
li'nga waleti bandu ukosopoli mudunia yoti.’ ”
48 Bandu bangali Ayahudi pabaayu'wine likowe lyo baatipulaika, ngabalikwi'ya
liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na balu' babaasaulilwe kuupata ukoto wangayomoka,
ngabau'bi'lya.
49 Liyi'gi'yo lya Bwana lyaatibamba kila pandu munni'ma wu'lu'.
50 Ayahudi baatikwasopya api'ndo ba kilambo na alwawa matayili babankilikitya
Nnu'ngu'. Ngapabatumbwa kwapeya ngu'su'mbu' Pauli na Balanaba, ngabaabi'nga
bu'ka munni'ma wabe.
51 Bai, atumilwe ngabakung'unda lyu'ku'mbi' mumagu'lu' gabe na kwaleka kati
mwabaabile, bu'kapo ngabayenda Ikonio.
52 Na abo banamasi' baai atwi'lya pulaa na Loo Mpeleteu.

14

Pauli na Balanaba akwo Ikonio

1 Ku'lu' Ikonio, Pauli na Balanaba baayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya
Ayahudi, ngabalongela kati mwabaalongei ku Antiokia na ata lipi'nga liku'lu' lya
Ayahudi na Agiliki ngabau'bi'lya.
2 Lakini Ayahudi babaakani u'bi'lya baatikwasopa bandu bangali Ayahudi, li'nga
kwayu'maniya alongo aumini.
3 Pauli na Balanaba baayendeli tama kwo kwa masu'ba gambone kabalongela abali
ya Bwana kwo kangamala. Naywembe Bwana ngakong'ondelya ukakape wa likowe
lyabalilongei lya ngu'ngu' ya Nnu'ngu', na aapei uweso wopanga mangelongelo.
4 Bandu ba kilambo so baatibaganika, bi'ngi' baayi'ki'tyaniye na Ayahudi na bi'ngi'
baabile kwa atumilwe.
5 Kuundi'la, bandu bangali Ayahudi na Ayahudi baayi'ki'tyaniye na api'ndo babe
baapangi maakau abo atumilwe na baaku'mbwe maliwe.
6 Atumilwe pabakwipwi likowe lyo, babutuki Lustila na Delbe, ilambo ya Lukaonio,
na mupipi yake,
7 akwo ngabayendelya ala abali inannoga.

Pauli na Balanaba akwo Lustila na Delbe

8 Kwaai na mundu yumo akwo Lustila ywaabile kitewe bu'ka belekwa, na aabile
anayendali katu.
9 Mundu ywo aabile kampi'kania Pauli paabile kaala. Pauli aatikummu'nju'lya minyo
na paamweni aabile na imani yo kombwa tepulwa,
10 ngabaya kwa lilobe liku'lu', “Uyi'me kwa magu'lu' gako!” Aywo mundu ngaimukya
akakatwike no yenda kwa magu'lu' gake.
11 Kipi'nga sa bandu pabaakibweni sakipangite Pauli, baapangite ndu'ti kwa luga ya
Lukaonio, “kinnu'ngu' batuisili kati bandu!”
12 Balanaba ngabankema Zeu na Pauli ngabankema Helme, kwa mwanjaa ywembe
ngaywalongelage muno.
13 Mpi'ndo wa dini wa Nyumba ya Nnu'ngu' ya Zeu, yayaabile panja ya kilambo,
ngaleta ng'ombe malu'me babanemekilwe na malu'ba nnu'ngi' ya niango nku'lu' wa
kilambo. Ywembe pamope na si'lu' kipi'nga sa bandu li'nga kwabi'ki'li'lya atumilwe.
14 Lakini Balanaba na Pauli pabayu'wine abali yo, bapopwanie magu'bo gabe no
butukya musi'lu' kipi'nga sa bandu kababaya kwa lilobe liku'lu'.
15 “Mwalongo kwa mwanjaa ki'li' mugapanga makowe ga? Na twenga twabandu kati
mwenga. Na tubile pano li'nga kumwalyanga abali inannoga, muileke inyago yangali
maana, mukanng'alambuki Nnu'ngu' nkoti ywaumbike kunani na pai', baali na yoti
yaibile mo.
16 Kwai'mbu' Nnu'ngu' aayi'ki'tiye kila nni'ma ubi'ngi'ye ndi'la yabapala.
17 Ata nyo Nnu'ngu' akotwikeli kwilaya kwa makowe manogau gaapangya. Anni'lya
ula bu'ka kunani, apeya mauno munsimu wake, apeya ilyo na kuitwi'li'ya pulaa myoyo
yinu.”
18 Ata kwa mayi'gi'yo ago, atumilwe baapatike tabu kwakanikiya balu' bandu
kwapikiya salaka.
19 Lakini Ayahudi bi'ngi' baaisi bu'ka Antiokia na Ikonio, ngabaasopa bandu
balu'mbane nabo, ngabanku'mbwa maliwe Pauli na kunkwakwata mpaka panja ya
kilambo kabakita ayomwike.
20 Lakini banamasi' pabaakongolekine na kunti'li'ta, aatiyumuka, ngaki'li'bu'kya
kukilambo. Pammalau' yake ywembe na Balanaba baayi'i Delbe.

Pauli na Balanaba babukia ku kilambo sa Antiokia ya ku Silia

21 Bu'ka pa Pauli na Balanaba ala abali inannoga akwo Delbe na kwapata banamasi'
bambone, baabuyangani kai' Lustila, Ikonio, na Antiokia.
22 Baatikwakangamaya banamasi' ba ilambo yo na kwasenga batame akangamau
muimani. Ngaabakia, “Tupalikwa twenga twaboti pi'tya mungu'su'mbu' li'nga tuyingi
muukulungwa wa Nnu'ngu'.”
23 Baasawi api'ndo mu kila kanisa. Bu'kapo, kwo sali no punga, ngabaakamukia kwa
Bwana ywaabile kabamwu'bi'lya.
24 Bu'ka po pi'tya munni'ma wa Pisidia, baaikite Pamfilia.
25 Bu'ka po ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' akwo Pelga, baayi'i Atalia.
26 Bu'ka kwo baayi'i kwa meli ki'li'bu'kya Antiokia, kwabaakamukiyilwe lyengo
lyabayomolile kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.
27 Pabaaikite Antiokia baapangite kitamo sa aumini ba palu', ngabaapeya abali ya
makowe gaagapangite Nnu'ngu' pamope nabo, na mwaayu'gu'li bandu bangali Ayahudi
niango wo yingya muimani.

28 Ngabatama pamope na balu' banamasi' kwa masu'ba gambone ku'lu' Antiokia.

15

Kitamo sa mpu'ku'bi'la sa aumini ba ku Yelusalemu

1 Bai, bandu bi'ngi' pabaaikite Antiokia bu'ka ku Yudea, ngabatumbwa kwayi'gana balu' babau'bi'lile kababaya, “Manaitei mwaba mwangainilwa kati mwaibayilwe musalya ya Musa, mwakosopolelwali.”

2 Bai, Pauli na Balanaba ngabataukana nabo mulikowe li', kwa nyo api'ndo ngabaasawa Pauli, Balanaba, na aumini nsi'si' ba kanisa li'lu' lya Antiokia bayende ku Yelusalemu bonagana na balu' atumilwe na api'ndo kwa likowe lyo.

3 Bai, aumini baatikwayabuya, nabembe ngabatyangilya Foinike na Samalia. Ku'lu', baawanikie bandu bangali Ayahudi mwabanng'alambuki Nnu'ngu', na makowe go gaatikwapulaisa muno boti babau'bi'lile.

4 Pabaaikite ku Yelusalemu, baakemilwe na aumini atumilwe na api'ndo. Nabembe ngabapeya abali ya goti Nnu'ngu' gaapangite pamope nabo.

5 Lakini aumini bi'ngi' babaabile ba kipi'nga sa Mafalisayo baatiyi'ma kababaya, “Ipalikwa bandu bangali Ayahudi bainilwe no yi'ganilwa kwikoleya salya ya Musa.”

6 Bai, atumilwe na api'ndo ba kanisa baatami kitamo so pekeseni likowe lyo.

7 Ntau pauyendelyage, Petili ngayi'ma kabaya, “Mwalongo aumini ayangu' mwenga mutangite panga kwai'mbu' Nnu'ngu' aanisawi nenga nkati yinu nibaye abali inannoga kwa bandu bangali Ayahudi, li'nga bapate yu'wa no u'bi'lya.

8 Na Nnu'ngu', ywatangite myoyo ya bandu, aalayite mwaayi'ki'tile kwa kwapeya bembe Loo Mpeleteu kati mwatupei twenga.

9 Nnu'ngu' aabawili pakati yitu na bembe, aaipeletiye myoyo yabe kwa mwanjaa baatikumwu'bi'lya.

10 Bai, kwa ki'li' kumpaya Nnu'ngu' kwa kwatwi'ka aumini kigombo kitopau, au'ku' bitu wala twenga twakombwili kukipu'twa?

11 Kaneibe nyo, ila tuu'bi'lya panga twenga kati bembe tukosopolelwa kwa ndi'la ya ngu'ngu' ya Bwana Yesu.”

12 Kitamo soti satami liki, kabaapi'kania Balanaba na Pauli kabaawanikia mangelongelo goti Nnu'ngu' gaapangite kwo pi'tya bembe kwa bandu bangali Ayahudi.

13 Pabaayomwi longela Yakobi ngabaya, “Mwalongo bangu', munipi'kani!

14 Simoni aawanikiye apo patumbu Nnu'ngu' mwaapangile bandu bangali Ayahudi, ngaasawa bi'ngi' babe bandu bake.

15 Likowe li'no ngaliyi'ki'tyana na mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu' kati Maandiko Mapeleteu mwagalongela.

16 ‘Bu'ka pa makowe ga nalu'a ki'li'bu'ka
no senga kai' utawala wa Daudi wausengwanike.
Mbala bi'ka wiso no kangamaya kai'.
17 Li'nga bandu bi'ngi' boti,
bandu bangali Ayahudi banaakemite babe bangu',
baalu'a kunigalambukya.
18 Amo nga mwalongela Bwana,
ywapangite likowe li' litanganikwe bu'ka kwai'mbu'.’

19 “Kwa nyo pala kwangu' kanetwaauye bandu bangali Ayahudi babanng'alambukya Nnu'ngu'.

20 Ila twapeleki balua ya kwabakia panga kanebapange upege, kanebalye ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, kanebalye kinyama sosoti sakipopotolilwe wala nywa myai.

21 Kwa mwanjaa bu'ka kwai'mbu' salya ya Musa yabile kaialilwa muilambo yoti no somelwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' kila Sabato.”

Balua kwa aumini bangali Ayahudi

22 Atumilwe, api'ndo, na aumini boti baamwile kwasawa bandu nkati yabe na kwatuma Antiokia pamope na Pauli na Balanaba. Bai, ngabaasawa Yuda Balsaba na Sila babaabile alongosi ba au'bi'lya.

23 Nabembe ngabaatuma na balua yaiandikilwe nyinya.

“Twenga twatumilwe na api'ndo, twalongo binu, tummakia mukayumukanga mwenga mwalongo mwangali Ayahudi mwammile akwo Antiokia, Silia, na Kilikia.

24 Tuyu'wine panga bandu bi'ngi' bu'ka ku'no kwitu baatikunsuluya mwenga kwa mayi'gi'yo gabe, baipangite myoyo yinu ibe na kyukala. Lakini baapangite nyo wangali yi'ki'ti'lwa na ywoywoti bu'ka kwitu.

25 Kwa nyo tuyi'ki'tyaniye kwa pamope kwasawa bandu nsi'si' na kwatuma kwinu
pamope na batwapendile Balanaba na Pauli,
26 babaayi'ki'ti ata waa kwa mwanjaa ya lina lya Bwana witu Yesu Kilisitu.
27 Kwa nyo twatuma Yuda na Sila kwinu babalu'a kummakia bene aga ga-
tumwandikyanga.
28 Bai, Loo Mpeleteu na twenga tuyi'ki'tyaniye kanetwatwi'ke kigombo pi'ti'li'ki'ya pa
makowe aga gangama.
29 Kanemupange upege, kanemulye ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, kanemulye kinyama
sosoti sakipopotolilwe wala nywa myai. Mwapanga kinannoga mana mwakotoka panga
go. Muyumukage!"
30 Bu'ka pa kwalaga, abo bandu baayi'i Antiokia akwo baakemite kitamo sa aumini,
ngabaapeya yo balua.
31 Pabaaisomike ayo balua, mayi'gi'yo gake gaatikwasenga ngabapulaika muno.
32 Yuda na Sila, babaai alondoli ba Nnu'ngu', baatilongela na abo alongo aumini kwa
mayi'gi'yo maingi, kabaasenga na kwakangamaya.
33 Bu'ka po tama kwo kwa masu'ba nsi'si', alongo ba Antiokia baatikwalaga kababaya,
"Yendage, mwakimambwiga bitu." Bu'kapo baaki'li'bu'ki kwa balu' babaatumike.
35 Lakini Pauli na Balanaba baaigali kwo Antiokia kwa masu'ba, ngabayi'gana no ala
liyi'gi'yo lya Bwana, pamope na bandu bi'ngi' baingi.

Pauli na Balanaba bendalekangana

36 Bu'ka pa masu'ba maingi Pauli aammakie Balanaba, "Tuki'li'bu'ke tukaakabwe balu'
alongo mu kila kilambo satualite liyi'gi'yo lya Bwana, tukaalole mwabayendelya."
37 Balanaba apalage bampu'twe na Yoani Maluko.
38 Lakini Pauli aapendili kumpu'twa Yoani Maluko kwa mwanjaa patumbu aatik-
waleka ku'lu' Pamfilia no kana kwayangatiya lyengo lyabe.
39 Bai, kwapitike na ntau kati yabe, ngabalekangana. Balanaba ngantola Yoani Maluko,
ngabau'bu'ka meli yenda Kuplo.
40 Naywembe Pauli ngaansawa Sila. Bu'kapo, alongo ba pandu palu' ngabaalu'bya
uli'nda wa ngu'ngu' ya Bwana, ngababu'ka.
41 Mumwanja wo aapi'ti Silia na Kilikia, kaikangamaya imani ya bandu mumakanisa.

16

Timoteo alu'mbana na Pauli na Sila

1 Pauli aaikite Delbe na Lustila, kwaatami mwanamasi' ywakemelwage Timoteo. Mau'
bake baai aumini ba Kiyahudi, lakini tati' bake baai Agiliki.
2 Bandu ba Lustila na Ikonio baakong'ondeli unogau wa Timoteo.
3 Pauli aapalike longwana nakwe Timoteo mumwanja wake, kwa nyo aatikumwina.
Aapangite nyo kwa mwanjaa Ayahudi boti ba po baatangite panga tati' bake Timoteo
baai Agiliki.
4 Pabaapite muilambo yi'lu' baapei bandu malagyo gagaapiyilwe na atumilwe na
api'ndo ku'lu' ku Yelusalemu, ngababakia bagakamwe.
5 Kwa nyo galu' makanisa gendekomala muimani na mitumbi ya aumini yendey-
ongekea kila lisu'ba.

Pauli agabona makowe gayambi' ku'lu' Tiloa

6 Baapi'ti Fulugia na Galatia kwa mwanjaa Loo Mpeleteu aabayi'ki'tiyeli ala mayi'gi'yo
ga Nnu'ngu' munni'ma waukemelwage Asia.
7 Pabaaikite mumipaka ya Misia bapayike yingya munni'ma wa Bitinia, lakini Loo wa
Yesu aabayi'ki'tiyeli.
8 Bai, ngabapi'tya Misia no yenda ntawalia mpaka Tiloa.
9 Kilo so Pauli aagabweni makowe gayambi', gaamweni mundu yumo ywa Makedonia
ayi'mi palu' na kunnu'ba, "Uloke wise Makedonia utuyangatiye."
10 Bu'ka pa Pauli kugabona makowe gayambi' go twaamwile kwibi'ka wiso yenda
Makedonia kiyu'ngu'ya, twakwipwi kakape panga Nnu'ngu' atukemite twaali abali
inannoga ku'lu'.

U'bi'lya kwa Lidia

11 Bu'ka Tiloa twayi'i kwa meli ntawalia mpaka Samotilake na pammalau' yake
ngatuyi'ma Neapoli.
12 Bu'ka kwo, ngatuyenda mpaka Filipi, simo sa kilambo kiku'lu' sa Makedonia, kai'
nga koloni lya Roma. Twaatami mukilambo so kwa masu'ba nsi'si'.

13 Sabato ya Ayahudi twapitike panja ya kilambo na twayi'i mbwega ya libi'ndi', tukitage panga nga pandu po sali. Twatetama no longela na alwawa babaakongolekine pandu po.
14 Nkati ya balu' babatupi'kaniage aai nnwawa yumo ywankilikitya Nnu'ngu' ywakemelwage Lidia mwenekaya wa Tiatila ywabile nsulusi wa ngu'bo ya katani ya lukanda lwa sambalau. Bwana aauyu'wi mwoyo wake ata api'kani no pokya galu' mayi'gi'yo gaagalongei Pauli.
15 Bu'ka pa aywo nnwawa pamope na alongobe batisilwa, aatitukoka kabaya, "Manaitei kakape mwibona panga nenga nimwu'bi'li Bwana, ninkemyanga kaya mukatame." Aatuli'ndi'ndi'li tuyende.

Pauli na Sila bendaboyolwa
16 Lisu'ba limo patwaabile katuyenda pandu po sali, mwi'nja yumo mmanda ywaabile na moka go londwa aakwembine na twenga. Kwa ulondoli wa mwi'nja ywo matayili bake bapatage mbanje yambone.
17 Bai, aywo mwi'nja aankotiye Pauli na twenga kapanga ndu'ti no baya, "Aba atumisi ba Nnu'ngu' Nku'lu'. Bammakianga ndi'la ya ukosopoli."
18 Apangite nyo kwa masu'ba gambone. Lisu'ba limo, Pauli paauyilwe, ngaang'alambukya aywo mwi'nja na kugabakia ago moka, "Kwa lina lya Yesu Kilisitu, nikuamulisa ummu'ke mundu yu'!" Popopo ago moka gaatikummu'ka.
19 Matayili ba yu'lu' mwi'nja pabakwipwi panga ndi'la yabe yo pata mali iyomwike, baaboywi Pauli na Sila, ngabaakwakwata mpaka kwa bandu nnu'ngi' ya api'ndo ba kilambo.
20 Ngabaasitakya kwa maakimu kababaya, "Bandu ba nga Ayahudi na bapanga puyo mukilambo situ.
21 Bayi'gana makowe gagakanilwa kugakoleya twabandu ba Roma."
22 Kipi'nga sa bandu sasaabile palu' salu'mbine na balu' maakimu, ngabaaula magu'bo gabe Pauli na Sila kwa makakala no amulisa baku'mbu'lwe mikwasu.
23 Bu'ka po ku'mbu'lwa munomuno, ngababi'ki'lwa nnyumba na asikali wa nyumba ya atabilwe ngaamuliswa kwabi'ka muuli'nda nkali'.
24 Bu'kana na amuli yo baabi'kite musumba sa nkati muno sa nyumba ya atabilwe na kugatabya magu'lu' gabe mulipi'ki'ti' lya nkongo lyaliotolilwe.
25 Papipi na meku Pauli na Sila baai kabasali no yi'mba myambo ya kunnumba Nnu'ngu', na ku'no atabilwe bi'ngi' baai kabaapi'kania.
26 Kwa kiimuimu kwapitike nnendemo nku'lu' wa bwi', wawalendemiye nyumba ya atabilwe. Popopo milyango yoti na pingwi ya atabilwe abo atabilwe yateyu'gu'ka.
27 Asikali wa nyumba ya atabilwe paayumwike na kwibona milyango ya nyumba ya atabilwe iyu'gu'lilwe, akitage panga atabilwe boti batolwike, na nyo aasolomwi lipanga lyake pala kwibulaga.
28 Lakini Pauli ngakema kwa lilobe liku'lu', "Kanewibulage wamwene kwa mwanjaa twenga tubile papano!"
29 Bu'ka pa kunkema mundu leta lumuli, aywo asikali wa nyumba ya atabilwe aabutuki nnyumba ngaitaikulya nnu'ngi' ya magu'lu' ga Pauli na Sila, ku'no kalendema kwo yogopa.
30 Bu'kapo aatikwalongoya panja, ngaalaluya, "Mwabakoo, nipange buli li'nga nikosopolelwe?"
31 Bembe ngabannyangwa, "Umwu'bi'li Bwana Yesu nawenga walu'a kosopolelwa, pamope na alongo boti ba pansengo wako."
32 Bai, ngabamwalya liyi'gi'yo lya Bwana, ywembe na bandu ba pansengo wake woti.
33 Yu'lu' asikali aatikwapu'twa saa yi'yi'lu'yi'lu' ya kilo ngaagu'lwa mabanga gabe, bu'kapo ywembe na alongo bake ngababatisilwa popopo.
34 Bu'kapo ngaalongwana nabo Pauli na Sila kasake na kwapeya kilyo. Ywembe na alongo bake boti ngabapanga si'li'ku'si'li'ku' kwa mwanjaa nambi'yambi' bamwu'bi'li Nnu'ngu'.
35 Pammalau' yake kindai', maakimu baatumike ayangatiyi babe kababaya, "Mwayu'gu'li balu' bandu babu'ke."
36 Yu'lu' asikali wa nyumba ya atabilwe aampei abali Pauli, "Maakimu batumite abali li'nga muyu'gu'li'lwe. Nambi'yambi' mwendakombwa bu'ka no yenda kwa amani."
37 Pauli ngaabakia ayangatiyi, "Ati' ki'li'? Baatuku'mbwi mikwasu pa bandu wangali senulwa na twenga twabandu ba Roma. Kai' batubi'kite muutabilwe na nambi'yambi' bapala kutuyu'gu'lya kwa kinyemela! Ata pasene! Ipalikwa maakimu baise bene paapanopano batuyu'gu'li."

38 Abo ayangatiyi baapei abali ya likowe lyo maakimu, nabembe pabaayu'wine panga
Pauli na Sila baai bandu ba Roma, baatiyogopa.
39 Kwa nyo baayi'i kwalu'ba nsama na kwapiya muutabilwe, bu'kapo baalu'bike
babu'ke pakilambo si'lu'.
40 Pauli na Sila pabaapiyilwe munyumba ya atabilwe baayi'i kunyumba ya Lidia. Akwo
bakwembine na alongo aumini no bu'ka pa kwasenga, ngababu'ka.

17

Puyo ku Tesalonike bu'kana na maalo

1 Kwo pi'tya Amfipoli na Apolonia baayi'i mpaka Tesalonike, kwayaabile nyumba ya
kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi.
2 Pauli aatiyingya kati mwagaabile mayobelya gake, aalongei nabo ntawalia kwa
masu'ba goti gatatu ga Sabato ya Ayahudi katumya Maandiko Mapeleteu.
3 Aatikwaawanikia panga Kilisitu yaapalikwe abe mungu'su'mbu' no yu'ka bu'ka kwa
awi'li. Ngaabakia, “Yesu ywanimwala kasinu nga Kilisitu.”
4 Bi'ngi' babe, lipi'nga lya Agiliki babankilikityage Nnu'ngu' pamope na alwawa baingi
babaisimika baatiu'bi'lya, ngabalu'mbana nabo Pauli na Sila.
5 Lakini Ayahudi baabi'i bwigu, ngabaakoka bandu baakau kusoko panga kipi'nga no
tumbwa puyo mukilambo soti. Ngabautangya nsengo wa Yasoni kabaapala Pauli na Sila
li'nga baalete pa bandu.
6 Lakini baapatikeli. Kwa nyo, bankwakwatike Yasoni pamope na alongo bi'ngi' mpaka
kwa api'ndo ba kilambo, ngabapanga ndu'ti, “Bandu ba baai kabaasopa bandu ba dunia
yoti, na nambi'yambi' bai pano pakilambo.
7 Yasoni aakemi kasake. Boti bati'kwana amuli ya Kaisali kababaya, ‘Kubile na
nkulungwa ywi'ngi' ywakemelwa Yesu.’ ”
8 Kwa mayi'gi'yo go baapei kyukala api'ndo ba kilambo na kipi'nga sa bandu.
9 Baapangite Yasoni na aine boti bapie mbwatyo, bu'kapo ngabaaleka bayende kasabe.

Bandu ba Belea bapokya Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'

10 Kilo balu' alongo aumini baaindikiye Pauli na Sila bayende Belea. Pabaaikite kwo
bai, baayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi.
11 Bandu ba kwo baai kinannyu'wa muno kuliko balu' ba Tesalonike. Baatigapokya
galu' mayi'gi'yo kwa kilu'lu' muno, ngabapekeseni Maandiko Mapeleteu kila lisu'ba li'nga
lola kati galu' gaalongei Pauli na Sila gaai ga kakape.
12 Baingi babe baatiu'bi'lya na alwawa babaisimika ba Kigiliki na analu'me kai'.
13 Lakini Ayahudi ba Tesalonike pabakwipwi panga Pauli aai kaala liyi'gi'yo lya
Nnu'ngu' akwo Belea, baayi'i kwo no tumbwa panga puyo no sopa ipi'nga ya bandu.
14 Balu' alongo aumini baamwindikiye Pauli kiyu'ngu'ya ayende kumbwani, lakini Sila
na Timoteo baaigali Belea.
15 Balu' alongo babaamwindikiye Pauli baayi'i pamope nakwe mpaka Atene.
Pabaabakiyilwe na Pauli panga Sila na Timoteo banki'ngame kiyu'ngu'ya, ngababuya.

Pauli alongela na bandu ba ku Atene

16 Pauli paabile kaali'nda Sila na Timoteo akwo Atene, mwoyo wake watwi'li nyongo
muno paakibweni kilambo so kitwi'li inyago ya kinnu'ngu'.
17 Aataukine na Ayahudi na bandu bi'ngi' babakilikitage nabo munyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu'. Kila lisu'ba aai kalongela na bandu, pamope na boti balu' babaaisile kusoko.
18 Balimu ba ipi'nga ya wa Epikuro na wa Sitoiki, baatitaukyana nakwe. Bi'ngi'
baatibaya, “Apala longela ki'li' ayu' pwetela?” Kwa mwanjaa Pauli aai kaala makowe ga
Yesu na uyu'ki, bi'ngi' baabaite, “Ibonekana kati aala makowe ga kinnu'ngu' ageni.”
19 Kwa nyo bampu'twi Pauli ngabampeleka ku Balasa lya Aleopago kababaya, “Tupala
tutange likowe li' lyayambi' lyaulilongelyage.
20 Ili'be yi'ngi' yatuyu'wine kwa makutu gitu tunaiyu'wali. Twapendi tanga makowe
ga galombolya ki'li'.”
21 Bandu ba Atene na atami bi'ngi' ba kwo baai ntu'pu' sabapangage ila yaulyana no
pi'kania makowe gayambi' gagapitike.
22 Bai, Pauli aayi'mi nnu'ngi' ya kitamo sa Aleopago, ngabaya, “Mwabandu ba Atene!
Nibona panga mwenga nga mwabandu ba dini muno.
23 Kwa mwanjaa panaabile kanipi'ta akwo na kwo naibweni inyago yinu. Pakibi'ki'lyo
simo sakiandikilwe, ‘Kwa Nnu'ngu' ywangatanganikwa.’ Bai, aywo ywamunkilikitya
wangantanga, nga ywanimwalya mwenga.

24 Nnu'ngu' ywaumbike dunia na yoti yaibile mo, nga Bwana wa kunani na dunia,
ywembe atamali mumayumba gagasengilwe na bandu.
25 Wala ayangatiyilwali na moko ga bandu panga kite apala sosoti si'lu', kwa mwanjaa
ywembe mwene nga ywaapeya bandu ukoti, pu'mwa na kila kili'be.
26 Kwo pi'tya mundu yumo Nnu'ngu' aaumbite makabila goti na kwapanga batame
mudunia yoti. Aatiamwa pakubawi na kwaku' kwo tama makabila go.
27 Aapangite nyo li'nga makabila go gakombwe kunkoleya ata kwo papakia li'nga
kumwikya. Lakini ata nyo, Nnu'ngu' abileli kuutalu na kila mundu.
28 Kati mwaabaite mundu yumo, ‘Nkati yake ywembe twenga twendatama, twen-
daegela na tubile,’ kati mwabalongei mumayandiko ginu gi'ngi', ‘Twenga nga twabana
bake.’
29 “Manaitei twenga twabana ba Nnu'ngu', inogelelyali kunng'anikia Nnu'ngu' panga
kati zaabu, kyu'ma au ata liwe lyalibasilwe no lembelwa na mundu.
30 Nnu'ngu' aapangite kati alolali nsimu gu'lu' bandu pabaabile alalo. Lakini
nambi'yambi' aamulisa bandu boti na kila pandu banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kwileka
sambi.
31 Kwa mwanjaa ayomwile libi'ka lisu'ba lyaalu'a kwasenwa bandu kwa aki kwa ndi'la
ya mundu yumo ywansawile. Nnu'ngu' aalayike boti likowe li' kwa kunnyu'ya mundu
ywo bu'ka kuuwi'li!”
32 Pabannyu'wine Pauli kalongelya likowe lyo yu'ka kwa awi'li, bi'ngi' babe baatikun-
salawa lakini bi'ngi' baatibaya, “Tupala tumpi'kaniye kai' likowe li'!”
33 Bu'kapo Pauli aatikwaleka ngabu'ka pakitamo.
34 Lakini bandu mitumbi nsi'si' baatilongwana nakwe ngabapanga aumini. Nkati ya
bandu bo baai Dionisio wa Balasa lya Aleopago, nnwawa yumo ywakemelwage Damali,
na bi'ngi' babe.

18

Pauli ku'lu' ku Kolinto

1 Bu'ka pa go, Pauli abu'i Atene yenda Kolinto.
2 Akwo Kolinto ankoli Nnyahudi yumo ywakemelwage Akula, ywabelekuli Ponto.
Akula, pamope na nnyumbowe ywakemelwage Plisikila, baai baki'li'bwike bu'ka Italia
masu'ba gogogo kwa mwanjaa Kaisali Klaudio aamulise Ayahudi boti babu'ke Roma.
Pauli aayi'i kwatyangilya,
3 na kwa mwanjaa bembe baai mapundi bo sona maema kati ywembe, Pauli aatitama
no panga nabo kasi.
4 Kila Sabato ya Ayahudi aatiala munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', kapaya kwaate-
beya Ayahudi na Agiliki.
5 Bu'ka pa Sila na Timoteo ika bu'ka Makedonia, Pauli aatumbwi tumya wakati wake
woti kwo ala, kaakong'ondelya Ayahudi panga Yesu nga Kilisitu.
6 Pabankanile no tumbwa kumpwi'wa aakung'undike ngu'bo yake nnu'ngi' yabe
kabaya, “Mana mwobite mwatanga mwabene, nenga ntu'pu' lukoolo lwolwoti kwa
likowe lyo. No bu'ka nambi'yambi' nalu'a kwayendelya bandu bi'ngi' bangali Ayahudi.”
7 Bu'kapo, ngayenda tama kasake mundu ywankilikitya Nnu'ngu' ywakemelwage Tito
Yusito, ywembe nyumba yake yaai papipi na yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.
8 Kilispo, mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', aamwu'bi'li Bwana pamope
na alongo bake boti. Akolinto baingi baatikugapi'kania makowe go ngabau'bi'lya no
batisilwa.
9 Lisu'ba limo kilo Bwana aammakie Pauli mumakowe gayambi', “Kaneuyogope,
uyendeli ala wangali kotoka,
10 kwa mwanjaa nenga nibile pamope nawe. Ntu'pu' mundu ywaalu'a kukusulu
mwanjaa pano pakilambo pabile na bandu baingi bababile kwangu'.”
11 Bai, Pauli aatami kwo kayi'gana liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwabe kwa mwaka gumo na
myei sita.
12 Nsimu Galio paabile mpi'ndo ywa nkoa wa Akaya, Ayahudi batikuntangya Pauli
kwa pamope na kumpeleka kumankama,
13 kababaya, “Tunsitakya mundu yu' kwa mwanjaa asopa bandu bankilikiti Nnu'ngu'
kwa ndi'la yangayi'ki'tyana na salya.”
14 Pauli abile balo longela, Galio ngaabakia, “Mupi'kaniange mwenga Mwaayahudi!
Manaitei kakape likowe li' likaba kwa makowe maakau nilu'e kumpi'kanianga.
15 Lakini kwa kitumbu sa ntau wa mayi'gi'yo na maina ga salya yinu, muyomwane
mwabene. Nenga ngani panga nsenuli wa makowe go.”

16 Bai, ngaabi'nga bu'ka mankamani.
17 Nabembe boti ngabammoywa Sositene ywaabile mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu', ngabanku'mbwa papalu'palu' nnu'ngi' ya mankama. Lakini Galio aasitwikeli
kyendo so ata pasene.

Pauli abuyangania Antiokia kai'
18 Pauli aatami na balu' alongo akwo Kolinto kwa masu'ba maingi. Bu'kapo ngaalaga
no u'bu'ka meli yenda Silia pamope na Plisikila na Akula. Akwo Kenklea, aasekwi nywili
yake kwa mwanjaa ya nyalili yaabi'kite.
19 Paaikite Efeso, Pauli aalei Plisikila na Akula, aayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'
ngalongela na Ayahudi.
20 Baannu'bite atame nabo kwa masu'ba gambone, lakini aayi'ki'tili.
21 Ila paabile kabu'ka, ngaabakia, "Nnu'ngu' mana apendile nalu'a isa kai' kasinu."
Bu'kapo, ngabu'ka kwa meli.
22 Meli yatiyi'ma Kaisalia, naywembe Pauli ngayenda kwakabwa balu' aumini, bu'kapo
ngayenda Antiokia.
23 Aatami kwo kwa masu'ba, bu'kapo ngayendelya na mwanja kwo pi'tya ku Galatia
na Fulugia kaasenga banamasi' boti.

Apolo endaala ku Efeso na ku Kolinto
24 Nnyahudi yumo ywakemelwage Apolo mmelekulya ku Alekisandilia, aaikite Efeso.
Aai mundu mwene malango kwo longela na ywagamanyi muno Maandiko Mapeleteu.
25 Aayi'ganilwe ndi'la ya Bwana, na kwa mwanjaa li'lu' liyi'gi'yo liyakage pamwoyo
wake, aayi'gine wisowiso abali ya Yesu pamope no panga apatike ubatiso wa Yoani bai.
26 Plisikila na Akula pabannyu'wine kalongela kwo kangamala munyumba ya
kunnu'ba Nnu'ngu', baampu'tu'li kasabe ngabannyi'gana ayo ndi'la ya Nnu'ngu' kwa
wisowiso muno.
27 Apolo paabile kabu'ka yenda Akaya, balu' alongo batikunsenga kwa kwaandikya
banamasi' ba Akaya bampoki. Paaikite kwo, aakombwi kwayangatiya balu' alongo
babaau'bi'lile kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu',
28 kwa mwanjaa aayendeli kwo kangamala ngaasinda Ayahudi pa bandu kaalaya bu'ka
mu Maandiko Mapeleteu panga Yesu nga Kilisitu.

19

Pauli aala ku Efeso
1 Nsimu Apolo paabile Kolinto, Pauli aai mumwanja kumili'ma miyu'mu' mpaka ku
Efeso, akwo aakwembite banamasi' nsi'si'.
2 Aatikwalaluya, "Buli, mwenga pamwau'bi'lile mwapokile Loo Mpeleteu?" Nabembe
ngabannyangwa, "Lili! Ata tunayu'wali panga kubile na Loo Mpeleteu."
3 Naywembe Pauli ngaalaluya, "Mwabatisilwe kwa ubatiso waku'?" Ngabannyangwa,
"Ubatiso wa Yoani."
4 Nembe Pauli ngaabakia, "Yoani aabatisike balu' babanng'alambuki Nnu'ngu' kwa
kwileka sambi na kwabakia bamwu'bi'li yu'lu' ywaalu'a isa nsu'gu' yake, nga Yesu."
5 Pabaayu'wine go, ngababatisilwa kwa lina lya Bwana Yesu.
6 Bai, Pauli ngaabi'kya maboko kwalu'bya na Loo Mpeleteu ngaaulukya, baatumbwi
longela luga yayambi' no londwa.
7 Boti mayumu baai analu'me mitumbi ku'mi na abi'li'.
8 Kwa myei itatu Pauli ayendage kunyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', na akwo alongelage
na bandu wangali yogopa, li'nga kwauta bau'bi'li Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
9 Lakini bi'ngi' bendetauka, baakani u'bi'lya no tumbwa longela maakau kwikana
ndi'la ya Bwana pakipi'nga sa bandu. Apo Pauli aakani baa nabo pamope, aapelike
pambwega balu' banamasi' bake, aai kalongela nabo kila lisu'ba munyumba yo somya
ya mundu yumo ywakemelwage Tilano.
10 Aayendeli panga nyo kwa myaka ibi'li', ata bandu boti ba Asia, Ayahudi na bandu
bangali Ayahudi, baakombwi yu'wa liyi'gi'yo lya Bwana.

Bana ba Sekewa bapaya bi'nga moka
11 Nnu'ngu' aapangite mangelongelo maku'lu' kwa moko ga Pauli.
12 Magu'bo na itambala yaponolyage lyusu Pauli, yaapelekilwe kwa atamwe nabembe
baatepulilwe matamwe gabe, na balu' bene moka gaatikwabu'ka.
13 Kwabile na Ayahudi bababi'ngage moka ku'no na kwo, kabapaya kulitumya lina lya
Bwana Yesu kwa balu' babaayingililwe na moka. Babayage, "Nimwamulisa kwa lina lya
Yesu yu'lu' ywaalilwa na Pauli mummu'ke mundu yu'."

14 Bana saba ba Sekewa, Mpi'ndo wa dini ya Kiyahudi, ngabapangage nyo.
15 Lakini moka aatikwayangwa, "Nintangite Yesu, kai' ata Pauli ninnyu'wine, lakini
mwenga mwakinyai?"
16 Bu'kapo, yu'lu' mundu ywayingililwe na moka aatikwalipulya boti na kwapi'ta kwa
makakala. Na abo bana ba Sekewa baatitila bu'ka munyumba yi'lu' wausu na mabanga
gambone.
17 Kila mundu ywabile Nnyahudi na ywangali Nnyahudi akwo ku Efeso aaliyu'wine
likowe lyo. Boti baatiyogopa, ngabalikwi'ya lina lya Bwana Yesu.
18 Bandu baingi bu'ka mwa balu' babaau'bi'lile nsimu wo baatiisa no buyangania kwa
Nnu'ngu' wabe kababaya masambi galu' gabagapangage, wangali iya.
19 Na bandu baingi bu'ka mubalu' babapangage makowe ga bwabi', baakongwi itabu
yabe ya kwiyi'ganikia na kwitiniya mwoto bandu kabalola. Baapangite isabu ya mbanje
yaikombwa pi'ma itabu yo, yaai yene samani ngu'lu'.
20 Kwa nyo, liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' lyayongekiye landala no yendelya pangika kwa
makakala ga Nnu'ngu'.

Mayu'mano ku Efeso
21 Pagayomwike pitya makowe go, Pauli aabini pamwoyo wake yenda ku Yelusalemu
kwo pi'tya Makedonia na Akaya. Aabaite, "Bu'ka po ika kwo, nipalikwa niyende ku
Roma."
22 Kwa nyo, aatumike bandu abi'li' ayangatiyi bake Timoteo na Elasito bannongoli
yenda ku Makedonia, ywembe mwene aaigali ku Asia kwa masu'ba.
23 Awo, nga wai nsimu wu'lu' wagaapitike mayu'mano maku'lu' kwa kitumbu sa ndi'la
yi'lu' ya Bwana.
24 Mundu yumo ywakemelwage Demetilio, ywaabile na kipala, ayanage yu'ma li'nga
tengenesa inyago ya nyumba ya nnu'ngu' ywakemelwage Atemi, na kwapeya nsuluso
nku'lu' ywembe na mapundi aine.
25 Aakemi pamope na bandu bi'ngi' babapanga lyengo lya upundi wo yana kati
ywembe aatikwabakia, "Mwenga mwa bandu! Utayili witu ubu'kana na usulusi wu'no.
26 Kai', mwenga mwendakugabona gapanga Pauli ga kwakonga na kwaobeya bandu,
ku'no ku Efeso na ku Asia yoti kaabakia panga, 'Inyago yaiyanilwe na bandu, kinnu'ngu'
lili ata pasene.'
27 Kwa nyo kubile na makowe manonopau kwenda kwo obeya isima ya lyengo litu
bai lili, ila ata kunyumba ya kunkilikitya nnu'ngu' nnwawa Atemi ywabile nku'lu',
ywakilikitilwa ku Asia na dunia yoti, ukulungwa wake waapanga upokonyolilwe."
28 Pabayu'wine makowe go, baatiusika no tumbwa panga ndu'ti kababaya, "Atemi ywa
Efeso nga nku'lu'!"
29 Kilambo soti satwi'li puyo. Bannyingili Gayo na nnyine Alisitako, benekaya ba
Makedonia babaabile mumwanja umo na Pauli. Baatikwaboywa no butuka nabo mpaka
kulua lwo kwembanikia.
30 Mwene Pauli apalage longela na kipi'nga so sa bandu, lakini aumini
baatikunkanikiya.
31 Alongosi bi'ngi' ba ku Asia, babaabile mambwigalye Pauli, baatumike bandu
bankwi'li'ke panga kaneayingi muluwa lwo kwembanikia.
32 Pandu po kila mundu endepu'yu'ta bai, ywi'ngi' kalongela li', na ywi'ngi' li'lu', mpaka
si'lu' kitamo saatimunaika. Baingi baatangiteli ata kitumbu so kwembana kwabe.
33 Ayahudi bannyi'mike Alekisanda nnu'ngi', ngabammakia makowe go longela. Bai,
ngaapu'ngya luboko pala aikengi pa kipi'nga sa bandu.
34 Lakini pabaakwipwi panga ywembe Nnyahudi, boti kwa pamope baapangite ndu'ti
kababaya, "Atemi ywa Efeso nga nku'lu'!" Baayendeli pu'yu'ta nyo kwa masaa gabi'li'.
35 Bu'kapo mwandiki ywa kilambo ngakitamika liki kipi'nga sa bandu na aatik-
wabakia, "Mwenga mwa bandu ba ku Efeso, dunia yoti itangite panga kilambo sa
Efeso ngakili'ndi'la nyumba ya Nnu'ngu' Atemi ywabile nku'lu', na si'lu' kinyago sake
sakitu'mbwike bu'ka kunani.
36 Bai, kwa mwanjaa makowe ga ntu'pu' ywakombwa kugakana, mupalikwa mutame
liki kanemupange kikowe sosoti kwa kilokoloko.
37 Mwaletike bandu ba pano, pamope no panga bembe banayibali munyumba ya
nnu'ngu', wala banankupululi ayu' nnu'ngu' witu.
38 Bai, manaitei Demetilio na mapundi aine babile na likowe lyolyoti kwa mundu
ywoywoti, mabalasa gabile, na alongosi babile, bakasitakyane kwo.
39 Manaitei kubile na makowe gi'ngi' gogoti gamupala, gapalikwa gakaawanikiyilwe
pa kibalangwa.

40 Kwa mwanjaa tulu'e sitakilwa kwa kitumbu sa puyo yatupangite li'no. Ntu'pu' kitumbu satukombwa piya sakilu'wa yi'ki'tyana na puyo yi'no.”
41 Payomwi longela go, kitamo ngakiyomoka.

20

Pauli ayenda kai' Ugiliki na Makedonia

1 Paiyomwike puyo ya palu' Efeso, Pauli aakemi pamope aumini, ngaasenga myoyo yabe na kwalaga, ngaayabwa mwanja wo yenda Makedonia.
2 Aapi'ti muilambo yambone ya munni'ma wu'lu' ku'no kalongela na bandu makowe maingi ga kwasenga myoyo, ngaika ku Uyunani,
3 akwo aatami myei itatu. Aapalike yabwa mwanja kwa ndi'la ya baali yenda ku Shamu, lakini kwa mwanjaa Ayahudi baampangi masauli maakau, ngaileka ndi'la yo no buyangana kwo pi'tya ndi'la ya Makedonia.
4 Pauli aalongwaniye na Sopatilo mwana wa Pilo bu'ka Belea, Alisitako na Sekundo bu'ka Tesalonike, Gayo mundu wa bu'ka Delbe, Timoteo pamope na Tikiko na Tilofimo wa kunni'ma wa ku Asia.
5 Ila bandu bo baatilongolya, baayi'i kutuli'nda ku Tiloa.
6 Bu'ka po pi'ta si'li'ku'si'li'ku' ya makati gangalu'la, na twenga twau'bwike meli bu'ka Filipi. Twaai mumwanja kwa masu'ba matano, ngatulu'mbana na aitu akwo Tiloa, ngatutama yuma yimo.

Yu'ka kwa Eutiko ku Tiloa

7 Lisu'ba lya Jumapili, twaakwembine li'nga metwana likati pamope. Pauli aalongei na bandu, nembe kwa mwanjaa aabini bu'ka pammalau' yake, aayendeli longela mpaka meku.
8 Mu'lu' musumba kuligolopwa, kwaai na imuli yambone kaiyaka.
9 Mwinsembe yumo ywakemelwage Eutiko aatami palililisa, Pauli payendelyage ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwa masaa gambone, Eutiko aalobi lugono ngatu'mbu'ka bu'ka kugolofa yenetatu. Bantondwi awile.
10 Pauli auluki pai', aatiyinama na kunkumbatya ngabaya, “Kanemube na kyukala, ayu' mundu ayu'kite.”
11 Bu'kapo Pauli ngau'bu'kya kai' kuligolopwa, aalimetwi likati no lya. Aayendeli longela mpaka kakusaa, ngabu'ka.
12 Bandu bammuyanganiye kaya yu'lu' mwinsembe abi mwu'mi, nabembe myoyo yabe yaatiumukuka muno.

Bu'ka Tiloa mpaka Mileto

13 Lakini twenga twaatilongolya u'bu'ka mumeli yenda Aso, kwembe ngatwaalagine tukampaki Pauli, kwa mwanjaa apalage ika kwo kwa ndi'la ya magu'lu'.
14 Bai, aatukwembite ku'lu' Aso, twamwu'bwiye mumeli, twabu'i pamope mpaka Mitilene.
15 Bu'kapo, twayendeli na mwanja, pammalau' yake ngatuika Kio. Lisu'ba lyenebi'li', twayi'mi Samo, na pammalau' ngatuika Mileto.
16 Pauli aabini yendelya na mwanja kwa meli wangali pi'tya ku Efeso. Akanage yomwa masu'ba gambone muno akwo ku Asia, kwa mwanjaa atamaniage akalikoli lisu'ba lya Pentekosite ku Yelusalemu.

Akwo Mileto Pauli aalaga api'ndo ba aumini ba ku Efeso

17 Pauli paabile ku Mileto, aatumike bandu yenda ku Efeso kwakema api'ndo ba kanisa sababonagane nakwe.
18 Pababonagine nakwe aatikwabakia, “Mwenga mwabene munibweni mwanitami na mwenga masu'ba goti, bu'ka lisu'ba lyanitumbwi li'bata pano Asia.
19 Nintumikiye Bwana kwa kwibu'ya samani na kwa moli, kanikomeya mapayilwo gaganipatike bu'kana na ulau wa Ayahudi.
20 Mutangite panga nimwiyangiteli likowe ata limo lyanilibweni likombwa kunnyangatiya mwenga, lakini nannyi'ganiye pa bandu kai' pansengo gumo mpaka wi'ngi'.
21 Naakwi'like Ayahudi na bandu bangali Ayahudi panga banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kugaleka masambi na kumwu'bi'lya Bwana witu Yesu Kilisitu.
22 Bai, kwa mwanjaa ninnyu'wa Loo Mpeleteu, niyabwa mwanja wo yenda ku Yelusalemu, pamope no panga nigatangiteli gagayenda kunipata kwo.
23 Lakini sanikitangite si'no bai panga kila kilambo sanilu'a yenda Loo Mpeleteu anikong'ondelya panga pingwi na ngu'su'mbu' ngainili'nda.

24 Lakini, bwu'mi wangu' niubalangilyali panga wa ngama muno kwangu' nenga,
kulikoni kwiyomolya nganjo yangu' ya lyengo lyanipeyilwe na Bwana Yesu, lya kwiala
abali inannoga ya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.
25 “Mulole mwoti mwanityangite, ala liyi'gi'yo lya Ukulungwa wa Nnu'ngu', ntu'pu'
babaalu'a kunibona kai'.
26 Kwa nyo, li'no nendakummakianga panga nenga ntu'pu' mundu ywoywoti ywalu'a
oba ywakunibi'kya lukoolo.
27 Kwa mwanjaa nenga nasi'yiteli kummakianga goti gaagapala Nnu'ngu'.
28 Muli'ndi'le myoyo yinu na kipi'nga soti si'lu' Loo Mpeleteu ammi'kite mwenga.
Mulikote kanisa lyake Nnu'ngu' lyaalipi'mite kwa myai yake mwene.
29 Nitangite munomuno panga, mananibu'i nenga, bandu alau babalandana na
mapu'mbe makali', baalu'a isa kunnyingilyanga wangali kibi'kya kiya kipi'nga si'no.
30 Kai', bu'ka mukipi'nga sinu mwabene, baakatuka bandu babaalu'a kwaobeya ayabe
kwo galambuya mayi'gano, li'nga baaute aumini na baabi'ngi'ye bembe.
31 Kwa nyo, mube minyo ku'no kamuku'mbu'kya panga kwa myaka itatu ntawalia kilo
na muntwekati, naatotokilweli kunkwi'li'ka kila mundu, ata kwa moli.
32 “Bai, nambi'yambi', nimmi'kanga mumaboko ga Nnu'ngu' na kwa liyi'gi'yo lya
ngu'ngu' yake lyalikombwa kunsenga, na kumpeyanga ulisi pamope na boti babapeleteyilwe.
33 Nenga naaminyikiyeli mbanje, wala ili'be yoyoti yaileta utayili.
34 Mwenga mwabene mutangite panga maboko gangu' gano gatumike kwo paalya
makowe gangu' namwene na balu' babaabile pamope nanenga.
35 Kwa makowe goti, ninnayite panga kwa ndi'la yo panga kasi kwo binia, tupalikwa
kwayangatiya bangali uweso na kugaku'mbu'kya mayi'gi'yo ga Bwana Yesu gaabaite,
‘Nantali muno kumpeya mundu kulikoni pokya bu'ka kwa mundu.’ ”
36 Payomwi longela go, Pauli aatikilikita na kunnu'ba Nnu'ngu' pamope nabo.
37 Boti baatili'la muno, ku'no kabannaga kwa kunkumbatya na kunnonia,
38 baatitotokelwa munomuno, kwa si'lu' saabakiye panga baalu'a kummonali kai'.
Ngabamwindikiya mpaka payingi mumeli.

21

Pauli au'bu'kya ku Yelusalemu

1 Patuyomwi lagana nabo, twau'bwike mumeli no yenda ntawalia mpaka Kosi.
Pammalau' yake twaikite Lode, patubu'i kwo twayi'i Patala.
2 Apo, twaikoli meli yailokage yenda ku Foinike, twaatiu'bu'ka no yendanayo.
3 Patuikite Kuplo, twaasegite mbwega na kupaleka kumaki'ya gitu, twayendeli
na mwanja mpaka Silia, twayi'mike meli yitu pakiloko sa Tilo, na apo meli yitu
ngaipalikwage iuluye kigombo sake.
4 Akwo, twaakoli aumini batwaatami nabo kwa yuma yimo. Nabembe kabalongoyelwa na Loo Mpeleteu, bammakie Pauli panga kaneayende ku Yelusalemu.
5 Lakini pagayomwike masu'ba gotama palu', twaatibu'ka. Balu' aumini, pamope na
alwawa na bana, baatituindikiya mpaka panja ya kilambo. Twaboti twaatikilikita palu'
pambwani na kunnu'ba Nnu'ngu'.
6 Patuyomwi lagana, twaayingi mumeli, nabembe ngababuyangania kasabe.
7 Patubu'i Tilo, ngatuika ku Tolemai, akwo twatami nabo alongo aumini kwa lisu'ba
limo kwapanga abali no bonagana nabo.
8 Pammalau' yake twatibu'ka ngatuika Kaisalia, twaiki munyumba ya Pilipi ywaalage
abali inannoga, ywaabile yumo mwa balu' bandu saba babaasagulilwe ku Yelusalemu
kwayangatiya alwawa awi'li'ka.
9 Pilipi aabile na ai'nja banee, bembe baapeyilwe uweso wa ulondoli wa Nnu'ngu'.
10 Bai, patutami kwo kwa masu'ba gambone, ngaisa Agabo, nnondoli yumo ywa
Nnu'ngu', bu'ka ku Yudea.
11 Paatukolile, aautweti nkanda wa Pauli na kwitaba maboko na magu'lu' no baya,
“Loo Mpeleteu abaya nnyanya, ‘Ayahudi ku'lu' ku Yelusalemu nga mwabaalu'a kuntaba
mwene nkanda wu'no nyinyonyo na kunnyi'ya mumaboko ga bandu bangali Ayahudi.’ ”
12 Patugayu'wine go, bandu bi'ngi' babaabile pamope na twenga ngatunnu'ba muno
Pauli kaneayende ku Yelusalemu.
13 Lakini Pauli aatiyangwa, “Mupala panga namani? Mupala kuniti'kwana mwoyo
wangu' kwa moli ginu? Nenga niyi'ki'tile kwenda tabilwa baili, ata kiwo kwa kitumbu
sa lina lya Bwana Yesu.”

14 Paakani yi'ki'tya katukatu gatummakie, ngatunneka katubaya, “Lyalibini Bwana
lipaangike.”
15 Patutami palu' kwa masu'ba, twaibi'i wiso no yendelya na mwanja witu wa ku
Yelusalemu.
16 Bi'ngi' ba aumini bu'ka Kaisalia baalongwaniye na twenga kutuindikia, ngatuika
kasake Mnasoni, mundu wa Kuplo, akwo ngatwaayi'i tama. Ywembe aabile yumo ywa
aumini ba patumbu.

Pauli akwembana na Yakobi akwo ku Yelusalemu

17 Patuikite ku Yelusalemu, alongo baatupoki kwo napusika muno.
18 Pammalau' yake, twalongwaniye na Pauli yenda kwakaulya Yakobi na api'ndo boti
ba kanisa.
19 Payomwi kwapanga abali, Pauli aabakie makowe goti limo ata li'ngi' gaagapangite
Nnu'ngu' kwa bandu bangali Ayahudi kwo pi'tya lyengo lyake.
20 Pabaagayu'wine go, bankwi'yite Nnu'ngu' na bammakie Pauli, “Nnongo! Lola,
kubile na maelupu ga Ayahudi babayi'ki'tya panga aumini, na boti baikamwa salya ya
Musa.
21 Tubakiyilwe panga, wayi'gana Ayahudi babatama pamope na bandu bangali
Ayahudi baisalawe salya ya Musa, kanebaaine bana babe liku'mbi', na baileke yali yabe
ya Kiyahudi.
22 Tumbwelelo, bakosali yu'wa panga wisile ku Yelusalemu, bai, tupange buli?
23 Bai, upange li'lu' lyatukubakia. Tubile na bandu nsese pano, bembe babi'i nyalili
kwa Nnu'ngu'.
24 Wiyingiye kwa bandu baa, uli'pe mbanje yoti kwa kwiipeletea pamope nabembe, na
basekulwe nywili yabe. Kwa ndi'la yi', boti balu'a tanga panga makowe gabaagayu'wine
gai gammali'la, nawenga uyendelya kwikamwa salya ya Musa wisowiso.
25 Bu'kana na balu' bandu bangali Ayahudi babaabile aumini, twaapeleki balua
yatwabakiye panga kanebalye ilyo ya paibi'ki'lyo ya kinnu'ngu' ba ubu'su', kanebanywe
myai, kanebalye inyama yaipopotolilwe, na kanebatome ilu'mbu'.”
26 Bai, pammalau' yake Pauli aatweti balu' bandu no panga nabo ibala ya kwiipeletea.
Bu'kapo, ngayingya mu Nyumba ya Nnu'ngu', kaabakia makowe ga kuuyomolyo wa
lisu'ba lya kwiipeletea na salaka yayaalu'a piyilwa kwa kila mundu.

Pauli aboyolwa mu Nyumba ya Nnu'ngu'

27 Galu' masu'ba saba pagaegeli yomokya, bi'ngi' ba Ayahudi bu'ka Asia babaamweni
Pauli mu Nyumba ya Nnu'ngu', ngabakisopa kipi'nga soti sa bandu na ngabammoywa.
28 Baapangite ndu'ti kababaya, “Mwaisilaili mwaitu, mutuyangatiye! Ayu' nga yu'lu'
mundu ywannyi'gana kila mundu na kila pandu taukana na bandu bitu, salya yitu, ata
Nyumba ya Nnu'ngu'. Kai', aaletike Agiliki mu Nyumba ya Nnu'ngu' na kupasapuya
pandu pano papeleteu.”
29 Baalongei nyo kwa mwanjaa patumbu baamweni Tilofimo, mwenekaya wa ku
Efeso, alongwaniye na Pauli kabatyanga pamope, bakitage kwaali' Pauli aannyingiye
mu Nyumba ya Nnu'ngu'.
30 Kilambo soti saatwi'li puyo, bandu baaisi bu'ka kila pandu, baammoywi Pauli na
kunkwakwatya panja ya Nyumba ya Nnu'ngu'. Popopo milyango yabe ngaiyigalilwa.
31 Baabini kummulaga, lakini abali yaamwiki kolongosi ywa yesi lya Kiroma panga ku
Yelusalemu kwoti kwaai na puyo.
32 Popopo, mpi'ndo ywa Yesi aatweti asikali na alongosi ba yesi. Nabembe
pabaamweni mpi'ndo ywa yesi na asikali, ngabasomwa kunku'mbwa Pauli.
33 Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi aamwegeleli Pauli na kummoywa, aamulise atabilwe kwa
pingwi ibi'li'. Ngalaluya, “Ayu' nyai? Kai', apangite namani?”
34 Bandu bi'ngi' palu' pa kipi'nga sa bandu bapangage ndu'ti, aba kabalongela li', balu'
kabalongela li'lu'. Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi waibweni panga akombwali tanga kitumbu
sa yi'lu' ndu'ti, aamulise Pauli apelekelwe kunyumba ya banayesi.
35 Pauli paikite pa ngasi, asikali baampu'twi nnani nnani kwo yogopa puyo ya si'lu'
kipi'nga sa bandu,
36 kwa mwanjaa sendekummi'ngi'ya ku'no kakipanga ndu'ti kababaya, “Mummulagi
kwo!”

Pauli aikengya kwa Ayahudi

37 Pabaannyingiyage munyumba ya banayesi, Pauli aannu'bite mpi'ndo ywa yesi kam-
makia, “Wendanji'ki'ti'ya kukubakia kikowe?” Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngannyangwa,
“Kumbe umanyi longela Kigiliki!

38 Kwa nyo wenga wa yu'lu' mundu ywa Misili lili, ywaapangite puyo masu'ba gagapite
kaalongoya makatauluma 4,000 mpaka kulubele?"
39 Pauli ngayangwa, "Nenga nga Nannyahudi, nibelekuli Taliso akwo Kilikia,
namwenekaya ywa kilambo sakitanganikwe na boti. Sonde li'li'li', uniyi'ki'ti'ye nilongele
na bandu ba."
40 Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngaannyi'ki'ti'a. Kwa nyo Pauli aayi'mi mungasi, aapu'ngi
luboko balu' bandu, pabaatami liki, aatumbwi longela nabo kwa Kiebrania.

22

1 Aatibaya, "Mwenga mwalongo bangu' na akina tati' bangu', munipi'kani mwani-
ikengya nnu'ngi' yinu."
2 Pabayu'wine kalongela nabo kwa Kiebrania, baayongiye tama liki kulikoni patumbwi
longela. Nembe Pauli aayendeli longela,
3 "Nenga Nannyahudi, nibelekuli Taliso ku'lu' Kilikia. Lakini naaku'li paapano pano
pa kilambo sa Yelusalemu kwa mayi'gano ga mwalimu wangu' Gamalieli. Naayi'ganilwe
wisowiso mwaiyenda salya ya api'ndo bitu, kaniyi'ma kwa mwoyo woti kwa Nnu'ngu'
kati mwenga mwabene mwamubile nambi'yambi'.
4 Naatesike bandu ba ndi'la yi'no ata kwapanga babulagilwe kanaaboywa annalu'me
kwa alwawa na kwataikulya kuutabilwe.
5 Mpi'ndo wa dini na balasa lyoti liku'lu' lya api'ndo, bendakombwa kong'ondelya
likowe lyo. Bu'ka kwabe, naapeyilwe balua yabaandikilwe balu' Ayahudi babaabile
ku'lu' ku Damasiko. Naayi'i Damasiko li'nga nikaaboywe bandu ba ndi'la yo, na kwaleta
Yelusalemu babile atabilwe li'nga bakapwatilwe.

Pauli alongelya abali yo kosopolelwa kwake
(Mako 9:1-19, 26:12-18)

6 "Panaabile mundi'la kanili'nga Damasiko, musaa sita ya muntwekati, niimukya
bweya nku'lu' bu'ka kunani kaunimulika mundu mwoti.
7 Apo nganitu'la pai', nganiyu'wa lilobe kalinibakia, 'Sauli, Sauli! Mboni wendaku-
nitesa?'
8 Nganilaluya, 'Wa bwana, wenga wanyai?' Nembe nganibakia, 'Nenga ngana Yesu
ywaunitesa.'
9 Bai, balu' bandu babaabile pamope nanenga, baaubweni wu'lu' bweya, lakini
baaliyu'wineli li'lu' lilobe lya yu'lu' ywalongelage nanenga.
10 Bai, nenga naatilaluya, 'Bwana, nipange buli?' Nembe Bwana aatinibakia, 'Ukatuke,
uyende ku Damasiko, akwo ukabakiyilwa makowe goti gopalilwa kugapanga.'
11 Bu'kana na wu'lu' bweya nkali', nakombwili banjwa, kwa nyo yapalikwe balu'
ayangu' banitandaye mpaka paniikite ku Damasiko.
12 "Akwo, kwaabile na mundu yumo ywabi'ngi'yage salya ya Musa munomuno na
kunkilikitya Nnu'ngu'. Ywembe aatiisimilwa muno na Ayahudi babatamage Damasiko,
lina lyake Anania.
13 Ywembe aaisi kunilola, ngayi'ma papipi yangu' ngabaya, 'Wa nnongo wa Sauli!
Ubanjwe kai'.' Popopo, nganibanjwa kai' na kummona.
14 Ngabaya, 'Nnu'ngu' wa au'ku' bitu akusawi upate tanga mwapala Nnu'ngu',
kummona Mwene Aki, na kumpi'kania mwene kalongela.
15 Kwa mwanjaa ukankong'ondelya wamwene kwa bandu boti, kawabakia galu'
gaugabweni na kugayu'wa.
16 Bai, nambi'yambi' mboni wendasi'li'ya? Uyi'me, ukabatisilwe, ukagu'lu'li'lwe
masambi gako, kaulu'ba kwa lina lyake Bwana.'

Kemelwa kwa Pauli kwaalya bandu bangali Ayahudi

17 "Panibuyangani ku Yelusalemu, kanisalya mu Nyumba ya Nnu'ngu' naagabweni
makowe gayambi'.
18 Naamweni Bwana kanibakia, 'Uyu'mbi'ti'ke bu'ka ku Yelusalemu, kwa mwanjaa
bandu ba pano baayi'ki'tyali gawalu'a kwabakia bu'kana na nenga.'
19 "Nani nganibaya, 'Bwana, ata bembe batangite panga nenga nganiyendage ku
mayumba goti ga kunnu'ba Nnu'ngu' li'nga kwayi'ya muutabilwe na kwaku'mbwa balu'
babakuu'bi'lya.
20 Palu' payaayitanike myai ya nkong'ondeli wako Sitefano, nenga namwene naayi'mi
pambwega, kaniyi'ki'tyana na sakipaangilwage, ku'no kanaali'ndi'lya magu'bo gabe
abulagi.'
21 Bwana ngaanibakia, 'Uyende, kwa mwanjaa nilu'a kutuma kuutalu kwa bandu
bangali Ayahudi.' "

22 Si'lu' kipi'nga sa bandu saatikumpi'kania mpaka palu' paabaike likowe lyo,
ngapabau'bu'ya malobe gabe kababaya, “Mummulage, mundu wa kubi nya apwaikali
kunneka mwu'mi!”
23 Baayendeli panga ndu'ti ku'no kabakung'unda makoti gabe no timwana lyu'ku'mbi'
kwa nyongo muno.
24 Kolongosi ywa yesi aamulise bandu bake bampeleke Pauli nkati ya nyumba
ya banayesi, aalagi panga bammese mikwasu mpaka aabakie kitumbu sa Ayahudi
kumpangya ndu'ti.
25 Lakini pabaayomwi kuntaba li'nga batumbwe kummesa kwa mikwasu, Pauli
aannalwiye asikali yumo ywaayi'mi po, “Buli, yendayi'ki'ti'lwa kwinu kummesa
mikwasu mwenekaya ywa Roma wangali senulwa?”
26 Yu'lu' asikali paayu'wine go, ampeleki abali mpi'ndo ywa yesi kabaya, “Upala panga
namani? Mundu yu' ngite mwenekaya wa Roma!”
27 Bai, mpi'ndo ywa yesi aannyendeli Pauli kunnaluya, “Umbakie, wenga wa
mwenekaya wa ku Roma?” Pauli ngayangwa, “Ngamwembe.”
28 Mpi'ndo ywa yesi aatibaya, “Nanenga nyinyonyo, nipatike wenekaya wa Roma kwo
pi'ma kwa mbanje yansima.” Pauli ngabaya, “Lakini nenga namwenekaya ywa Roma
bu'ka belekwa.”
29 Balu' bandu babapalage kumpekeseni Pauli baatikunneka no bu'ka. Ata yu'lu'
mpi'ndo ywa yesi pakwipwi panga antabike Pauli, mwenekaya ywa Roma, aatiyogopa
muno.

Pauli pa Balasa Liku'lu' lya Ayahudi

30 Pammalau' yake, kwa mwanjaa yu'lu' kolongosi ywa yesi apalage tanga kitumbu sa
Pauli laumilwa na Ayahudi, aatikunnyu'gu'lya na kwalagya api'ndo ba dini na Balasa
lyoti liku'lu' bakwembane. Bu'kapo, annyi'mike Pauli nnu'ngi' yabe.

23

1 Pauli aabu'nju'li minyo balu' bandu ba Balasa Liku'lu' aatibaya, “Mwalongo bangu',
nenga kwo binia pamwoyo wangu', ntu'pu' so senulwa nnu'ngi' ya Nnu'ngu' mpaka pano
panibile.”
2 Mpi'ndo ywa dini Anania aamulise balu' babaayi'mi papipi na Pauli banku'mbwe
mbande pankano.
3 Bai, Pauli ngammakia, “Nnu'ngu' alu'a kuku'mbwa, wenga wawipanga wannogau,
kumbe wannau. Wenga utami po kunisenwa nenga bu'kana na salya, nawenga
witi'kwana salya kwa kuniku'mbwa nenga!”
4 Bandu babaayi'mi palu' ngabammakia Pauli, “Wenga ulowa kumpwi'wa mpi'ndo
nku'lu' ywa dini ywa Nnu'ngu'!”
5 Pauli ngayangwa, “Mwalongo bangu', naatangiteli panga ywembe nga mpi'ndo ywa
dini. Kwa mwanjaa iandikilwe, ‘Kaneunnongeli maakau kolongosi ywa bandu bako.’ ”
6 Pauli paakwipwi panga bi'ngi' baai Masadukayo na bi'ngi' Mafalisayo, aau'bwiye
lilobe pa Balasa Liku'lu', “Mwalongo bangu', nenga na Mfalisayo, mwana wa Mafalisayo.
Pano nenga nisitakilwa mwanjaa nipi'kanilya yu'ka kwa bandu babawile.”
7 Payomwi longela go, ngabatumbwa gongwana Mafalisayo na Masadukayo, na Balasa
Liku'lu' lyabaganike ipi'nga ibi'li'.
8 Kitumbu sene sai si'no, Masadukayo bau'bi'lya panga ntu'pu' yu'ka kwa ywawile, kai'
ntu'pu' malaika, au loo, lakini Mafalisayo bagau'bi'lya ago goti.
9 Ndu'ti yatiyongeya, na bi'ngi' ba balimu ba salya bu'ka mukipi'nga sa Mafalisayo
baayi'mi wi'ma no taukana kwa makakala, “Tukibonali kikowe sosoti sakibile kyakau
kwa mundu yu', kwaali' loo au malaika aatilongela nakwe.”
10 Bulwe waai nku'lu', mpi'ndo ywa yesi aayogwipe panga balu'e kunnumia muno
Pauli, ngaamulisa ipi'nga ya banayesi iuluke na kummu'ya Pauli pakatikati yabe kwa
makakala na kunneta nkati ya nyumba ya banayesi.
11 Kilo si'lu', Bwana aayi'mi papipi nakwe aatikummakia, “Ube na mwoyo nku'lu',
kwa mwanjaa kati mwaunikong'ondeli ku Yelusalemu, ipalikwa ukanikong'ondeli
nyaanyalu'nyalu' akwo ku Roma.”

Ayahudi baamwa kummulaga Pauli

12 Pakusile, Ayahudi baatami kitamo pamope na baabi'i nyalili panga, “Tulyali wala
tunywali mpaka tummulage Pauli.”
13 Na babaabi'i nyalili yo, baai bandu alubaini no pi'ti'li'ki'ya.
14 Baayendeli api'ndo ba dini na alongosi no baya, “Twiitabite pamope kwa nyalili
panga tulyaali mpaka tummulage Pauli.

15 Bai, mwenga pamope na api'ndo ba Balasa Liku'lu', mummakie kolongosi ywa
yesi annete Pauli akwo kwamubile, ipange kati mupala tanga kinkati makowe gake na
twenga twibi'i wiso kummulaga abile balo mundi'la."
16 Lakini mwipwawe Pauli paliyu'wine likowe lyo lya kumpelemba, aayi'i ku'lu'
kunyumba ya banayesi na kummakia Pauli likowe lyo.
17 Apo Pauli ngankema asikali yumo na kummakia, "Untole mwinsembe yu' umpeleke
kwa mpi'ndo ywa yesi abile na kikowe sa kummakia."
18 Kwa nyo, yu'lu' asikali aampelike yu'lu' mwinsembe kwa mpi'ndo ywa yesi,
ngammakia, "Pauli yu'lu' ntabilwe aatinikema na kunilu'ba ninnete ayu' mwinsembe
kwaubile, kwa mwanjaa abile na likowe lya kukubakia."
19 Mpi'ndo ywa yesi aankamwi luboko aywo mwinsembe na kumpeleka kuu'lu',
ngannaluya, "Upala kunibakia namani?"
20 Yu'lu' mwinsembe ngabaya, "Ayahudi basikisine bakulu'be umpeleke Pauli ku
Balasa Liku'lu' kabaku'pi'ki'ya, panga Balasa Liku'lu' lipala lipate abali ya nkati bu'kana
na mundu ywo.
21 Lakini wenga kaneuyi'ki'ti kwa mwanjaa kubile na bandu babapi'ti'li'kiye alubaini,
babile wi'ma li'nga kuntangya. Babi'i nyalili kotoka lya wala nywa kili'be sosoti mpaka
bammulage Pauli. Tumbwelelo bai wi'ma, bakupi'kania mwaulu'a baya."
22 Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi annei mwinsembe aibu'ki kankwi'li'ka panga, "kaneum-
makie mundu ywoywoti makowe gano gaunibakiye."

Pauli apelekelwa kwa mpi'ndo ywa nkoa

23 Bai, yu'lu' mpi'ndo ywa yesi aakemite alongosi abi'li' ba yesi lyake na kwabakia,
"Mubi'ke wiso banayesi 200, banayesi babau'bu'ka farasi 70, na banayesi babatumya
mikwaa 200 bayende Kaisalia. Mutame wiso kwo bu'ka li'no saa itatu ya kilo.
24 Mubi'ke wiso farasi ba kumpu'twa Pauli li'nga akaike salama kwa ntawala Felisi."
25 Aywo mpi'ndo ywa yesi aamwandiki balua Felisi inyanya.
26 "Nenga na Klaudio Lisia nikuandikya wenga wa mwisimiwa Felisi, wa mpi'ndo ywa
nkoa. Salamu!
27 "Mundu yu' aaboyolilwe na Ayahudi li'nga kummulaga. Nenga panibakiyilwe panga
ywembe mwenekaya wa Roma, naayi'i na kipi'nga sa banayesi kunkosopolya.
28 Nani nipalage tanga kitumbu sa Ayahudi kunsitakya, nganimwikiya ku Balasa lyabe
Liku'lu'.
29 Nganikwipwa panga bansitaki mwanjaa ntau waubu'kana na salya yabe, lakini
aapangiteli likosa lyolyoti lyo senulwa waa, wala tabilwa.
30 Panibakiyilwe panga Ayahudi baapangite ulau wo pala kummulaga, nganibinia
kunneta kasako kiyu'ngu'ya, naalagi babapala kunsitakya sabasitaki kasako."
31 Bai, balu' banayesi, kati mwabaabakiyilwe, bampu'twi Pauli kilo na kumpeleka
Antipatili.
32 Pammalau' yake, balu' banayesi babayendage kwa magu'lu' ngababuyangania
Yelusalemu kulua lwabe, kwaleka babayenda na farasi bayendeli pamope na Pauli.
33 Pabaaikite Kaisalia, bampei mpi'ndo ywa nkoa yi'lu' balua, na kummi'ka Pauli
mmoko gake.
34 Felisi paisomike balua yo, ngaalaluya panga mundu yu' abu'i kunkoa gani.
Paabakiyilwe panga abu'ka ku Kilikia,
35 ngabaya, "Naupi'kania mwalo wako pabaaisa babakusitakile." Bu'kapo, ngaamulisa
Pauli ali'ndi'li'lwe munyumba ya nkulungwa Helode.

24

Ayahudi bansitakya Pauli

1 Pagapite masu'ba matano, mpi'ndo ywa dini Anania aalongwaniye na alongosi nsi'si'
na Telitulo nkengeli wa salya mpaka Kaisalia. Bannyendeli Felisi, Kolongosi ywa nkoa,
li'nga bansitaki Pauli.
2 Pabankemite Pauli, Telitulo aatumbwi kunsitakya kabaya.
"Mundumuko Felisi, kwo pi'tya wenga tupatike likenge liku'lu', no bu'kana na
mwautulongoya, nni'ma gu'no ugalambwike kwa manogau gambone.
3 Kwa goti, twendasukulu na kugapokya kila pandu na kila lisu'ba.
4 Lakini kanenisi'li'ye muno, nikulu'ba upi'kani kwa kiya sako, makowe maipi gatupala
longela.
5 Tukwipwi panga mundu yu' ywakunng'andyali. Ngaywatumbwi kwayu'maniya
Ayahudi boti padunia, kai' ywembe nga mpi'ndo ywa kipi'nga sa Anasaleti.
6 Kai' aapayite kualabiya upeleteu wa Nyumba ya Nnu'ngu', lakini twatikummoywa.

8 Na wamwene wendakombwa kumpekeseni wiso mundu ywo makowe gatunsitakilya.”
9 Ayahudi nabembe ngabayi'ki'tyana na makowe go gakunsitakya Pauli kababaya panga goti ga kakape.

Pauli aikengya kwa Felisi
10 Na ntawala ampu'ngi luboko Pauli kati mwanju wa kunnyi'ki'ti'a alongele, nembe ngabaya, “Nenga ntu'pu' kyukala sosoti sa kwikengya nnu'ngi' yako, kwa mwanjaa nitangite panga wenga wa nsenuli ywa nni'ma gu'no bu'ka kwai'mbu'.
11 Wenga wamwene wendakombwa kwipwa panga ganapi'tali masu'ba ku'mi na gabi'li' bu'ka panaayi'i ku Yelusalemu kunnu'ba Nnu'ngu'.
12 Bandu ba banikolili nkati ya nyumba ya Nnu'ngu', wala mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', wala pandu popoti pamisengo kanitaukana na mundu au kanaabakia bandu bapange puyo.
13 Wala, bakombwali kong'ondelya makowe gabanisitakilya nambi'yambi'.
14 Ila niyi'ki'tya likowe limo kasako, panga nintumikia Nnu'ngu' ywa au'ku' bitu no bi'ngi'ya ndi'la yi'lu' yabaibaya yo ubu'su'. Nenga niu'bi'lya kila kikowe sakiyi'ki'tyana na gagaandikilwe mu salya ya Musa na muitabu ya alondoli ba Nnu'ngu'.
15 Nenga niu'bi'lya kwa Nnu'ngu' kati mwabau'bi'lya bembe panga bandu boti, anogau na alau, baayu'ka.
16 Kwa nyo, nendakwikasa masu'ba goti tama maisa manogau wangali senulwa na mwoyo wangu', kwa Nnu'ngu' na kwa bandu.
17 “Bu'ka po tama myaka yambone kuutalu na nni'ma wangu', naaisi kwaletya alongo bangu' ba Kiyahudi babaabile akiba, kili'be sa kwayangatiya na salaka kwa Nnu'ngu'.
18 Panipangage makowe go, baanikoli munyumba ya Nnu'ngu', niyomwile panga ibala ya kwiipeletea. Naabileli na kipi'nga sa bandu wala puyo.
19 Lakini palu', baabile Ayahudi bu'ka kunkoa wa Asia, bembe ngabapalilwage isa kasako, kunisitakya mana baalibweni likosa lyolyoti kwangu' nenga.
20 Au, bandu bababile pano babaye bene likosa lyabalibweni kwangu' nenga, pabaniyi'mike pa Balasa lyabe Liku'lu'.
21 Ila likowe limo bai lyanilongei kwo tu'ndu'bi'a lilobe panaayi'mi, ‘Nenga li'no nisitakilwa mwanjaa niu'bi'lya panga, bababile kumambi', baayu'ka.’ ”
22 Bai Felisi, ywaabile aitangite ndi'la yi'lu' ya Yesu wisowiso, aamulise munaisa kabaya, “Naayomwa makowe ginu paaisa mpi'ndo ywa yesi Lisia.”
23 Nga mwamulisa yu'lu' asikali panga baanni'ndi'le Pauli amo muutabilwe, lakini banneke maulu pasene, na kanebaakanikie mambwigalye isa kumpeya saapala.

Pauli endatabilwa
24 Pagaapite masu'ba, Felisi aaisi na nnyumbowe Dulusila, ywembe aai Nnyahudi. Aapiyite amuli akemelwe Pauli, aampi'kani abali ya imani yaibile kwa Yesu Kilisitu.
25 Lakini, Pauli paalongelage abali ya aki, baa na uweso wa kugasinda maminyikiyo ga yi'ga, no bu'kana na ukumu yayaaisa, Felisi aapatike bwoga no baya, “Gautubakiye gali'ngani! Wendakombwa bu'ka. Panaakupala, naakukema.”
26 Kai', Felisi aakokoti kunkema Pauli no longela nakwe, aganiage alu'a kumpeya mbanje.
27 Na payatimi myaka ibi'li', Polikio Fesito aayingi muutawala pandu pa Felisi, lakini mwanjaa Felisi apalage kwapulaisa Ayahudi, nganneka Pauli muutabilwe.

25

Pauli apeleka mwalo kwa Kaisali
1 Pagapite masu'ba gatatu bu'ka Fesito ika Kunkoa wa Kaisalia, ngau'bu'ka yenda ku Yelusalemu.
2 Ku'lu', api'ndo ba dini na alongosi ba Ayahudi ngabansitakya Pauli kwa Fesito.
3 Bampembelyage Fesito aapangi manogau kwa kwaletya Pauli ku Yelusalemu, kwa mwanjaa bapalage bannyu'bi'li li'nga bammulage mundi'la.
4 Fesito ngayangwa, “Pauli endali'ndi'li'lwa muutabilwe akwo ku Kaisalia, na namwene niyenda kwokwo nambi'yambi'.
5 Bai, alongosi binu baeli nanenga bakansitaki mana apangite kikowe kilau mundu yu'.”
6 Payomwi tama kwo masu'ba manane au ku'mi, Fesito aabuyangani ku Kaisalia. Pammalau' yake aatami pa kiti'gu' so senwa no amulisa Pauli aletelwe.

7 Paaisi Pauli, Ayahudi babaaisi bu'ka ku Yelusalemu, baayi'mi papipi nakwe na
kunsitakya kwa makowe matopau, gangali bembe kombwa kugaawanikiya panga
kakape.
8 Pauli ngaikengya kwo baya, “Nenga nipangiteli ulau wowoti musalya ya Ayahudi,
munyumba ya Nnu'ngu', ata kwa Nkulungwa wa Roma, Kaisali.”
9 Lakini Fesito kapala kwapulaisa Ayahudi, ngannaluya Pauli, “Buli, upala yenda ku
Yelusalemu mwalo wako ukapi'kanilwe nnu'ngi' yangu' kwa kitumbu sa makowe gano?”
10 Pauli ngabaya, “Nenga niyi'ma pano pakiti'gu' so senwa sa Kaisali, ngapanipalikwa
senulwa. Naapangyali ulau Ayahudi, na wamwene utangite.
11 Manaitei nikosite na nipangite ulau wo pwatilwa kiwo, nikanali bulagilwa. Lakini
manaitei likowe lyabanisitakilya lya kakape lili, ntu'pu' ywakombwa kunikamukiya
kasabe. Nikulu'ba mwalo wangu' nipeleke nnu'ngi' kwa Kaisali!”
12 Bai, Fesito payomwi longela mwalo wo na api'ndo bake ba Balasa Liku'lu',
ngabannyangwa, “Upalike yenda nnu'ngi' kwa Kaisali. Bai, ulu'a yenda kwa Kaisali!”

Fesito ammakia Agilipa abali ya Pauli

13 Pagapite masu'ba nsi'si', Nkulungwa Agilipa na Belinike nnu'mbu'we baayi'i Kaisalia
kunkemya Fesito.
14 Baatami kwo kwa masu'ba maingi, nembe Fesito ngammakia Agilipa mwalo wa
Pauli, “Kubile na mundu yumo pano, ywembe Felisi aannei muutabilwe.
15 Panaayi'i ku Yelusalemu, api'ndo ba dini na alongosi ba Ayahudi baanibakie makowe
gake, kabanilu'ba ninsenwe.
16 Lakini nenga naayangwi panga, kwa yali ya Kiroma, mundu apwatilwali mpaka
ywasitakilwe akwembane na babaansitakile pamope, no peyelwa lisu'ba lya kwikengya
kwa ulau wabansitakilya.
17 Bai, pabaaikite pano nasi'yiteli, pammalau' yake naatami pakiti'gu' sangu' so senwa
no lagya aywo mundu aletelwe.
18 Na babansitakile pabaayi'mi, bapiyiteli ulau kati mwaniganiyage.
19 Ila, bendetaukana nakwe kwa makowe ga dini yabe, na kwa abali ya mundu yumo
ywakemelwa Yesu. Ywembe aatiwaa, lakini Pauli ali'ndi'ndi'lya ai mwu'mi.
20 Kwa mwanjaa naatangiteli mwo pekeseni kakape ya mwalo wu', nannalwiye Pauli
panga mana apala yenda ku Yelusalemu akapi'kanilwe kwo makowe ga mwalo gu'.
21 Lakini Pauli palu'bike panga mwalo wake ukapi'kanilwe na Nkulungwa wa Roma,
nganiamulisa ali'ndi'li'lwe musumba sa atabilwe mpaka panampeleka.”
22 Bai, Agilipa ngammakia Fesito, “Nani napendike nikampi'kania mundu yu'
namwene.” Fesito ngayangwa, “Walu'a kumpi'kania malau'.”

Pauli nnu'ngi' ya Agilipa na Belinike

23 Bai, pammalau' yake Agilipa na Belinike baaisi kwo isimika muno pabayingyae
muliku'ta lya mikutano, babile na alongosi ba yesi na api'ndo ba kilambo. Fesito
ngaamulisa bannete Pauli.
24 Fesito ngabaya, “Nkulungwa Agilipa, na mwaboti mwamubile pano pamope
na twenga! Ayu' mundu ywamummona, Ayahudi boti bansitaki kwangu' ku'lu'
ku Yelusalemu na pano nyinyonyo, kabaku'ku'li'ka no panga ndu'ti panga ipalikwa
abulagilwe.
25 Nenga naibweni panga apangiteli ulau wowoti wo pwatilwa kiwo. Lakini
mwanjaa mwene aalu'bike mwalo wake ukapi'kanilwe na Nkulungwa wa Roma, nilu'a
kumpelekya.
26 Nenga ntu'pu' likowe lya ngama lya kumwandikya Nkulungwa wa Roma kwa
makowe gake, ngaapo ninnetike nnu'ngi' yinu, munomuno kwako wa nkulungwa
Agilipa, pi'ngi' niwesa pata so andika bu'kana no pekeseni kwako.
27 Kwa mwanjaa naapanga makosa kwa kumpeleka ntabilwe wangali awanikiya
wisowiso sabansitakilile.”

26

Maalo ga Pauli nnu'ngi' ya Agilipa

1 Agilipa ngammakia Pauli, “Lelo, wendakombwa longela makowe gako.” Bai, Pauli
ngaapu'ngya luboko no tumbwa longela.
2 “Nkulungwa Agilipa, inogelile muno nenga li'no yi'ma nnu'ngi' yako, kwikengya
bu'kana na makowe goti Ayahudi gabanisitakile.
3 Nipulaika muno kwa mwanjaa wenga utangite mimu yoti ya Ayahudi na makowe
gagaapanga bataukane, kwa nyo nikulu'ba ukomeye kwa kunipi'kania.

4 “Ayahudi boti batangite mwanaatami kunni'ma wangu' bu'ka unng'elo wangu' na
ata ku Yelusalemu.
5 Baanitangite bu'ka kwai'mbu', na mana bapendile bakombwa kong'ondelya, panga
naai na Mfalisayo kwa mu'lu' mwanibi'ngi'yage salya ngali' ya dini yitu.
6 Na nambi'yambi', niyi'ma pano senulwa kwa mwanjaa niliu'bi'lya li'lu' lilagano
Nnu'ngu' lyaapei au'ku' bitu.
7 Makabila gitu ku'mi na gabi'li' gantumikia Nnu'ngu' kilo na muntwekati kwa
mwanjaa gau'bi'lya kugabona kagatimya galu' gagalagilwe. Na kwa kitumbu so u'bi'lya
ku'lu', wa Nkulungwa, Ayahudi ngabanisitakya!
8 Mwanjaa namani mwenga mukana u'bi'lya panga Nnu'ngu' alu'a kwayu'ya babawile?
9 Kakape nenga namwene, naau'bi'lile panga nipalikwa kugapanga goti ganikombwa
kwa kulilangamisa lina lya Yesu ywa ku Nasaleti.
10 Nani naagapangite go ku Yelusalemu. Panaapeyilwe amuli na api'ndo ba dini,
naayingiye aumini bake baingi muutabilwe. Pabaasenulwe kiwo, nenga nayi'ki'tile
babulagilwe.
11 Mala yambone naatikwaku'su'mbwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', na
kwali'ndi'ndi'lya baikane imani yabe. Naatikwausikya kati niminya lilalu', na
kwabi'ngi'ya kumili'ma ya kuutalu li'nga kwaku'su'mbwa.

Pauli ayaulya mwakosopolilwe
(Mako 9:1-19, 22:6-16)

12 “Bai, panaabile mulyengo lyo kaniyenda ku Damasiko kwa makakala ga api'ndo ba
dini,
13 panaabile mundi'la muntwekati, wa Nkulungwa, niubona bweya nku'lu' kulikoni
bweya wa lisu'ba kaubu'ka kunani. Bweya wu'lu' waatuti'li'tike twaboti twatwaabile
mumwanja wu'lu'.
14 Twatu'i pai' twaboti, nganiyu'wa lilobe kalilongela nanenga kwa Kiyahudi, ‘Sauli,
Sauli, mboni wendakunitesa? Wendakwilumia bai, kati ng'ombe ywayu'mana na pimbo
ya bwana wake.’
15 Nenga nganilaluya, ‘Wenga wanyai Bwana?’ Nembe Bwana ngayangwa, ‘Nenga
ngana Yesu ywaunitesa.
16 Lakini ukatuke na uyi'me wi'ma lelo. Nikuisili li'nga upange wa ntumisi wangu'.
Wenga walu'a panga wa nkong'ondeli wangu', wabakie bandu makowe gaugabweni
li'no, na galu' ganaakulaya.
17 Nalu'a kukosopolya bu'ka mumaboko ga bandu bako Isilaili na ga bandu bangali
Ayahudi, banaakutuma.
18 Li'nga waabanjuye minyo gabe, kawaayi'gana babu'ke mulubi'ndu' na kwayingiya
mubweya. Baabu'ke bu'ka pai' ya makakala ga Ibilisi na kunng'alambukya Nnu'ngu'.
Kwa ndi'la yo u'bi'lya bapate samilwa masambi gabe no peyelwa ulisi pamope na bandu
bake apeleteu.’

Pauli alongelya utumisi wake

19 “Kwa kitumbu so, wa Nkulungwa Agilipa, nenga nipanga kati mwanilagilwe palu'
panilaayilwe galu' gaganiisili bu'ka kunani.
20 Lakini naatumbwi wi'ti' kwaalya benekaya ba Damasiko, nganiyenda ku Yelusalemu
na Yudea, kai' na bandu bangali Ayahudi. Naalyage panga bagalambuke bu'ka
mumasambi gabe li'nga bammuyangani Nnu'ngu', na babonekane kwa gabapanga
panga bagalambwike.
21 Kwa kitumbu sa makowe go Ayahudi baaniboywi nibile munyumba ya Nnu'ngu'
li'nga banibulage.
22 Bai, kwa mwanjaa nipatike uli'ndi'li bu'ka kwa Nnu'ngu', ata li'no nibile nnu'ngi'
yinu kaninkong'ondelya mwalongosi na mwabandu bi'ngi' mwamunipi'kania li'no.
Kai' nilongelali mayi'gi'yo gi'ngi' gayambi', ila galu' ga alondoli ba Nnu'ngu' na Musa
gabaabaite panga gaapitya.
23 Yani, Kilisitu aapalikwe pata ngu'su'mbu' no panga nnongoi kwo yu'ka kwa boti
babawile, naywembe alu'a ala, panga kwa ndi'la yake, bweya ulu'a mulika kwa Ayahudi
na bangali Ayahudi.”
24 Pauli paabile kaikengya nyo, Fesito ngammakia kwa lilobe liku'lu', “Wenga wa Pauli
ubile na lilalu'! Akwo soma kwako muno ngakualabiye malango gako!”
25 Pauli ngannyangwa, “Mundumuko Fesito, nenga niminyali lilalu'. Makowe
ganikubakia ga kakape na gampu'ku'bi'la.

26 Nkulungwa Agilipa aagatangite wiso makowe galu' gagapitike. Nanenga nendakombwa longela kaaniyu'wa wangali yogopa. Ndangite kakape panga makowe aga goti gatanganikwe kwake kwa mwanjaa gaaiyanikweli.
27 Wa Nkulungwa Agilipa, wendau'bi'lya mayi'gi'yo gabaalongei alondoli ba Nnu'ngu'? Ndangite panga wendau'bi'lya!"
28 Nembe Agilipa ngannyangwa Pauli, "Uwasa panga kwa mayi'gi'yo gako ga nambi'yambi' bai, wendakombwa kunigalambwa nenga panga na Nkilisitu?"
29 Pauli ngannyangwa, "Manaitei kwa mayi'gi'yo masene au gambone, ninnu'ba Nnu'ngu', kwenda kwa wenga kisako bai lili, ila ata kwa aba boti babanipi'kania li'no babe kati nenga, lakini kanebaike po yingiyilwa muutabilwe!"
30 Palongei go, Nkulungwa Agilipa, Mpi'ndo ywa Nkoa Fesito, Belinike na boti babaatami pamope nabo baayi'mi wi'ma.
31 Na pabaabile kababu'ka, ngababakiana, "Mundu yu' apangiteli ulau wo pwatilwa kiwo, wala tabilwa."
32 Agilipa ngammakia Fesito, "Mundu yu' kwa kitumbu sa kuupeleka mwalo wake nnu'ngi' ukapi'kanilwe na Nkulungwa ywa Roma, ayu'gu'li'lwa lili."

27

Pauli au'bu'ka meli yenda Roma

1 Bai, paiamulilwe yabwa mwanja wo yenda ku Italia, bammi'i Pauli na atabilwe bi'ngi' muuli'ndi'li wa Yulio ywaabile kolongosi ywa yesi mukipi'nga sakikemelwage "Kipi'nga sa Nkulungwa ywa Roma."
2 Twau'bwike mumeli ya Adilamito yayaabile kaiyabwa pi'tya kumisengo ya kumbwani ya Asia. Twatumbwi mwanja witu tubile pamope na Alisitaliko, mwenekaya wa Makedonia bu'ka Tesalonike.
3 Pammalau' yake ngatuyi'ma Sidoni. Yulio aampangi kinannoga Pauli, kwa kunnyi'ki'ti'a akabonagane na mambwiga li'nga bapate kumpeya ili'be yaipalage.
4 Bu'kapo, ngatuyingya kai' mubaali yendelya na mwanja witu. Ngatupi'ta lwingo lwa kisiwa sa Kuplo li'nga kuusega nsunga kwa mwanjaa upukatyage yenda kwatuuma.
5 Patulokite baali kwiyi' ya kunkoa wa Kilikia na Pampilia, ngatuika kukilambo sa Mila, kunkoa wa Likia.
6 Ku'lu', yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngaikolya meli kaibu'ka Alesandulia kaiyenda Italia, nembe ngatuu'bu'ya nkati yake.
7 Twayendeli na mwanja mbolembole kwa masu'ba maingi. Mwanja waai wo kokona muno, ngatuika papipi na kilambo sa Nido. Na kwa mwanjaa nsunga utukanikiyage pi'ta mu'lu' mwatwabinile, ngatupi'ta lwingo lwa Kilete papipi na kumbwani ya Salumone, kwembe nsunga waai kwaani.
8 Twaapite katusega mbwega mbwega kwa tabu muno, ngatuika pandu papakemelwa Kiloko Kigolou, papipi na kilambo sa Lasea.
9 Twaatami palu' kwa masu'ba maingi. Lisu'ba lyo punga kwa Ayahudi paliyomwike pi'ta, na nsimu wa myanja ya mubaali pangali ntatala waapite. Pauli aatikwaking'inda kabaya,
10 "Mwanalu'me, nibona panga mwanja witu ulu'a baa na ntatala na asala yambone, kai' kwenda kwa igombo na meli baili, ata kwa bwu'mi witu."
11 Lakini yu'lu' kolongosi ywa yesi aagau'bi'li muno mayi'gi'yo ga ywailongoya meli na ga mwene meli kuliko gaalongei Pauli.
12 Na mwanjaa kiloko si'lu' saapwaikeli tama nsimu wa kipepwe, baingi baapiyite usauli wo paya baike Fonisi, pakiloko salama sa Kilete, kwo tama nsimu wa kipepwe.

Kimbu'nga kiku'lu' mubaali

13 Nsunga nsene pawaatumbwi pukatya bu'ka lwingo lwa kusi, bawasage panga bendakombwa timisa kati mu'lu' mwabaabinile. Ngabau'bu'ya kiyi'mi'kyo no yendelya mbwega mbwega papipi muno na Kilete.
14 Popopo ngawisa nsunga nkali' bu'ka kisiwa sa Kilete, bandu baukemite nsunga wa "Eurakilo".
15 Meli ngaiku'mbu'lwa na nsunga nkali', na yakombwili yu'mana naso. Ngatulola minyo bai ikwakwatilwe na nsunga.
16 Patwaabile katupi'ta lwingo lwa kisiwa sa Kauda, twapatike kwani pasene, kwa mwanjaa saatuibiliye na nsunga. Kwa nyo ngatukombwa kwitabya ngalaba ya mumeli, lakini kwa tabu.

17 Apangakasi ba meli pabayomwi kwiyingiya ngalaba yi'lu' nkati ya meli, ngabakwi'ya
no nyweletea lukamba kwitaba meli. Na mwanjaa bayogopage baakane kola mukyangi
kwiyi' ya Libia, ngabauluya tanga na kwileka meli ikwakwatilwe na nsunga.
18 Pammalau' yake, bu'kana na mwatunokolelwa kwa makakala ga nsunga, ngaba-
tumbwa taikulya igombo mubaali.
19 Na lisu'ba lyenetatu, kwa moko gabe bene, ngabataikulya ata yombo ya meli
mubaali.
20 Kwa masu'ba maingi lyaabonekineli lisu'ba ata ndondwa, na nsunga nku'lu'
kauyendelya pukatya, twati'kwanike mwoyo ata u'bi'lya kwitu kwo kosopolelwa
kwatioba.
21 Bandu pabaatami masu'ba maingi wangalya kili'be, Pauli ngayi'ma pakati yabe no
longela, “Mwanalu'me, mukanipi'kania mwanammakie no munaisa bu'ka patwaabile
ku Kilete, mulu'e kwiyingyali asala yo obeya ili'be kati yi'.
22 Lakini lelo nendakunnu'ba mukangamaye myoyo, kwa mwanjaa ntu'pu' ata mundu
yumo pamubile ywaalu'a waa, meli bai ngailu'a sengwanika.
23 Kwa mwanjaa kilo sa li'no, malaika wa Nnu'ngu' yu'lu' nenga naywake, naywembe
nganinkilikitya, aatikuniisilya.
24 Aatinibakia, ‘Pauli, kaneuyogope! Upalikwa uyi'me nnu'ngi' ya Nkulungwa. Na kwo
pi'tya ngu'ngu' ya Nnu'ngu' kwako, boti baulongwaniye nabo kanebalanganyike.’
25 Bai, muku'le mwoyo, kwa mwanjaa nimwu'bi'lya Nnu'ngu' panga ilu'a pangika kati
mwanibakiyilwe.
26 Lakini meli yitu ipalikwa ikole wi'ti' pakisiwa.”

Boti baika kuuyu'mu' babile salama

27 Ata pakiikite kilo sa lisu'ba lya ku'mi na nsese, twanokolilwe na nsunga ku'no na
kwo mubaali ya Adilia. Paiikite meku, apangakasi ba meli baawasite panga baaegeli
kuuyu'mu'.
28 Baali'ngite yendekeya kwa masi', ngabaibona mbi'ma alubaini. Pabaayendeli
nnu'ngi' pasene, ngabaibona mbi'ma salasini.
29 Kwo yogopa meli yaakane kola mumaliwe, ngabauluya iyi'mi'kyo nsese ya nsu'gu'
ya meli, kabalu'bya kusee.
30 Apangakasi ba meli bapalage tila na kwileka meli, ngabauluya ngalaba mubaali,
kabaku'pi'ki'ya panga bapala uluya kiyi'mi'kyo sa nnu'ngi'.
31 Lakini Pauli ngammakia kolongosi ywa yesi na asikali bake, “Bandu ba mana
basomwi igala nkati ya meli, mwaalamali.”
32 Bai, asikali ngabaikutwana kamba yabatabili yi'lu' ngalaba na kwileka itumbuki
mubaali.
33 Na papaabile kakusaa, Pauli aalu'bite bandu boti balye kilyo kabaya, “Mpaka li'no
likite lisu'ba lya ku'mi na nsese mutami na kyukala na mulileli kili'be sosoti.
34 Bai, ninnu'banga mulye sakulya mupate yendelya lama. Mwanjaa nimmakianga,
ntu'pu' ywaalu'a obeya ata lunywili lwa muntwe wake.”
35 Payomwi longela go, Pauli aatweti likati na kunsukulu Nnu'ngu' nnu'ngi' ya boti,
aatimetwa no tumbwa lya.
36 Apo myoyo yabe ngaikangamala, nabembe ngabatumbwa lya sakulya.
37 Mayumu gitu, twaai twabandu mya ibi'li', sabini na sita nkati ya meli.
38 Pabaayukwite, ngabataikulya igombo ya ngano mubaali li'nga pu'ngu'ya utopau wa
meli.

Meli yendati'kwanika

39 Pakusile, apangakasi ba meli bautangiteli nni'ma wu'lu' lakini baalibweni lipala
mubaali lyaliyingya kuuyu'mu'. Bai, baabini yenda yi'mi'ka meli mana ilu'e wesekana.
40 Baakutwanie kamba yabaatabi kiyi'mi'kyo, no tomboloya lukamba lwabaatabi
nsukani wa meli, no u'bu'ya tanga ya nnu'ngi' ikamwe nsunga li'nga kwikwakwata meli
iyende kumbwani.
41 Lakini baaikite pa litu'ta lya kyangi na meli ngaikola. Nnu'ngi', meli yayingi
mukyangi wangali tenandena. Nsu'gu', meli yaatumbwi ti'kwanika ipande ipande kwa
makakala ga mabi'mbi'.
42 Asikali bapalage kwabulaga atabilwe boti baakane tila kwo u'gi'lya.
43 Lakini mwanjaa kolongosi ywa yesi apalage kunkengya Pauli, ngaakanikiya
kanebapange nyo. Aamulise panga balu' babaamanyi u'gi'lya balongoli kwitaikulya
mmasi' no loka mpaka kuuyu'mu'.
44 Na bi'ngi' babaigile baabi'ngi'ye kabakamuliya mumbago au muipande ya meli. Amo
nga mwabaikite bandu boti kuuyu'mu' babile akoti.

28

Gagampatike Pauli akwo Melita

1 Patuponagilwe kiwo, ngatukwipwa panga, twikite pakisiwa sakikemelwa Melita.
2 Benekaya ba ku'lu' baatupangi manogau muno. Ula aatumbwi nia na kwaai na
mbepo, kwa nyo bandu balu' baatukungani mwoto ngabatukemya tuyote.
3 Pauli aayi'i tina anju, na paaisi kokeya pamwoto, nng'ambo ngapita pakatikati ya
li'lu' liki'nda lya anju kaatila lyoto na kunnuma Pauli muluboko.
4 Balu' benekaya pabaamweni nng'ambo yu'lu' kannuma muluboko lwake,
ngababakiana, "Kakape mundu yu' mmulagi! Pamope no panga aponagilwe kiwo
mubaali, balo nnu'ngu' ywakemelwa 'Aki' atimisa kiwo sake."
5 Lakini Pauli ngankung'undya nng'ambo yu'lu' pamwoto na ampangiteli kili'be.
6 Bembe bawasage kwaali' alu'e imba au tu'la pai' kwa kiimuimu no waa. Pagapite
masaa gambone na kummona ntu'pu' sakimpata, ngabagalambwa mawaso gabe no baya
panga ywembe aai nnu'ngu'.
7 Papipi na palu' kwai na migunda ya mpi'ndo ywa palu' pa kisiwa ywaakemelwage
Pubulio. Mundu yu' aatukemi kati twamambwigalye na kutupea pogonjo kwa masu'ba
gatatu.
8 Tati' bake Pubulio baatigonja kwa mwanjaa baai na utamwe wo selenga myai
na oma. Pauli ngayenda kunninga, ngabi'ka moko panani yake kunnu'bya, nembe
ngayu'yu'ki'lwa.
9 Bu'kana na lyo, atamwe boti ba pandu palu', baatiisa na ngabatepulilwa.
10 Bandu baatituisimu muno, na katubu'ka kwa ndi'la ya meli yendelya na mwanja
witu, baatupei kila kili'be sakipalikwa mumwanja witu.

Mwanja wo bu'ka Melita mpaka Roma

11 Paipite myei itatu, twatumbwi kai' mwanja witu kwa meli yimo ya Alesandulia
yaikemelwa "Kinnu'ngu' Mapaga." Meli yo yaayi'mike mwanja wake kwa nsimu woti
wa kipepwe.
12 Twaikite kukilambo sa Silakusa, no tama kwo kwa masu'ba gatatu.
13 Bu'ka ku'lu' ngatuyendelya na mwanja witu ngatuika kukilambo sa Lejio. Pam-
malau' yake nsunga ngautumbwa pukatya bu'ka kusi, mumwanja wa masu'ba gabi'li'
ngatuika Puteoli.
14 Akwo ngatwakwemba alongo ba aumini, nabembe ngabatukoka tutame pamope
nabo kwa yuma yimo. Amo ngamwatuyi'i mpaka tuika Roma.
15 Aumini ba ku'lu' Roma pabaayu'wine abali yitu, baaisi kutupokya mpaka kusoko
lya Apio na Mikaawa Itatu. Pauli paabweni, ngansukulu Nnu'ngu' no ng'ang'ala.

Pauli akwembana na Ayahudi ba Roma

16 Patuikite Roma, Pauli aayiki'tilwe tama paakisake mwene, lakini na asikali yumo
ywa kunni'ndi'la.
17 Pagapite masu'ba gatatu, Pauli aakemite api'ndo ba Ayahudi babatamage ku'lu'.
Pabaisile ngaabakia, "Mwalongo bangu', nenga naatitabilwa ku'lu' ku Yelusalemu no
kamukiyilwa mmoko ga Aroma, pamope no panga nipangiteli ulau wowoti kwa Ayahudi
au kwo ti'kwana salya na yali ya au'ku' bitu.
18 Aroma pabaapekesenile, balu'e kuniyu'gu'lya kwa mwanjaa banibwenili na lilau lya
kunisenwa kiwo.
19 Lakini Ayahudi pabaakani nenga lekekeyelwa, nganilu'ba mwalo wangu'
ukapi'kanilwe na Nkulungwa ywa Roma. Kwa gano goti, nenga nibinili kwasitakya
Ayahudi ayangu'.
20 Kwa nyo, saninkemya li'nga tubonagane na nilongele na mwenga. Nitabilwa na
pingwi yi'no kwa kitumbu sa yu'lu' ywatumpi'kanilya na Baisilaili."
21 Balu' ngabannyangwa, "Twenga tunapokyali balua yaikulongelya wenga bu'ka ku
Yudea, wala nnongo Nnyahudi ywaisi ku'no kutubakia ulau wowoti.
22 Lakini twapendi pi'kania mwauwasa, kwa mwanjaa tutangite panga, kila pandu
bendakikana kipi'nga sako."

Gaalongei Pauli kwa Ayahudi ba Roma

23 Baasikisine lisu'ba lyo kwembana na Pauli. Lisu'ba lyo baamwisili bandu baingi
panyumba yatamage. Bu'ka kindai' mpaka kitamwiyo, Pauli aabakie makowe maingi
pamope na kwakong'ondelya makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Abiniage bau'bi'li
abali ya Yesu, katumya mayi'gi'yo ga salya ya Musa na itabu ya alondoli ba Nnu'ngu'.
24 Bi'ngi' baagau'bi'lile makowe gaalongei, na bi'ngi' baagau'bi'li lili.

25 Na pabaabile kababu'ka wangali yi'ki'tyana, Pauli aayongiye kwabakia, “Loo
Mpeleteu aalongei kakape kwa au'ku' binu kwa ndi'la ya nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya,
26 kabaya,
‘Uyende kwa bandu ba ukaabakie, Mwayendelya yu'wa, lakini mwaatangali,
Mwayendelya lola, lakini mwakibonali samulolase.
27 Kwa mwanjaa myoyo ya bandu ba itenonopa, na makutu gabe matopau kwo yu'wa,
minyo gabe gatiwiliwitya.
Ikapanga nyoli, balu'e lola kwa minyo gabe, balu'e yu'wa kwa makutu gabe, balu'e tanga
kwa malango gabe,
Na kunigalambukya, nanenga nilu'e kwakosopolya.’
28 “Kwa nyo mutange panga abali yi'no yo kosopolelwa na Nnu'ngu' itumilwe ialilwe
kwa bandu bangali Ayahudi, nabembe baalu'a pi'kania!”
30 Pauli aatami munyumba yo panga kwa myaka ibi'li'. Aakemi bandu boti babaaisi
kunkaulya.
31 Aabile kaala abali ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' na kwayi'gana bandu abali ya Bwana
Yesu Kilisitu wangali yogopa wala kanikiyilwa.

1 Akolinto
Balua Nnongoi ya Pauli kwa Akolinto

1 Balua yi' iandikilwe na nenga na Pauli kwo yangatiyana na nnongo witu Sositene.
Naakemilwe panga na ntumilwe wa Yesu Kilisitu bu'kana na mwabini mwene Nnu'ngu'.
2 Tumwandikyanga mwenga mwamubile mwa likanisa lya Nnu'ngu' lya Kolinto,
mwamupeleteyilwe kwo lu'mbana kwinu na Kilisitu Yesu. Ngamukemelwa mube
mwapeleteu bake Nnu'ngu' pamope na bandu boti babalitambwa lina lya Bwana witu
Yesu Kilisitu, ywembe nga Bwana wabe na Bwana witu.
3 Ngu'ngu' na amani yaibu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' bitu na kwa Bwana witu Yesu Kilisitu,
ibe pamope na mwe.

Mwayalya Nnu'ngu'

4 Ninsukulu Nnu'ngu' wangu' masu'ba goti kwinu mwenga, kwa kitumbu sa ngu'ngu'
ya Nnu'ngu' yamupeyilwe kwa ndi'la ya Yesu Kilisitu.
5 Kwa kitumbu so lu'mbana na Kilisitu, muyaliwite muulongeli woti na muutangi woti,
6 kwa mwanjaa ukong'ondeli watunnetile nkati yinu bu'kana na Kilisitu ulaya
ukakape.
7 Kwa nyo, mupu'ngu'kilweli na upo yoyoti ya kiloo pamuli'nda kwa kilu'lu' bonekana
kwa Bwana witu Yesu Kilisitu.
8 Ywembe aalu'a kumpanga mukangamale mpaka kuundi'la, li'nga kane mube na
makosa lisu'ba li'lu' lyoisa kwake Bwana witu Yesu Kilisitu.
9 Nnu'ngu' ywau'bi'li'ka ngaywaankemite mwenga mutame mukiselele pamope na
Mwana wake Yesu Kilisitu Bwana witu.

Baganika kwa aumini mulikanisa

10 Mwalongo bangu', nendakunnu'banga kwa lina lya Bwana witu Yesu Kilisitu
mwaboti muyi'ki'tyane, kanekube na mayu'mano pakati yinu, na muganiye pamope
kwa galu' gamugabinia.
11 Kwa mwanjaa nibakiyilwe na bandu ba munyumba ya Kloe panga kubile na
mayu'mano pakati yinu.
12 Bai, pano nilombolya panga kila mundu wa kasinu alongela lya kisake, yumo abaya,
“Nenga na ywa Pauli,” ywi'ngi', “Nenga na ywa Apolo,” ywi'ngi', “Nenga na ywa Petili,”
na ywi'ngi', “Nenga na ywa Kilisitu.”
13 Buli, Kilisitu aatibaganika? Buli, Pauli aabambilwe kwa kitumbu sinu? Au
mwaabatisilwe kwa lina lya Pauli?
14 Ninsukulu Nnu'ngu' kwa mwanjaa nimmatisikeli mundu ywoywoti kasinu ila
Kilisipo na Gayo,
15 Kwa nyo, ntu'pu' ywawesa baya panga abatisilwe kwa lina lyangu'.
16 (Lakini niku'mbu'kile panga, naabatisike na bandu ba munyumba ya Stefana, bu'ka
pa bo nitangiteli panga naammatisike na mundu ywi'ngi'.)
17 Kwa mwanjaa, Kilisitu aanitumikeli li'nga nibatise, ila niale Abali Inannoga, kai'
niale pangali u'bi'lya ikima ya bandu, li'nga kiwo sa Kilisitu munsalaba sakane obeya
makakala gake.

Kilisitu nga makakala na ikima ya Nnu'ngu'

18 Kwa mwanjaa maalo ga kiwo sa Yesu munsalaba kwa balu' babaoba baibona
ulogeloge bai, lakini kwitu twenga twatukosopolelwa, galaya makakala ga Nnu'ngu'.
19 Kwa mwanjaa maandiko mapeleteu gabaya,
“Naialabiya ikima yabe bene ikima,
na kugataikwa malango ga bene malango.”
20 Bai, tubaye buli bu'kana na bene ikima, balimu ba Salya ya Musa, au alongeli ba
masu'ba gano? Nnu'ngu' alayite panga ikima ya dunia yi'no ulogeloge bai.
21 Nnu'ngu' mu ikima yake, aabini kwakosopolya balu' babau'bi'lya kwa ndi'la ya
maalo gatuala, gagabonekana kwabe panga ga kilogeloge. Aapangite nyalu' kwa
mwanjaa kwa ndi'la ya ikima ya kimundu, bandu baakombwili kuntanga Nnu'ngu'.
22 Ayahudi bapala mwanju li'nga bau'bi'li, na Ayunani bapala ikima.
23 Lakini twenga tuala abali ya Kilisitu ywabambilwe munsalaba, likowe li' kwa
Ayahudi kiku'balo na kwa Ayunani ibonekana ulalo.
24 Lakini kwa balu' babakemilwe na Nnu'ngu', babe Ayahudi au Ayunani, Kilisitu nga
makakala ga Nnu'ngu' na kai' nga ikima ya Nnu'ngu'.

25 Kwa mwanjaa sakibonekana na bandu panga ulogeloge, kwa Nnu'ngu' kibile na
ikima kulikoni ikima ya bandu, na ukigopi wa Nnu'ngu' ubile na makakala kulikoni
makakala ga bandu.
26 Mwalongo, muku'mbu'ki pamwakemilwe na Nnu'ngu'. Kwa kili'ngo sa kimundu
mwabamboneli mwamwaabile na ikima, makakala, wala mubelekwili mumisengo yene
yeo, wala yo isimika.
27 Lakini Nnu'ngu' aaisawi ikowe ya kilogeloge ya mudunia yi'no li'nga kwapeya oni
bene ikima, kai', Nnu'ngu' aaisawi ikowe ya ukigopi ya mudunia yi'no li'nga kwapeya
oni bene makakala.
28 Nnu'ngu' aaisawi ikowe yangaliisimilwa na yaisalaulilwa mudunia yi'no, ikowe
yangali maana, li'nga aialabiye ikowe yabaibona ya maana.
29 Aapangite nyo li'nga kaneabe mundu ywakwipuna nnu'ngi' ya Nnu'ngu'.
30 Lakini Nnu'ngu' annu'mbaniye na Kilisitu Yesu na kumpanga ikima yitu bu'ka kwa
Nnu'ngu'. Kwa ndi'la ya Kilisitu tubalangilwa aki kwa Nnu'ngu' no pangilwa twapeleteu
ba Nnu'ngu', no kosopolelwa bu'ka mumasambi gitu.
31 Kati mu'lu' mwagabaite Maandiko Mapeleteu panga,
“Ywapala kwipuna,
aipune kwa kitumbu sa Bwana.”

2

Liyi'gi'yo bu'kana na Yesu ywabambilwe

1 Mwalongo bangu', panaaisi kasinu kumwalya iyo ya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', naisi lili
kwa ung'anga wo longela au kwo tumya ikima ya dunia yi'no.
2 Kwa mwanjaa panaabile kasinu naabini kanenilitange likowe li'ngi', ila abali ya Yesu
Kilisitu ywabambilwe munsalaba bai.
3 Panaabile kasinu naabi na kigopi, kaniyogopa no lendema muno.
4 Mayi'gano na maalo gangu' gaapiyilweli kwa mayi'gi'yo ga kwauta bandu, au ikima,
ila galayage uweso wa Loo wa Nnu'ngu',
5 li'nga imani yinu yaakanesengelwa muikima ya kimundu, ila mumakakala ga
Nnu'ngu'.

Ikima ya Nnu'ngu'

6 Ata nyo twenga tulongela kwa ikima kwa balu' babakomile loo yabe, lakini ikima yo
ya pano padunia yi'noli, wala ya akulungwa ba dunia yi'no ya bababile mulikundi lyo
oba.
7 Ila twenga tulongela ikima ya Nnu'ngu' yembe nga iyo yaiyilwe na Nnu'ngu'
yayaabi'kilwe wiso kubile balo ata umbilwa kwa dunia kwa kitumbu sa utukupu witu.
8 Ntu'pu' ata nkulungwa yumo ywa mudunia yi'no ywaaitangite ikima yi'. Kenda
bakaitanga ikima yo, balu'e kummambali munsalaba Bwana wa utukupu.
9 Lakini kati mu'lu' mwagabaya Maandiko Mapeleteu panga,
“Makowe gangali bonekana na liyo,
ata lisikilo linagayu'wali,
makowe gangali ganiyilwa na mundu ywoywoti,
ago nga galu' Nnu'ngu' aabi'ki wiso babampenda.”
10 Lakini Nnu'ngu' aatuumukuli twenga iyo yi'lu' kwa ndi'la ya Loo wake, kwa
mwanjaa Loo apekeseni ili'be yoti, ata makowe ga nkati muno ga Nnu'ngu'.
11 Nyai ywatanga gawasa mundu ywi'ngi' ila loo ya mwene mundu yaibile nkati yake?
Nyinyonyo, ntu'pu' ywatanga gawasa Nnu'ngu', ila Loo wa mwene Nnu'ngu'.
12 Kwa nyo, twenga tupokili loo wa padunia, ila tupoki Loo ywabu'ka kwa Nnu'ngu'
li'nga tupate kugatanga galu' gatuyali Nnu'ngu'.
13 Bai, twenga tulongelali kwa mayi'gi'yo gatuyi'ganilwe kwa ikima ya kimundu, ila
gatuyi'ganilwe na Loo mpeleteu. Tugalongela mayi'gi'yo ga kiloo kwa bandu bababile
na aywo Loo.
14 Mundu wa dunia apokyali makowe ga Loo wa Nnu'ngu' kwa mwanjaa kwake
ywembe makowe go ga kilalo bai. Malango gake gawesali kwipwa makowe go, ila
gawesa kwipulwa kwo yangatiyilwa na Loo bai.
15 Lakini mundu ywatawalilwa na Loo wa Nnu'ngu' awesa kuukwipwa ukakape wa
kila kili'be, lakini ywembe aukumilwali na mundu ywoywoti.
16 Kati mwagabaya maandiko, “Nyai ywatangite mwawasa Bwana li'nga apate
kunnyi'gana?” Lakini twenga tuwasa kati mwawasa Kilisitu.

3

Umope mulyengo lya Bwana

1 Kakape mwalongo bangu', niwesiteli longela na mwenga kati mwabandu mwa-
mutawalilwa na Loo wa Nnu'ngu', ila kati mwabandu mwamutawalilwa na makowe
ga mudunia. Mukabalo mwabana ilekeleke mumaisa ga Kikilisitu.
2 Nanki'ngiye mabele wala nannyakiyeli kilyo kinonopau. Naapangite nyo kwa
mwanjaa mwaai munaikali po lya kilyo so. Eloo, ata nambi'yambi' mukiwesali.
3 Mwenga ata nambi'yambi' mwabandu ba iyendo ya payi'ga, kwa mwanjaa kasinu
kubile na bwigu no pitiniana, ago galaya panga mwenga mwabandu ba mudunia, kai'
iyendo yinu ya bandu ba payi'ga.
4 Kwa mwanjaa yumo ywinu pabaya, "Nenga na ywa Pauli," na ywi'ngi', "Nenga na
ywa Apolo," buli! Ago galayali panga mwenga mukabalo panga kati mwabapanga bandu
ba dunia yi'no?
5 Bai, Apolo nga nyai? Na Pauli nga nyai? Twenga twaboti twatumisi li'nga kunnaya
mwenga ndi'la ya u'bi'lya. Kila yumo ywitu apanga lyengo lyapeyilwe na Bwana.
6 Nenga naapandike mbeyu, Apolo ngaiyitya masi', lakini Nnu'ngu' ngaywaipangite
iku'le.
7 Kwa nyo, ywapandike na ywayiti masi' boti kili'be lili, ila ywangama Nnu'ngu'
ywaipangite iku'le.
8 Yu'lu' ywapandike na ywayiti masi', boti balekineli, lakini kila mundu aapokya upo
yake bu'kana no kasana kwake mwene.
9 Twenga twabi'li' tupangite kiyangatani na Nnu'ngu' mulyengo lyake, na Likanisa nga
lyengo lya Nnu'ngu'. Kai', mwenga mwa nyumba yake.
10 Kwo bu'kana na ngu'ngu' yanipeyilwe na Nnu'ngu' nipange kati nansengi nku'lu'
mwene ikima, naabi'i nsingi. Nambi'yambi' mundu ywi'ngi' asenga panani yangu'.
Lakini yendapwaika panga kila mundu alinguli wiso mu'lu' mwasenga panani yake.
11 Kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywoywoti ywawesa bi'ka nsingi wi'ngi' ila wu'lu'
waubi'kilwe, nawembe nga Yesu Kilisitu.
12 Lakini mana mundu asengite panani ya nsingi wo kwa zaabu au madini ga mbanje
au maliwe ga samani au mikongo au manyei au kipelei,
13 lyengo lya kila mundu lyabonekana pangali iya lisu'ba li'lu' lya ukumu. Kwa
mwanjaa lisu'ba li'lu' lyapitya pakati ya mwoto, na mwoto wu'lu' ngawalu'a li'nga no
laya mwalibile lyengo lya kila mundu.
14 Manaitei sasengite mundu saigala, mundu ywo aapokya upo yake bu'ka kwa
Nnu'ngu',
15 lakini mana si'lu' sasengite satinika, ywembe aapatali upo. Ata nyo mwene
aakosopolelwa, kati mundu ywalopolilwe bu'ka pamwoto.
16 Buli, mutangiteli panga mwenga mwa nyumba ya Nnu'ngu' na Loo wa Nnu'ngu'
atama nkati yinu?
17 Bai, mundu mana asengwaniye nyumba ya Nnu'ngu', Nnu'ngu' aalu'a kun-
nangamisa nyinyonyo. Kwa mwanjaa nyumba ya Nnu'ngu' mbeletau, na mwenga nga
mwanyumba yake.
18 Mundu ywoywoti pakati yinu kaneaikonge mwene panga abile na ikima. Mana
mundu kaaibona abile na ikima ya mudunia yi'no, aipange nnalo li'nga apate baa na
ikima ya kweli.
19 Nilongela nnya kwa mwanjaa ikima ya dunia yi'no kwa Nnu'ngu' ibonekana ulalo
bai. Kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu panga, "Nnu'ngu' aayonja bene ikima
muung'anga wabe bene."
20 Kai' gabaya, "Bwana Nnu'ngu' agatangite mawaso ga bene ikima panga, gapwaikali."
21 Kwa nyo, mundu kaneaipuni bandu kwa mwanjaa kila kili'be nga sinu.
22 Apange Pauli, abe Apolo, au Petili. Ibe ya mudunia yi'no, au ukoto, au kiwo, ibe
yaibile nambi'yambi', au yayalu'a isa, yoti nga yinu.
23 Mwenga mwa ba Kilisitu, na Kilisitu ywa Nnu'ngu'.

4

Utumisi wa atumilwe

1 Bai, bandu batubalangili panga twenga twaatumisi ba Kilisitu tukamukiyilwe lyengo
lyo aala abali ya Nnu'ngu' yayaiyilwe.
2 Apo, sakipalikwa kwa mundu ywoywoti ywakamukiyilwe lyengo lyo, au'bi'li'ke.
3 Lakini kwangu' nenga ukumilwa na mwenga wala na mankama ya bandu, kili'be li.
Kai' ata namwene niiukumuli.

4 Kwa mwanjaa nikibonali kitumbu sa kwiukumu namwene, lakini kwo baya nyo,
nilombolyali panga nenga ntu'pu' likosa. Ywaniukumu nenga mwene Bwana.
5 Kwa nyo, mwenga kanemuukumu kubile balo timya nsimu wake. Muli'nde mpaka
lisu'ba lyaaisa Bwana Yesu. Ywembe ngaalu'a kwimulika ili'be yoti yaiyilwe mulubi'ndu'
no laya mabinio ga myoyo ya bandu. Nsimu wo, kila nkilisitu aapokya liposo lyabile
nalyo bu'ka kwa Nnu'ngu'.
6 Mwalongo bangu', makowe goti ganilongei gabu'kana na nenga na Apolo, yaai
li'nga mwiyi'gane mayi'gi'yo gagabaya, "Kanemwu'mbe gagaandikilwe mu Maandiko
Mapeleteu." Mana mwaubi'ngi'ya nnongelo wo, aalu'a bonekanali mundu ywaalu'a
kwipunia mundu yumo na kummawa ywi'ngi'.
7 Tumbwelelo, nyai ywakupangite wenga ube wa mundu wo pwaika muno kulikoni
bi'ngi'? Ki'li'gani saubile naso sangalipeyelwa na Nnu'ngu'? Manaitei mutepeyelwa,
mwanjaa namani mwilumba kati mupatike kwa makakala ginu mwabene?
8 Mwiwasilya panga muyomwike pata kila kikowe samukipala! Au muyomwike
tayilika no pangika mwakulungwa pangali twenga! Ilu'e panga male mukapangilwa
mwakulungwa kwa mwanjaa tulu'e baa twaakulungwa pamope na mwenga.
9 Lakini nibona panga Nnu'ngu' atupangite twatumilwe tube twabandu ba kuundi'la
kati atabilwe babaukumilwe kiwo. Tuyi'mi'kilwe munsisingwa wa tabulu li'nga tupange
mandi'ya kwa dunia yoti itubone, kwenda kwa bandu bai lili, lakini na ata malaika.
10 Kwa kitumbu sa kuntumikiya Kilisitu, bandu batubona twenga twalalo, lakini
mwenga mwibona mwabene ikima kwa kitumbu sa kummi'ngi'ya Kilisitu. Twenga
tubonekana twakikigopi, lakini mwenga mwibona mubile na makakala. Mwenga
mwibona panga mwendaisimika, lakini twenga twendasalaulilwa.
11 Mpaka nambi'yambi'no, twenga ntu'pu' kilyo na tubile na nnyota na buula. Mala
yambone twendaku'mbu'lwa na ntu'pu' potamo.
12 Tupanga kasi kwo kasana kwa maboko gitu. Bandu pabatutukana, tunnu'ba
Nnu'ngu' aayali. Bandu pabatupangya maakau, twendakwakomeya.
13 Bandu pabatuku'pi'ki'ya, twayangwa kwo tu'lya, lakini bandu bayendelya kutu-
panga kati undi ya padunia na kwa kila mundu, twenga twasapu.
14 Nimmakiyanga ga kwa kitumbu sa kumpeyanga oni lili, ila kunkwi'li'ka kati
mwabana bangu' banaapenda.
15 Pamope no panga mubile na balimu maku'mi elupu mu Kilisitu, lakini mubileli na
tati' bambone. Kwo pi'tya Abali Inannoga, nenga naapangike na tati' kasinu kwa Kilisitu
Yesu.
16 Kwa nyo, nendakunkong'ondelya muno panga muyige mwanipanga nenga.
17 Alyo ngalyalinipangite nintume Timoteo kasinu, ywembe mwana wangu' ywanim-
pendile na ywau'bi'li'ka mulyengo lya Bwana. Ywembe aalu'a kunku'mbu'ki'ya mu'lu'
mwanibi'ngi'ya nenga kwo lu'mbana na Kilisitu na mwaniyi'gana bandu kila pandu
mumakanisa goti.
18 Bi'ngi' binu bendakwipuna kabawasilya panga naaisali kuntyangilya kai'.
19 Lakini mana Bwana apendile naaisa kasinu kiyu'ngu'ya, kwenda nitange makowe
gabalongela abo babaipuna baili, ila no tanga makakala gabe.
20 Kwa mwanjaa ukulungwa wa Nnu'ngu' ubonekanali kwa mayi'gi'yo bai, ila na kwa
makakala.
21 Mwenga mubaye mwabene, buli, niise kasinu kwa mapimbo, au niise kwa loo ya
upendo na kwo liya?

5

Upege mumakanisa

1 Nipendili kugau'bi'lya makowe gagayu'wanika panga, pakati yinu kubile na upege.
Upege kati wo unabonekanali ata kwa bandu bangali kuntanga Nnu'ngu', panga mundu
atyangite na nnyumbo wa tati' bake.
2 Mwenga mwendakwipuna! Mwapalikwe mulombole na kummi'nga mukipi'nga sinu
mundu ywapangite ulau wo!
3 Pamope no panga nibile kuutalu na mwenga, lakini tubile pamope kwa ndi'la ya loo.
Na niyomwike kumuukumu mundu ywo kati namundu nanibile pamope namwenga.
4 Pamukongolekana pamope kwa lina lya Bwana Yesu, nanenga nibile pamope na
mwenga kwa loo, na uweso wa Bwana Yesu ubile pakati yinu.
5 Apo, mundu ywo mummu'ye kasinu na kunneka muutawala wa Ibilisi li'nga bwu'mi
wake walabike, na loo yake yaakosopolelwe lisu'ba lyo buyangana kwa Bwana Yesu.

6 Kwipuna kwinu kupwaikali. Buli, mutangiteli panga ngelule njene bai iwesa
kuulu'ya bwembe woti?
7 Mubu'ye ngelule ya masambi ga kwai'mbu' mu bwembe wawinyatilwe, apo
mwaapanga mwabandu baayambi' kati bwembe wawinyatilwe wangali ngelule, kwa
mwanjaa Kilisitu mwana ngondolo witu wa Pasika ayomwike piyilwa panga salaka.
8 Kwa nyo, tupange kalamu yitu pangali tumya likati lyene ngelule ya kwai'mbu',
yaani ya mabinio maakau na ulau. Ila tutumi makati gangalu'la, kwo lombolya mabinio
ganannoga na ukakape.
9 Naamwandiki mubalua yangu' panga kanemupange kiselele na bandu apege.
10 Apo nilombolyali panga kanemuyangatiyane na bandu ba dunia yi'no, kwa
mwanjaa mulu'e palikwa ama mudunia yi'no li'nga mube kuutalu na apege, au asoyo
na apokonyoli, au babakilikitya inyago.
11 Pano nilombolya panga, kanemupange kiselele na mundu yu'lu' ywaibaya panga
Nkilisitu ku'no kayendelya na upege, usoyo, kilikitya inyago, ntukani, nnobyawi'mbi' au
mpokonyoli. Mundu kati ywo kanemuyi'ki'ti ata lya nakwe.
12 Bai, lyengo lyangu' lili kwaukumu bababile panja ya kipi'nga sa aumini. Mupalikwa
kwaukumu bababile mukipi'nga sinu.
13 Nnu'ngu' aalu'a kwaukumu abo bababile panja. Maandiko gabaya, “Mwenga
mummu'ye aywo mundu nnau pakati yinu.”

6

Sitakyana kwa alongo ba muimani

1 Manaitei pakati yinu kubile na mundu mwene mwalo na nnyine, mwanjaa namani
apeleka mwalo wake kwa bandu bangali aumini paali pa kumpeleka kwa apeleteu ba
Nnu'ngu'?
2 Au mutangiteli panga apeleteu ngabaalu'a kwiukumu dunia? Manaitei dunia
yaukumilwa na mwenga, mwanjaa namani mukotoka ukumyana ata kwa makowe
masini?
3 Mwenga mutangiteli panga twalu'a kwaukumu ata malaika? Bai, mwenga muwesa
ukumu makowe ga maisa gano.
4 Tumbwelelo, pamugongwana kwa makowe ginu ga kila lisu'ba, mwanjaa namani
mupeleka myalo yinu kwa bandu ba panja ya kanisa?
5 Nilongela nnya linga mwiibone oni. Ngatubaye panga kwinu mwenga ntu'pu' mundu
mwene ikima ywawesa ukumu myalo ya aumini?
6 Lakini mwenga mubile na kitibe sa mundu kunsitakya mumini nnyine kumankama,
kwa bandu bangali aumini!
7 Akwo sitakyana kwinu mwabene na bene kulaya panga muyomwike sindwa. Yaai
male kwinu mwenga komeya galu' gangali aki, ata ikatei pokonyolwa ili'be yinu.
8 Lakini mwenga nga mwamupanga maakau no pokonywa mali ya bandu bi'ngi', na
bamwapangya ga alongo binu aumini.
9 Au mutangiteli panga alau baaulisili ukulungwa wa Nnu'ngu'? Kanemwikonge!
Apege, babaikilikitya inyago, babaileka ndoa no yenda panja, apege ba analu'me sika,
10 baii, asoyo, alobyawi'mbi', atukani, wala apokonyoli baaulisili ukulungwa wa
Nnu'ngu'.
11 Mwabi'ngi' binu mwabile kati bo. Lakini mwatigu'lu'li'lwa, mwatipeleteyelwa,
mwabalangililwe aki kwa lina lya Bwana witu Yesu Kilisitu na kwa Loo wa Nnu'ngu'
witu.

Mutumi yi'ga yinu kwa utukupu wa Nnu'ngu'

12 Mundu awesa baya, “Kwangu' nenga ili'be yoti yendayi'ki'ti'lwa.” Eloo, lakini kwinu
mwenga ili'be yoti yo pwaika lili. Niwesa baya panga, “Ili'be yoti yendayi'ki'ti'lwa
kwangu' nenga,” lakini naayi'ki'tya lili panga nitawalilwe na kili'be sosoti.
13 “Kilyo kwa ndumbo na ndumbo kwa kilyo. Lakini Nnu'ngu' aalu'a kwilangamisa
yoti ibi'li'.” Yi'ga iumbilweli kwa kitumbu sa upege ila kwa kitumbu sa kuntumikia
Bwana na Bwana kwa kwikota yi'ga.
14 Nnu'ngu' ywannyu'yite Bwana Yesu bu'ka kuuwi'li aalu'a kutuyu'ya na twenga kwa
uweso wake.
15 Buli, mutangiteli panga yi'ga yinu nga ili'mbi'li'mbi' ya yi'ga ya Kilisitu? Buli, nitole
ili'mbi'li'mbi' ya yi'ga ya Kilisitu na kwilu'mbaniya na yi'ga ya mpege? Ipwaikali ata
pasene!

16 Au mutangiteli panga mundu ywoywoti ywapanga kiyangatani na mpege apanga
yi'ga yimo na ywembe? Ayi' nga kati mu'lu' mwaiandikilwe mu Maandiko Mapeleteu
panga, "Abi'li' bo, baapanga yi'ga yimo."
17 Lakini ywoywoti ywalu'mbana na Bwana endagalambuka no baa na loo yimo na
ywembe.
18 Kwa nyo muutile upege, kwa mwanjaa sambi yi'ngi' yoti yaipanga mundu, aipanga
panja ya yi'ga yake, lakini yu'lu' ywapanga upege, apanga sambi nkati ya yi'ga yake
mwene.
19 Au mutangiteli panga yi'ga yinu nga nyumba ya Loo Mpeleteu ywabile nkati yinu
ywamupeyilwe na Nnu'ngu'? Namwenga mwa mali yinu mwabeneli.
20 Mwanjaa, Nnu'ngu' aampi'mite kwa bei. Kwa nnyo, yi'ga yinu inkwi'ye Nnu'ngu'.

7

Likowe bu'kana no kobeka

1 Bai, bu'kana na makowe galu' gamwaaniandikile, "Nantali nnalu'me kaneakobeke,"
2 lakini li'nga kuuyepa upege, bai, kila nnalu'me abe na nnyumbowe na nnwawa abe
na nsengowe.
3 Nnalu'me apalikwa ampangi nnyumbowe goti gagapalikwa mulisengele, nyinyonyo
na nnwawa kwa nsengowe.
4 Nnwawa nku'nda ntu'pu' utawala kwa yi'ga yake, ila kwa nsengowe, nyinyonyo na
kwa nnalu'me ywakobike.
5 Kanemuyimane, ila mupange kwo yi'ki'tyana panga kwa wakati nsene bai, li'nga
mupate lipala lya kunnu'ba Nnu'ngu'. Bu'kapo muki'li'bu'kyane kai', li'nga Ibilisi aakane
pata lipala lya kumpaya kwo kotoka li'ngi'lya mumakowe ginu.
6 Makowe gano ganimmakia kwenda amuli lili, ila ninnyi'ki'tiye mulekangane kwa
wakati nsene bai.
7 Naapendi kila mundu abe kati mwanibile nenga, lakini ibileli nyo kwa mwanjaa kila
mundu Nnu'ngu' ampei uweso wa kisake, aapangite ywi'ngi' apange nya, na ywi'ngi'
nyalu'.
8 Lakini naabakia balu' bangali kobeka na alwawa awi'li'kwa panga yaali'ngani batame
ulu'mi'langa kati mwanibile nenga.
9 Lakini mana bakombwali kwikanikiya bene, nantali bakobeke no ku'nda kulikoni
tama na maminyikio ga payi'ga.
10 Kwa balu' babayomwike kobekana, Nnu'ngu' aapeya amuli, kwenda nengali panga,
nwawa nku'nda kanealekangane na nsengowe.
11 Lakini mana alekangine nakwe, bai apalikwa atame pangali ku'nda, au aawane
na nsengowe li'nga baki'li'bu'kyane, nyinyonyo na nnalu'me nkobeka kanealekane na
nnyumbowe.
12 Makowe gano nimmakia nenga, kwenda Bwanali, panga manaitei nnalu'me
mwu'bi'lya ai na nnyumbowe ywangau'bi'lya, na aywo nnyumbowe kayi'ki'tya tama
nakwe, kaneanneke nnwawa ywo.
13 Nyinyonyo na nnwawa mwu'bi'lya mana ai na nsengowe ywangau'bi'lya na aywo
nsengowe kayi'ki'tya tama nakwe, kaneanneke nnalu'me ywo.
14 Kwa mwanjaa aywo nnalu'me ywangau'bi'lya aapeleteyelwa na Nnu'ngu' kwo pi'tya
nnyumbowe, nyinyonyo na nnwawa ywangau'bi'lya aapeleteyelwa na Nnu'ngu' kwo
pi'tya nsengowe. Kenda ikapangageli nyo bana binu bapelepangali apeleteu, lakini
mwaibile nambi'yambi' bembe apeleteu.
15 Lakini manaitei yu'lu' ywangau'bi'lya kapala kunneka nnyine, anneke bai, apo aywo
nnwawa au nnalu'me ywau'bi'lile aapanga ayu'gu'lilwe kwa lisengele lyo. Kwa mwanjaa
Nnu'ngu' ankemike li'nga mutame mumaisa ga amani.
16 Muwesali tanga panga, kwo u'bi'lya kwa nnyumbowe au nsengowe, pi'ngi' yumo
ywabe aawesa kunng'alambwa nnyine ywangau'bi'lya li'nga amwu'bi'li Kilisitu.

Utame kati mwaukemilwe na Nnu'ngu'

17 Lakini kila mundu atame mumaisa gagabu'kana na Bwana, galu' gaakemilwe na
Nnu'ngu'. Li'no nga lilagyo lyanilibi'ka mumakanisa goti.
18 Manaitei mundu aakemilwe na Nnu'ngu' abile ainilwe, bai, kaneapange kati
ywangainilwa. Kai' manaitei mundu aakemilwe na Nnu'ngu' abile ywangainilwa, bai
kaneainilwe.
19 Inilwa au kotoka inilwa kili'be sa ngamali, kili'be sakibile sa ngama kwikamwa
amuli ya Nnu'ngu'.
20 Bai, kila mundu atame kati mwaabile paakemilwe na Nnu'ngu'.

21 Buli, Nnu'ngu' aakukemite nsimu pawaabile wa mmanda? Alyo kanelikuauye. Lakini mana upatike lipala lya kwibi'ka ulu, bai, utumi lipala lyo.
22 Kwa mwanjaa ywembe ywaakemilwe na Bwana abile mmanda, aywo aalu'a ba ulu kwa Bwana, nyinyonyo na ywaakemilwe abile ulu aywo nga mmanda kwa Kilisitu.
23 Mwaapi'milwe na Nnu'ngu' kwa bei, kwa nyo, kanemube mwaabanda ba bandu kai'.
24 Mwalongo bangu', kila mundu aigale na Nnu'ngu' kati mwaabile nsimu waakemilwe.

Bu'kana na bangali kobeka na alwawa awi'li'kwa

25 Bu'kana na alu'mi'langa nenga ntu'pu' amuli yaibu'ka kwa Bwana, lakini nibaya kati na mundu ywaniu'bi'like kwa kiya sa Bwana.
26 Bu'kana na tabu yaibile nambi'yambi', nibona male muigale kati mwamubile.
27 Manaitei ukobike bai kaneupale lekangana, na mana unakobekali bai kaneukobeke.
28 Lakini ntu'pu' sambi kwa babakobeka au ku'nda, ila babakobike au ku'nda baalu'a pata tabu mumaisa ga, na nenga nipalage kanemwipate tabu yo.
29 Lakini mwalongo bangu' nibaya nyinya, wakati wauigalile bu'ka nambi'yambi' mpaka buya kwa Kilisitu, nsene bai, kwa nyo balu' babakobike batame kati bangali kobeka li'nga bapange kasi ya Bwana,
30 na babali'la babe kati bangali li'la, na babapulaika babe kati bangali pulaika, nyinyonyo na babapi'ma, yi'lu' yabapi'mite ibe kati yabe lili,
31 na balu' babatumya mali ya dunia yi'no, babe kati baitumyali, kwa mwanjaa dunia yi'no kati mwatutangite yendapi'ta.
32 Nipala kanemube na kyukala kwa abali ya makowe ga. Nnalu'me ywangalikobeka aiauya na makowe ga Bwana, na kwa ndi'la yaku' apange li'nga Bwana anapusike.
33 Lakini nnalu'me ywakobike aiauya na makowe ga dunia, na kwa ndi'la yaku' apange li'nga ampulaise nnyumbowe,
34 na maganio gake gabaganike pabi'li'. Nnwawa ywangali ku'nda aiauya na makowe ga Bwana, li'nga apate baa mpeleteu kwa yi'ga na loo. Lakini yu'lu' ywaku'ndike, ywembe aiauya na makowe ga padunia, li'nga kumpulaisa nsengowe.
35 Nilongela makowe ga kwa pwaila yinu mwabene, kwenda nendakunkanikiyali, ila nipala mutame mundi'la ya kakape yaipalikwa, li'nga mupate kuntumikia Bwana pangali minyikia makowe gi'ngi'.
36 Nnalu'me mana aibweni ampangyali wiso mwi'nja ywapala kunkobeka, na mana kautilwa na maminyikio, apange mwapala. Bakobekane bai, wala apangali sambi.
37 Lakini mundu mana aamuite mwene bu'ka pamwoyo wake kotoka kobeka, pangali li'ndi'ndi'lwa na mundu ywoywoti, ila awesa kwitawala mwene na maminyikio gake go kotoka kunkobeka aywo nnwawa, bai apanga kati mwaipalikwa.
38 Kwa nyo, nnalu'me ywankobeka nnwawa ywapalage kunkobeka ywembe, aapanga likowe linogau, na nnalu'me ywaakotoka kobeka aapanga likowe linogau muno.
39 Nnwawa apalikwa tama na nsengowe kwa nsimu woti wa baa mwu'mi. Lakini mana nnalu'me awile, nnwawa aapanga ulu kwo ku'nda na nnalu'me ywoywoti, ila aywo nnalu'me abe mpwasi wa Bwana.
40 Manaitei aatama kisake aapanga na pulaa muno, ila aga maganio gangu', na niu'bi'lya panga, nanenga nibile na Loo wa Nnu'ngu' ywanilongoya longela go.

8

Ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago

1 Nambi'yambi' nilongelya bu'kana na ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago. Tutangite panga kila mundu abile na ilimu, lakini ilimu yo yapanga bandu baipune, ila upendo ngauliyangatia likanisa lisengelwe.
2 Ywagania panga atangite likowe nsi'si', anatangali likowe lyolyoti kati mwaipalikwa kulitanga.
3 Lakini Nnu'ngu' antangite mundu ywampenda.
4 Kwa nyo bu'kana na ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, tutangite panga inyago kili'be lili mudunia, satutangite twenga panga Nnu'ngu' yumo bai.
5 Ata ikatei bandu bi'ngi' bagania panga kubile na kinnu'ngu' na mabwana bi'ngi' mudunia au kunani,
6 lakini kwitu twenga Nnu'ngu' yumo bai, na nga Tati' ywaumbike ili'be yoti, na twenga tutama kwa kitumbu sake. Kai', kubile na Bwana yumo bai, na ywembe nga Yesu Kilisitu. Ili'be yoti yaumbilwe kwo pi'tya ywembe, kai' twenga tulama bu'kana na ywembe.

7 Lakini boti lili bababile na ilimu ya likowe li'. Kwa mwanjaa kubile na bi'ngi' babayobeli inyago, bandu bo mpaka nambi'yambi' pabalya, baibona kati balo kabalya ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago. Kwa mwanjaa muimani balo banakomalali, kwa nyo baibona bapanga sambi.
8 Lakini kilyo kitubi'kali papipi na Nnu'ngu', kwa mwanjaa ata mana tukotwike lya tuobeyali kili'be, kai' ata mana tulile, tuyongekeyelwali kili'be.
9 Lakini mulinguli, wu'no uulu winu kanewaapange bangali komala muimani baku'bale.
10 Kwa mwanjaa mundu ywangalikomala muimani, mana amweni mwene ilimu yi' kalya munyumba ya inyago, buli, aawasali panga yendayi'ki'ti'lwa lya kilyo sakibi'ki'lilwe kwa inyago?
11 Kwa ndi'la yo aywo nnongo mwene imani yangakomala, Kilisitu ywaawile kwa kitumbu sake, aalu'a oba, bu'kana na ilimu yako.
12 Manaitei kamupanga sambi kwa alongo binu kwa ndi'la yi'no na kwalumiya myoyo na imani yabe yangakomala, apo munkosya muno Kilisitu.
13 Kwa nyo manaitei nyama yanilya kaimpanga muumini nnyangu' atu'mbu'ke musambi, naailyali nyama yo ata pasene, li'nga naakane kumpanga nnyangu' apange sambi.

9

Aki na lyengo lya atumilwe

1 Buli, nenga na mundu ulu lili? Buli nantumilwe lili? Buli, nenga namwenili Yesu, Bwana witu? Buli, mwenga mauno ga lyengo lyangu' lili kwa Bwana?
2 Ata manaitei bandu bi'ngi' kabaibona panga nenga nantumilweli, lakini kwinu mwenga nantumilwe kwa kitumbu sa imani yinu kwa Kilisitu, ilaya panga nantumilwe wa Bwana.
3 Amo ngamwaniyangwa kwa balu' babanipekeseni.
4 Buli twenga ntu'pu' aki yo lya no nywa mulyengo litu lya utumilwe?
5 Buli tuyi'ki'ti'lwali longwana na ayumbo bitu aumini patuyabwa mwanja wo ala, kati mu'lu' atumilwe bi'ngi' na anunabe Bwana Yesu, na Petili?
6 Au nenga na Balanaba bai ngatupalikwa panga lyengo li'ngi', li'nga tukombwe pata ili'be yaipalikwa mumaisa gitu?
7 Asikali ywaku' ywayenda kungondo kwa kwili'pya mwene? Ywaku' ywapanda nng'unda wa minjabibu, no kotoka lya itunda yake? Na ywaku' ywasunga kipi'nga sa ngondolo ywakotoka tumya mabele gake?
8 Mayi'gi'yo ganigabaya, kwenda maganio ga bandu lili ila ata salya ya Musa kai' ibaya nyinyonyo.
9 Kwa mwanjaa musalya ya Musa iandikilwe, “Kaneumwibe nkano ng'ombe pali'bata ngano li'nga ku'bata.” Buli, ngo baya kakape Nnu'ngu' annongelya ng'ombe?
10 Au alongelage ga kwa kitumbu situ? Kakape ngamwaibile! Maandiko ga gaandikilwe kwa twenga, kwa mwanjaa mundu pali'ma na nku'bati paku'bata, boti babile na mau'bi'lyo go pata mauno gabe.
11 Manaitei twapandike mbeyu ya kiloo mumyoyo yinu, buli ipalikwali twenga una ili'be yo lya yaibu'ka kwinu?
12 Manaitei bi'ngi' baabile na aki yo pata ili'be yo bu'ka kwinu, kakape na twenga tubile na aki muno kulikoni bi'ngi'.

Lakini twenga twalongiteli aki yi' yayapalikwe tupeyelwe na mwenga, ila twakomiye goti li'nga twaakane kwaibya bandu u'bi'lya abali inannoga ya Kilisitu.
13 Kakape mutangite panga babatumika munyumba ya Nnu'ngu' bapata liposo lyabe munyumba yo. Na balu' babapanga kasi pakibi'ki'lyo sa nyumba ya Nnu'ngu', nabembe bapokya itomwa ya nyama yo.
14 Nyinyonyo na Bwana aamulise panga balu' babaala Abali Inannoga bapate liposo lyabe bu'ka mumakanisa.
15 Lakini nenga mumakowe go natumyali ata limo, na kwenda niandika ga li'nga munipei lili. Kwangu' nenga, nantali niwee kulikoni mundu ywoywoti kunikanikia kwilumba kwangu'.
16 Nenga ntu'pu' aki ya kwilumba kwa kitumbu so ala Abali Inannoga, kwa mwanjaa lyengo li' nilipanga kwa amuli ya Nnu'ngu'. Kai' naakibona mana nikwotwike ala abali yo.
17 Ikapangage nialike kwo penda namwene, nilu'e banayo upo yangu', lakini nialikeli kwo penda namwene, bai apo nitimisa si'lu' sanipalikwa panga.

18 Bai upo yangu' nga yaku'? Upo yangu' nga yi'no, yo ala Abali Inannoga pangali li'pi'lwa, lombolya kotoka longa aki yaniipala mulyengo lyo.
19 Pamope no panga nenga na mmandali kwa mundu ywoywoti, lakini niipangite nammanda kwa kila mundu li'nga kwauta bandu baingi kwa Kilisitu.
20 Kwa Ayahudi naabile kati na Nnyahudi, li'nga kwauta Ayahudi. Kwa bandu balu' babaabile pai' ya Salya ya Musa, naabile pai' ya salya yi' (pamope no panga nenga nibileli pai' ya salya), li'nga kwauta balu' babaabile pai' ya salya.
21 Kwa balu' bangali baa na salya, naabile kati ywangali baa na salya, li'nga kwauta abo bababile panja ya salya. Kwenda nenga niikamwali salya ya Nnu'ngu', ila nilongoyelwa na salya ya Kilisitu.
22 Kwa akigopi naabile kati nakigopi li'nga niwese kwauta bababile akigopi. Naaipangite namundu wa sampuli mbali'mbali' kwa bandu boti li'nga kwa ndi'la yoyoti niwese kwakosopolya bi'ngi' babe.
23 Nipanga aga goti kwa kitumbu sa Abali Inannoga, li'nga nipate baa kiselele mu balaka yake.
24 Buli, mutangiteli panga pabang'anda butuka, boti bendabutuka lakini ywapata upo yo sinda yumo bai? Kwa nyo, mubutuke muno li'nga mupate upo yo sinda.
25 Kila ywabaa muming'ando aiyobeleka ng'anda kwo kasana. Nabembe bapanga nyo li'nga bapoki taji yaialabika, lakini twenga tupanga nnya li'nga tupoki taji yangaalabika milele.
26 Kwa nyo nibutuka kati mundu mwene manugio go sinda, na niku'mbwanali kati mundu ywaku'mbwa pabule.
27 Ila niiku'su'mbwa yi'ga yangu' na kwiyobeleka komeya li'nga bu'ka pa kwaalya bandu Abali Inannoga, nenga namwene naakane obeya upo yo sinda.

10

Likwi'li'ko bu'kana na inyago

1 Mwalongo bangu', nipala mutange panga kiu'ku'lu' bitu baayabwi mwanja kababu'ka Misili kwo longoyelwa na lyunde, kai' boti baapite pakatikati ya baali ya Shamu.
2 Boti baabatisilwe no panga apwasi ba Musa nkati ya li'lu' lyunde na nkati ya yi'lu' baali.
3 Boti baalile kilyo si'si'lu'si'lu' sa loo,
4 na boti baanywile kinywo simo sa kiloo, kwa mwanjaa baanywile masi' gagabu'ka nkati ya mpi'mbi' wawaalongwaniye nabo, na mpi'mbi' wo wai nga Kilisitu.
5 Lakini Nnu'ngu' aanogelilweli na baingi babe, kwa nyo ngabalangamiswa, na mitwi yabe ngaibamba mulubele.
6 Bai, makowe ga goti gaabile kagatulaya ndi'la twenga li'nga twaakane ba twabandu babaminyikia malau, kati bembe mwabaaminyikiye malau.
7 Kanemube mwabandu bo kilikitya inyago kati bi'ngi' babe mwabaabile, kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu panga, "Bandu baatitama, lya no nywa bu'kapo yi'ma no ina."
8 Wala kanetupange upege kati bi'ngi' babe babaapangite nyo no waa bandu elupu isilini na atatu kwa lisu'ba limo.
9 Kai' kanetumpaye Bwana, kati bi'ngi' babe mwabaapangite, ngabawaa kwo lumilwa na nng'ambo.
10 Wala kanemuku'ku'li'ke kati bi'ngi' babe mwabaapangite, ngababulagilwa na malaika mwalabiyi.
11 Makowe ga goti gaapatike bembe li'nga gabe kati mayi'gano na gaandikilwe li'nga kutukwi'li'ka twenga twatutama mumasu'ba gano ga kuundi'la.
12 Kwa nyo kila ywaibona ayi'mi wiso muimani alinguli aakane tu'mbu'ka.
13 Ntu'pu' lipayilwo lyolyoti lyalimpata mundu lyalibile liku'lu' pi'ta lya bandu bi'ngi'. Nnu'ngu' mwu'bi'li'ka, ywembe aalu'a kunnekali mupayilwe pi'ta uweso winu wo komeya. Ila, pamope no payilwa, Nnu'ngu' aalu'a kumpeya ndi'la yo pita mo, mubile salama.
14 Kwa nyo mwamambwiga bangu' mwamupendilwe, mwitile kwikilikitya inyago.
15 Nilongela na mwenga mwabandu bene malango, muamwe mwabene bu'kana na gano ganigalongela nambi'yambi'.
16 Patunsukulu Nnu'ngu' kwa kikombe si'lu' sa balaka, buli tubali pamope mumyai ya Kilisitu? Na patumetwa likati buli, tubali pamope muyi'ga ya Kilisitu?
17 Kwa mwanjaa likati lyatumetwa twabandu boti limo, kwa nyo twenga twaboti yi'ga yimo, pamope no panga twabambone.

18 Mwalinguli Baisilaili, balu' babalya salaka yaipiyilwe pakibi'ki'lyo, balu'mbana na
Nnu'ngu' kwa ndi'la ya salaka yo.
19 Bai nibaye namani? Panga kilyo si'lu' sakipiyilwe salaka kwa inyago nga kili'be sa
ngama? Au panga inyago nga kili'be?
20 Lili! Lakini sanipala baya panga salaka yabapiya bandu bangali kuntanga Nnu'ngu'
baapikia kimasetani, kwenda Nnu'ngu'li. Nanenga katu nipendili mwenga mulu'mbane
na masetani.
21 Muwesali nywelya mukikombe sa Bwana na sa masetani kai', nyinyonyo muwesali
baa pamope mukilyo pamesa ya Bwana na pamesa ya masetani.
22 Au tupala kunsokasoka Bwana abe na bwigu? Mugania tubile na makakala pi'ta
ywembe?

Kila kili'be kibu'kana na utukupu wa Nnu'ngu'

23 Mwabandu bi'ngi' nkati yinu mubaya, "Ili'be yoti iyi'ki'ti'yilwe," ila yotili yaileta
pwaila. Kai' "Ili'be yoti iyi'ki'ti'yilwe," lakini ili'be yi'ngi' innetyali mundu pwaila ya
kunsenga muimani.
24 Mundu ywoywoti kaneapale gagabile ga pwaila yake mwene, ila kila mundu apale
galu' gagaayangatia na bi'ngi'.
25 Mulye sosoti sakipi'mi'yi'lwa pasoko. Kanemulaluyelaluye li'nga pala tanga panga
yendayi'ki'ti'yi'lwa au lili lya kili'be so.
26 Kwa mwanjaa Maandiko Mapeleteu gabaya, "Dunia na ili'be yoti yaibile nkati yake,
nga mali ya Bwana."
27 Mana mukokilwe kwa mundu ywangau'bi'lya, mwalyee sosoti sakibi'ki'lwa nnu'ngi'
yinu pangali kunnaluya.
28 Lakini mundu mana ammakiye, "Kilyo si'no kibi'ki'lilwe muinyago," bai kanemulye.
Kwa mwanjaa ya aywo ywammakiye nyo na kwa kitumbu sa mwoyo.
29 Nilongelali bu'kana na maganio ga myoyo yinu, ila nilongelya maganio ga mwoyo
wa mundu yu'lu' ywabaite. Nitangite mulu'a nilaluya, "Kwa mwanjaa namani uulu
wangu' namwene uukumilwe na maganio ga mwoyo wa mundu ywi'ngi'?
30 Mana kaninsukulu Nnu'ngu' kwa kilyo sanilya, kwa ki'li' nipate lukoolo kwa kilyo
saninsukulu Nnu'ngu' bu'kana na so?"
31 Bai, likowe lyolyoti lyamupanga, manaitei lya au nywa, mupange goti kwa utukupu
wa Nnu'ngu'.
32 Katu kanemupange likowe lyolyoti lyalyalu'a kwapanga bandu bi'ngi' bapange
malau, ibe kwa Ayahudi au bangali Ayahudi au mundu ywoywoti mumakanisa ga
Nnu'ngu'.
33 Mube kati nenga mwanibile. Kwa kila ndi'la nibinia kumpulaisa kila mundu
mumakowe gangu' goti ganipanga. Na kwenda nipanga nyo li'nga nipate kili'be lili,
ila nipanga nyo li'nga kwapanga bandu baingi bawese kosopolelwa.

11

1 Muniyige nenga kati nenga mwaninnyiga Kilisitu.

Wi'ki'lya ntwe pamusalya

2 Nendakunnumba kwa kitumbu sa kuniku'mbu'kya mumakowe goti, na kugakamwa
mayi'gano goti ganimpeile.
3 Lakini nipala mutange kai' panga Kilisitu nga ntwe wa kila nnalu'me, na ntwe wa
nnwawa nga nnalu'me, na ntwe wa Kilisitu nga Nnu'ngu'.
4 Kila nnalu'me ywalu'ba au londwa ku'no awi'ki'li ntwe wake, aywo amwisiya Kilisitu.
5 Nyinyonyo na nnwawa palu'ba au londwa pangali wi'ki'lya ntwe wake, amwisiya
nsengowe, kwa kitumbu so alandana na nnwawa yu'lu' ywasekwi nywili yoti.
6 Manaitei nnwawa awi'ki'lyali ntwe wake, nantali atemi. Lakini yaapanga oni kwa
nnwawa temya au sekwa nywili yake. Kwa nyo apalikwa awi'ki'li ntwe wake.
7 Ipwaikali kwa nnalu'me wi'ki'lya ntwe wake kwa mwanjaa ywembe alaya utukupu
wa Nnu'ngu'. Lakini nnwawa alaya utukupu wa nnalu'me.
8 Kwa mwanjaa nnalu'me apitikeli kwa nnwawa, ila nnwawa apitike kwa nnalu'me.
9 Na nnalu'me aumbilweli kwa kitumbu sa nnwawa, ila nnwawa kwa kitumbu sa
nnalu'me.
10 Kwa kitumbu sa malaika, nnwawa apalikwa wi'ki'lya ntwe wake, li'nga laya panga
ai pai' ya utawala wa nsengowe.
11 Lakini muulu'mbani na Bwana, nnwawa kili'be lili pangali nnalu'me, na nnalu'me
kili'be lili pangali nnwawa.

12 Nibaya nyo kwa mwanjaa kati mwaibile panga, nnwawa aumbilwe bu'ka kwa nnalu'me, nyinyonyo na nnalu'me abelekwi na nnwawa. Lakini kila kili'be kibu'kite kwa Nnu'ngu'.
13 Muamwe mwabene, buli, yendapwaika nnwawa lu'ba Nnu'ngu' pangali wi'ki'lya ntwe wake?
14 Ata maumbile gene galaya mpu'la panga kwa nnalu'me ba na nywili ndaso oni kwake mwene,
15 lakini kwa nnwawa ba na nywili ndaso nga isima kasake mwene, kwa mwanjaa nnwawa apeyilwe nywili ndaso li'nga wi'ki'lya ntwe wake.
16 Manaitei mundu kapala tauka bu'kana na likowe li'no, bai atange panga twenga wala mumakanisa ga Nnu'ngu' ntu'pu' mimu yi'ngi'.

Kalamu ya Bwana
(Mat 26:26-29, Mal 14:22-25, Luk 22:14-20)
17 Nibile balo kunnagya ga, niwesali kunnumba bu'kana na aga, kwa mwanjaa kwembana kwinu mumakanisa kwenda kwa pwaila lili ila kwa bule bai.
18 Wi'ti' niyu'wine panga pamukwembana kati likanisa, nkati yinu mwendabaganika, nanenga mwanibona iwesa panga kakape.
19 Mibaganiko nkati yinu lasima ipiti, li'nga balu' babayi'ki'tilwe na Nnu'ngu' batanganikwe.
20 Kwa mwanjaa, pamukwembana pamope, mulyali Kalamu ya Bwana kati mwaipalikwa,
21 kila mundu alya kilyo sake mwene pangali kwali'nda bi'ngi', kwa nyo bi'ngi' baigala na njala na bi'ngi' bendalobya.
22 Buli, muwesali lya no nywa mumayumba ginu? Kwa ki'li' mulisalawa likanisa lya Nnu'ngu' na kwaisiya abo bangali kili'be? Nimmakie namani? Ninnumbe au? Lili, niwesali kunnumba ata pasene bu'kana na likowe li'.
23 Mayi'gano ganinnyi'ganiye nga gagalu'galu' ganigapokile bu'ka kwa Bwana, panga kilo si'si'lu'si'lu' saasongilwe Bwana Yesu atweti likati,
24 naywembe bu'ka pa kunsukulu Nnu'ngu' ngalimetwana, kabaya, “Ayi' nga yi'ga yangu' yaipiyilwe kwa mwenga, mupange nnyo kwa kuniku'mbu'kya.”
25 Nyinyonyo bu'ka po lya, ngatola nnobo wa divai no baya, “Nnobo wu' nga lilagano lyayambi' lyalibonekana kwa ndi'la ya myai yangu'. Mupange nnya kila pamunywelya nnobo gu', kwa kuniku'mbu'kya.”
26 Ayi' ilombolya panga kila pamulya likati li'no na kuunywelya nnobo wu', muala kiwo sa Bwana mpaka paalu'a isa.
27 Kwa nyo, kila ywalya likati lyo au kuunywelya nnobo wo Bwana kati mwaikotoka palikwa, aapanga apangite sambi, kwa mwanjaa aisalawi yi'ga na myai ya Bwana.
28 Bai, ipalikwa kila mundu aipekeseni mwene, bu'kapo alye likati na kuunywelya nnobo.
29 Kwa mwanjaa mundu ywoywoti ywalya no nywa pangali tanga kilombolyo sa yi'ga ya Bwana, endalya no nywa ukumu yake mwene.
30 Si'no nga kitumbu sa bandu baingi nkati yinu bapanga atamwe na akigopi, na bandu bi'ngi' ata waa.
31 Lakini ikapangage twipekesenile wiso twabene, Nnu'ngu' alu'e tuukumu lili.
32 Lakini patuukumilwa na Bwana, apo twendakwi'li'ki'lwa li'nga twaakane pwatilwa pamope na bandu ba dunia.
33 Kwa nyo mwalongo bangu', pamukwembana pamope li'nga lya Kalamu ya Bwana, ipalikwa muli'ndane.
34 Manaitei mundu abile na njala, alye kasake li'nga kwembana kwinu pamope kanekunneti ukumu. Makowe gi'ngi' gagaigalile, naalu'a kugabi'ka wiso nsimu wanaalu'a isa kwinu.

12

Upo ya Loo Mpeleteu
1 Bai mwalongo bangu', kwo bu'kana na upo ya Loo Mpeleteu nipala mutange ukakape wake.
2 Mutangite panga pamwabile balo mwabandu bangali kuntanga Nnu'ngu', mwatikongelwa no longoyelwa kilikitya inyago yangali ukoto.
3 Kwa nyo mutange panga ntu'pu' mundu ywalongoyelwa na Loo wa Nnu'ngu' ywawesa baya, “Yesu akosite lasi.” Kai', ntu'pu' mundu ywawesa baya, “Yesu nga Bwana” ila kwa yu'lu' ywalongoyelwa na Loo Mpeleteu bai.

4 Kubile na upo ya kiloo ya sampuli mbali'mbali', lakini ywapiya upo yo, Loo yumo bai.
5 Kubile na utumisi wa sampuli mbali'mbali', lakini Bwana ywatumikiyilwa yumo bai.
6 Kubile na uweso wa sampuli mbali'mbali' wo panga kasi, lakini Nnu'ngu' nga yu'yu'lu'yu'lu' bai ywaapanga bandu boti bakombwe panga kasi yabe.
7 Kili'be sopeyilwe na Loo Mpeleteu, kiwesa bonekana nkati ya kila mundu, li'nga bapwailike bandu ba kanisa.
8 Loo yu'yu'lu'yu'lu' abile na uweso wa kumpeya mundu yumo ikima na ywi'ngi' malango.
9 Loo ywoywoywo ampeya mundu yumo imani, na ywi'ngi' uweso wo lawa bandu,
10 kai' ywoywoywo ampeya mundu uweso wo panga mangelongelo, ywi'ngi' ulondoli, ywi'ngi' kwitanga loo ya kakape na ya ubu'su', ywi'ngi' longela kwa luga yayambi' na ywi'ngi' awanikiya mwailombolya luga yo.
11 Ayo yoti kasi ya Loo Mpeleteu yumo, ywoywoywo ywampeya kila mundu upo ya sampuli mbali'mbali' kati mwapendi mwene.

Ilu'mbi'lu'mbi' yambone, lakini yi'ga yimo

12 Mundu ai na yi'ga yimo na nkati yake kubile ilu'mbi'lu'mbi' yambone, nyinyonyo ngamwaibile muyi'ga ya Kilisitu.
13 Kwa mwanjaa twaboti tubatisilwe ubatiso wa Loo yumo ata manaitei Ayahudi au Ayunani, wammanda au wangwana, tupeyilwe aywo Loo yumo li'nga tupange yi'ga yimo.
14 Yi'ga iumbilweli na kilu'mbi'lu'mbi' simo ila kwa ilu'mbi'lu'mbi' yambone.
15 Ikapangage lugu'lu' kalubaya, "Kwa mwanjaa nenga na luboko lili, bai, nenga na ywayi'gali," alyo lilu'e pangali alwo lugu'lu' kanelube kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga.
16 Ikapangage likutu kalibaya, "Kwa mwanjaa nenga na liyo lili, bai, nenga na ywayi'gali," alyo lilu'e pangali alyo likutu kanelibe kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga.
17 Ikapangage yi'ga yoti panga nga liyo, yu'wa kulu'e panga ntu'pu', nyinyonyo yi'ga yoti ikapangage likutu, nuya kulu'e panga ntu'pu'.
18 Lakini kati mwaibile, Nnu'ngu' akibi'kite kila kilu'mbi'lu'mbi' muyi'ga kati mwapendi mwene.
19 Kulu'ebali yi'ga, ikapangage ilu'mbi'lu'mbi' yoti panga simo bai.
20 Ukakape nga gu'no, yi'ga yimo lakini ilu'mbi'lu'mbi' yambone.
21 Liyo likombwali kulubakiya luboko, "Nikupalali." Nyinyonyo, ntwe ukombwali kulubakiya lugu'lu', "Nikupalali."
22 Lakini mwaibile, kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga sakibonekana kigopi muno, aso nga sa ngama muno.
23 Kai' ilu'mbi'lu'mbi' yaibonekana panga ipalikwali isimilwa ngayatuisimu. Nyinyonyo, ilu'mbi'lu'mbi' ya yi'ga yitu yaibonekana panga ileta oni, ngayatuikota muno.
24 Ilu'mbi'lu'mbi' yangali leta oni ipalikwali kotelwa kati yi'ngi', lakini Nnu'ngu' mwene abi'kite pamope ilu'mbi'lu'mbi' ya yi'ga na kwipeya isima muno yi'lu' yaipu'ngu'kilwe.
25 Nnu'ngu' aabini panga nyo li'nga ilu'mbi'lu'mbi' ya yi'ga kaneilekangane, ila kila simo kiyangatiyane na si'ngi'.
26 Manaitei kilu'mbi'lu'mbi' simo kilumile na yi'ngi' yoti yaalu'a minya pamope naso. Na si'ngi' mana kilumbilwe, yi'ngi' yoti yaalu'a pulaika pamope.
27 Bai, mwenga mwaboti kwa pamope nga yi'ga ya Kilisitu. Na kila yumo ywinu nga kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga yo.
28 Nnu'ngu' mumakanisa atumbwi wi'ti' kwabi'ka atumilwe, benebi'li' alondoli, benetatu balimu, bu'kapo bopanga mangelongelo, bene uweso wo lawa, bakwayangatiya bi'ngi', bakwalongoya bi'ngi' na bo longela luga yayambi'.
29 Buli, boti nga atumilwe, au boti nga alondoli ba Nnu'ngu'? Boti nga balimu, au boti bopanga mangelongelo?
30 Buli, bandu boti nga balawa atamwe, boti bolongela luga yayambi' au boti babaawanikiya luga yayambi'?
31 Bai, muminyikiye munomuno pata upo yaibile yangama muno. Lakini nambi'yambi' nalu'a kunnaya ndi'la yaibile ngolou muno.

13

Upendo

1 Ata nikalongela kwa luga ya bandu na ya malaika, mana nikotwike baa na upendo yapanga sawasawa na ndu'ti ya lilebe au liki'ngi'li' lyalikong'ondelwa pangali kitumbu.

2 Kai' ata mana nikalondwa no tanga ikowe yoti yaiiyilwe na malango goti, no baa na imani ngu'lu' yo amia itu'mbi', lakini mana nikotwike baa na upendo nenga na kili'be lili.
3 Ata nikapiya mali yangu' yoti na kwapeya aki'ba, kai' na kwipiya yi'ga yangu' itinike mwoto, mana nikotwike baa na upendo, iyangatiyali kili'be.
4 Upendo wendali'nda, wendanogeya, ntu'pu' bwigu, ntu'pu' kwipuna na ntu'pu' umbu'ku'su'.
5 Upendo ukosali isima, upalali makowe gake wene, uusikali kiyu'ngu'ya na uku'mbu'kyali malau.
6 Upendo upulaikyali ulau, ila upulaikya ukakape.
7 Upendo utotokelwali, uu'bi'lya goti, upi'kanilya goti, na ukomeya goti.
8 Upendo uyomokali. Lakini ulondoli, longela kwa luga yayambi', na malango gawesa yomoka.
9 Kwa mwanjaa, ulondoli wo na malango gatubile nago gatimilikeli.
10 Lakini pagaaisa gagatimilike, gangalitimilika gaabu'ka.
11 Panaabile na nnangu'ta, longela, tanga, no gania kwangu' kwabile kwa kinangu'ta. Lakini panikomile, ago goti nigalei.
12 Kwa nambi'yambi' tubona kati kiwili sa kilolo kigona, lakini waisa nsimu watwalu'a bonana kuminyo. Nambi'yambi' nitangite pasene bai, lakini bu'ka pa go naalu'a tanga mpamo kila kili'be kati Nnu'ngu' mwanitangite.
13 Gano gatatu ngagagayendelya, imani, u'bi'lya na upendo, lakini sakibile sangama muno kuliko goti, nga upendo.

14

Upo yi'ngi' ya Loo Mpeleteu
1 Mwikase mube na upendo, kai' muminyikiye muno kwipata upo ya Loo Mpeleteu, na munomuno mupate upo yo ulondoli wa Nnu'ngu'.
2 Ywalongela luga yayambi' ywembe alongelali na bandu ila na Nnu'ngu'. Naywembe alongela makowe gagaiyilwe kwa makakala ga Loo Mpeleteu.
3 Lakini yu'lu' nnondoli alongela na bandu kwa kwakangamaya muimani, kwasenga na kwali'yali'ya.
4 Yu'lu' ywalongela luga yayambi' aikangamaya imani yake mwene, lakini nnondoli aakangamaya aumini.
5 Naapendi mwaboti mube mwalongeli ba luga yayambi', lakini munomuno mube mwalondoli. Kwa mwanjaa nnondoli nga nku'lu' kulikoni ywalongela kwa luga yayambi', ila gaawanikiyilwe li'nga kwayangatia aumini bakangamale muimani.
6 Mwalongo, mana nilongei kwa luga yayambi' kasinu mwapata ki'li' mana nakotoka awanikiya? Mwatangali kili'be, ila mana nalu'a kummakia gaumukwi Nnu'ngu', au ulondoli au yi'gana au ilimu.
7 Ngamwaibile muyombo ya inwa kati pilimbi au kinanda. Mana ikotwike piya malobe mbali'mbali', mundu akombwali tanga panga uyi'mbi'lwa mwambo waku'.
8 Kai' manaitei lipenga kalili'la lilobe lyangali tanganikwa, nyai ywaalu'a kwibi'ka wiso kwa ngondo?
9 Nyinyonyo mwenga, mana mwalongela gangali tanganikwa nyai ywaakombwa tanga samukilongela? Apo, samukilongela sapanga kati nsunga bai.
10 Mudunia kubile na luga yambone muno, na ntu'pu' luga yangali maana yake.
11 Mana nikotwike tanga luga yalongela mundu ywi'ngi', nenga napanga nanng'eni kasake na ywembe nng'eni kasangu'.
12 Kwa nyo, mwamuminyikia muno kwipata upo ya Loo Mpeleteu, mukasane muno kwa kwipala upo yaikombwa kwayangatia aumini bi'ngi' bakangamale muimani.
13 Kwa nyo, ywalongela kwa luga yayambi' alu'be Nnu'ngu' li'nga akombwe awanikiya sakilongei.
14 Kwa mwanjaa panilu'ba kwa luga yayambi', loo yangu' bai ngayailu'ba lakini malango gangu' gapangali sosoti.
15 Kwa nyo nipange buli? Nilu'a lu'ba kwa loo na kwa malango, nyinyonyo nilu'a yi'mba kwa loo na kwa malango.
16 Manaitei kaulumba Nnu'ngu' kwa loo bai, popopo abile mundu ywangali tanga luga yo, akombwa baya “Amina” abile anatangali sakilongeleka?
17 Yendawesekana panga kunsukulu kwako Nnu'ngu' kwaai kunanoga, lakini inyangatiyali mundu ywi'ngi' kwikangamaya imani yake.
18 Ninsukulu Nnu'ngu' panga nilongela luga yayambi' kulikoni mwenga.

19 Lakini mulikanisa nantali nilongele mayi'gi'yo matano gagatanganikwa li'nga
kwayi'gana bi'ngi', kuliko nilongele mayi'gi'yo maelupu ga luga yayambi'.
20 Mwalongo bangu' kanemuganiye kati mwaanangu'ta, ila kati mwabandu akomala.
Lakini bu'kana na ulau, mube kati mwaanangu'ta.
21 Maandiko Mapeleteu gabaya,
"Bwana alongela nnyanya
kwo tumya longela luga yayambi'
na mikano ya ageni,
naalu'a longela na bandu ba
lakini ata nyo, baaniyu'wali."
22 Kwa nyo, upo yo longela luga yayambi', nga mwanju wa makakala ga Nnu'ngu', kwa
bangali u'bi'lya, lakini upo yo londwa nga mwanju kwa babau'bi'lile.
23 Kwa nyo, aumini boti ba likanisa mana bakwembine pamope na kila yumo
katumbwa longela luga yayambi', bu'kapo ayingi mundu nng'eni ywangali u'bi'lya na
ywangatanga, buli aabayali panga mwaboti muminya lilalu'?
24 Lakini boti mana kabalondwa, bu'kapo kayingya mundu ywangali u'bi'lya au
ywangatanga, baalu'a kumpanga aibone nnau na aaukumilwa kwa kila kikowe saalu'a
kiyu'wa.
25 Makowe gagaiyilwe mumwoyo gaabi'ki'lwa mpu'la na apo ngapaalu'a kwitu'ya pai'
na kunkilikitya Nnu'ngu' kabaya, "Kakape Nnu'ngu' abi pamope na mwenga."

Ndi'la inannoga ya kunnu'ba Nnu'ngu' mumakanisa

26 Mwalongo bangu', pamukwembana pamope, mupalikwa yumo ayi'mbe, ywi'ngi'
ayi'gane, ywi'ngi' agabaye gagaumukulilwe na Nnu'ngu', ywi'ngi' alongele kwa luga
yayambi' na ywi'ngi' awanikiye go. Makowe ago goti, gapangika li'nga kwakangamaya
aumini.
27 Mana kubile na babalongela kwa luga yayambi' kwa likanisa, babe abi'li' au atatu
bai, kaneipi'ti'li'ki'ye po. Na ipalikwa balongele kwo pi'yana yumo yumo, na ywi'ngi'
awanikiye si'lu' sakilongelilwe.
28 Lakini mana ntu'pu' ywo awanikiya, ywalongela kwa luga yayambi' ipalikwa atame
liki. Alongele ywembe na mwoyo wake na Nnu'ngu'.
29 Na kwa balu' alondoli babalondwa, babe abi'li' au atatu na bandu bi'ngi' bagali'nge
galu' gagalongelilwe.
30 Na mana yumo nkati ya babapi'kania apeyilwe liyi'gi'yo bu'ka kwa Nnu'ngu', mwaali
ipalikwa akotoke.
31 Kwa mwanjaa mwaboti mwendakombwa londwa kwo pi'yana, li'nga kila mundu
apate yi'ganilwa no kangamayilwa.
32 Upo ya ulondoli ipalikwa ba pai' ya utawala wa yu'lu' ywapeyilwe upo yo.
33 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' wa puyoli, ila wa amani. Nyinyonyo kati mwaibile
mumakanisa goti ga apeleteu,
34 alwawa bapalikwali longela mulikanisa kwa mwanjaa bembe bayi'ki'tilweli, ila
bayu'we kati mwaibaya salya.
35 Mana kabapala tanga likowe lyolyoti baalaluye akinasengo babe kaya, kwa mwanjaa
alyo likowe nga lya oni nnwawa longela mulikanisa.
36 Mukita Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' liumi kasinu au limwikili mwenga bai?
37 Mundu mana aibweni panga ywembe nnondoli au ai na upo ya Loo Mpeleteu,
ipalikwa atange panga ganimwandikya nga amuli yo bu'ka kwa Bwana.
38 Lakini mundu ywagasalawa makowe gano, naywembe asalaulilwe.
39 Kwa nyo mwalongo bangu', mupale muno panga mwalondoli na wala
kanemwaki'li'bu'ye bandu longela kwa luga yayambi'.
40 Lakini makowe goti gapangike wisowiso kwa ndi'la inannoga.

15

Uyu'ki wa Kilisitu

1 Nambi'yambi' mwalongo bangu', ninku'mbu'ki'ya Abali Inannoga yanaamwalile na
yamwaipokile, na yo ngayaimpanga mube mwakangamau.
2 Kwa ndi'la ya kugakamwa maalo ga Abali Inannoga, mwendakosopolelwa, lakini
mana nyo lili, u'bi'lya kwinu kwabule.
3 Naannyi'ganie mayi'gano ga ngama munomuno ganaagapokile panga, Kilisitu aawile
kwa kitumbu sa masambi gitu kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu.
4 Bu'kapo, aatisikilwa no yu'yi'lwa lisu'ba lyenetatu bu'ka waa kwake, kati mwaiandik-
ilwe mu Maandiko Mapeleteu.

5 Ampiti wi'ti' Petili, bu'kapo atumilwe bake ku'mi na abi'li'.
6 Bu'ka po aapiti kai' aumini bi'ngi' babaabile pi'ta mya tano kwa pamope, bi'ngi' babe
balo bakalama, ila bi'ngi' bayomwike.
7 Ampiti Yakobi, bu'kapo na atumilwe boti,
8 na kuundi'la ya bandu boti bo, nganipitya nenga nanibile kati mundu ywaabelekwi
pangali timya myei yake.
9 Kwa mwanjaa, nenga nansene muno nkati ya atumilwe na wala nipwaikali kemelwa
nantumilwe, kwa mwanjaa naaliku'su'mbwi likanisa lya Nnu'ngu'.
10 Lakini kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu' nibile kati mwanibile, na ngu'ngu' yake yanipey-
ilwe yai yabuleli. Mwanjaa naapangite kasi kwapi'ta boti, na wala nengali ila ngu'ngu'
ya Nnu'ngu' yaibile pamope na nenga.
11 Bai, manaitei nenga au atumilwe bi'ngi' tuala maalo gaagalu'galu', kai' nga
gamugau'bi'lile.

Uyu'ki witu

12 Kila mundu tumwalile panga Kilisitu ayu'yi'lwe bu'ka kuuwi'li. Buli, bi'ngi' binu
babaya panga awi'li baayu'kali bu'ka kuuwi'li?
13 Lakini manaitei ntu'pu' uyu'ki wa awi'li bai, ata Kilisitu nyinyonyo aayu'kiteli.
14 Na manaitei Kilisitu aayu'kiteli, bai ata maalo gitu kili'beli na imani yinu yabule.
15 Bu'ka pa go tubonekana panga twaakong'ondeli ba ubu'su' kwa Nnu'ngu', kwa
mwanjaa tukong'ondeli panga Nnu'ngu' aanyu'yite Kilisitu bu'ka kuuwi'li, lakini mana
awi'li baayu'yi'lwali, bai Nnu'ngu' anyu'yiteli Kilisitu.
16 Manaitei kakape awi'li bayu'kali, bai ata Kilisitu ayu'kiteli.
17 Mana Kilisitu ayu'kiteli, imani yinu ya bule na balo mubi mumasambi ginu.
18 Na ata balu' babawile kabamwu'bi'lya Kilisitu baobite.
19 Mana tumwu'bi'li Kilisitu mumaisa gano ga nambi'yambi' bai, twenga nga twabandu
bo bi'ki'lwa kiya kuliko bandu boti.
20 Lakini, nga kakape panga Kilisitu ayu'yilwe bu'ka kuuwi'li na ywembe nga ntumbwo
wa uyu'ki wa babawile.
21 Kati mwaibile, kiwo kiletilwe na mundu yumo, na nyinyonyo uyu'ki wa awi'li
uletilwe na mundu yumo.
22 Kwa kitumbu so lu'mbana na Adamu bandu boti ipalikwa waa, na kwo lu'mbana
na Kilisitu bandu boti baalu'a yu'ka bu'ka kuuwi'li.
23 Lakini kila mundu aayu'yi'lwa kwa ndi'la yake mwene, na mili'mbu' nga Kilisitu na
bi'ngi' babaile bake babaayu'yi'lwa nsimu waalu'a buyangana.
24 Nsimu wa kuundi'la walu'a isa payapanga Kilisitu alangamise wi'ti' kila utawala,
kila amuli, na makakala goti, bu'kapo aalu'a kwakamukiya Tati' Nnu'ngu' ukulungwa.
25 Mwanjaa ipalikwa Kilisitu atawale mpaka paalu'a kwabi'ka andumu bake boti pai'
ya utawala wake.
26 Nndumu ywaalu'a langamiswa kuundi'la nga kiwo.
27 Maandiko Mapeleteu gabaya, “Nnu'ngu' abi'kite ili'be yoti pai' ya magu'lu' gake.”
Maandiko go gabaya panga aapeyilwe utawala wa ili'be yoti. Ila nga mpu'la
panga Nnu'ngu' abalangililwali muliyi'gi'yo “yoti”, kwa mwanjaa ywembe ngaywampei
utawala wa ili'be yoti Kilisitu.
28 Bai, ili'be yoti payalu'a bi'ki'lwa pai' ya utawala wake, apo naywembe Mwana
mwene ngapaalu'a bi'ki'lwa pai' yake ywaabi'kite ili'be yoti, li'nga Nnu'ngu' abe ntawala
wa yoti.
29 Buli, bandu bababatisilwa kwa kitumbu sa awi'li bau'bi'lya pata ki'li'? Manaitei
awi'li bayu'yi'lwali ata pasene, kwa mwanjaa namani bandu babatisilwa kwa kitumbu
sabe?
30 Na twenga mbona twiibi'ka mmaule masu'ba goti?
31 Mwalongo bangu', nenga nibile mmaule go waa kila lisu'ba na nga kakape kati
mu'lu' mwaniipuna kwa mwanjaa, mwenga mulu'mbine na Kilisitu Yesu Bwana witu.
32 Manaitei ku'mbwana kwangu' na inyama ngali' ku'lu' Efeso kwaai kwa makowe ga
mudunia bai, kulu'e nipwaika ki'li'? Mana yapanga bandu babawile baayu'yi'lwali, “Bai
tulye na tunywe kwa mwanjaa tulu'a waa malau'.”
33 Kanemukongelwe, “Mayi'gi'yo ga bandu alau gaalabiya ube unannoga wa bandu.”
34 Mutumbwe kugatumya malango ginu kati mwaipalikwa no kotoka panga sambi
kwa mwanjaa bi'ngi' binu bantangiteli Nnu'ngu'. Nilongela go li'nga naaisiye.

Yi'ga ya uyu'ki

35 Lakini mundu awesa laluya panga, “Babawile bayu'yi'lwa buli? Na yi'ga yabe
yaalu'a ba buli?”

36 Ago maswali ga kilogeloge, paupanda mbeyu mubwi' ilongolya wi'ti' waa, bu'kapo ngaibalika.
37 Mbeyu yoyoti yi'lu' yaupanda, ibe ngano au yi'ngi', ilandanali na ntombo wake.
38 Nnu'ngu' aipeya mbeyu ube, kati mwapendi mwene, kila mbeyu na ube wa kisake.
39 Yumbe yoti ibile na yi'ga, lakini yi'ga yo ilandanali. Bandu yakisake, inyama yakisake, iyuni yakisake, nabembe omba yi'ga yakisake.
40 Kai' kubile na yi'ga ya kunani na ya kudunia, lakini kila yi'ga ugolou wake ulandanali.
41 Ugolou wa lisu'ba ulandanali na mwei, ndondwa nayembe ugolou wake ulandanali na nyine.
42 Nyinyonyo babawile pabaalu'a yu'yi'lwa no pangilwa akoti kai'. Yi'ga “yaipandilwe” mulisiko yabola, lakini yayu'yi'lwa muukoti pangali alabika.
43 Yi'ga paisikilwa ipanga ntu'pu' isima, na ipanga na ukigopi. Lakini paiyu'yi'lwa ipanga na utukupu na makakala.
44 Pausikilwa, yi'ga ya mundu ipanga ya kibelekwe, lakini mana iyu'yilwe ipanga yi'ga yayambi' ya kiloo. Bai, mana kubile na yi'ga ya kibelekwe, kubile na yi'ga ya kiloo.
45 Maandiko Mapeleteu gabaya panga, “Mundu nnongoi Adamu, aaumbilwe mwene ukoti,” Lakini Adamu wa kuundi'la, Kilisitu, nga loo ywaapeya bandu ukoti.
46 Ilongolya isa wi'ti' yi'ga ya kibelekwe bu'kapo ngaiisa yi'ga yayambi' ya kiloo.
47 Mundu nnongoi Adamu aaumbilwe kwa utu'pi' wa padunia. Mundu ywenebi'li' Kilisitu aaumi kunani.
48 Bandu ba padunia balandana na Adamu ywaaumbilwe kwa utu'pi', na bandu ba kunani balandana na Kilisitu ywaaumi kunani.
49 Kati mwatulandine na Adamu wa padunia, nyinyonyo twalu'a landana na Kilisitu ywaaumi kunani.
50 Mwalongo bangu', nibaya panga yi'ga na myai ikombwali yingya muukulungwa wa Nnu'ngu', na so alabika kikombwali yingya muukoti wangayomoka.
51 Mupi'kaniange, nimmakia makowe gagaiyilwe panga twaboti twalu'a waali, ila, twaboti twalu'a galambuyilwa.
52 Lipenga lya kuundi'la palyalu'a yulilwa yapanga kwo imukya bai kati ku'pya. Nsimu wo, babawile baalu'a yu'yi'lwa li'nga balame milele na babaalu'a panga balo kabalama nabembe baagalambuyilwa.
53 Yi'ga yaialabika ipalikwa igalambuyilwe no panga yi'ga yangali alabika, na yi'ga yaiwaa ipalikwa ipangilwe yo kotoka waa.
54 Yi'ga yo alabika na yo waa payalu'a galambuyilwa no panga yangali alabika na yangali waa, apo nga pagaalu'a timya Maandiko Mapeleteu gagabaya panga, “Nnu'ngu' asindike, na kiwo kisindwile.”
55 “Mwakiwo, sinda kwinu kubile kwaku'?
Na uweso winu wo bulaga ubile kwaku'?”
56 Makakala ga kiwo gabu'kana na sambi yatupanga, na makakala ga sambi gabu'kana na salya.
57 Lakini tunsukulu Nnu'ngu' ywatupeya usindi kwa ndi'la ya Bwana witu Yesu Kilisitu.
58 Kwa nyo mwalongo bangu', mukangamale muimani yo pangali kotoka. Muyendeli kwipanga kasi ya Bwana kwa makakala kila lisu'ba, mwanjaa mutangite panga kasi yinu kwa Bwana, yabule lili.

16

Nsango wa kwayangatia alongo aumini
1 Bu'kana na misango ya kwayangatia bandu ba Nnu'ngu', mwenga mupalikwa mupange kati mwanigaamulise makanisa ga ku Galatia.
2 Kila mundu lisu'ba lya Jumapili, apalikwa abi'ke mabi'ko gake bu'kana na mwapatike li'nga panalu'a isa kanemwapange misango.
3 Panaalu'a isa kasinu, naalu'a kwatuma bandu bamwaalu'a kwasawa, pamope na balua ya kwapanga batanganikwe li'nga bapeleke misango yinu ku Yelusalemu.
4 Mana yannogelelya yenda na nenga, bai twaalu'a longwana pamope.

Mipango ya Pauli
5 Naalu'a isa kasinu bu'ka po pi'tya wi'ti' Makedonia.
6 Pi'ngi' naalu'a tama na mwenga pasene bai au ata nsimu woti wa kipepwe, li'nga mwaniyabuye kwokwoti kwa naalu'a yenda.
7 Kwa nyo nipendili bonagana na mwenga kwo pi'ta bai, kwa mwanjaa nipi'kanilya isa tama kasinu kwa masu'ba gambone, mana aapenda Bwana.

8 Lakini nambi'yambi' nilu'a igala pano pa Efeso mpaka lisu'ba lya Pentekosite.
9 Nilu'a tama pano kwa mwanjaa nipatike lipala liku'lu' lyo panga kasi yaileta itunda, pamope no panga kubile na andumu bambone babanikanikiya.
10 Timoteo paalu'a isa kasinu, mwampoki li'nga aatame pangali kyukala, kwa mwanjaa ywembe apanga kasi ya Bwana kati nenga.
11 Bai kila mundu kaneansalawe, ila munyabuye mwanja wake kwa amani li'nga aise kasangu', mwanjaa nendakunnolela pamope na alongo bitu.
12 Bu'kana na nnongo witu Apolo, nannu'bite aise kasinu pamope na abo alongo, lakini akani isa nambi'yambi', ila aalu'a isa paalu'a pata lipala.

Mayi'gi'yo ga kuundi'la
13 Mutame minyo, muyi'me wiso muimani, mukangamale, na mube na makakala.
14 Mupange makowe goti mu upendo.
15 Bandu alongoi u'bi'lya munkoa wa Akaya baai bandu ba munyumba ya Stefana, nabembe baatikwipiya kwayangatia aumini. Kwa nyo nendakunnu'banga,
16 muyi'ki'ti longoyelwa na bandu kati ba na balu' babatumika kwo kasana pamope nabo.
17 Nendapulaika isa kwa Stefana, Fortunata na Akaiko kwa mwanjaa banipei galu' ganakosilwe kwa kitumbu so kotoka baa kwinu pano.
18 Bapulaise mwoyo wangu', kai' na mwenga. Kwa nyo, bandu kati bo mupalikwa mwisimu ugolou wabe.
19 Makanisa ga kunkoa wa Asia gendakunsalimia. Akila na Plisikila bendakunsalimia muno kwo lu'mbana na Bwana Yesu. Na likanisa lyalikwembana pamope munyumba nalyembe lyendakunsalimia.
20 Aumini boti pano bendakunsalimia. Namwenga nyinyonyo musalimiane kwo upendo wa Kilisitu.
21 Nenga na Pauli niandike salamu yi'no kwa luboko lwangu'.
22 Ywoywoti ywakotoka kumpenda Bwana akosite lasi. Maranatha, Bwana wise!
23 Ngu'ngu' ya Bwana ibe pamope na mwenga.
24 Nimpendanga mwaboti kwo lu'mbana kwitu na Kilisitu Yesu.

1 Atesalonike
Balua Nnongoi ya Pauli kwa Atesalonike

1 Balua yi' niandike nenga na Pauli, pamope na Silwano na Timoteo, kwa kipi'nga sa kanisa lya kukilambo sa Tesalonike, mwenga nga mwabandu bake Nnu'ngu' Tati' na Bwana Yesu Kilisitu.

Tunnu'bya ngu'ngu' na amani.

Maisa na imani ya Atesalonike

2 Tunsukulu Nnu'ngu' masu'ba goti kwa kitumbu sinu mwenga mwaboti, na kila patukwembana twendakunnu'bya.

3 Kila patunnu'bya kwa Nnu'ngu' Tati' bitu, tunku'mbu'kyanga kwa goti gamuga-pangite muimani yinu na upendo winu. Na tunku'mbu'kyanga kwa mu'lu' mwa-mukangamile kwo bu'kana no u'bi'lya kwinu kwa Bwana witu Yesu Kilisitu.

4 Mwalongo bitu mwamupendelwa na Nnu'ngu', tutangite panga ywembe ansawangite panga mwa bandu bake.

5 Kwa mwanjaa patualage Abali Inannoga kasinu, twaalikeli kwa malobe bai, ila kwa uweso wa Loo Mpeleteu na kwo u'bi'lya muno ukakape wa ago. Mutangite mu'lu' mwatwaatami na mwenga kwa kitumbu sinu.

6 Pamope no panga mwatiteselwa muno, mwagapoki mayi'gi'yo go kwa pulaa yamwapeyilwe na Loo Mpeleteu. Na mwenga mwatuyigite kai' twenga na Bwana Yesu.

7 Kwa nyo, mwenga mupangite mwa bandu bo yigilwa kwa aumini boti bababile kunkoa wa Makedonia na Akaya.

8 Kwa mwanjaa bu'ka kwinu, bandu bayu'wine liyi'gi'yo lya Bwana ku Makedonia na Akaya baili. Ila, abali ya imani yinu iyu'wanike kila pandu, ata twenga ntu'pu' likowe lyo yongeya.

9 Na bandu bo bayaulya mwamwatupokile, na mwamwailei inyago yinu li'nga kunng'alambukya Nnu'ngu' na kuntumikiya ywembe ywabile mwu'mi na ywa kakape,

10 kai' bakong'ondelya mwamunni'nda Mwana wake ywaaisa bu'ka kunani, yu'lu' ywaayu'yilwe bu'ka kuuwi'li. Aywo nga Yesu, ywatukosopolya bu'ka munyongo ya ukumu ya Nnu'ngu' yayaisa.

2

Utumisi wa Pauli akwo Tesalonike

1 Mwalongo bitu, mutangite panga mwanja witu kasinu utimisite galu' gatugabinile.

2 Kati mwamutangite, twatiteselwa no tukanilwa ku'lu' ku Filipi. Pamope no panga twaabile muiku'balo yambone, Nnu'ngu' aatupangiye tukombwe kumwalya Abali Inannoga pangali bwoga.

3 Kwa mwanjaa makowe gatugakong'ondelya kwinu gabu'kanali na ubu'su' au ulau, wala tupalali kunkonga mundu ywoywoti.

4 Ila tuala kwa mwanjaa Nnu'ngu' aatituyi'ki'tya, ngatupeya lyengo lyo ala Abali Inannoga. Tupalali kwapulaisa bandu ila Nnu'ngu', ywapekeseni gagabile mumyoyo yitu.

5 Mutangite panga tulongelageli makowe ga kuntebeya, ata go ku'pi'ya li'nga tupate kili'be. Nnu'ngu' nga nkong'ondeli witu.

6 Wala tupalageli lumbilwa na bandu, ata mwenga, ata bandu bi'ngi' boti.

7 Pamope no panga tulu'e wesa panga twaigombo kwinu kwa mwanjaa twenga twatumilwe ba Kilisitu, lakini twatitu'lya kasinu kati mau' ywayongeya no lela bana bake.

8 Twendakumpenda muno, ata tuyi'ki'ti kumpeyanga Abali Inannoga ya Nnu'ngu' bai lili, lakini ata tama kwo yangatiyana mumakowe goti kwa kitumbu sa kumpenda muno.

9 Mwalongo bangu', mwendaku'mbu'kya kasana no angaika kwitu palu' patwaabile pamope na mwenga katuala Abali Inannoga yaibu'ka kwa Nnu'ngu'. Tupangage mengo kilo na muntwekati li'nga twaakane kumpeya kigombo sa ageni.

10 Mwenga, pamope na Nnu'ngu', mwendakong'ondelya panga twaatami na mwenga mwa aumini kwa upeleteu, aki na pangali makosa.

11 Kai', mutangite panga tumpangyage mwaboti kati mu'lu' tati' mwabaapangya bana babe,

12 twaatikwasenga na kwapembeya li'nga batame mumaisa gapendi Nnu'ngu'. Nnu'ngu' ywembe ngaywankema li'nga muyingi muukulungwa wake na muutukupu wake.
13 Kai', tubile na kitumbu si'ngi' sa kunsukulu Nnu'ngu' masu'ba goti. Patwanneti liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' mwalipokili kati liyi'gi'yo lya mundu, ila liyi'gi'yo lya kakape lya Nnu'ngu' lyalipanga kasi nkati yinu mwamuliu'bi'lya.
14 Mwalongo bitu, mulandana na bandu babamwu'bi'lya Yesu Kilisitu bu'ka kumakanisa ga Nnu'ngu' gagabile kunkoa wa Yudea. Muteselwa nyinyonyo na bandu ba kasinu kati bembe baatesilwe na Ayahudi ayabe.
15 Ayahudi bo nga balu' babammulige Bwana Yesu na alondoli ba Nnu'ngu' ba kwai'mbu'. Kai', ngabaatutesike twenga. Bandu bo bampanga Nnu'ngu' abe na nyongo na nga andumu ba bandu boti,
16 ata baapayite kutukanikiya kwaalya bandu ba mataipwa gi'ngi' li'nga bakosopolelwe. Amo ngabayendelya yongekeya masambi gabe masu'ba goti. Lakini nambi'yambi', nyongo ya Nnu'ngu' yaulukile.

Manugiyo ga kwatyangilya Atesalonike
17 Mwalongo bitu, talukana kwitu na mwenga kwai kwa masu'ba masene bai, kai' kwa yi'ga bai, lakini kwa loo twai pamope. Kwa masu'ba ago goti, twaai na kilu'lu' so bonagana na mwenga, na twaatikasana panga nyo.
18 Kwa kitumbu so, tupalage isa kasinu, ata nenga na Pauli mbalage isa mala yambone, lakini Ibilisi aatitukanikiya.
19 Mwenga nga mau'bi'lyo gitu, pulaa yitu, na nga kitumbu situ satwalu'a kwipunia paaisa Bwana witu Yesu.
20 Kakape, twenga twendakwipuna no pulaika kwa kitumbu sinu mwenga.

3

1 Twakombwili komea kai' kwo talukana na mwenga. Ngatwibona tuigale ku kilambo sa Atene kisitu.
2 Twantumike Timoteo nnongo witu na mpangakasi nnyitu mu Abali Inannoga ya Kilisitu li'nga kunkangamaya mwenga na kunnyi'ya mwoyo muimani yinu.
3 Twapangite nyo li'nga mundu ywoywoti aakane ti'kwanika mwoyo kwa kitumbu sa ngu'su'mbu' yamwapatike. Mutangite panga aayi'ki'ti mwene Nnu'ngu' tupi'ti mungu'su'mbu' yi'.
4 Kwa mwanjaa, patwaabile pamope na mwenga twaatikummakia panga twalu'a ku'su'mbu'lwa, na mwendagabona mu'lu' mwatwalongei nga mwaipangike.
5 Kwa nyo paniibweni nikombwali yendelya komea, nganintumike Timoteo kasinu li'nga atuleti abali bu'kana na imani yinu. Naayogwipe pi'ngi' Ibilisi awesa kumwobeyanga na lyengo litu lyatupangite libe lyabule.
6 Lelo, Timoteo agobwile bu'ka kasinu na atubakiye makowe ganannoga bu'kana na imani yinu na upendo winu. Atubakiye panga mutuku'mbu'kya kwo napusika masu'ba goti, na nyinyonyo mwenga na twenga tuminyikia bonagana.
7 Mwalongo bitu, pamope no panga twendaku'su'mbu'lwa no auyilwa muno, lakini myoyo yitu ikangamayilwa na imani yinu.
8 Nambi'yambi' tupu'mwile kwa mwanjaa mwenga muyi'mi kikangamau na Bwana.
9 Tutinapusika muno kwa Nnu'ngu' witu kwa kitumbu sinu mwenga, lakini tukombwali kunsukulu Nnu'ngu' mu'lu' mwaipalikwa li'nga ilandane no napusika kwatubile nakwo.
10 Kilo na muntwekati tuyendelya kasana lu'ba muno li'nga tuwese isa kwo tubonagane kai'. Tupala kumpeya kila samukipala li'nga imani yinu itimi.
11 Tunnu'ba Nnu'ngu' Tati' bitu, na Bwana witu Yesu, atuyu'gu'li ndi'la yo isa kasinu.
12 Bwana Yesu annyongeye na auku'ye upendo wo pendana mwabene, na kwapenda bi'ngi' kati twenga mwatumpenda mwenga.
13 Kai', ankangamaye myoyo yinu li'nga mube mwabandu apeleteu bangali lukoolo nnu'ngi' ya Nnu'ngu' Tati' bitu, palu' paalu'a isa Bwana witu Yesu na apeleteu bake boti.

4

Maisa gaagapendi Nnu'ngu'
1 Nambi'yambi' mwalongo bangu', mwiyi'ganiye bu'ka kwitu mu'lu' mwamupalikwa tama li'nga yi'ki'tyana na Nnu'ngu'. Kakape mwaai kamutama nyo, lakini twendakunnu'ba muno kwa lina lya Bwana Yesu panga muyongeye panga wiso.
2 Kwa mwanjaa mutangite malagyo gaku' gatumpeile bu'ka kwa Bwana Yesu.

3 Nnu'ngu' ampala mwenga mube mwapeleteu, mutame kuutalu muno na makowe ga upege.
4 Mwenga mwaboti mwitawale yi'ga yinu kwa kwiisimu li'nga ba mwapeleteu.
5 Kanemube na maminyikio ga payi'ga kati bandu bangali kuntanga Nnu'ngu'.
6 Mundu ywoywoti kaneampangi malau wala kunnyu'nju'ya nnyine. Bwana nga mwene uweso wo bukiya kwa aga goti, kati mwatwammakiye patumbu na kunking'indya muno.
7 Kwa mwanjaa, Nnu'ngu' aatukemiteli li'nga tupange maakau, ila tutame maisa mapeleteu.
8 Kwa nyo, mundu mana kaagakana mayi'gano go, ankanali mundu, ila ankana Nnu'ngu' ywampeya mwenga Loo wake Mpeleteu.
9 Nambi'yambi', twibona ntu'pu' kitumbu sa kumwandikya mwenga likowe lyo pendana, kwa mwanjaa mwabene muyi'ganilwe na Nnu'ngu' mu'lu' mwaipalikwa pendana.
10 Kai' kakape mwapangya babau'bi'lya boti bababile Makedonia. Twendakunnu'ba panga muyongeye munomuno upendo winu.
11 Mube na mwoyo wo tama kwa amani. Kanemwiyingiye mumakowe ga bandu bi'ngi', ila mupange mengo kwa maboko ginu kati mwatunnagile.
12 Apo, mwalu'a kwalaya bandu bangali kumwu'bi'lya Yesu nnyendo unannoga na mwaayegekyali bi'ngi'.

Bwana endaisa

13 Mwalongo bitu, tupala mugatange gagaalu'a pitya kwa aumini babawile, li'nga mukotoke nyopa kati mwabapanga bandu bi'ngi' bangali u'bi'lya uyu'ki wa awi'li.
14 Twenga tuu'bi'lya panga Yesu aatiwaa no yu'ka kai'. Nyinyonyo, tuu'bi'lya kai' panga Nnu'ngu' aalu'a kwayu'ya na kwaleta pamope na Yesu aumini babawile.
15 Tummakiyanga bu'kana na mwayi'ganiye Bwana Yesu. Bwana paalu'a buya, twatwaalu'a ba twabau'mi twaalu'a kwalongolyali babawile.
16 Kwa mwanjaa Bwana aaisa bu'ka kunani pamope na lilobe liku'lu' lyene amuli, na lilobe bu'ka kwa malaika nku'lu', na lilobe lya lipenga lya Nnu'ngu'. Na aumini ba Kilisitu babawile baalu'a longolya yu'ka.
17 Bu'kapo, twatwaalu'a ba twabau'mi twaalu'a yangabanika pamope nabo li'nga kwembana na Bwana Yesu kumaunde. Ngapo twaatama nakwe milele.
18 Bai, muyi'yane myoyo kwa mayi'gi'yo go.

5

Mutame wiso kwa lisu'ba lya Bwana

1 Mwalongo, ntu'pu' kitumbu sa kumwandikyanga bu'kana na nsimu na lisu'ba lyalu'a buya Bwana Yesu.
2 Mwenga mwabene mutangite wisowiso panga lisu'ba lyo buya Bwana lyapanga lyo ng'ang'amukya kati mwii mwaisa yiba kilo.
3 Palu' bandu pababaya panga, "Tubile na amani na salama," apo ngapawisa ualabiyi wa kiyu'ngu'ya kati nnwawa mwene lwu'ngu' lwo papa mwana, na baakombwali yepa.
4 Lakini mwenga, mwalongo bitu, lisu'ba lyo lyanng'ang'amuyali kati mwii, kwa mwanjaa mutamali mulubi'ndu'.
5 Mwenga mwaboti mwabana ba mubweya, kai' ba muntwekati. Tubileli kilo wala mulubi'ndu'.
6 Kwa nyo, kanetupange kati bi'ngi' babagonja lugono. Twenga tupalikwa tube minyo no li'ngi'lya.
7 Kwa mwanjaa babagonja lugono, bagonja kilo, na babalobya wi'mbi', balobya kilo.
8 Ila twenga twabandu ba muntwekati, tutame kwa kwili'ngi'lya twabene. Tuwale imani na upendo pakyuba li'nga ituli'ndi'le mungondo, na nyinyonyo tuwale imani yo kosopolelwa pantwe.
9 Nnu'ngu' atusawili twenga li'nga atulangamise munyongo yake, ila aatusawi li'nga tube na ukosopoli kwo pi'tya Bwana witu Yesu Kilisitu.
10 Yesu aawile kwa kitumbu situ li'nga tutame pamope nakwe, ibe pano patubile twabau'mi au tuwile.
11 Kwa nyo, muyi'yane mwoyo no sengana muimani, mwabene na bene kati mwamuyobeli panga.

Malagyo ga kuundi'la na salamu

12 Lelo mwalongo, tunnu'banga muitange samani yabe balu' babakasana panga lyengo
lya Nnu'ngu' mukipi'nga sinu, kunnongoya kwa utawala wa Bwana Yesu na kunnyi'gana
mu'lu' mwo tama kwa Kilisitu.
13 Mwaisimu muno na kwapenda bu'kana na lyengo lyabe. Kai', mutame kwa amani
kila mundu na nnyine.
14 Mwalongo bitu, tunnu'banga kwakwi'li'ka akataa, mwakangamaye babati'kwanike
myoyo, mwayangatiye akigopi, munkomeye kila mundu.
15 Mulinguli panga mundu ywoywoti kaneapaye kummukiya nnyine mana ankosile.
Lakini masu'ba goti mupange manogau mwabene na bene na kwa bandu boti.
16 Munapusike masu'ba goti,
17 Kai', kanemukotoke kunnu'ba Nnu'ngu'.
18 Musukulu kwa kila likowe, kwa mwanjaa ngamwatupala Nnu'ngu' tutame nkati ya
Yesu Kilisitu.
19 Kanemunkanikiye Loo Mpeleteu.
20 Kanemugasalawe mayi'gi'yo ga ulondoli wa Nnu'ngu'.
21 Lakini mulipekeseni kila likowe lya ulondoli wa Nnu'ngu' na kulikamwa lyalibile
linogau.
22 Mutame kuutalu na ulau wa kila sampuli.
23 Bai, Nnu'ngu' mwene amani ampeleteye mpamo. Kai', ali'ndi'le loo, myoyo, na yi'ga
yinu li'nga kanemwabi'ki'lwe lukoolo paaisa Bwana witu Yesu Kilisitu.
24 Ywembe ywankemite endau'bili'ka, nembe aapanga go.
25 Mwalongo bitu, mutulu'bi.
26 Mwapei salamu alongo boti kwa upendo wa Kilisitu.
27 Ninnagyanga kwa lina lya Bwana Yesu, mupange kila ndi'la li'nga alongo boti
basomelwe balua yi'no.
28 Ngu'ngu' ya Bwana witu Yesu Kilisitu ibe namwenga.

2 Atesalonike
Balua Yenebi'li' ya Pauli kwa Atesalonike

1 Balua yi' niandike nenga na Pauli, pamope na Silwano na Timoteo, kwa kipi'nga sa
kanisa lya ku Tesalonike, mwenga nga mwabandu bake Nnu'ngu' Tati' bitu na Bwana
Yesu Kilisitu.
2 Tunnu'bya ngu'ngu' na amani bu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' bitu, na kwa Bwana Yesu
Kilisitu.

Ukumu ya nsimu wo isa kwake Kilisitu
3 Mwalongo bitu, tupalikwa tunsukulu Nnu'ngu' masu'ba goti kwa kitumbu sinu.
Kwitu twenga yendapwaika panga nyo, kwa mwanjaa imani no pendana kwinu
mwabene na bene kwendaku'la muno.
4 Twendakwipunia mumakanisa ga Nnu'ngu' kwa mwanjaa mutikomeya muimani
kwo pi'tya ngu'su'mbu' na siki yamwaipatike.
5 Ago goti galaya panga ukumu ya Nnu'ngu' nga ya aki. Mwenga mwatikomea
mungu'su'mbu' kwa kitumbu sa kummi'ka wiso muukulungwa wake.
6 Nnu'ngu' mwene aki aali'pa ngu'su'mbu' boti babantesa,
7 na kumpeya kipu'mu'lyo mwenga mwamuku'su'mbu'lwa, pamope na twenga.
Aapanga go nsimu wa isa Bwana Yesu bu'ka kunani pamope na malaika bake bene
makakala.
8 Yesu aalu'a kwabukiya kwa malimi ga mwoto boti babankana Nnu'ngu' na
babakotoka kwiyu'wa Abali Inannoga ya Bwana witu Yesu.
9 Ukumu yabe yaaba yo langamiswa milele no bi'ki'lwa kuutalu na Bwana na utukupu
waulayilwe na uweso wake.
10 Lisu'ba lyaalu'a isa Yesu aakwi'yi'lwa no pokya isima bu'ka kwa apeleteu
babamwu'bi'lile. Kai' mwenga nyinyonyo mwaaba pamope nabo kwa mwanjaa
mwiu'bi'li abali yatwannetile.
11 Kwa kitumbu so, tukotokali kunnu'bya panga Nnu'ngu' witu annyangatiye
mukombwe tama kati mwamukemilwe. Kai' tunnu'ba atimise manugio ginu goti kwa
uweso wake kwo panga makowe manogau, no panga lyengo linu lyoti lya imani.
12 Tulu'ba nyo li'nga lina lya Bwana witu Yesu likwi'yi'lwe kwo pi'tya mwenga. Kai',
nyinyonyo mukwi'yi'lwe kwo pi'tya ywembe. Ago gaapangika bu'kana na ngu'ngu' ya
Nnu'ngu' witu na ya Bwana Yesu Kilisitu.

2

Yu'lu' Nnau
1 Nambi'yambi' mwalongo bitu, tupala longela bu'kana no buyangana kwa Bwana witu
Yesu Kilisitu, na mwatwaalu'a kongolekana li'nga tama pamope nakwe.
2 Tunnu'ba kanemuyu'ngu'ye nyopa no ba na kyukala mana mwayu'wa lisu'ba lyo
buya kwa Bwana Yesu litimile. Mala yi'ngi' muyu'wine go muabali ya ulondoli, au go
ala, au ga balua yaibayilwa panga yumi kasitu.
3 Kanemuyi'ki'ti mundu ywoywoti ankonge kwa likowe lyolyoti. Kwa mwanjaa lisu'ba
lyo lyaisali pangali wi'ti' bandu baingi kunkana Nnu'ngu', kai' Mundu Nnau, ywaalu'a
langamiswa muno, aabonekana.
4 Ywembe wi'ti' aalu'a kana na kwibi'ka panani ya kila kili'be sakikemelwa nnu'ngu' na
kukikilikitya. Kai' aalu'a yingya no tama mu Nyumba ya Nnu'ngu' na kwikwi'ya panga
ywembe nga Nnu'ngu'.
5 Buli, muku'mbu'kyali panga naatikummakianga aga goti nsimu panaabile pamope
na mwenga?
6 Mwenga mutangite panga kibile kili'be sakinkanikiya aywo Mundu Nnau kwa
nambi'yambi', li'nga abonekane kwa nsimu waupalikwa.
7 Ata nambi'yambi' makakala ga ulau gagaiyilwe gapanga kasi. Lakini, aabonekali
mpaka yu'lu' ywankanikiya aabu'yi'lwe.
8 Apo Mundu Nnau ngaalu'a pitya. Lakini Bwana Yesu aammulaga kwa mbu'mwo bai,
na kunnangamisa kwa utukupu wo isa kwake.
9 Isa kwake Mundu Nnau ywo lyapanga lyengo lya Ibilisi kwo pi'tya makakala, myanju
na mangelongelo ga ubu'su'.
10 Aakonga kwa kila sampuli ya ulau balu' boti bababile mundi'la yo oba. Bembe
bakana kuuyi'ki'tya ukakape li'nga bapate kosopolelwa.

11 Kwa nyo Nnu'ngu' aalei bakongelwe li'nga bau'bi'li ubu'su'.
12 Apo, boti bangali u'bi'lya ukakape no pulaikya sambi, baalu'a ukumilwa.

Musaulilwe li'nga mukosopolelwe
13 Lakini mwalongo mwamupendilwe na Bwana, tupalikwa kunsukulu Nnu'ngu' pangali kotoka kwa kitumbu sinu mwenga. Kwa mwanjaa Nnu'ngu' aatikunsawa bu'ka kwai'mbu' li'nga mupoki ukosopoli kwo peleteyelwa na Loo Mpeleteu, na kwa kuu'bi'lya ukakape.
14 Nnu'ngu' aatikunkema li'nga mupoki ukosopoli wo kwa ndi'la ya Abali Inannoga yatwaalike kasinu. Ankemite li'nga mupoki utukupu wa Bwana witu Yesu Kilisitu.
15 Nambi'yambi' mwalongo bitu, muyi'me kwo kangamala na kugakamwa mayi'gano gamupoki kwa ndi'la ya maalo gitu au kwa balua yitu.
16 Tunnu'ba Bwana witu Yesu Kilisitu mwene na Nnu'ngu' Tati' bitu, ywatupendile na kwa ngu'ngu' yake ngatupeya amani yangayomoka na mau'bi'lyo manogau,
17 aasenge na kunkangamaya, li'nga mukombwe longela no panga manogau goti.

3

Mutulu'byange kwa Nnu'ngu'
1 Nambi'yambi' mwalongo, mutulu'bi li'nga Liyi'gi'yo lya Bwana liyendeli bamba kwa kiyu'ngu'ya, kai' bandu balipoki kwa isima kati mwayabile kasinu.
2 Mutulu'bi li'nga Nnu'ngu' atuli'ndi'le bu'ka kwa bandu abaya na alau, kwa mwanjaa botili babau'bi'lya.
3 Lakini Bwana Yesu nga ywau'bi'li'ka, aalu'a kunkangamaya mwenga na kunni'ndi'la bu'ka kwa yu'lu' nnau, Ibilisi.
4 Na twenga tubile na mau'bi'lyo bu'ka kwa Bwana bu'kana na mwenga panga, mupanga kati mwatulagya na kai' mwayendelya kugapanga.
5 Bwana alongoye myoyo yinu muupendo wa Nnu'ngu' na muukomeyi waubu'ka kwa Kilisitu.

Makowe go panga kasi
6 Mwalongo bitu, tunnagya kwa lina lya Bwana Yesu Kilisitu panga, mutame kuutalu na alongo boti akataa, babakotoka koleya mayi'gano gatwaapeile.
7 Mwenga mutangite panga mupalikwa kutuyiga twenga. Patwaabile pamope na mwenga twaaili twaakata,
8 wala twaalileli kilyo sa mundu pangali kukili'pya. Paali pake, twapangite kasi kwo kasana kilo na muntwekati, li'nga twakanekunnyegekya mundu ywoywoti kasinu.
9 Yali'ngani twenga longa kili'be bu'ka kasinu, lakini twapangiteli nyo li'nga tube twabandu bo yigilwa na mwenga.
10 Patwaabile pamope na mwenga, twaannagi panga, “Mundu ywoywoti ywakana panga kasi kanealye.”
11 Tulongela nyo kwa mwanjaa tuyu'wine panga babile bi'ngi' kasinu akataa. Bapangali lyengo lyolyoti, ila baauya bandu kwa kwiyingiya mumakowe gangali gabe.
12 Bandu bo twendakwalagya na kwakwi'li'ka kwa lina lya Bwana Yesu Kilisitu panga bapange kasi kwo tu'ya li'nga bapate kilyo sabe bene.
13 Lakini mwenga mwalongo bitu, kanemutotokelwe panga manogau.
14 Manaitei mundu ywoywoti aakana kugakamwa gatugalagile mubalua yitu yi'no, munninguli wiso mundu ywo. Kanemuyangabanike nakwe li'nga aisike.
15 Kanemwammalangi kati nndumu, ila munkwi'li'ke kati nnongo.

Mayi'gi'yo ga kuundi'la
16 Nambi'yambi', Bwana wa amani ampei mwenga amani masu'ba goti na ndi'la yoti. Ywembe abe pamope na mwenga mwaboti.
17 Nenga na Pauli nimwandikya mwenga nsisingwa gu'no wa kuundi'la kwa luboko lwangu' namwene. Ayo nga saini yangu' mubalua yangu' yoti, na nga mwaniandika.
18 Ngu'ngu' ya Bwana witu Yesu Kilisitu ibe pamope na mwenga mwaboti.

1 Timoteo
Balua Nnongoi ya Pauli kwa Timoteo

1 Balua yi'no ibu'ka kasangu' nenga na Pauli, nanikemilwe panga nantumilwe wa
Kilisitu Yesu kwa amuli ya Nnu'ngu' Nkosopoli witu na Kilisitu Yesu ywatumwu'bi'lya.
2 Nikuandikya wenga wa Timoteo, wa mwana wangu' wa kakape kwo pitya muimani
yitu. Ngu'ngu', kiya na amani bu'ka kwa Tati' bitu Nnu'ngu' na Kilisitu Yesu Bwana witu,
ibe pamope na wenga.

Makwi'li'ko bu'kana na mayi'gano ga ubu'su'

3 Kati mwanaakulu'bite kaniyenda kunkoa wa Makedonia, panga uyendeli igala
kukilambo sa Efeso, li'nga wakanikiye bandu yi'gana makowe ga ubu'su'.
4 Waabakiye panga kanebali'ndi'ndi yaulyana u'mo ya kwai'mbu', no tengenesa
nnu'ndu'ngo wa maina ga kiu'ku'lu'. Makowe go galeta mataukano na gatuyangatiyali
mulyengo lyatupeyilwe na Nnu'ngu' lyo kosopolya, lyalipalikwa lipangike kwa ndi'la ya
imani.
5 Kitumbu sa kukulagya upange likowe lyo yaai li'nga aumini bapendane kwa mwoyo
mpeleteu no binia ganannoga, na imani ya kakape.
6 Lakini balimu bi'ngi' bagalei go no galambuka longela mayi'gi'yo gabule.
7 Bapala babe balimu ba salya, lakini bene bagatangiteli makowe gabagayi'gana na
kugakong'ondelya.
8 Tutangite panga salya inogite mana kaitumika kati mwaibinilwe.
9 Kai', tupalikwa tanga panga salya ibi'kilweli kwa bandu bene aki, ila kwa
babati'kwana salya, kingayu'wa, bandu bangali kumwisimu Nnu'ngu', bene sambi,
babaakile myoyo na kwa balu' bababulaga abelei babe na abulagi boti.
10 Salya ibi'kilwe kwa kitumbu sa apege, analu'me babayingilyana bene na bene, kwa
babaayu'bi'lya bandu na kwapi'mi'ya bapange abanda, abu'su', na babalapa kwa ubu'su'.
Salya ibi'kilwe kwa makowe goti gagakana yi'ki'tyana na mayi'gano ga kweli.
11 Mayi'gano go ga kweli gapatikana mu Abali Inannoga ya utukupu wa Nnu'ngu'
mwene balaka. Abali yo nga yanipeyilwe na Nnu'ngu'.

Sukulu bu'kana na kiya sa Nnu'ngu'

12 Ninsukulu Bwana witu Kilisitu Yesu ywanipei makakala go panga lyengo lyake, kwa
mwanjaa aanibweni nendau'bi'li'ka, ngaanibi'ka mulyengo lyake.
13 Pamope no panga apo pansu'gu' naatikunkupulu Kilisitu na kwatesa bandu bake
kwo panga umbu'ku'su', ila ywembe aanibi'ki kiya kwa mwanjaa naapangite go kwo
kotoka tanga no kotoka u'bi'lya kwangu'.
14 Lakini Bwana witu aanipei ngu'ngu' yake yambone, pamope na imani na upendo
mu Kilisitu Yesu.
15 Likowe li' lya kakape na lipalikwa liyi'ki'ti'lwe muno, panga Kilisitu Yesu aaisi
mudunia li'nga kwakosopolya bene sambi. Mukipi'nga so, nenga nipi'ti'li'kiye.
16 Lakini kwa kitumbu so, Nnu'ngu' aanibi'ki kiya. Aapangite nyalu' li'nga kwa ndi'la
yangu' nenga nanipi'ti'li'kiye sambi, Kilisitu Yesu apate laya komeya kwake kwa balu'
babaalu'a u'bi'lya no pata ukoto wangayomoka.
17 Nnu'ngu' nga Nkulungwa ywangayomoka na awaali, abonekanali na ntu'pu' ywi'ngi'
kati ywembe. Nnu'ngu' apoki isima na utukupu milele na milele, Amina.

Pauli ankong'ondelya Timoteo li'nga aikamuliye imani

18 Wamwana wangu' wa Timoteo, nikukamukiya lilagyo li'no bu'kana na mayi'gi'yo ga
ulondoli wa Nnu'ngu' gagaalongelikwe kwa kitumbu sako. Mayi'gi'yo go gakuyangatiye
ku'mbwana ngondo inannoga ya lyengo lya Nnu'ngu'.
19 Uyendeli kumwu'bi'lya Nnu'ngu' no panga gaugabona manogau. Bandu bi'ngi'
baagakani go, ata kwaikiya pa kwileka imani yabe.
20 Bi'ngi' ba bandu bo nga ki Himenayo na Alekisanda. Bandu bo ninneki Ibilisi li'nga
bayi'ganilwe na basomwe kunkupulu Nnu'ngu'.

2

Mayi'gano bu'kana na sala

1 Bai, pangali panga likowe lyolyoti, nilongolya kukulagya panga walu'bi bandu boti
kwa kila sampuli ya sala, li'nga Nnu'ngu' apate kwayalya na kwapeya gabapala, bu'kapo
unsukulu Nnu'ngu'.

2 Upalikwa kwalu'bya akulungwa na boti babatawala li'nga tutame muamani no tu'lya
mumaisa ga kunnyu'wa Nnu'ngu' na nnyendo unannoga.
3 Likowe li' linogite na Nnu'ngu' ywatukosopolile endanapusika nalyo,
4 ywapala bandu boti bakosopolelwe na kuutanga ukakape.
5 Kwa mwanjaa kubile na Nnu'ngu' yumo bai na mwawanikiyi yumo pakati ya
Nnu'ngu' na bandu, nembe nga mundu Kilisitu Yesu.
6 Ywembe aaupiyite bwu'mi wake panga mali'po ga kwakombwa bandu boti. Awu'
nga ukong'ondeli waatupei Nnu'ngu' kwa nsimu waaubi'i wiso.
7 Nanenga kwa kitumbu so nibi'kilwe panga namwaali, ntumilwe na mwalimu wa
bandu bangali Ayahudi muimani na ukweli. Ganilongela ga kakape, niku'pi'yali.
8 Bai, nipala analu'me bababile kila pandu balu'be Nnu'ngu' kabatu'ndu'bi'ya maboko
mapeleteu pangali usika wala mataukano.
9 Nyinyonyo, alwawa bawale kati mwaipalikwa. Ipalikwa bainemeke kwo li'ngi'lya
na kwa isima, kwenda kwa sampuli mbali'mbali' ya manemeko go tiba ndibe, wala kwa
zaabu, wala kwa nyambo au ngu'bo ya bei ngu'lu'.
10 Ila, kwinemeka kwabe kube kwa iyendo yabe inannoga yaipalikwa na alwawa
babayi'ki'ti kunkilikitya Nnu'ngu'.
11 Alwawa bapalikwa batame liki no yu'wa pabayi'ganilwa.
12 Kai', ninnyi'ki'ti'yali nnwawa yi'gana wala kuntawala nnalu'me, ila atame liki.
13 Kwa mwanjaa Adamu ngaywatumbwi umbilwa, bu'kapo Awa.
14 Na ywakongilwe no ti'kwana amuli ya Nnu'ngu' aai Adamu lili, ila nnwawa.
15 Lakini ata ikatei alwawa baalu'a papa bana, baakosopolelwa mana bayendeli
tamiliya muimani, upendo, upeleteu na kwitawala.

3

Ayi'mi'li'ki mu Likanisa

1 Liyi'gi'yo li' lya kakape, panga mundu mana kapala lyengo lya uyi'mi'li'ki wa likanisa,
aminyikiya lyengo linannoga.
2 Bai, nnyi'mi'li'ki wa likanisa apalikwa abe mundu ywangali sitakilwa kwa likowe
lyolyoti, apalikwali tola matala, mundu ywo li'ngi'lya na mwene kwitawala, abe
ywaisimika, nnogamwoyo, na ywamanyi yi'gana.
3 Kaneabe mundu ywo lobya wi'mbi', kaneapende bulwe, ila abe ywo liya, ywapenda
amani na kaneabe ywapenda muno mbanje.
4 Abe mundu ywawesa kwayi'mi'li'ka wiso bana ba panyumba yake, li'nga bawese
kunnyu'wa na kwaisimu bandu boti.
5 Kwa mwanjaa, manaitei mundu kagayagaya kwiyi'mi'li'ka nyumba yake mwene,
aakombwa buli kuliyi'mi'li'ka likanisa lya Nnu'ngu'?
6 Wala kaneabe mundu ywau'bi'li nambi'yambi' bai, li'nga aakane kwipuna no
tu'mbu'ka muukumu kati Ibilisi.
7 Kai', apalikwa abe mundu ywakong'ondelwa kwa makowe manogau, ata ba panja
ya likanisa, li'nga aakane laumilwa no kola mukitapa sa Ibilisi.

Ayangatiyi mu Likanisa

8 Nyinyonyo, ayangatiyi ba likanisa bapalikwa babe bandu bo isimika. Bapalikwali
yelenganiya makowe pabalongela, wala lobya wi'mbi' ata pala mbanje kwa ndi'la ya
oni.
9 Bapalikwa kwikamuliya imani ya kweli yatuumukuli Nnu'ngu' kwa mabinio
manogau.
10 Ipalikwa kwapekeseni wi'ti', mana ibonekine ntu'pu' likosa bendawesa panga lyengo
lya uyangatiyi wa likanisa.
11 Akinayumbo babe bapalikwa babe na isima, kanebabe abai, bapange makowe kwo
li'ngi'lya, na bau'bi'li'ke kwa makowe goti.
12 Ayangatiyi ba likanisa bapalikwali tola matala, na bapalikwa kwayi'mi'li'ka wiso
bana babe na bandu ba panyumba yabe.
13 Ayangatiyi babapanga lyengo wiso bendaisimika, kwa nyo babaa na makakala ga
kwiala abali ya imani yitu mu Kilisitu Yesu.

Iyo ngu'lu' yaiumukulilwe

14 Pamope no panga gapi'tali masu'ba gambone nendaisa, nikuandikya malagyo ga
nambi'yambi' li'nga

15 mana nisi'yite isa, upate tanga nnyendo waupalikwa munyumba ya Nnu'ngu' kwa
bandu babau'bi'lile, nga likanisa lya Nnu'ngu' ywabile mwu'mi, na lyo nga lipi'pi'li' na
nsingi wa kakape.
16 Eloo! Iyo yaiumukulilwe ya imani yitu ngu'lu',
Ywembe aumukulilwe kwa uyi'me wa mundu,
aakong'ondelilwe na Loo Mpeleteu panga mwene aki,
aabonekanilwe na malaika,
aalilwe pakatikati ya bandu ba mataipwa,
Aau'bi'lilwe mudunia,
aau'bu'yilwe kunani kwa utukupu.

4

Balimu ba ubu'su'

1 Bai, Loo Mpeleteu alongela mpu'la panga mumasu'ba ga kuundi'la, bandu bi'ngi'
baaileka imani ya kakape no bi'ngi'ya maloo go ku'pi'ya na mayi'gano ga masetani.
2 Mayi'gano kati go gabambiyilwa na bandu abu'su' na anapiki, bene mabinio
gagaalabike kati gatiniyilwe na kyu'ma sene mwoto.
3 Bembe baakanikiya bandu kobeka no lya yakulya ya sampuli nsi'si', pamope no
panga Nnu'ngu' aaumbike yakulya yi'lu' li'nga bandu babamwu'bi'lile no tanga ukweli
bapoki na kunsukulu.
4 Kila saumbike Nnu'ngu' kinogau wala sakikanilwa ntu'pu', mana sapokelelwa kwa
kunsukulu Nnu'ngu'.
5 Kwa mwanjaa, kwa ndi'la ya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na kwo sali, kilyo sendapeleteka
nnu'ngi' yake.

Ntumisi nnogau wa Kilisitu Yesu

6 Mana waku'mbu'kiye alongo mayi'gi'yo go, waapanga wa ntumisi nnogau wa Kilisitu
Yesu. Kai', waapanga ulelilwe wiso mumayi'gi'yo ga imani na kugakota goyi'ganilwe.
7 Lakini wikane munomuno u'mo ya kidunia ya kwai'mbu' yangali maana, ila ukasane
bi'ngi'ya gapala Nnu'ngu'.
8 Kwa mwanjaa kwiyobeleka yi'ga ipate makakala kwendapwaika pasene, lakini
kwiyobeleka bi'ngi'ya gapala Nnu'ngu' kubi na pwaila mumakowe goti ga ukoto wa
nambi'yambi' na ga nsimu wawaaisa, kati mwalagi Nnu'ngu'.
9 Alyo likowe lyo aminika, kai' lipalikwa liyi'ki'ti'lwe mpamo.
10 Natwenga kwa kitumbu sa li', twendakasana kwa mwanjaa tubi'i liu'bi'lyo litu
kwa Nnu'ngu' ywabile mwu'mi, nga nkosopoli wa bandu boti, munomuno kwa balu'
babau'bi'lile.
11 Ago nga mayi'gi'yo gaupalikwa kugalagya na kugayi'gana.
12 Mundu ywoywoti kaneausalawe unsembe wako, ila ube wa mundu wo yigilwa na
babau'bi'lya kwa nnongelo wako na nnyendo wako, upendo na imani, na upeleteu.
13 Paunili'nda mpaka isa kwangu', witoleye kwasomya bandu Maandiko Mapeleteu
ku'no kawakangamaya myoyo na kwayi'gana.
14 Uku'mbu'ki tumya upo ya kiloo yopeyilwe kwa malobe ga alondoli ba Nnu'ngu',
palu' pawabi'kilwe maboko ga api'ndo ba kanisa.
15 Ukasane kugapanga go kwa mwoyo wako woti, li'nga bandu boti bakubone
mwoyendelya ku'la.
16 Wili'ndi'le wenga wamwene na mayi'gano gako. Mana upangite nnyo, waalu'a
kwikosopolya wamwene na balu' babakupi'kania.

5

Mwaipalikwa kwapangya aumini

1 Kaneunkwi'li'ke nnalu'me nng'oi kwa kunkalipya, ila upalikwa unnyangatiye
mbolembole kati tati' bako. Wapangi ansembe kati alongobo,
2 na alwawa agoi wapangi kati akinamau' bako, na ai'nja kati alu'mbu'go, upange nyo
kwa mwoyo mpeleteu.
3 Waisimu alwawa awi'li'kwa na asengo babe bangali mundu ywa kwayangatiya.
4 Lakini nnwawa nng'wi'li'kwa mana abile na bana au asu'ku'lu', bapalikwa timisa
mwapala Nnu'ngu' kwa kwayangatiya abelei babe. Kwo panga nnyo, baapanga
baki'li'bu'ya manogau gabaapangilwe, na nyo ngamwapendi Nnu'ngu'.
5 Nnwawa nng'wi'li'kwa ywa kakape nga yu'lu' ywalekilwe kisake. Agabi'i mau'bi'lyo
gake goti kwa Nnu'ngu', na ayendelya sali no lu'ba gapala kilo na muntwekati.

6 Lakini nnwawa nng'wi'li'kwa ywatama mumaisa go minyikiya kila sakibona, aywo
ayomwike waa pamope no panga balo akapu'mwa.
7 Malagyo go wabakiye bandu li'nga baakane pitya bo bi'ka lukoolo.
8 Lakini mundu ywakotoka kwayangatiya alongo ba panyumba yake, aywo aikani
imani na nga mmaya kulikoni ywangali u'bi'lya.
9 Nnwawa nng'wi'li'kwa li'nga ayingi mukipi'nga sa awi'li'kwa babayangatiyilwa na
likanisa apalikwa aikiye myaka sitini no yendelya bu'ka belekwa, na abe nnwawa
ywaatami na nnalu'me yumo mumaisa gake.
10 Abe akong'ondelilwe kwa iyendo yake inannoga kati muuleli wa bana, kwakemya
ageni, mwoyo wa kwatumikiya aumini, kwayangatiya babateselwa, na kwitoleya panga
ganannoga kwa ndi'la yoti.
11 Lakini kaneuyi'ki'ti kwayingiya alwawa bali' awi'li'kwa mukipi'nga sa awi'li'kwa,
kwa mwanjaa maminyikiyo ga payi'ga go pala ku'nda gawesa kwayingya no lekekeya
kuntumikiya Kilisitu.
12 Kwa nyo, bailetya ukumu yo ti'kwana lilagano lyabalagine nakwe Kilisitu pabaa-
tumbwile.
13 Kai' pamope na go, baboyolwa na ukata no belabela mumayumba. Kai', akata bai
lili, ila abai, bendapekeseni no longela makowe gangali pwaika.
14 Kwa nyo, nipala alwawa bali' awi'li'kwa baku'nde, bapape bana no tunja mayumba
gabe, li'nga baakane kwapeya andumu lipala lya kutulongelya maakau.
15 Kwa mwanjaa, awi'li'kwa bi'ngi' bababile balo bali' bayomwike tindigana na
kummi'ngi'ya Ibilisi.
16 Lakini nnwawa ywoywoti ywa likanisa mana abile na alongo awi'li'kwa, apalikwa
kwayangatiya li'nga kulipu'ngu'ki'ya likanisa kigombo. Kwo panga nya, likanisa liwesa
kwayangatiya awi'li'kwa bangali alongo.
17 Api'ndo ba likanisa babayimi'li'ka wiso mengo gabe bapalikwa isimilwa na
bapangilwe manogau, munomuno babaitoleya ala no yi'gana.
18 Kwa mwanjaa Maandiko Mapeleteu gabaya, “Kaneumwibe nkano ng'ombe pali'bata
ngano li'nga ku'bata.” Kai', gabaya, “Mpangakasi apalikwa li'pi'lwa liposo lyake.”
19 Kaneuyi'ki'ti sitakilwa kwa mpi'ndo wa likanisa mpaka upeyelwe ukong'ondeli wa
bandu abi'li' au atatu.
20 Balu' api'ndo babayendelya panga sambi wakalipi ku'no bandu boti ba likanisa
kabapi'kania, li'nga na bi'ngi' bayogope.
21 Nikulagya ga nnu'ngi' ya Nnu'ngu', Kilisitu Yesu, na malaika bake Nnu'ngu' panga
ugakamwe ga pangali kummawa wala kumpendeleya mundu ywoywoti mumakowe
goti.
22 Kaneuyu'ngu'ye kummi'kya moko mundu kwa lyengo lya Bwana, kwa mwanjaa
mana ummi'i mwene sambi, mwayangatiyana sambi yake. Wili'ndi'le ube wampeleteu.
23 Tumbulya nambi'yambi', kaneunywe masi' bai, ila unywe na divai pasene kwa
kitumbu sa kitamwe sa ndumbo yako na itamwe yi'ngi' yaikokotya kukuauya.
24 Masambi ga bandu bi'ngi' gabonekana ata ukumu ibile balo timya, lakini masambi
ga bandu bi'ngi' gatiiyanikwa na gaabonekana nnu'ngi'.
25 Nyinyonyo, iyendo inannoga iiyanikali, na ata yi'lu' inannoga yaiiyanikwe yaau-
mukulwa.

6

Mwabapalikwa abanda kwa angwana babe

1 Abanda boti bapalikwa kwaisimu angwana babe munomuno, li'nga bandu baakane
tukana lina lya Nnu'ngu' na gatuyi'gana.
2 Abanda bababile na angwana Akilisitu kanebaasalawe kwa mwanjaa bembe alongo
babe. Ila baatumikiye wiso muno, kwa mwanjaa bayangatiya aumini ayabe na
bendakwapenda.

Mayi'gano ga ubu'su' na utayili wa ukweli

Upalikwa yi'gana no aala makowe ga.
3 Manaitei mundu ywoywoti ayi'gana mayi'gano ga ubu'su' no kana mayi'gano magolou
ga Bwana witu Yesu Kilisitu na galu' gagabu'kana na gapala Nnu'ngu',
4 ywembe atwi'lya kwipuna wala akitangiteli kili'be, na kipi'li' sake taukana no
kalipyana bu'kana na mayi'gi'yo gabule. Ago galeta bwigu, bulwe, matukano na
maku'pi'ki'yano,
5 na mayu'mano gangali yomoka ga bandu bene malango gagatindigine, ata balibali
ukakape kabisa. Nga balu' babawasa panga dini nga ndi'la yo tayilika.

6 Kakape kwo bi'ngi'ya mwapala Nnu'ngu' kumpanga mundu apwailike muno mana
yanni'ngana ili'be yabile nayo.
7 Kwa mwanjaa mudunia yi'no tuletikeli kili'be sosoti na tubu'kali na kili'be.
8 Ila mana tubile na kilyo na ngu'bo yo wala, ituli'ngane.
9 Lakini babapala utayili batu'mbu'ka mumapayilwo no kola mukitapa sa maminyikiyo
maingi ga kilogeloge no sulu, gagaauta mpaka alabika no langanyika.
10 Kwa mwanjaa penda muno mbanje nga liina lya sampuli ya maakau maingi. Bandu
bi'ngi', kwo minyikiya muno pata mbanje, bailei imani na kwilumiya bene kwo usunika
muno.

Mayi'gano ga ikima kwa Timoteo

11 Lakini wenga wa mundu wa Nnu'ngu', makowe go ugatile. Ila ubi'ngi'ye aki na
mwapala Nnu'ngu', imani, upendo, komeya no gegekeya.
12 Uku'mbwane ngondo inannoga ya imani. Uukamwe ukoto wangayomoka wembe
ngaukemilwe kwa wo, pauupiyite ukong'ondeli wa kweli nnu'ngi' ya akong'ondeli baingi.
13 Nnu'ngi' ya Nnu'ngu' ywaipanga yumbe yoti ibe ngoti, na nnu'ngi' ya Kilisitu Yesu
ywaapiyite ukong'ondeli wa kweli nnu'ngi' ya Pontio Pilato, nikulagya mayi'gi'yo gano.
14 Wikamwe amuli yi' pangali likosa au lukoolo kwa bandu, mpaka paaisa Bwana witu
Yesu Kilisitu.
15 Isa kwake kwapangilwa na Nnu'ngu' kwa nsimu waubi'i mwene. Ywembe nga
Nnu'ngu' mwene balaka na ngatawala kisake, nga nkulungwa ywa akulungwa, na
Bwana wa mabwana.
16 Nnu'ngu' kisake bai nga ywangali kwembana na kiwo, na atama pabweya pangali
egelya mundu. Kai', ntu'pu' mundu ywamweni, wala ywawesa kummona. Ywembe nga
mwene isima na uweso wangayomoka. Amina.
17 Wabakiye matayili ba padunia yi'no panga bakotoke kwilumba wala u'bi'lya utayili
wabe waupi'ta bai. Ila bapalikwa kumwu'bi'lya Nnu'ngu', ywatupeya ili'be yoti pangali
li'ngi'lya li'nga twitumi kwo napusika.
18 Kai', walagi panga bapange manogau, na utayili wabe ube wo panga manogau, babe
anogamwoyo no yi'ki'tya tumya mali yabe kiselele na ayabe.
19 Kwa ndi'la yi', baibi'kya mabi'ko gagaapanga kati nsingi waukangamile kwa masu'ba
gagaaisa. Apo, ngapabaalu'a pokya ukoto wa kakape.
20 Timoteo, ukamulikiye gaupeyilwe. Kanewiyingiye mumayi'gi'yo ga mudunia au
mataukano gangali pwaika gagabayilwa nga ilimu,
21 kwa kugayi'ki'tya mayi'gano go ga ubu'su', bandu bi'ngi' bayomwike kwileka imani.
Mwaboti ninnu'bya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.

2 Timoteo
Balua Yenebi'li' ya Pauli kwa Timoteo

1 Balua yi'no niiandike nenga na Pauli, ntumilwe wa Kilisitu Yesu kwa mabinio
ga Nnu'ngu'. Nitumilwe li'nga naabakiye bandu bu'kana na ukoto watulagilwe kwa
kumwu'bi'lya Kilisitu Yesu.
2 Nikuandikya wamwana wangu' waupendilwe Timoteo.
Nikulu'bya ngu'ngu', kiya na amani bu'ka kwa Tati' Nnu'ngu' na kwa Kilisitu Yesu
Bwana witu ibe nawe.

Sukulu na mayi'gi'yo go senga
3 Ninsukulu Nnu'ngu' nywanintumikia kwo binia ganannoga kati mwabaantumikiye
au'ku' bangu'. Kilo na muntwekati nendakuku'mbu'kya mumalu'bo gangu'.
4 Nigaku'mbu'kya moli gako, na nibile na kilu'lu' so bonagana kai' li'nga niupulaise
muno mwoyo wangu'.
5 Niiku'mbu'kya imani yako ya kakape yayaabile wi'ti' kwa mbuya bako Loisi na mau'
bako Eunike. Niu'bi'lya panga kakape na wenga ubile nayo kai'.
6 Kwa kitumbu si' nganikuku'mbu'ki'a uutili upo ya kiloo yawipokile panikubi'ki moko
panani yako.
7 Mwanjaa Nnu'ngu' atupeili loo ya bwoga, ila ya makakala, ya upendo no li'ngi'lya.
8 Kwa nyo, kanewibone oni kong'ondelya makowe ga Bwana witu au kwa mwanjaa
nibile muutabilwe bu'kana na ywembe. Ila, ulu'mbane na nenga mutabu ya Injili kwa
makakala gaupeyelwa na Nnu'ngu'.
9 Ywembe aatitukosopolya, na kutusawa tupange twabandu bake apeleteu. Aapangite
nyo kwa kitumbu sa yendo yitu inannoga lili, ila kwo binia na kwa ngu'ngu' yake.
Aatupei ngu'ngu' yo kwa ndi'la ya Kilisitu Yesu, kubile balo umbilwa kwa dunia.
10 Na nambi'yambi' ngu'ngu' yo itanganikwe, kwo umukulilwa kwake nkosopoli witu
Kilisitu Yesu ywaalabiye kiwo na kutulaya ukoto wangayomoka kwa ndi'la ya Abali
Inannoga.
11 Kwa kitumbu sa Abali Inannoga yo nisaulilwe nibe namwaali, ntumilwe, na
mwalimu.
12 Kwa kitumbu so nendaku'su'mbu'lwa, lakini niibonali oni kwa mwanjaa nintangite
ywanimwu'bi'lile. Kai' nitangite panga endawesa kukili'ndi'la si'lu' saanikamukiye
mpaka lisu'ba li'lu' lyo buyangana kwake.
13 Ugakamwe mayi'gano ga kakape gaugayu'wine gapange kili'be so yigilwa pamope
na imani, na upendo mu Kilisitu Yesu.
14 Kwa makakala ga Loo Mpeleteu ywatama nkati yitu, ugali'ndi'le mayi'gano gano
manogau gaukamukiyilwe.
15 Utangite panga bandu boti ba kunkoa wa Asia banilei, nkati yabe babile Figelo na
Helimogene.
16 Bwana aabi'ki kiya alongo ba Onesiforo, kwa mwanjaa akokotyage isa kuniponwa
moli na wala aibwenili oni kunibona nibile muutabilwe.
17 Paaikite Roma bai, aakasine kunipala mpaka paanibweni.
18 Na wenga ugatangite gambone gaanipangile akwo Efeso. Bwana ammi'ki kiya
mulisu'ba lyake lyo buya.

2

Asikali mwu'bi'li'ka wa Kilisitu Yesu
1 Bai wamwana wangu', ube na makakala kwa ndi'la ya ngu'ngu' yatupata kwa Kilisitu
Yesu.
2 Ugatole mayi'gano gaugayu'wine kasangu' nnu'ngi' ya bandu bambone, na wenga
wayi'gane bandu bawau'bi'lya, li'nga baakombwe kwayi'gana bi'ngi' kai'.
3 Ulu'mbane na nenga mungu'su'mbu' kati asikali mwu'bi'li'ka wa Kilisitu Yesu.
4 Asikali mana abile kungondo, apalikwa abe kuutalu na makowe ga maisa ga kila
lisu'ba, li'nga kumpulaisa mpi'ndo wake.
5 Mundu ywoywoti ywasindana ming'ando yo butuka lubi'lo, akombwali pata upo yo
sinda mana akotwike koleya salya ya ming'ando yake.
6 Nni'mi ywakasana muuli'mi ngaywapalikwa pata mili'mbu' ya mauno gake.
7 Ugataunikiye ago ganigalongela, na Bwana aakupeya uweso wa kugatanga makowe
galu' goti.

8 Unku'mbu'ki Yesu Kilisitu wa lubelekwo lwa Daudi ywayu'yilwe bu'ka kuuwi'li, kati
mwaibaya Abali Inannoga yaniala.
9 Bu'kana na go nendaku'su'mbu'lwa ata baa muutabilwe kati nannau, lakini liyi'gi'yo
lya Nnu'ngu' litabilwali.
10 Kwa nyo nendakomeya goti kwa kitumbu sa babasaulilwe na Nnu'ngu' li'nga nabe-
mbe babe na ukosopoli waubile kwa Kilisitu Yesu, pamope na utukupu wangayomoka.
11 Mayi'gi'yo ga, ga kakape panga,
Mana twaawile pamope nakwe
twaalama nakwe kai'.
12 Mana twaakomeya
twaatawala nakwe.
Mana twaankana
naywembe aatukana.
13 Mana twau'bi'li'ka lili,
ywembe balo aau'bi'li'ka,
kwa mwanjaa akombwali kwikana.

Mpangakasi ywayi'ki'tilwe na Nnu'ngu'
14 Waku'mbu'ki'ye aumini makowe go na kwakwi'li'ka nnu'ngi' ya Nnu'ngu' panga
bakotoke taukana bu'kana na mayi'gi'yo. Mitau ntu'pu' pwaila, ila yaalabiya
babapi'kania.
15 Ukasane li'nga wilaye panga uyi'ki'tilwe na Nnu'ngu' kati mpangakasi ywangali
kwibona oni, ywayi'gana kwa ukakape liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
16 Wibi'ke kuutalu na mayi'gi'yo gabule ga mudunia, kwa mwanjaa ago gaapanga
bandu babe kuutalu na Nnu'ngu'.
17 Mayi'gano gabe gendatema kati libanga lya matana. Nkati ya babayi'gana go, babile
ki Himenayo na Fileto,
18 babailei kakape kababaya panga uyu'ki witu upite, no alabiya imani ya bandu
bi'ngi'.
19 Lakini nsingi wa Nnu'ngu' wauyi'mi wisowiso uandikilwe kwa mayi'gi'yo aga,
“Bwana aatangite bababile bake,” na, “Kila ywaibaya ywembe ywa Bwana, auleke ulau.”
20 Muliku'ta kubile na yombo ya samani bai lili, ila na yangali samani, yi'ngi' itumika
kwa makowe ga ngama, na yi'ngi' kwa kila lisu'ba.
21 Mundu mana aipeletiye kwa kugaleka malau goti, aapanga sombo sa ngama no
saulilwa, kai' sendapwaika kwa lyengo lya Bwana no yi'ma wisowiso kwo panga makowe
goti manogau.
22 Ugaleke maminyikio malau ga unsembe wako, ukoteye makowe ga aki, imani,
upendo na amani pamope na bandu babankilikitya Bwana kwa myoyo mipeleteu.
23 Wibi'ke kuutalu na mitau ya kilogeloge yangali maana, kwa mwanjaa mitau iwesa
leta bulwe.
24 Kai' ntumisi wa Bwana apalikwali abe munomo, ila abe nnogau kwa bandu boti,
ywakombwa yi'gana na kwakomeya bandu.
25 Apalikwa kwakwi'li'ka bandu babantaukya, ila kwa ukali'li. Pi'ngi' Nnu'ngu' aawesa
kwayalya galambuka na kwitanga kweli.
26 Bu'kapo bawesa pata malango no ku'su'pu'ka mukitapa sa Ibilisi saayonjike kwo
panga bapange mwapendi ywembe.

3

Masu'ba ga kuundi'la
1 Nambi'yambi' utange panga, masu'ba ga kuundi'la kwalu'a baa na nsimu wa tabu.
2 Kwa mwanjaa bandu baalu'a kwipenda bene, baapenda mbanje, baalu'a kwilumba,
babaa bene umbu'ku'su', balu'a baa atukani, bangali kwayu'wa abelei babe, bangali
sukulu, bangali kumwisimu Nnu'ngu',
3 bangali kwapenda ayabe, bangali penda awana, abai, bangali li'ngi'lya, akali',
babakana manogau,
4 asongi, kingayu'wa, babaipuna, babapenda muno maminyikio ga dunia kulikoni
kumpenda Nnu'ngu'.
5 Babonekana kati bandu bababi'ngi'ya gapala Nnu'ngu', lakini bagakana makakala
gake. Kwa nyo utame kuutalu na bandu kati bo.
6 Nkati yabe babile babayingya mumayumba ga bandu na kwakonga alwawa alalo
babatopilwe na masambi kabautilwa na maminyikio ga kila sampuli.
7 Alwawa bo bapala kwiyi'gana kila lisu'ba, lakini bakombwali kuutanga ukakape.

8 Bandu ba bautaukya ukakape kati mwabantauki Musa ki Yane na Yambre. Bandu
bo malango gabe gatitindigana na imani yabe ipwaikali.
9 Lakini baayendelyali muno, kwa mwanjaa ulogeloge wabe waabonekana kwa bandu
mpu'la, kati mwaubonekine ulogeloge wa balu' analu'me abi'li'.

Malagyo ga kuundi'la

10 Ila wenga ukoleyite mayi'gano gangu', nnyendo wangu', binia kwangu', imani
yangu', ukomeyi wangu', upendo wangu', na uli'ndi wangu'.
11 Utangite bandu mwabaniawiye na siki yaniipatike panaabile muilambo ya Antiokia,
Ikonio na Lustila. Naatikomea goti, na Bwana Yesu nganikosopolya mu ago goti.
12 Kakape, boti babamwu'bi'lya Kilisitu Yesu no pala panga maisa gapala Nnu'ngu'
baalu'a ku'su'mbu'lwa.
13 Lakini bandu alau na akongi baayendelya muno panga ulau, baalu'a kwakonga no
kongelwa.
14 Lakini wenga uyendeli tama mu'lu' muukakape wauyi'ganilwe na kuuyi'ki'tya, kwa
mwanjaa utangite wiyi'ganiye go bu'ka kwa nyai.
15 Bu'ka kuunangu'ta, ugatangite Maandiko Mapeleteu. Ago gakupanga utange panga
ukosopoli upatikana kwa kumwu'bi'lya Kilisitu Yesu.
16 Maandiko Mapeleteu goti gaandikilwe kwa ulongosi wa Nnu'ngu' na gapwaika kwo
yi'gana ukakape, kwi'li'ka no goloya mayi'gano, no longoya bandu batame mumaisa ga
aki.
17 Maandiko gano gaapanga bandu ba Nnu'ngu' baibi'ke wiso no timya kwo panga
manogau goti.

4

1 Nikulagya nnu'ngi' ya Nnu'ngu' na Kilisitu Yesu ywaalu'a kwaukumu akoti na awi'li,
na ngaywaalu'a isa tawala abile nkulungwa.
2 Uale liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. Utame wiso munsimu waupwaika na wangali pwaika.
Ukalipi, ukwi'li'ke na wakangamaye bandu. Upange nyo ku'no kauyi'gana kwa ukomeyi
woti.
3 Nikubakia panga ulu'a isa nsimu wa bandu kugakana mayi'gano ga kakape, kabapala
gabapendi bene no sawa balimu baingi bo yi'gana gabagapendi kugapi'kania mumakutu
gabe.
4 Baakana pi'kania ukakape no koleya u'mo ya ubu'su'.
5 Lakini wenga utame kwo li'ngi'lya mumakowe goti. Ukomeye ngu'su'mbu', uale Abali
Inannoga, na upange kinannoga muutumisi wako woti.
6 Kwa mwanjaa nibi'ki'lwa wiso kati salaka, no yomoka kwangu' kuegelile.
7 Nitekasana mumasindano, mwanja niuyomolile na imani yangu' niikotike.
8 Na nambi'yambi' nipi'kanilya peyelwa taji ya aki. Bwana, nga akimu wa
aki, aanipeya lisu'ba lyo buya kwake. Ayo napeyelwa nenga bai lili, ila na boti
babamwu'bi'lya kwa kilu'lu' paabuya.

Malagyo

9 Ukasane isa kasangu' kiyu'ngu'ya.
10 Kwa mwanjaa Dema agapendi makowe ga padunia, nganileka no yenda ku
Tesalonike. Kreske aayi'i Galatia, na Tito aayi'i Dalmatia.
11 Luka kisake ngaywaaigali nanenga pano. Pawisa ku'no ulongwane na Maluko kwa
mwanjaa endapwaika kwa kuniyangatia mulyengo lya Nnu'ngu'.
12 Naantumike Tikiko yenda ku Efeso.
13 Pawalu'a isa wanipu'tu'li likoti lyanalilei Tiloa kwa Kalpo, na itabu, munomuno
itabu yi'lu' ya maki'ngo.
14 Alekisanda pundi kipala aanipangi maakau gambone. Bwana alu'a kunni'pa
bu'kana na mwapangite.
15 Wili'ndi'le bu'kana na ywembe, kwa mwanjaa aatigataukya muno mayi'gano gitu.
16 Panitumbwi kwikengya ntu'pu' mundu ywaaniyi'mile, boti baatinileka. Ninnu'ba
Nnu'ngu' kaneabalangili likosa lyo!
17 Lakini Bwana Yesu aabile na nenga. Aanipei makakala go ala Abali Inannoga li'nga
bandu bangali Ayahudi wapate kwiyu'wa. Aanikosopoli mukiwo, kwa mwanjaa naai
kati nibile pankano wa imba.
18 Bwana aalu'a yendelya kunikosopolya mumaakau goti na kunili'ndi'la mpaka
panaaika muukulungwa wake wa kunani. Bwana Yesu akwi'yi'lwe milele na milele.
Amina.

Salamu ya kuundi'la
19 Wapei salamu ki Priska, Akula na alongo ba Onesiforo.
20 Elasito aaigali Kolinto, Tilofimo naanei Mileto kwa mwanjaa aai ntamwe.
21 Uyu'mbi'ti'ke isa kipepwe kibile balo. Eubulo, Pude, Linusi, Klaudia na aumini boti bakupei salamu.
22 Bwana Yesu abe na wenga. Ngu'ngu' ya Nnu'ngu' ibe namwe.

Tito
Balua ya Pauli kwa Tito

1 Balua yi' niandike nenga na Pauli, ntumisi wa Nnu'ngu' na ntumilwe wa Yesu Kilisitu.
Nitumilwe kwa kitumbu sa kwayi'gana bandu babasaulilwe na Nnu'ngu' li'nga bapate
kumwu'bi'lya no tanga ukakape waulu'a kwalongoya tama maisa magolou,
2 na kwapeya mau'bi'lyo go li'nda ukoto wangayomoka. Nnu'ngu', ywangali longela
ubu'su', aalagi ukoto wo kubile balo ata umbilwa kwa dunia.
3 Lakini, munsimu wake Nnu'ngu' aumukwi liyi'gi'yo lyake. Naakamukiyilwe nwaya
liyi'gi'yo lyo na Nnu'ngu', Nkosopoli witu.
4 Nikuandikya wa Tito, wamwana wangu' wa kakape muimani yatuiu'bi'lya.
Nikulu'bya ngu'ngu' na amani bu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' na Kilisitu Yesu, Nkosopoli witu.

Lyengo lya Tito ku Kilete

5 Naakulei kunni'ma wa Kilete li'nga ubi'ke wiso makowe gagaaigile, pamope no sawa
api'ndo ba kanisa kwa kila kilambo, kati mu'lu' mwanaakulagile.
6 Mpi'ndo wa kanisa apalikwa kaneabe na lukoolo na mundu, abe nnalu'me wa
nnwawa yumo. Bana bake bapalikwa babe babau'bi'lile bangali sitakilwa kwa makowe
ga umbu'ku'su' wala kotoka yu'wa.
7 Nnyi'mi'li'ki wa kanisa apalikwa panga mundu ywangali bi'ki'lwa lukoolo kwa
mwanjaa akamukiyilwe lyengo lya Nnu'ngu'. Kwa nyo kaneabe mundu ywakwipuna,
ywayu'ngu'ya usika, nnobya wi'mbi', mwene nnomo wala pala mbanje kwa ndi'la ndau.
8 Ila abe mundu ywapenda kwapokya ageni wiso, ywapenda panga makowe manogau,
mwene ikima, mwene aki, mpeleteu na ywawesa kwiyi'mi'li'ka mwene.
9 Apalikwa kamwa Liyi'gi'yo lya kakape kati mwaliyi'ganilwa, li'nga awese kwakanga-
maya bi'ngi' kwa mayi'gano ga kakape na kwakalipya balu' babagataukya mayi'gano
ago.
10 Kwa mwanjaa babile bandu baingi, muno balu' babau'bi'lile bu'ka mudini ya
Kiyahudi, bembe bayu'wali na baaobeya bi'ngi' kwa mayi'gi'yo ga kilalo.
11 Bapalikwa bakanikiyilwe, kwa mwanjaa baaobeya bandu bu'ka nsengo gumo ata
wi'ngi' kwo yi'gana mayi'gi'yo gangali palikwa li'nga bapate mali kwa ndi'la ya ukongi.
12 Kwaabile na nnondoli yumo ywabe Nkilete ywaabaite panga,
“Akilete masu'ba goti abu'su',
bapwaikali kati inyama ya mmwitu,
bapendi mila muno
lakini bapendili panga kasi!”
13 Ukong'ondeli wu'no wa kakape. Kwa nyo wakwi'li'ke kwa ukali' li'nga bapate baa
na imani yaitimile.
14 Bakotoke pi'kania u'mo ya Kiyahudi yangali maana yoyoti, na malagyo ga bandu
babaukana ukakape.
15 Kwa balu' bababile na mwoyo nnogau, kila kili'be kwabe kipeleteu. Lakini ntu'pu'
sosoti sakipanga kipeleteu kwa bandu asapu na bangali u'bi'lya Nnu'ngu', kwa mwanjaa
malango na myoyo yabe itwi'li usapu.
16 Bembe babaya panga bantangite Nnu'ngu', lakini iyendo yabe ilaya mpu'la panga
bendakunkana. Baatisukilwa, bangali yu'wa, na bangali pwaika mulikowe lyolyoti li'lu'
linogau.

2

Mayi'gano ga kakape

1 Lakini wenga wa Tito, upalikwa kwayi'gana bandu mayi'gano ga kakape.
2 Waabakiye analu'me agoi bapange makowe kwo li'ngi'lya, babe na isima na bawese
kwitawala bene. Kai', babe ba kakape muimani, muupendo na muukomeyi.
3 Nyinyonyo waayi'gane alwawa agoi batame mumaisa mapeleteu. Kanebabe abai au
babalobya, ila babe bandu bo yi'gana mayi'gi'yo manogau.
4 Kwo panga nyo, babe kabaayi'gana alwawa ai'nja kwapenda asengo babe na bana
babe,
5 babe bandu babawesa kwitawala bene, apeleteu, babatunja wiso misengo yabe,
anogau, babaayu'wa asengo babe, li'nga mundu ywoywoti aakane kulisalawa liyi'gi'yo
lya Nnu'ngu'.
6 Nyinyonyo waakong'ondeli na ansembe babe bandu babawesa kwitawala bene.

7 Nawenga mumakowe gako goti upalikwa ulaye iyendo nogau li'nga uyigilwe, na kwo
laya ukakape na isima mumayi'gano gako,
8 no longela wisowiso pangali bi'ki'lwa lukoolo, li'nga babakutaukya bapate isika. Kwa
nyo baapanga ntu'pu' likowe lyo longela lyalibile lyakau kwitu twenga.
9 Waayi'gane abanda baayu'we angwana babe mumakowe goti, baapulaise na
kanebataukane nabo,
10 wala kanebayibe, ila balaye panga au'bi'li'ka, li'nga lyengo lyabe lyoti lyaapange
bi'ngi' bautilwe na mayi'gano ga Nnu'ngu' Nkosopoli witu.
11 Kwa mwanjaa ngu'ngu' ya Nnu'ngu' yaileta ukosopoli kwa bandu boti ibonekine.
12 Ngu'ngu' yo ituyi'gana kana ulau na maminyikio ga dunia, li'nga tupate tama
mumaisa ga kwitawala, ga aki, na mapeleteu munsimu wu'no,
13 ku'no katulolela lisu'ba lyaliyaliwite lyatuliu'bi'lya, nsimu wawapitya utukupu wa
Nnu'ngu' Nku'lu' na Nkosopoli witu Yesu Kilisitu.
14 Ywembe aipiyite kwa kitumbu situ li'nga atuli'pi leni lya masambi goti na kutupanga
twabandu apeleteu bake, bandu bene kilu'lu' so panga makowe manogau.
15 Bai, wayi'gane mayi'gi'yo ga, wakong'ondeli bandu na wakalipi kwa makakala goti.
Mundu ywoywoti kaneakusalawe.

3

Maisa ga Kikilisitu

1 Waaku'mbu'ki'ye bandu panga bapalikwa kwaisimu na kwayu'wa alongosi
babaatawala. Mwibi'ke wiso kwa kila lyengo linogau.
2 Waabakiye kanebantukane mundu ywoywoti, kanebayu'mane, ila babe anogau na
atu'lya kwa bandu boti.
3 Kwa mwanjaa twenga twabene nsimu nsi'si' twaabile twaalalo, twakingayu'wa,
twaatikongelwa, na twaatabilwe na maminyikio ga kila sampuli. Twaatami muulau
na bwigu, twaatisukilwa na twenga ngatusukwana twabene na bene.
4 Lakini unogau na upendo wa Nnu'ngu', Nkosopoli witu pawaumukulilwe,
5 aatukosopoli lili kwo pi'tya makowe gitu ga aki gatupangite, ila kwa kiya sake.
Aatukosopoli kwa kutupeletea kwo belekwa kai' na kutupanga twayambi' kwa ndi'la
ya Loo Mpeleteu.
6 Nnu'ngu' atuulukiye Loo wake pangali li'ngi'lya kwo pi'tya Yesu Kilisitu Nkosopoli
witu,
7 li'nga tubalangilwe aki kwa ngu'ngu' yake, tupate panga twaalisi ku'no katuu'bi'lya
tubile na ukoto wangayomoka.
8 Mayi'gi'yo gano ga kakape. Nikupala wenga ugakong'ondeli makowe ga, li'nga boti
babamwu'bi'lya Nnu'ngu' babe na kilu'lu' so panga makowe manogau. Mayi'gi'yo go
manogau kai' gakumpwaika kila mundu.
9 Lakini utame kuutalu na nnomo au mataukyano ga kilogeloge bu'kana na salya au
ngolo. Ago goti gapwaikali, kai', gabule bai.
10 Mundu ywayu'mania bandu, unkwi'li'ke mala yimo au ata mala ibi'li', mana aakana
kukuyu'wa ulekane nakwe mpamo.
11 Utangite panga mundu kati ywo aulei ukakape, na sambi yake impwatya mwene.

Mayi'gi'yo ga kuundi'la

12 Nibini yenda tama kukilambo sa Nikapoli kwa wu'no nsimu woti wa mbepo, lakini
naalu'a kuntuma Atema au Tikiko kasako, mana aikite akwo wenga waabini isa Nikapoli
li'nga tukwembane.
13 Ukondamie kunnyangatia Zena yu'lu' mundu wa salya, na Apolo. Waapei ili'be yoti
yaipalikwa mumwanja wabe.
14 Ayi' nga ndi'la yaipalikwa bandu bitu baiyi'gane panga makowe manogau, li'nga
kwayangatiya apaali mumakowe go imukya. Kwo panga nyo, maisa gabe gaapangali
gabule.
15 Bandu boti bababile nanenga pano bendakusalimia. Tumbwelelo, na wenga kai'
wasalimie aumini boti babatupenda muimani.
Ngu'ngu' ya Nnu'ngu' ibe pamope na mwenga.

Filemoni
Balua ya Pauli kwa Filemoni

1 Nenga na Pauli na ntabilwe kwa kitumbu sa Kilisitu Yesu, na Timoteo nnongo witu,
tukuandikya wa Filemoni waupendilwe, wampanga kasi nnyitu,
2 na kwa dada bitu ywapendilwe Afia, kwa Akilipa ywatuyangatiyana nakwe
ku'mbwana ngondo ya imani, na kwa likanisa lyalikwembana panyumba yako.
3 Ngu'ngu' na amani bu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' bitu na kwa Bwana Yesu Kilisitu ibe
pamope na mwenga.

Upendo na imani ya Filemoni

4 Kila panikulu'bya ninsukulu Nnu'ngu',
5 kwa mwanjaa niyu'wa abali ya imani yako kwa Bwana Yesu na upendo wako kwa
aumini boti.
6 Nilu'ba Nnu'ngu' li'nga imani yaubile nayo wenga na twenga ikuyangatiye tanga
muno balaka yoti yatupata nkati ya Kilisitu.
7 Wannongo wangu', utenipulaisa na kunikangamaya muno, kwa mwanjaa myoyo ya
bandu ba Nnu'ngu' ipatike makakala gayambi' bu'kana na upendo wako.

Lilu'bo kwa Onesimo

8 Kwa nyo, pamope no panga kwa Kilisitu nilu'e wesa baa na amuli yo lagya galu'
gaupalikwa kugapanga,
9 lakini bu'kana na upendo nikulu'ba upange nya. Nenga na Pauli nambi'yambi'
nanng'oi, kai' na ntabilwe kwa kitumbu sa Kilisitu Yesu,
10 nikulu'ba kwa kitumbu sa mwana wangu' Onesimo, ywanampatike muimani
panaabile muutabilwe.
11 Patumbu ywembe aakupwaikeli, lakini nambi'yambi' akupwaika wenga na nenga
kai'.
12 Pamope no panga nitekumpenda kwa mwoyo wangu' woti, lakini nambi'yambi'
ninki'li'bu'ya kasako.
13 Naapendile ayendeli tama nanenga pano li'nga akamwe lipala lyako lya kuniyan-
gatiya kwa nsimu wu'no wanibile muutabilwe kwa kitumbu sa Abali Inannoga.
14 Lakini naapangali likowe lyolyoti pangali kuliyi'ki'tya wenga, li'nga unogau wowoti
waupanga kaneube wa kukuli'ndi'ndya, ila kwo penda wamwene.
15 Pi'ngi' si'no nga kitumbu so talukana nakwe Onesimo kwa masu'ba masene bai,
li'nga upate baa nakwe kai' milele.
16 Nambi'yambi' kati mmanda bai lili, ila ywembe ywangama pi'ta mmanda, kati
nnongo ywapendilwe kwangu' na kasako muno. Kai', ywembe kati mmanda bai lili,
ila kai' kati yumo ywitu twatubile kwa Bwana.
17 Bai, manaitei utangite panga nenga nannyino muimani, umpoki Onesimo kati mu'lu'
mwaulu'e kunipokya nenga namwene.
18 Mana aakukosile likowe lyolyoti au unnonga kili'be sosoti, unilonge nenga.
19 Nsisingwa wu'no wa kuundi'la niandika nenga na Pauli kwa luboko lwangu', naalu'a
kuli'pa. Kai' ntu'pu' kitumbu sa kukuku'mbu'ki'ya panga, kasangu' wendalongelwa
bu'kana na ukoto wako.
20 Tumbwe lelo wannongo wangu', nikulu'ba unipangi likowe li'no kwa kitumbu sa
Bwana Yesu. Uupulaise mwoyo wangu', kati wannongo kwa Kilisitu.
21 Panikuandikya balua yi'no niu'bi'lya panga kwo yu'wa kwako ulu'a yi'ki'tyana na
nenga, na nitangite panga ulu'a gapanga ata pi'ta gano ganikulu'ba.
22 Pamope na ago, unibi'ki wiso pandu po ikya, kwa mwanjaa niu'bi'lya panga kwo
bi'ki'lya kwinu, Nnu'ngu' alu'a nibuyanganiya kasinu.

Salamu ya kuundi'la

23 Epafila ywatabilwe pamope na nenga kwa kitumbu sa Kilisitu Yesu, endakusalimia.
24 Nyinyonyo Maluko, Alisitaliko, Dema na Luka apangakasi ayangu' bendakusalimia.
25 Ngu'ngu' ya Bwana Yesu Kilisitu ibe pamope na mwenga.